

Hall. 191. d.

2/7/6

M 63

National Library of Scotland

B000082866

Donnacha Mac 'Illembhicheil,
Sràid Earra-ghàel,

GLASGOW.

CUAIRTEAR

N A N G L E A N N ,

O MHÀIRT, 1841—GU MÀIRT, 1842.

AN DARA LEABHAR, ANNS A' BHEIL DA CHUAIRTEAR
DHEUG.

GLASGOW:

J. & P. CAMPBELL, 24, GLASSFORD STREET.
EDINBURGH: M'LACHLAN, STEWART, & CO.

MDCCCXLII.

GLASGOW:

GLASGOW:

PRINTED AT THE UNIVERSITY PRESS, BY EDWARD KHULL, DUNLOP STREET.

CONTENTS.

	PAGE		PAGE
America and Britain, . . .	54	Fairy, (The) . . .	263
Anecdote of the Laird of Coll's Messenger, . . .	172	Falkland Islands, (A Descrip- tion of the) . . .	302
Anecdotes, . . .	266, 268	Familiar Dialogue—Dissolution of Parliament, . . .	121
Anecdote of Whitefield, . .	83	Familiar Dialogue—Meeting of Parliament, &c., . . .	5
Astronomy, Part I., . . .	11	Familiar Dialogue — Public News, . . .	231
Astronomy, Part II., . . .	70	Feud between the M'Donalds and the M'Kenzies, . .	343
Astronomy, Part III., . .	109	First Lord Breadalbane, (The)	231
Battle of the Shirts, a Highland Legend, . . .	282	Flora M'Donald and Prince Charles, . . .	224
Battle of Quatre Bras, . .	305	Fool and his Watch, (The) .	230
Beautiful Spring Morning, (The)	325	Frances Selocum, (Interesting History of) . . .	78
Be of Good Courage, Weary Pilgrim! . . .	258	Halloween, (Letter and Song on) . . .	252, 253, 255
Birth of the Prince of Wales, .	277	Harrison, General, (Death of)	117
Biter Bit, (The) . . .	148	Heavenly Bodies, (Reflections on the) . . .	107
British Dominions, (The) .	98	Highland Drover (The) and the Robber, . . .	229
Canvas Shirt, (The) . . .	17	Highland Schoolmasters, their Ill-Compensated Labours, .	286
Child's Dream, (The) . . .	260	Highland Shearers, (The) .	197
China, . . .	81	History of a Freebooter (Allan nan Sop), . . .	157
Christening of the Princess- Royal, . . .	28	History of Grace Scott, . .	170
Circumstantial Evidence, (On the Danger of), . . .	22	Hong Kong, (Description of the Island of) . . .	144
Competition of Pipers in Glas- gow, . . .	173	Hymn on Prayer, . . .	231
Death of John the Baptist, .	61	Insects, (Account of) . . .	284
Death-Bed of a Repentant So- cialist, . . .	151	Interesting Letter from New Zealand, . . .	199
Deer Hunt, . . .	100, 129	Interesting Story of a British Soldier in North America, .	145
Dennis Doolan and the other Murderers, . . .	86	Inverness Sheep and Wool Fair,	178
Diamonds, their Value, . .	233	Ireland and Father Mathews, .	85
Doolan and Redding, (Execu- tion of), . . .	115	Isle of Eigg Murders, (The)	185
Drunkard, (The) . . .	113	Isle of Lovers (The), an Irish Legend, . . .	156
Duke of Buccleugh, (Anecdote of) . . .	322	John Brown, the Martyr, (Ac- count of) . . .	269
Earthquake at Aleppo, (The)	182	John De Courey, Earl of Ulster, (Account of) . .	270
Elijah the Prophet, . . .	179, 210		
Emigrant's Song (The), <i>origi- nal</i> , . . .	143		
Emigration to North America, .	27		
Emigration, (Report of Select Committee on), . . .	155		
Epitaph on a Mariner's Tomb,	322		

	PAGE		PAGE
John o' Groat's House, (Account of)	232	Phases of the Moon, 30, 60, 208	
John the Baptist, (Death of)	61	Poem (A), and Legend connected with it,	140
King James IV. and the Young Laird,	338	Polyearp, the Martyr, (Death of)	335
Lachlan M'Lean of Duart, (Life and Exploits of this Chief,)	191, 219, 243	Powerful Parson, (The)	246
Lament, (A)	59	Prayer of the Islanders when going to Sea, from Bishop Carswell's Liturgy,	290
Lament for a Young Chieftain (Grant of Grant),	25	Profligate's Dream, (The)	212
Laws of Heat,	41	Prophet in the Wilderness, (The)	1
Laws of Nature,	250	Prophet Fleeting from God, (The)	239
Letter from Australia,	321	Prophet's Guard, (The)	91
Letter from North America,	75	Providenee, (The Ways of)	204
Letter from the Rev. Dr MacLeod to the Highlanders, on the Prospects of Emigration to North America,	56	President Steam-Ship, (The)	87
Letter to the Editor,	288	Public News, 29, 88, 117, 174, 207, 234, 291, 323, 350	
Listen a While,	260	Railway Accident,	238
London—Greenwich Hospital, (Description of)	127	Ready-Witted Beggar, (The)	205
London—Short Account of its Commerce and Population,	67	Recollections of a Pious Man,	265
London—Westminster Abbey, (Description of)	93	Red-Breast, (The)	88
Longevity of the Deer,	100	Remorse, a Dream,	133
Loss of the Ship India,	235	Rob Roy's Grave, (Violation of)	234
Markets,	90, 120, 208	Russian Empire, (Account of the)	332
Marriages, Warning to Parents,	14	Sabbath Profanation, its Re-compense, a true story,	313
Melancholy Shipwreck,	29	Sea-Sickness, (Cure for)	228
Moonlight, a Poem,	24	Serpents of Ceylon, (The)	44
Natural Small-Pox and Cow-Poek,	163	Short Maxims,	205
New Gaelic Publications, 30, 59, 176, 205, 266, 349		Sir Duncan Campbell and the Clan M'Gregor,	347
Notices to Correspondents, 89, 119, 149, 295		Sketch of a Steam-Ship Voyage to America,	52
Notices to Readers, 30, 324, 352		Song—The Summer Ramble,	82
Ode to the Wind,	81	Superstition of the Highlanders in Past Ages,	309
Old Family Bible, (The)	166	The Dog, the Fox, and the Serpent—a Tale,	31
Ossianic Meeting—Dinner to the Publishers of Cuairtear nan Gleann,	237	The Tinker's Marriage,	202
Outlaw of Loch-Cuaich, (The)	73	Tomb of the Chisholm, (The)	112
Perils and Privations of the Desert,	48	Tower of London, (Burning of the)	319
		Uncertainty of the Law,	85
		Welcome to the New Year,	297
		What Sort of Home have you?	259
		Withered Leaf (The), a Poem,	196

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

Mios A' Mhàirt.

AN 13^g ÀIREAMH.]

MARCH 1, 1841.

[PRIS 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—The Prophet in the Wilderness, page 1.—Familiar Dialogue, 5.—The Heavenly Bodies, 11.—Marriages—Warning to Parents, 14.—The Canvass Shirt, 17.—On the Danger of Circumstantial Evidence, 22.—Moonlight, a Poem, 24.—Lament for a Young Chieftain, 25.—Emigration to North America, 27.—Christening of the Princess, 28.—News—Melancholy Shipwreck, 29.—Notices to Readers, 30.—New Gaelic Publications, 30.—Phases of the Moon, 30.

AM FAIDH SAN FHÀSACH

AGUS AIR A BHEATHACHADH LEIS NA FITHEACHAIBH.

Suidhibh mu 'n cuairt, mo leanaban beaga, agus innsidh mise sgeulachd thaitneach dhuibh, agus sgenl a tha firinneach mar an cendna

Tha nis ùine mhór o'n a thachair an nì tha mi 'dol a dh' innseadh dhuibh, os ceann dà mhìle-seachd-cend-agns dà fhichead bliadhna. Chuala sibh iomradh air baile-mór d' am b' ainm Samaria, mar astar latha o Ierusalem, baile-mór anabharrach àillidh agus beairt-each; ach baile-mór anns an àm sna thachair na tha sinn a' dol a dh' innseadh dhuibh, air a thruaillleadh le peacannabh namhasach. Dhì-chuimhnich muinntir na tìre an Dia beò, agus rinn iad aoradh do Ìodholaibh bréige—chuir iad gu dùlan Tighearna na glòir, agus tharruing iad a nuas orra féin a bhreitheanas eagalach. Bha e mar gum bitheadh an t-aibhistear air ifrinn fhàgail car tamuill, agus a chòmhnuidh a ghabhail ann am baile Shamaria. B'e Ahab ainm an rìgh air an àm so, neach a rinn barrachd gu Dia Israeil a bhrosnuchadh gu feirg, na uile rìghrean Israeil a bha roimhe. I Rìgh. 16. 33.

Latha do na làithean mar a bha muinntir a' bhaile-mhóir so a' bnanachadh gu dàna anns gach cionta, chunnacas seann duine dreachmhor aoidheil, a h-aon do mhuinntir Ghilead, Tisbitheach àraid air na sràidibh agus am meadhon an t-sluaigh. Ann an làthair agus ann an éisdeachd a rìgh, thog e a ghuth gu h-àrd agus thubhairt e “Mar is beò Dia Israeil cha bhi sna bliadhnaibh so drùchd no nisge ann ach a réir m' fhocail-sa.” Rinn tìr Sham-

aria fanoid—bha am feur 's am fochann a' fàs gu dosrach—bha na h-aibhnichean a' ruith gu siùbhlach réidh—mìle agus mìle sruthan agus caochan agus tobar fionnar a' ruith le borbhanaich cheòlmhor sìos ri taobh gach beinne: ach coma có dhiùbh, b' àirde guth an t-seann dnine thainig o bheantaibh Ghilead, le 'fhiosachd agus le 'fhàidheadaireachd, na fuaim nan iomad uisge. Cha b' iughnadh so, oir is e gnth Dhé a bha air a labhairt á beul a' choigrich so. “Mar is beò Dia Israeil,” thubhairt esan a ris, “thig tart air an tìr”; agus thachair mar thubhairt; dh' atharraich na speuran agus an talamh an coslas—chinn an dara h-aon mar iarunn agus an t-aon eile mar an t-umha, agus uisge no drùchd cha do bhraon air an tìr. Shearg gach duilleach agns gach luibh agus feur agus fochann. Bha na h-uile h-abhuinn agus fuaran, agus tobar, air tràghadh gu glan tioram; agus bha uile bheathaichean na tìre a' plogadh 's a' toirt thairis le laigsinn. Fad trì bliadhna agus sèa mìosan cha d' thainig drùchd no uisge nuas o na speuraibh—Bha a' ghrian ann an àirde a neart a' soillseachadh mar bu ghuàth dhi—Bha an oiteag loisgeach thioram theth, a' seargadh gach nì—claisean nan aibhnichean tioram, gun làn na boise ann an aon diubh—na caoraich a' mèilich gu brònach air a' bheinn, an fiadh le bùirich ard a' togairt nan sruthan uisge's gun iad ann. Thainig ganntar, gainne agus gort air an tìr gu h-uile, 's cha robh r'a éisdeachd ach bas-bhualadh a' bhròin.

C' àit a nis an robh an Tisbitheach, am fàidh a thainig a nìos o Ghilead? “Imich” arsa Dia ris, “as a so, agus tionndaidh thu fèin chinn na h-airde 'n-ear, agus folaich thu fèin aig sruth Cherit a tha fa chomhair Iordain.” Rinn e mar a dh' àithn Dia dha—dh' éirich e, dh' imich e, agus ràinig e doimhneachd a' ghlinne tre 'n robh an sruth so a' ruith, dìreach mar a dh' iarr Dia air.

Thigeamaid agus beachdaicheadaid air an àite gus an deachaidh e. 'Sann ann am fàsach fiadhaich dlùth do abhuinn Iordain a chaidh e—bha sàmhchair a' bhàis san àite ùdlaidh so—cha robh fuaim r'a éisdeachd ach sgreach na corra-ghràin 's na h-ìolair, agus ròcail nam fitheach am mullach nan craobh. Cha 'n eil slighe no ceum rathaid ann—cha 'n eil sealgair no buachaille r'a fhaicinn ann, ach an t-aon uaigneas fàsail eagalach. Feuchamaid 'nar n-inntinn imeachd tre 'n doire dhlùth, tre 'n aisridh chinnhaun, timchioll nan creagan mòra, sìos o bhrnaich gu bruaich gu aigeal dorcha ùdlaidh a' ghlinne; ach faicheadaidh có tha 'na shuidhe an sud 'na aonaran bochd leis fèin? na speuran gorm os a cheann, na creagan mòra m'a thimchioll, a' chlach 'na h-àite-suidhe dha, dubhar na coille 'na fhasgadh, agus an réilean gorm aige 'na uirigh-tàimh. Bheachdaich mi air—an t-alltan beag a' tormanaich seachad air, 's na fitich a' ròcail os a cheann an bàrr nan craobhan àrda. Có è? Thà dnine le Dia, agus e anns a' cheart àite shòrnich Dia dha, Eliah an Tisbitheach. Fad dà mhìos dheug bha e san àite sin, gun leabhar r'a lèngamh, gun dnine ri labhairt ris, gun dad r'a dheanamh, gun fhearas-chuideachd; agus fench cha robh e brònach no duhhach! Bha Biobull mòr Nàdnir fosgailte m'a choinn-

eamh—bha Dia maille ris, agus Ri-san bha a chridhe a' cumail conaltraidh do ghuàth. Bha oibrichean na ernitheachd mu'n cuairt da, agus uapa so bha e a' tarruing fiosrachaidh agus eòlais feumail. A' chreag ris an robh a thaic, shearmonaich i dha mu dhéibhinn na craige móire nach fàilnich, bunchar a dhòchais—an t-alltan beag a bha 'sìnbhal seachad air, thug e g'a chuimhne gealladh Dhé mu'n nìsge bha ri bhi air a dhórtadh air an fhearann thioram, agus an tobar a gheall e fhosgladh anns an fhàsach thartinnhor—na craobhan arda, shearmonaich iad dha fàsgadh craoibhe na beatha—agus a' chòisridh bhinn a bha 'seinn sna preasan mu'n cuairt da, na h-eòin bheaga bhòidheach, b'e so suim an òrain. “Bi sìothchail, ciùin a dhuine le Dia—bi fo dheagh mhisnich, na biodh smuaisean air t'anam—an Ti àrd agus ghlòrmhor tha 'gabhail cùram dhinn, 'gar beathachadh agus a' freasdal duinn anns an fhàsach fhiadhaich so, cha dì-chuimhnich e thusa.”

Agus ciod a chunn an duine so suas? ciod thug misneach d'a anam? Tha gu 'n d' thubhairt Dia ris, “Fòlaich thu féin aig sruth Cherit a tha fa chomhair Iordain, agus òlaidh tu do 'n t-sruth, agus dh' àithn mise do na fitheachaibh do bheathachadh an sin.” Lùb an duine beannaichte a cheann, chreid e, 's cha robh e air a mhealladh.

Bha nis breitheanas Dhé ri tighin air an tìr, tart agus tiormachd eagalach; bha 'n dùthaich nìle mar mhonadh air a losgadh le fàloisg: cha robh duilleach air craoibh, no fèirnean, no lus, no blàth, air uachdar na tìre gun seargadh. Bha aon ghleannan beag uaigneach air a chaomhnadh—bha 'n t-àite so ùrar uaine, fàsgach blàth; b'e so aigéal a' ghlinne anns an robh an duine le Dia. Cha robh abhuinn san dùthaich nìle nach robh air tiormachadh suas, no allt, no caochan, no tobar anns an robh deùr—ach aon sruthan a bha fhathast a' sìubhal seachad le torgan binn, co sìubhlach làn, fhionnar 's a bha e riabh. B'e sin sruth Cherit, ann an aigéal a' ghlinne anns an robh an duine naomba, an duine le Dia; agus ciamar a bheathaicheadh e? Innsidh mi sin, oir 'se so a' chuid a's iongantaiche do 'n sgeul. B'e àm an earraich e, thug eòin an fhàsaich a mach an gur, agus chitheadh iad ag itealaich o àite gu h-àite ag iarraidh lòn do 'n àl òg, a h-uile h-aon a' giùlan an bha r'a fhaotainn d'a nead féin mar a dh' fhoghlum Dia iad. Bha so 'na shealladh taitneach. Chitheadh iad air uairibh a' stad air toman beag, air creig no air géig, a sheinn òrain thaingealachd do 'n Dia mhòr agus ghlòrmhor a chruthaich an saoghal àillidh.

Am measg nan eun so bha dà fhitheach mhòra lachdunn. Dh' itealaicheadh iad sin fad air falbh, cha 'n eil fhios c' àite, air tòir lòn, agus cha b' ann doibh féin, nis mò do 'n àl òg féin. Tha an fhitheach 'na eun gionach ciocrach, ach thug Dia, eadhon dhàsan, nàdur tre 'n bheil e a' togail, ag àrach agus a' beathachadh 'àil féin. “Cò” arsa Iob, “a sholaras do 'n fhitheach a lòn an nair a dh' éigheas an t-àl òg aige ri Dia?” Agus an Dia ceudna thug an nàdur so do na fitheachaibh, theagaisg e iad, air an àm so, lòn sholar agus a giùlan do 'n duine beannaichte aonarach a' ghlin

uaignich. C' àite no ciamar a fh'nair iad an t-aran agns an fheòil a ghiùlain iad d' a ionnsnadh, cha 'n eil fios againn; ach cìocrach, lonach, craosach mar a bhà iad, ghiùlain iad a lòn-maidne 's a lòn-feasgair dhàsan a bha 'chòmhnuidh aig sruthan Cherit. Cha luaithe 'ghlas an latha na chluinnteadh ròcail nam fitheach am mullach nan craobh. Cha luaithe 'dhùisgeadh an duine naomha na chitheadh e a lòn air an làr r'a thaobh; agus 'nnair a bhiodh amfeasgar a' ciaradh os ceann a' ghlinne, thigeadh na h-eòin cheudna air an ais leis an arau 's an fheòil mar a dh' àithn Dia dhoibh; agns thachair so, cha 'n ann aon uair, ach iomadh uair, o latha gu latha fad bliadhna, agus mochthrath nofeasgar cha d' rinn iad dearmad air no dì-chuimhn.

Dlùthaicheamaid ris, agus beachdaicheamaid aon uair fhathast air na tha 'n so mu'r coinneamh: faic an dà eun lachdunn ud, le'n sgiathan dorcha ag itealaich gu luath thar an dùthaich agus an robh dìth agns bochduinn, a' greasad le'n nìle luathas gu gleann Cherit, a' gabhail gu h-uaimh blig aon an uclid na bruaiche. Seall a stigh—cìod a chì thu? Cha 'n i nead an fhithich no an t-àl òg, ach seann duine le 'thrusgan gaoisideach m' a ghuàillibh, 's dòcha air a ghlùinibh le 'shùil 's le 'laimh gu nèamh, agus ag ràdh-ainn. “O thusa, Thighearna 's a Dhia, a ghléidh mi gu ruig a so, agus a thug àithne do na fithich mo bheathachadh, gabh thusa cùram dhìom an diugh, oir 's tu mo Dhia agus is mise do sheirbhiseach,” Dh' éireadh e an sin, rachadh e 'mach, chruinnicheadh e connadh tioram air feadh na coille, lasadh e teine ri taobh na craige, dheasaicheadh e a lòn, thairgeadh e buidheachas a ris do Dhia, dh' òladh e deoch as an t-sruthan ghlan, agus bhiodh 'anam ait ann an Dia.

Agns tha Dia Eliah fhathast beò, dlùth dhoibhsan a ghairmeas air. D'a shluagh féin tha e mar a bha e riabh, 'na dlùdeann 's 'na sgéith; 's iomad dòigh tha aige air freasdal d'a mhinntir dhileas féin. Tha Dia Eliah fhathast beò, co dlùth d'a phobull ann an là an airc 's a bha e riabh—co deònach agus co comasach chum fhasgladh orra. Esan a bheathaich Eliah le fitheachaibh an t-sléibh, tha e co comasach air a h-aon d'a leanaban a bheathachadh leis an eun a's faoinne san ealtainn. Is fìrinnaach agus da rìribh 's taitneach an sgeul beag a leanas.

Bha duine bochd air a' bheil iomradh againn 'na shuidhe ann an dorus a bhothain moch sa 'mhadin; bha a shùilean air at le gul—bha a chridhe goirt, agus bha e 'feuchainn gairm air Dia, oir bha dùil aige na h-nìle mionaid ri maor a bha 'tighin le barantas chum a chuid a reic, airson suim a bha aig neach àraidh 'na aghaidh. Air dhà bli 'suidhe mar so le cridhe tróm, mhothuich e eun beag àillidh ag itealaich dlùth dha, air ais 's air aghart, gus mu dheireadh an do 'ghabh e stigh do thigh an duine so, agus shuidh e air mullach na leapa, agus an sin thòisich e ri seinn cheileirean anabharrach milis. Chuir so iongatas air an duine—dhùin e 'n dorus, ghlac e 'n t-eun beag bòidheach, agus chuir e ann an eun-lann beag a bha crochte taobh na h-uinneig e. Cha luaithe

bha e sa' ghainntir bhig sin na thog e fonu laoidh àraidh air an robh an duine eòlach, oir b' fionn e a bha gu tric air a sheun san eaglais sam b' àbhaist da suidhe. B' iad na briathran, "Na biodh eagal ort, 'nuair a's doilleire 'n oidhche 's ann a's dlùithe an latha." Dh' éisd e 'n t-eun, agus dh' fhairich e seòrsa faochaidh agus sìth. Thairg buille dh' ionnsuidh an dornis air a' cheart àn so. "So gun teagamh" ars' esan "am maor," Dh' éirich e le cridhe tróm, ach cha 'n e am maor a bh'ann, ach maighdeann òg a thuirt ris, "An do mhothnich thu eun beag buidhe bòidheach a' tighin an rathad so? thachair aon orm a thuirt gu'm fac' iad e 'dol a stigh air do dhorus." "'S mi chunnaic," arsa 'n duine, "so agad e, thoir leat e, ma's ann duit a bhuineas e; cha 'n ioghnadh leam ged a bhiodh meas agad air, 's binn milis a ribheid." Thug a' mhaighdeann òg leatha 'n t-eun—tiota beag 'na dheigh sin thill i air a h-ais—"Chuir thu," ars' ise, "comain mhór air mo bhanamhaighstir, cha chailleadh i an t-eun beag sin airson mórán; "so," ars' ise, "gabh so uaipe, cha'n fheud thu a dhiùltadh, gabh e le mìle taing." Ghabh an duine bochd na chuir i 'na làimh, agus 'nuair a dh' amhairc e cia dé niread 's a bh'ann, chunnaic e gu'n robh dìreach a' cheart uiread ann 's a bh' aig a' mhaor 'na aghaidh. Cha b' fhada gus an d' thàinig am maor. "So dhuit," ars' esan, "so na tha agad am aghaidh, fàg mi nis ann an sìth, oir 'se Dia chuir so do m' ionnsuidh."

Tha Dia Eliah fhathast beò agus có nach d' fhiosraich so? 'S minig a thainig cofhurtachd agus còmhnaidh, furtachd agus fuasgladh d'ar n-ionnsuidh 's gun fhios againn ciamar no co uaithe. Bitheadh nìle chloinn Dé làidir agus fo dheagh mhisnich, Thig Dia ri h-aire 's cha 'n aice 'nuair thig. Tha mìle dòigh aige air a dhaoine féin a chumail suas, am beathachadh, agus fuasgladh orra co iongatach ris an eachdraidh a dh' innis sinn air an àm.

Fìor eagal Dé, biodh oirhh, 'a naoinh;

Oir uireasbhuidh no dìth

Cha bhi air a luchd-eagail-san,

Fìor chràbhadh dha a nì.

Bidh easbhuidh air na leòmhnaibh òg,

A's ocras orr' air leth;

Ach air an dream a dh'iarras Dia

Cha cheilear aon nì maith.

CÒMHRADH.

EACHANN 'S AN CUAIRTEAR.

Cua.—Gu meal thu do bhiorraid, Eachainn!

Each.—'Nì 'n ad, le'r cead? an sgulag gun sgoinn, 's mi tha seachd sgìth dhi—an t-aon chòmlidach-ciun a's mìosa chaidh riabh air duine, cha 'n urrainn mi mo cheann a leagail air leabaidh no air suirigh, air tom no réilean leatha. Cha b' ionann 's a' bhoineid ghorm—cho blàth sheasgair, cheanalta mu m' cheann 's ged bu churrachd-oidhche bh'

innte; dh' fhaodadh duine a pasgadh fodha no r'a thaobh, seach a bhi ag altrum na biorraid so mar 'naoidhean air glùn duine anns gach àite 'n suidh e. Tubaist oirre! nach fhaic sibh an comharradh a dh' fhàg i air mo bhathais, mar gu'm biodh mo cheann air a chearcall uachdarach a thilgeadh; ach nach e so an latha gaillionnach gailbheach? Ùbh uthubh! 'se 'n cur 's an cathadh e—s fhad o'n a chunnaic mi a leithid air là Fheill-Bride.

Cua.—Tha sin nàdurra, Eachainn, an sneachda geal an àm dùd-lachd a' gheamhraidh.

Each.—Tha 'n geamhradh seachad; ach sneachda geal! 'fheudail 's a ghràidh, cha b' ann sa' bhaile-mhór a chiteadh e—ach an sneachd odhar, lachdunn; agus cha 'n aithne dhomh nì a's gràinde na sneachda salach. Cha b' ionann 's mo shneachda glan, cho àillidh gheal ri ite na faoilinn, a' boillsgeadh 's a' deàrrsadh ri gathaibh na gréine, mar gum biodh cur as cathadh ann do na daoimeanan no do'n chriostal bu loinnearaiche 's bu cheutaiche.

Cua.—Ro-mhaith, Eachainn! Cha b' urrainn Donncha Bàn nan oran labhairt na b' fhèarr—ach ge dona sneachdas a' bhaile-mhór's seachd uairean na's miosa e sa' Ghàidhealtachd. Tha 'Ghàidhealtachd maith na 's leòir fhad 's a dh' fhuirgheas a' cluthag innte; ach an latha dh' fhàgas ise e, 'se 'm baile-mór a's fèarr.

Each.—A' chuthag! An òinseach bhochd; gu dearbh ma 's ann uaipè-se tha sibh a' dol a tharruing 'ur gliocais, 's mithich an Cuairtear a chur an làimh eile—a' chuthag, an trusdar! nach do shuidh riabh leth-uair an uaireadair air an aon tòm.

Cua.—Ma tà, Eachainn 's coma leam fèin a' Ghàidhealtachd an àm a' gheamhraidh; 's fuar mi-thaitneach i 'n àm gaillinn shneachda mar tha ann an diugh féin—air am falach o'n t-saoghal mhór; air an tacadh le toit—gun sùgradh gun inheadhail—a' bhean, mo thruaighe! a' sniomh air a' chuibhle le crònan brònach—an duine a' miananaich 's a' casad, 's a' tachas a chinn—na pàisdean a' trusadh bhioran—an t-uircean a' sgreadail—an gamhain caisionn a' géimrich ceann an tighe—na leanaban, an cù 's an cat a' strìgh cò's clùithe a gheibh air a' ghealbhan, 's b'e sin an droch theine, a' phoit bhuntàta crochte thairis air leth an latha, gun uiread agus halg-séididh, ach an gille ruadh 's an gille bán agus Seònaid 'ga shéideadh, agus pluic gach aon diubh mar phluic pìobaire. Coma leam e!

Each.—A' bheil sibh réidh? Air m' fhocal 's sibh a leig ruith do 'r teangaidh; cha 'n ioghnadh leam ach sìthse—ach éisidibh rium—Cha 'n fhaca mi riabh ann am baile-mór, 's cha 'n fhaic, àm co subhach, shuilibhearra, chridheil 's a chunnaic mi sa' Ghàidhealtachd an àm gaillinn agus sneachda. Mo chreach! 's mise chunnaic sin—tha barrachd fearais-chuideachd a's sùgraidh, a's eòlais, a's caoimhneis a' dol air aghaidh sa' Ghàidhealtachd an àm a' gheamhraidh, na an àm a' chéitein féin.

Cua.—Fhalbh fhalbh! Eachainn, tog dheth.

Each.—Cha tog mi dheth—'s mì nach tog. Am na gaillinn!—sin agaibh àm a' chridhealais—thùg air na sùisdean! na sgàlagan a' cur dhiùbh, na cailean a' crathadh an fhodair 's a' deanamh nam

boitean—na buachaillean le sìoman cònlach mar chrìos mu 'n timchioll, cuaille mòr bata 'nan làimh, eallach do sguaba beaga tioram air an druim, an crodh-seasg a' géimrich 'nan déigh 's iad 'gan saodachadh gu fasnadh—na h-eich a' greasad dhachaidh—na mucan a' sgriachail le sop 'nan craos a' ruith do'n chrò—na h-eòin bheaga bhuidhe bhòidheach, sgaoth air muin sgaoth ag itealach mu na dorsan, 's na balachain làridh 's le gòisnean ag iarraidh an ribeadh. 'S ann an sin tha 'm fire-faire—h-nìle h-aon 'na chabhaig 's am feasgar a' tighin. Ach ciod so thachair? Na balachain 'nan ruith 's iad a' sgàineadh le cridhealas—Alastair-mór air dol fodha ann an cuithe sneachda 's iad 'ga shladadh as, agus gach madadh sa' bhaile san tathunnaich timchioll air. Ach có eile chì mi 'tighin le abhagan beaga 'na dhéigh, a' feadaireachd 's a' gearradh leum? Ailean nan òran! Faic mar tha 'n òigridh 'ga fhàilteachadh; có 'dhiùltadh dha cuid na h-oidhche? 'S 'nuair thigeadh an t-anmoch b' iad sin a' chòisri chridheil shùndach! Cha b'e 'n crùban bochd mar a th' againn an so am mullach tighe—Eirionnaich san dara ceann—fiabhras sa' cheann eile. Agus b'e sin an gealbhan cridheil—na caorain chruaidh thioram o chùil na mòine—na maidean caoin a' spreathadh gu cridheil—a' ghroideal air an t-slabhraidh—na breacagan eòrna 'gam fuine le farum sùrdail—crùisgein an sud 's an so—am buachaille mór a' cur cearcall air a' chuaich bhleoghain—an sgalach a' deanamh sgùlaig—am buachaille beag a' deanamh camain—na cuibhlean a' falbh le srann fhonn-mhor—Ailean nan òran a' cur dheth—a' phoit chabhruich a' plubraich air an teine. Na cluinneam sibh a' ruith sìos na Gàidhealtachd. A rìgh! cha b' ionann 's am baile-mór, a tha maith nì's leòir fhad's a sheasas an t-slàinte agus comas cosnaidh; ach an là a dh' fhalbhas sin, tha 'n t-uisge air a thoirt o'n mhuillionn 's cha bhi bleith no rath. O! gleadhraich a' bhaile-mhòir so, agus toit a' bhaile-mhòir so, tinneas a's bochduinn a' bhaile-mhòir so, agus a' chablag, a h-uile h-aon 'na ruith 's 'na dheann-ruith, mar gum biodh iad uile air tòir bean-ghlùine! Ach togamaid dheth. Innsibh so dhomh, na chruinnich a' Pharlamaid?

Cua.—'Sì rinn sin—thug a' bhan-rìgh a h-òraid fhialaidh dhoibh, agus tha iad a nis a' dol air an aghaidh le gnothuichibh na rìoghachd.

Each.—'Nì féin, saoil sibh, a chuir r'a chéile 'n òraid?

Cua.—Ud ud! cha 'n i; tha 'h-nìle focal air a dheasachadh air a son le a luchd-comhairleachaidh, air a sgrìobhadh a mach dhi co tioram réidh phongail ri searmoin an làimh ministèir.

Each.—Ma tà, tha sin, air uairibh, tioram nì's leòir; ach có iad is luchd-comhairle dhi air an àm?

Cua.—Tha air an àm ceithir-deug dhiubh sa' chomhairle, iadsan ris an abair iad sa' Bheurla *the Cabinet*, air neo *the Ministry*, luchd-riaghlaidh na rìoghachd. 'Se morair *Melbourne*, an ceann-stuic, no am prìomh fhear riaghlaidh. Tha a dhreuchd féin aig gach aon diubh so fa leith. Tha gnothuichean Shasunn agus Albainn an earbsa ri morair *Normanby*; gnothuichean rìoghachdan an t-saoghail ri *Palmerston*; gnothuichean nan cearna iomallach a bhuineas duinn féin an earbsa ri morair *Iain Russell*, agus mar sin sìos; a dhreuchd féin aig

gach aon diubh, àiteachan fa leth aca, daoine eile, agus mòran chléir-each fódhpa : ach 'nuair tha gnothuch duilich air bith a' tighin 'nan rathad, tha a' chomhairle uile a' cruinneachadh le dorsan dùinte, agus iad air am mionuan nach tig iad thairis air diog do na labhrar. Ach a bhàrr air na ceithir-fir-dheug so, luchd-riaghlaidh na rìoghachd, tha Comhairle eile ann a's lìonmhoire, a tha air an cruinneachadh air amannibh àraid ris an canar A' Chomhairle Dhiomhair. (*Privy Council*.) Tha anns a' chomhairle so air an àm sèa fichead agus trì-deug, 133, do mhorairean no ard fhlaithéau, agus mu thinnchioll ceithir fichend do'n chumanta. 'Nuair tha an ard-chomhairle dhiomhair so air an gairm, cha 'n àbhaist do neach air bith tighin san làthair ach iadsan tha 'tarruing le luchd-riaghlaidh na dùthcha, agus air an taobh.

Each.—A' bheil diùc mòr *Wellington* an measg luchd-comhairleachaidh na ban-rìgh, Artair nan cath, gaisgeach nam mìle blàr?

Cua.—Cha 'n eil è. Tha fios agad nach 'eil esan agus an fheadh-ainn tha ann an cumhachd air an àm, a' tarruing le chéile. 'S esan ceann-stuic no ceannard na feadhach tha 'nuigh. 'Se morair *Melbourne* ceannard an dara taobh do thigh nam Morairean, agus an diùc ceannard na feadhach eile.

Each.—An è? Air m' fhocal ma 's esan is ceannard doibh cha 'n fhada blios iad am nuigh. Cha b' iongatach leamsa ged a bhiodh Meal-a-bhroin, c' ainm so è, *Melbourne* a mach air an doras an nth-ghoirid : 's ioma laoch bu tréine na e air na chuir e an ruaig—ach c' àite 'bheil a' Pharlamaid a' suidhe?

Cua.—Tha dà bhuidhionn dhaoine 'deanamh suas na Parlamaid, agus tha 'n dà bhuidhionn so a' suidhe ann an àiteachan air leth, na morairean ard agus a' chumanta. 'S iad na morairean flaithean na tire, aig a' bheil ainm agus sochairean àraid seach a' chuid eile do shluagh na rìoghachd, mar a ta Diùcan—*Marcuis*—Iarlachan, agus maithean arda eile. 'S iad an cumanta na tighearnan fearainn, na tuathanaich, na marsantan, agus an tuath cheathairne air fad. An àm na Parlamaid tha 'n dà bhuidhionn so a' suidhe ann an tighean air leth; na morairean an tigh nam morairean, agus an cumanta an tigh nan cumanta. Tha na morairean a' seallhachadh na sochair a bhi sa' Pharlamaid a thaobh an iubhe, a thaobh am breith, no urram a chuirendh orra; agus aon uair a stigh, tha iad a stigh gu àm bàis : 'se sin cha 'n eil iad air an tngadh mar tha 'n cumanta o aon Parlamaid gu Parlamaid eile. 'S iad làithean-beatha Parlamaid seachd bliadhna; ach faodaidh a' bhun-rìgh an sgaoileadh 'nuair thogras i—ach so nì nach 'eil air a dheanamh ach 'nuair tha barrachd sa' Pharlamaid an aghaidh a luchd-comhairleachaidh na leò. 'Nnair a thachras so 's éiginn doibh dol a mach agus a' bhuidhionn a's làidire 'leigeil a stigh. Ma tha barrachd 'nan aghaidh na tha leò cha 'n urrainn doibh nì air bith a dheanamh; imridh iad strìochdadh agus a' bhuidhionn a's lìonmhoire chur air an stiùir. 'Se so tha a' dùsgadh gach strìgh eatorra, n dh' fheuchainn cò aig am bi uachdaranachd na dùthcha—grein bàis acasan tha 'stigh air an sporan mhór, agus iadsan tha 'm nuigh a' strìgh chum a shlaodadh d' an iomchar féin. 'Bheil thu ga thuigsinn so?

Each.—'S mì thà—'se 'n t-airgiod an gille! ach innsibh dhomh cia uiread 's a tha do dhaoine ann an tigh nan cumantan air aon àm?

Cua.—Tha Sasunn a' cur a stigh cóig ceud, Eirinn ceud agus cóig, agus Albainn da-fhichead 's a trì-deug: an t-ionlan sèa-cend, da-fhichead agus a h-ochd-deug, (658).

Each.—Fhalbh! tha gu leòir ann; 'bheil uiread sin an tigh nam morairean?

Cua.—Ann an tigh nam morairean tha ceithir cheud, dà fhichead agus a h-ochd, (448) 'nuair bhios iad uile cruinn; ach tha cuid diubh sin fo aois. Anns an àireamh so tha deich-ar-fhichead do Easbuigibh eadar Sasunn agus Eirinn, do'n eaglais shuidhichte Shasunnaich. Tha àit aca so, agus guth, co maith ris na morairean a's àirde.

Each.—A nis innsibh so dhomh—a' bheil a' chuid a's mò do thigh nam morairean arda air taobh luchd-riaghlaidh na dùthcha, air taobh mhorair *Melbourne* agus iadsan tha maille ris?

Cua.—Cha 'n eil idir—tha dlùth do dha thrìan diubh 'nan aghaidh agus diùc *Wellington* air an ceann; ach anns an tigh ìosal, 's e sin tigh a' chumanta, tha barrachd air taobh luchd-riaghlaidh na tìre na tha 'nan aghaidh; ach cha 'n eil an dealachadh mór, theagamh nach 'eil os ceann deich no dusan, ma tha sin féin ann; agus tha 'n àireamh so a' fàs na's lugha o àm gu h-àm. O chionn mhìos chaidh ceathrar a stigh a tha 'n aghaidh an luchd-riaghlaidh. Ma theid so air aghart móran na's fhaide cha 'n urrainn doibh fuireach 'nan àite, agus tha 'n dà thaobh co dlùth 's gu bheil spairn bàis taobh air thaobh, a dh' fhèinchainn cò bhios an uachdar.

Each.—Ach ma tha tigh nam morairean co fada 'nan aghaidh, e' arson nach 'eil iadsan 'gan cur a mach agus a' cur *Wellington* suas an àite Mhelbourne? Cia mar tha e 'tachairt gu bheil barrachd cumhachd aig muinntir an tigh ìsail, aig a' chumanta, na th' aig na morairean?

Cua.—Innsidh mise sin duit: cha 'n eil gnothuch air bith aig tigh nam morairean ri sporan no ionmhas na rìoghachd; cha 'n eil diog aca r'a ràdh ann an socruchadh eise' air nì air bith, tha na h-uile gnothuch a thaobh stòrais na dùthcha, togail chùisean, 'ga dhìol a mach a rithist, a pàigheadh gach costais, tha so uile 'n earbsa ris a' chumanta 'se sin ri 'ràdh 's ann 'nan làimh-san tha sporan mór na rìoghachd; 's ann acasan ambhain tha comas a shocruchadh cìod an t-suim a chuir ear a mach air son an airm, air son na cabhlach, cìod a bheirear sa' bhliadhna do'n bhan-rìgh—tha na h-uile nì a thaobh airgiod na dùthcha 'n earbsa riutha. Cha 'n urrainnear saor-dhuais, no beathachadh a thoirt do dhuine ach mar tha iadsan ag àithneadh. 'Nuair a chruinnicheas a' Pharlamaid, ma ta, tha prìomh fhear-riaghlaidh na dùthcha tighin air aghaidh ann an ainm na ban-rìgh, agus ag ràdhainn, "tha leithid so do shuim a dhìth oirnn airson feum na rìoghachd, cha 'n uileor dhuinn an uiread so air a shon so, agus an uiread ud eile air a shon sud." Ma tha barrachd 'nan aghaidh na tha air an taobh, diùltar an iarrtus, cha toirear dhoibh na tha dhìth orra; agus fhad 's a tha so mar so cha 'n urrainn iad reachd air bith a dheanamh—cha 'n eil comas air, 's éiginn doibh strìochdadh, a dheòin no dh' aindeoin dol a mach

agus leigeil le càch an àite 'ghabhail : agus fanaidh iad so a stigh dìreach fhad 's a tha barrachd a' seasamh leò na a' cur 'nan aghaidh, mar rinn càch.

Each.—Ach nach fhaod a' bhan-rìgh a luchd-comhairle féin a thaghadh, a cileadairean féin?

Cua.—Faodaidh, ach ciod am feum dhi daoine 'thaghadh nach urrainn a' Pharlamaid a thoirt leò? ciod am maith muinnleir a chur ann am muillionn mur 'eil cumhachd an uisge aige? cha ghluais an roth, cha deanar bleith; 's eiginn da dol a mach agus am fear a's làidire 's aig a' bheil cumhachd an uisge a leigeil a stigh. Le so tha thu 'faicinn gur h-i a' Pharlamaid a tha da rìribh a' taghadh luchd riaghlaidh na rìoghachd, agus nach h-i a' bhan-rìgh. Tha aon nì is urrainn di a dheanamh, agus cha b' iongatach leinn ged a dheanadh i an ùine ghoirid e : faodaidh i a' Pharlamaid a sgaoileadh gu buileach, agus Parlamaid ùr a chruinneachadh.

Each.—Cha 'n fhaic mi ciod am maith a nì sin di.

Cua.—Innsidh mi sin duit. Ma theid moraire *Melbourne* agus càch tha stigh air an àm, a dh' ionnsuidh na ban-rìgh, mar is dòcha théid iad ann an ùine ghoirid, agus ma their iad rithe, “Cha 'n urrainn sinn a' chuis a riaghladh nì's faide, tha barrachd 'nar n-aghaidh na tha leinn—sgaoileadh sibhse iad—dùinibh a' Pharlamaid, agus glaothaibh air an rìoghachd feadhain eile 'thaghadh—theagamh gum bi iad nì's faide air ar taobh-ne na tha iad so; a dh' aon chuid 's còir 'fheuchainn, oir dh' fhairtlich iad so oirnn, agus mur sgaoilear iad 's éiginn duinne dol a mach.” A nìs is dòcha gur h-i so a' chainnt a a chleachdas luchd-comhairle na ban-rìgh rithe ann an ùine ghoirid. 'Nuair a chruinnicheas a' Pharlamaid ùr chì sinn có taobh a's làidire, agus 's ann as an taobh sin is éiginn gum bi luchd-riaghlaidh na rìoghachd air an taghadh.

Each.—Ach an saoil sibhse 'm bi a' Pharlamaid so air a sgaoileadh?

Cua.—Cha 'n eil fios agamsa, Eachainn, ach 'sì sin mo bharrail. Cha robh ach mu dhusan air taobh Mhelbourne mu 'n àm so 'n uraidh, agus fhuaire ceathrar a stigh o sin a tha 'na aghaidh, air chor agus nach bi leth-dusan a bharrachd aige nis thairis orrasan a tha 'na aghaidh.

Each.—'S mithich dha bhi 'bogadh nan gad; agus is mithich do na pìobairean a bhi 'cur an sionnsair an ordugh—bidh latha fogharaidh acasan 's aig luchd nan tighean-òsda.

Cua.—Tha feadhain eile ann a tha 'deanamh barrachd dheth 's a tha iadsan, na sgrìobhaichean 's an luchd-lagha.

Each.—Na damhain lonach chìocrach! ach coma leibhse, tha 'n obair so, roghnachadh luchd-comhairle na rìoghachd a' sgapadh airgid agus a' deanamh n'òran maith do'n dùthaich. 'Saoil sibh nach 'eil focal agamsa nis anns a' chuis so?

Cua.—'S nach mòr an t-sochair sin duit Eachainn.

Each.—Sochair? an amaideachd! tha 'n t-ainm agam 's cha 'n eil tuillidh. Tha fios agaibhse nach 'eil a chridhe againn dol a null no nall ach mar a dh' iarras fear nach ainmich mi oirnn—ach 's aithne dhuibh có tha 'm bheachd, ach tha sin eadar esan a's mise. Air an àm mu dheireadh a bha 'n guothnach a' dol air aghaidh, 's ann an sin a

bha 'n ùprait 's an odhail, do phìobaireachd gus an saoiladh sibh gu 'n sgàineadh iad iad féin, a' cur dhiùbh. Thainig an duine urram-
aichte bha 'g iarraidh a stigh do'n Pbarlamaid a dh' ionnsuidh mo
thighe le 'phìobaire, agus leth-dusan duin' uasal. "Fàilt air Mr
Eachann!" ars' esan; a mach a làmh 's am bocsa-snaoisein òir. "Cia
mar tha *mistress* Mac Shirie?" ars' esan. "Gu robh maith agaibh"
arsa mise. Chaidh iad a stigh, agus thòisich esan. "An seas thu
mi?" ars' esan " 'Ne mise," arsa mi fhìn, "ogha do sheanar 's mise
sheasas, so mo làmh." "Gheall mi o chionn fhada tha fios agaibh
co dhà. Dh' fhalbh e. "Mo mhile beannachd" ars' esan do *Mhistris*
Mac Shirie agus na pàisdean?"

An eeann latha no dhà thainig am fear a bha cur 'na aghaidh, 's
ma bha teanga mhaith aig a' cheud fhear, thug am fear so bàrr air.
Cha chuala mi riabh a leithid—chuir e dheth a's chuir e dheth. "An
geall thu?" ars' esan—thòisich mi fhìn ri m' cheann a thachas—dh'
fheuch e mo làmh a ghlacadh a dhedòin no dh' aindeoin; ach thug mi
dùilem a mach air an dorus, agus dh' fhàg mi esan agus *Mistris*
Mac Shirie a shocruchadh na cùise. Ach 'nuair thainig an latha,
'sann an sin a bha a' phìobaireachd 's a' ghlaodhaich—ach choisinn
sinn an latha 's chaidh an duine leis a' bheil mi a stigh.

Cua.—An seas thu e 'm bliadhna, Eachann?

Each.—Cha 'n eil fios agam—chì sinn—ach so deir mi, seasaidh
mi iadsan a sheas mi, 's a sheas mo chuideachd; 's comh dhòmhsa có
tha stigh no có tha mach—ach iadsan a thug fearann a's fonn a's
àrach dhòmhsa, seasaidh mise iadsan. Ach na bhaisteadh a' bhana
phrionns' òg?

Cua.—Ma thaghas tu di-sathuirne no di-luain, cluinnidh tu.

Each.—Cuiribh sa' Chuairtear mu dhéibhinn—O! b' fhèarr gum
bu mhise a goistidh, agus *Mistris* Mac Shirie a muine. Slàn leibh!

AIR CRUINN-CHORPAIBH SOILLSEACH NAN SPEUR.

Earrann I.

AN uair a bheachdaicheas sinn gu cùramach air cruinn-chorpaibh
soillseach nan speur, a' sìnbhal gu ciùin, agus gu riaghailteach os
ar ceann, cha chomas duinn gun a bhì air ar lionadh le h-iongantais,
agus gun eigheach a mach' maille ri Daibhidh. "O Iehobhaidh ar
Tighearna, cia òirdheirc t'-ainm air feadh na talmhainn uile! a
shocraich do ghlòir os eeann nan nèamh! 'Nuair a dh' amhairceas
mi air do nèamhaibh, obair do mheur; air a' ghealaich, agus na
rèultaibh, a shuidhich thu, có è an duine gu'm biodh tusa cinn-
neachail air, agus mac an duine gu'm fiosraicheadh tu e? (Salm.
viii. 1—4) An uair a dh' fhosglas sinn ar sùilean air na nèamh-
aibh, chì sinn gu cinnteach sealladh leis am bu chòir duinn a bhì
ùinhal agus iriosal,—chì sinn nì's leòir chum gliocas, cunnachd,
agus maitheas Iehobhaidh fhòillseachadh d'ar tuigse;—agus chum
firinn bhriathar an t-salmadair aideachadh, a deir, "Cuiridh na

nèamhan an céill glòir Dhe, agus nochdaidh na spénran gnìomh a lamh." (Salm. xix. 4.)

Tha réultaireachd 'na h-eòlas a ta air gach seòl òirdheire agus iomchuidh. 'S iongantach a' chinnteachd, agus an eagnuidheachd leis an d'fhuir an duine a mach na riaghailtean leis am bheil reulta nèimh a' gluasad ann an gorm-astar nan spénr! Trid innleachd agus foghlaim, innsidh na teallsanaich, roimh làimh, gach caochladh a thig air solusaibh nèimh! Innsidh iad gu pòncaill mu dhùbhradh na gréin agus na gealaich, innsidh iad c'uin a thig gach dùbhradh dhiubh so,—cia co mòr 'sa bhios iad,—agus cia fada 's a mhaireas iad!—Ach ged tha'm fiosrachadh so mòr, agus liachmhor, "An nraim an duine le rannsachadh Dia fhaghail a mach?" "Is esan a ta' na shuidhe air cuairt na taluainn, agus tha a lachd àiteachaidh mar f'bhionnain-feòir; a ta' sìneadh a mach na nèamha mar sgàil thana; agus 'gair sgaioleadh mar bhùth anns an gabhar còmhinnidh." (Is. xl. 22.)

Cha'n e mha'n gn'm bheil rénl-eòlas féumail clann an iuntain a lìonadh le smaintibh iomchuidh mu ghloir, agus mu mhòrachd an Tighearna De;—ach tha e féumail do'n chinne-daoine air son nithe eug-samhla eile. Air an aobhar sin gheibhear an t-eòlas so, ann an tomhas mòr no beag am measg nan uile chinneach! Trid an eòlais so, tha daoine fòghlaimte a' faotuin a mach caochlaidh soluis na gealaich,—riaghailtean nan seòl-mara,—cumadh agus mend na taluainn,—agus suidheachadh agus farsuingeachd dhùch-anna agus riòghachdan an domhain! Trid an eòlais so, mar an céudna, tha bliadhnaichean air an tomhas, agus teachd gach tràth' agus ainsir air a chomharrachadh a mach? Trid an eòlais so, tha seòladairean a' faotuin a mach nan àitean anns am bheil iad air na cuartaibh mòra agus farsuing, agus a' stiùradh an slighean gu tèaruichte do dhùchannaibh an céin!

Mu dh' amhairceas neach air na spéuraibh, air oidhche chruinn, reòta, gheamhraidh, chì e mu mhile rionnag an crochadh mar lòchranaibh drilioneach os a cheann,—chì e iad do gach meud, agus soilleireachd,—cuid diubh beag agus fann, agus cuid eile dhiubh mòr, agus a' deàrachadh le solus soilleir agus seasmach! Ach ged nach fhaicear ach mu mhile dhiubh so leis an t-sùil lùn, chithear le gloineachaibh innleachdach a fhuaradh a mach, mu'n cnairt do cheud mìle, uile còmhla! Agus cha'n 'eil an àireamh mhòr so, an coimeas ris an àireamh a ta air an sgaioleadh air feadh farsuingeachd na cruithreachd, ach mar eitean gaineimh air tràigh na fàirge! Tha cuid dinbli anaharrach mòr.—fichead,—leth-chend,—mìle nair nì's mò na'n talamh air am bheil sinn a' gluasad, agus is gann a gheibhear aon 'nam measg co beag ris! Goirear le teallsanaich rionnagan suidhichte dheth gach solus a chithear anns na nèamhaibh, ach cha'n abrar so ris a' ghréin, agus a' ghealaich againne, no ri àireamh bheag do renltaibh agus do ghealach-aibh eile, agus do rionnagaibh-earbullach, a ta cuairteachadh na gréine, air an toir sinn cùntas an déigh so! Tha na rionnagan suidhichte aig astar namhasach, agus do-thuigsiun air falbh uainne; agus an uair a smuainicheas sinn air am mènd, an àireamh, an

nàdur, agus an astar—cha chomas dhuinn, an sin, gun smuaineachadh air cumhachd an Tì Uile-ghlòrinnhoir sin “a sgeadaich na nèamha le a Spiorad.” (Job. xxv. 13.) Chum beachd a thoirt air astar nan rionnag so air falbh, ghabhadh am peileir a’s lnaith’ a chaidh riamh a mach á bénl gunna, ged a dh’ fhanadh e ’ua dheannaibh, còrr agns muillean bliadhna, mun rnigeadh e cuid dhiubh! Nach ceart a dh’ fheadas daoine a’ cheist a chur, Cò a rinu na nithe mora, maiseach, agus miorbhùileach so? Cò, ach an Dia sin, “a rinn an talamh le ’chumhachd,—a shocruidh an saoghal le’ ghliocas,—agus le’ thuisge a sgaoil a mach na nèamha.” (Ier. x. 12)

Tha na réulta so nìle air an snidheachadh, mar gu’m b’ann, ’nan teaghlach air leth, air feadh farsuingeachd na crnitheachd! Tha àireamh shònrnichte dhiubh, aig am bheil grian doibh fein, m’a timchioll am bheil iad a’ siubhal, ann an cuairtibh eng-samhla; agus o’m bheil iad a’ faotainn soluis agns teas! Tha àireamh nan grian, agns nan renll, a ta ’gan cnairteachadh air an dòigh so, co mòr. a’s nach urrainn teallsanaich le’n uil’ innleachdaibh, a bheag sam bith a dheanamh a mach gu cinnteach mu’n timchioll! Cosmhail ris gach grian eile, tha a’ ghrian againne ’ga nochdadh fein auns na spèuraibh, air a cuairteachadh le a réultaibh fein, ris am bheil i a’ comh-pairteachadh araon soluis agns teas!

Air di a bli fagns do làimh, an coimeas ri grianuibh eile na cruitheachd, tha sinn ’ga faicinn mòr, crùn, agus dealrach; am feadh ’sa chi sinn na grianan eile, mar rionnagailh beaga, drilinn-each, a thaobh am mòr-astar air falbh! Ged nach d’ fhuair daoine foghlaimte a bheag a mach um thiomchioll nan rionnag snidlichte, agns nan grian do-àireamh, a ta air an snidheachadh mar shend-aibh boillsgeach, auns na spèuraibh os ar ceann; gidheadh, fhuair iad a mach mòran do nithibh air mhodh cinnteach, mu thimchioll na gréin’ againn fein, agns an teaghlach blig do na reultaibh, a ta ’g iadhadh gu siùbhlach, tosdach mu’n cuairt di! Orra so, nìne sin, bheirear a nis cùntas goirid agus cinnteach, chum ’s gu’m faicear mòrachd, agus cumhachd Rìgh siorruidh na cruitheachd, a dhealbhadh iad nìle an toiseach.

Fhuaradh a mach gu’m bheil seachd mhór agus ceithir bheaga do réultaibh seacharanach, a’ sinbhal tiomchioll na gréin, ann an cuairtibh air leth, agus gu’m bheil gealaichean aig cùig do na réultaibh so, a ta ’gan cuairteachadh, ceart mar a ta iad fein a’ cnairteachadh na gréine! Tha gach aon do na cuairtibh, no do na céarcallaibh mòra so, ann am bheil na reultan a’ sinbhal, aig caochladh astair an falbh o’n ghréin; nìne sin, tha a’ ghrian air a snidheachadh ann am meadhon a teaghlach,

‘Cruinn mar làn sgiath chruaidh nan triath,’

far am bheil i a’ tilgeadh a mach a gathanna-soluis, air gach aon fa leth d’a reultaibh, agus ’gan ath-nuadhachadh gach là le maise, agus soilleireachd! Tha na reultan air an ainneachadh mar a leanas, agus ann an òrdugh auns am bheil iad aig astar o’n ghréin. MERCURI, BHÉUS, AN TALAMH, MARS, BUESTA, IUNO, CENES, PALLAS, JUPITER, SATURN, agus UNANUS.

Bheirear cùntas orra so fa leth, ann an earrannaibh eile an déigh so!

SGIATHANACH.

Cillmhoire, Ceud mhiosa a' Gheamhraidh, 1841.

SANAS DO PHÀRANDAN.

A Chuaireir Uiseil,

Bho na tha sinu a nis a' dol a dh' fhaighinn an tomhais mhoir, agus a bhios tuilleadh rùim agaibh, fniliugibh d'ur sean charaid, *Eoghán Og*, gearan a dheanamh ribh air cuid de phàrandan na dùcha so.

Tha daoine ann agus 'nuair chluinneas iad am focal *gaol*, 's ann a ni iad gàire, mar nach biodh ann ach focal gun seadh—dall-chuilean, gun tail, gun riasan, gun radharc. 'Se tha 'g éiridh uaithe so gu bheil pàrandan am bitheantas a' toirt air a' mic, 's air an nigh-eanan pòsadh an aghaidh an toile:—"A Sheonaid, mar toir thu suas Dòmhall Bàn, agus mur pòs thu Donnacha Mór, bheir mise agus do mhàthair suas thusa gu bràth; cha 'n fhaigh thu gamhainn no mart an tochar, agus cha labhair sinn riut air an rathad-mhór. Dòmhall Bàn! Gun aige ach trì ceithir-chasaich air uachdar an t-saoghail; nuair a th'aig Donnacha an snidhe-suas is fearr san Eilean."

'S eigin do Sheonaid blochd strìochdadh: ach ciod e dheth sin? cha do strìochdadh a toil. Ged tha i 'na laidhe ri taobh a fir tha i brnadar air Dòmhall,—ged tha 'làn aig Donnacha, tha 'eridhe aig Dòmhall, cha tig an latha bhios i sona, agus cha 'n iaghnadh idir ged bheir i 'n dràst 'sa rìs dearrasan air a fear.

Mar shoillearachadh air a' chùis so, agus a chum gu'n tugadh pàrantan an aire, inuse mi ni a thachair ann an teaghlach mór o cheann a' nis iomadh bliadhna. Bha Morair òg, mac Dinc *Queensberry*, ann an caisteal Dhrimlaurig, an trom ghaol air baintighearn òig, bhénsach. stuaina agus àlunn, do chloinn Mhic Aoidh. Bha lasair na baintighearn òig cho fìor ghlan air an taobh eile mach 's a mach. Bha iad mar nach biodh aca ach aon chridhe—aon anam air a roinn eatorra; bu shaoghal doibh comunn a chéile—bu bliadh 's bu dheoch dhoibh sràid an naigheas—bu bhàs do'n dara h-aon ni chuireadh bruillean air an aon eile; agus 'nuair dheal-aicheadh iad bu bhliadhna gach latha gus an coinnicheadh iad a rìs.

Ach ars' a' Bhan-Dinc, latha de na laithean, ris an Diùc, a fear. "Nic Aoidh! cha tig an latha 'bhios Nic Aoidh 'na mnaoi aig mo mhacsa, no a mac 'na oighre air Drimlaurig. Ma gheallas tusa, ars' ise, gun dol san eadraiginn chi thu gu'n cuir mise briseadh sa' chomunn so, agus nach fada gus am faic thu 'm Morair pòsda ri te eile, te 's coltaiche ris an teaghlach againne, Ealasaid *Hope*." "Tha fhios agad," ars' an Diùc, "gur i *Hope* mo roghainn-sa, ach cha bu mbath leam crois a chur an sonas mo mhic,—tha chuis ann ad lamhan, air mo shonsa dheth, ach gnàthaich meadhona laghail." Dh'

fhag a' Bhan-Dine e le subhachas, 'si 'g ràdh rithe féin. “Humph ! tha meadhona air bith laghail a chuireas eadar am burraidh so agus a' ghnagan ud Nic Aoidh !”

Beagan 'na dheigh so stad litrichean Nic Aoidh a b' abhaist tighinn co tric a chum a' Mhorair òig ; cha robh fios ciod a dheanadh e—bha 'chridhe 'faghail 'a bhàis 'na chom—theich a chadal—gheill a shlainte—thanaich a ghruaidh ! sgrìobh, agus sgrìobh e—oir air an àm so bha i fad air falbh,—ach freagradh math no olc cha d'fhàinig ! Smuainich e ann fein. “'Ne gu 'n do thréig i mi ?—thréig ! cha 'n eil teagamh ann ! Cha do thréig, cha 'n eil e so-chreidsinn !”

Latha de na làithean 'nnair a bha 'm Morair òg mar so, ach beag air a bhreth-as, thainig a' Bhan-Diuc, a mhàthair, a stigh agus litir aice 'na laimh. “A bhoganaich gun spéiread, gun tòinisg,” ars' ise, “nach dubhairt mi riut nach robh an Nic Aoidh ach a bhana-chealgair ? Nach d' innis mi dhuit gu'n robh thu' briseadh do chridhe 's a faghail a' bhàis arson te nach tugadh feadag ort ? An eisd thu car tiotà ris an fhìrinn ?” “A mhathair ! a mhathair 's mi gu'n éisd” ars' an t' òganach beannuichte.

Ars' ise, phòs do bhan-dia Nic Aoidh ; an creid thu sin ? “Posda !” ars' esan, “cha 'n urrainn gu bheil e fìor !” “Cha 'n 'eil e fuasach sìobhalt’” ars' a' Bhan-Diuc, “ag a chur am facal do mhàthar, gu sonruichte 'nuair tha agam ri leigeadh fhaicinn duit an litir so bho charaid caomh agus dileas nach sgrìobhadh bréng.”

Thug i dha an litir—leugh e i, ach 'nnair rainig e'n earrann a dh'innis gu'n do phòs cuisle a chleibh, Nic Aoidh, dh' fhàs e bàn, dh' fhalbh a neart, thuit e taobh a chùil air an àite-shuidhe :—cha robh teagamh tuille sa' chùis !

Nuair thainig e 'uige fein, thubhairt a mhathair ris. “'S beag a' shaoil mi gum biodh mac dhomh co beag duinealais. Am bheil idir aon bhoinne do m' fhnìl 'nad chnìslibh ? Nam-biodh 'sann a dheanadh tu tàir air té a ghnathaicheadh tu mar so—'s fad' o'n chaidh innse dhuit nach b' airidh ort i.”

A chur an sgeòil an aithghearr, ciod a th' agaibh air ach gu'n tug i air choimheideachd e gu Baintighearna *Hope*, agus mnn deach moran làithean seachad ghlac i fein agus am Morair lànhanacheile—chaidh an t-snaoin a chur nach fuasgladh fiacail : cha bu bheag aighear na màthar air an là sin gu'n d' fhuair i 'toil chrosta féin ; agus cha bu lugha farmad na muinntir òig a bh' aig stòl a' phòsaidh, a' faicinn dithis co maiseach, co beartach, 's co gaolach, a reir a' choltais, a' dol cuideachd.

Ach, mo chreach ! cha 'n eil an sgenl crìochnaichte fathast :—“cha robh là gun oidhe na dheigh, 's cha robh droch ghuimh nach d' fhnair a dhuais. Bha 'n lànain òg, a reir choltais, sona gu leòr carmìosno dh' ; Achair mìosdeireannach an fhoghair, sa bhliadhna 1754 thug a ghnothach a' Morair do Lunnainn, 's thug e leis a charbad, 'sa cheile nnadh-pòsda : stad iad aon là 'thoirt fois do na h-eich ann am baile àraidh an Sasunn, agus air do'n Mhorair a bhi

sràidimeachd, leis fein, a deanamh a chas, choinnich cruth àlunn e, arleis a chunnaic e roimhe, ach bha i gn mor air atharrachadh. Leum a chridhe 'na ghruaidhean—bhual a chuise gu bràs—thainig ceò air a leirsinn : sheall e' ris agus dh' àithnich e gràdh 'òige—gaol 'anama, Nic Aoidh! Sheas an dithis car tiota gun chomas labhairt. Ma dheireadh thubhairt a bhaintighearna shìobhalta mhàlda le guth ciùin critheanach: “ A Mhorair! dh' fhalbh àm dhuibse 's dhomhsa coimneachadh, no labhairt ri cheile, ach O! freagraibh aon cheist. An enala sibh tuairisgent air bith mun' thimchiollsa nuair threig sibh mi a thiotadh?” “ A' cheart cheist,” ars' esan, “ a bha mise a dol a dh' fheoraich dh' ibhse!” “ A Mhorair,” ars' ise, “ tha sibh ri fàid orm. Nach eil sibh pòsda?” “ Pòsda!” ars' am Morair, “ co phòs an toiseach? Nach 'eil sibh fein pòsda?” “ Cha 'n eil,” ars' ise, a Mhorair 's cha bhi gn bràth!” Bhual am Morair 'uchd, 's ghlaodh e “ Gu 'n tugadh Dia mathanas dhoibhsan a cluir eadar rinn, 's a 'mheall sinn, 's a mhill sonas, agus sìth shaoghalta a h-aon againn air a' char is lugha fhad 's as beò e!”

Bho bheag gus a mhor fhuair iad a mach gum b'i' Bhan-Diùc a b' ùghdar do'n chùis: thug i fainear a chuile litir air gach taobh a ghlacadh 'sa chleith, agus ma dheireadh thug i air caraid dhi fein litir a chuir chuire gu'n do phòs Nic Aoidh. Nuair chunnaic am Morair mar bha cho robh sìth na socair-inntinn aige. Ged nach robh làmh aig a mhnai sa' chùis cha b' urrainn e amharc oirre anns an aodann. Thuit a spiorad; scàin a chridhe, agus an ath latha, ri taobh a mhnatha pòsda anns a' charbad, ghlac e daga, 's thilg se e fein troimh'n chridhe!

Bho'n oillt agus a' gheilt a ghabh a bhaintighearna, a cheile nuadh pòsda, ghabh i' leaha as nach d' éirich i riamh! Dh'eug i corr is bliadhna 'na dheigh so, agus faodaidh sinn barail a bhi againn nach robh inntinn na Ban-Diùcas choirbte tuilleadh is ré rithe!

Nach 'eil an sgenla so a' soillearachadh co neò-ghlic sa tha e bli sparradh muinntir gu pòsadh far nach eil *gaol*, 'sa bli 'giarraidh orra *gaol* a thoirt far nach urrainn doibh? Ciod e ged robh an saoghal aig lànain a dheasbhuidh sonais, agus suaimhneas inntinn? Agus, air an laimh eile, ma tha slainte, sonas, agus suaimhneas inntinn aig lànain 's leò an saoghal: 'sleò, co dhiu, sonas nach urrainn an saoghal a thoirt seachad no thoirt air falbh.

'S mise le mor urram,

'Ur caraid dileas,

EOGHAN ÒG.

Eilean Chola
An dara-mios
1841.

SANAS—Tha propanaich laoghach de chloinn agam: Saoil sibh am faigh sinn ciad acair an America? An coillteach a bhios anna, no ciod e?

E. O.

AN LÉINE-BHÀN.

“ Cha tig an t-aon latha dhì-chuimhnicheas mi an uair mu dheireadh a chunnaic mi duine 'seasamh san eaglais anns an léine-bhàin. Tha nis leth-chend bliadhna uaithe; ach tha e co soilleir a'm chuimhne 's ged a b' ann air dì-dòmhnaich so chaidh a thachradh e.

Bha duine àraidh anns an sgìreachd anns an d' rugadh mi, ceatharnach borb, dùr, danarrn ris an canadh iad Iain-bàn-mór. Bha peacadh salach sgreamhail air a chur as a leth; cha robh dearbhadh soilleir air a' chùis, agus sheas e mach 'na aghaidh, a' cur lagh na h-eaglais gu dùlan. Bha e 'chòmhnuidh aon an gleann naigheach gu h-àrd sa' mhionadh dà mhìle o'n bhaile-gheamhraidh, 'na fhear-cuartachaidh do thuathanach còir aig an robh a' ghabhail. Chuireadh an cléireach uair agus uair d'a ionnsuidh a thoirt gairm dha gu Seisein, no a thighin a chaimt ris a' mhinisteir—ach bha Iain-bàn co suarrach mu ghuth a' chléirich 's a bha e mu dhùrdail a' choilich-dhuibh air Cuoc-carrach bràigh a' ghlinne. 'Nuair chunnaic am ministeir nach robh maith dha bhi 'cur fios a dh' ionnsuidh Iain-bhàin, chuir e roimhe dol far an robh e, agus seana-chas a bhi aige ris 'na thigh féin. Bha am ministear 'na dhuine làidir, trenn, smachdail, agus bha 'm meas sin air san àite. Gun fhocal a labhairt ri neach, thog e air, oidhche 'àraidh le bata buidhe a' chinn-airgid 'na làimh, agus ruigear Coire-uann-Gabhar, far an robh Iain-bàn a chòmhnuidh. Fhuair se e gu neach leis 'na shuidhe a' fuaigheal cuarain bhròg dha féin taobh an teine; 's b'i sin a' chagailt shùndach, an giuthas caoin 's na caorain chruaidh, gach aon dinbh cho tioram ri spuing.

Is furasda 'thuigsinn gu 'n robh iongantach agus seòrsa do sgàth air Iain-bàn nuair a thug e có bh' aig an am sin a dh' oidhche 'na bhothan. Bha'n sgian-dubh fathasd 'na làimh leis an robh e 'gearradh an leàthraich—bha biodag mheirgeach crochta ris an uinneig, agus ceann iarunn a' chlàidhe'-mhòir r'a fhaicinn bràigh na leapach, claidheamh air nach robh meirg no stùr latha Chuilodair.

Thilg Iain-bàn an sgian 's na cuarain seachad; thug e aite-suidhe do'n mhinisteir—ach bhà seòrsa do bhuairesas agus do cholg 'na ghoùis agus 's gaun a dhùraiceadh e anhare ann an aodann an duine bheannaichte 'thainig air turas an fhuair chàirdis a sheanachas ris. Ciod a labhradh taobh air thaobh cha chuala mi; ach so ni a dh' innis an cléireach dhoimh, oir mhothuich esan am ministeir a' fallh do'n ghleann agus lean e gu dùth as a dhéigh; agus 'nuair a dh' amhairc e 'stigh air an uinneig 's e gabhail fadail ciod a bha 'ga chumail, chunnaic e iad le chéile air an glùinibh, ann an ùrnigh, agus thuig e air cainnt a' mhinisteir gu 'n do thaisich cridhe Iain-bhàin, agus gu'n robh e air a dhùsgadh gu mothachadh a ghabhail do dh-uamhas a' chionta sin a bha air a chur as a leith. Dh' fhan am ministeir ùine mhór maille ris an duine thragh so. 'Nuair dhealaich iad, tharruing an cléireach suas ris a' mhinisteir. “Ciod è an spiorad anns an d' fhàg sibh an duin' ud an nochd?”

arsa Calum. “An tusa tha ’n so?” deir am ministèir. “’S mi” arsa Calum, “’s minig a thug sibh o’n tigh mi maille ribh air astar bu shunndaiche; ar leam gu’n robh Iain-bàn air a thiomachadh an nochd ’s bu mhlithich dhà.” Fhreagair am ministèir, “Tha dòchas agam gu’n robh—biodh an t-each-marcachd deas agadsa ’m nàir-each, deas gu maith tràth, ma chaomhuar sinn ’s éiginn domh falbh ni’s tràithe na’s àbhaist leam—gheall Iain-bàn mo chòmhlaichadh air an rathad agus seasamh an làthair an t-shluaigh, a fhreagairt a thaobh na tha air a chur as a leith.” “Chì sinn,” arsa ’n clèir-each, “nach còir fios a leigeil a dh’ionnsuidh Ealasaid mhóir a bhi làthair?” “Tha thu ceart, dean sin, gabh thusa ceum romh chàch a’s fàg brath aice—an droch bhuinneag.” “Nìtear sin,” arsa ’n clèireach, “Nì maith ’na thoiseach.”

Chaidh am ministèir d’a sheòmar féin, far na chuir e seachad barrachd ùine na b’ àbhaist da, agus b’ fhurasda ’thuigsinn o’n chainnt a chleachd e ’na ùrnuigh-theaghlaich air an oidhche sin, gu’n robh iomaguin mhór air, ’s gu’n robh ’inntinn a’ ruith air na bha eadar e féin ’s Iain-bàn-mór. Bha e air a chois gu moch. Mar bha e ’ga nigheadh féin ’s a cur nime ’chuid aodaich, thubhairt e ri Bean-a’-Bhaile (’se a beul féin a dh’innis dhomh e.) “Bhrnad-air mi féin,” ars’ esan, “aisling iongantach an raoir, ’s cha ’u urrainn domh gun tighin thairis air, ged is tric a tha mi ’cronuch-adh feadhain eile airson a bhi ’g aithris faoineis do’n t-seòrsa. Ar leam gu’n robh mi, mar is tric a thachair, a’ cur seachad fraise fo fhasgadh Chreig-nam-meann air latha na sàbaid, a’s ciod a chunnaic mi ach nathair lùbach riabhach a’ tighin a mach a preas—a sùilean lasarra—a teanga ghòbhlach phuinnseanta a mach, ’s i ag iathadh mu m’ chasabh mar gum bu mhiann leatha mo lot ’s mo mhilleadh. Cha robh bata ’m làimh ’s cha robh clach r’a fhaicinn san àite. Bha ’m Biobull agam, agus ann an ionnsuidh no dha thug i orm, bhuail mi sa’ cheann i leis, agus thuit i air an làr. Uair agus uair thachair so; mu dheireadh mhothuich mi gu’n d’ thainig atharrachadh air a coltas—chum a sùilean ciùin—luidh i gu sàmhach ceamnsuichte aig mo chasan. Bha seòrsa do dh-óran tùrsach aice—chail mi gach sgàth bha agam roimhe—thog mi air mo ghàirdean i—ghìùlain mi leam i do’n eaglais, agus mhothnich mi gu’n robh iongantas mòr air an t-shluagh mar chunnaic iad mi a’ gabhail an rathaid, agus an nathair so co soitheamh, shàmhach, neo-lochdach air mo shinbhal. So a nis a chnuilein, mo bhruadar,—’s ged is ma-dhaoite amaideach ri ’ràdh e, tha mi ’tarruing seorsa do shòlas naithe. Gheall Iain-bàn-mór mo choinneachadh sa’ cheart àite ’m faca mi an nathair. Cha ’n eil ceisd nach bi colg a’s fearg air, ach tha aobhar-dòchais agam gu’n taisich e. Cha mhór nach d’ aidich e a pheacadh an raoir. Bha mi ’smuainteachadh m’ a dhéibhinn fad na h-oidhche, bha mi ’gnidhe air a shon, agns ciod bu nàdurra na am bruadar a chunnaic mi; ach ma thig an caochladh airsan a chunnaic mi ’tighin air an nathair ’s mise bhios toilichte.”—agus ceart mar thubhairt thachair. Chòmhlaich Iain bàn am ministèir—bha e fo bhuaireas mòr, ach an déigh seanachas càirdeil, thaisich e, ’s ged nach d’ aidich e a chionta, cha

deach e gu tur 'na aghaidh. Choisich iad le chéile do'n eaglais, agus gheall Iain-bàn gu seasadh e suas an làthair an t-shluaigh an déigh na searmoin, a thoirt freagairt fholhaiseach anns a' chùis a bha air a chur as a leith.—Bha sluagh mòr cruinn air an latha sin sa' Chìll.—Bha 'm ministear 'na shuidhe mar bu ghnàth leis, air fòid na feadhnaich a dh' fhalbh, e féin agus dithis do na foirbheich, agus Iain-bàn.—Bhuail an clag—thòisich an t-sheirbhis—shearmonaich e air an latha sin mu namhais là a' Bhreitheanais anns an éiginn do gach aon seasamh an làthair Dhé, agus freagairt air son nan gnìomhara a rinneadh leò anns a' choluinn eia dhiùbh bha iad maith no olc. 'S minic a chuala mi fear mo ghràidh le sòlas, is minic a chuir a namhas agus eagal orm; ach ar lean gu'n d' éirich e air an iatha so os a cheann féin. Bha cainnt agus uirghiol beòil aig an duine aoidheil eireachdail so nach enala 's math-dhaoidte nach cluinn nise o neach eile fhad 's is beò mi. Chriothnaich iomadh aon air an latha sin, agus 'nam measg sin hia Iain-bàn-mór. Thainig atharrachadh gu tric air a neul, chunnacas na deòir a' ruith sìos o 'shùilean,—agus chual' iadsan a bha dlùth dha iomadh osunn o 'uchd.

An déigh do'n t-searmoin a bli seachad, ghairmeadh air a' bhoirionnach a bha 'cur a' pheacaidh as leith Iain-bhàin, seasamh suas. Rinn i so—b' ard a currachd a's b' ard a bathais. Ged sheasadh nathair suas an làthair a' phoheull, cha b' urrainn doibh barrachd sgreann no oillt a bli orra—chriothnaich iad—oir cha b'e so a' cheud uair no an dara h-uair anns na sheas i san àite chendna, fo ascaoin eaglais. Dh' ainmich am ministear i, agus an déigh a brosnachadh chum an f'hàrinn innseadh, thubhairt e “Cò is athair do d' leanabh? labhair a mach.” Mum^h urrainn i so a dheanamh, sheas Iain-bàn suas. Thog e a làmh. “Mise” ars' esan “athair an leinibh—an làthair Dhé agus dhaoine tha mi 'ga aideachadh”—agus an sin le iarguin mhòr, le reachd 'na mhuineal, ghlaodh e a mach “A Thighearna, air sgàth Chrìosd dean tròcair air in' anam!” Ràinig an glaadh so gach cridhe bha san eaglais; agus tha dòchas gu'n d' ràinig e an Tì ard agus thròcaireach mun robh e air a labhairt. Cha robh ceann nach robh cròm—cha robh suil nach robh a' sìleadh:—tha mi 'm mearachd—bha a h-aon—a ceann 's a bathais co àrd 's a bha iad riabh—air a sùil-se cha robh deur—as a h-uchd cha chualas osunn—agus b'i so a' hlean thruagh leis na thuit Iain-bàn. Mo thruaighe! mo thruaighe! aon taiseachadh cha d' thainig do réir coslais oirre-se, ged a bhris am peacadh anns na thuit i cridhe a peathar a bha nis fo'n fhòid—boirionnach co ceanalta 's a bha san dùthaich, agus ged bha a cionta air an latha sin air a rùsgadh m'a coinneamh air dhòigh a dh' fhaodadh cridhe cloiche 'thaiseachadh;—ach Iain bochd, shuidh e 's a cheann eadar a dhà làimh, a' gul mar leanabh a bhiodh air a sgiùrsadh.—Bha samhchair fhada san eaglais—mun dheireadh thuirt am ministear, “Seinneamaid chum cliù agus inladh Dhé o thoiseach na 51 Salm.”

“Dean tròcair orm a Dhia nan gràs !
 Cum bàigh ri m'anam truagh;
 'Réir mend do thròcair agus t'iochd
 Glan m'nile pheacaidh uam.
 Glan mi & m'chiont a 'réir do ghràis;
 Deònrich do shlàinte shlaor:
 Dhuit tha mi 'g aideachadh mo lochd;
 O nochd do thròcair chaoim !”

B'e sin an ceileireadh tùrsach, tiamhaidh. “Deanamaid ùrnuigh,” arsa 'm ministear, 's bi sin an ùrnuigh dhrùighteach. Bha Iain-bàn a' caoidh, 's cha b'e caoidh a 'chealgair—thainig taiseachadh air a chridhe cruaidh—b'e so latha cumhachd Dhé d'a anam—latha an aithreachais—latha nan gràs.

Thainig a' chùis so mu choinneamh na cléire, agus chuireadh mar fhliachaibh air Iain-bàn seasamh trì laithean san eaglais ann an léine bhàn. Bha an leine, no an lùireach so, air a deanamh do chainb, currachd oirre bha air a cheangal fo'n smig, agus i sìos gu sàil an duine.—Cha do chuir Iain 'na aghaidh so, bha a spiorad danarra nis air a cheamsuchadh. Sheas e na trì nairean agus rinn e aidmheil mhaith. Air an dòimnach mun dheireadh theirinn am ministear as a' chrannaig, thug e an léine bhàn dheth le 'lànhan féin—ghlac e air làimh e an làthair an t-shluaigh, agus thubhairt e “Dia g'a d' neartachadh !”

Cha do chaochail Iain-bàn gus an robh e 'na dhine aosmhor. Bha e stòlda, seasamhach, suidhichte 'na ghiùlan. Bha aobhar a sinointeachadh gu'n robh e 'na aithreachan firinneach. 'S minic a chunnacas e 'na shuidhe air fòid a mhuinntir sa' chladh a' sìleadh dheòir; agus cha do labhair e riabhl mun dhéibhinn a' ghnòthnich so ach le taingealachd mhór.

Ged tha 'chuid eile do'n sgeul so rud-eiginn amaideach, faodar innseadh mar shoilleireachadh air an sgàth bha aig daoine san àm sin romh ascaoin-eaglais. Thug an cléireach an leine-bhàn air a h-ais, agus chuir e i san àite 'n robh iad a' gleidheadh brat nam marbh—'S maith tha cuimhn' agam air an àite—'S beag feum a bh' aig an tigh sin air glas a's iuchair san oidhelte—Cha b'e h-uile fear a dhùraiceadh a thaghal leis féin san dorcha.

Bha aig a' mhinistear ri dol thar a' chaol gu coinneamh-cléire ann an eilean àraidh, agus 's ann air a' chléireach a bha cùram a' bhàta-mhóir. “Fiach a Chaluim,” arsa' esan “gum bi 'm bàta deas agad di-ciadain gu maith tràth chum an seol-mara ghlacail—tha bhnaid putagan ùr a dheanamh; agus fiach gu'n cuir thu cearcall-màis air an spùidsear, cha mhór nach 'eil e 'na chlarabh briste—gabhl beachd air na sìuil 's air an acuinn nile, oir tha 'n aimsir robach.” “Nìtear sin” arsa 'n cléireach, “ach amhairceadh sibhse 'm faigh sibh dhomh stròic do aodach caim a chàramh an t-siùil-mheadhoin a shracadh an latha bha na sgaomairean òg ud a mach a' luingearachd leatha—baothairean gun tuisge; ach cha 'n eil fàth gearain o nach do chuir iad thairis i.”

Ma tà 'Chaluim cha 'n fhiosrach mi gu bheil oirleach do'n t-seòrsa 'stigh—ach fuirich—gabh an leine-bhàn, freagraidh, i gu gasda; tha dòchas agam nach bì feum oirre a'm linn-sa tuille san sgìreachd so; 's fèarr a cur gu feum na leigeil leatha dol a dholaidh." "Ciod a thubhairt sibh? an leine-bhàn! Nì maith eadar mi's il cha chuala mi riabh a leithid, an seol-meadhoin air a chàramh leis an leine-bhàn! 's mise nach rachadh gu sàile innte." Bha fios aig a' mhinisteir nach robh math dha bhì 'connsuchadh ri Calum—ach chuir e fios air Seorus-nau-Long—thug e dha greim tombaca 's dh'innis e dha na bha 'dhùth air. Cha b'fhada bha Seòrus a' càramh an t-siùil, agus a' càramh a bhriogaise cainbe féin mar an ceudna. Thàinig di-ciadain—'nuair a ràinig am ministear an cladach bha 'm bàta-mór fo uidheam. Bha sgairt mhaith ghaoithe ann o'n aird-an-iar dheas, agus toiseach lìonaidh. Ghiùlaineadh am bàta gach òirleach a b'urrainn iad a sparradh oirre, ach chuir an cleireach rif san t-seòl-mheadhoin. Thog iad a mach o'n chladach—shuidh an Cléireach aig an sgòd—a shùil ri fuaradh—aon chuairt do na buill-tharruingaige mu'n tobhta le lùb-ruithe—deas chum gach stròic a thoirt uaipe nan tigeadh an t-sìd cas orra. "Bì furachail, a Sheòruis" arsa 'n cléireach, "amhaire a mach." "Cha chreid mi" arsa 'm ministear nach 'eil fughair agad ri latha gailbheach an diugh, a chléirich." "'S coma, le'r cead, ciod an fhiughair a th' agam; na biodh sibhse ni's dlùithe air Sgeir-nau-sgarbh—sin sibh—cha chreid mi gur misd i 'n rif—nach dean tha suidhe, a Sheòruis, ciod an stabhcaireachd 's am falbhan a th' air t' aire?" "Ma tà, a cléirich ghaolaich, o'n' is seòrsa do phears-eaglais thu, bhuineadh dhòmhsa bhì modhail—tha mi 'g amharc air an t-seol-mheadhoin. Nach gasda tha 'n leine-bhàn ag amharc?" "Uist!" arsa 'n cléireach, "faodaidh i bhì 'na léine-dhùibh dhùinne muu tig an oidhche—cùm do theanga." Rinn am ministear gàire. "Cumadh sibhse astar oirre" arsa 'n cléireach—"tha fuara-froise mach o 'n ghleann ud thall, mar is minic a bhà; 's coma leam na casachain-gréin ud féin—mur 'eil mi meallta tha salchar air an cùl. Sin sibh—cumaidh astar maith oirre—leigidh mi òirleach no dhà do'n sgòd a mach—mar is luaithe gheibh sinn fo fhasgadh a' chladaich 's ann is fèarr." "Air t' athais a chléirich, na dean, cùm air, tha fràs sgairteil a' tighin, ach coma co dhiùbh, tha rathad aice-se 's tha rathad againne." Le so thainig aon chaitean a mach o thir, ioma-ghaoth chuartach, a' togail catha-fairge agus omhan còbhrach roimhe, a' sguabadh na fairge, agus siubhal nam marcaiche-sine eagalach a mach air a' chaol. "Nach d'thubhairt mi rìbh?" arsa 'n cléireach, "tha na doideagan Muileach beò fhathas; aotromaichadh sibhse oirre." Sa' cheart am so bhnaill oiteag choimheach am bàta, luidh i thairis, leig an cléireach as tarruing an t-siùil mheadhoin, dh' aotromaich e oirre mar an ceudna leis an sgòd; ach coma co dhiùbh, thainig glumag mhaith fhainge stigh air an taobh leis mu achlais tobhta a' chroinn. "Tairngibh air falbh" arsa 'n cléireach "gu fhasgadh an rutha, gus an cuir sinn fo shiùil aotrom i. B'éiginn so a dheanamh, thugadh a stigh an seòl-

meadhoin, ghrad tharruing an cleireach a mach an sgian dubh agus mum b'urraim am ministear a ràdh gum b'ole, ghrad ghearr e mach na bha do'n leine-bhàin san t-seòl, agus thilg e mach air an fhairge e. "Ciod so rinu sibh?" arsa Seòrus. "Uist! arsa 'n cleireach," air neo cuiridh mi do bhriogais chainbe le a clùdan grànnda 'na dhéigh." Cha d'fhuir Seòrus diog. "So, so," arsa Cairn cleireach, "snas na siùil, cumaibh a nis oirre fhad 's a thogras sibh, 's mise nach abair gur h-ole; thig a so a Sheòruis, suas e—sin thu—gabh aigè—tha 'n fhras seachad—na caomhnaibh a nis—ino ghalad! 'stù nach obadh e—sin thu, ni thu ceòl duit féin a nis—tha srann fo d' shròin."

Chaidh an fhras seachad—shìn air an t-soirbheas—ràinig iad tìr—ghabh iad mu'n bhàta—'s cha 'n eil do Chléir air thalamh na bheireadh air Calum Cléireach a chreidsinn nach i 'n leine-bhàn a dhùisg an iorghuill.

“AIR DÌTEADH GU BÀS GUN DEARBHADH SOILLEIR.”

Is lìonmhòr eisimpleir a ta againn air daoineibh a bhì air an cur gu bàs gu neo-chiontach, do bhrìgh nach robh an dearbhadh a bha 'nan aghaidh cìnntaich ann fein. Bu chòir, uime sin do bhreith-eamhnaibh a bli anabarrach cùramach ciod an fhianuis leis an ditiad an co'-chrèntairean fein gu bàs, do bhrìgh gur fearr fichead ciontach a chur fa sgaoil, na aon neach a chur gu bas agus e neo-chiontach.

Bheir sinn cùnntas air cùis iongantach do'n ghnè so, a thachair o cheann ghoirid ann an Sasunn. Bha fear do'm b' ainm Ionatan Bradford a' cumail tigh-òsda ann an siorramachd Oesfoird, a bha fo dheadh chliù. Bha duin'-ùasal do'm b' àinm Haies, a' gabhail na slighe gu baile Oesfoird, agus chuir e suas car òidheche ann an tigh Bhradfoird. Ghabh e a shuipair maille ri dà dhuin'-ùasal eile, agus gun umhail sam bith, dh'innis e dhoibh gu'n robh mòran airgid m'a thinnchioll. Aig àm ionchuidh chaidh iad gu fois: chuireadh Haies do sheòmar leis fein, agus an dìthis eile do sheòmar anns an robh da leabaidh, far an d' fhàg iad, a réir cleachdaidh mòrain shuaigh, coinneal a' lasadh rè na h-òidheche! Ann an ùine ghoirid an déigh dhoibh dol d'an leapaichibh, dhùisg fear do'n dìthis dhaoine-nailse, agus air leis gu'n cùl e osnadh tròm anns an ath sheòmar, dh' éirich e, dhùisg e gu ciùin a chompanach, dh' éisd iad le chéile car tannuill, chual' iad caoidh agus gearan, mar aig neach a' dol gu bàs, leum an ath fhear as a leabaidh agus ghluais iad 'nan dìthis gu tosdach a dh' ionnsuidh doruis an t-seòmair, anns an robh iad a' cluinntinn a' ghearain. Cha robh an dorus buileach dùinte, agus chunnaic iad solus a steach. Dh' fhosgail iad an dorus, chaidh iad a stigh, agus feuch! an t-eagal leis an do bhuileadh iad, an nair a chunnaic iad duine 'san leabaidh 'ga aoirneagan 'na fhuil fein, agus duine eile cròm os a cheann, le lòchran 'san aon làimh, agus sgian 'san làimh eile. Is luath a

dh' aithnich an dà dhuin'-nasal gu'm b'e am fear a mhortadh, esan a ghabh a shuipair maille riu, agus gu'm b'e fear an tigh-òsda fein, aig an robh an t-inneal bàsmhor 'na làimh! Rug iad air Bradford, thug iad an sgian uaith, agns chuir iad 'na éndann gum bu mhortair e! Ach thagair esan a neo-chiontas fein, chaidh e as àicheadh gu dian ag ràdh gu'n d' thainig esan an sin leis a' cheart rùn leis an d' thainig iad fein, gu'n cual e osnadh, gu'n do lènm e as a leabaidh, gu'n do las e solus, gun d' thug e sgian leis chum e fein a dhionadh, agus nach robh e leth mionaid 'san t-seòmar mun d' inndrinn iad fein e!

Cha deanadh na leisgeulan so féum dha, chuireadh an làimh e gu maduinn, agus thugadh an sin e, an làthair fir ceartais a bha sa 'choimhearsnachd. Bha e do ghnàth a' tagradh a neo-chiontais fein, ach bha ni-éigin amhurasach mn'n cuairt d'a ghiùlan, a thug air an fhear-cheartais a ràdh, "Cha ruig thu leas a bhi labhairt mar sin, a Bradford, oir tha e cìnnteach gur tusa no mise, a rinn am mort so."

Bha 'n gnìomh oillteil so ann am béul nan uile, agns leis na h-uile bha Bradford air a dhìteadh! Ann am beagan ùine an déigh sin, thàinig là na deùchainn, ann am baile Ocsfoird. Bha 'chùirt air a lìonadh leis gach àrd agns ìosal. Thugadh Bradford an làthair nam Breitheamh, agns thagair e a neo-chiontas fein. Ach ciod a b' urrainn a bhi ni bu treise na fianuis an dà dhuin'-uasail? Mhionnaich iad gu'n d' fhuair iad Haies air a mhortadh 'na leabaidh, gu'n do ghlac iad Bradford ri taobh a' chuirp le sgithin agns lòchran, agus gu'n robh an sgian agns an làmh anns an robh i làn fola! Chuir iad an céill gu'n robh costas ciontach air a ghiùlan, an uair a chaidh iad a stigh do'n t-seòmar, agus gu'n cual iad beagan mhionaidean roimhe sin, caoidh agus gearan an duine a mhortadh!

Ghabh Bradford a leisgeul fein, agus thagair e a chùis mar a rinn e roimhe ach bha na breitheamhna a dh' aon inntinn, ag ràdh, gu'n robh gach leisgeul a thagair e faoin agus snarach, an coimeas ris an dearbhadh laidir a bha 'na aghaidh. Bha 'chùis co soilleir an aghaidh a' chiontaich, 's nach do smuainich an luchd-deuchainn gu'n robh aobhar idir aca dol air leth do sheomar eile, chum am barail a dheanamh suas, 's a chur an ceill, ach ghlaodh iad a dh' aon ghuth, gu'n robh am prìosanach ciontach do mhortadh Mhaighstir Haies!

Beagan an déigh sin chrochadh Bradford, agus bha e gus an uair fa dheireadh a' cur an céill, nach robh e ciontach, agus gu'n robh e ga h-ìomlan aineolach mn'n mhortadh, ach cha robh neach sam bith 'ga chreidsinn!

Bha Bradford, gidheadh, ag innseadh na firinn, oir cha b'e idir a rinn am mortadh!—Rinneadh e le gille an duin'-uasail a mhortadh,—agus co lath 'sa shàth e an t-inneal marbhtach ann an corp a mhaighstir, ghrad thug e as 'eudach an t-airgiod, uaireadair òir, agus nithe brachmhor eile, agus rnith e air ais d'a sheòmar fein! Cha b' urrainn so uile tachairt ach mn aon mhion-

aid mun deachaidh Bradford a steach do sheòmar an duin' uasail a mhortadh! Fh'nair an sàoghal fios air so uile, a mhàin, trid agartais coguis an fhìor mhortair. Dh' fhàs e tinn oclh miosa deùg an déigh do Bhradford a bhì air a chur thairis, agus dh'innis e gach nì gu saor. 'Se aithreachas leabaidh-bàis a bh' ann, agus air da bàs fhaotuinn, chaill an lagh a chreach!

B' fhearr air dòigh, gu'm b' e so an t-ìomlan, ach tha tuilleadh fathast ri ìnseadh! Ged bha Bradford neo-chiontach do'n mhort so, bha e gidheadh 'na mhortair 'na chridhe! Chnal e, co math ris a' ghille, Haies ag ìnseadh aig a shuipeir, gu'n robh mòran airgid air a shiubhal, agus chaidh e gu ruig a sheòmar leis a' cheart rùn a bha ann an cridhe a ghille a mhort e! Bhuail-cadh le h-ìongantas agus eagal e, an uair a chuunaic e an gnìomh sin air a dheanamh, a bha 'na chridhe fein a dheanamh! Cha b' urrainn e a shùilean fein a chreidsinn, agus air da an t-eudach-leapach fhilleadh sìos, dh' fhrenchainn an robh an duine da rìreadh air a mhortadh, thuit an sgian as a làmh air a' chorp, agus mar so, 'n uair a thog e i, bha i fein agus a làmh làn fola! Aig a' mhionaid 'san d' rinn e sin, chaidh na daoine'-uailse a stigh far an robh e! Dh' innis Bradford na nithe so uile do'n mhinisteir a bha 'fritheal-adh dha, an déigh dha bhì air a dhìteadh gu bàs, ach cha robh esan no neach idir eile 'ga chreidsinn.

Tha sinn a' faicinn an so, eadhon an rùn a mhàin chum aingidh-eachd ghràineil a chur an gnìomh, air fhiosrachadh le dìoghaltas agus peanas; agus tha so a' deanamh soilleir dhuinn, gur mìorbhuileach oibre freasdail Dé! Ach a thuilleadh air so, tha rabladh an so do na h-nìle, iad a bhì air am faicill nach fèuch iad an airgid agus an òr do shluagh eile ann an àitibh coimheach. Thuit Haies 'na chreich do mhi-chùram air an dòigh so. Bha buaireadh an airgid tuilleadh 's làidir, tha sinn a' faicinn air son dithis do'n chuideachd bhig sin a bha làthair air an oidhe sin! Nach soilleir an dearbhadh so air briathraibh an abstoil, gur li "e gaol an airgid frèumh gach uile."?

SGIATHANACH.

Ceùd mhìos a' Gheamhraidh, 1840.

SOLUS NA GEALAICH.

'Se thig o'n Ghealaich solus fuar,
Marbh-dheàrrsadh truagh gun stà,
O'n oidheche gheibh i mais' a snuaidh,
'S bidh foluicht' uainn san là.

Cha toir a fann-ghath thugainn blàs,
Ge h-àillidh i 'na cuairt,
Faodaidh sinn dearcadh air a h-àgh,
'S a bhì dol bàs le fuachd.

Tha, ceart mar so, gach solus faoin
 Bheir reusan daonna bhuaith,
 Cha 'n fhench do nì ach sealladh clao, n,
 'S cha mhaothaich cridhe crnaidh.

'S tha sealladh fuar do'n fhocal bheò,
 Mar so fadheòidh 'na bhàs!
 Oir ciod an tairbh tha 'n gibhtibh mòr
 Gun srada g bheò de ghràs?

Th'an soisgeul mar a' ghrian tra nòin,
 'Toirt saluis glòrmhor iùil,
 'N sin luidhidh *gealach* naill na feòl
 'S cha 'n fhench nì's mò a guùis.

'S cha solus 'nhàin, a thig o ghràs,
 Ach cunhachd àraidh beò,
 Bheir blàth nan ròs air sléibhtibh fàs,
 'S air peacadh bàs a's bròn.

Ead. leis AN DILLEACHDAN GUN MHAOIN.

Raogha-dail na H-Earradh, 1841.

MU BHÀS MHIC'-IC-SHÉUMAIS, CEANNARD ÒG NAN GRANN DACH.

A Chuairear Urramaich,

Nam faodadh e bhith gu 'n ceadaicheadh sibh do neach airson a dheadh rùin, saorsainn a chleachdadh chum sgrìobhadh do 'r n-ionnsuidh, 's mise h-aon aig am bheil cridhe nach leig fear eile air thoiseach ann an deadh dhùrachd do 'r taobh. Is fìor nach 'eil mo bhuadhansa àrd, no mo sgoilearachd ainmeil, chum nì sam bith a dheasachadh air son Cuairtear nan Gleann; ach tha mi san àm air mo dhùsgadh le déigh gum faicinn am Marbh-rann a leanas an clò; agus cha 'n 'eil àit' eile sam b' aunsa leam fhaicinn, na sa' Chuairtear fheumail tha sibhise 'cur a mach. Ma tha airidheachd sa' Mharbh-rann cha 'n urrainn mi ràdh; ach nam b' aithne dhuibhse cuspair an t-seanachais, cha mhór nach faodainn a ghabhail orm féin a ràdh, gu 'n deanadh sibh bròn air son bàis "Mhic'-ic-Shéumais." B'e sin Fraing Uilliam Grand, òg cheannard Ghrann dach Shraithspé, agus Oighre 'n Teaghlaich a bha ainmeil fad iomadh linn, air son gach buaidhe bha measail. Tha oidhirp air a thoirt sa' Mharbh-rann, a dh' fheuchainn cor brònach na tìre 'unair a chualas sgeul a bhàis; agus brònach cha b' ioghuadh dhoibh a bhith; chaill iad an Tighearna bha airidh air ainm am measg fìor cheannardaibh nan Gàidheal. 'Nuair bha e air a thurus air feadh na Gàidhealtachd, 'ga thaingse féin chom bhi 'na bhall de àrd chomhairle na rìoghachd airson Siorramachd Inhlirnis, agus ag iarraidh guth-taghaidh gach duine leis am b' àill a thoirt dhà, chuireadh fàilt air anns gach ionad le furas a's meas. 'Nuair a ràinig e 'n t-Eilean Sgiathanach far am bheil na fir fhoghl-

ainteach threuna agus chinneadail, ionad co fada o thìr 'eòlais 's a tha san t-siorramachd gu léir, cha d' iarr iad tuille forghais mu 'dhéibhiun gus an guth-taghaidh thoirt seachad, ach gu 'm b' è ogha Shair Seumas, an duine math agus suairce. B'ídh iomradh gu bràth air a ghraoineachas a bha san ionad sin, agus ann an Lochabar nan laoch gasda, san àm sin anns an robh e air aoidheachd 'nam measg. Cha ruigear a leas bhì toirt luaidh air a' mheas a bh' ac' air, agus an spéis thoillteannach a thug iad dhà 'na thìr fèin o'n cheud là chunnaic iad a ghnùis fhathail agus ghràdhail. Ach, ged a b' àrd an dòchas d'a thaobh cha b' fhada mheal iad Ceannard an gràidh, chaochail esan ann am maduinn a shamhraidh; oir cha luaithe thòisich am fiùran allail so air sgaoileadh nan geug agus fosgladh nam blàth, bha gealltainn dìon agus toraidh do 'n chòisir bha suidhichte fo 'sgail, na ghear-radh sìos e gu h-obann leis an inneal nach dìobair fiùran no crann 'S mise 'Chuaiirteir rùnaich agus mheasail.

SPÉACH.

Lagna Crìche.

Mios deiridh an Fhoghair, 1840.

MARBH-RANN DO MHAC MHIC SHEUMAIS.

Och nan och ! ciod an sgeul so,
Tha nise ri 'leughadh san tìr,
Dh' fhàg sùilean cho deurach,
'S ioma cridhe gun éibhneas gun sìth ?
Chì mi gruaim air gach tulaich,
'S tha gach là leam cho dubh'rach ri oidhch',
'S truagh an sgeul leam 's gur duilich,
'S cruaidh an t-eug sin a bhuin ris an Oighr'.

Ann an tìr nan craun uaine,
'S ionadh cridh' tha fo smnairean san àm,
O'n tha 'n reull sin air cadal,
'S tric a shoillsich ar talla 's ar gleann ;
O'n a luidh an reul-idil sin,
A's minig a stiùr na fir òg,
'S lìonar cridhe bhios ciùrrta,
'S tric snidhe o'n sùilbh gu'm bròig.

Anns a' chlachan an Dao' all
Air a thasgaidh sa' chaol-tigh, gun tuar,
Tha do chridhe bha caoinhneil,
'S do chaomh-mhala aoidheil gun ghruaim ;
'N sin tha 'n t-sùil a bha smiorail,
'S tric chuir sùnd ann an spiorad nan Gàel :
'Nuair a chiteadh thu 'tighin,
'S lìonar sonn bhiodh 'gad fhritheal le fàilt
'Nuair a thill thu bho t-oileap,
As an Eadailt, a's iomadh tìr chéin ;
Chuir thu suarrach gu buileach,
Gach faoineas a chunn' thu fo 'n ghréin :

B'ann a thaisbeanadh caoimhneis,
 Dha do chinneadh 'n robh t-aoibhneas gu léir;
 'S cha do mhiannaich thu dh' urram,
 Ach an spéis-san bhi dhuitse dha réir.

Gus an d' thàinig thu 'n tìr so,
 Aig do threabh cha robh cùnt air do ghràdh,
 Ach fo' d' bhreacan a's t' fhéile
 Dhùisg thu buileach gair-éibhneis do chlainn,
 'S ged 's ann duinne bu chàire,
 Thusa theagasg an gnàth's fhear nan gleann,
 'S ann bhiodh tusa 'ad sgàthan,
 Do na h-uile fìor Ghaidheal bhiodh ann:

Am fear a dh' innseadh mu d' dhéibhinn,
 Dha cha b' uileor bhi geur ann an cainnt;
 Bu tu 'n t-òg-fhlath bha spéiseil,
 Le do chinneadh 's gach tìr agus gleann;
 Nan tugtadh uainn le neart dhaoin' thu,
 'S ioma' fear bhiodh gu d' shaoradh 'nan deann,
 Ach o'n bhuinnig am bás thu,
 Cha dean duinealas stà dhuinn san àm.

Ciod am feum bhi ri briathraibh,
 Leam cha 'n aithrisear trian de do chliù;
 'S iomadh tìr 'bheil iad lionmhor,
 Bha a' moladh do rianan o d' thùs;
 'S bha cuid ann ag ràdhainn,
 Gu 'n robh thusa ro-mhath gu bhi buan,
 Leis cho choltach 's a dh' fhàs thu,
 Ris an dream tha 'nan càirdibh do 'n Uan.

Ann ad aodann bha sìobhalt'
 'S mòr bha 'choltas nan fireana còir;
 'S tha mi gabhail toilinninn
 Ri thu fhaicinn an Rìoghachd na Glòir,
 Ged tha mise neo-shùndach,
 Bho nach fhaic mi do shùil-sa ri m' bheò;
 Bho 'n a chrìoch Mac Mhic Sheumais
 Cha dean mise gair-éibhneis nì's mò.

IMRICH DO DH-AMERICA MU THUATH.

Tha cor nan Gàidheal a nis fo bheachd ard-chomhairle na rìoghachd—tha fiannisean a thaobh cor na Gàidhealtachd, an déigh sumanadh fhaotainn gu dol suas chum òhi air an ceasnachadh fa chomhair buidhinn àraid do'n Phàrlamaid. Tha an duine urram-aichte, *Dr Rolph*, o Chanada, air tighin a nall, agus tha esan ri bhi air a cheasnachadh mar an ceudna. Cha 'n eil teagamh againn

nach tig math as a so. Chuala sinn ainmeannan nan daoine'-uaise Gàidhealach tha 'dol suas, agus cha b' urrainn iad daoine bu tuigsiche, a b' fhirinniche agus bu chairdeala a thaghadh—daoine aig a' bheil barrachd spèis agus gràidh a thaobh an luchd-dùthcha, no barrachd tograidh chum maith a dheanamh dhoibh.

Bitheadh foighidinn aig na Gàidheil. Na tilgeadh a h-aon dinbhl uapa 'n croitean no an tighean air a' Bhealltuinn—na biodh cabhag orra—cluinnear an ùine ghoirid na tha dol air aghaidh—leigidh sinn fios d'an ionnsuidh, agus faodaidh iad làn earbsa 'chàramh ann. Couhairle eile bheireamaid dhoibh, gun a bhi ann an cabhaig gu an làmh a chur ri paipeir air bith air son dol thairis leis an duine ud no leis an duine ud eile. Tha fios againn gu bheil fear, mur 'eil fear no dithis, air tòiseachadh cheana chum am mealladh, ag ràdh gu bheil barantas acasan ainmeannan a thogail. Chuala sinn mu aon fhear tha 'ga chur so a mach; ach cha 'n eil focal firinn an so, 'se sin cha 'n eil ùghdarras aige bho 'n Pharlamaid, agus na creideadh daoine e. 'Nuair thig so cluinnear e o cheann gu ceann na dùthcha.

Tha feadhain eile, tha sinn a' cluinntinn, a' dol mu 'n cuairt a' càineadh nan daoine'-uaise sin tha 'cur air aghaidh na h-imrich so, ag ràdh gu bheil a mhiann oirnn na Gàidheil fhògradh o'n dùthaich. Na cealgairean! cha teid iad féin fad an lùdaig air an son, agus cha leig iad le feadhain eile math a dheanamh gu a bhi 'gan cùl-chàineadh. Cha mhiann leinn na Gàidheil fhògradh—tha sinn co gaolach orra riùsan; ach 's miannach leinn cuideachadh agus comas fhaotainn doibhsan tha togarrach air dol thairis. Tha mòran dinbhl 'dol bàs aig a' bhaile, 'nan tràilleann; agus cha 'n eil dìchioll no oidhirp, no saothair—a's urrainn sinn a chleachdadh chum còmh-nadh leò, nach dean sinn, a dh' aindeoin có theireadh e. San ath àireamh tha dòchas againn gum bi naigheachd a thaobh so againn o Lunnainn.

BAISTEADH NA BANA-PHRIONNS' ÓIG.

Thachair so air an t-seachduin a chaidh seachad, ann an pàilliu dreachmhor na ban-rìgh ann an Lunnainn. Bha eadar ceithir agus cóig fichead san làthair do mhaithibh àrd na rìoghachd. 'Se àrd Easbuig Chanterbury a bhaist an naoidhean, agus trì no ceithir easbuiagan eile maille ris.

Bha iomad goistidh agus bana-ghoistidh aice. 'Nuair thainig iad chum a' chuid sin do 'n t-seirbhis, chàirich a' bhanaltrum an naoidhean air lamhan an àrd-easbuig; agus thugadh mar ainm dhi, *Victoria Adelaide Mary Louisa*.

Cha 'n eil againn ach a ràdh, mar tha sinn ag ràdh o ghrunnd ar cridhe, gum beannaicheadh an Tighearn a' bhana-prionns' òg, agus gu robh i air a caomhnadh gu bhi 'na beannachd d'a teaghlach àrd, agus do 'n rìoghachd gu h-uile!

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

The a' Pharlamaid 'na suidhe, agus mun ruig so ar luchd-leughaidh, no mum bi e 'mach as a' chlà, 's dòcha gu'm bi naigheachd mu dhéibh-inn nan gnothuichean a tha nis aca fo'n smuaintean. Tha spàirn mhòr air an àm eadar an dà bhuidhinn, agus is doirbh innseadh cò bhios an uachdar.

SGIORRADH-FAIRGE FÌOR MHLADACH.

Sheòl long Americanach d' am b' ainm an *Governor Fenner*, á *Liverpool* chum *New York* air di-h-aoin, an 19 là do 'n mhìos so chaidh. Air an ath mhaduinn, mu dhà uair, agus iad a mach o *Holyhead*, choinnich iad am bata-toit d' an ainm an *Nottingham*, agus thainig iad an aghaidh a chéile le neart uamhasach! Bhuail an long am bata-toit mu 'teis- meadhon, agus leis a' bhuille so chaidh ceann-toisich na luinge a spealgadh 's a thilgeil a stigh air a' chuid eile dhi; agus ann am beagan mhionaidean 'na dhéigh so, chaidh i fodha le SÉA-FICHEAD AGUS DA PHEARSA air bòrd. Mu 'n àm sin a dh' oidhche bha 'chuid bu lionmhoire dhiubh 'nan cadal, agus cha 'n eil teagamh nach ann 'nan leapannan a bhàthadh mòran diubh; gidheadh rinn cuid diubh clar-uachdair na luinge; agus tha muinntir an *Nottingham* ag ràdh gu'm bu clàraiteach r'a chluinntinn a' ghaoir a chuir iad suas, agus mo thruaighe! gun chomas aig duine beò an teasraiginn. Chuir muinntir an *Nottingham* a mach bàta, ach chaidh ise fodha mar an ceudna, agus ann an ùine bhig bha sàmhchair a' bhàis mu'n cuairt. Cha do thèaruinn a h-aon ach an caiptein 's an *mate*. Chaidh am bàta-toit a dhochunn gu mòr, ach o'n a bhuaileadh i anns an àite hu làidire dhi, cha robh e cho dona dhise 's a bha e do 'n luing; ach chaidh a dochunn co mòr 's gu'n robh i gun chomas gluasad, gus an d' thainig bàta-toit eile maduinn di-sathuirne, a thug a stigh do *Liverpool* i.

Bha mòran cruaidh agus chaorach air bòrd an *Nottingham*. Chaidh seachd-mairt-deug a mharbhadh; a bharrachd air sin chaidh seachd mairt agus ochd-deug 's trì fichead caora thilgeil thar an taobh; agus bhàsaich a h-aon deug eile mun d' ràinig iad am port.

Chunnaic sinn cùntasan mu 'n glanathachd mhladach so bho chaitean na luinge, o mhuinntir a' bhàta-thoit, agus o'n luchd-turuis a bha air bòrd oirre; ach fhathast cha 'n eil e furasda dheanamh a mach cò aig an robh a' choire. A réir a' chùntais, bha aig a' bhàta-thoit trì lèchraich crochte ann an àiteachan arda follaiseach; ach cha 'n eil e air a ràdh gu 'n robh solus sam bith aig an luing. Bha muinntir an dà shoithich a' glaothaich r'a chéile beagan mun do thachair an sgiòrradh, agus 's ann o mhearachd stiùraidh a dh' éirich an cruidh-fhortan so. Nam biodh iad 'nan dithis air stiùradh mar bu chòir dhoibh a réir riaghailtean mharaichean, bhiodh iad 'nan dithis sàbhailte, no nam biodh solus a mach aig an luing, dh' fhaodadh iad am mi-fhortan so a sheachnadh. Ach ciamar air bith tha sin, 's muldach an sgiòrradh e, agus cha 'n eil sinn gun eagal gu 'n robh cuid d'

ar luchd-dùthcha 'nam measg, ged nach cualas fhathast na h-ainmean-nan. 'S cianail a smaoineachadh an àireamh mhór shluaigh so a bha fàgail an dùthcha, làn dòchais gu robh sonas agns saoihbreas a' feith-eamh orra taobh thall a' chruinn, gu 'n deachaidh, ann am mìonaid, an smàladh fo'n fhairege, gun uiread agus comas oidhirp a thoirt air snàmh! Agus is uamhasaiche na sin uile an smuain, gu'n deachaidh iad air an dòigh so a thilgeadh an làthair an Cruitheir, 's gun iad idir a' smuain-teachadh air a leithid.

FIOS CHUM LUCHD-LEUGHaidh A' CHUairteir.

Tha eagal oirnn nach do thuigeadh gu maith na thnibhairt sinn mu thimchiall na feadhach a bha 'faotainn a' Chuairteir an nasgaidh. Bha na leabhraichean a bhatar a' faotainn an nasgaidh air an cur a mach leinn féin o Ghlaschu. Cha robh ùghdaras aig a h-aon air bith dhiùbh-san a tha 'gan reic air feadh na dùthcha, 'se sin na h-agents anns gach àite, a h-aon air bith a thoirt an nasgaidh.

Bidh cùnnas air a thoirt a nis o àm gu h-àm air na margaidhnean.

LEABHRAICHEAN ÙRA GÀIDHEALACH.

Bha 'shannt oirnn san àireamh so iomradh thoirt air da leabhar ùr, a h-aon diubh le Mr Seumas Munro, agus an t-aon eile le Mr Iain MacCoinnich; ach le cion ruim feumaidh sinn leigeil leò gus an ath àireamh.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

Mios A' Mhàirt, 1841.

Solus làn air an t-seachdamh là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air a' chòigeamh là-deug.

Solus ùr air an treas-là-fichead.

A' cheud cheithreamh air an deiche-là-fichead.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

63, ARCADE

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Iver; Grantown: H. M'Gillray; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer. And may be had of Schoolmasters, generally, throughout the Highlands.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS DEIRIDH AN EARRAICH.

AN 14th AIREAMH.]

APRIL 1, 1841.

[PRÌS 6 SGILLEAN.

CONTENTS :—The Dog, the Fox, and Serpent, a Tale, page 31.—Laws of Heat, 41.—The Serpents of Ceylon, 44.—Perils and Privations of the Desert, 48.—Sketch of a Steam-Ship Voyage to America, 52.—America and Britain, 54.—Letter from Dr M'Leod, 56.—A Lament, 59.—New Gaelic Books, 59.—Phases of the Moon, 60.

SUIRIDHE A' MHADAIDH-RUAIDH,

NO

'SI 'N ONOIR A BHEIR BUAIDH.

SGEULACHD A RÉIR NÒS NAN SEANN SGEULACHDAN GÀIDHEALACH.

Roimhe so o chionn fhada an t-saoghail (ma's fìor an naigheachd) bha deadh Ghàilig' mhillis bhlasda aig uile bheathaichean na tìre, agus cha robh gamhlas, no mì-run, no naimhdeas air bith eatorra, mar a chì sinn a nis ; ach bha iad uile caoimhneil cairdeil carannach r'a chéile, mar bu chòir do Ghàidheil a bhi. Dh' òladh iad taobh ri taobh as an aon sruth—chaidleadh iad anns an aon phreas—agus chitheadh iad a' mireag r'a chéile air an aon réilean ; rachadh an dara h-aon gu minic air chéilidh do thigh an aoin eile, 's bha ceòl a's aoidheachd a's aighear, bha fala-dhà agus sùgradh a's cridhealas, bha suiridhe 's gaol a's pòsadh a' dol air aghaidh 'nam measg. Chitheadh am miol-chu 's a' mhaigheach, an dòbhran-donn 's an abhag riabhach, an t-uainein beag geal 's an sionnach ruadh, guala ri guala, gu mùirneach, caidreach, cairdeil—an còmhradh r'a chéile le briodal blàth 's le mànrán milis.

San àm so ma ta (a réir ar sgeòil) bha cat òg ann, aig an d'fhàg

VOL. II. No. XIV.

a h-athair 's a màthair mòran stòrais, agus cha robh cat san dùth-aich uile bha co maiseach. Bha a bian co slìom mhìn ri sioda na gailbleinn, 's a sùilean co loinnreach àluinn ri aon chloich dheàrrsaich luachmhor uaine bha riabh ann am fàinne na ban-rìgh. Mar is furasda thuigsinn, bha ionadach leannan aig an àilleig òig; cha robh cù no cat, sionnach no feòcullan, dòbbran-donn no coinean san tìr, nach robh air a tòir. Ach do na suiridhichean uile, 'se cù àraidh agus sionnach, a b' iomraitiche, agus orra so Innsidh sinn sgeul.

Bha 'n cù 'na mhadadh còir tlachdmhor, ionraic, onorach; agus 'nuair chual' e gu 'n robh a liughad fear an tòir air nighean peathar a sheanamhar, (oir bha e cho càirdeach a's so dhi) chuir e roimhe gu'n tugadh e féin tairgse dhi. "Innsidh mi 'n fhìrinn" thuirt esan "mu m' stoc 's mu m' ghabhallas, mu m' chuid 's mu m' chreideas, cha cheil mi an nì a's faoine—ma ghabhas i mi 's math, 's mur gabh, cha bhris mi mo chridhe air a son.

Thog am madadh còir air leis an rùn so; ach bha 'n sionnach 'na choimhearsnach dha, agus thuig e ciod a bha air 'aire. Chuir e roimhe nam b' urrainn e, gu 'n tugadh e an car as a' chù 's gum faigheadh e'n cat òg beairteach dha féin. Tha fios aig a h-uile duine gu bheil na sionnaich carach, cuilbheartach, seòlta, sloighteil; agus bha 'm fear so cosmhuil r'a sheòrsa.

'Nuair chunnaic e an cù an déigh falbh cha robh fios aige 'n toiseach ciod a dheanadh e: oir bha eagal air nam bruidhneadh an cù mun ruigeadh esan nach biodh mòran tuiteamais aige-san air airgiod a' chait—ach cha d' fhuaras neas riabh 'na cadal, nì mò fhuaras sionnach ruadh gun chleas. Ghabh e stigh do choille bha 'n sin—fhuair e athghoirid roimhe thug chum an rathaid-mhóir e air thoiseach air a' chù, agus aig taobh an rathaid chunnaic e beulfo-fhraoch cumhann domhain, agus aige so stad e, a' cur roimhe gum milleadh e suiridhe a' choin-mhóir fhathasd. 'Nuair a mhothuich e'n cù a' tighin, leig e e féin 'na shìneadh agus thòisich e ri tùirse 's ri caoineadh mar gum biodh e a' call an deò. Chunnaic an cù e, agus thubhairt e ris féin, "tha 'n sionnach an sàs—tha na cluipearan carach sin daonnan a' tachairt ri tubaist air chor-eiginn, le tuille 's a' chòir do sheòltachd. Air mo shon féin cha d' fheuch mi ach fìrinn a's onoir riabh, 's cha d' thainig cruaidh-chas no aimlisg fhathasd orm; ach fennar cuideachadh leis an t-sionnach o'n tha e ann an éiginn. Ghreas an cù air ais agus dh' fheadraich e d'a choimhearsnach ciod a dh' éirich dhà. "Mo thruaighe! mo thruaighe!" arsa 'n sionnach, "thuit mo phinhtar bheag san t-slochd so 's cha 'n eil fios agam ciod a nì mi—tha eagal orm gum bi i tachdta a thiota. "Nach teid thu as a déigh 's nach toir thu 'nìos i? a bheathaich gun rath," arsa 'n cù. O! 's mi bhiodh toileach" thuirt esan, "ach nach fhaic thu ann am feuchainn ri ruigheachd oirre cheana gu 'n do shniomh mi mo dhruim, 's cha 'n eil gluasad agam—Och a's ochdìn! mo phinhtar bheag bhochd, 's e 'n dingh latha na dunach, air latha dubh dhomhsa!" "Ma tha a' chùis mar sin," arsa 'n cù, "cha 'n fhàg mise thu an àm na h-éiginn, bheir

mi nìos do phiuthar bheag ma ghabhas e deanamh." Gun tuilleadh a ràdhainn leum am mada 'còir caoimhneil sìos do 'n t-shlochd. Bha 'n sionnach gu grad air a bhionnabh 's chuir e leac mhór chloiche air heul an tuill 's rinn e glag gàire. "Fan thusa 'n sin a choin chòir" ars' esan, "theid mise 's bheir mi beannachd uat gu d' bhana-charaid an cat." "A shloightire! a bhiasd! a chluipear ruaidh! an ann mar so a rinn thu orm?" arsa 'n cù; ach cha d' éisd an sionnach ri smàdadh. Dh' fhalbh e gu siùbhlach sùnn-dach do thigh na ban-òighre, làn-thoilichte le 'thapachd féin. 'Nnair bha e dlùth do'n tigh, chuir e roimhe gu 'n taghladh e aig a mnaoi-eòlais, a' phioghaid, chum an sin gum faigheadh e gach naigheachd a bha 'falbh. Bha 'phioghaid, ro-caoimhneil ris, "ach" ars' ise, "ciod thug sibh féin co fada bho 'n bhaile? mur mi-mhodhail r'a fheòraich e." "Ma tà, le 'r cead," fhreagair esan, "bha aon aobhar mór agam, tighin a chòmhradh ri mnaoi-uasail cho glic, fhiosrach, ribh féin; ach a thuilleadh air so, b' éiginn domh a' chùirt san robh mi fhàgail. Bha a' bhan-leómhann, bean an rìgh, gu math mùirneach umam; ach ghabh esan 'na cheann gu 'n robh i tuille 's gaolach mu m' dhéibhinn. Thòisich esan, am burraidh mór, ri eudach rithe, agus smuaintich mise gum bu mhithich dhòmhsa bhi 'bogadh nan gad. Cha 'n fhala-dhà leómhann a bhios ri eudach." "Ach ciamar a leig e air falbh sibh?" arsa 'phioghaid, "nach h-ìongatach nach do mharbh e sibh gun dàil?" "O! 's ann tha e ro-caoimhneil rium," ars' esan, "cha robh a dhìth air ach gum bithinn air falbh o'n bhan-rìgh; agus mar dhearbhadh air a chàirdeas do m' thaobh, thug e dhomh an ni luachmhor so tha agam ann an so, nì nach fhaighinn a leithid eile eadar ceithir chearnabh an dòmhain mhóir." "'Dé sin? 'dé sin?" arsa 'phioghaid. "Cha 'n fhaod sibh innseadh" arsa 'n sionnach. "Innseadh! air focal onorach na pioghaid cha chluinnear diog namsa dheth gu bràth," deir ise. "'Se 'n rud a th'ann, ma tà, trì ròinneagan a bha air a' chùigeamh cois aig a' bheathach mhór a bha 'n Loch-odha," thuirt an sionnach. "Ciod am beathach mór?—ciod na casan?—ciod na ròinneagan? innis domh, innis domh" thuirt a' phioghaid 's a sùilean a' lasadh 's a guth air chrith le h-ioghnadh. "Nach 'eil fios agaibh mu'n bheathach mhór a tha 'n Lochodha bho chionn trì cheud bliadhna, gu bheil cóig casan air; agus na trì ròinneagan a tha aig bun na h-ìonga-móire aig té dhiubh gu 'n gléidh iad an t-aon aig am bi iad am maise 's an àilleachd na h-òige, gun liathadh, gun phreasadh, gun seargadh gun seacadh, ged a bhiodh e beò co fada ris a' bheathach mhór féin. Fhnair mi iad so bho 'n rìgh 's tha iad agam air mo shìubhal." "O! nach leig sibh fhaicinn iad?" ars' ise "'s bidh mo bheannachd oirbh." "'S ro-dhùilich leam ur diùltadh" ars' esan, "ach gheall mi do 'n rìgh nach leiginn fhaicinn iad do thé gu bràth ach an té a phòsas mi—gabhaibh mo leisgeul." B' éiginn do 'n phioghaid cur snas leis an diùltadh; agus o'n dh' innis an sionnach uiread do nithibh ìongatach dhise, dh' innis ise dhàsan gach ni a bha 'dol air aghaidh mu 'n àite, agus móran naigheachdan mu 'n chat 's na suiridhichean. Bha 'n sionnach

tuille 's seòlta glic gus a h-uile rind a chual' e a chreidsinn; ach thuig e gu 'n robh an cat glé mhór aisde féin, agus gu'n taitneadh miodal a's moladh a's brosgul gu math rithe. Dh' fhàg e beannaichd aig a' phioghaid, ag earalachadh oirre gun diog a ràdhainn mu na chual' i. "'Ne mise?" arsa a' phioghaid, "cha 'n ann do 'n t-seòrsa sin mì. Na biodh cùram oirbhse uime sin; 's iomadh carraig air an caochail sruth, ach cha chluinnear pioghaid a' tighin thairis air na chluinneas i."

Dh' fhalbh an sionnach 's ghabh e mu thàmh ré na h-oidheche sin. Sa' mhaduinn am màireach, gun fhios ciamar, chual' a' chuthag 's an fheannag, chuala 'n cat 's an coinean, chuala gach beathach a's duine na h-uile facall a bha eadar an sionnach 's a' phioghaid; 's bha gach maighdeann sa' bhaile air bàineadh gu eòlas fhaotainn air aon co ainmeil. Cha do chaill esan móran ùine gun dol an còmhradh a' chait, agus bha e co grinn sgìolta, bha e co beulach mhiodalach 's gu 'n do ghabh an cat déigh mhór dheth a thiota, agus a réir coltais bha 'shaod gun faigheadh e gach nì mar bu mhath leis.

Ach faiceamaid a nìs cìod a dh' éirich do 'n chù. Bha 'n toll anns na thuit e tuille 's cumhann gu tionndadh ann, agus chuir an leac a chàirich an sionnach air beul an t-shluic, as a chomas faotainn a mach le streapadh. "Mur teid sinn air ar n-ais" arsa 'n cù, "feuchaidh sinn dol air ar n-aghaidh," agus le mór strìgh dh' oibrich e rathad air aghaidh tre 'n t-shlochd gus an d' thainig e gu uaimh mhor fharsuing réidh, far am fac' e na chuir iongatas gu leòir air.

Bha 'n so do dh' òr 's do airgiod na dh' fhógnadh do rìgh, agus do chlachan rìomhach loinnearach, na bha deàlradh cosmhuil ris a' ghréin; ach am meadhon na h-uaimh bha uile-bheist mhór uamhasach 'na suidhe, beithir sgiathach, agus cha b'e sealladh blàth a thug i air a' chù. "'Dé thug an so thu?" thuirt ise, "an ann a ghoid mo stòrais a thainig thu? thig an so—là t' athar 's do sheanar dhuit a mhèirlich, bheir mis 'ort nach toir thu an oidhirp cheudna 'rithist—thig an' so!" "Cha 'n ann a ghoid do chodach a thainig mise" thuirt an cù, "agus nam b' aithne dhuit mi cha tugadh tu a leithid do mhì-mheas orm—'s nì e nach d' rinn beathach no duine orm riabh roimhe, agus nì nach 'eil gnothuch agadsa dheanamh nis mò."

"'S ann agad tha 'bhathais, a bheathaich pheallagaich, robaich, fhad-chluasaich," arsa 'n nìle-bheist 's i séideadh gu h-eagalach 's a sùilean a' lasadh le feirg, nach 'eil fhios agad gur h-urrainn domh do phronnadh fo m' chasan ann am prioba na sùl?" "Faodaidh tu sin a dheanamh, gun teagamh," arsa 'n cù, "ach cha bhiodh e ach glé nàr, allanta dhuit sin a dheanamh 's tu na's mò na mise—cha d' thug mi féin aghaidh air aon riabh bu lugha na mi fhéin, agus 's ann a b' fhèarr dhuit an rathad a sheòladh dhomh gu nachdar an talaimh—'s ann an sin tha 'mhiann orm a bhi—tha fìor dhéigh agam air tilleadh ann car tacain co dhiùbh, gu aon deagh phabadh a thoirt do bhéisd shionnaich a thug droch car asam an diugh féin;"

agus an sin dh' innis e gu lom soilleir do 'n nathair-sgiathaich mar a dh' éirich dha.

“Am fan thu,” arsa 'n nathair sgiathach, “gu bhli a 'd fhear-muinntir agamsa?” “Cha 'n fhan mi féiu” thuirt an cù. “Mur bi thu a 'd fhear-muinntir agam” arsa 'n nìle-bheist, eagalach, “bidh tu a'd lòn feasgair dhomh, gun dol a nùll no nall freagair mi, am fuirich thu 'n so a'd òglach agamsa? freagair mi a thiota—ciod tha thu 'g ràdhainn?” ars' ise le colg eagalach 's i 'fosgladh a mach a sgiathan oillteil, 's teine-sionnachain a' sradadh as a sùilean, 's a craos dearg fosguilte. “Labhair,” ars' ise. “Mur 'eil dol as,” fhreagair an cù, “cha 'n eil comas air, fanaidh mi.” “Thoir dhomh crathadh do d' spòig air a' chùis, matà,” arsa 'n nathair sgiathach. “So dhuit i” arsa 'n cù, cha do gheall mi rud riabh ris nach do sheas mi, 's nach do choimhlion mi a réir mo' chomais.”

An sin dh' innis an nathair sgiathach dha gu 'n robh mòran do bheathraichean-nimhe, nathraichean grànnda, bha ann an seòrsa do chàirdeas fad as d'a teaghlach-sa, a bha 'sior fheuchainn ise mharbhadh, a chum 's gum faigheadh iad a beairteas, nach robh fois aice a là na dh' oidhche leò, 's gur h-e bhiodh mar obair aigesan faire dheanamh nuair a bhiodh ise, an nathair-sgiathach, 'na cadal, agus a dùsgadh 'nuair thigeadh na nathraichean-nimhe-grànnda mach as na sluic. Gheall an cù a dheanamh mar a b' fhearr a dl' fhaodadh e. Phaisg an nathair a sgiathan, tharruing i a h-earball mu thimchioll a cinn. Bha 'n cu glé thùrsach thróm, 's an t-acras air cuideachd. Chunnaic e meall mór feòla agus mòran chnàmh ann an oisinn do 'n uainh, agus thug iad uisge air 'fliacalan a bhli 'g amharc orra; ach o nach d' fhuair e cead an itheadh cha do bhean e dhoibh; chuir e roimhe bhli ionraic onorach mar bha e riabh, agus rinn e faire ré na h-oidhche. Thainig na nathraichean-nimhe nair a's nair ach rinn an cù tathunn daonnan, dhùisg a' bheithir-sgiathach, agus co luath 's a chrath ise i féin, theich iad-san air falbh.

Sa' mhaduinn bha 'bheithir-sgiathach mòran na bu chaoimhneala ris a' chù, thug i dhà a shàth r'a itheadh, agus labhair i ris le bàigh. Chaidh latha 's là mar so seachad, an cù a' fuireach dileas, agus a' bheithir-sgiathach a' faighinn deagh chadail, gus mu dheireadh aon oidhche 'n d' thainig measan beag bòidheach ballach donn, a stigh do 'n uainh, agus thòisich e ri mòran iniodail a's beadraidh a dheanamh ris a' chù. “S duilich leam,” arsa 'm measan, “fear do choltais fhaicinn 'na leithid so do shlochd, a'd thràill aig a' bhéisd ud; falbh thusa leamsa 's bheir mi an ùine ghoirid gu nach-dar an t-shaoghail 's gu d' chàirdean féin thu.” “S mi bhiodh deònach aighearach,” arsa 'n cù, ách gheall mi do'n bheithir-sgiathaich fuireach a'm fhear-muinntir aice, thug mi dhith mo spòg air a' chùis, cha ghabhainn an saoghal agus m' fhacall a bhristeadh, éireadh dhomh mar thogras, bidh mi dileas.” “An toir thu dhomh” arsa 'm measan, “cuid do na cnàmhan ud r'a ithe 's an t-acras 'gam tholladh?” “Nam bu leam féin iad,” arsa 'n cù, “b'e do bheatha

mìle agus mìle uair, ach buinidh iad dhise do na gheall mi bli dileas, agus cha chuir mise làmh air cuid duin' eile airson nì air bith" arsa 'n cù. Dh' fheuch am measan mòran briodail a's miodail, ach cha ghéilleadh an cu a bheag no mhór gus mu dheireadh 's mu dhiù, ann am prioba na sùl, an d' fhàs am measan beag bòidheach ballach donn 'na nathair mhòr stiallaich, làbanaich, shleamhuin! a sùilean mar an teine, gach fiacaill 'na craos mar scolb tighe, agus an caramh a' choin ghabh i. Thug an cù bochd sgàl cruaidh as, agus gu fortanach dhàsan dhùisg a' bheithir-sgiathach, 's cha b' ann a chrathadh a cluasan, no g'a tachas féin a dh' fhuirich i, ach an tiota na boise bha i air a bonnabh 's an sàs san nathair mhoir. B'e sin an cath, 's cha 'n fhacas a leithid. Bha sgreadail a's sgriachail a's raoicich a's rànaich, srannraich agus séidil oillteil, nì's leòir chum na creagan a sgoltadh, agus a thoirt air bras-shruthaibh an aonaich stad a dh' éisdeachd. Bu duilich a ràdhainn cò bu treasa, ach mu dheireadh fhuair an nathair-nimhe làbach làbanach, air muin na beithir-sgiathaich, agus bha i 'ga suaineadh féin 'na cuairt eagalaich mu 'timchioll, le fead agus séidil choimheach, 'nuair a leum an cù agus le 'uile neart shàth e 'fhaiclan ann an earball na nathrach. Co lath 's a mhothuich ise dha so, ghrad thionndaidh i mu 'n cuairt gu cur as da, ach mun d'ràinig i an cù bha a' bheithir-sgiathach air a cois agus ann an amhach na nathrach-nimhe; ghléidh i greim air a sgòrnan gu teann tréun, gu dlùth dìonach, gus nach robh sgrid innte.

Nuair a bhia 'n comhrag seachad, thug a' bheithir-sgiathach mìle agus mìle taing do 'n chù; dh' innis i dha gum b'e sud rìgh nan nathraichean-nimhe, gu'n robh comas aige air a chruth atharrachadh mar a thogradh e, agus nan géilleadh an cù ann an aon nì no nì eile, gu'n grad sgriosadh e iad le chéile; "ach tha mi 'faicinn nach 'eil dìon ann cosmhuil ri dìlseachd agus ri h-onoir." A nis," arsa' ise, "cha 'n eil feum tuillidh agam air do sheirbhis, leigidh mi fhaicinn duit an rathad gu uachdar an t-shaoghail, agus o'n tha thu co dileas dòmhsa, bheir mi dhuit seòladh no dha a nì thu comasach air bli suas ris an t-shionnach chuireideach, carach, seòlta 's ge bheil e." "Gu robh math agaibhse" arsa 'n cù, "tha mi fada 'nur comain, ach 's coma leam cuir a's cleasan, cha d' fheuch mi riabh iad 's cha 'n fheuch, cha chreid mi nach fhaigh ionracas a' chuid a's fearr do na cuilbheartan a's mò aig a' cheann mu dheireadh." "Gabh do dhòigh féin air, ma ta," arsa 'bheithir-sgiathach, "slàn leat! chuir thu comain mhór ormsa 's cha dì-chuimhnich mi dhuit e ma thig do ghnòthuch a'm charamh."

Fhuair an cù a chas air lóm aon uair eile; ghrad dh' fhalbh e gu tigh a' chait agus ge b' fhada bhuithe cha b' fhada g'a ruigh-eachd. 'Nuair ràinig e thuig e gu'n d' rinn an sionnach a leithid do chàineadh air 's gu 'n robh gach beathach sa' bhaile ann am fuath air. Cha togadh an cat sùil no mala ris, agus cha 'n iarradh i cuideachd air bith ach cuideachd an t-sionnach a bhia gach mionaid r'a gualainn.

Bha tuille spioraid sa' chù na gu'n cuireadh e 'na comas a dhiùl-

tadh, ach 'nuair a chunnaic e 'n sionnach aig an uinneig a' toirt pòige dhi, ise le a spòig ghil bhòidhich a' cìreadh earball ruadh dosrach an trusdair, ghabh e fearg nach bu bheag, agus ghlaodh e ris a' bhalgaire charach, "A sloightire chuilbheartaich bhréugaich, ma tha a chridhe agad thig a mach an so 's bheir mise aon fhàsgadh air do chnàmhan a ghleidheas tu gun do chuireidean fheuchainn air cù eile 'n dà latha so! Bheil a chridh' agad tighin, a bhradaire chealgaich, mheirgich ruaidh?" Chuir an sionnach a theanga 'na phluic, chuir e'n sin a spòg air a shròin, chaog e shùil, chuir e draoin air, agus an sin dh' fhàg e'n uinneag gun tuille feairt a thoirt air a' chù.

"Cha 'n eil fhios am faigh thu as mar sin fhathast ge cuireid-each thu" arsa'n cù. Dh' fhalbh e agus luidh e aig bun craoibhe bha dlù do'n tigh, a' cur roinhe nan cuireadh an sionnach a chas air blàr-lóm, gu 'n tugadh e aon deagh chrathadh dha.

Faiceamaid a nis ciod a rinn a' bheithir-sgiathach—cha do leig i air dl-chuimhn seirbhis mhath a' choin, agus smaintich i nach bu mhisd e cuideachadh an aghaidh caran an t-shionnaich. Sgaoil i a sgiathan 's a thiota bha i aig a' bhaile san robh 'n t-suiridhe dol air a h-aghaidh, agus ghabh i còmhnuidh ann an uaimh a bha mu choinneamh tigh a' chait. 'S iad na beathraichean-sgiathach na beathaichean a's seòlta 's a's beartaiche sam bith, agus mar so tha mór mheas aig na beathaichean eile orra, ged tha iad co grànnda.

Rinn tighin na beithir-sgiathaich ma ta, fuaim mhór air feadh a' bhaile. 'S gann a bha i gu math air suidhe 'na tigh ùdlaidh dorcha 'nuair bha pioghaid luath na gleadhraich aig an dorus, a dh' fheuchainn ciod a chluinneadh i. "Ciod an naigheachd tha agad dhomh?" arsa 'bheithir-sgiathach. "Cha 'n eil a bheag do naigheachd san àite so, le 'r cead" thuirt ise, "ach mu dhéibhinn na ban-oighre rìomhaich so, an cat, a tha 'tionndadh ceann na h-uile fir, ach tha i dol a phòsadh an t-shionnaich mun tig ceann seachduin." "Ise 'na ban-oighre!" thuirt a' bheithir, "nam biodh fios agad air na bheil do dh-òr aig mo nighin-sa, cha 'n abradh tu gu'n robh aon beairteach ach i féin." "Bheil teaghlach agaibh ma ta?" dh' fheòraich a' phioghaid. "Cha 'n eil agam ach an aon nighean, agus tha do stòras air fhàgail aice le bràthair dhi a bha sna h-Inn-sean, gun tighin air na th' agam féin, nach 'eil fhios aice ciod a nì i ris, agus tha i 'gam shàruchadh le leannain agus suiridhichean a tha 'tighin g'a h-iarraidh."

"Ma phòsas i gun ur ceadsa am faigh i an t-airgiod?" thuirt a' phioghaid. "Gheibh na h-uile sgillinn," thuirt a' bheithir-sgiathach, "'s ann aice féin a dh' fhàgadh e, ach feuch nach bi thusa 'g innseadh so air feadh a' bhaile, oir cha 'n eil toil agam dragh a bhì 'ga chur orm." "'Ne mise?" arsa 'phioghaid, "cha 'n ann diubh sin mi, cha chan mi facall gu bràth m'a dhéibhinn. Moch air an là-màireach ràinig a' phioghaid tigh a' chait, agus dh' innis i na h-uile diog mu 'n bheithir-sgiathaich 's a nighean bheairteach. Chuala'n sionnach 's ged nach do ghabh e a bheag air, chuir e roimhe, nam faodadh e, gu'n deanadh e greim air an tochar mhór

a bha 'n so, 's gu'n leigeadh e leis a' chat a bli sealltuinn airson leannan eile. 'Nuair thainig am feasgar chuir e roimhe dol a chur eòlais air nighean na beithir-sgiathaich; ach ciamar a gheibheadh e d' a h-ionnsuidh? Bha 'n cù air an rathad, agus bha fios aige nach b'e 'n sùgradh dol 'na dhàil. Dé th' agad air, cha robh sionnach riabh gun char, agus so an dòigh a ghabh e chum an cù chur as an rathad.

Bha peasan beag do choinean a stigh, a bha ro chuideil mór as féin, agus thuirt an sionnach ris gu 'n robh an trusdar coin 'ga chàineadh 's a' fochaid air, 's gum bu chòir dha dol a's gabhail air. "'Ne mise?" thuirt an coinean, "mharbhadh e mi." "Na biodh eagal air bith ort," thuirt an sionnach, cha 'n eil ann ach an gealtair mór, teichidh e air a' cheud ionnsuidh a bheir thu air, agus cuidichidh mi féin leat ma's éiginn. Abair thusa ris do choinneachadh sa' choillidh ud shuas fo cheann uair, 's gu 'n toir thu dhà e airson a dhroch theangaidh. Bidh mi féin dlùth do làimh, agus cha 'n fhaic mi beud ort." Dh' fhalbh an garrach leibideach 's thug e dùlan, sùil mu'n t-shròin, do 'n chù. Ghabh an cù ioghnadh nach bu bheag, ach thuirt e o'n bha uiread fheum aig a' chreutair air modh a theagasg dha, gu 'n coinnicheadh e e mar a dh' iarr e, 's gu'n tugadh e fàsgadh dha a chuireadh beagan do'n chuidealas agus do 'n pheasanachd as a choluinn leibidich. Chaidh an cù thun an àite mar a gheall, ach 'nuair a chunnaic an coinean bochd nach d' thàinig an sionnach air aghaidh, ghrad dh' fhàilnich a chridhe, 's theich e stigh do tholl far nach ruigeadh e no gadhar air. Cha robh aig a' chù ach tilleadh air ais gu h-aimhealach cianail, a' bóideachadh an tuille dioghaltais an aghaidh an t-shionnach, oir thuig e gu math gum b' iad a chuireidean-san a bha air am feuchainn ris a rithist.

Cha luaithe bha an cù as an rathad na thog an sionnach air a dh' fhaicinn na beithir sgiathaich. 'Nuair chaidh e stigh do 'n uaimh bha leth-chend do thòrran òir agus airgid air gach taobh, agus cha 'n fhaic e riabh a leithid. Chuir e mìle fàilte 's furan air a' bhan-oighre, a bha ann an àit iomallach do'n uaimh, far nach b' urrainn e faighinn dlùth dhi, agus mhol e i mar nach biodh a leithid air an t-shaoghal. "O! nam b' urrainn duit m' fhuasgladh as an àite so, mo thoirt air falbh o'n bhodach m' athair a tha co dona dhomh, 's mi bhiodh ann ad chomain, 's bu leat mi féin 's na bheil an sin do stòras," thuirt ise. "'S mi bhiodh toileach, a rìbhinn mo chridhe" thuirt an sionnach, "ach ciamar is urrainn domh a dheanamh?" Cha 'n eil ach aon dòigh air, thuirt ise, 's e sin m' athair a chur 'na chadal tróm 's 'nuair bhios e 'na shuain, teicheadh; 's cha 'n eil nà a chuireas 'na chadal ceart e ach eanar-aich air a deanamh do fhèid cait òig reamhair—feuch thusa 'n faigh thu sin, agus leig a' chùis leamsa 'na dhéigh sin." "An dean cat an tigh ud thall gnothuch?" thuirt easan. "Cha 'n iarrunn na b' fhèarr" ars' ise. "Ro-mhath ma tà, mu fheasgar am màireach cuiridh mise d' ar n-ionnsuidh i, 's feuch an toir sibh làn meadair mhaith do 'n bhodach a bheir air srann a tharruing," ars'

esan. “Na biodh cùram ort,” ars' ise, “na fàilnich thusa air do thaobh féin.” “An latha chì 's nach fhaic!” arsa 'n sionnach, “slàn leibh a mhaighdeann àluinn! 's bliadhna leam gus am faic mi a rithist sibh.”

Chaidh an cealgair so do thigh a' chait ro-thoilichte le 'thapachd féin, 's a' smaointeachadh nach biodh sionnach san dùthaich co beairteach ris féin, agus dh' innis e sgleò mór do 'n chat, ag ràdh nach robh nighean idir aice, ach gu 'n robh i féin co chaoimhneil, fhialaidh shuairce; gu 'n robh i ri cuirm mhór rìomhach aighear-ach ghreadhnach, a thoirt seachad an ath-oidhche, 's gu 'n robh ise ri bhli air tùs agns air toiseach nan aoidhean. “An teid thu ann, a rùn?” ars' esan. “'S mì théid,” thuirt ise, “'s cha 'n anns mì féin g' a ràdhainn, cha 'n eil mi 'n dùil gum bi aona chàraid ann a's sgiolta, 's a's cìreachdala na thu féin 's mì fhéin, a laoigh mo chridhe.”

Thàinig am feasgar, bhà 'n cat gun amharus air bith air na bhà 'fheitheamh oirre; agus ged nach robh cognis an t-shionnach ro-shàmhach, cha do ghabh e a bheag air; bhà e a' smaointeachadh gum b' fhiach beairteas nighean na beathrach-sgiathaich aon dad a b' urrainn da a dheanamh air a son. Bhà 'n dithis brath falbh cuideachd a dh' ionnsuidh na cuirme ma b' fhior, ach 'nuair chunnaic an sionnach an cù san t-shean àite, ghabh e a leisgeul, ag radh-ainn nach robh toil aige caonnag no ainmheir a dheanamh 'na làthair-sa, ach ise dh' fhalbh air thoiseach 's ann an ùine ghoidid gu 'n tugadh esan a dheagh ghiullachd do 'n bhéisd choin, 's an sin gu'n leanadh e i. “Thoir an aire ort féin a ghràidh,” thuirt ise. “Och, na biodh cùram ort, fheudail 's a ghràidh,” ars' esan, “cha 'n fhada sheasas e riumsa.”

Dh' fhalbh an cat matà, ach an àite faighinn a stigh do 'n uainh air dorus ìosal, 's ann a bhà i air a togail suas ann an croidhleig bhig gu uinneig a bhà gu h-ard ann an aodann na craige—ach cha do chan i guth 'na aghaidh, agus ann an sin fàgaidh sinn i 'n dràsd.

Bhà suil a' choin daonnan air an tigh san robh a nàmhaid, agus 'dé chunnaic e aig an àm ach gu 'n d'fhàg an cat an dorus fosgailte 'na déigh, agus ghrad leum e a stigh, a' deanamh dheth gum biodh a nis aicheamhail aige a dh' aindeoin cò theireadh e—ach cha robh an sionnach co cearbach 's a shaoil e. 'Nuair thuig e mar bhà a' chùis thilg se e féin air a dhruim, stiorc e a chasan, thionndaidh e a shùilean, 's rinn e caoiran bochd, dìreach mar gum biodh e dol a thilgeadh na h-analach. “Och! och!” a charaid,” thuirt esan ris a' chù, 's e 'g ospagaich mar gunn bi h-uile té an té mu dheireadh, “tha do leòir aicheamhail agad a nis, tha mi 'g iarraidh mìle maitheanais ort airson na h-uile droch car a rinn mi t'aghaidh—abair gu bheil thu a' toirt maitheanais domh, 's bidh e 'na fhaochadh mòr do m' choguis mun toir mi suas an deò.”

Bhà 'n cù coir diombach nì's leòir, ach cha chuireadh e fiacaill air a nàmhaid bu mhiosa 's e 'na leithid do chàs, agus 's e thubhairt e, “Na cuireadh sin cùram ort, ach cìod is urrainn domh a dheanamh chum do leigheas? tha thu ann an iarquin mhòr.” “Och!

tha mi 'gam losgadh leis a' phathadh, ars' esan, "nam faigheadh tu balgan dibhe dhomh, bhithinn a 'd chomain gu sìorruidh—O ! 'dé so a dh'-éirich dhomh ? 'dé so ? 'dé so ? Tha toll beag—tha toll beag—ach cha 'n urrainn mi labhairt—tha toll beag thall san oisinn anns a' bheil uisge—cuir do spòg ann agus fiuch mo bhilean air a' chuid a's lugha." Rinn an cù còir mar so, ach cha luaithe bhia a spòg san toll na tharruing an sionnach sreang air an robh lùb-ruithe, anns an toll ; cheangail e gu cruaidh teann e mu thar-uinn a bha sa' bhalla, 's bha 'n cù an sàs ann an rib nach b' urrainn da fluasgladh. "Beannachd leat l'" arsa 'n sionnach, "cha bhi thu co ealamh air do chois a chuir an toll an ath uair."

An déigh do 'n t-shiunnach feitheamh gus an robh e 'smuain-teachadh gum biodh' an cat air a deagh bhrùicheadh, agus a bheithir-sgiathach 'na snain, chaidh e thinn na h-uamha agus rinn e cagar foil ris an nighin. "Thig a nìos, a nìin" thuirt ise, "tha h-uile gnothuch ceart, agus bidh sinu sona ann an ùine ghoirid." Leum an sionnach a stigh do 'n chroidhleig, tharruinn ise 'n t-sreang—ach beagan mun d' ràinig e 'n uinneag, chuir i mach a spòg mhòr, agus an toiseach shliog i druim an t-sionnaich, an sin shliog i 'earball, agus mun robh fhios aige ciod a theireadh e ris a' chnìodachadh so uile, thuit a' chroidhleag gu làr ; ach ma thuit cha do thuit an sionnach—bha sreang gu cruaidh, gramail teann mu 'earball, dìreach mar a chuir esan mu chois a' choin, agus e'n crochadh air aodann na craige, gun chomas dol as. Cha do thaitinn so ris gu ro mhaith, oir cha 'n eil na sionnaich toigheach air bhi 'n crochadh le 'n cinu fòdhpà ; ach 'se leòn uile e gu 'n d' thainig a' bheithir-sgiathach féin a mach, gu'n do chrìuich beathaichean a' bhaile uile mu 'thimchioll, agus gu 'n d' innis a' bheithir mhór dhoibh mar thachair, agus an dòigh anns an d' thug i an car as an t-sionnach le 'chleasan féin ; dh' innis i nach robh mac no nighean aice, 's gur h-ann oirre féin a bha 'n sionnach a' suiridhe airson an airgid. Dh' innis i mar a thairg e 'dheanamh mu 'n chat—"agus faicibh a nis e' àit a' bheil e, an suiridheiche gasda le 'chleasan 's le 'chuilbheartan," arsa 'bheithir-sgiathach, 's a cliathaichean air chrith le gàiricich.

Cha robh beathach air nach robh craos càin mu 'n mhada-ruadh, agus thug gach aon an greis féin air fochaid air.

Thainig an cù an déigh an t-sreang a bhristeadh, 's cha b'e a ghàire bu lugha no a dhiomoladh a b' isle. Mu dheireadh 's mo dhiù nnair a bha 'n sionnach air a léireadh 's air a leòn le 'n sgeigireachd, chuir e a chasan-deiridh am forcadh ris a' chraig—thug e aon spaghadh garbh le 'uile neart, agus leum e gu làr ach cha do lean 'earball e ; dh' fhan sin an crochadh ris a' chraig. Theich e co luath 's a bheireadh a chasan e—thàr e as a dh-ionnsuidh a' chùirn bu dlùithe.

A nis nam biodh an t-earball na bu rìghne, bhiodh an sgeulachd so na b' fhaide, ach o nach robh, sguridh sinn le beagan fhacall.

Ghabh a' bheithir-sgiathach chòir deagh chùram do'n chat, dh' innis i dha co fiachail, dhileas, fhìrinneach 's a bha 'n cù. Bha 'n

cat, mun do mhealladh i leis an t-sionnach, toileach àir còmpanach onorach, 's cha b' fhada gus an d' rinn i féin 's an cù a' bhanais; agus b'i sin a' bhanais ghleadhrach aighearach. B'i 'bheithir-sgiathach féin a' mhaighdeann. 'Nuair a dh' òl iad deoch-slàinte bean-na-bainnse thuirt am fleasgach, "A chuideachd uile tha 'n làthair, seachnaibh goileamas na pioghaid, gu sònruichte sannt agus carachd an t-sionnach; leanaibh firinn agus onoir, dìlseachd agus tréibhdhireas, a chum gu 'n éirich gu math dhuibh.

"Bheir firinn agus onoir buaidh
Air cuilbheartan a' mhadaidh-ruaidh."

Dh' fhalbh an t-àm san robh a leithid so do sgeulachdan cleachdta am measg nan Gàidheal, agus ged a dh' fhaodar cur-seachad ùine 's fèarr na iad fhaotainn, their sinn mu 'n déibhinn gu bheil iad a' teagasg fhirinnean feumail ann an cainnt shnasmhor; agus gum bu bhrìoghmhor math iad chum an oidhche gheamhraidh a chur thairis, seach na naigheachdan faoine, breugach, tnaileasach, mì-runach, ris a' bheil ar luchd-dùthcha a nis gu minig ag éisdeachd 'nuair tha iad air chéilidh. Tha na pioghaidean a' fàs na's lìon-mhoire bho'n a sguir na sgeulachdan; tha iad anabharrach lìon-mhor air feadh na Gàidhealtachd—luchd-trusaidh agus luchd-sgaoilidh gach sgeòil fhaoine; ach nìtear am beatha le ìomadh aon a tha fada 'n aghaidh seann sgeulachdan agus dàna na Gàidhealtachd, ach a tha anabharrach déigheil air sgainneal dùthcha.

LAGHANNA TEAS.

EARRANN III.

BHO chionn beagan bhliadhnaichean bha Tighe-stòir nan ccairdean ann am *Paris* air bheul tuiteam; bha na ballachan a' brùchdadh a mach le cudthrom druim agus urlairean an tighe. Chomhairlich Mìr Mollard mòran tholl a dheanadh 's na ballachan, mu choinneamh a chéile; anns na tuill so chaidh a chur gàdan mór iaruinne tre na seòmraichean bho bhalla gu balla, air chor agus gu'n robh ceann anns gach toll. Air na cinn bha bidhis (*screw*), agus do'n bhidhis so bha 'freagairt bidhis eile a bh' air a tionndadh ann am meadhon lann tigh làidir iaruinne. Dh' fhadadh a nis téinntean mòr a chum na sailthean iaruinne a theasachadh; dh' at iad leis an teas air fad agus tiuighead air chor agus gu'n robh na cinn ni b' fhaide mach bho'n bhalla na bha iad air dhoibh a bhi fuar. Theannaicheadh na lannan leathann leis a' bhidhis ri taobh a' bhalla; air do'n t'sail fuarachadh, chrup i ann am fad agus gairbhead, agus tharruing iad na ballachan ni bu dlùithe. Rinneadh so a ris agus a ris gus an do sheas iad dìreach. Tha cuid do rudan ann, a tha ag at le fuachd, ach is gann iad. Ma dh' fhuaraichear uisge, ataidh e, bitheadh e ni's entruime agus fàsaidh e 'na eigh a tha 'snàmh air uachd an uisge. Tha uisge ann an am fàs 'na eigh ag at co mór agus gu'n sgoilt e na creagan, gu'n sgàin e spìtibhean prais agus iaruinne. Lionadh toirmshlige (*bombshell*) le uisge, reothadh an t' uisge, agus a thiota sgàin i. Ann an slige eile làn do

dh' uisge sparradh geinn iaruin tri puinnnd air cudthrom; reothadh an t-uisge agus air ball thilgeadh an geinn 138 slat air astar.

Nam bitheadh eigh ni bu truime na uisge, rachadh i fodha, cha ghleidheadh i teas an uisge agus gheibheadh an t-iasg bàs; rachadh gach leac do'n eigh mar a thigeadh air uachdar an uisge fodha gus an grunn, agus mar so thiormaicheadh ann an aon gheamhradh cruaidh reòtach gach sruthan, lochan, allt a's amhainn anns gach cearna air aghaidh an t-saoghail, agus dh' fhàgadh na cearnaibh ud, a tha 'nan àiteachan-còmbnuidh àillidh agus fallain do dhuine, ainmhidh agus iasg, 'nan fàsaichean tioram cruaidh anns nach maireadh creutair beò. Tha eigh dealrach geal, c'arson nach 'eil i uaine no dorch? Tha i geal a chionn nach toir geal seachad do'n athar toas an talaimh no'n uisge a tha foidhe, agus dealrach airson tilgeadh air ais teas na gréine; nam bitheadh i dorch, leaghadh teas na gréine i, oir rachadh na gathan troimpe. Nan robh sneachd dorch, shùigheadh e gathan teas na gréine co h-ealamh, leaghadh e co grad anns na cearnaibh sam bheil a bheag no mhór do shneachda's gu'n tigeadh e 'na aon bheum sléibhe a ghiulaineadh gach beò chreutair leis do'n fhaisge. Ach a chionn gu bheil sneachda geal, tha teas na gréine, 'ga thilgeadh air ais ann an cuid mhór do'u athar, agus tha sneachda leaghadh gu socrach; air a' cheart dòigh, a chionn gu bheil uisge ag at ann an am reothaidh tha eigh ni's eutruime agus a' snàmh air 'uachdar; a chionn gu bheil i dealrach cha leagh i gu h-ealamh agus cha mhò bheir i seachad teas an uisge a tha foidhpe, air chor agus gu bheil na creutairean a th' annsan a' mairsinn beò an àite bhì air am milleadh, ni a thachradh, nan robh laghanna nàduir air atharrachadh càramh.— Mar a tha fios aig gach neach, gabhaidh cuid do rudan tuillidh teas airson an leaghadh na ghabhas cuid eile, agus is iomad ni a tha reòta ann an aon chearn a tha leaghte ann an cearna eile. Anns an eilein *Melville*, far an da chuir Caiptean Parry seachad geamhradh, bha an t-airgiod-beò reòta mar eigh. Ann an dùthchanna teth tha céir agus ròiseid bog mar im, agus chuireamaid an cuimhne luchd-leughaidh a' Chuairteir, iad a sheulachadh gach litir a tha dol thairis do chearnaibh teth ie abhlán ann an àite cèir a tha gu bitheanta a' leaghadh agus a' leigeadh leis na litrichean fosgladh. Anns an Reul *Mercury* a tha dlùth do'n ghréin, bhitheadh ròiseid, geir, céir agus iomad ni a tha cruaidh air an talamh so, tana mar uisge. Bhitheadh uisge, uille agus spiorad, 'nan snùid mar *steam* no athar. A ris anns an Reul *Herschel* a tha naoi uairean deug ni's faide bho'u ghréin na tha an talamh so, bhitheadh uisge 'na eigh a ghnàth, bhitheadh uille cruaidh mar ròiseid agus ghabhadh airgiod-beò leudachadh le òrd mar luaidh no fheòdar. Ciod an t-eadar-dhealachadh n tha eadar eigh agus uisge? faodar a ràdh gu bheil uisge air a dheanadh do dh' eigh agus teas; nuair a tha eigh a' leaghadh, tha i' gabhail a stigh teas, agus nuair a tha uisge 'reothadh, tha teas 'ga fhàgail. Tha' cheart ni a' tachairt do shneachd. Feumaidh eigh cuid mhór do theas airson a leaghadh, agus tha cheart uiread 'ga thabhairt seachad a ris an reothadh. Nam fàsadh uisge 'na eigh le cuibhrionn bheag do theas, reothadh gach uisge 's na cearnaibh fuar ann am beagan uairean. Ré an t-

samhraidh tha teas nan cearnaibh teth air a shùghhadh le eigh nan cearnaibh fuar agus tha mòran teas 'ga thabhairt a mach le reothadh a' gheamhraidh, air chor a's co fad agus a leanas uisge ri reothadh no eigh ri leaghadh, cha bhi mòran mùthaidh air na h-aimsirean.

Tha eigh 'ga h-nidhsinneachadh ann am mòran do ghnothuichean feumail; gleidhidh i feòil bho ghrodadh. Tha na h-innseanaich Americanach a' cleachdadh bhi tabhairt do na bailtean Breatunnach sithionn nam fiadh air a pacadh ann am eigh, agus is minic tha soithichean di 'gan giùlan fad air astar gun ni mu'n cuairt di ach eigh. Ann an dùthchanna teth, tha uile sheòrsachan deoch 'gam fuarachadh le eigh airson an òl. A deir Solamh "Mar fhuachd sneachdaidh ann an àm an fhogharaidh, tha teachdair dileas dhoibhsan a chuireas uatha e, oir ath-bheothaichidh e anam a mhaighstir."

Anns a' bhliadhna 1760 chuir marsantan Hamburgh soitheach do'n Tir Uaine airson luchd eige a reic iad a ris aig pris mhòr. Bha e 'na chleachdadh bho chionn beagan bhliadhnachan a bhi cur shoithichean luchdaichte le eigh do *Jamaica*, ach air uairibh thachair do'n eigh a bhi air a droch phacadh, leagh i agus chailleadh na soithichean. Tha tighean nan Escimòach air an togail do eigh a th' air a sàthadh mar chloich agus ga cur ri cheile: tha gach balla, stuaidh agus mullach do dh' eigh; air an taobh a stigh tha iad a' tilgeadh uisge a tha reothadh, agus 'ga shillogadh gus am bheil e 'na aon lic shleamhuin, a tha 'leigeil troimhe uiread do sholus agus a tha feumail.

Tha an t-athar a' luidhe le cudthrom cùig puinn deug air aghaidh gach oirleach ceithir chearnach do'n talamh; gu bheil cudthrom aig an athar tha furasda a dhearbhadh. Ma tha' phoit uisge a' goil gu làidir, cuiridh i thairis air a beul; thugadh am brod aise agus sguiridh i chur thairis, a chionn gu bheil cudthrom an athair a nis air aghaidh an uisge. Do'n uisge tha sìleadh, agus a' luidhe air uachdar an talainn car tamuill, tha cuid 'ga giùlan air falbh mar cheò do'n athar agus tha cuid eile air a shùghadh leis an talamh. Bho uachdar na fairge agus gach loch, tha taisealdachd a chòmhuigh ag éiridh, air chor agus gu bheil aig gach am uisge an crochadh san athar. Anns a' mhuir Eadar Dha-Thir (*Mediterranean*) tha e air innseadh dhuinn gu bheil an sruth a chòmhuigh a' ruith a steach tre chaol Ghibraltair, agus nach 'eil sruth air bith a' tilleadh as, ach gu bheil e ag éiridh mar cheò le teas na greine. Tha an t-uisge a tha ghnàth eg éiridh mar cheò a' tilleadh a ris a dh' ionusuidh an talainn mar dhrùchd no sìleadh mar uisge a dh' fhionnarachadh agus a reamhrachadh a' ghruinn, agus chum hiathachadh nan aibhnichean. Tha chuid do'n uisge nach 'eil ag éiridh bho'n talamh a' dol fodha agus a' briseadh a mach theagamh astar mòr uaithe mar thobar fìor uisge no meinnear. Am fad agns a tha taisealdachd a' snàmh san athar, tha e an dara cuid do-fhaicinn, agus tha an speur dùghorm gun neul, air neo tha e ri fhaicinn mar neul. Tha neòil a' fas, 'nuair a tha aon chuid do'n athar a' coinneachadh cuid eile a tha ni's fuaire; tha an t' uisge a tha crochte san athar a' fas follaiseach sa' cheart dòigh sam bheil *steam* á pìob a' bhàta a' fas follaiseach aig àm measgadh leis an athar, ach tha i do-léirsinn fhad 'sa tha i sa' phìob; nan robh a' phìob do ghloine

soilleir an àite bhi do-mhiotailt, chitheamaid gu bheil se fìor. Theirear, ciod a tha cumail na taisealdachd an crochadh san athar, agus c'arson nach eil i a' tuiteam mar uisge? thà chionn nach eil e 'na bhoinneachan ach na bholgain làn gaoithe mar aodramain bheaga.

Fad agus a tha 'ghaoth séideadh gu seasmhach bho aon chearna, mar bho'n airde an ear, tha an speur a' fuireach glan gun neul, ach co luath agus a tha a' ghaoth a' tilleadh bho'n iar, tha athar fuar agus blàth a' tachairt air a chèile agus tha neòil a nis a' cruinneachadh; tachraidh so ma tha 'ghaoth a tha dlùth do'n talamh a' séideadh bho aon airde agus a' ghaoth a tha gu h-ard bho airde eile. 'Si barail dhaoine ionnsuichte, gu bheil gnothuch aig an nì sin is reusan do'n dealanach agus do'n tairneanach (ri'n canar sa Bheurla *Electricity* agus ri'm feudar a chantuinn sa' Ghàilig Grad-Theine-Omair) ri sìleadh an uisge, oir tha sinn a' faicinn an dealanaich agus a cluinntinn an tairneanaich ri àm an uisge mhóir; aig Lima ann an America mu dheas far nach cualas tairneanach, cha'n fhaicear fras uisge, ach chithear ceò. Auns na h-Innsean tha 'ghaoth mùiteach re tràth an uisge, agus seasmhach ris an aimsir thioram. Nach priseil gu bheil aig uisge buaidh air éiridh 'na cheò, agus sin a ghnàth bho aghaidh gach tir muir agus loch, do'n athar far am bheil e a' suamh car tamuill, as am bheil e a ris a' sìleadh mar fhras no 'luidhe mar dhrùchd a chum cinneas agus beatha a thoirt do gach luibh agus beò-cheutair.

Smuainicheamaid a nis, ciamar a bhitheadh an saoghal nan sguir-eadh a' bhuaidh so. Cha tuiteadh fras, cha luidheadh drùchd, thiormaicheadh gach abhainn a's tobar; chruinnicheadh uisgeachan an domhain uile sa' chuan, agus dh' fhàsadh an talamh cruaidh-loisgte. Sheargadh gach lus agus craobh air dhì uisge, bhàsaicheadh gach ainmhidh agus beò-cheutair air dhì beidh, dh' éireadh anns gach cearna gort agus plàigh a sgriosadh an cinne-daonna gu h-ìomlan, agus bhitheadh an talamh 'na fhàsach tioram cruaidh loisgte gun uiread agus lusan a' cinntinn no beò-cheutair ag ionaltradh air 'agbaidh.

ROB. RÚADH.

NATHAIR MHÓR NA H-ASIA.

A Chuaireir Uiseil,

'S math mo chuimhne 'nuair bha mi'm bhalach beag nach robh ann nì bu mhò bheireadh de thoiliuntinn domh na naigheachdan a chluinntinn mu dhùchaibh céin. 'S lionmhor latha 'shuidh mi le Dombull-saighdear air sgà cnoic, air chùl gaoithe 's air aodann gréine ag éisdeachd ri eachdraidh Blàr-na-lí-Eiplhit; ris gach cruadal agus cunnart troimh'n d' thainig e féin—mu na dùchanna troimh'n do shiubhail e—mar chuir e'n t-sròn bhàrr bean lot le èarr a ghunna—mu'n ghàrradh-chàil a bha'n crannaig na luinge, 'san leithide sin; agus bho na clunnaic mi féin naithe sin beagan do'n t-saoghal, cuiream chugaibh sgeula mu nì a thachair ann an Eilean *Ceylon*, no mar their na nàtin' ris, *Cingala*, ann an *Asia*. Cha'n eil air uachdar an t-saoghail àite eile anns a' bheil nathraichean cho mór ri nathraichean an Eilein so—tha cuid dlù do

chlad troidh air fad agus cho dòmhail ri duine calma! Se'n seorsa 's mò dhin gu lèir, agus is milltiche, an seorsa ris an abair iad *Anaconda*, ainm a tha tighinn o'n Ghaelic *Anacumanta*—cha 'n 'eil iad ach ainneamh, agus is math do'n dùthaich nach 'eil.

Bha, nis bho cheann còrr a's fichead bliadhna, ann am baile *Cholumbo* 'san eilean so, fear Maighistir *Seward*; Sasunnach a rinn mòran beartais. 'Nuair chunnaic e gu'n robh gu leòir aige, agus r'a sheachnadh, cheannaich e staid air an dùthaich dlù do'n t-sàile agus air an staid so thog e tigh-samhraidh beag bòidheach far am bu ghnà leis dol 'na aonar, a lèighadh, 'sa sgrìobhadh. Bha'n tigh-samhraidh so mar leth-mhile d'a thigh còmlinuidh, air mùllach aonaich, far am faiceadh e gu beagni an t-eilean gu léir mu'n cuairt agus an cuan mòr le 'luingeas air gach taobh. A thuilleadh air so bha'n tigh-samhraidh air a chuartaich le craobhan *pailm* ag éiridh gu h-ùrar, dosrach uaine cho dìreach ri slat gunna, g'a dhion o theas anacuibheasach na dùcha sin. Thachair do Mhr. *Seward* a bhi air an dùthaich 'nuair a chaidh sean charaid dha féin Mr Iomhar, g'a amharc. Bha Mr Iomhar a' coiseachd fad na h-òr'che chum teas an là sheachnadh, agus ràinig e'n tigh-còmhlaidh dìreach ann am fàireadh na maidne. Choinnich gille dileas Mhr *Seward*, *Zadi*, fear do naistinnean an eilein aig an dorus, agus thubhairt e gu fac' e' mhaighistir, *Seward*, a' dìreadh ris an uchdaich, mar gum biodh e' dol d'a thigh-samhraidh a dh' faicinn na gréine ag éiridh. Nuair chunnaic bean-an tighe Iomhar rinn i' bheatha, agus a mach a ghabh i fèin agus esan gu *Seward* fhaotainn anns an tigh-shamhraidh agus ioghnadh a chur air. Bha 'n gille, *Zadi*, leò a' giùlan bascaid de dhearc, 's de nitheana eile a ghabhadh iad san tigh-shamhraidh. Nuair a tharruing iad dlù mhothuich Iomhar gu'n robh cairbh a thaobhaiginn air aon de na craobhan a b' àbhaist a bhi cho min agus cho réidh, agus dh' fèoraich e de *Zadi* ciod bu chiall da. Cha luaithe dh' amhaire *Zadi* na thuit a' bhascaid as a' làimh: dh' fhàs e co bàn ris an anart, agus cha b' urrainn e ràdh ach "*Anaconda! Anaconda!* Tha sinn caillte!"

Cha do thuig Iomhar, no Baintighearna *Seward* ciod bu chiall da so, agus ghabh iad air an aghaidh. Thainig *Zadi* nis chuige féin—ruith e romhpa—thuit e air a ghlùinean, agus ghlaodh e. "*Pillibh! Pillibh!* Ma theid sibh aon cheum nì's faide 's bàs duibh e! seall mar tha 'bhéist 'ga lùbadh, 's 'ga tionndadh féin a' measg nan craobh. O! mo mhaighistir! mo mhaighistir! tha thu caillte! cha 'n 'eil air an t-saoghal na theasairgeas e!"

'Nuair chual a' Bhaintighearna so thuit i ann an nial far an robh i: an ceann beagain thainig i chuice féin, agus ghlaodh i "*O! sàbhalaibh m' fhear! Na tréigibh e! Na tréigibh e! ar neo theid mise agus fuilingidh mi 'in bàs leis!*"

"Tha e beò! tha e beò fathast! taing do na Dùilean!" arsa *Zadi*, a mhothuich 's an àm so braoisg a' tighin air dorus an tigh-shamhraidh far an robh *Seward*, 's a' bheisd a' deanamh faire air an taobh am muigh. Chuir Iomhar agus *Zadi* romhpa nis gu men-

tricheadh iad am beatha gu *Seward* a shàbhaladh—dh' ialaidd iad air an mágan feadh nam preas gus an d' thainig iad gu math dlù. Sann a nis a fhuair iad an sealladh uamharra, agus mòralach air a' bhéist! chuireadh i aon uair car d'a h-earr mu'n ghéig a b' àirde de'n chraoibh, 's a' chuid eile a null 's a nall mar dhreallaig a' ruigh-eachd, gu beagan, an làir: uair éile shuaineadh si i féin mu'n chraoibh 'na ciadan cuibhle a' sìneadh o' bun gu bàrr, agus an treas uair shuidheadh i air cuibheal d'a h-èarr 's a' chuid eile suas mar chraoibh 's bogha oirre a' farclais aig dorus an tighe-shamhraidh far an robh *Seward* air e féin a ghlasadh a stigh. A thiota thug a' bheist a nis dui-leum, 's rinn i cearcall dhi féin mu'n cuairt de'n bhothan gus cur as do'n fhear a bha stigh le' h-anail bhreun mhìltich. Chuir Iomhar a nis a ghunna r'a shùil, 's loisg e oirre. Bhuail am peileir i anns a' cheann mhallaichte ach cha d' rinn e sgàth air—bha sligean a cinn 's a droma cho cruaidh 's cho dionach ri lùirich stàilinn. Leum i suas a rideis a' measg nan craobh mar nach tachradh ni.

Chunnaic sinn a nis braoisg a' tighin air an dorus a ris, agus a mach leum cù Mhr. *Seward*, agus litir an crochadh r'a amhaich. Ruith a' miol-chu breagha, foghainteach sìos am bruthach cho luath ri fiadh, mar gum biodh mothuchadh aige air a chunnart ach bu shuarrach a' luathas an coimeas ri luathas na béiste! As a dhéigh thug i 'na cuibhlean agus ann an da mhionaid bha na cilean mallachte mu'n cuairt air.

Thainig a nis an o'iche, agus smaoinich Iomhar agus *Zadi* gu'n cruinnicheadh iad buidheann mhór agus gu'n rachadh iad le leusan teine feuch an teicheadh a' bhéist, rinn iad mar rùnaich iad—ràinig iad, agus thog iad le aon ghuth iolach àrd, san àm cheudna a' cur nan leusa teine mu'n cuairt air an cinn.

Thug a' bheist *hiss* uamhasach—chitheadh a' sùilean mar lasraiche teine troimh dhuibhre na h-o'iche—chaill gach aon a mhisneach, 's a chli 's bu bhuidhe leò an casan a thoirt as.

Air an larnamhàireach, mu chambhanaich an là, ruith *Zadi* do sheòmar Iomhair a' glaothaich, “Tha e beò! tha e beò! chunnaic mi e' cur a mach crioman pàipeir air an dorus. Theid mi 's chi mi ciod a sgrìobh mo mhaighstir caomh air a' phàipeir ud arneo bàsaichidh mi anns an oidheirp.” Dh' fhalbh *Zadi* dileas 's rinn e suas còmhdaich do gheugan uaine nan craobh fo 'n làn duilleach, cho ealanta 's nach aithnicheadh duine e seach preas eile. “Bha mi suas ris an obair so o m' òige,” ars' esan. Dh' ialaidd e leis an eallaich choille so, 's a sgian-dubh dhileas air a leis—an ceann uair an uaireadair chunncas e aig dorus an tigh-shamhraidh 's a' bhéist a' cur nam bòth dhi a' measg nan craobh dlù dha—fhuair e'n pàipeir-thoisich an preas beò ri téarnadh, agus bha e dlù do bhun a' bhruthaich nuair chunncas an nathair cho luath ri dealan na h-oidhche as a dhéigh! A thiota blia i na cuartan mu thimechioll, na geugan agus gu lèir!

Dh' aithnich *Zadi* bochd mar bha, ach cha do chaill e 'mhisneach; tharruinn e 'n sgian-dubh agus lot e 'bheist eadar na sligean, anns an amhaich: leis a so rinn i cuibheal d'a h-èarr mu'n cuairt da,

agus thilg i e féin 's na bha uime an àird' an adhair, agus thug i oirre na craobhan, a réir a' choltais, cho slàn 's a bha i riamh.

Chaidh Iomhar agus càch a mach 's fhuair iad *Zadi* leth-mharbh—cha robh aisne 'na thaobh nach robh briste. An ceann tacain fhuair e cainnt—shin e mach a làmh anns an robh an litir—"So dhuibh i," ars' esan "chum mi greim oirre eadhon an glaic na béiste. Innsibh dhomh ciod tha mo mhaighstir ag ràdh mun tilg mi'n deò." Leugh Iomhar an litir, a ruith mar so, "Tha mi 'gar tuigsinn a chàirdean, tha mi faicinn gu bheil sibh a' deanadh nas urrainn duibh; ach cha 'n eil dòchas ann: tha anail na béiste air mo mharbhadh, Beannachd Dhia leibh! Beannachd le gréin 's le geallaich; beannachd leis an t-saoghal uile! Ach oh! mo Bhean! mo Bhean chaomh!"

Lion an litir so iad uile le mire-chatha—thuirt gach fear 's a làmh air a chlàidheamh, "Fuasglaidh sinn *Seward* no fuilingidh sinn leis!" Thuirt *Zadi*, le guth briste, 's e 'na shineadh air leabaidh, nuair chual e so, "tha innleachd eile ann." "Innleachd" arsa chuile fear, "ciod i?" "Am buar, am buar," arsa *Zadi*. "Am buar! ciod è mu'n bhuar?" ars' iadsan. "Am buar," arsa *Zadi*, a chuile li-aon de'n bhuar, ach, mo chreach có ghabhas os làimh!" Dh' innis e dhoibh a nis nan cuireadh, iad aon de'n bhuar an rathad na béiste 'nuair a shluigeadh i an t-ainmhidh gu feudadh leanabh beag a marbhadh, 'nuair a bhiodh a stamag làn nach b' urrainn di gluasad. Dh' fhalbh iad a nis gu coinhearsnach, 's thug iad dha mòran airgid arson seachd no ochd de mhairt a shadachadh rathad an tigh-shàmhradh. 'Nnair dhlùthaich iad air a' bhothan sgar an tarbh o chách, mar gum biodh e dol g'a thachas féin ris na craobhan móra, no chum an reubadh le 'adhaircibh. Chunnaic iad a nis a' bhéist a' dol as an t-sealladh am bàrr nan craobh, ach mun abradh tu 'h-aon bha i na cùibhlean mu'n cuairt an tairbh, agus na fiacan crosta a' sàs na dhubbhliath!

'S ann a' sin a bha'n ùpraid; an t-ainmhidh làidir calma a' raoicil, 's a' spàirn, 's a' cur cobhair as a bheul, a' tarruing na nathrach sìos am bruthach: mhair an strì uamhraidh so fad ceithreamh na h-uaire: bha'n talamh air a thionndadh mar gum biodh e air a ruamhar 's ghlac gairisinn gach neach a chunnaic an sealladh. Mu dheireadh fhuair a' bhéist dlù do chraoibh mhóir—chuir i car d'a h-earr mu'n cuairt de'n chraoibh agus theannaich si i féin cho teann mu'n cuairt de'n tarbh 's gu'n cuala na daoine leth-mhìle air falbh bruanaich nan cnàmh. "Cia mar a dh'icheas i e 'nis?" arsa cuid. Cha robh so fada 'na ceist. Thug a' bheist a' chlosach a nis gu bun na craoibhe—shuain si i fein 'na ceithir chuibhlean mu'n cuairt de'n chraoibh agus de'n chlosaich, a' teannachadh 's a' teannachadh gus mu dheireadh an robh gach cnàmh anns a' chlosaich cho min ri fùr. Thoisich i'n sin agus lion si e le ronnach bho earball gu 'cheann, agus a nis shluig i a dh' aon slugadh an tarbh àluinn, eadar cheann a's chasan!

Dh' innseadh do *Zadi* bochd 's e ri beul bàis mar bha 'chùis: "Thugaibh innte! thugaibh innte!" ars' esan, "marbhaidh leanabh beag a nis i."

Mach a ghabh Iomhar, 's a bhuidheann nach obadh : leum iad oirre le cloidhean 's le biodagan. Dh' fhench a' bheist ri blàr a thoirt doibh, ach cha b' urrainn di ghnasadh—laidh i air a fad air an talamh. Cha d' fhuirich Iomhar ri' faicinn marbh—ruith e chum an tigh-shamhraidh far an robh a charaid. “A charaid *Seward*,” ars' esan, “fosgail, fhuair thu fuasgladh mn dheireadh.” Ach cha robh freagradh ann. Rug Iomhar an sin air tuaidh mhóir, agus le buille no dha bhris e 'chomhla; fhuair e *Seward* 's a shùilean dùinte 's a ghrnaidhean air dhath a' bhàis 'na shuidhe air cathair. Ghlac Iomhar e 'na ghàirdeanan, 's phòg se e. “A charaid, *Seward*,” ars' esan, “a' bheil thu beo?” Dh' fhosgail e' shùilean 's dh' fheuch e ri làmh a shineadh, ach thuit i thiota marbh ri 'thaobh. “Tha thu saor, a charaid,” arsa Iomhar, “Thà, ars' esan, 's cha 'n ann gun chunnart do m' chairdean; ach Oh! mo bhean! mo bhean!” Tha i beò agus a' feitheamh riut aig a' bhaile,” arsa Iomhar. O! giulainibh, giulainibh mi d'a h-ionnsuidh” ars' esan “mun tilg mi'n anail.”

Ghiùlain iad e air leabaidh dhachaidh—phòg e féin 's a Bhain-tighearn' a cheile—ghabh e gloine fiona bho 'laimh, ach mo chreach! be'n gloine deirionnach e! Ann an ceann leth-uair thilg e'n anail!

Theagamh a Chuaireir, nach creid cuid d' ur luchd-leughaidh, nach faca riamh de'n t-seòrsa so ach Dearc-luachrach, gu bheil so fìor : ach creididh sibhse, agus gach neach aig a' bheil eòlas air an t-saoghal, agus air eachdraidh an t-saoghail e.

'S mise le mór urram

MACTALLA.

A' chreag mhór, Eilean Chola
An dara-mios
1841.

GEARR SGEUL AIR MUINNTIR A BHÀSAICH ANN AM FÀSACH ARABIA, LE TART.

Cha 'n urrainn sinn eachdraidh gach dosguinn agus cruaidh-chas a ta luchd-turuis a' coinneachadh ann am fàsach tartmhor Arabia a leughadh gun na smuaintean a's tiamhaidh a mhosgladh anns a' chridhe a's cruaidhe. Tha, math a dh' fheudta, lionmhorachd luchd-leughaidh a' “Chuaireir,” aig nach 'eil fiosrachadh air na cunnartan lionmhor, agus gach bàs fadalach, cràiteach a dh' fhuiling iomadh d' ar comh-chreutairean ann an siubhal troimh mhachraichean teinnteach na dùthcha sin. Mheas sinn nach biodh an sgeul a leanas mi-thaitneach do'r luchd-dùthcha ionmhuinn. Tha luchd-àiteachaidh an eilein Bhreatunnaich air an cleachdadh ri tomhas cuimseach de fhuachd agus do theas, far a' bheil an t-sùil air a riarachadh le bhi faicinn gach glaic agus gleann air an còmh-dachadh le luibhean agus craobhan a' fàs suas gu dosrach àrd, agus namachraichean air an éideadh le lionmhorachd do bhlàithean bòidheach, a' sgaoileadh àilleachd air gach làimh, agus aibhnichean a' siubhal gu ciùin sèimh troimh chomhnardan farsning réidh, agus gur gann is urrainn doibh ruigheachd air beachdan iomchuidh air

na dùthchannan sin a tha fo ghréin loisgich na h-aird-an-ear. Tha fàsach Bheersheba air eirthir na Fairge Ruaidhe, san ear-thuath, a réir cùntais luchd-turuis, 'na chòmhnard farsuing fàs, far nach 'eil luchd-àiteachaidh r' an coinneachadh o cheann gu ceann deth. Cha 'n urrainnear a choiseachd trid an rathaid a's aithghiorra ann an ùine 's lugha na da fhichead latha; agus tha na cearnan so co garbh 's co neo-àitichte agus gur h-ann a tha iad mar gu'n robh antir fhàsail so air a toirt thairis gu neo-thoraichead shìorruidh. Roimh fad agus leud an dìthreabh fharsuing so gu h-iomlan, cha 'n eil duilleag do fheur uaine r'a fhaicinn, cha 'n eil guth beò-chréutair r'a chluinntinn; agus mur h-ann air son enid de luibhean cruadalach a tha r' am faicinn an sud 's an so, mar tha 'n *tamarind* agus *acasia*, a' daingneachadh am freumhan ann an sgoltaibh nan creag, agus air an uisgeachadh le drùchd na h-oidhche, 's ann a cho' dhùineamaid gur h-i th' ann an so dùthaich far a' bheil Nàdur fo ghlais an éig. Is faoin do'n fhear-thuruis airsneulach dùil a bhi aige gum foisich a shùil air ionad àillidh sam bith far am feud e ruigheachd air sgàil agus dìdeann o gathan loisgeach na gréine 'nuair tha i an àirde nan spéur. Tha e a' dlùth-leantuinn air aghart o latha gu latha, o mhaduinn gu feasgar, air an astar bhuan aonaranach so, gun nì r'a fhaicinn ach aon dìthreabh fharsuing neo-àitichte; cas-chreagan corrach ard ag éiridh a suas air gach làimh; a' ghainmheach dheàlrach air a teasachadh mar ghriosaich le gathan loisgeach na gréine 'nuair tha i a' dealrachadh 'na làn neart. Tha e gu bitheanta ro-chunnartach siubhal troi 'n fhàsach oillteil so, o ainneachd gach nì tha feumail chum cumail suas beatha agus neart luchd-turuis; agus ged tha gach ullmhachadh freagarrach air a dheanamh, agus ged tha 'n cleachdadh a bhi 'gabhail an astair so 'nam buidhnean lìonmhor, a' toirt cothrom air a chéile a chuid-eachach 's ainmic tha'n turus air a chrìochnachadh a dh-easbhuidh air mór chaldachd agus dosguinn fhulang.

Do gach tuiteamas d'a bheil luchd-turuis buailteach sna tìribh loisgeach so, cha 'n eil sgiorraradh no cunnart an coimeas ri easbhuidh an uisge; agus de gach nì tha feumail do luchd-turuis a' siubhal troimh nan crìochan so, cha 'n eil nì co neo-sheachanta do'n fhear thuruis an àm siubhal troimh 'n fhàsach so. Tha 'n t-uisge air a ghiùlan ann an searragaibh leathraich, agus a chionn gu bheil e 'na nì cudthromach fiosrachadh a dheanamh mu na cearna sa' bheil na tobraichean uisge, a tha gu bitheanta fìor ghann, tha 'n luchd-turuis a' deanamh air na tobraichean so chum an searragan a lìonadh o àm gu h-àm. Ach 's iomad dosguinn agus cunnart a dh' fheumas am fear-turuis a choinneachadh mun ruig e'n tobar: agus a thaobh àireamh nan tobraichean so, tha luchd-turuis a shiubhail na cearna-sa ag innseadh nach d' fhiosraich iad ach ceithir dhiubh so ann an astar cheithir, shèa agus eadhon ochd làithean o chéile; agus a bhàrr air a' chunnart tha 'g éiridh o sheacharan uapa so, nì a tha gu minic a' tachairt ann an dìthreabhan fàsail, far an ainmic an coinnich sinn slighe no frith-rathad; agus tha e gu minic a' tachairt do luchd-turuis an déigh an dìchill agus

an t-shaothair bu mhò chum amas air aon do na tobraichean so, gu 'n d' fhuair iad iad air an tachdadh suas le gaineimh, no gu bheil iad làn uisge air blas an t-saluinn o na leapannan pronnaisg, no do shalunn, air uachdar a' bheil iad so a' ruith, nà tha a' meudachadh, an àite tart an fhir-thuruis a lughdachadh; agus an sin feudar an sealladh a's oillteala agus a's cràitiche fhaicinn, iotmh-orachd an fhir-thuruis a' teachd gu àirde do-ghiùlainte. Tha'n tart-mhòrachd do-chasgadh so ag éiridh o dhian theas na h-iarmailt, agus o'n ghaineimh loisgich a th' air gach làimh. Tha nis dian-chrith-neachadh air seilbh fhaotainn anns gach ball do'n chorp; tha piantan do-fhulang air fhaireachadh sa' chraicinn—tha na sùilean a' fàs mar bhuill do fhuil chlodach thiugh. Tha duilgheadas faicinn agus cluinntinn air tòiseachadh—tha call comas labhairt, agus piantan neo-chumanta san sgòrnan, a' sìor dhol am meud gach uair. Tha na fulangasan so uile a' nochdadh gu bheil an corp gu h-iomlan as ordugh, agus a' toirt air aghaidh laigsinn agus cion-mothuchaidh; agus fadheadh a' toirt air an fhear-thuruis thruagh, an déigh iomadh oidhirp fhaoin, luidhe sìos air a' ghaineimh theinntich a tha mar ghrìosaich theth fo 'chasaibh.

Ann an leithid so do chruaidh-chàs tha e air aithris gu'n robh còig ceud dolar air an toirt air son làn-bedil de 'n uisge fhuar, chum fionnarachadh na teanga. Ann an leithid so do chàs muldach truagh cha 'n eil eadar-dhealachadh eadar am maighstir agus an tràill; agus a chionn gu bheil féin-dhìonadh ann an àm cunnairt a' dol os ceann gach gnè sam bith tha 'nar nàdur 'nuair tha neach a' luidhe sìos a dh' fhulang a' bhàis a's uamhasaiche, tha a chompan-acha, ciod air bith an co'-thruas a dh' fheadas a bhi aca ris, air an éigheachadh gu dol air an aghaidh, agus fhàgail gus am bàs a's pianaile agus a's fadalaiche fhulang.

Cia cianail os ceann cainnte neach a bhi mar so air fhàgail le 'cho'-luchd-turuis gu dol bàs ann am fàsach cian farsuing, gun neach aig làimh g'a chuideachadh, gun charaid dlùth dha gu sanas a' chomhothuchaidh a chagar 'na chluais, no eadhon gu aon bhoinne do'n uisge fhuar a thaomadh air a bhilean a tha 'losgadh le tart! cha 'n eil Mactalla a' freagradh d'a ghlaodh, ach tha a nis 'na luidhe sìos an sin 'na allabanach traagh, tha ceò a' bhàis a' tighin air a shealladh—tuainealaich agus breisleach mu 'cheann—a' brùadar a bhi 'cluinnntinn torman nan eas, a' smuainteachadh gu bheil e a' siubhal an cois bruachan na h-aibhne far a' bheil na luibhean agus blàthan a's àillidh a' togail an ceann, agus e féin a' cromadh sìos gu làn a bheòil fhaotainn do'n uisge a chasgadh 'iota—Ach feuch a nis e a' dùsgadh le criothnachadh oillteil anns gach ball d'a chorp gu fiosrachadh fhaotainn air cunnart agus truaghe a staid—fear-fògairt truagh air a thrèigsinn, a' dol bàs le tart ann am meadhon fàsaich ghaineimh thartmhor theth. Feudaidh an sgeula gèarr a leanas am barrachd fiosrachaidh a thoirt dhuinn mu chor muldach a leithid so do neach.

Bha còigear cheannaichean aon uair a' gabhail an rathaid o Bherber do 'n Eiphit, le mu thimchioll deich-ar-fhichead do thràill-

ean, agus àireamh lìonmhor do chàmhalan; agus air dhoibh fiosrachadh fhaotainn gu robh feall-fhalach gu bhì air an cionn le buidhinn lìonmhor do luchd-reubainn, aig aon àraidh do na tobarichean uisge air an t-shlighe bha iad gu gabhail, rùnaich iad gu 'n atharraicheadh iad an cùrsa na b' fhaide chum na h-airde 'n Ear a dh' ionnsuidh tobar eile bha co measail aig luchd-turuis ris an aon a sheachain iad. Chuir iad iad féin fo sheòladh fir-iùil ro dhìleas agus eòlach; ach a chionn nach robh an rathad a ghabh iad ach ainmic air a thaghal, chaidh iad an ùine ghearr air seacharan o'n t-slighe cheart, agus ré chóig làithibh cha b' urrainn doibh fhiosrachadh e' àite 'n robh iad. Bha nis tomhas do'n uisge bh' aca air caitheamh, ach mar a bha an uireasbhuidhean a' dol am meud chuir iad romhpa gu 'n stiùradh iad an cùrsa gu aird dol fodha na gréine, ann an dòchas gu 'n ruigeadh iad fa dheòidh an abhuinn *Nile*. An déigh dhoibh goin a's pian a' phathaidh fhulang tre àireamh do làithean, bhàsaich cóig-fir-dheug do na tràillean, agus dithis do na ceannaichean. Air do aon do shealbhadairean nan càmhla a smuainteachadh gum feudadh na h-ainmhidhean le 'n gliocas agus an t-seòltachd nàdurra tha aca, bhì na bu shealbhuiche na 'm maighstirean ann am faotainn a mach an àite san robh an tobar, dh' iarr e air aon d'a chompanaich a cheangal gu cruaidh ri diollaid an aoin bu làidire do na càmhalan, agus an sin leig e leis an ainmhidh a ghiùlan ge b'e aird a b' àill leis; ach cha chualas riabh an déigh sin sgeula mu na càmhalan no mu 'm maighstir. Air dhoibh a bhì nis air teachd gu bhì 'nam buidhinn bhig, thainig iad an sealladh beannaibh Shigne, a dh' aithnich iad, agus far an robh fios aca gum biodh iad cinnteach uisge fhaotainn; ach bha iad a nis air fàs co lag le sgìos agus uireasbhuidh, 's nach robh e an comas daoine no ainmhidhean dol na b' fhaide. Air dhoibh iad féin a leigeil sìos aig bonn craig mhòir far am faodadh iad ruigheachd air sgàil agus dìon o'n teas agus gach dosguinn fo 'n robh iad a' fulang, chuir iad dithis sheirbhiseach uatha le dithis do na càmhalan bu treise bha nis air am fàgail aca, a dh' iarraidh uisge; gidheadh cha b' fhada chaidh na teachdairean air an aghart 'nuair a thuit fear dhiubh sìos air an talamh le dearbh laig-sinn, agus neo-chomasach air labhairt; ach smèid e air a chompanach le 'laimh e g'a fhàgail agus teachd air ais d'a ionnsuidh le uisge co luath 's a dh' fhaodadh e; ach mheudaich a laigse agus 'anacomas co mòr leis an tart agus gu' n d' thainig a nis doilleireachd air a fhradharc, agus chaill e'n rathad ged a bha e ro-eòlach mu'n àite san robh an tobar. Air dha nis a bhì fada dol air seacharan dh' amais e air craoibh, agus luidh e sìos fuidh a sgàil, agus cheangail e'n càmhla ri aon do na géugan; ach air do 'n ainmhidh mhi-fhoighidneach àile an uisge a mhothuchadh bhris e 'n t-aghastar, agus sgith mar a bhà e, ruith e as le luathas an fhéidh-rathad an tobair, a bha mu thimchioll astar leth-uair an uaireadair uaithe. Thuig an seirbhiseach gu romhath cia ionnsuidh a bha 'n càmhla a' triall, agus chaidh e 'na déigh; ach an déigh dha dol air aghart mu cheud slat, thuit e sìos air an làr, fann, sgith, agus luidh e'n sin ré ùine fhada, gun suil ri nì san bith ach am bàs, 'nuair a sheòl am Freasdal neach o choimhearsnachd an

àite sin a chrath beagan uisge air eudann an duine thruaigh a bha nis mu thimchioll toirt suas an deò ; ach cha b' fhada gus an d' ath-bheothaich e. Chaidh iad an sin le chéile dh' ionnsuidh an tobair, agus an déigh dhoibh uiread do na searragan leathraich a fionadh do'n uisge 's a dh' fheadadh iad a ghiùlan, phill e dh' ionnsuidh chàich a dh' fhàg e as a dhéigh, agus bha e 'na mhór-aobhar ghàirdeachais gu 'n d' fhuair e iad uile beò.

EILTHIREACH.

Mios deireannach a' Gheamhraidh, 1841.

TURUS-FAIRGE DO AMERICA AIR LONG-SMUIDE, &c.

LITIR A FHUAIR SINN O CHIONN GHOIRID.

“ Bu tróm tiamhaidh smaointean mo chridhe air dhomh a bhi call seallaidh air beanntan mo dhuthcha, 's cha robh e 'm chomas gun mo bhròn a thaisbeanadh le deuraibh goirte 's mi toirt m' aghaidh air cuan farsuing America. Bha cuimhne nan làithean a dh' fhalbh gu goirt a' cràdh mo chridhe 's mo chuim, 's cha do smaoinich mi riamh gu fiosraichinn a leithid do thaiseachadh-cridhe 's a dh' fhiosraich mi san t-suidheachadh san robh mi nis air mo chàramh. Bha 'm bàs an déigh iomadh briseadh a dheanamh aon an àireamh mo luchd-dàimh agus eòlais; chaidh iomadh snaim fhuasgladh a bha 'gam cheangal ri tìr nam beann; ach aidicheam ged bu nàmhaid dhomh gach caraid a dh' fhàg mi as mo dhéigh dhùraiginn tilleadh a rìs a dh' fhaicinn tìr mo dhùchais agus mo ghaoil; 's ged bha innleachdan gluasaid na luinge so 'gam ghreasad air falbh á fradharc mo dhùthcha bha aiteas orm a smaoinreachadh gu faodainn a bhi air mo thoirt air m' ais am beagan làithean a dh' ionnsuidh a' chòrsa bha mi nis a' fàgail. Ach theagamh, mo thruaighe ! gu faodainn mo dhùthaich a ruigheachd ni bu tùrsaiche na dh' fhàg mi i. Chithinn iomadh briseadh agus bearn air an deanamh leis a' bhàs—agus iadsan a dh' fhàg mi ann an treiu an neirt no ann am maise 's an snuadh na h-òige ann an tosd muladach a' bhàis. Bha 'n long a' gluasad gu siùbhlach gun bhi'n eisiomail srutha no soirbheis, oir nam bitheadh i sin dh' fhaodadh i bhi ceithir latha fichead ris an astar a rinn i ann an ceithir uaire fichead 'nuair a rinn i falach-cuain air gach fearann. Bha i 'm bith-eantas ri dà chiad gu leth mìle 'sna ceithir uaire fichead, agus rinn i aon uair dlù air trì chiad mìle.

Air latha na sàbaid shearmonaich ministear òg a bha dol do Eilean a' Phrionnsa, agus bu taitneach tiamhaidh na smaointean a dhùisg an clag a' gairm an t-sluaigh gu aoradh Dhé air uchd a' chuain, chruinnich gach aon a bh' air bord, mu thuairmeas ceud gu leth, do thigh uachdrach na luinge. Bha na maraichean uile ann ach aon no dha air an robh cùram an t-soithich. Sheinneadh earraun do'n cvii. Salm,

Luchd-luingeis theid air muir 's a bhios
 Rìgniomh an uisge buan,
 'S iad sid do'n léir mór oibre Dhé
 'S a mhiorbhuile sa' chuan, &c.

B'e'n ceann-teagaisg "Pilibh; c' arson a bhàsaicheas sibh?" Nochd am ministear gach meadhon a bha 'n Tighearn a' cleachdadh chum an t-aingidh a thilleadh; gu 'n robh e gu tric a' cur drisean an àmhghair roimhe san t-slighe Hos. ii. 6.—ach gu 'm b'e 'm focal, ann an laimh an Spioraid an t-aon mheadhon éifeachdach chum na crìche so. Gu 'm b'e claidheamh an Spioraid e, leis an robh Criosd a' cosnadh 's a' cur a rioghachd am farsuingeachd san anam 's anns an t-saoghal, 's nan rachadh neach a thoirt aon uair fo shileadh an t-soisgeil gu faodadh meadhona eile bhi air an naomhachadh do'n anam agus comh-obreachadh gus am peacach a thoirt gu aithreachas; agus cha b' fhada gus an deachaidh an teagasg so a sparradh gu druighreach orm fhein. Dh' eirich stoirm ghàbhaidh a thug a'm' chuimhne gach teagasg, gach earail a's achmhasan a fhuair mi riamh, 's bu chulaidh-uamhais dhomh cho beag drùghaidh 's a rinn iad orm; bha mi cinnteach gu 'n robh an Tighearn a nis a' labhairt rium ann an osna stoirm a' mheadhon-oidhche, mar bu bhitheanta rinn e ann an caol-ghuth ciùin focail na slàinte.

Ann an turus cho goirid 's a bh' againn air chuan (oir cha robh sinn ach aon latha diag gu leth eadar *Liverpool* agus *Halifax*) cha mhór nithean annasach a thachair. 'Se ni bu mhò ioghnaidh leinn siubhal buadhar na luinge feadh "ghleannta crom an t-sàile" gun umhail aice ciod a' chearn as an éireadh an soirbheas. Cha 'n eil fhios co dhiùbh a's sàbhailte na luingeis so na na luingeis sheòl, ach nam bithe cinnteach as an iunleachd-ghluasaid, cha 'n eil teagamh nach iadsan a's sàbhailte. Greasaidh iad ni 's luaithe as an stoirm, tha iad làidir dìongmholta, le rogha sgioba. Tha iad ann am meud ni's mò na luingeis eile. Giulainidh iad mu thuairmeas mìle gu leth tunna. Tha seachd ciad tunna guail air bòrd aig gach aon diubhl a' fagail *Liverpool*. Tha 'n luach-aisig ard, ach 's coltach gu'n islich-ear e 'n ùine gun bhi fada 's gu 'n deanar an turus ann an seachduin. Tha 'n luach-aisig dlù air da fhichead punnd Sasunnach, ach cha 'n 'eil e ni 's daoire na bha e air luingeis sheòl o cheann da fhichead bliadhna.

'Siomadh ni 'thachras san t-saoghal so. Bha e aon uair air a mheas 'na ni gun tùr, oidhirp a thoirt air cuan America le loingeas smuide—a chionn gu 'n robh muinntir am beachd nach giùlaineadh iad uiread ghual 's a dh' fheumadh iad. Bheirear fhathast oidhirp air dol do *Australia* 's do na h-Innsibh an Ear. Thugadh oidhirp o cheann beagan bliadhnaich air dol do na h-Innsibh rathad Cheap an Dòchais; ghealladh duais do'n neach a thug an oidhirp—ach theirig an gual agus bha e ni b' fhaide na 'n tim a luthasaicheadh dha. Bha iomadh aon a' cur-iomchair air Comunn nam marsantan,* nach robh luingeas smuide dol do Innsean na h-airde 'n Ear roimhe so. Dh' fhàgadh a' chùis 'nan lamhan, ach tha muinntir a' smaoinicheadh an àite 'chuis aghartachadh, gur h-ann a chuir iad gach culaidh-bhacaidh san rathad.

Tha iad aig an àm so a' togail long-smuide iarunn ann am Bristol, an Sasunn. Giulainidh i mu thuairmeas trì mìle gu leth tunna—Tha

* East India Company.

i teann air a thrìuiread ri h-aon a chaidh a thogail fhathast. 'S ann gu bhli dol do America tha i, ach dh' fhaodadh i dol do chearnaibh a's fhaid as. Cha 'n 'eil teagamh nach faigh America agus dùthchannan eile togail nach d' fhuair iad riamh roimhe ann am malairt 's ann an sochairean lionmhor eile ri linn 'do na luingeis so oidhirp a thoirt air a' chuan.

Cha 'n abair sinn a bheag a thaobh na dùthcha aig an àm so, ach gheibhear san ath Chuairtear gach fiosrachadh a's urrainnear a thoirt seachad.

Eilean a' Phrionnsa.

AMERICA AGUS BREATUNN.

Tha aobhar-dòchais fhathasd nach bi cogadh eadar an dà rìoghachd chumbachdach so. Air an àm, 's eiginn aideachadh gu bheil fà cùrainn do thaobh so; ach tha muinntir Staidean America, (ris an canar mar fhrith-ainm na *Yankees*) anabharrach teóm air bòsd agus spagluinn: nan deanadh cainnt cùis, agus uail ag maoidheadh, chuireadh iad an saoghal fo smachd.

'S iomchuidh gum bi fios aig luchd-leughaidh a' Chuairteir ciod an nì air an àm a tha 'dùsgadh droch-rùin eadar na dùthchannan, agus an impis an cur gu cogadh.

'S ann mu Ghàidheal Albannach, Alastair MacLeòid a tha 'chùis-aimhreit. Feuchaidh sinn so a mhineachadh gu h-aithghearra; tha a' chùis gu cinnteach cudthromach, agus is chùiteach an nì do Shasunn éiridh a suas mar rinn iad mar aon duine as leth ar fear-dùthcha.

O chionn trì bliadhna, nuair bha cuid a dhaoine gòrach ann an Canada uachdrach air éiridh suas ann an ceannairc an aghaidh luchd-riaghlaidh na dùthcha, agus ag iarraidh uachdaranachd Shasunn a thilgeil diùbh, bha fear ann a Chloinn-'ic Coinnich a chuir e féin air ceann na feadhach so, le cuid do reubalaich cosmhuil ris féin, agus trusdair a mhuinntir staidean America, ris an can sinn na *Yankees*, gu eilean beag ris an canar *Navy Island*, os-ceann eas mór Niagara. Tha e air aideachadh gum buineadh an t-eilean so do Bhreatunn, nach robh còir air bith aig na *Yankees* air; agus cha mhò na sin a tha iad ag agairt còir air. Theich MacCoinnich agus na reubalaich eile do 'n eilean so, le cuid do mhuinntir Staidean America a lean e. Cha robh biadh no lòn r'a fhaotainn san eilean; cha chuireadh muinntir Chanada a bheag no mhór d' an ionnsuidh, agus uime sin 's ann o thaobh America bha iad a' faotainn gach goiris. Chum na nithe so bha a dhìth orra a ghiùlan, rinn iad feum do bhàta-smùid do 'm b' ainm an *Caroline*, soitheach a bhuineadh do *Yankees* tha 'chòmhnuidh ann am *Buffalo*. Bha 'm bàta-smùid so ri meadhon-latha a' ghiùlan ghunnacha-móra agus airm eile gu freasdal doibhsan a bha air éiridh suas an aghaidh Bhreatunn; agus thachair so uile 'nuair a bha eith eadar America agus Breatunn. Mar so bha an soitheach smùid, an *Caroline*, mar shoitheach-cogaidh an aghaidh Bhreatunn, le bhì 'cuid-eachadh nan réubalach, agus bha so an aghaidh lagh gach rìoghachd: dìreach mar gum biodh muinntir Eirinn air éiridh an ceannairc an aghaidh Bhreatunn, agus gu'n cuireadh an Fhraing soitheach do dh-

Eirinn le airm gu cuideachadh leò. Mar so bha e, cha 'n e amhàin ceadachite, ach bha e féumail, an soitheach so a mhilleadh. Cha robh e an comas luchd-riaghlaidh America a bhacail. Ma bhà cha d' rinn iad e. Ghabh an sluagh a' chùis 'nan làimh féin, agus, a dh' aindeoin gach bacail agus bagraidh, chuir iad an soitheach so fo uidheam chum cuideachadh leis na reubalaich.

Mu dheireadh dh' orduich an duine tréun, an curaidh gasda Mac-anaba, ard-cheannard feachd-dùthcha Chanada cur as di; agus, an déigh tuiteam na h-oidhche, ghabh buidheann bheag do ghaisgich Chanada a mach as a' champa, ghlac iad an soitheach so, an Caroline, a bha 'na soitheach-aisig aig na reubalaich; tharruing iad a mach i gu meadhon na h-aibhne, agus an déigh a cur ri theine, leig iad sìos i leis an t-shruth gus an deach i 'na mìle spealg thar eas mór na gàirich. Chaidh so uile 'dheanamh le ordugh ceannard airm Bhreatunn, agus cha robh duine rìoghail gasda ann an Canada nach d' rinn gàir-deachas. Ma bha cron, no olc, no nì mi-laghail sa' ghnìomh, rinn-eadh e le ordugh luchd-riaghlaidh na dùthcha. Cha robh aig na daoine treuna rinn an gnìomh ach a dheanamh mar dh' iarradh orra; ach cha 'n aidicheadh muinntir America gum bu shoitheach spùinteach idir a bha sa' Charoline, ach soitheach marsantachd, nach robh còir againn a milleadh, agus gum bu mhurt gach bàs a thachair air bord an àm a glacadh, agus gur còir do rìoghachd Bhreatunn fiach na luinge so a phàigheadh. Chuir Staidean America litir do Lunnuinn ag iarraidh gum biodh so air a dheanamh.

Ach mun robh ùine a' chùis a shocruchadh, agus mun deachaidh fios-freagairt sam bith air ais o Shasunn, ciod a rinn na *Yankees* ach greim a dheanamh air duin' uasal a mhuinntir Chanada, a chaidh air cùl a ghnòthuich féin a nùnn do America, gu baile *Lewiston*. Thog iad tuaileas 'na aghaidh gu 'n robh e am measg na feadhach a ghlac agus a loisg an soitheach-smùid. A nis, cha 'n eil ni air bith a's cinntiche na nach robh an duine so, MacLeòid, idir san làthair air an àm an do ghlacadh an Caroline. Sèa lathan an déigh dhoibh a ghlacadh thugadh mu choinneamh cùirt e; thugadh binn a mach 'na aghaidh mar neach a bha ciontach do mhurt air bòrd an t-shoitheach smùid so; ghrad thilgeadh ann am prìosan e. Tha làn dearbhadh gu'n robh MacLeòid deich-mìle-fichead a dh' astar o'n àite sna loisgeadh an Caroline air an oidhche air na thachair e. Mar so tha a' chùis air an àm; tha 'n duine neò-chiontach so air a dhìteadh; cha 'n eil dòigh aig luchd-riaghlaidh an àite air a chur fo sgaoil, oir tha gràisg an àite a' bagradh iad féin a mhurt ma leigeas iad MacLeòid as.

Chuir Breatunn fios gu America iad a thoirt a shaorsa gu grad do MhacLeòid, a chur dhachaidh do Chanada gu tèaruinte. Ged a robh e am measg na feadhach a loisg an Caroline, gun tighin air nach robh e idir ann, an deanadh e ach mar a dh' iarradh air? Cha leig Breatunn leò a chur gu bàs. Ma chuireas, bithidh cogadh air ball air a ghairm. Thachair dhuinn a bhi làthair ann an Ard-chomhairle na rìoghachd, an tigh na Parlamaid, air an oidhche bha so aca fo 'm beachd, agus da rìribh theòthaich e ar cridhe a chluinntinn mar sheas na h-uile mac màthar a bha 'làthair mar aon duine suas airson Mhic-

Leòid. B'e cainnt gach fir a labhair, "Cha 'n eil Breatunn ag iarraidh cogaidh, ach ma chuireas na *Yankees* MacLeòid gu bàs, bidh cogadh ann co fuilteach 's a bha riabh eadar dhùthchannan." Ma dh'èignicheas na daoine amaideach mi-riaghailteach so Breatunn gu cogadh, ch'ì iad gu bheil Breatunn co cumhachdach 's a bha Breatunn riabh. Tha leth-cheud long mhòr chogaidh ullamh gu seòladh a null; moran do shoithichean-smùid, le gunnaichean a nì sgrios aig astar trì mìle; tha air an àm uidheamachadh mòr a' dol air aghaidh agus ma 's éigin urchair a losgadh, tha sinn meallta mur h-ìslichear thun na h-ùrach bratach bhòsda nan rionnagan. Chuunnaic sinn ann an Sasunn o'chionn latha no dha, leth-cheud mìle gunna-mòr air aon bhlàr, deas réidh gu 'n cur gu feum, agus ann an aon seòmar ceud-gu-leth mìle musg as nach do loisgeadh urchair riabh, ullamh gu 'n cùntas a mach ma 's éigin cogadh. Tha leómhann tréun Bhreatunn 'na fhaireachadh—dhùisgeadh e, agus mo thruaighe na *Yankees* an latha theid e mach 'nan aghaidh! ach cha chreid sinn gu bheil muinntir America air breathas co mòr 's nach strìochd iad. 'Se ar dòchas gu'n socruichear a' chùis gun dórtadh fola.

'S taitneach r'a thoirt fa 'near an dìon a tha Breatunn a' toirt do na h-uile h-aon a bhuineas dhi, a' sgaoileadh sgàil a sgéithe thairis air a leanaban anns gach cearna. Chuunnaic sinn duin'-uasal air ùr thighean a nall o America, agus tha esan ag ràdh nach strìochd na *Yankees*. Cha 'n i so ar barail, ach chitear an ùine ghoirid. 'Si ar barail gu'n leig luchd-riaghlaidh America as MacLeòid, gu 'n toir iad comas a chas da; ach 's mòr ar n-eagal gum murt an sluagh e: so nì a tha ro-choslach.

'LITIR O'N OLLA' LEÒDACH ANN AN GLASCHU

D'a chairdean sa' Ghàidhealtachd, mu dhéibhinn na h-imrich air a bheil daoine 'labhairt a tha ri dol air aghart o eileanan na h-Alba do dh-America mu thuath.

MO LUCHD-DÙTHCHA IONMHUINN,

Chuala sibh gu'n robh cor nan Gàidheal bochda air a thoirt fo bheachd na Parlamaid le MR BAILLIE, duine fiachail tha 'suidhe ann an ard-chomhairle na rìoghachd air son siorramachd Inbhirnis. Thug e a leithid do chùntas air a' bhochduinn fo'n robh mòran do na Gàidheil a' fulang 's gu 'n do chuireadh air leth, mar deirear sa' Bheurla, *committee*, 'se sin buidheann àraidh do mhuinntir na Parlamaid chum a' chùis so a rannsachadh, agus an comhairle thoirt ciod bu chòir a dheanamh. Ghairm a' bhuidheann thaghta so daoine uaisle bha eòlach air staid na Gàidhealtachd, suas do Lunnuinn, gu bhi air an ceasnachadh 'nan làthair. Ghairmeadh deich no dusan fianuis suas, agus 'nam measg sin bha mise. Cha bhuin e dhòmhsa a ràdh, ged robh fios agam air, gun tighin air nach 'eil làn fhios agam fhath-

asd air, ciod na nithe mu 'n do chruinnicheadh càch, ach feudaidh mi a ràdb gu 'n do cheasnaich iad mise fad trì làithean mu dhéibhinn gach nì air an robh fios agam mu chor nan Gàidheal, mu 'n bhochduinn anns an robh mòran diubh—mu 'n anacothrom a bha iad a' fulang—an droch lòn a bha aca air uairibh r'a itheadh—an dìth aodaich—an droch thighean—an dìth aodach-leapach a bha air anabharra dhiubh, gu h-àraid sna h-eileanan tuathach—an droch cothrom a bha aig cuid do chroitearan beaga, agus aig coitearan bochda—mu gach seòrsa cosnaidh a bha iad a' faotainn, aig iasgach, aig buain, agus anns na bailtean margaidh—mu staid nan sgoilean agus gach nì eile bha feumail chum cor na Gàidhealtachd a leigeil ris doibh.

Dh' fheuch sinn so uile a dheanamh co soilleir dhoibh 's a b' urrainn duinn. Bha do litrichean againn air ar siubhal, a thainig d'ar-ionnsuidh as na cearna sin 'nuair a bha sinn a' cur na mine agus a' bhuntàta d'an ionnsuidh anns a' bhliadhna 1836 agus 1837, 's gun robh e 'nar comas gach ceisd a fhreagairt. Dhearbh sinn doibh gun robh, a réir gach cùntais a b' urrainn duinn fhaotainn, fichead mìle teaghlach sa' Ghàidhealtachd ann am fìor bhochduinn, a' tighin suas air dhòigh a bha truagh r'a thoirt fa' near, agus mur biodh nì-eiginn air a dheanamh air an son, nach robh fios againn ciod a dh' éireadh dhoibh, gu 'n robh iad mòran diubh gun aodach gun chaiseart, leis am b' urrainn doibh dol gu féill no gu clachan, gun chosnadh sam bith a b' fhiach ainmeachadh, gun chomas ceaird no ealaidh, no sgoil no foghlum a thoirt d'an teaghlach; agus gum b'i ar barail, nam b' urrainn doibh, gu'n rachadh mòran diubh thairis do dh-America, ach nach robh so 'nan comas, nach robh aca air aghaidh an t-saoghail na dbioladh an t-aiseag, gun tighin air aodach-cuirp no leapa leis am b' urrainn doibh imeachd; ach nam biodh doigh ann air am b' urrainnear an toirt thairis, agus fearann a thoirt doibh an déigh ruigheachd, agus pòr a' cheud bhliadhna, gu 'n robh sinn làn chinnteach gu 'n robh na mìltean ann a ghabhadh an t-aiseag gu taingeil, gu h-àraid nan faigh-eadh iad féin agus an cairdean, sean agus òg falbh le chéile, agus soc-ruchadh le chéile san aon àite.

Cheasnaicheadh sinn mu 'n airgid a chruinnicheadh air son freasdal do na Gàidheil bhochda bliadhna na ganntair; bha gach cunutas againn deas air an son, agus na leabhraichean far an robh gach nì do thaobh so air a chur sìos; leig sinn ris doibh gu'n robh trì-fichead 's a deich mìle punnd Sasunnach air a chruinneachadh gu h-uile air an àm sin, a bharrachd air deich mìle thug luchd-riaghlaidh na rìoghachd seachad—a' deanamh suas uile gu leir, ceithir fichead mìle punnd Sasunnach. Dh' fheuch sinn doibh mar a chuireadh so a mach ann am min, ann an sìol-cuir, buntàta agus aodach, agus an cuideachadh a thugadh do chuid a bha dol air imrich do America. Tha fhathasd beagan, trì no ceithir do mhiltean punnd sasunnach, air mhair-ionn airson cuideachadh fhad's a théid e, ma dh' fhàilnicheas bàrr no thig cruadal a rithist air na daoine bochda.

Ann an ùine ghoirid bidh teisteanas nam fianuisean a bha air an ceasnachadh, air a chlo-bhualadh agus air a chur a mach, air chor 's gum

faod na thogras a leughamh; agus is e da rìribh mò bharail gum faighear agus gu'n aidichear gu 'n robh a' chùis air a càramh gu riochdail mu choinneamh nan uaislean àrda bha 'gar ceasnachadh.

Ciod a thig á so 's duilich innseadh; cha 'n fhaod mi a ràdh gu bheil mo dhòchais féin ard. Cheasnaicheadh mar an ceudna daoine uaisle o Chanada, a dhearbhaigh gu soilleir gu 'n robh gu leòir do dh-fhearann thall acasan r'a sheachnadh, agus ged a rachadh na ficheadan mìle a nùnn, gu 'n robh cosnadh agus obair, agus farsuingeachd na leòir ann air an son. Dhearbhaigh iad so gur h-iad na Gàidheil an sluagh bu taitniche leò ann an Canada gum b' fhèarr leo am faotainn nam measg na Eirionnaich, Sasunnaich no Goill; gu 'n robh iad na bu chruadalaiche na seòrsa eile, gu 'n robh iad teòm, iasgaidh lùthmhor, làidir, gu'n seasadh iad fuachd agus iomadh anacothrom nach seasadh feadhain eile.

Cha 'n eil òr no airgiod, do réir coltais aig a' bhan-rìgh r'a sheachnadh; tha iad ag ràdh gu bheil sporan mòr na rìoghachd an impis a' bhi falbh; nach toir iad cuideachadh air bith dhuinn le airgiod, ach tha seòrsa do dh-aobhar dòchais gu'n toir iad luingis chum iadsan tha toileach falbh a ghiùlan thairis. Ma nì iad so féin, agus gu'n cuidich na h-uachdarain leò 's gu 'n gabh muinntir Chanada cùram dhiubh an déigh ruigeachd, mar tha aobhar-dòchais gu 'n dean iad, bidh so féin 'na chothrom agus 'na chuideachadh mòr: ach bheireamaid comhairle do'r luchd-dùthcha faighidinn a bhi aca, 's gun nì air bith a dheanamh gu h-obann no gu cabhagach. Chìtear an ùine ghoirid ciod thig as a so; bidh a' chùis an ceann mhìos air a' chuid a's faide, air a toirt fo bheachd na Parlamaid, agus an sin bidh fios againn ciod bu chòir dhoibh a dheanamh. Tha eagal oirnn nach faighear mòran a dheanam air an earrach so tuillidh; ach 's mòr ma nìtear uidheamachadh air son toiseach na h-ath bhliadhna.

Tha fios againn gu bheil mòran a' faotainn coire dhuinn airson a bhi 'cuideachadh chum an ìmrich so a chur air aghaidh; tha fios againn mar tha cuid san àite so féin 'gar smàdadh, mar gum bu mhiann leinne ar luchd-dùthcha fhògradh air falbh agus an saodachadh as an tìr. Tha mòran nach dean dad iad féin, nach teid leud bonn am bròige nùnn no nall air son maith an luchd-dùthcha, ach a tha ardbhriathrach gu leòir ann an labhairt an aghaidh feadhach eile aig a' bheil miann math a dheanamh. Tha uiread ghràidh againne d' ar luchd-dùthcha ri duine air uachdar an t-saoghail, agus faodaidh sinn a ràdh gun do dhearbhaigh sinn so an àm am feuma; agus ged is duilich leinn na daoine treuna teò-chridheach, dileas, rìoghail, fhaicinn a' fàgail an dùthcha, tìr an òige, 's duilghe leinn gu mòr a bhi 'gam faicinn a' bàsachadh le gort, agus ann an cor co dèisneach mhuiladach 's a tha iad.

Slàn leibh! a mhuinntir ionmhuinn, innsidh sinn duibh o àm gu h-àm mar tha 'chùis so dol air aghaidh, agus le mòr-dhealas,

'S mi ur caraid dileas

TORMOID MACLEÒID.

CORANACH.

Foun.—Mac Ghriogair á Rua'-shruth.

Dh' fhalbh e uainn bharr a' mhonaidh,
Thréig ä choslas 'san fhrìth sinn,
Mar an tobar a dhéubhas
'S mor-éiginn le h-ìot oirrn.
Ach nì 'n tobar ath-lionadh
A frasan fiala nan spéuran;
Ach dhuinne no sòlas
No Dònnull cha 'n éirich !

Glacaidh 'm buanaich' na diasan
A bhios iar liathadh 'nä dhòrlach,
Ach 's bàs suinn 'nä fhoirfeachd
A thag torgnan ar bròin-ne !
Ann an Fhoghar nì 'n sguab-ghaoth
An duilleach fhuadach a's sùighte ;
Ach bha ar coill-ne 'na maise
'Nuair bha 'n gaiseadh ceart-dhlùth dhi !

Céum lùth feadh a' choire,
Ceann na comhairl' 'an cruaidh-chas,
Làmh dhearg anns an tòireachd,
'S trom-bhrònach do shuain leinn !
Mar an driùchd air an aonach,
Mar choip ag aomadh le dian-shruth,
Mar bhriseadh builgein air srùlaig,
Chuir thu cùl ruinn gu sìorruidh !

Ead le A. B. R.

LEABHRAICHEAN ÙRA GÀIDHEALACH.

AM FILIDH.

Tha cruinneachadh ùr do dh-òrain agus do dhuanagan Gàidhealach air tighin a mach o chionn ghoirid le'r seana charaid Seumas Munró, ùghdar an "Ailleagain." Cha 'n eil neach aig a' bheil tlachd ann an duanagan bòidheach blasda nach dùraichd an taing dhàsan a chuir a mach an leabhar beag so. Cha ghàidheal nach ceannchadh e. Cha 'n eil òran no duanag ann nach faodadh an òigh a's màlda, a's banala agus a's beusaiche, a leughamh.

Tha na fuinn Ghàidhealach ris a' bheil a' chuid a's mò do na h-òrain sin air an seinn, air an cur a mach mar an ceudna—a' measg cheud oidhirp do 'n t-seòrsa so a thugadh ! Tha so 'na chothrom dhoibhsan nach 'eil eòlach air gach foun nilis ris a' bheil ar n-òrain Ghàidhealach air an cur. Tha 'n leabhar bòidheach so air a chur a mach fo thèarmunn uile òighean ceòl-bhinn na Gàidhealtachd. Deanadh gach òigh agus fleasgach ceòl-bhinn a cheannach ; tha e r'a reic ann am bùth na feadhnach tha 'cur a mach a' Chuairteir.

“SAR OBAIR NAM BARD GAIDHEALACH”

So leabhar ùr do dh-òrain thaghte bha air an cruinneachadh le Mr Iain Mac Coinnich air feadh na Gàidhealtachd. Tha a' cheud earrann a mach, agus ann an ùine ghoirid bidh an earrann eile deas airson a cur a mach mar an ceudna.

Ged nach do leugh sinn a h-uile h-òran tha sa' chruinneachadh so, oir ghabhadh sin ùine mhòr, 'si ar barail nach d'thainig co'-chruinneachadh coslach ris fhathasd a mach as a' chlà. Tha iad air an taghadh le cùram agus faicill. Tha againn anns a' cheud àite òraid fhoghlumte thaitneach, làn fiosrachaidh agus ionnsuchaidh, mu dhéibhinn bàrdachd Ghàidhealach, leis an duine cheanalta agus iomraiteach Mr Seumas Lógan ann an Lunnuinn—esan a sgrìobh Eachdraidh nan Gàidheal. Fhad 's a chaidh an òraid so tha i 'na h-aobhàr urraim eadhon do Mhr Lógan féin, ge h-ainmeil e. Cha d' thainig riabh as a' chlà leabhar Gàilig a's sgiolta 's a's eireachdala tha air a chur a mach na an leabhar so. Anns an earrann a thainig a mach tha mòran do dh-òrain Màiri nigh'n-Alastair-Ruaidh—Iain Lóm, bard Lochabar—MacMhuirich, bard Chlainn Raonuill—An Clàrsair-dall—Alastair Mac Mhaighstir Alastair—Iain MacCodrum, am bàrd Uisteach—Rob Donn—Dàna taitneach Dhùghaill Buchannain, agus feadhain eile. Tha seòrsa do eachdraidh aithghearr air a toirt seachad le Mr. MacCoinnich air gach aon do na bàird ainmeil so; agus da-rìribh rinn esan a chuid féin gu gléusda: 's airidh e air mór-chliù. 'N uair thig an earrann eile 'mach bheir sinn cùntas nì's faide air a' chùis.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

MÌOS-DEIRIDH AN EARRAICH, 1841.

Solus làn air an t-6^{mh} là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an 13^g là.

Solus ùr air an 21 là.

A' cheud cheithreamh air an 28 là.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,
63, ARCADE

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Iver; Grantown: H. M'Gillray; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balaclulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer. And may be had of Schoolmasters, generally, throughout the Highlands.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

Mios AM MHÀIGH.

AN 15^g AIREAMH.]

MAY 1, 1841.

[PRÌS 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—Death of John the Baptist, page 61.—Short account of London, its Commerce and Population, 67.—Astronomy, Part II. 70.—The Outlaw of Loch Cuaich, 73.—North America, Letter from, 75.—Frances Sclocum, interesting history of, 78.—China, 81.—Ode to the Wind, 81.—Song, The Summer Ramble, 82.—Anecdote of Whitfield, 83.—Ireland and Father Matthews, 85.—Uncertainty of the Law, 85.—Dennis Doolan and the other Murderers, 86.—The President Steam-Ship, 87.—The Red-breast, 88.—The Parliament, 88.—To Correspondents, 89.—Phases of the Moon, 90.—Markets, 90.

BÀS EÒIN BHAISTE.

Is gnothuch eagalach agus dorchach tha nis fo 'r beachd—duine naomh an Tighearn ann an lamhan dhaoine borba, agus gun fhurtachd gun chòmhnadh a' teachd g'a ionnsuidh. Tha ceumannan Dhé air uairibh anns na h-uisgeachabh domhain—cò 's urrainn an lorgachadh? ach bi 'd thosd, O m' anam! an so cha 'n eil dachaidh bhunailteach aig mac an duine—cha 'n eil sa' bheatha so ach aiseag gearr, céilidh ghoirid. Cha do ghealladh nì air bith do luchd-leanmhuinn Chriosd ach an crann-ceusda 'ghiùlan air an guailibh agus gu'n giùlaineadh e féin iadsan mar air sgiathan na h-iolaire. Ach cha 'n eil an iolaire so do ghuàth a' giùlan leanabh Dhé troimh ghathan soilleir deàrrsach na gréine, troimh ghormastar àillidh nan spéur, ach 's ann troimh neula dorchach, gruamach eagalach, tha e gu ro-thric 'ga thredrachadh; ach 's coma sin tha e 'gan giùlan, agus 'gan giùlan gu tèrainte; cha 'n eagal bonn doibh, a suas tha e 'gabhail leo, agus gu dilinn cha dealaich e riu aig an càirich e iad am measg nam pailm-chrann ùrar arda, tha shuas ann an àros na sìth.

Dlùthaicheamaid air an t-shealladh tha air a chur m' ar coinn-eamh ann an eachdraidh Eòin Bhaiste—thigibh maille rium tiota

beag a stigh do phàillion Herod—'S ann an sin tha cuirin na mòralachd, an greadhnachas, a' mhire, an sùgradh agus an t-aighear. Eisd a' ghladhraich ard—na h-òrain—an gàire—an ceòl—fuaimean nan còrn—gleadhraich agus aimhreit na misg. Rachamaid a stigh do sheòmar ard na ruidhtearachd—gabhamaid sealladh air fheadh na bòilich—faiceamaid na h-aoidhean 'nan sìneadh air an suidheagain shìoda, le 'n cupain fhìona 'nan làmhnan. Sud Herod, agus Herodias a bhean r'a thaobh, agus maithean na cùirte, luchd a' bhrosguil 's nam breug mu 'n cuairt da—na Sadusaich 'nam buidhinn aighearaich mhisgich—daoine móra Ghalile—ceannardan an airm—agus iomadh aon do 'n mhuinntir bu shuarraiche : agus c' arson so uile ? ciod è aobhar na bòilich so—aobhar na ruidhtearachd so ? B'e so co' aium an là an d' rugadh Herod, agus 's éiginn enimhne an' là sin a ghleidheadh le òl, le misg, agus le gleadhraich amaideach. O ! a bhuidheann gun chiall ! a bhaile chuthaichte ! A Dhia mhòir ! theagamh gu 'n dean iad a' cheud dùsgadh ann an ionad na truaighe !

Ach fàgamaid a' chuideachd thruagh, agus tèarnamaid gu ìochdar a' chaisteil mhóir—tèarnamaid ioma staidhir fhada dhorcha—iarramaid an rathad troinhe iomadh slighe chumhann, chàin, dhuaichni, agus an ruig sinn an dorus iaruin, air a dheanamh tèaruinte le slabhraidhean daingionn làidir. Dh' fhosgladh e—tha seòrsa do sholus fann crochte air a' bhalla fhuar, agus tha prìosanach truagh ann am braighdeanas air a cheangal ris an ùrlar chloiche—glasneulach bàn—a' bàsachadh le gort, a cheann claidhte a' luidhe air 'uchd ! agus có è ? An e nach aithne dhuit e ? So esan a sheas air bruaich Iordain, agus a thubhairt, *Feuch uan Dé tha 'toirt air falbh peacannan an t-saoghail !* So esan mu 'n d' thubhairt Iosa, *Do na fàidhean uile cha 'n eil a h-aon a's mò na Eòin Baiste.* Agus an e so esan anns a' phrìosan ! esan mar so a' bàsachadh le gort ! Ach bi 'd thosd O m' anam ! oir, cha 'n eil e soilleir fhathast ciod a bhitheas sinn.

Agus c' arson tha Eoin Baiste air a thilgeadh le Herod sa' ghainntir so ? Do-bhrìgh gu 'n robh do dhànadas aig an duine naomh achmhasan a thoirt do Herod, an fhìrinn ìnnseadh gu neo-eisimealach dha, bagraidhean an Tighearna Dia a shearmonachadh 'na éisdeachd, agus a ràdh ris, *Cha 'n eil e ceaduichte dhuit bean do bhràthar a bhi agad.* Las corruiche Herod air ball 'na aghaidh ; ach ma bha boire airsan, bha a sheachd uiread air Herodias, agus chuir iad romhpa dioghaltas a ghabhail air, agus a chur gu bàs.

Tha e 'na ghnothuch cunnartach do shearmonaiche an Tighearna an fhìrinn a labhairt gu dàna, agus gun ni air bith a chumail air ais ; tha e cunnartach dha coguis a' pheacaich a lot, mur lot gràs Dhé e san àm chéudna—tha e mar gu 'n dùisgeadh e nathraichean nimhe.

Bhiodh Eoin air a chur gu bàs gu h-obunn co luath 's a chronaich e Herodias, nam faigheadh ise a toil mar a b' àill leatha ; ach tha e air ìnnseadh dhuinn gu 'n robh eagal air Herod romh Eoin—eagal air an rìgh uaibhireach romh Eoin bochd ! agus gun eagal

air Eoin ro'n rìgh ! Ciod mata a rinneadh ? Ghlac iad e, thilg iad sa' phrìosan e, agus feuch tha e ann an so a nis, an déigh dha bhi iomadach là anns an àite thruagh. So cor an t-saoghail bhreugach so gu tric—coron sgithich air ceann nam firean, agus peacadh agus aindiadhachd ri subhachas ard ; ach sibhse òglaich dhùleas Dhé, sibhse a theachdairean an t-soisgeil, na biodh eagal oirbh, togadh sibhse ur guth gu h-ard agus na caomhnaibh ; canaibh mar thuirt Natan ri Daibhidh, '*S' tusa an duine*. 'Nuair thachras dhoibh labhairt ri Felics agus Drusilla, labhradh iad riu mu dhéibhinn fireantachd, stuamachd, agus am breitheanas a ta chuutachd ; agus ged a thachradh dhoibh a bhi air an gairm gu labhairt ri càraid tha 'chòmhnuidh le chèile ann an cleamhnas mi-laghail, mar bha Herod agus Herodias, na biodh geilt orra a chantainn riutha ann an ainm an Ti a's àirde, *Cha 'n eil sin air a cheaduchadh dhuibh*.

Cha bhriathra mìne ciùin a fhreagras do pheacaich dhàna, ach 's éiginn trompaid làidir an aithreachais a shéideadh gu h-àrd, agus tairneanach agus dealanach, agus lasraichean Shinai a leigeil ris doibh gun chleith gun sgàth. Cha 'n foghain sìth, sìth ! a ghairm d' an leithid sin ; 's éiginn an dùsgadh, am mosgladh á suain a' bhàis. Mo thruaighe an càirdeas meallta a cheadaichadh dhoibh cadal a' bhàis shìorruidh a chadal, seach eagal agus mùiseag a chur orra ! Gu 'n tèarnadh Dia a luchd-muinntir o leithid sin do ghiùlan !

'Se searmonachadh na firinn a thilg Eoin Baiste do 'n phrìosan. Faic e an sin 'na shìneadh—an duine 'naomh—an duine gràdhach—an duine urramaichte ! Tha e, ar leam, brònach, muladach ; cionnas tha e co tiamhaidh ? a cheann air 'uchd mar gum biodh nì-eiginn a' dùsgadh imcheist mhór 'na anam. Do réir coslais dhì-chuimhnich Criosd e. Esan as an d' rinn e uail agus gairdeachas, cha 'n eil e 'ga fhiosrachadh mar bu mhiann leis—rinn a Dhia agus 'fhear-cuideachaidh an aogas fhalach air—cha 'n eil iad a' teachd a fhreasdal da. O ! cia tróm tùrsach an duine naomh ! cia tìng, doilleir, dorch, duaichnì, na neòil tha nis a' cruinneachadh m'a thimchioll ! tha 'anam ann an dorchadas—tha deuchainnean móra 'nis a' buaireadh a chreidimh. O ! Eoin thruaigh ! cia do-rannsachaidh hreitheanas, agus cia do-lorgachaidh slighean an Tighearna ! Shaoileamaid 'nuair tha e a' ceaduchadh coluinnean a mhuinntireach féin a bhi air am pianadh agus air an ciurradh fo dhòruinn, gu 'n cumadh e suas an inntinnean 's gu'n tugadh e misneach d' an anamaibh : ach cha 'n ann mar so a thà. Faic ann am fiosrachadh Eoin Bhaiste tonn a' bristeadh air muin tuinne, agus doimhneachd a' glaothaich chum doimhneachd.

'S tric tha so a' tachairt ; ach ged thà, 's fearr gu mór seasamh gu daingeann maille ri Eoin air a' charraig dhìongmholta, ged robh muir bhruailleanach dhoinionnach an t-saoghail a' bristeadh tharuinn, na suidhe maille ri Herod air a chathair rioghail 'na sheòmar uaibhreach òir. Ged tha Eoin Baiste brònach, muladach gu h-ìosal sa' phrìosan, a' bàsachadh le fuachd 's le gort, agus 'na

shineadh air an ùrlar chloiche, nach sona e seach iadsan a ta a' ruidhtearachd gu h-ard air fleagh a' chuthaich? Gu h-ìosal sa' phrìosan tha sùil fhuarachail mhothuchail an Tì sin air nach tig cadal no dusal, a' seas an a' tha 'na shìneadh air an lù fhuair—ach shuas ann an t-seòmar ard tha claidheamh gear ceartais Dhé crochte mar le aon ròinne, thar cinn luchd an dannsa, agus mun tig am meadhon-oidheche faodaidh e tuiteam orra agus an sgrios. Gu h-ìosal sa' phrìosan, ged nach lèir le sùilean cruthaichte iad, tha aingle glòrmhor Dhé nan dùl, air an ais 's air an àghart tre 'n dorchadas, a' freasdal do uireasbhuidh an duine naoinh. Shuas gu h-ard, ann an seòmar an dannsa, air a shoilleireachadh le solus nam mìle leus, tha droch spioradan agus spioradan neòghlan a' deanamh gàirdeachais san amaidheachd thruagh. Gu h-ìosal shìos sa' phrìosan tha dorn a' h-èillean a' fosgladh air slighe chumhainn a tha 'treorachadh gu nàmh. O Eoin! fòil bheag! tha sàbaid shìorruidh a' feitheamh ort—Gu h-ard ann an seòmar an òil 's na ruidhtearachd amaidich, tha na daoine cuthaichte a' dannsadh air ùrlair leathan réidh, ged tha ifrinn gu h-ìosal fòdhpà.—Gu h-ìosal sa' phrìosan, ged nach urrainnear a leughadh san dorchadas, gidgeadh tha e sgrìobhte, “An urrainn màthair leanabh a cìche a dhì-chuimhneachadh, 's gun iochd a dheanamh air mac a cuim? Fendaidh eadhon iadsan dì-chuimhneachadh, ach cha dhì-chuimhneachadh mise thusa. Feuch air dearnaibh mo làmh ghearr mi thu.” Ach shuas ann an seòmar na ruidhtearachd, ged nach 'eil na focail air an tuigsinn, tha iad gidgeadh air an sgrìobhadh, MENE, MENE, TECEL, UPHARSIN: 'Se sin ri ràdh, tha iad air an tomhas air a' inheidh, agus fhuaradh easbhuidheach iad.

Ach fàgamaid am prìosan tiota beag, agus pilleamaid suas do sheòmar an dannsa. Faic ainnir òg air a h-éideadh gu h-aotrom, iollagach, sùgach, a' cur nan car dhi gu fuasgailte guanach mireagach, a' cleachdadh a h-uile dìchioll is nrrainn dì chum an rìgh agus a chùirtaran peacach a thoileachadh, gun nàire gun sgàth, gun stuamachd, gun suim do bhanalas no màldachd; ach ag iarraidh a dh' aon ni ioghadh agus mór-mheas nan daoine misgeach a dhùsgadh. Ach cò i? Tha Salome, nighean Herodias agus dalta 'n rìgh! agus tha e air innseadh dhuinn gu 'n do thaitinn i ri Herod, agus ruith i agus shuidh i maille ris. Seadh! seadh! 's furasda thuigsinn c' arson a thaitinn a' ghuanag ghòrach ris. An sin thuit Herod ris a' bhan-dannsair, ris a' chailin òg, “Iarr ormsa ge b'e ni is àill leat, agus bheir mi dhuit e, seadh, bheir mi dhuit e gu leth mo rìoghachd.” O cuthach mallaichte a' pheacaidh! ach tha mòran d'a leithid 'nar là 's 'nar dùthaich féin, tha dannsairean agus ban-dannsairean, agus luchd-ciùil agus luchd-cluiche a' togail nam mìltean agus nan deich mìltean puund-sasunnach sa' bhliadhna, seadh mìltean a tha air am fàsgadh o fhallus agus o shaothair dhaoine bochda tha 'saoithreachadh o thoiseach gu deireadh na bliadhna chum màl a chur r'a chéile do na daoine gòrach sin, a tha mar so 'ga chaitheamh.

Co luath 's a labhair an rìgh mar so ri Salome, ghrad chaidh ise

chum Herodiais, a màthair, a chur a comhairle rithe. “Cìod” ars’ ise “a dh’ iarras mi?” agus thubhairt ise “ceann Eoin Bhaiste;” agus chaidh ise air ball le cabhaig a steach a dh’ ionnsuidh an rìgh, agus dh’ iarr i, ag ràdh, “Is àill leam gu’n tugadh tu dhomh guu dàil ceann Eoin Bhaiste air mèis.”

“Bha ’n rìgh ro-dhoilich.” Bha nì-eiginn an taobh a stigh a thuirt ris, na dean sin a Herod; ach cìod a theireadh a chùirtearan nam bristeadh an rìgh ’fhocal, nan tigeadh e air ais ’na ghealladh? “Airson mo mhionnan” arsa ’n cealgair dubh, “cha diùlt mi t’ iarrtus.” Bha binn Eoin Bhaiste nis a mach. O! mo Dhia, nach teasraig thusa ’n duine naomh o làmban nan daoine mallaichte? ’bheil tein’-athair idir ann an nèamh chnm breitheanas a thoirt air na murtairean an-ìochdmhor? ach bi ’d thosd, O! m’ anam—fòil bheag—na nithe nach léir dhuinn a nis, tuigidh sinn ’na dhéigh so, agus an sin chìtear gu ’n do cheadaich Dia so ann an gliocas agus ann am maitheas.

Ach pilleamaid a rithist do’n phrìosan. A nis Eoin Bhaiste gu ’n neartaichheadh Dia thu! agus neartaichidh Dia e, agus gabhaidh se e stigh g’a uchd féin agus do ghloir maraon. Cia dhiùbh thainig sòlas a’s éibhneas a’s gàirdeachas do dh-anam Eoin mun do chaochail e—no cia dhiùbh bha e fo bhròn agus imcheist gus na thilg e’n deò, cha ’n eil fios againn. Theagamh nach robh beachd sam bith aige air na bha ’fèitheamh air. O Eoin, Eoin! e’ arson tha sinn fo bhròn mun d’ thimchioll?

Tog an aird do cheann, thusa a dh-nine bheannaichte, oir tha àm do shaorsa ’tarruing dlùth—mochthrath fuilteach eagalach! ach mochthrath an latha sìorruidh, air nach tig anmoch a chaoidh.—Ach stad, tha tailmrich chas r’a éisdeachd gu h-ìosal, san t-shlighe dhiorcha tha treòrachadh chum dorus a’ phrìosain—tha ’n dorus iarunn a’ fosgladh air a lùdain mheirgeach—cluinnear na slabhraidhean ’gam fnasgladh. Chaidh duine stigh le ceum faicilleach, le sùil shuidhichte, lòchran beag san dara làimh, claidheamh geur san laimh dheis—“A Thighearn Iosa dean tròcair air m’ anam!”—cha chualas facall eile—bhuaileadh am buille—thilgeadh an ceann o’n choluinn—agus feachd lìonmhor do ainglibh Dhé dh’ itealaich iad air falbh o’n ghainntir, a’ giùlan an anam prìseil suas gu uchd Abrahaim!—ach sud a chorp air na leaca fuara, ’s an fhuil chraobhach dhearg a’ tràghadh gu luath aisde—ghluilaineadh an ceann suas do ’n t-seòmar-dhanusa air mèis!

Ach cìod a’ chuideachd ud a chì mi a’ gabhail an rathaid do ’n chladh, a’ giùlan carbaid air a’ bheil corp marbh? Sud càirdean agus deisciobuil Eoin, a’ cur an urram innu dheireadh air fear an gaol. Gu h-athaiseach leig iad sìos e do ’n uaigh—chàirich iad an ùir thairis air—sheas iad tamull beag ’nan tosd—chluinnteadh an osnaichean tróm—cha robh sùil thioram sa’ chuideachd—tharruing iad air falbh, agus mar so chaochail an gaisgeach naomh!—Ach tha Eoin Baiste maille ri Dia—tha ’n oidheche dhiorcha seachad—thòisich an latha grianach sìorruidh glòrmhor—cha ’n e fuaim nan slabhraidhean iarunn agus nan geimhlibh tha nis r’an éisdeachd

ach ceileire binn nan aingeal àrd—a dh' oidhche 's a latha cha 'n eil fois no tàmh air, ach a' toirt cliù do Shlànnighear 'anma, a threòruich e troimh cheumanna dorcha creagach an t-saoghail so, agus a thug sealbh dha fa-dheòidh air rìoghachd nèimh!

Tha Eoin Baiste marbh, ach cha 'n eil Herod—thainig naigheachd chum cùirt an rìgh mu thimchioll duine o Nasaret do 'm b' ainm Iosa, neach, mar bha an t-ìomradh ag ràdh, a labhair mar nach do labhair duine riabh—a dh' oibrich mìorbhuilean, a rinn nithe iongatach agus gnìomhara móra.—“Cò è?”—’s i so a' cheist anns gach àite—“cò esan tha 'deanamh nithe nach b' urrainn neach a dheanamh mur biodh Dia maille ris?” 'Se Elias a th' ann, arsa cuid, “Jeremias” arsa feadhain eile, “aon do na fàidhibh;” agus fench 'nuair a bha iad a' labhairt mar so thainig uamh-chrith agus oillt air Herod, chriothnaich e 'na fheòil, agus ghlaodh e mach, “'se Eoin Baiste th' ann!—ghearradh a cheann dheth, ach tha e an déigh éiridh o na marbhaibh.” Cha robh ìomradh a chual' e mu Iosa agus na h-oibre mòra bha Iosa a' deanamh, nach do ghlaodh e mach, “'se Eoin a ta ann!” Bha geilt agus oillt agus uamhunn air Herod, bha e air bhreitheas, mar dhuine as a bheachd; bha a choguis chiontach air dùsgadh:—So teachdaire nach 'eil e 'na chomas a chur tosd no a mhurt.

Ach thainig breitheanas Dhé a nis air an duine thruagh—bha fuil Eoin a' glaothaich gu nèamh 'na aghaidh—dh' fhuadaich na Ròmanaich e o'n ionad ard anns an robh e—thug iad uaithe 'fhear-ann 's a dhaoine, agus chuir iad e féin agus Herodias air fògradh do thìr choimhich chéin, do 'n Fhraing, do bhaile-mor *Lyons*. Anns an àite sin thuit iad gu tàir, gu bochduinn agus dìth; agus fadheòidh choinnich iad an ceann-eriche truagh mar rinn Iudas: cha 'n ann a chionn gu 'n do dhòirt iad fuil Eoin, oir eadhon air a shon so tha maitheanas, agus tha fuaran air fhosgladh ann an tigh Dhaibhidh; ach a chionn gu 'n do shaltair iad fuil Iosa fo 'n cas-aibh, agus gu'n do dhiùlt iad an t-saorsa a thairgeadh dhoibh leis, agus a choisneadh dhoibh le 'bhàs agus le 'fhulangas—agus gus an latha 'n diugh, tha iad san ionad thruagh gus na dh' fhuadaicheadh iad, a' fàsgadh an làmh, agus fo dhiosgan fhiacal:—dhoibhsan tha àm an aithreachais seachad a chaoidh agus gu bràth! tha iad a' glaothaich a mach, gun stad gun fhaochadh, a' guidhe air Eoin Baiste gu 'n tùm e a mheur san nìsge, 's gum fliuch e eadhon bàrr an teanga, oir tha iad air an losgadh san lasair ud:—ach cha 'n eil fuaim, no éisdeachd, no freagradh.

An déigh do na deisciobuil corp Eoin a chur fo thalamh, thainig iad chum Iosa, agus dh' innis iad dha na h-uile nithe a thachair. An sin thubhairt Iosa rin, “Thigibh-sa air leth do àit uaigneach, agus gabhaibh fois car tamuill bhig. Cha do labhair e facall riu mu bhàs Eoin. Ciod is ciall da so? Tha e le bhi 'na thosd a' teagasg dhuinn nach b' e so an t-àm gu làn-shoilleireachadh a thoirt doibh mu 'n chùis so. Tha e a' cheart ni a thubhairt e san t-soisgeul (Eoin xiii. 7) “An nì so ta mi deanamh cha 'n aithne dhuitse a nis; ach bithidh fios agad air an déigh so.” 'Se ar dleasdanas

gach cùis earbsa ri Dia—gach ni fhàgail 'na làimh féin, làn chinn-teach gu bheil gach ni air an orduchadh gu maith, ged theagamh nach tuig sinne iad. Leanamaid slighe ar dleasdanas—bitheamaid dileas—cha 'n eil ni is nrrainn tachairt do dhuine gun a chead, no gun fhios da. Ged a dh' atadh an euan mòr mu 'n timchioll, ged a shéideadh a' ghaoth, agus ged iadhadh an dubh-dhorchadas sluas gu h-ard os-ceann an duibhre agus na doininn, 'tha Esan 'na shuidhe, an Ti a ta riaghladh gach ni gu glic agus gu gràsmhor—Tha thusa a dhuine, aige gu daingeann 'na ghàirdeanaibh agus dlùth d'a chridhe: tha thu gu tèaruinte daingeann; tha e féin 'gad thogail 's 'gad ghiùlan, agus a' glaothaich riut troimh neula agus troimh dhorchadas na h-oidheche; “Na bitheadh eagal ort, oir 's mise a shaor thu, ghairm mi thu air t' ainm, 's leamsa thu, oir 's mise do Dhia! oir na beanntan arda fàilnichidh iad, agus atharraichidh na sléibhtean; ach mo chaoimhneas-gràidh cha 'n atharraich uatsa, agus cùmhnant mo shìth cha tilgear bun os ceann.” Earbaibh ann an Dia, leigibh ur taic air—bitheadh e mar lorg agus mar mhaide trénn duibh; agus creidibh e, na nithe tha nis dorchas; bithidh iad soilleir; agus na nithe nach tuig sibh a nis, tuigidh sibh iad 'na dhéigh so.

CUNNTAS AITHGHEARR AIR LUNNUINN.

I. EARRANN.

'Se Lunnuinn aon do na bailtean móra a's beairtiche 's a's cumhachdaiche air uachdar an t-saoghail. Tha am baile ainmeil so air a shuidh-eachadh ri taobh na h-aibhne ris an canar sa' Bheurla an *Thames*, air neo an Tàmh-uisg, 'se sin an abhuinn chiùin, shàmhach, shìochail, ainm fìor fhreagarrach do 'n uisge shèimh sin.

'S e 'n t-ainm tha air a' blaile mhór so ann an sean eachdraidh Shasunn, *Caer Lunduin*; 'se sin Cathair-Long-dùin. Bha dùn no dìon làidir air a thogail aig an àite far an robh na luingis a' stad, agus uime sin 'se ainm an àite *Long-dìon* no *Lon-dìon*. Tha e air ainm-eachadh ann an seann leabhar Cathair *Londùn*; air chor 's nach 'eil teagamh air bith nach i a' Ghàilig a bha air a labhairt san àm sin, 'nuair fhuair an t-àite iomraiteach so an t-ainm sin, a thainig a nuas d' ar n-ionnsuidh o àm nan Rómanach.

'S ann mu thimchioll leth-cheud bliadhna agus a cóig, do linn Chrìosd a thainig na Rómanaich do Shasunn, fo 'n cheanntard ainmeil sin *Cesar*, ach 'se *Julius Agricola* an ceanntard buadhmlhor a cheann-suich Sasunn agus a chuir fo smachd i.

Trì cheud-gu-leth bliadhna 'n déigh do na Rómanaich seilbh a ghabhall sa' bhaile-mhór so, thog iad balla làidir ceithir thimchioll an àite, ged is gann a tha clach dheth a' nis a làthair ach ann an aon àite far a' bheil e fhathast r'a fhaicinn.

An déigh do na Rómanaich an rìoghachd fhàgail, thainig na *Saxonaich* thairis as a' Ghearmailt anns a' bhliadhna 449 do linn Chrìosd, le sèa-ceud-deug fir airm, agus ghlac iadsan Lunnuinn, chuir

iad a' chuid bu mhò do 'n eilean Bhreatunnach mu dheas, fódhpa ; agus 's ann uapasan tha Sasunn air ainmeachadh, agus an luchd-àit-eachaidh agus luchd-labhairt na Beurla air an ainmeachadh na Sasunn-aich, no na *Saxonaich*.

'S ann sa' bhliadhna 819 a rinneadh Lunnainn 'na cheann-bhaile mór do Shasunn uile ; da-fhlichead bliadhna 'na dhéigh sin, loisgeadh e leis na Lochunnaich : sheòl iad suas an abhuinn le dà-cheud-gu-leth long, mhurt agus mharbh iad a' chuid bu mhò bha 'chòmhnuidh an Lunnainn, agus loisg iad an t-àite ; ach cha b' fhada gus an robh na daoine borb so air am fuadach o Shasunn, agus chinn Lunnainn 'na bhaile mór agus cumbachdach.

'S ann sa' bhliadhna 1665 a thainig an sgrios a b' eagalaiche air Lunnainn leis a' phlàigh uamhasaich leis na chaochail a' chuid bu mhò do mhuinntir an àite. 'Nuair bha an galar eagalach so sa' bhaile, bha còrr agus ochd mìle pearsa a' bàsachadh san t-seachdain ! Tha e air innseadh dhuinn gu 'n do chaochail ceud mìle leis a' phlàigh so ; agus is gann a bha so seachad 'nuair a mhilleadh a' chuid bu mhò dheth le teine oillteil leis na loisgeadh os ceann fichead mìle tigh, agus na chailleadh fiach 10,068,000 punnd Sasunnach. Cha d' fhuaras a mach riabh ciamar a thòisich an teine uamhasach so, ged is e barail luchd-eachdraidh nan linn-te sin gur h-ann le daoine mì-runach a thogadh e.

Ach cha 'n urrainn duinn eachdraidh a' bhaile-mhóir so chur sìos sa' Chuairtear ;—lìonadh so an Cuairtear fad leth dusan do bhliadhnaichean, ach gabhamaid seòrsa do bheachd do chuid do nithe is airidh air fhiosrachadh, a thaobh Lunnainn mar a ta e air an àm ; agus da rìribh 's doirbh beachd ceart a thoirt do neach air an àite so nach robh riabh ann.

Thug Lunnainn bàrr cho fada thairis air Glaschu 's a thug Glaschu thairis air Bomór an Ile, no Tobarmhoire am Muile, no Portrigh san eilean Sgiathanach.

Tha am baile so nis ochd mìle air fad o cheann gu ceann agus mu thimchioll sèa no seachd a mhiltean air leud, agus ann an cuairt thig e dlùth do dha fhichead mìle. Tha nis dlùth do dha mhuillion sluaigh sa' bhaile so. Cha 'n eil an Albainn uile, gach baile-mór agus beag a th' ann, ach trì cheud gu leth sluaigh a bharrachd air na bheil ann an Lunnainn a mhàin. Tha cìs air a thogail ann an Lunnainn do réir màl agus fiach nan tighean, agus fhuaras air a' bhliadhna so chaidh seachad, gu 'm b' fhiach a' chis so seachd muill-eanan punnd Sasunnach, uiread ri màl rioghachd Phruisia uile, agus rioghachd na Spàind, agus a dha uiread ri màl, no teachd a stigh, rioghachd na h-Olainde gu léir. Faodaidh so seòrsa do bheachd a thoirt duinn air saoihbheas agus beairteas a' bhaile-mhóir so.

Tha 'n abhuinn ag éiridh gu h-ard seachd fichead mìle os ceann Lunnainn, agus a' coinneachadh a' chuain trì fichead mìle taobh shìos deth. Tha 'n abhuinn so co domhain 's gu faod soithichean ochd ceud tunna snàmh suas dlùth do 'n bhaile.

'S ann do chlachan creadhtha tha 'm baile mór so air a thogail ; ach ged is ann, cha 'n eil air uachdar an t-saoghail pàillunan a's tighean

a's bùithean co eireachdail. Cha 'n eil ann an Glaschu ach mu thimchioll ochd ceud sràid eadar mhór agus bheag; ach ann an Lunnuinn tha ceithir-mìle-deug sràid, agus cóig agus sèa ceud tigh ann an cuid diubh.

Cha 'n eil e comasach do dhuine seòladh suas air abhainn *Thames* gun bhli air a lìonadh le mór iongatas mu mheud agus saobhbheas na malairt sin tha dol air aghaidh eadar Lunnuinn agus gach cearn do'n t-saoghal. Tha 'n abhainn so lóm-làn do luingis a' h-uile latha sa bhliadhna. Tha taobh na h-aibhne so, sìos o dhrochaid Lunnuinn, fad chóig mìle 'na aon cheithe, no laimbrig, làn do luingis mhóra. Tha long-lannan* air an cladhach a mach air gach taobh do 'n abhainn, cuid diubh co farsuing 's gu bheil deich-acair-fhichead fhearainn fòdha, làn uisge, co domhain 's gu 'm faod an loingear a's mò air a' chuan snàmh anuta. Chosd cuid diubh so sèa-ceud-mìle punnd *Sasunnach*, (£600,000). Tha long-lann air an abhainn so aig *Wapping*, a chosdas, 'nuair a bhios e réidh aon mhuillion agus dà cheud mìle punnd *Sasunnach*, (1,200,000); anns am faod dà cheud long do 'n mheudachd a's mò, snàmh. Mu thimchioll nan *dock*-chann sin tha tighean, cóig, agus cuid dìnbh sèa ùrlair air airde, air an togail; agus gu h-ìosal fòdha so tha seilearan móra airson dibhe agus tombaca. Tha aon àit anns a' bheil iad a' losgadh suas tombaca nach do dhìol a' chis do 'n bhan-rìgh, no nach gabhadh reic airson luach na cise, tha móran os ceann na's urrainnear a thuigsinn gun fhaicinn; tha cóig acraichean fearainn fòdha, agus tha air an àm ceithir-mìle-fhichead (24,000) togsaid thombaca 's tigh ann. Tha seileir fo thalamh, mar an ceudna air son fiona, a tha da riribh mòr, agus iongatach air gach dòigh. Tha e mar shràid, asdar mìle air fad, agus sràidean beag aimhleathan a' falbh uathie air gach làimh. Tha anns an t-seilear so amhàin air an àm, leth-cheud mìle pìob fhiona a h-uile h-aon diubh uiread ri dà thogsaid, air chor 's gu bheil ceud mìle togsaid fhion san aon àite. Tha na seilearan so dorcha, gun leus ach o na lòchrain tha iadsan tha dol g' an amharc a' giùlan 'nan làmbaibh.

Tha 'n tigh-cuspuinn eireachdail, mar bu chòir dha. Tha mu thimchioll deich-mìle-fhichead (30,000) long do gach seòrsa a' ruigh-eachd Lunnuinn an comhair na bliadhna, a' giùlan trì muillion (3,000,000) tunna; agus tha am bathar do gach seòrsa tha iad so a' giùlan o gach cearn, a' pàigheadh deich muillion (10,000,000) punnd *Sasunnach* sa' bhliadhna do chis. Faodaidh so beachd a thoirt duinn air beairteas an àite mhòir so.

Tha na h-àiteachan-margaidh an Lunnuinn anabharrach mòr; 'nuair chithear iad shaoileadh neach gu'm fòghnadh iad do shluagh an t-saoghail; agus air an làimh eile 'nuair a chithear an sluagh mór air na sràidean, is culaidh-iongatais e' àit an urrainnear uiread do bhiadh 's do dheoch fhaotainn 's a dh' fhòghnadh dhoibh. Tha aon aite-margaidh airson feòla ris an abair iad *Smithfield*, far a' bheil iad a' reic luach ochd muillion (£8,000,000) punnd *Sasunnach*: tha 'n uiread so air a reic ann an aon mhargadh, do mhairteoil amhàin; agus a bharrachd

air so tha cóig-deug do àiteachan-margaidh eile ann airson feòla. Tha dà-mhìle-dhéug tunna do dh-im air a reic ann, agus trì-mìle-deug tunna càise; fiach ceithir fichead mìle punnd Sasunnach do eunlaith; agus fiach sèa-ceud-gu-leth mìle do bhainne. Tha dlùth do cheithir mullion punnd tombaca air a reic ann;—aon mhuillion agus da cheud mìle punnd do shnaoisean. Tha naoi fichead mìle tunna guail air a chaitheamh amhàin ann an deanamh *Gas*, no soluis, airson a' bhaile mhóir so.

Tha cóig drochaidean móra thairis air an Tàmh-uisg. Tha iad so anabarrach eireachdail, cuid diubh nach 'eil an leithid r'a fhaicinn san t-saoghal. Tha sluagh mór o mhoch gu anmoch a nùll 's a nall air na drochaidean so: eadar ochd uairean sa' mhaduinn agus ochd uairean san anmoch, chùntadh aona-mìle-deug 's a deich carbad (11,010) a' dol thairis air aon do na drochaidean so, 's e sin coig carbad-deug sa' mhionaid; agus chùntadh eadar leth-cheud agus trì-fichead-mìle coisiche dol thairis air an drochaid cheudna anns an ùine sin, 's e sin trì fichead agus ceithir deug gach mionaid. Tha e air a chùntas gu bheil sèa fichead mìle coigreach a' tighin do Lunnuinn agus a' fuireach ann fad latha no dhà réidh na bliadhna.

Tha cóig ceud eaglais ann. Tha aon eaglais ann a thogadh airson an duine urramaichte sin *Rowland Hill*, a chumas cóig mìle pearsa. Tha mu thimchioll deich-mìle-fichead a' bàsachadh gach bliadhna ann an Lunnuinn. Tha mòran phaipeirean-naigheachd air an cur a mach a h-uile latha; ach faodar seòrsa harail a ghabhail air na tha air a chosg air leughamh do'n t-seòrsa so 'nuair a dh' innsear, gu bheil air an reic air an latha mu dheireadh do gach mìos, do leabhraichean beaga tha 'tighin a mach mar tha 'n Cuairtear, fiach chòig-mìle-fichead punnd Sasunnach.

Ge mòr, agus ge h-anabharrach mòr am baile so, tha e co sàmhach theurainte san oidhche ri aon àite air aghaidh an t-saoghail—gu mòr ni's sàmhach na Glaschu no Dunéideann. Cha 'n fhaicear duine air mhisg—ma chitear, tha e gu grad air a chur fo ghlais agus iuchair. Cha 'n fhaicear a h-aon do'n luchd-faire san oidhche le lòchrain mar tha iad an so, agus idir cha chluinnear glaodh uapa, ach tha iad anns gach àite air a shon sin; agus ma chluinnear guth àrd no tuasaid, am prioba na sùl tha iad san àite, gun fhios cia as a thàinig iad.

San ath àireamh feuchaidh sinn cùntas a thoirt air cuid do na h-àiteachan ann an Lunnuinn a's fearr a's airidh ainmeachadh.

AIR CRUINN-CHORPAIBH SOILLSEACH NAN SPÉUR.

Earrann II.

Ged tha oibre a' chruthachaidh gu léir mòr' agus miorbhuileach, gidheadh, cha 'eil ni air bith ri fhaicinn 'nam measg ni's ciàtaich', agus ni's òirdheirce na crinn-chuirp shòillseach nan speur! Feumaidh “na soluis a ta ann an spéuraibh nèimh” iongantas a chur orra-san uile, a bheachdaicheas le cùram air na gnìomharaibh so, a rinneadh leis-san a thubhairt, “*Biodh soluis ann an spéuraibh*

nèimh, a chur dealachaidh eadar an là agus an oidhche, agus biodh iad air son chomharan, agus air son aimsirean, agus air son làithean, agus bhliadhnachan ! Agus biodh iad mar sholusaibh ann an spéur-aibh nèimh a thoirt soluis air an talamh : agus bha e mar sin.—Agus rinn Dia dà sholus mhòr, an solus a's mò a riàghladh an latha, agus an solus a's lugha a riàghladh na h-oidhche ; agus na réultan.”—Gen. i. 14, &c. Mar so tha Maois a' toirt cunntais duinn air cruthachadh na gréine, na gealaich, agus nan reult ! Labhair Dia am focal, agus lenn iad suas gu bith—“ Thubhairt e, Biodh solus ann, agus bha solus ann ! Agus chunnaic Dia an solus gu'n robh e maith.”—Gen i. 3, 4. Gu cinnteach is dall, aineolach, agus neo-mhothuchail an neach a thilgeas a shùilean air reultaibh soillseach nèimh, gun e fein isleachadh, agus gun fhaicinn cia co dìblidh 's a ta e, agus cia co suarach 'sa ta a ghniomhara a's fearr, an coimeas ri àilleachd an t-seallaidh a chì e, agus ri cumhachd neo-chrìoch-michte an Ti dhealbh nèamh agus talamh, á neoni !

Dh' innis sìon anns a' cheud earrainn, gu'm bheil a' ghrian air a suidheachadh ann am meadhon nan reult, a ta 'g iadradh m'a tìmhchioll 'nan cuairtibh eug-sàmhla fein. Tha i fein, ach beag, neo-ghluasadach ged tha a réultan nìle a' gluasad mu'n cuairt di. Tha i, gidheadh, a' cur char di air a mul fein,* o'n iar gus an ear, agus a' gabhail cuig thar fhichead do na làithibh againne, chum aon chuairt a chur ! Tha i còrr mòr agus muillean uair nì's mò na'n talamh so, agus còrr agus ceithir fichead 's a deich muillean mìle air astar uaithe ; gidheadh, tha a teas, agus a solus a' ruigheachd air, agus a' toirt beatha do gach creutair, agus luibh a ta air ! A réir beachd dhaoine foghluinte, tha a' ghrian 'na cruinn-bhall mòr, daingeann agus dorcha, air a cuairteachadh le adhar soillseach agus dealrach air chor is nach faic sinne ach amlàin dearrsadh au sgeudachaidh leis am bheil i air a còmlradachadh ! Chithear air uairibh buill dhubha air aghaidh na gréine, agus tha na teallsanaich a' deanamh mach, gur fosglaidhean, no tuill, iad so, air trusgan lannaireach na gréine, trid am bheil a corp dorcha fein air a nochdadh ! Tha cuid a' saòilsinn gu'm bheil a' ghrian air a h-àiteachadh, cosmhuil ris an talamh so, le créutairibh reusonta agus tuigseach ! Ach cha 'u eil cunntas againn air so, agus cha 'n fhéud sinn a bhi glic 'nar barail fein, os ceann ns tha air a sgrìobhadh ! Ach, cha'n eil cunntas againn 'na aghaidh ; agus gu cinnteach a réir reusoin, cha'n 'eil e cosmhuil, gu'm biodh am ball cruinn agus beag so, air am bheil sinne a' teachd beò, air àiteachadh le créutairibh tuigseach am feadh 'sa bhiodh a' ghrian, a ta còrr agus muillean uair nì's mò na e, air a fàgail 'na fàsach fiadhaich agus falamh ; agus a réir ar beachd-ne, gun fhéum air bith, ach mar lòchran mòr a shoillseachadh nan réult, a ta 'grad-shiubhal mu'n cuairt di. Mar so, chithear a' ghrian, àillidh agus òirdheire, ann am meadhon a teaghlach, a' comh-pàirteachadh riu gach sòlais agus aoibhneis—a' tilgeadh a gathanna òr-bhuidh, chum an crìochan a's iomallaiche—agus a

* h-Aisil.—Béurla, Axis.

tomhas an aimsirean doibh maraon! Mar so, tha'n solus mòr so, a' riaghladh an latha do gach aon fa leth do na réultaibh a dh' ainmicheadh, agus tha e dhoibh, a réir sòurachaidh Dhé,—“air son chomharan, agus air son aimsirean, agus air son làithean, agus bhliadhnachan.” Air do'n ghréin a bhi nì's aillidh agus nì's dealraiche na uile sholuis eile nèimh, rinneadh i 'na cuspair-aoraidh, le cinneachaibh lionmhor 'san àird an ear! Bha iad ag amharc oirre mar dhia, agus a' sleuchdadh dhi leis gach cùram agus tréibhdhìreas 'nan coimhas! Cha 'n 'eil teagamh nach i a' ghrian “Baal,” dia nam Pheniciach, “Chemos” dia nam Moabach, agus “Moloch” dia nam Ammonach! Ach an aghaidh an ìodhoil-aoraidh so, thug Dia, le beul Mhaois, rabhadh sonruichte agns soilleir do chloinn Israeil, ag ràdh riu, “Thugaibh, uime sin an aire mhaith dhuibh fein, air eagal gu'n tog thu suas do shùilean ri nèamh, agus an uair a chi thu a' ghrian agus a' ghealach, agus na réultan, eadhon sloigh nèimh uile gu'n tairngear thu gu cromadh sìos dhoibh, agns gu aoradh a'dheanamh dhoibh, a roinn an Tighearna do Dhia ris gach cinneach a ta fuidh nèamh uile.”—Deut. iv. 15, 19.

Aig na réultaibh a ta 'cuairteachadh na grèine, tha là agus oidhche, samhradh agus geamhradh, ceart mar a ta aig an talamh againne! Tha iad uile a' dol mu'n cuairt air an mulanaibh fein, ann an amanaibh snidhichte, agus 's iad na h-amanua sin, an làithean agus an oidhchean fa leth! Tha iad uile, mar an cendna, os barr, a' dol mu'n cuairt do'n ghréin, ann an cearcallaibh mòra, agus tha gach cuairt dhuibh so, a' deanamh na bliadhna aig gach reult fa leth! Mar so tha bliadhnaichean 'nan reult, a's faigse do'n ghréin nì's giorra na bliadhnaichean 'nan réul, a ta aig astar uì's faide naipe. Do na reultaibh a dh' ainmicheadh anns a' chend earrainn, 'se Mercuri a's faigse do'n ghréin. Tha 'u reult so uì's lugha na'n talamh, agns cosmhuil ris a' ghréin agus ris gach reult eile, tha i 'na ball crinn talmhainn, dà mhìle agns sea cend do mhìltibh troipe! Tha i 'deanamh a cuairt mu'n ghréin, ann an seachd agus ceithir fichead là, agus tri uairean thar fhichead ùine do na làithibh againn-ne, agus 'se so, uime sin, bliadhna Mhercuri. Tha là na réilte so, dlùth air a bhi co fada ri'r latha fein; ach tha i co fagus do'n ghréin, an coimeas ris na reultaibh eile, agus air an aobhar sin, co ana-minic air a faicinn, is nach soirbh an nì do na teallsanaich, fad a là a thomhas! Tha i cuairteachadh na gréin ann an cearcall, a ta sea muillean deug thar fhichead mìle air astar naipe; agus tha i a' siubhal anns a' chearcall so co luath, 's gu 'm bheil i deanamh còrr agus cend mìle do mhìltibh anns an uair! Tha 'n solus agus an teas a ta i a' tarruing o'n ghréin, a sheachd uiread ris an t-solus agns an teas againn-ne; agus ma tha créntairean reusonta a' gabhail còmhnuidh anns an reilt bhiag so, chì iad a' ghrian, seachd nairean nì's mò, na tha sinne 'ga faicinn! Nach àlminn—nach miòrbhuileach nì' oibre an Tighearna De? “Cha 'n 'eil neach cosmhuil ri Dia Iesurain a tha marcachd air nèamh a'd' chòmhnadh, agus 'na mhòrachd air na spenraibh.”—Dent. xxxiii. 26. “Thigibh agus faicibh oibre Dhe—uamhasach tha e 'na ghluimh-

araibh.”—Salm. lxvi. 5. 'Se so an Ti Uile-bheannuichte sin, “ A sgaoileas a mach na nèamha 'na aonar, agus a shaltaireas air tonn-aibh na fairge ; a tha deanamh Arcturnis, Orioin, agus Pleiades, agus shedmraiche na h-airde deas : a tha deanamh nithe mora nach bi e'n comas fhaghail a mach, agus nithe iongantach nach gabh àireamh.”—Job. ix. 8, 11.

Bheir sinn cunntas air na réultaibh eile anns an ath earruinn.

SGIATHANACH.

Cillmhuire,

Ceud mhìos a' Gheamhraidh, 1840.

CEATHARNACH-COILLE LOCH CUAICH.

Ann am meadhon Loch Cuaich, fo dhubhar nam beanntan àrda tha 'g éiridh air gach taobh dhe, tha eilean beag, mar leth-acair fhearainn air mhendachd, air a' bheil còrr chraobh bharraich a' fàs. Tha 'n t-eilean beag so mar cheithreamh-nhìle do thir, agus tha e uile gu léir 'na àite co naigheach, aonarach, dhìomhair, 's a's urrainnear a smnainteachadh.

Air an eilean bheag so tha seana Ghàidheal a chòmhnuidh ; duine colgarra, gruamach, a tha cur laghanna na rìoghachd agus na dùthcha gu dùlan. 'S ainm do 'n duine so Eóghan Macafi. Tha nis osceann da fhichead bliadhna bho 'n a ghabh an duine so an t-òr, agus a chuir e suas a' bhoineid ghorm 's an ite ann an réisimeid Ghàidhealaich auns an robh nachdaran an fhearainn air an robh e chòmhnuidh 'na oifigeach. 'Nnair a ghabh e an t-òr, ghealladh dha, mar is tric a nìtear, nach b' fhada bliodh e 'na shaighdear, gu'n éireadh e ceum air cheum gus am biodh babag òir air gach gualainn. Bha Eóghan Macafi sau àm sin 'na cheatharnach co lùthor, iasgaidh, fhoghainteach 's a bha san dùthaich uile. Bha e 'na shaighdear inich, glan, eireachdail, dreachmhor, agus ealanta teóm, anns gach car agus gluasad a chuireadh m' a choinneamh ; ach ged a bhà, cha d' fhunair e na b' àirde na bhi 'na shaighdear singilte. Latha do na làithean, ghabh e a chasan agus theich e—thàr e as, agus stad cha d' rinn e gus an d' ràinig e tìr nam beann. Chuireadh as a dhéigh agus ghilacadh e ; chuir na saighdearan a bha air a thòir glas-làmh air, agus thug iad air falbh 'na phrìosanach e. Mar bha iad a' sinbhal leis troimh Shrathearraig, air seòrsa do cheum aimhleathan ri taobh beinne, thug e a chlisge an dui-leum thairis air ard chraig chorraich chas, agus thàr e as. Loisg na saighdearan as a dhéigh, ach ma loisg cha do bhean iad da. Bhuail e a' ghlas-làmh ri craig, agus bhrìst e gach cuibhreach. Bha e nis 'na dhuine saor, am measg gharbhlaichean nam beanu, an tìr 'oige.

Thog e bothan-àiridh dha féin anns a' Choire-bhuidhe, air fearann Mhic-Dhombnuill-duibh, àite cho naigheach dhìomhair 's a bha r'a fhaotainn sa' Ghàidhealtachd uile. San dlomhaireachd so dh'fhench se e féin a chleith car ùine fhada, ag iasgachd 's a' sealg-aireachd, agus ag àrach ghabhar, gun duine ag ràdhainn ri Eóghan

gum b' olc, gun duine 'g iarraidh màil air, no a' feòraich dhe ciod a' chòir a bh' aige air fuireach san àit ud. Ach bhla Eóghan 'na aonaran bochd trom-chridheach—dh' fhiosraich e nach robh e math do dhuine bhi leis féin, agus chuir e, uime sin, roimhe bana-chompanach fhaotainn. Thug e a chridhe do dh-ainnir òg àluinn, aois cheithir-bliadhn'-deng—ruith e air falbh leatha, phòs iad, agus a nis tha còigear chloinne aca. Ach mu dheireadh bhuadhaich an lagh 'na aghaidh, agus b' éiginn da an Coire-buidhe fhàgail. Thog e air; cha robh an imrich doirbh r'a giùlan—dh' iarr e fasgadh ann an Loch-Cuaich, far a' bheil e gu tèaruinte seasgair. Thog e bothan beag dha féin, tigh-slaite, anns a' bheil e féin 's a theaghlach a' tuineachadh. Rinn e seòrsa do bhàta beag anns an gabh e an t-aiseag 'nuair is àill leis gu tir-mór. Tha aige leth-cheud gabhar ag ionaltradh sna beanntaibh mu'n cuairt; tha iasgach math san loch, agus tha sìthionn sna monaidhnean; air alt agus nach 'eil dìth no uireasbhuidh am bitheantas air Eóghan; ach auns a' gheamhradh cha 'n eil cor an teaghlach bhig so air uairibh ach bochd ni's leòir. Tha Eóghan air éideadh le 'bhreacan 's le 'fhéile; agus tha e fhathasd 'na dhuine co curanta, threun, thlachdmhor ri amharc air 's a chitear san dùthaich uile. Cha teid e mach latha gun a bhiodag air a chliathaich.

Tha seòrsa do sgàth air muinntir an àite roimhe; tha cuid fo sgàth a thaobh ainm curanta gaisgeil an duine, agus cuid a' smuainteachadh gu bheil beagan do dh-eòlas aige nach 'eil ro-mhath, seòrsa do bhuidseachd agus fhiosachd, do nach 'eil e cneasda oilbheum a thoirt.

'S ann uaithe so tha e gu tric a' tachairt gu bheil bolla mine, mulchag chàise, cuman ime, ceithreamh muilteolach, agus ioma ni eile air an cur a dh' ionnsuidh Eóghain do 'n eilean, leis na coimhearsnaich air gach taobh do Loch-Cuaich. Tha e féin fo bhàrail gu bheil seun àraid aige a chumas air falbh gach olc; ach a dh' aindeoin so cha teid e oidhche d'a leabaidh gun an gunna bhi r'a thaobh, deas gu losgadh ma thig fà cunnairt air.

'Nuair chaidh an t-uachdaran ùr a cheannaich am fearann so o Mhac-'ic-Alastair, suas do 'n dùthaich so an uraidh a dh' amharc an àite 's a ghabhail seilbh ann, chaidh Eóghan Macaig g'a choimhead, agus thairg e cùmhnant a dheanamh ri Mr *Ellis*, an t-uachdaran, mur cuireadh Mr *Ellis* dragh air-san, nach robh esan toileach dragh air bith a chur air Mr *Ellis*.

Chuir coslas an duine so mór iongatas air an t-Sasunnach chòir; chuir e roimhe gach gnè chaoimhneis a thaisbeanadh do Eóghan, agus tha sinn làn chiunteach gu 'n dean e sin. Cha 'n fhiach an t-eilean so a bheag do neach air bith ach Eóghan amhàin; agus is lan-dearbhta sinn fhad 's is beò e nach cuirear dragh air, 's gu bheil 'aonta do'n àite co fada r'a làithibh. Tha e nis os-ceann trì fichead bliadhna dh' aois—tha a theaghlach a' fàs suas ann an ain-eolas mór, tha a bhean 'ua boirionnach tlachdmhor maiseach r'a fhaicinn, làidir fallain; tha beagan sgoil aice a fhuair i 'ua h-òige, agus tha dòchas againn leis a so gu 'n toir i na's urrainn di do 'n

teaghlach. Tha bàigh mhór aig Eóghan d'a mhnaoi 's d'a leanaban : chaochail aon do na pàisdean air an eilean uaigneach so, gun lighiche gun choimhearsnach dlùth, gun chuideachd gun sòlas. Bha Eòghan bochd anabharrach dubhach brònach ; chaidh e thairis gu tìr-mòr, ràinig e bothan àiridh bha air an taobh thall, far an robh buachaille chaorach a chòmhnuidh, agus ghuidh e air tighin maille ris agus cuideachadh leis chum ciste-mhairbh a dheanamh do'n phàisde ; “oir” ars' esàn, “tha crith co mòr am làimh-sa leis a' bhròn 's o bhriste-cridhe, 's nach 'eil e'm chonas tìl no tuadh a laimhseachadh.” Chaidh am buachaille leis—sgoilt iad cuid do chraobhan beithe, agus theannaich iad r'a chèile iad mar a b' fhearr a b' urrainn iad le cranntairngean, agus thiodhlaiceadh an leanabh beag so ann an eilean beag far a' bheil cladh an àite, aig ceann an loch, far a' bheil cnàmhan agus ùir nan daoine treun o'n d' thàinig Eóghan air an càramh.

Mar so tha sinn a' faicinn gu bheil a h-aon fhathasd do na seana cheatharnaich Ghàidhealach beò, daoine ard-inntinneach, colgarra, treun, do-cheannsuichte. C' arson nach 'eil ministèir no maighstir-sgoile, no duine iochdmhor a thaobh-eiginn a' toirt foghlum do Eóghan bochd, leis an faodadh e an Leabhar-naomh a leughadh, a dheanamh sòlasach e na uaigneas, agus a dh' fhosgladh a suas da sealladh air saoghal a's fèarr ?

AMERICA MU THUATH.

Fhuair sinn o chionn latha no dha, iomad litir fìor-thaitneach o'n dùthaich so. Tha iad fo dhòchas mòr ann an Canada-uachdarach, agus anns na cearnaibh eile do dh-America-mu-thuath, gu 'm bi inrich mhór as an dùthaich so a nùnn d' an ionnsuidh. Tha an cùntas a's taitnìche 'gar rùigheachd o gach cearn thairis ; agus mar is mò tha sinn a' cluinntinn, agus a' leughadh, agus a' smuainteachadh air a' chùis, 's ann a's mò tha sinn air bharail gu 'm b'e là an àigh do'r luchd-dùthcha ionmhuinn a bheireadh dhoibh an comas air tìr an òige, anns a' bheil mòran dinbh fo bhochduinn mhór, fhàgail, agus iad féin 's an teaghlaichean a dhol do na h-àiteachaibh sin anns a' bheil nì's leòir do chosnadh agus do fhearann aca r'a fhaotainn.

Fhuair sinn an measg chàich, an litir a leanas, o dhuin'-uasal measail, agus tha sinn mòran 'na chomain. Tha sinn meallta mur 'eil i air a sgrìobhadh le ministèir eudmhor soisgeulach. Ma leughas ar càirdean i leis an tlachd leis an do leugh sinne i, bithidh iad fo chomain duinn air son a cur a mach anns an àireamh so.

Cuiridh an duin'-uasal ceannalta comain mhór oirnn le sgrìobhadh gu tric g' ar n-ionnsuidh.

T. M'LD.

GUTH O FHÀSAICHEAN AMERICA.

A Chuaireir Uiseil,

Tha e 'na mhòr riarachas-inntinn do na h-uile aig a' bheil maith

a's leas aimsireil agus spioradail luchd-àiteachaidh Tìr nam Beann dlùth d'an cridhe, fiosrachadh fhaotuinne o àm gu h-àm air gach oidheip ionmholtach tha air a thoirt chum eòlas agus fiosrachadh a chraobh-sgaoileadh, cha 'ne mhàin air feadh Gàidhealtachd agus Eileanan na h-Alba, ach anns gach cearna do 'n domhan a tha ar luchd-dùthcha ag àiteachadh. Air lorg gach oidheip chluiteach tha càirdean nan Gàidheal a' toirt, o chionn tearc do bhliadhnan chum eòlas a's fiosrachadh a mheudachadh am measg luchd-dùthcha an cridhe 's an gaoil, tha e 'na aobhar mòr-thaingeachd, gu bheil a nis na Gàidheil a' mealtuinne shochairnean agus bheannachdan, nach do shealbhaich an ro' aithrichean sna linnibh a dh' fhalbh. Tha nis iomadh sochair a's saorsa ro-luachmhor air am buileachadh, cha 'n e mhàin air luchd-àiteachaidh na Gàidhealtachd, ach air clann nan Gàidheal dealaichte mar tha iad o' chéile, cuid diubh ag àiteachadh coilltean farsaing fàsail America, 's lionmhòrachd fad o thìr an eòlais, fo ghréin loisgich nan Innsean, agus auns na h-earrannan a's iomallaiche do'n domhan mu'n iad a' ghrian. Agus mar tha cheana conaltradh taitneach agns buannachdail air a shocrachadh eadar gach Fine agus gach Rìoghachd air aghaidh an t-saoghail, agus mar so eòlas agus fiosrachadh air an craobh-sgaoileadh am measg a' chinne dhaoine, is ann le mòr thaitneas a dh'fhiosraich clann nan Gàidheal sna ceannan so a tha fuidh 'n riaghladh Bhreatunnach, gu robh paiper-naigheachd air a chur a mach o chionn ghoidid le caraid nan Gàidheal an Glascho, d'an gairmear "Cuairtear nan Gleann," agus gu 'n robh an coigreach taitneach ciatach so gu teachd g'ar fiosrachadh aon uair sa' mhìos. Tha nis beagan ùin air dol seachad o'n chaidh a' cheud àireamh a chur 'nar làimh, agus a chionn's gu bheil sinn làn chinnteach gur e àrd mhaith aimsireil agus spioradail ar luchd-dùthcha crìoch a's rùn suidhichte a' "Chuairteir" 'se dnrachd agus iarrtus ar cridhe, Dia gu 'n soirbhich leis a' mhuinntir a ta 'ga chur a mach! Tha na Gàidheil tha mu thimchioll dol imrich gu America, fo iomadh comain airson gach oidheip tha air a thoirt sa' Chuairtear chum bhi tagradh cùis nan Gàidheal agus airson ur dùrachd gu cuideachadh agus comas fhaotainne doibhsan tha tegarrach air dol thairis. Tha àireamh do'r luchd-dùthcha nach urrainn duinn ainmeachadh air an àm, a dh' fhàg Gàidhealtachd a's eileanan na h-Alba o chionn aimsir, agus d'an d'orduich an Freasdal an crannchur ann an coilltean America, a' mealtuinne cuibhrinn iomchuidh de nithe maith na beatha-sa, nach d'chuimhuich fhad 's a bhios iad an tìr nam beò, meud càirdis a's caoimhneis cuid tha sinn a' tnuigsinn a tha 'n dàimh ri luchd cur a mach a' "Chuairteir." Mar tha cor aimsireil nan Gàidheal a nis fo bheachd ard-chomhairle na rìoghachd, gu cuideachadh leò chum teachd a nall, agus seilbhean fhearainn fhaotainne ann an Canada, 's e miann a's dùrachd ar luchd-dùthcha ionmhuinne sna h-earrannan sin do'n Tìr-mhòr fharsuing so, far a' bheil na mìltean 's na deich mìltean a' dol am innga a cheana a dh' easbhuidh air aran na beatha a bhi air a bhriseadh 's air a roinn 'nam measg, gu'n togadh sibhse ar guth gu h-ard-fhuainneach chum 's

gu'n ruigeadh 'fhuaim a dh' ionnsuidh cluasan nam Ministeirean òg a tha dh' easbhuidh co' thionalan air feadh na Gàidhealtachd chum teachd a mach do'n dùthaich fharsuing so gu cuideachadh le 'm bràthairean san earrann so do fhionlios an Tighearna. Cha ruig mise leas dol a leudachadh air an àm chum fiosrachadh agus eòlas a thoirt duibhse mu staid ar luchd-dùthcha a thaobh fridhealachd follaiseach orduighean an t-shoisgeil. Air lorg cia lingha cùntas 'sa chuir Ministeirean agus co' thionalan a nall a dh' ionnsuidh a' Chomninn Urramaich a shocruicheadh an Glascho gn cuid-eachadh le ministeirean òga gu teachd do America, tha sibh féin a nis cho fiosrach eòlach air staid nan Gàidheal air feadh na dùthcha so, agus ged a bhiodh sibh air cuairt a dheanamh 'nam measg. O! nam be 's gum beachd-smuainicheadh na diadhairean òga so air staid chianail thrugh nam mìltean agus nan deich mìltean do'n luchd-dùthcha air feadh fad a's leud tir mhór America, a tha mar chaoraich gun bhuachaill a ghabhail cùram do'n anamaibh, ach air amfagailo bhliadhna gu bliadhna mar chreigh do bheathaichean allta an fhàsaich. An uair a bheachdaicheas sinn air an àireamh do mhinisteirean foghainteach an Tiomnaidh Nuaidh a chaidh cheana chur do America gu saothreachadh an measg co' thionalan Gàidhealach, leis na comunnan urramach sin tha 'n dàimh do Eaglais na h-Alba, cha 'n urrainn do na Gàidheil a chur an còill mend an taingealachd do cheann glòrmhor na h-eaglais a chuir ann an eridhe buill nan comunn urramach so am maith spioradail a chur air aghart. Ach air lorg do'n luchd-àiteachaidh a bhi gu mòr a' dol an lìonmhorachd gach bliadhna, agus a chionn's gu bheil iomadh a' teachd a mach o àm gu àm o thir ar dùthchais, tha nis iomadh co' thional aig nach eil ministeir a bhriseas aran na beatha 'nam measg. Nach muldach agus truagh an sgeul, slòigh anabarrach lìonmhor aig a' bheil anamaunan neo-bhàsmhor a' dol sìos le luathas a's cabhag air sruth bras aimsir na beatha so, tha 'n làth-air an coinneamh bàis, breitheanais agus sìorruidheachd, agus gun neach aig làimh a chomharaicheas a mach an aon mheadhon-tèarnaidh a dh' ullmhaich Dia ann an Crìosd doibh, eadhon Àirc a' chùmhnaint shìorruidh: agus ma's e air leabaidh bàis gum fend a choguis chiontach a bha iomadh bliadhna 'na cadal, a bhi air a dùsgadh air mhodh co uamhasach, 's gu bheil am peacach truagh a' mothuchadh mar gu'n robh a' "chnuimh nach bàsaich agus an teine nach téid as" air tòiseachadh 'na nchd, ach gidheadh, mo thruaighe! cha 'n eil neach aig làimh gu 'chomhairleachadh 'sgu sheòladh ga teicheadh a dh' ionnsuidh fuil Mhic Dhó, "tha 'labhairt nithe a's feàrr na fuil Abeil."

S ann le mòr shòlas a's riarachas-iuntinn tha sinn a' cluinntinn o àm gu àm oidheirpean cliùiteach a's saothair gràidh ar n-Eaglais mliàthaireil ann an cur ministeirean an t-soisgeil a dh'ionnsuidh carrannan iomallach do 'n domhan a bha gus o chionn ghoirid a dh' easbhuidh air solus glòrmhor griau na Fìreantachd, 'nan luidhe "fuidh dhuibhre a's sgàil a' bhàis." Agus dh' iarramaid gàirdeachas a dheanamh, agus buidheachas iocadh do Dhia airson

nan dearbhainnean soilleir air cumhachd agus làthaireachd ceann glòrmhor na h-Eaghluis tha air an saothair gràidh a' leanmhuinn. Agus 's e dearbh-dhùrachd a's ùrnuigh ar n'-anamaibh gu'n soirbhich an Tighearna le'n saothair, gus an dean fa-dhedòigh eòlas an Tighearna an saoghal a' lìonadh mar tha na h-uisgeachan a' còmh-dachadh aigean na fairge!" Ach tha againn anns an earrainn so do'n t-saoghal muinntir nach 'eil buileach 'nan dubh-chiuneachaibh—daoine bha aon uair 'nam buill de Eaghluis stéighichte na h-Alba, a bha air am breith 's air an àrach an tìr ur dùthchais, 'ur dàimhean 's 'ur càirdean a thaobh na feòla, ach muinntir, maille ri 'n sliochd, nach bi dad a dli-eadar-dhealachadh eatorra ann an seadh spioradail, agus na cinneachaibh nach robh gus o chionn ùine ghèarr air am fiosrachadh le solus an t-soisgeil. An e gu bheil cridheachan daoine saoi bhir an tìr ar dùthchais air an taiseachadh chum cuibhrionn do 'n òr 's do 'n airgiod a chur air leth chum aobhar an Tighearna a chur air aghart am measg nam Fineachean eile air feadh an t-saoghail, agus iad a' dean-amh dearmad air staid thruagh nam mìltean agus nan deich mìltean do'n luchd dùthcha tha mar na dubh-chinneachaibh féin, a'dol am mugha a' dh' easbhuidh eòlais. Gairmihl air gach criosduidh leis am miann ar Sion teachd gu bli 'na cliù 's 'na moladh air an talamh, "thighin a nall agus cuideachadh leinn." Cumamaid a ghnàth an cuimhne gu'n bluilich an Tighearna iomadh tàlann a's gibht oirne, agus gu'n d' thug e 'ghairm shòleimte sin san dealachadh, "cuiribh iad so gu buil mhaith gus an tig mise ris"; tha aimsir a 'dol seachad le luathas na h-iolaire air astar roi' n ealtuinn; tha siorruidheachd neo-chriochnach a' tarruing dlùth; tha againn uile còmhail a chumail maille ri ar Dia. A' bheil sinn uidheamaichte cùntas a thoirt as ar stiùbhardachd le aoibhneas, agus cha 'n ann le amhludh agus masladh siorruidh? Ghuidheamaid air Tighearna an fhogharaidh luchd-oibre ullmhachadh agus a chur a mach a' dh' ionnsuidh a' chearna so d'a fhionlios, oir tha gu firinneach am fogharadh mòr, ach tha 'n luchd-oibre tearc. Au sin "dheanadh am fàsach agus an talamh tartmhor gairdeachas air an son; agus bhoidh an dìthreabhlait agus thigeadh e fo bhlàth mar an ròs." S mise 'Chuaiarteir rùnaich agus urramaich, ur caraid dileas,

GÀIDHEAL.

Iar abhuinn Phictou
America mu Thuath.

FRANCES SCLOCUM.

Air brnachaibh na *Susquehannah* ann an America, bha baile beag bòidheach d' ainm b' ainm *Wyoming*. Thainig huidheann de na h-Innseanaich a stigh air creach agus loisg iad am baile, agus mhort iad a' chuid bu mhò de na bha chòmhnuidh ann. Theich na chaidh fhàgail beò, agus dh' fhàg iad an t-àite. Ach an ceann trì no ceithir de mhìosan thill aon an deigh aon o na beanntaibh, agus, bha iad a' togail thighean gus an robh baile beag a suas aca a rithist—ach cha d' fhàg na h-Innseanaich fhathast a' choimhearsnachd.

Bha iad a' téarnadh an dràst 's a rithist, agus a' mort 's a' creachadh nan teaghlachan a bh' air ùr chruinneachadh—Bha aon teaghlach ann d' am b' ainm *Sclocum*, ris an do bhuin iad ann an dòigh eagalach an-ìochdar. Aon latha agus na fir air falbh o'n bhaile, thainig na h-Innseanaich thun an tighe. Bha stigh a' mhàthair, nighean a bha naoi bliadhna, agus caileag eile bha cóig bliadhna—mac a bha trì-bliadhn' deug, agus fear eile a bha dà bhliadhna gu leth. Bha gille òg a stigh agus balachan do 'n b' ainm *Kingsley* leis, a' geurachadh sgeine. B'e cheud ni rinn na h-Innseanaich an gille so a leagadh le urchair, agus mullach a chinn a rùsgadh dheth leis an sgithin a bha 'na làimh. Thug a' chaileag a bha naoi bliadhna am balachan beag leatha mach air dorus-cùil. Ruag na h-Innseanaich i astar beag agus bha iomad gàire cridheil aca ag amharc oirre a' teicheadh le 'bràthair! Thug iad an sin leò am balachan *Kingsley*, agus *Frances*, a' chaileag bheag a bha cóig bliadhna. Bu chràiteach an sealladh sin do 'n mhàthair bhochd, agus cha b' urra dhi iomradh a thoirt air fad ioma bliadhna gun bhì sìleadh nan deur. Chunnaic i Innseanach a' tilgeadh an leinibh thar a ghualainn—a h-aon làmh aice a' cumail a fuil as a sùilibh agus an làmh eile sìnte thun a màthar, i' caoineadh agus aig iarraidh cuideachaidh. Chaidh an t-Innseanach a stigh do 'n choillidh agus b'e so an sealladh mu dheireadh dhi, ach cha deachaidh e á beachd na màthar gu latha a bàis. Mìos an déigh sin thainig na h-Innseanaich a rithist a dh' ionnsuidh an tighe, mhort iad an seann duine, seanair na cloinne, loisg iad air a' bhalachan bu shine agus chuir iad peileir 'na chois a bha innte fhad 's bu bhed e. Rugadh an leanabh a b' òige beagan mhiosan an déigh so. 'S iomad bruidhinn a rinn a' mhàthair bhochd air *Frances*, 's iomad barail a thug i ciod bu chor di, ach mo thruaighe! cha 'n fhac ise i nì's mò.

'Nuair a chiunn na balachain agus a thainig iad gu bhì 'nan daoine, rinn iad rannsachadh anns gach àite airson am peathar. Chaidh iad air thurus ceithir uairean, feadh Chanada agus fàsaichean fiadhaich nan Innseanach, ach bha gach nìle oidhirp a thug iad diomhain—cha chualas smid mu déibhinn fad thu' fìthead bliadhna. Anns a' bhliadhna 1836—o chionn chòig bliadhna, bha duin-uasal de mhuinntir America air thurus feadh fhàsaichean *Indiana*, thainig an t-anmoch air agus a chionn gu'n robh e féin agus 'each anabarach sgith, smuaintich e 'n oidheche chur seachad ann am bothan Innseanach a thachair air. Bha 'n teaghlach so air a mheas saoibhir leis na h-Innseanaich. 'Nuair a bha e greis a stigh thug e 'n aire gu 'n robh falt na mnà agus a craicinn soilleir. Leis a so thòisich e air còmhradh rithe, oir bhruidhleadh e cainnt nan Innseanach; dh' innis i dha gu 'm buineadh i do na daoine geala, ach gu'n deachaidh a toirt air falbh 'nuair bha i 'na caileig bhig—Bha cuimhne aice gu 'm he *Sclocum* a h-ainm—gu 'n robh i 'chòmhnuidh ann an tigh beag air bruachaibh na h-aibhne *Susquehannah*, co mhead a bha ann an teaghlach a h-athar agus an ainmean, ach cha robh cuimhne aice air ainm a' bhaile.

Nuair a thill an duin-uasal dhachaidh dh' innis e 'n naigheachd so

d'a mhlàthair. Dh' iarr ise air a sgrìobhadh agus a chur anns na paipeiribh-naigheachd. Rinn e sin, ach luidh am paipeir dà bliadhna gu a chur a mach—mun dheireadh chaidh a chlo-bhualadh agus fhollaiseachadh. An ceann beagan lathan thainig am paipeir-naigheachd gu làimh Mhr *Sclocum* a bha 'na bhalachan dà bhliadhna gu leth 'nuair a chaidh a phinhtar a thoirt air falbh. Thug e leis a phinhtar an té a chuidich leis teicheadh, agus sgrìobh e a dh' ionnsnidh a bhràthar ann an *Ohio*, an coinneachadh agus dol leò a dh' iarraidh am peathar. Bha uis an dà bhràthair agus am piuthar air falbh a dh' fhaicinn *Frances*—cothromach trì fichead bliadhna an déigh a giùlan air falbh. Choisich iad trì chiad mìle romh 'n fhàsach gu dùthaich nan Innseanach. Fhuair iad am bothan mar a dh' innseadh dhoibh. 'Nuair a bha iad a' dlùthachadh air, thuirt a, phinhtar ri 'bràthair “aithnèidh mise mo phinhtar a chionn chaill i ionga na corraig' agus 's tusa a chuir dhi i le òrd anns a' cheardaich 'nuair a bha i ceithir bliadhna dh' aois.” Chaidh iad a stigh, agus fhuair iad seana bhean air a làn-uidheamachadh a réir dòighean nan Innseanach. Cha robh ni ach a craicionn agus a folt a dh' innseadh co dhà a bhineadh i. Fhuair iad eadar-theangair agus thòisich iad air còmhraidh rithe. Dh' iunns i c' àite 'n d' rugadh i—a h-ainm, agus gach ni eile mu theaghlach a h-athar. “Ciamar a chaill thu 'n ionga?” thuirt a' phiuthar bu shine. “Chuir mo bhràthair dhìom i le òrd 'nuair bha mi am chaileig blig.” Dh' fheoraich iad a ceud ainm dhi ach cha robh cuimhne aice air. “An e *Frances* e?” Rinn i gàire, agus thuirt i gu 'm b' è. B'i sin a' chiad nair a chual i a h-ainm o chionn trì fichead bliadhna. Bha iad a nis lan chinnteach gu'm b'i am piuthar a bha aca, a bha o chionn fhada air chall—Bha iad làn chinnteach air gach taobh gu'm bu bhràithrean agus peathraichean iad; ach mo chreach! ciod an t-eadar-dhealachadh! Bha na bràithrean a' coiseachd feadh an tighe gun chomas sinid a labhairt. Bha 'phiuthar bu shine a' caoineadh gu goirt—ach shuidh a' phiuthar Innseanach blochd gun deur air a sùil—cha d' thainig niread agus tiomadh oirre. Bha i mar nach biodh dàimh idir aice dhoibh!

Feudar a h-eachdraidh innseadh ann am beagan fhocal. Dh' fhan i leis na h-Innseanaich a thug air falbh i gus an d' thainig i gu mendachd—an sin phòs i aon diubh. Fhuair esan bàs agus phòs i fear de na cinn-fheadhna aca. Tha dà nighin aice a tha le chéile pòsda, agus a' tiglin beò ann an uile chleachda nan Innseanach. Tha iad air fad tur aineolach. Cha 'n eil focal Beurla aca. Cha 'n eil fios aca gu bheil latha sàbaid ann. Dh' fheuch na bràithrean iompaidh a chur air am piuthair tilleadh leò agus a clann a thoirt leatha; bheireadh iad i ris gu brnachaibh na *Susquehannah* far an do chaith i tùs a làithean, ach cha rachadh; bha i riamh leis na h-Innseanaich. Bha iad ro chaoimhneil rithe, agus gheall i do 'n fhear mu dheireadh a bh' aice nach fàgadh i na h-Innseanaich ri 'beò. Dh' fhàg iad an sin i fein agus a cuideachd ann an staid fliadhaich aineolaich—sliochd nan daoine cràbhach a bha 'n Sasum, a dh' fhuing arson a' chreidimh! Ach ged a dh'

fhàg iad i air an àm so bha iad a' cur rompa tilleadh a rithest g'a faicinn. Bha iad air an cràdh arson am peathar. Bha iad ris a' chùis a chur fa chomhair ard-chomhairle America, agus iarraidh nam b'e agus gu'n rachadh na h-Innseanaich sin fhògradh as an àite gu'n rachadh fearann fhàgail arson am peathar agus a cloinne. Cha chualas focal riamh mu'n bhalachan *Kingsley*—tha e ro-choltach nach 'eil e beò.

J. C.

Allt nam bràithrean
An ceathra' Mios, 1841.

CHINA.

Tha 'n seòrsa do chogadh rionnach leasg a bha eadar Breatunn agus China air tighin gu crìch, gun mhóran onoir no buaidh, no rath, do thaobh seach taobh; agus air an àm, tha sìth agus réit air an gairm. Cha 'n eil e furasda innseadh cia fhad 's a leanas an réit so.

Thug na Chìnese suas eilean ris an canar *Hong Kong* do Bhreatunn. Tha 'n t-eilean so ann an abhuinn Chanton, agus fìor dheas agus freagarrach air son malairt, ged nach 'eil an t-eilean ann fèin luachmhor.

Cha 'n eil cùntas as am faodar móran earbsa chàranh fhathasd, air gach cùis mu nàdur na réit so tha air teachd mu'n cuairt. A bharrachd air an eilean so, *Hong Kong*, tha muinntir China ri aon mhuillion agus dà cheud mìle punnd Sasunnach a dhìol do Bhreatunn chum costas a' chogaidh a phàigheadh. Chìtear ciamar thig a' chùis so gu crìch—ach air ar son-ne fèin 'se ar n-amharus gu'n d' fhuair muinntir China air fuaradh air muinntir Shasunn, agus gu 'n d' rinn sinn socruchadh riu as nach rnig sinn a leas a bhi bòsdail.

Ciamar tha bun na h-iorghuill uile, 'se sin malairt an *Opium*, ri bhi o'n am so mach, cha 'n eil iad ag innseadh dhuinn. Ma dh' fhàgadh a' chùis so gun socruchadh, cha'n fhada gus am bi an dà rìoghachd mhór so am badaibh a chéile. Tha sìth math do ghnàth, ach o'n a thachair dhoibh idir tòiseachadh air cogadh, bu chòir dhoibh gach cùis-aimhreit a thoirt as an rathad.

GEARR DHÀN DO'N GHAOITH.

“*Tha 'ghaoth seideadh far an àill leatha.*”

O! thusa fein a shiubhlas luath,
Bho Dheas gu Tnath, bho Ear gu Iar;
Is coingeis leat tìr-mór no cuan,
O! 'Ghaoth nam buadh, cia as do thrìall?
Ri fuaime do chois-cheum ghluais gach craobh,
A' deanamh aoraidh dhuìt mar Dhia;
Chaidh luingeis rioghail air an taobh,
'S bhoc tonnan baoth á fiath nan ian!

Do chuairt ge fad' i air an t-saogh'!,
 Gu saor a' séideadh mar do mhiann,
 Do dhachaidh cha'n fhiosrach do dhaoi',
 'S cha 'n fhacas leotha t'aogasg rianh!
 Uair eile thig thu'n cogar caomh,
 'Toirt cridh' do'n raon a shearg le fiamh,
 Nis dùisg gach ribheid, le ceòl caoin!
 Tog iolach naomh, gach geug 's gach shiabh!
 'S ann ceart mar so tha'n Spiorad Naomh,
 A' ruith mar ghaoth bho'n Ear gu'n Iar;
 A thoradh chì sinn air gach taobh,
 Tha 'shlighe saor, có 'chuir ris srian?

MACTALLA.

Eilean Chola.

A' CHUAIRT-SHAMHRAIDH.

(O'n "Fhlidh" le Seumas Munro.)

Fonn—" 'S i sid an deoch mhilis," &c.

Hug óro, mo leannan,
 Thig mar-riam air chuairt
 Do dh-ùr-choill' a' bharraich
 'S an tathaich a' chuach;
 Hug óro, mo leannan,
 Thig mar-riam air chuairt.

Tha gruaman a' Gheamhraidh
 Iar fàgail nam beannta,
 'S e 'sruth anns gach alldan
 'Nä dheann-ruith a-nuas.

Hug, &c.

Tha aodunn nan sléibhtean
 A' dèarrsadh gu céutach;
 'S na lusana péucach
 Ag éirigh le buaidh.

Hug, &c.

Tha Samhradh an òr-chuil
 A' riaghladh le mòr-chuis,
 'S an saoghal ri sòlas
 Gu'n d' fhógair e 'm fuachd.

Hug, &c.

Na h-eòin 's iad ri coireal
 Feadh ghrianan na coille,
 'S na sóbhraichean soilleur
 'Cur loium' air gach bruaich.

Hug, &c.

Tha 'ghrian feadh nan glacagan
 Gormanach, fasgach,
 'S gu'm b'aoibhinn bhi leatsa
 A' dearc' air àn snuagh!

Hug, &c.

'S do shnuagh féin cho greannor
 Rì gaire an t-Samhraidh
 Feadh fhlùran a' dawnsadh
 'S na gleannta mu'n cuairt !

Hug, &c.

O! tiugainn, a leannain,
 Do choille nam meangan,
 'S gu'n ùraich sinn gealladh
 'Bhi tairis gu buan.

Hug, &c.

SGEUL BEAG MU DHIADHAIR AINMEIL, DEÒRSA WHITFIELD.

Bha 'n duine so ainmeil 'na latha 's 'na linn féin. Bha e 'na mheadhlon fo làimh Dhé chum móran maith a dheanamh chum peacaich a dhùsgadh o'n suain, agus móran a tharruing chum Dhé, agus chum cùram a thoirt do nithe siorruidh.

Thachair do 'n duine mhath so bhi aon uair ann an Albuinn, agus bha e ann an Dun-éideann, far an do ghabh iad ris le mòr thlachd, agus furan cridheil ; bha na mìltean as a dhéigh, 'ga lean-tainn o àite gu h-àite far an robh e a' searmonachadh. Bha air uairibh fichead mìle 'ga éisdeachd, agus bha guth aige leis an cluinn-eadh iad uile e. Bha e 'n Dun-éideann 'nuair a bha duine bochd a rinn murt gu bli air a chrochadh, agus chaidh *Whitfield* do 'n àite 'n robh e ri tachairt, a thoirt fa 'near an dòigh air an giùlain-eadh, an sluagh iad féin. Chunnaic móran e a dh' aithnich e, agus chuir e iongatas orra fhaicinn san àite sin air a leithid do chòmh-dhail. Air an la-màireach shearmonaich e do shluagh anabharrach mór air blàr dlùth do 'n bhaile ; bha sluagh do-àireamh a mach air an latha sin g'a éisdeachd. Labhair e riutha mu 'n duine thruagh a chuireadh gu bàs air a' chroich air an là-dé "Chaidh mi mach air an là sin" ars' esan, "a dh' amharc coslas muinntir na h-Alba-air a leithid sin do chòmh-dhail, a dh' fheuchainn ciamar a ghiù-laineadh iad iad féin, agus da rìribh," ars' esan, "bha mi làn, thoilichte le 'n giùlan agus le 'n coslas. Thug an dòigh "ars esan, "air na ghiùlain iad iad féin deagh bharail domh air an cridheachan agus air an aignibh : Chunnaic mi coslas truais agus iochd anns gach aodann, mulad agus comh-fhulangas air aghaidh gach neach, gu h-àraid" ars' esan "nuair a bha àm a' bhàis dlùth. Nuair thilg e an nèapaiginn á làimh, agus a thuit am bord air an robh e seasamh, 's a bha e crochte eadar athar agus talamh san

spairn mu dheireadh, air leam” arsa’ esan, “gu ’n cuala mi aon osna mhòr o gach neach a bha san làthair. Cha ’n fhaca mi,” arsa’ esan, “sùil air nach robh deur; thionndaidh gach duine sa’ choimhthional mhòr so air falbh an sùilean, agus is gann gu ’n robh sùil tioram ’nam measg gu léir. Bha” arsa’ esan, “na deòir sin priseil, agus cha leigear air dèidhinn iad. O!” arsa’ esan ’s e togail a ghuth, “cha ’n ann mar sin a thachair ’nuair a chuireadh Iosa Crìosd gu bàs air a’ chrann-cheusda. An àite bròn no gal’s ann a rinn sluagh nan Iùdhach gairdeachas, rinn iad uaill ’na fhulangas, rinn iad sgeig agus magadh air le briathraibh bu ghèire na ’n domblas, agus am fion geur a thug iad dhà r’a òl. Cha do thionndaidh a h-aon do na mìtibh a bha ’g amharc airsan air falbh a cheann, seadh eadhon a h-aon san àm anns na thilg e an deò. Tha mi am mearachd” arsa’ esan “bha a h-aon ann a thionndaidh air falbh a gnùis, a dhiùlt amharc air gnùmh co uamhasach—a’ ghrian ghlòrnhor ud shuas,” arsa’ esan ’s e togail a làmh’s ag amharc suas ’ionnsuidh na grèine bha suamh gu glòrnhor os a cheann, “an solus aghmhor glòrnhor ud, thainig smal air a’ ghnùis fhathail, agus dh’ imich e air aghaidh ann an dorchadas uamhasach!” Bha e car tainuill ’na thosd —cha robh cridhe nach d’ fhairich e—cha robh sùil nach d’aidich e —thog an sluagh mòr an osna thròm o dhoimhne an cridheachan, agus chaidh an duine naomh air aghaidh.

Bha cuid do na daoine b’ urramaichte san dùthaich a’ leantuinn an duine so o àite gu h-àite. Bha bràthair do mhinistear urramaichte bha san àm sin an Dun-éideann, a lean e o àite gu h-àite, sean oifigeach ainmeil, duine saoi bhir aig an robh fonn a’s fearann, agus a bha air an àm sin a’ cur chraobh air an oighreachd a bhuineadh dha, a’ togail ghàraidhnean agus a’ deanamh dhìgean. Cha robh àite rachadh *Whitfield* nach leanadh an duine so e; cha robh a bhràthair an ministear uile gu léir toilichte le so, agus labhair e ris an cuideachd aon latha, ’ga chionnachadh airson a bhi leantuinn ministear fuadain cosmhuil ri *Whitfield*. “Innis domh” arsa’ esan, “ciod tha toirt ort a’ bhi ’ga leantuinn? Nach ’eil mise ’searmonachadh a h-uile latha co math ris-san? c’ arson nach ’eil thu a’ fuireachsan eaglais agansa mar a b’ àbhaist duit?” “Matà, a bhràthair ghràdhach,” arsa’ esan, “innsidh mi sin duit. Tha thusa gun teagamh air bith a’ d’ dheagh sgoilear, a’ d’ dhine tapaidh ionnsuichte foghlumte; ach ’nuair tha mi snidhe ’gad éisdeachd-sa, tha mi a’ cur chraobh, a’ togail thighean, a’ deanamh dhìgean, gun stad gun tàmh—ach a thricead’s a chuala mi *Whitfield* cha do leig e leam craobh a chur, no clach a leagail, no dìg a chladhach riann. A dh’ aindeoin mo chridhe, cha ’n urrainn domh dol a null no nall o’n aire shuidhichte a ghabhail do na h-uile facall tha ’tighin o’ bheul; cha d’ thug mi riabh fhathast,” arsa’ esan, “sùil air m’ uaireadair fhad’s a bha mi ag éisdeachd *Whitfield*; ach, a bhràthair’s minic a shaoil mi gu ’n do stad m’ uaireadair gu buileach fhad’s a bha thusa searmonachadh.” Cha d’ thuirt a bhràthair facall tuille ris mu dhol as déigh *Whitfield*.

“’S CAM ’S IS DIREACH AN LAGH.”

A Chuairteir Uiseil,

Cha ’n ’eil teagamh nach faca sibh anns na Pàipeara’-naigheachd bho cheann, a nis, mu thuaiream dà mhìos, mu Ghael gasda, Niall Mac Illeain: a fhuair mar bhinn ann an Glascho, a chur thar chuan mar thràill re uile làithean a bheatha, arson buille thoirt do fhear a rinn suas ris air an rathad-mhór san oïche arson sàbaid, agus a fhuair bàs beagan làithean ’na dhéigh.

Arson nan Gael gu leir, agus arson a chàirdean gu sònruichte, co cia air bith àit’ am bheil iad, ’s math an naigheachd gu’n do ghiorraich a’ Bhan righ’n a bhinn gu ceithir bliadhn’ deug. Tha’n sluagh a tha eòlach air a’ chùis am barail gu ’n robh Niall tur neo-chiontach: tha ’chùis coltach nach h-e ’bhuaile am buille idir ach fear eile ’bha leis, agus a theich o cheartas; agus cuid eile their, ged a b’è ’bhuaileadh nach robh e’n aghaidh an lagh e fein a dhìon. Bha mis’ an éisdeachd na deuchainn air là mór na cùirte, agus ’s e mo bheachd nach d’ fhuair e ceartas:—Cha robh de fhianuisean ’na aghaidh ach balach beag, aois sheachd bliadhna mac an fhir a theich, agus a mhàthair (mu nach abair sinn a bheag) agus bràthair an fhir a dh’eug.

Bha Bàilleanaich Ghlascho cho cinnteach gu’n robh e neo-chiontach ’s gu ’n do sgrìobh iad ’na fhàbhar; bha’n luchd-mòid cho dearbhta an déigh dha’ bhinn fhaotainn, ’s gu’n do sgrìobh iad ’na fhàbhar—bha ’n t-Olla Macleòid an Glascho cho cinnteach gu’n robh e neo-chiontach ’s gu’n deach e far an robh e ann an Lunnuinn—gu’n do chrath e ’làmh, agus gu’n d’ thug e òr dha; ni ’nuair chuunnaic na h-oifigich air an robh a chùram, a chuir ioghnadh orra.

A dh’ aon fhocal cha ’n ’eil teagamh agam fein nach h’e so nì’s fearr a thainig an rathad Nèill mhath a chunnaic e riamh—taing do Mhacleòid caraid nan Gàel! gheibh e saor a thiota ach air a shon so faiceadh Gaeil eile an cunnart a tha ann a bhli mach feadh na h-oïche; agus sin ann an companas nan amadan, agus foghlumadh iad gliocas.

’S mise ler cead

L. M’L.

EIRINN AGUS SAGART MATTHEWS.”

Tha barrachd sìth agus suaimhneis sa’ chearn so do’n rioghachd na bh’ ann o chionn ioma bliadhna.

Cha’n eil teagamh air bith nach ’eil Comunn na làn stuamachd, no mar deir iad sa’ Bheurla, *Total Abstinence Society*, a’ deanamh móran maith. Theagamh nach do thachair ’nar latha ’s ’nar linn nì is cinntiche na soirbheachadh a’ chomuinn so. Cha robh dùth-aich san Roinn-Eòrpa anns an robh uiread mìlisg agus aimhreit, a’s tuasaid ’s gach seòrsa do dh’ aimlisg am measg dhaoine ’s a bha ann an Eirinn. Cha robh coinneamh no cuideachd a b’ urrainn cruinneachadh nach robh misg a’s iorghuill, agus gu tric murt a’s

marbhadh 'nam measg. Ciod air bith bu nàdur do'n chruinneachadh, cia dhiùblh bu phiosadh no baisteadh, no faire nam marbh, no tòrradh, féill no trasg, di-dòmhnuich no di-luain, bha deoch a's daorach a's trod a's tuasaid 'na lorg. Cha b' urrainn do leth dusan duine dol a stigh do thigh-òsd gun an daorach a bhi orra mun tigeadh iad a mach, ma bha aca do dh' airgiod no do chreideas na dheanadh e. Cha b' urrainn féill mhór no margadh a bhi ann an àit air bith gun saighdearan a bhi ann, a chum an slagh a chumail o chéile mharbhadh, ach a nis chaidh e o so; tha comunn stuama air a shuidheachadh anns gach cearn do dh-Eirinn, anns gach baile agus àite; 'se sin comunn do dhaoine tha 'tighin fo ghealladh nach cuir iad deur do spiorad no do dheoch làidir do sheors' air bith, fion no leann, 'nam beul, mur faic lighiche gum bi so feumail air son an slàinte. Thainig so mu'n cuairt air dhòigh is airidh air 'innseadh, le saothair aon duine, Sagart endinhor ris an canar *Matthew*. Tha air an àm os ceann dà mhuillion gu leth do dhaoine sa' chomunn so, a sgnir gu buileach do'n òl, nach gabh deur air chor air bith, agus anns an àireamh mhór so, 's gann gu bheil leth dusan r'a fhaotainn a bhris an gealladh. Tha so 'na chuis-iongantais co mór 's a chuala sinn riabh; tha 'n obair a' dol air a h-aghaidh o chionn trì no ceithir a bhliadhnaichean; dhùineadh e h-uile tigh-òsd ann an cuid a' chearnabh; agus faodar sinbhal tro' chuid mhór do dh' Eirinn agus gun duine air mhisg fhaicinn. Air féill mhór a bha ann am Baile-na-slò, an fhéill is mò ann an Eirinn uile, cha robh ach oich galain uisgebheatha air òl air a' bhliadhna so, far an robh eadar 800 agus 1000 galan air òl an bitheantas gach bliadhna roimhe so.

Feuchaidh sinn barrachd cùntais a thoirt mu'n chùis so san ath àireamh. Cha 'n eil e comasach a leithid so do dh-eachdraidh a chluinntinn gun sòlas. Soirbheachadh leis an t-sagart chòir— buaidh a's piseach air! 'Se so dùrachd ar cridhe.

NA MORTAIREAN EIRIONNACH.

Shuidh ard-mhòd nam Morairean dearga sa' bhaile so, toiseach na seachduin a chaidh seachad. Air di-haoine-sa chaidh, dh' fheuchadh triùir Eirionnach a bha 'g obair air an t-slighe iarunn, air son mort co uamhasach 's a bha riabh 'nar dùthaich, 'S ann mar trì mìle do Ghlaschu a thachair so, ann an sgìreachd Chadair. Bha duine d' àm b' ainm *Green*, a bha mar fhear-coimhid thairis orrasan a bha 'g obair san àite; 'b Eirionnach a bli' anns na h-oibrichean uile, ach bu Shasunnach *Green*. Cha robh an duine so, *Green*, ach air a chur thairis orra latha no dha romh àm a bhàis. Bha Eirionnach d' àm b' ainm *Dennis Doolan* nach robh a' còrdadh ri *Green*, no a' deanamh na h-oibre ris na chuireadh e, mar bu chòir da. Thug *Green* a chead da, phàigh e a thuarasdal san anmoch, agus thuirt e ris gun tighin air ais tuille. Dhùisg so corruich an duine bhuirb so, agus chuir e roimhe dìoghaltas a dheanamh air. Chuir e so an céill do Eirion-

naich eile bha 'fuireach san aon tigh ris; chuir iad an comhairle r' a chéile, agus 'se thainig as gu'n deachaidh triùir dhiubh mach air an la-màireach, mun robh e soilleir, an coinneamh *Ghreen*, mar bha e 'tighin a dh' ionnsuidh na h-oibre. Thug fear dhiubh leis iarunn-teallaich, na *poker*, mar theirear sa' Bheurla, a bhuineadh do 'n tigh anns an robh iad a' tuineachadh; agus thug fear eile dhiubh leis gàd iarunn as a' cheardaich. Thainig *Doolan* air cùlaobh *Ghreen*, agus buailear e sa' cheann leis an rong iarunn so, agus spadar gu làr e. Leum an dithis eile an sin air, bhual agus bhreab iad e, gus an d' fhàg iad e, do réir coltais, gun deò. Theich *Doolan* air a' cheart àm, agus an dithis eile air an la-màireach. Chaochail *Green* leth-uair an uaireadair an déigh dhoibh fhàgail. Cha do labhair e diog; ghiùlaineadh dhachaidh 'na chorp e do thigh 'athar, a dh' fhàg e tiota beag roimhe sin gu slàn fallain.

Chaidh an ruaig air tòir nan Eirionnach; spiol iad leò uaireadair an duine 'mhurt iad; agus o àite gu h-àite, lorgaicheadh iad, gus an d' fhuaradh greim orra. Thugadh do Glaschu iad, dh' fheuchadh iad mu choinneamh nam morairean, agus thugadh binn a' bhàis a mach 'nan aghaidh.

Mort uile gn léir na b' uamhasaiche, cha do thachair an àit air bith; agus 's e 'cluid a's eagalaiche gu 'n robh mórán do na h-Eirionnaich eile aig an robh fios gu 'n robh so ri tachairt, mórán a bha dlùth do 'n àit air an àm, agus gidheadh cha do ghluais iad céum no làmh chum a bhacail! Bha iad co suarrach mu 'dhéibhinn 's ged bu mhadadh cuthaich a chaidh a' bheisd *Doolan* agus a chompanaich a mach chum a spadadh! Tha iad so ri bhi air an crochadh air a' 14mh là do 'n mhìos so, dlùth do 'n àite far an do thachair am mort. Gu 'n deanadh Dia tròcair air an anmannan!

'S cianail r' a smaointeachadh mar tha na h-Eirionnaich a nis a' faotainn na h-uile h-obair san rìoghachd, agus na Gàidheil bhochda cleanalta, air am fuadach do thiribh céin. Bidh so 'na chulaidh-ghearain agus dhuilgheadais 'nuair a bhios e tuille 's anmoch.

Air dhuinn a bhi labhairt air mort, 'se ar barail gu 'n robh am mort a chuireadh an gnìomh san taobh-tuath, ann an Cnocan-dò, le Pàruig Camron a bha air fheuchainn fa chomhair nam morairean dearga ann an Ioubhar-nis, 'na mhort co grànnda, co uamharra 's a b' urrainnear a smuainteachadh; 'athair-céile féin a spadadh air an rathad-mhór, agus an sin a thilgeadh san abhuinn le cloich mu 'amhuich! Tha nì-eiginn ann co sgreamhail, eagalach, oillteil 's a b' urrainn tachairt.

Ciamar nach d' fhuaradh so 'na mhort, agus nach d' thainig binn a' bhàis a mach 'na aghaidh, tha e duilich a thuigsinn.

AN LONG MHOR SMUID, AM PRESIDENT.

Tha fàth' eagail nach cluinnear tuille mu thinnchioll na luinge móire so. Dh' fhàg i America nis o chionn fhada. Thainig soitheach agus soitheach a stigh, agus cha 'n eil cùnnas air bith oirre. Tha e comasach gu 'n d' thug i Innsean na h-aird-an iar oirre; cluinnear ann an latha no dha ma thachair so; ach air an àm tha fàth imcheist mhóir. Cha 'n eil teagamh nach robh stoirm choimheach

ann fad thrì làithean an dèigh dhi seòladh. Tha cuid air bharrail gu 'n deachaidh an acuinn iarunn air aimhreit, gu 'n do bhris i, agus gun chomas air a càramh, gu'n do chaill i a croinn 's a siùil, agus gu bheil i nis, mur deachaidh i fodha, air faondra cuain, gun chomas aig na daoine mi-fhortanach tha innte a stiùradh aon taobh no taobh eile, ach air an 'udal sìos no suas am mèinn gach sruth agus soirbheis a thig 'nan carabh. Ged tha a' bharrail so glé choltach, cha 'n eil ann am fear is urrainn innse ciod is staid doibh air an àm; ach tha iad ag iomradh air bàta-smùid a chur a mach a dh' aon obair g'a sireadh, mur cluinn iad mu 'déibhinn an ceann bheagan làithean. Bha i 'na bàta anabliarrach mór eireachdail, agus a réir gach cùnnais, chosdadh i os ceann leth-cheud mìle punnd Sasunnach.

AM BRU-DHEARG A' GABHAIL FASGAIDH O'N DOININN.

EÒINEIN bhig bhòidheich! cia aoibhneach ait a tha thu ann an sin, a' suidhe agus a' seinn, agus a' togail gach criomaig bhig a tha thu 'faotainn air an làr, gun fhios agad c' àite 'bheil thu, no c' àite 'm faigh thu an ath lòn, agus 'nuair thig an t-anmoch cha 'n eil agad ach do leaba iarraidh anns a' cheud phreas a thig ann ad rathad, far, maith-dhaoite 'bheil an neas no an cat-fiadhaich no 'n t-seabhag a' feitheamh air do mhillleadh! Tha mi 'gabhail nàire, mise le pailteas a'm thigh, le m' ghealbhan cridheil, sunndach, fsgadh agam o'n doininn, mo leaba sheasgair bhlàth, agus a dh' aindeoin so uile mi ri gearan, fo iomaguin, fo imcheist, gu tróm, muladach, bochd, brònach. Nam bithinn coltach riutsa, eòin bhig bhòidheich, air allaban gun tigh gun dachaidh, gun fhios c' àite 'm faighinn mo lòn maidne no m' àite tàimh san oidheche, cia truagh a bhithinn! Cha togainn òran mar tha thusa 'deanamh. Cò stiùr an so thu, a choigrich bhig? 'S cinnteach mi gur h-e freasda! Dhé, a shearmonachadh dhòmhsa, chum mo theagasg agus mo chronachadh. Agadsa cha 'n eil tuigse no riasan as a' bheil mise co bòsdail; cha robh thu ann an sgòil—cha d' fhuair thu do theagasg; ach thug Dia dhuit tuigse. Seinn t' òran laoghach, eòinein bhig—cha bhean mi dhuit—gabh do thàmh an nochd san t-seòmar so—'se do bheatha—s 'nuair thig a' mhadniun leigidh mi a mach thu air feadh an t-saoghail.

“Amhaireibh air eunlaith an athair, oir cha chuir iad sìol, agus cha bhuain iad, agus cha chruinnich iad ann an saibhligh; gidheadh tha ar n-Athair nèamhaidh 'g am beathachadh. Nach fèarr sibhse gu mór na iadsan?”

A' PHARLAMAID.

Do réir coslais tha mòd mòr no rioghachd go bhi air a dhùnadh, agus Parlamaid ùr go bhi air a gairm. Mur tachair so ann an latha no dha, 's éiginn gu'n dealaich a Bhan-rìghinn riasan a bha air ceann na cùise a nis o cheann ùine fhada.

Chaidh an ceòl air feadh na fìdhle orrasan a bha 'nan luchd-comh-

airle dhi. Dh-fheuch iad lagh ùr a dheanamh o cheann oidhche no dha a thaobh na h-Eirinn, ach dh-fhairslich a' chùis orra; bha h-aon thar fhichead a bharrachd 'n an aghaidh na bha air an son. Do rèir cleachdadh na Parlamaid anns na h-amannan a chaidh seachad, bu chòir do so thoirt orra dealachadh ri 'n àiteachan, agus a chomh-airleachadh do 'n Bhan-rìghinn feadhain eile a thaghadh: Ach tha e dùilich a ràdh ciod a ni iad; mo tha e 'nan comas fùireach a stigh s nàdurra dhoibh an oidhirp a thoirt. Is leisg le daoine aiteachan maith, seasgair, tarbhach, a chur dhiùbh, ma tha idir 'nan comas an cumail; ach 'se air barail gur eiginn gu 'n bi atharrachadh a thaobh-eiginn ann, gum bi an Rìdire urramaichte *Peel* 's a chairdean air an cur thairis air gnothuichean na dùthcha gun dàil air neo gu 'n sgaoil a' Bhan-rìghinn a' Pharlamaid.

'Se 's dòcha gu 'n sgaoil i a' Pharlamaid, 's gu 'n gairm i air an dùth-aich a h-aon eile thaghadh. Mo thachras so faodaidh luchd nan tighean-òsda, na piobairean, na sgrìobhaichean, na maor 's na Baillidhnean a bhi bogadh nan gad; cha 'n eil latha na h-aimhreit fad air falbh. Bithidh cùntas air a' chùis an màireach no 'ncarthra ach 's éiginn do 'n Chuairtear so chur a nochd ro 'n chlà chum a latha fein a sheasamh.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Fhuair sinn an litir thuigseach phongail a chuir Mr Iain MacNèill á *Charlotte Town* ann an cilean Phrionns' Iomhair no *Prince Edward's Island*, d'ar n-ionnsuidh, agus na sèa puinnid Shlasunnach a' bha innte mar phris cuid do na Cuairtearan tha e 'reic air arson.

'S ro-dhuilich leinn nach 'eil e 'nar comas cuid diubh a chur an nasgaidh chum ar cairdean ann an America; ach so ni nach urrainn duinn a dheanamh. Bha cuid air an cur a mach an nasgaidh feadh Gàidhealtachd na h-Alba, ach cha b' ann leinn, ach le daoine-naisle ann an Lunnainn. Chuala sinn gu 'n robh cuid ann an cilean Phrionns' Iomhair agus ann an àiteachan eile sna cearna sin, a' smuainteachadh gum bu chòir dhoibhsan fhaotainn an nasgaidh. Maraon b' fhèarr leinn gu robh so 'nar comas.

'S ann le fìor dhnìlghedas a fhuair sinn a mach, an dèigh dha bhi tuille 's anmoch a leasachadh, gu 'n deach pàirt do 'n àircamh mu dheircadh a mach air dhòigh chearbaich, aon duilleag far am bu chòir do dhuilleig eile bhi, le coire muinntir a' chlà-bhualaidh. 'Se b' aobhar dha so a' chabhag a bhi orra chum a chur air falbh do America le luing a bha falbh á *Liverpool* dà latha 'na dhéigh sin. B' éiginn am pasgadh a suas gun na duilleagan a bhi 'nan àite fein, no a' leantuinn a chéile mar bu chòir dhoibh, 'nuair fhuaradh a mach an mearachd so, cha robh ùinc air a leasachadh gu h-àraidh o nach robh feadhain eile againn stampete, 's e sin feadhain a b' urrainn duinn a chur leis a' phost:—Ach feuchaidh sinn an cur a nùnn fo chùram cuid do chairdean tha againn anns na h-àiteachan sin, feadhain eile 'n àite na feadhachd cearbach a dh' fhalbh. Chuir a' chùis so anabharra doilichinn oirnn—tha sinn ag iarraidh maithneais air ar cairdean dealasach ann an America, agus a' gcalltainn nach tachair an ni cendna a rithist.

Fhuair sinn litir chàirdail Mhr Iain Stiùbhart ministear Baile nuadh Ghlaschu ann am Pictou, America. Mile taing dhàsan agus d'a bhràthairean suairce! Tha sinn da riribh 'na chomain. Cha 'n cil cléir 'nar dùthaich féin, air feadh na Gàidhealtachd uile, a rinn uircad air ar son ri cléir *Nova Scotia*.

Tha CUAIRTEAR NAN GLEANN air son na bhliadhna chaidh seachad, a nis air a chur r'a chèile agus air a cheangal suas mar aon leabhar, agus r'a reic leòsan a tha 'ga chur a mach. Cha 'n cil a nis ach fìor bheagan diubh ira fhaotainn agus iadsan leis am mail an ceannach, mar a's tràithe chuireas a'd fios orra 's ann a's fèarr.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

MÌOS A' MHÀIGH, 1841.

Solus làn air a' 5^{mh} là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an 13 là.

Solus ùr air an 20^{mh} là.

A' cheud cheithreamh air an 27 là.

MARGAIDHNEAN.

Mairteoil, 6, 7, 8, 9, agus 10 sgillean am pùnd.

Muilteoil 8 sgillean.

Laogheoil 3½ agus 4 sgillean.

Muiceoil 6 agus 7 sgillean.

Buillionn nan 4 pùnd 7 agus 10 sgillean.

Min-choirce 21 agus 22 sgillean a' chlach.

Buntàta 4 agus 5½ sgillean a' chlach.

Im-ùr 14 sgillean am pùnd.

Im sailte 12 agus 13 sgillean.

Uighean chearc 6 agus 7 sgillean an dusan.

Uighean thunnag, sgillinn na's daoire na sin.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

63, ARCADE

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer; Laggan: J. M'Pherson; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tiroran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Ballendalloch: James Grant; Pitlochry: D. Robertson, Forthingall: D. Campbell; Weem: J. Menzies; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Laggan: J. M'Pherson; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Glencarradale: J. M'Dougall; South Uist: A. Chisholm; Tullymet: D. Cameron; Callander: P. M'Kinlay; Balquhadder: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carbost: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Rose; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil Esq. Charlotte-town, Prince Edward's Island.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-MEADHOIN AN T-SAMHRAIDH.

AN 16th ÀIREAMH.]

JUNE 1, 1841.

[PRIS 6 SGILLEAN.

CONTENTS :—The Prophet's Guard, page 91.—London, Westminster Abbey, 93.—The British Dominions, 98.—Deer Hunt, Longevity of Deer, 100.—Upper Canada, 104.—The Heavenly Bodies, reflections on, 107.—Astronomy, Part 111, 109.—The Tomb of The Chisholm, 112.—The Drunkard, 113.—Doolan and Redding, Execution of, 115.—News, Parliament, The General Assembly, The President Steamer, Death of General Harrison, 117.—To Correspondents, 119.—Phases of the Moon, 120.—Markets, 120.

FREICEADAN AN FHÀIDH.

SGEUL AIR SON ÒIGRIDH NA Gàidhealtachd.

BHA an òg-mhaduinn a' bristeadh air an t-saoghal, cha b' ann le eadar-sholus fann agus doilleir, le ceotharaich uisge, agus neòil dhubha dhorcha 'siubhal air falbh, agus ciar imeachd na h-oidhche a' gabhail seachad gu h-athaiseach, mar thachras gu tric san dùthach so; ach bhla a' mhaduinn a' bristeadh air an t-saoghal mar is àbhaist ann an tìr na h-aird-an-ear, gu h-obunn, gu soilleir, gu grianach, gu h-àillidh. Theich an dorchadas gu grad, cha robh leud na boise do neul r'a fhaicinn san iarmailt, agus dh' èirich a' ghrian mhòr gu h-uabhlireach glòrmhor ri uchdach nan spéur, a' deanamb gairdeachais 'na neart. Dhùisg sluagh a' bhaile bhig d'am b'ainm Dothan, gu beatha, gu deanadas agus gu saothair.—Thilg-eadh fosgailte gach dorus ;—thug cuid orra gu mullach nan tighean, agus chitheadh an sin iad ri urnuigh, air neo a' seanachas agus a' conaltradh r'a chéile—ach bha 'chuid bu lìonmhoire 'nan deann-ruith chum an obair a chur air aghaidh mun tigeadh an latha gu làn-theas. Bha mòran a' siubhal a dh' ionnsuidh nam fuaran a tharruing uisge 'nan soithichibh, agus a' giùlan nan cuinneagan làna dhachaidh air an guailibh.

Ach ciod è an sealladh a tha 'm fear ud agus an fear ud eile a léursainn, air a' bheil iad a' beachdachadh le geur-mhothuchadh, agus tha a' dùsgadh an iongantais co mòr? Chi mi h-uile fear ag amharc suas chum an t-sléibh gu h-ard osceann a' bhaile! Tha fear agus fear a' tional; tha a' bhuidheann a' meudachadh—tha nis sluagh mòr cruinn, agus a h-uile sùil ris an t-sliabh—Sheas iadsan a bha a' siubhal far an robh iad—iadsan a bha 'giùlan an uisge, leig iad an soithichean air an t-sràid, agus sheas iad ag amharc suas chum na beinne.—Faic iadsan a th' aig an tobar, tha an t-uisge 'ruith thairis air beul shoithichean a bha loma-làn o chionn fhada, ach cha'n eil a h-aon 'gan togail! Ciod è an sealladh tha r'a fhaicinn air a' bheinn, a tha mar so a' dùsgadh iongatais co mòr, agus air a' bheil gach sùil suidhichte?—Tha an sliabh làn do dhaoine fo airm—thainig cuid diubh ann feadh na h-oidhche, chruinnich iad ann gun fhios, am feadh 's a bha muinntir a' bhaile-mhóir 'nan suain—agus dìreach mar cheò dòmhail a dh' éirich o'n chuan mhór, agus a dh' iadh a suas gu h-athaiseach mu bhroilleach na beinne, tha an sluagh ud fo airm an déigh am baile a chuartaichadh—Amhaire mar is àill leat, deas no tnath, an ear no 'n air, tha gathan na gréine a' deàrrsadh air an sleaghan geura, air an sgiathan lóinnearach, agus air an claidhean sgaiteach. Tha carbadau cogaidh làn do dhaoine air an éideadh le lùirichean iarunn agus clogaidean àrd, air an ais 's air an aghart, air mhìre-chatha, o cheann gu ceann do 'n fheachd lionmhor.

Có iad am feachd mòr a bha mar so a' cuartaichadh a' bhaile? 'Si so a' cheisd tha 'm beul a h-uile fìr—ach cha robh neach air bith deònach air an fhìrinn aideachadh, gum bu naimhdean iad, agus gu 'n do chuartaich iad am baile chum a sgrios. Cha robh e comasach so a chleith na b' fhaide. Thainig oiteag ghaoithe a sgaoil a mach a' bhratach o'n chrann—bha i nis a' snàmh san t-soirbheas, agus chunnacas gum b'i bratach an naimhdean a bh' innte. " 'S iad ar naimhdean a th'ann!" arsa gach aon, "ar naimhdean guineach an-ìochdmhor, 's iad na Sirianaich a th' ann, air tighin a nuas an aghaidh sluaigh Israeil!"—Ach e' arson a chuartaich iad am baile beag so?—C'arson nach do thòisich iad an aghaidh aon do na bailte-móra?—C'arson nach deach iad a mach an aghaidh Ierusalem no Iericho?—C'arson a thug iad a' cheud deuchainn an aghaidh a' bhaile blig so?

An sin sheas duine colgarra, gruamach, duaichni suas, neach air nach robh eagal Dé, no suim do mhuinntir Dhé, agus mar so labhair e. " 'S ann do bhrìgh gu bheil Elisa a chòmhuidh ann an so a thainig feachd Shiria nuas 'nar n-aghaidh. Dh' innis Elisa" ars' esan, "do rìgh Israeil na bha dol air aghaidh am measg nan Sirianach, agus nime sin tha iad air teachd chum am baile anns a' bheil an duine so a sgrios; agus thig milleadh agus bàs oirnne agus air ar mnathan agus air ar leanaban: nitear spùinneadh air a' bhaile, thig sgrios buileach air, agus air na bheil ann; agus bidh sinn 'nar trallèan aig rìgh Asiria. B'e so do ghnàth mo bharail, nach feudadh ratl no beannachadh no piseach, a bhi 'n lorg an duine so Elisa."

'Nuair chuala 'n sluagh so, bha iad fo chorruiche mhóir an aghaidh Elisa, oir shaoil iad gur li-è thug an cunnart so air a' bhaile, agus gum b'è ceann-aobhair gach call agus sgrios a bha 'tighin orra.

Air an àm so dh' fhosgail dorus eile, agus b'è sin dorus an fhàidh Elisa.—Thainig òglach an fhàidh a mach le 'chuinneagabh air a ghuailibh a' dhol a dh' iarraidh uisge. Ghabh e iongantas 'nuair chunnaic e an sluagh cruinn, agus dhlùthaich e orra, a dh' fheóraich ciod air an robh iad a' dlùth-bheachdachadh co dian. B' fhuasad' fhaicinn gu'n robh nì-eiginn a' cur imcheist agus eagail orra—ach ciod è cha robh fios aige, agus bha 'mhiann air fhiosrachadh. 'S gann a labhradh a h-aon diubh ris—dh' amhaire iad air le feirg agus le tàir. “So” ars' iadsan, “a h-aon diubh, 's fèarr dhuinn a thoirt thairis do làmhnan nan Asirianach, agus sinn féin a thèarnadh.”

Chuir so mòran iongatais air an duine—cha b' urrainn da a thuigsinn cionnas a bha iad fo fheirg an aghaidh an Fhàidh. Bha am Fàidh iochdmhor seirceil, caoimhneil, truacanto; cha do dhiùlt e sochair riamh a dheanamh do dhuine thainig g'a iarraidh. Cionnas, matà, a bha iad a nis fo fheirg d' a thaobh? Ann an ùine ghoirid thuig e ciod a bha 'cur eagail orra: chunnaic e am feachd mór a bha 'cuartachadh a' bhaile. Ghabh esan mar an ceudna, eagal, agus chlisg a chridhe an taobh a stigh dheth. 'S gann a bha fios aige ciod bu chòir dha a dheanamh, cia dhiùbh bu chòir dha falbh no fuireach. Mu dheireadh ghoid e air falbh mar neach fo nàire, gun uiread 's a chuid cuinneagan a lìonadh aig an tobar. Ghabh e dhachaidh chum tigh an Fhàidh gu tróm-chridheach eagalach, iarguineach. Chaidh e 'stigh do sheòmar an Fhàidh, a' smuainteachadh gu'n robh e fhathasd 'na leabaidh, agus mar bu dòcha, 'na shuain.

Ach bha an duine le Dia air éiridh, agus bha fios aig an t-seirbhiseach c' àit an robh e r'a fhaotainn—gu'n robh e, mar bu ghnàth leis, air mullach an tighe a' gairm air ainm an Tighearna Dia a dh' fhair thairis air ré na h-oidhche chaidh seachad, agus a thug air solus na gréine éiridh a rithist air ann an slàinte agus ann an fal-laineachd. Lean e a mhaighstir gu mullach an tighe, agus ann an sin, mar bha fiughair aige, fhuair e an duine le Dia. Bha an seirbhiseach fo bhuaireas mór, air chrith le h-eagal, gun chomas labhairt, a ghlùinean a' bualadh an aghaidh a chéile, an anail 'na uchd, fiamh a' bhàis le oillt air 'aodann;—am fear eile, a mhaighstir, ciùin, sàmbach, socrach stòlda, air a ghlùinibh ri ùrnuigh, a làmhnan paisgte, a shùil ri nèamh, a ghuth ìosal stéighichte, a' dórtadh a mach a thaingeachd do Dhia ann an urnuigh dhùrachdaich. Ghuidh e agus dh' asluich e Dia le dian-iarratus làidir, gun fhios gu 'n robh duine beò 'ga éisdeachd, gun smuaineachadh gu 'n robh cluas eile ach cluas an Tì àrd agus ghlòrmhoir sin a tha ghnàth fosgailte, a' toirt fa' near na bha e 'g ràdh.

Sheas a ghille air a chùl gu glas-neulach, eagallach, gealtach, gun a chridhe bhi aige stad a chur air ùrnuigh an duine naomh, agus mu dheireadh na stad an duine le Dia. Thionndaidh e agus dh' fheòraich e gu ciùin “ciod so a mhiic a tha 'cur cúraim ort?” An

sin thuirt an t-òglach, “O! m’ athair, beachdaich air an t-sliabh” Smuaintich e gu’n cuireadh an sealladh sin iongantas, agus eagal, agus mùiseag air an Fhàidh mar a chuir e air fèin: ach cha’n aun mar so a bha ’chùis; cha d’ thainig atharrachadh no caochladh air gnùis an Fhàidh—cha do ghabh esan eagal air bith, ni mò a chinn e glasneulach eagalach. “C’ arson,” ars esan, “a tha sud a’ cur fianh ort?” “’S ann air do thòir-sa, athair a tha iad, ’s tusa tha ’dhìth orra, agus tha droch dhaoine a’ bhaile-mhóir ullamh gu tuiteam ort, agus do thoirt seachad do làmhnan nan Asirianach air a’ cheart àm so. Mar bha mi ’siubhal air feadh sràidean a’ bhaile, dhearc iad orm le sùilibh feargach colgach, agus bhagair iad aun an cainnt eagalaich, ag ràdh gur tusa, athair, a thug so orra agus air an cloinn; agns bha eagal orm gum mallaicheadh iad thusa agus Dia Israeil.” Ach cha do chuir so càmpar no uambas air Elisa—bha e co ciùin, shuidhichte ’s ged nach robh cunnart. “Na biodh eagal ort,” ars’ esan, “oir is lìonmhoire iad a tha leinne na iadsan a tha leò-san.” II. Rìgh vi. 16.

Chuir so iongatas mòr air a’ ghille, ach cha do labhair e diog. Cha bu léur dhàsan neach air bith air taobh Elisa; dh’ amhaire e air an làr a’ smuainteachadh leis fèin, “cha’n eil annainn ach dithis, agus tha ar naimhdean lìonmhor treun.”

’S math a bha fios aig an Fhàidh air na smuaintean a bha nis air an dùsgadh ’na inntinn; ghabh e truas dhe—oir bha cridhe an duine naoimh làn do thruacantas. Coma co dhiù, cha d’ thubhairt e a bheag ris, ach rinn e ùrnigh air a shon, a’ guidhe gum fosgladh Dia a shùilean, agus gu’n saoradh se e o eagal dhaoine. Chuala Dia an ùrnuigh, dh’ fhosgail Dia a shùilean, dh’ amhaire e, agus feuch! bha ’n sliabh làn do dh-eachabh agus do charbadan teine mu ’n cuairt air Elisa! Bha feachd air muin feachd a suas gu àirde na h-iarmailt, fhad ’s a b’ urrainn sùil an leantuinn, agus iad uile dlùth d’a mhaighstir chum freasdal da agus a dhìon.

Ach có iad so? có iad na h-eich agus na carbadan-teine? Thà aingiubh Dhia nan dùl.

’S e fèin a rinn na h-aingil fòs

’Nan spioraid làidir thréun;

’S e rinn ’nan teine lasarach

a theachdairean gu léir.

B’ iad so freiceadan an Fhàidh—a’ choimheadachd naomh a bha mu ’thimchioll. ’Nuair a bha Iacob air an t-slighe, choinnich aingil Dhé e, agus ’nuair a chunnaic e iad, thuirt e, “’Se so feachd Dhé,” agus arsa ’n t-abstol, “Nach spioradan frithealaidh iad uile, air an cur a mach chum frithealadh dhoibhsan a bhios ’nan oighreachan air slàinte?” Agus có ’s urrainn a ràdh nach ’eil muinntir an Tighearn air an cnartachadh leò do ghnàth, ged nach urrainn sinn an faicinn le’r sùilibh corparra? Nam biodh Dia air faicinn gu robh so feumail dhuinne, b’ fhnrasda dhàsan cnmhachdan móra eile thoirt duinn leis am bu léur dhuinn nithe spioradail, agus leis an feudamaid còlas a ghabhail air an t-saoghal spioradail—mar tha sinn

le'r sùilibh 's le'r cluasaibh corporra a' gabhail air an t-saoghal fhaicsinneach so air a' bheil sinn a chòmhnuidh, Tha fuaim agus gleadhraich san t-saoghal so ged nach cluinn iadsan a tha bodhar e —tha dathan bòidheach so' bhogha-bhraoin ged nach léur leis an dall iad. Nach feud aingil Dhé agus spioradan a bhi m' ar timchioll ged nach d' thug Dia dhuinne air an àm cumlachdan chum an faicinn no an éisdeachd? Tha aingil Dhé a' freasdal d'a mhuinntir féin. A Dhé fosgail sùilean ar creidimh chum gum bu léur dhuinn an dton a tha mu'r timchioll! O gu'n uidheamaicheadh Athair ar spiorada sinn air son saoghal nan spiorad! Faiceamaid o'n sgeul bheag thaitneach so tha air a thogail air focal Dhé, cia tèaruinte shona 's a tha pobull an Tighearna am meadhon gach cunnairt. Tha Dia 'na bhalla teine mu'n cuairt doibh. Thugamaid an aire gur h-esan ar Dia agus gur sinne a shluagh; cuimhnicheamaid a ghealladh prìseil; ma tha Dia maille ruinn có 's urrainn a bhi 'nar n-aghaidh?

Tha aingil Dhé a' campachadh
mu'n dream do'n eagal e;
'Gam fuasgladh a's 'gan teasraiginn
o'n trioblaidibh gu léir.

Có 's urrainn le làn chreidimh earbsa as a' ghealladh so, agus gach gealladh eile do'n t-seòrsa, nach feud le dealas diadhaidh an t-òran binn buadhmhor sin eile a thogail?

Ged champaicheadh a'm aghaidh feachd, i
cha'n eagal le mo chrìdh;
Ged dh' éireadh cogadh 'm aghaidh fòs, j
air m' anam geilt cha bhì.

CÙNNTAS AITHGHEARR AIR LUNNUINN.

EARRANN II.

AN ABAID MHÓR. (*Sa' Bheurla Westminster Abbey.*)

THA e air a ràdh gu'n robh tigh-aoraidh far a' bheil an aitreabh eireachdail so air a càramh, eadhon o linn nan Abstol; agus tha sean eachdraidh, ach cha 'n eil sinn a' cur mòran earbsa innte, ag ràdh gu'n robh an Abaid so air a coisrighadh leis an abstol Peadar féin: ach bha 'h-uile clach do'n t-sean eaglais sin air an togail air falbh, agus bha an eaglais mhór a tha nis an so, air a cur suas leis an rìgh iomraiteach sin *Edward the Confessor*, mar tha e air ainmeachadh ann an eachdraidh Shasunn. Chosd e anabharr òir agus airgid an togail na h-eaglais so: thug e an deicheamh cuid do na bh' aige féin air aghaidh an t-saoghail, chum na h-oibre so. Chrìochnaich e i sa' bhliadhna 1065. Tha dlù air ochd ceud bliadhna nis o'n àm sin. Chaochail an rìgh a thog i, seachduin an déigh dhi bli air a fosgladh agus air a coisrighadh; agus thiodhlaiceadh e le àrd urram agus ghreadhnáchas fo chobhan lic na h-

altarach ; agus anns an aite cheudna tha 'chuid bu mhò do rìghribh nan linn sin air an càramh.

'S ann a stigh san eaglais so bha rìghrean Bhreatunn gu léir air an crùnadh, ach a h-aon ; agus 's ann ann a chaidh a' bhan-rìgh òg a tha nis thairis oirnn a chrùnadh mar an ceudna.

Tha an eaglais eireachdail dhreachmhor so air a togail air chumadh crois ; tha i ceithir cheud agus sèa deug do throidhean air fad, dà cheud agus trì troidhean air leud, agus tha 'n tùr dà cheud agus trì-troidhe-fichead air àirde. Bha i air a cumail suas o linn gu linn le rìghribh Shasunn, anns an òrdugh a b' fhèarr ; ach thog rìgh Eunraic an seachdamh eaglais r'a taobh, nach 'eil a leithid r'a faicinn air an t-saoghal, air son obair shnaighte agus chlachaireachd, agus àilleachd do gach seòrsa.

Tha an Abaid mhór fosgailte a h-uile latha, agus cha chosd e ach còigsgillean-déug gach nì tha innte fhaicinn ; agus da rìribh 's àiridh e air beachd gach aon ; b' fhiach do dhuine dol air bonnabh a chas suas fad an rathaid do Lunnuinn g'a h-amharc. Cha 'n eil e comasach cùnnas ceart a thoirt air an aitreabh eireachdail aosmhor so—ghabhadh so leabhar, agus cha bu leabhar beag. Cha tuig neach nach do sheas riabh air ùrlar na h-eaglais so na smuaintean àrda, stòlda, faodaidh mi a ràdh tùrsach sùidhichte, tha air an dùsgadh san anam le gach nì tha r'a fhaicinn innte.

Am measg gach nì iongantach eile tha r'am faicinn innte tha a' chlach ainmeil sin air an robh mòran do rìghribh na h-Eirionn agus na h-Alba air an crùnadh, agus a thugadh a suas á h-Albainn leis a'cheud rìgh Iomhar. 'S iomadh sgéul tha air innseadh mu dhéibhinn na cloiche so. Tha cuid ag ràdh gur h-i a' cheart chlach, air na leag Iacob a cheann san oidhche sin sam fac' e am fàradh suas gu nèamh, agus aingle Dhé a' dìreadh agus a' téarnadh air. Thainig i o rìoghachdabh na h-aird-an-Ear do dh-Eirinn, agus thugadh á sin i do Ghàidhealtachd Albuinn ; bha i fada ann an Dunstaithinis. 'S ann oirre chaidh Fearghus, ceud rìgh Albainn a chrùnadh. Tha i air a suidheachadh ann an seana chathair mhóir, agus da rìribh, 'nuair a shuidh sinn oirre, dhùisg iomadh smuain 'nar n-inntinn.

Ach 'se an nì tha 'fàgail na h-Abaid mhóir so co ainmeil, agus a tha 'toirt co liughadh aon g'a h-amharc, gur i cladh mór rìghrean, mhórairean àrda, fhlatthaibh urramaichte, sgoilearan, shaighdearan, mharaichean ainmeil, air am bheil iomradh againn ann an eachdraidh na rìoghachd. Tha 'chuid a's mò do na daoine iomraiteach so mu 'bheil sinn a' leughadh ann an eachdraidh Bhreatunn, air an tìodhlacadh an taobh a stigh do bhallachan aosmhor an tighe so, agus carraighean-cuimhne dreachmhor thairis orra, air an snaigh-eadh as a' mharmor a's gile, agus leis an luchd-oibre a's innleachdaiche anns gach cearn do'n t-saoghal. Cha'n urrainnear an ainmeachadh fa leth—tha na ceudan, seadh na mìltean ann is àiridh fhaicinn agus ainmeachadh.

Tha lag a's làidir, beag a's mór
Co' shìnte 'n so le chéil'

Tha naimhdean sàmhach taobh ri taobh,
A's luchd na combhstri rèidh.

So a' cheart smuain a dhùish 'nar n-inntiun mar sheas sinn aig
uaigh ban-rìgh Ealasaid Shasunn, agus a' bhan-rìgh Muire againn
fein a chuir i gu bàs—Uilleam *Pitt* agus Tearlach *Fox* taobh ri
taobh—sgoilearan ainmeil a bha 'caineadh a chèile 'nan latha fein,
an so tosdach balbh, a' cadal san aon ùir; agus da rìribh 's truagh
leinn neach is urrainn seasamh air na leaca-lighe so fein, gun
smuaintean àrd a bhi air an dùsgadh. Tha *Newton*, an sgoilear a
b' ainmeala bha air aghaidh an t-saoghail, luchd-riaghlaidh na
rìoghachd o àm gu h-àm, ceannardan airm Bhreatunn a thug
buaidh anns gach blàr agus cogadh air feadh an t-saoghail, ainme-
annan air an robh sinn eòlach an àm ar n-òige, gach filidh agus
aòsdana, gach diadhair urramaichte—ann an aon fhacall, a h-uile
h-aon a b' ìomraitiche na chèile o chionn ochd ceud bliadhna, tha
iad an so an suain a' bhàis. Ma tha àite air thalamh tha na's
cumhachdaiche na àit eile chum tróm shoilleireachadh a thoirt do
dhuine air amaideachd agus faoineis glòir an t-saoghail so, 'se so
an t-àite. Si so sgoil na h-irisleachd agus a' ghliocais! 'S ann
an so tha buaidh Rìgh-nam-fiamh air a leigeil ris. Tha iomadh
gaisgeach 'na luidhe san àite so, ach tha esan, gaisgeach an eagail,
a' riaghladh an so. Tha an eaglais so mar àit aige anns a' bheil e
a' leigeil ris a chumhachd—ann an so tha e 'tilgeadh tair air
mòrchuis agus glòir agus greadhnachas rìghrean! 'S ann a stigh
an so a chì sinn cia faoin an ni uail na beatha! cia suarrach cliù
dhaoine, ainm àrd—amaideachd nan amaideachd!

'S beag suim an diugh do dh-ùir na feadhnach so sig an robh
rìoghachdan aon uair fo'n smachd! Tha no h-eachdraidhean a bha
air an deargadh air an uaighean an déigh tuiteam gu h-ùir—cha'n
urrainnear eadhon ainmeannan nan daoine móra air son an do
thogadh iad a leughadh—tha an cuimhne agus an eachdraidh air
dol seachad, dìreach mar gunn biodh iad air an sgriobhadh air
gaineamh mhìn tràigh a' chladaich. Tha cuid do na togalaichean-
cuimhne bu dreachmhoire san àite so air tuiteam gu smùr! Agus
igidheadh tha daoine eile a' strìgh gu ainm àrd a chosnadh, agus
uaigh fhaotainn san àite so am measg muinntir urramach na talm-
hainn, anns a' bharail ghòraich ged dhìchuimhnichear càch, nach
leigear an cuimhne féin ga dìlinn an dìchuimhn! Tha cuid an
so a chaochail o chionn seachd ceud bliadhna, cuid o chionn mhios;
ach air an aon latha, éiridh iad uile suas le chèile! C' àit a' bheil
ciste-mhairbh nan rìghrean uaibhreach sin a thòg barrachaoil na
h-Eiphit mar àiteachan tìodhlacaidh dhoibh fein? Tha an ùir
air a sgapadh a mach air ceithir ghaothaibh nan spéur, agus an
cisteau-mairbh air an giùlan do thigh nan iongatas an Sasunn!
Tha na h-uaighean agus na h-àiteachan tìodhlacaidh a's costala
air a' bheil cùnnas ann an eachdraidh an t-saoghail, 'nan làraichean
briste, air spealgadh as a chèile, gun fhios cò thog iad! agus an
saoil sinn nach éirich an ni ceudua do'n Abaid mhóir sin air a'
bheil sinn a nis a' labhairt. Tha 'n t-àm a' tighin 'nuair thuiteas i 'na

smùr gu làr—an t-àm 'nnair nach bi faaim an orgain àrd—téis nan clag—ceilearadh nan Salm, r'an eisdeachd innte! An àite sin bidh a' ghaoth le moumhur tùrsach r' a h-éisdeachd air feadh a làraichean briste—bidh a' chomhachag bhrònach thiamhaidh a' togail a crònain mhuladaich air a' chloich a's àirde dhi—bidh an eigheann uaine a' dìreadh suas ris na ballachan briste—bidh an eauntag, lus nam ban sith, meuran nan cailleach marbh, a' fàs am measg nan leacan briste!

Mar so tha mac an duine, gloir an t-saoghail so, agus gach greadhnachas cruthaichte a' seargadh as, agus a' dol seachad—tha 'eachdraidh agus a chuimhne mar sgeul a dh' innseadh!

RÌOGHACHD BHREATUNN.

'Si so an rìoghachd a's cumhachdaiche tha air uachdar an t-saoghail mhòir. Ma bheacbdaicheas sinn air dealbh an domlain, 's gann a chìtear an t-eilean beag ris an canar Breatunn—tha e mar dhùrdan faoin, mar sgeir bhig air druim a' chuain mhòir; air a chuartaichadh le rìoghachdan co farsuing 's nach ionndraicheadh iad meud an eilean so ged robh e air a ghòid á cirb dhiubh. Ach ged tha an t-eilean féin beag agus snarrach ri amharc air, thug an Tighearna dha ainm agus uachdranachd agus cumhachd, nach d' thugadh do dh-aon dùthaich no rìoghachd eile air a' bheil eachdraidh. Ged tha 'n t-eilean so beag, 's iomadach eilean mòr agus dùthaich fharsuing a bhuineas da; agus tha na dùthchannan a bhuineas da na h-uile latha 'dol am mendachd a thaobh sluaigh agus beairteis. O chionn cheud-gu-leth bliadhna cha robh sluagh Bhreatunn, agus gach eilean agus cearn a bhuineadh dhi os ceun seachd muillean air àireamh. O chionn leth-cheud bliadhna, bha uachdranachd aig Breatunn thar tri-fichead-muillean sluaigh; agus air an am-sa tha dlù do dh-ochd-cead-muillean do shluagh, (800,000,000) ag aideachadh uachdranachd, agus fo riaghladh na dùthcha so! So àireamh a tha duilich do'n inntinn a thuigsinn.

Tha ann an Sasunn agus Albuinn ceithir fichead agus ochd mìle do mhilltean ceithir-chearnach, (88,000) gach aon diubh so mìle air fad agus air leud; ann an Eirinn deich-mìle-fichead (30,000) mìle do'n tomhas cheudna; ach faiceamaid farsuingeachd nan dùthchannan, agus lionmhorachd an t-sluaigh a bhuineas do Bhreatunn. Tha againn.

	Miltean ceithir chearnach.	Aireamh ? Shluaigh.
San Roinn-Eòrpa	120,800	28,000,000
Ann an Africa	200,000	400,000
— Asia, na h-Innsean an Ear .	1,000,000	140,000,000
— Anstralia	1,500,000	500,000
— America mu thuath	3,000,000	2,000,000
— Innsean na h-airde 'n iar .	10,000	1,000,000
— America mu dheas	120,000	100,000
An t-ìomlan	15,950,000	172,000,000

Cha'n eil cànan air a labhairt air aghaidh an t-saoghail le uiread do shluagh 's a tha a' Bheurla. Tha i a' sgaoileadh o latha gu latha air feadh an domhain. Tha iad ag innseadh dhuinn gu bheil i air a labhairt air an àm le leth-cheud muillean (50,000,000).

Faodar a ràdh gur i Breatunn ceardach, àit-oibre, agus bùth, an t-saoghail. 'S ann an so tha àireamh mhór do shluagh an domhain a' faotainn an aodaich agus gach goireis—agus tha beairteas an t-saoghail air a ghiùlan do'n rìoghachd so. Tha iomadh cainnt eile air a labhairt ann an rìoghachdan a tha 'g aideachadh uachdranachd Bhreatunn. Tha iomad seòrsa cànan diubh so nach urrainnear innseadh; ach bheir na leanas seorsa do bheachd dhuinn air cuid diubh.

Aireamh shluaigh.

Tha a' labhairt na Cuimric	500,000
_____ na Cànan Mhanainnich	20,000
_____ na Gàilig Albunnaich	250,000
_____ na Gàilig Eirionnaich	4,000,000
_____ na Beurla	31,000,000
_____ na Cànan Dùidsich	200,000
_____ na Fraingis	50,000,000
_____ na Cànan Spàinnich	70,000
_____ na <i>Portuguese</i>	200,000
_____ Cànan na h-Eadailte	200,000
_____ Cànan nam <i>Maltese</i>	100,000
_____ na Gréigis	50,000

a thuilleadh air mòran do chànanibh tha air an labhairt ann an cearna far nach d' fhuaradh cothrom air an t-sluagh àireamh, ann an Africa—Arabia—China—na h-Innsean—Australia—tìr nam *Malays*—agus America mu dheas agus mu thuath.

Cha'n eil e comasach cùntas pongail a thoirt air gach seòrsa aidmheil agus creidimh, agus gach gnè iodhol-aoraidh, fa leth, a tha air an cleachdadh anns gach cearn a bhuineas duinn. Cha mhór nach 'eil na seòrsachan creidimh co lionmhor ris na Cànaichean. Ainmichidh sinn cuid dinnh:

Aireamh shluaigh.

Tha ag aidmheil creidimh Easpuigeach Shasunn	15,900,000
_____ Eaglais na h-Alba. . . .	3,000,000
_____ a' chreidimh Phàpanaich. . . .	10,000,000
_____ Ghrèugaich	6,000,000
_____ Iùdhaich	20,000,000
_____ Mhahomedanaich	15,000,000
— Creidimh Innseanach nam <i>Bramins</i>	90,000,000
_____ <i>Parsees</i>	36,000,000

ach tha iomadh seòrs 'eile ann a bharrachd air na dh' ainmich sinn.

Tha teachd a stigh, no a' chis tha Breatunn a' togail, os-ceann ceithir fichead muillean (£80,000,000) punnd Sasunnach sa' bhliadhna; agus costas, no fiachan na rìoghachd dlùth do cheud

muillean (£100,000,000). 'Nuair a thainig an cogadh mòr mu dheireadh gu crìch, bha aig Breatunn sèa-cend agus da-fhichead mìle fear (640,000) fo armaibh; agus bha muillean fear fo armaibh ann an pàigheadh Bhreatunn, air feadh an t-saoghail. Tha dlùth do mhìle long-chogaidh agus do gach seòrsa, againn air a' bheil naoi fichead mìle (180,000) seòladair. Tha aig a' chuideachd mhòr Innseanaich amhàin, trì-ceud mìle (300,000) fear fo armaibh.

Bheir so seòrsa do bheachd dhuinn air cumhachd namhasach Bhreatunn. O! nach mòr a tha aig an riogachd so ri freagairt air a shon do Dhia? Thug Esan dhuinn uachdranachd agus ceannas thar nam mìltean de shluagh—tha beairteas an domhain mhòir air a ghiùlan d'ar calachan—tha luingis Bhreatunn a' snàml' air gach fairrge, agus a bratach bhuadhor a' srannraich 's gach gaoth tha séideadh. Cha'n eil a' ghrian a' dol fodha air na dùthchannan a bhuineas duinn; cha lnaithe tha i' dol fodha air aon chearn do ar rioghachd na tha i' g éiridh air cearn eile! C'arson a thug Dia dhuinn a leithid do chumhachd agus do dh-uachdranachd, mur h-ann chum 'ainme féin, agus an t-Slànuigheir a chuir e uaithe, a dheanamh aithnichte anns gach àite? Rinn Breatunn móran, ach tha móran fhathast gun deanamh.

THOGAINN FONN AIR LORG AN FHÉIDH.

A Chuairteir rùnaich,

Fhuair mi ur litir, agus bha sodan air mo chridhe 'nuair thuig mi nach do dhìchuimhnich sibh Ailean-na-Béinne. 'S minic a ghiùlain mi sibh air mo ghuailibh, 's a dh'innis mi dhuibh sgeul mu thìr nam beann. Tha mi nis aosmhor, osceann ceithir fichead bliadhna; ach tha mo thùr 's mo thoinisg agam, mo chiall 's mo mheodhair mar a bha riamh; tha da rìribh a' cholunn air fàs breòite, ach tha 'n inntinn beothail, togarrach agus ait. Cha dìrich mi bruthach 's cha siubhail mi mòinteach, tha mo cheum goirid, agus is beag a bheir an anail do'n uchd; ach tha mo chridhe fhathast sa' bheinn, agus aisling na h-oidhche am measg nan stùcan àrda—dùisgidh an smior a'm clnàmhnan aosmhor 'nuair chluinneas mi “tailnrich dhos a's chon, a's shreang;” 'S minic 'nuair shuidheas mi ri gréin tra nòin, fo dhuhhar a' bharrach, no a'm shìneadh air na neònain àillidh, thig cuimhne nan làithean a dh' fhalbh mar aisling na h-òige air m' anam.

“'N sin chì mi ar leam an gadhar

A leanadh mi anmoch a's moch;

'S na sléibh bu mhiann leam bhì taghal,

'S na creagan a fhreagradh do'n dos.”

Bha mi fhìn còrr agus da-fhichead bliadhna 'm fhorsair aig Mac'ic-Alasdair, agus bha m' athair, agus 'athairsan 'nam forsairean maraon, air chor 's gur dù dhomh seòrsa do dh-eòlas a' bhì agam air eachdraidh nam fiadh agus faoghaid nam beann. Fiachaidh mi na ceistean a chuir sibh orm 'nur litir a fhreagairt mar a's fearr is urrainn mi.

A thaobh na h-aois a ruigeas cuid a dh-fhéidh 's duilich labhairt gu poncail. 'Si mo bharail fein o na chuala mi o dhaoine fiosrach mu dhéibhinn so, agus o Mhac-ic-Alasdair féin, a tha eòlach air eachdraidh nam fiadh anns gach cearn do'n t-saoghal, gu bheil cuid diubh a' ruigsinn aois mhór. Tha làn-dearbhadh againn gu'n robh cuid diubh ann am frith Athull agus Ghlinne-garaidh, a bha ceithir fichead bliadhna, agus os a cheann; agus tha daoine eòlach ag ràdh gu 'n ruig iad sèa fichead no seachd fichead bliadhna! Anns a' bhliadhna 1826, bha Mac-'ic-Alasdair le moraire Dhùimhóir a' sealg air Tórr-na-corra, agus ghrad leum damh mòr cròcach a mach as a' choille. Loisg Mac-'ic-Alasdair air, agus thuit e. 'Nuair ràinig iad e fhuaradh comharra-cluais àraid air. "Thig an so," arsa Gleannagara ris an fhorsair, "agus innis domh ciod an comharradh cluaise th' air an damh so." "So," arsa 'm forsair "comharra'-cluaise Eóghain-mhic-Iain-Oig; bha cóigear a làthair a thairg am moraire thoirt an so." B'e Eóghan-mac-Iain-Oig forsair ainmeil a chaochail ceud-gu-leth bliadhna roi 'n àm sin. Tha cabair an fhéidh so air an gleidheadh ann an teaghlach Mhic-'ic-Alasdair gu ruig an latha diugh.

Tha iomadh eachdraidh eile do 'n t-seorsa cheudna againn 's cha 'n eil teagamh nach cuala sibh féin na sean fhacail Ghàilig do thaobh so, mu aois an fhéidh

Tri aois coin, aois eich;
 Tri aois eich, aois duine;
 Tri aois duine, aois féidh;
 Tri aois féidh, aois firein;
 Tri aois firein, aois craobh-dharaich.

Sin agaibhse barail nan daoine 'dh' fhalbh, agus cha bhreugaichear an sean fhocal. Tha fios cinnteach gu'n robh aon agh geal ann am fàsach Lochtréig fad chuimhne thrì linnntean. Bha uile shealgairean na dùthcha eòlach oirre. Bha i co geal ris an t-sneachda, ach co furachail sheòlta 's nach d' fhuaradh riabh urchuir oirre; agus tha eachdraidh air damh a' mhonaidh liath 'am Bàideanach air na loisgeadh leis na sealgairean a b' fhearr cuimse chaidh do'n bheinn, fichead agus fichead uair, agus dh' fhairtlich orra fuil a tharruing as. Fad leth-cheud bliadhna bha muinntir na dùthcha sin eòlach air; agus 's iomad duine tapaidh a chaill cadal na h-oidhche agus craicinn nan cas air a thòir, gu mu dheireadh an do leònach e le duin' uasal a Chlann Dòmhuill; thuit e, ach coma co dhiùbh, dh' éirich e, agus thà e as. Deich-bliadhna-fichead 'na dhéigh sin, mharbhadh a' cheart damh so bràigh Bhàideanach, agus fhuaradh am peileir a chuireadh ann leis an Dòmhuillach deich-bliadhna-fichead roimhe sin 'na ghualainn! Cha b' urrainn do dhamh mór a' mhonaidh liath bhi fo sheachd fichead bliadhna dh' aois. B'e an damh bu truma chunnaic mi riamh air a mharbhadh aon a thuit fo làimh Mhic-'ic-Alastair féin, a bha deich-clacha-fichead—ach 's fiadh math a thig osceann sèa-clacha-deug.

Tha sibh a' feòruich mu na coin a b' àbhaist a bhi aca ri linn m' òige, a ruagadh nam fiadh, miolchoin air neo Gadhair, oir b'e 'n t-aon seòrs' iad. Bha na miolchoin ann ri linn Fhinn Mhic Cumhaill, mar thuit Oisean:

Chluinnte fuaim nan arm 's gach ceum,
Meaghal mhiolchon cleasadh àrd.

Tha na coin, no na gadhair fhiadh so mór làidir, anabharrach luath misneachail; cha 'n eil an seòrsa so nis furasd' fhaotainn—ach b' eireachdail iad ri ainharc orra :

Sud mar thaghadh Fionn a chù,
Shìl mar àirneig, cluas mar dhuilleig,
Uchd mar ghearran, speir mar chorrán
'S an t-alt-lùthaidh fad' o'n cheann.

Tha fios cinnteach againn gu 'm b' àbhaist doibh le gadhair làidir na féidh a shealg o shean, gun bhogha-saighead no idir acuinn theine—Tha sibh féin, a Chuairteir, na's eòlaiche na mise air eachdraidh na rìoghachd, anns a' bheil sinn a' leughadh gu'n deachaidh Ban-rìgh Ealasaid a mach a shealg sa' bhliadhna 1595 ann am frith fharsuinn shuas an Sasunn, le miolchoin, agus gu 'n do mharbh iad sèa-daimh-dheug gun saighead gun urchair. Cha'n eil seòrsa madaidh idir ann a's misneachala na miolchu an fhéidh, do 'n t-seòrsa cheart. Tha 'n seòrsa so nis duilich fhaotainn; tha corr fhear, tha iad ag ràdh, ann an Eirinn agus an Sasunn; agus theagamh gu bheil air an àm mu thuairam deich no dusan diubh ann an Albainn. 'S dòcha gu bheil an seòrsa 's firinniche 's a's fearr dhiubh so a nis r'a fhaotainn ann an Oronsa aig Caiptein MacNeill, oighre òg Cholonsa, agus tighearna Ghiogha. 'Se 's ainmean dhoibh sin Busgar agus Bran, dà mhiolchu gun an coimeas san rìoghachd. Chà 'n eil fhios 'am an cuala sibh riabh sgeul tha fios agam tha fìor mu dhèibhinn an dà mhadaidh thréin so. Mu latha Lùnasdail sa' bhliadhna 1835, 'se sin o chionn sèa bliadhna, chaidh uaislean òg o Cholonsa do cheann-uachdrach Dhiùra a shealg fhiadh. Bha iad ann seisear shealgairean, sgioba bàta, Douncha MacCarraig am pìobaire, agus Fionnla còir, am forsair. Ràinig iad Diùra san anmoch air feasgar àillidh; dhìrich iad a suas uchd na beinne, agus aig bun cas-chraige ard, bha dorus uamha mhór dhomhain far an deach iad a stigh a chur na h-oidhche seachad fo fhasgadh. Las iad gealbhan cridheil do chonnadh tioram—sgaoil iad raineach a's luachair, 's am fraoch badanach donn air na shuidh iad fhad's a bha lòn an anmoich 'ga dheasachadh. Thog am pìobaire suas port, agus fhreagair Mactalla o mhìle creig. Gu lìosal aig an tràigh bha a' bhìrlinn leis an sgioba, an cuan mór a' sgaoileadh a mach uapa, fiath nan ian air, agus gidheadh chluinnteadh an onfha' thróm. Bha a' chorra-ghriobhach agus an guilbneach a' sgriachail o chraig gu craig—chluinnte géum nam bà shìos air an t-srath bùirich nan tarbh—fead a' bhuachaille—agus gu h-ard sa' chreachuinn, langan an fhéidh. Chaidh na sealgairean gu tàmh, an déigh dhoibh an lòn ithe, a dheasaicheadh dhoibh leatha-se nach do leig le sgioba bàta Colonsa fhàgail riabh gun an cliabh làn. Chaidh an t-slige chreachainn mu'n cuairt—chluich Donncha MacCarraig cuairt an anmoich—thilg gach aon e féin air an fhraoch 'na bhreacan, agus bha iad 'nan suain—mar bha am fiadh cabrach donn mar an ceudna 'na

leabaidh luachrach, gun fhios gu'n robh Bran agus Busgar co dlúth. Fada mun d' éirich a' ghrian air Beinn an Oir, bha Donncha piobaire aig beul na h-uamha; thog e caismeachd Chlann-Nèill, 's bha h-uile h-aon air bonn. Thug cuid an tràigh orra gu snàmh—thug cuid am fuaran orra gus iad féin a nigheadh ann an uisge glan nam beann—thòisich càch air an lòn-maidne 'sgaoileadh a mach, 's cha robh sin fada 'ga ghabhail. Thugadh a mach na gadhair, a bha air lomhainn, ach cha bhlaiseadh iad greim ged nach d'ith iad a bheag o mhaduinn an latha chaidh seachad, co togarrach iasgaidh 's a bhia iad air an t-seilg, agus fios math aca c' àit an robh iad a' dol.

“Thog a' chuideachd orra 'n àird ri uchd na beinne—bha 'mhaduinn àillidh—a' ghrian ag éiridh gu dearg glòrmhor san aird-an-ear—an ceò ag éiridh air an leacainn—mullach nam beann fhathast a' tàmh anns na neòil—an fheadag a' feadraich o thóm gu tóm, agus an coil-each-fraoich a' goguil le h-iongatas có iad na coigrich a bha co tràth air an aracon.

“Ràinig iad guala ard, o'n robh sealladh farsuinn air a' choire gu h-ìosal—dhlùthaich iad gu fòil athaiseach air craig—ghabh iad a' ghloin'-amhairc, ach cha robh fiadh san t-sealladh. Thionndaidh iad gu àit eile, a' leantuinn Fhiounlai mar thogair e an treòrachadh. Bha esan ag imeachd romhpa—cha robh diog air a labhairt—Mu dheireadh stad Fionnla—sméid e orra stad far an robh iad—leig e e féin air a bheul 's air a shròin air an raon, ag iadhadh mu thimchioll uchdaich a bha roimhe air mhàgaran, air a lamhan 's a chasan, gun ad gun bhoineid. Tharruing e air ais agus sméid e orra—lean iad e gu h-athaiseach faicilleach, eadar seasamb agus falbh air mhàgaran: chunnaic Fionnla cròc eadar e 's fàire, ach cha robh sùil ann a thog e ach a shùil féin. Dh' amhairc na h-uaislean leis a' ghloine mar a dh' iarr e orra 's iad 'nan sìneadh air an làr, agus mu dheireadh mhothuich iad damh mòr cabrach, donn, 'na luidhe air tolman rainich, agus a chròcan ard a suas, e 'cnàmh a chùr agus ag amharc mu'n cuairt da le sùil fhurachail. Theiriun na sealgairean gu aigeal a' ghlinne, air slighe air an robh iad air an cleith o'n fhiadh—lean iad Fionnla o àite gu h-àite 'romh anar aibhne—romh mhòintich—romh choille—romh fhéithean agus bhoglaichean, a' seasamb air uairibh 's a' màgaran air uairibh eile, gun smid á beul. Ràinig iad àite far an d' iarr Fionnla orra stad. Chaidh e féin air aghart gu furachail—luidh e air an fhraoch, agus shlad e e féin air aghart mar gum biodh e 'tolladh a stigh ann an àite cumhann aimhleathan—leag e a smig air an làr, cùl a chinn r'a dhruim, 's a shròn gu h-àrd san t-soirbheas—sméid e orra dlùthachadh. Cha b'e nis an fhala-dhà Bran 'us Busgar a chumail air lomhainn—cha b'i 'h-uile h-iall a chumadh iad. Ràinig iad an t-àite. “Fuasglaibh na coin!” arsa Fionnla 's e 'g éiridh. Ghrad chunnaic sinn am fiadh! bhia e 'deanamh a chas, sheas e mu thri fichead céum o'n àite 'n robh iad, agus dhlù-bheachdaich e orra 'n clàr an aodainn, ach ghrad thionndaidh e uapa agus thàr e as. Leig iad Bran 'us Busgar 'na dhéigh, thog iad iolach bhrosnuchaidh, agus shìn iad air! A mhic chridhe, 's ann an sin a bha 'n sealladh—a chròcan cabrach air a dhruim, a chuinnean fosguilte ri spéur, 's e 'cur nan con gu dùlan. Dhìrich na sealgairean an cnoc a b' àirde a dh'

fhaotainn seallaidh air an fhaoghaid. Thug am fiadh air chum na beinne; ach cha deanadh sin féum; phill e gu leathad o choire gu coire, o ghleann gu gleann, suas bealach-nan-agh, a stigh ro'n àiridh-ghlais, a mach gu sgàrnich na gaoithe. Sud iad sìos a rithist gu ìochdar a' ghlinn mhóir, 's a nùnn gu taobh a' cheart chnuic air an robh na sealgairean 'nan seasamh. Thogadh a rithist iolach ard a bhrosnuchadh nan con! Bha iad a nis dlùth aig a shàil. Ghabh e gu Creag-nan-gobhar far na sheas e tamull—bha sgàirneach chreagach fodha, ach cha robh àm stad—sìos ghabh e air a mhàsan, clachan 'us gainmheach a' tuirleadh gu fuaimneach 'na dhéigh. Ràinig e 'n còmhnaidh—ach ma rainig bha na deagh choin dlùth—Bran 'us Busgar cùl a shàlach—ach faic! tha grabadh air tighin air—tha Bran an sàs, crochte r'a shliasaid—tha e 'ga shlaodadh 'na dhéigh ach có sud eile? an cù gleusta Busgar, thug e dui-léum seachad air Bran, agus bha e ann am broilleach an fhéidh, le greim-bàis aige air gu gramail teann 'na sgornan. Bha nis an dà ghadhar crochte ris, ach shlaod e leis iad! Bu shoilleur cia dhiùbh gu'n robh e 'fàilneachadh—thuislich e—ach ghrad dh' éirich e 'rithist, a' gearradh leum le langan gearanach—Fadhedidh thuit e, car mar char 's cha d' éirich tuille, 's an dà mhiolchu thréun air 'uachdar.

'Nnuair a ràinig na sealgairean far an robh e, fhuair iad marbh e gun sgrid, a h-aon d'a chasan as an alt, agus a sgornan air a ghearradh o thaobh gu taobh. Bha na coin 'nan sìneadh air an réilean a' plogadh gu tróm, air an claidh gu buileach 's cha b' iongatach e; ach 'nuair a thòisich na daoine air an fhiadh a laimhseachadh, theab iad a bhì 'n sàs annta a thiota, agus b' éiginn an cur air lomhainn 's an iall earbsadh ri Fionnla.

Chàirich iad am fiadh air guailibh nan gillean—shéid Donnchadh a' phìob, agus ghabh iad an t-slighe bu ghiorra dh' ionnsuidh na h-uamha. Chaidh am biadh 's an t-slighe mu 'n cuairt—thug iad an sin an cladach orra—dhùisg fanna sgairteil do ghaoith 'n ear, sgaoil iad na siùil gheala—chuireadh a mach na ràimh fhada righin, thogadh an iorram shùrdail, agus ann an trì uairean an uaireadair ràinig iad tràigh bhàn Cholonsa; agus mur robh oidhche shùndach aca ag innseadh eachdraidh na seilg, luathas agus treuntas Bhrain agus Bhusgair, tha mise meallta.

Ma chaomhnar mi cuiridh mi litir no dhà d' ur n-ionnsuidh mu shealg an fhéidh, agus cuid do na chuala 's a chunnaic mi a'm òige an tìr nam beann.

Air an àm, slàn leibh! a Chuaireir rùnaich.

'S mi ur caraid dìleas

AILEAN RUADH NA BEINNE.

Forsair Ghlinne-Garaidh.

UPPER CANADA.

CANADA UACHDARACH.

Tha do dh-iomradh air imrich do 'n tìr so 's gu bheil e iomchuidh na h-uile fiosrachadh a thoirt mu déibhinn a tha 'nar comas. 'Si

'cheisd tha mhiann oirnn air an àm a chur agus a fhreagairt mar a's fearr is urrainn duinn, ciod an seòrsa dhaoine 's freagarraiche chum dol a mach do'n tìr ùr so, a rèiteachadh nan coilltean, agus air tòir dachaidh?

Freagraidh sinn a' cheisd air tùs le ràdh, gur luchd-cosnaidh ann an aird an làithean, daoine òga lùthor làidir, eusgaidh sunndach, an t-aon seòrsa 's freagarraiche agus a's cinntiche air soirbheachadh: daoine 's urrainn an làmh a chur ris gach obair a thig san rathad, agus is urrainn cur suas le iomad cruadal agus amhrath sa' cheud dol a mach. Tha iad so cinnteach á cosnadh math fhaotainn, leis nach e amhàin am faod iad féin agus an teaghlaichean a bheathachadh gu cothromach, ach leis am faod iad, ma tha iad féin dichionnach stuama, beagan o am gu h-àm a chur cùl an làimhe leis an ceannaich iad fearann saor. Mur ruig iad air beairteas, tha iad gun teagamh air bith, cinnteach air deagh chotlrom,—pailteas r'a ithe, 's na's leòir airson gach seasgaireachd a b' urrainn luchd-cosnaidh iarraidh, agus nach b' urrainn doibh gu bràth fhaotainn san dùthaich so.

Iadsan is urrainn beagan airgid a thoirt leò, na cheannchas fichead no leth-cheud acair, agus is urrainn pòr agus eairneis-tighe a cheannach, agus an teaghlaichean a chumail suas fad da no trì bhliadhnaichean, cha 'n eil dùthaich san t-saoghal anns an usa do neach do'n t-seòrsa so éiridh o cheum gu ceum gu cothrom àrd, na ann an Canada: 'se sin ma chuireas e mach a chuid airgid le faicill agus aire. Neach air bith is urrainn ceud, no dà cheud punnd Sasunnach a thoirt leis, agus a chuireas a mach e ann am fearann, le tùr, cha 'n eagal da, 's éiginn gu 'n éirich e gu cothrom agus gu saoihbheas. Ach tha móran a' dol thairis do America agus do chearnaibh eile, nach d' rinn math riabh 'nan dùthaich féin—'s cha mhò nì iad math ann an dùthaich eile. 'S minic a chuala sinn "Am fear a tha carrach sa' bhaile bhos bidh e carrach sa' bhail' ud thall:" am fear a tha leisg lùndach an Albainn, 's nach do shoirbhich an so, cha mhò theid a' chùis leis thall. Tha seòrsa do dhaoine sa' Ghàidhealtachd tha 'cur seachad a' chuid a's fearr d' an làithean ann an amaideachd—sealgaireachd air monadh, gunnaireachd air chladach—le abhagan 'nan déigh air tòir bhéisde dubha, chat-fhiadhaich agus shionnach; a' luingearachd air hhlàichean, ag òl leth-bhodach an so 's leth-bhodach an sud, nach dùraichd an làmh a chur ri obair air bith, mur gabh iad ràchdan fèid car tiota san fhogharadh, no speal car treis sa' mhaduinn—a cheannchas air uairibh gamhain frionn an sud 's an so—leth dhuin-uasal agus leth-dbròbhair—'na fhleasgach air gach banais—a thogas òran math, agus a dhannas gu gasda, agus an sin a phòsas. Tha a' bhoichduinn a' tighin gu grad air—'s éiginn dol do America no do Australia. Nis deir sinn riù so ann an clàr an aodainn, cha 'n i sin an dùthaich idir a fhreagras doibhsan; cha 'n eil Canada a' toirt mil a's bainne do gach neach gun saothair, mar a bha tìr na h-Eiplit o shean. Tha cuid a dhaoine mar gum biodh dùil aca gu 'n robh spàin airgid air a cur an làmh gach neach 'nuair ruigeas e tìr chéin; agus nach 'eil dad aige r'a dheanamh ach suidhe sìos, ithe agus òl, agus a bhi subhach. Cha 'n ann mar sin idir.—Do 'n duine eusgaidh stuama, shaothaireach,

dheanadach, chruadalach, tha Canada, 'na àite math ; ach do 'n lunn-daire cha 'n eil ann àite 's miosa.

Tha e 'toirt droch ainm air America-mu-thuath, agus do chearn-aibh eile, gu bheil mòran a' dol ann nach cinnicheadh ann an àit air bith. Chunnaic sinn an diugh féin mòran fhigheadairean a mhuinntir Ghlaschu a' falbh le 'n teaghlaichean, agus bu bhoichd an sealladh e—daoine nach urrainn ruamhar no cur no cliathadh—daoine nach do laimhsich tuadh, no tàl, no speal, no corran riabh—am basan comh ris an t-sìoda—daoine bochda lag, nach gearradh dithis diubh craobh ann an seachduin, nach b' urrainn aon oidhche chur seachad fo fhasgadh craige gun bhi air am meileachadh le fuachd ; agus innathan bochda fann leò, nach do chuir cas air cuibhle riabh, nach do bhleodhain mart o 'n àm an d' rugadh iad. Co cinnreach 's a dh' fhalbh iad so, 's ann gu bochduinn agus truaighe ni 's miosa na dh' fhàg iad. Chuir e da rìribh mulad oirnn na daoine bochda so fhàicinn a' falbh do choilltibh America.

Tha iomad ni is còir dhoibhsan air a' bheil miann dol thairis, a thoirt leò, ma tha 'n cothrom aca, acfhuinn do gach seòrsa air son saorsainneachd, agus obair am measg chraobh agus fearainn—aodach-cuirp-agus caiseart ; agus gu h-àraid aodach leapa blàth cùrainn, ni tha anabharach daor san àite sin, agus duilich ruigheachd air. Ach do na h-uile ni 'se ni a's priseala 's urrainn duine thort leis do 'n àite sin no do dh' àit eile, *deagh bhean*. Tha so 'na bheannachadh mòr anns gach dùthaich, ach as eugmhais bean mhaith ann an tìr ùr do 'n t-seòrsa so, 's gann gu bheil e comasach do neach cinneachadh no éiridh gu cothrom. 'Si luideag bhoichd uasal, chuideil, leisg, spòrsail do mhnaoi, té nach cuir a làmh ris gach fearas-tighe thig 'na rathad, an aona clach-thuislidh a's miosa 's urrainn teachd an slighe duine san àite so.—Na mnathan sin a thogadh gu h-uasal. feadhain eile 'freasdal doibh, a chleachd aodach riomhach agus lòn sòghail, 'nan sìneadh air uirighean sìoda, a' leughamh leabhraichean, le 'n làmhainnean geala leathraich air an basan mìnne—b'e 'n amaideachd do dhuine le gòraig chuideil do 'n t-seòrra sin dol do thìr ùr : bha e cho math dha dol do 'n choille le cloich-mhuilinn m'a mhuineal. 'Si a' bhana-choisniche sgairteil, thapaidh eusgaidh, an t-aon ni a's priseala 's urrainn duine thoirt leis—'s luachmhoire i so na a cudthrom do dh-òr—té gun uail gun stràic, is urrainn a bhi aighearach sunndach, ged nach 'eil e comasach dhi dol air chéilidh o thigh gu tigh—té a laimhsicheas, ma's éiginn e, caibe no gràp, no corran no tuadh, a bhleòdh-nas bó, a ni 'n t-ìm 's an càise, a bheathaicheas mucan agus eunlaith, a spealgas connadh ma's éiginn, agus a leagas craobh. 'S iomad ni is éiginn do mhnaoi mhaith an tuathanaich ann an Canada a dheanamh. Imridh i bli eòlach air siùcar agus fion-ubhall (*Cyder*) a dheanamh, siabunn, coinnlean, aran, agus ioma ni eile, gu tighin air clàdadh agus sniomh. 'S éiginn di bhi eòlach air feòil agus iasg a shailleadh—tha e feumail gum bi i eòlach air clò agus aodaeh a dhath ann an guirmean, màdar no scàrlaid, gu 'n luadh i e ; gu 'n gearr i e, gu 'm fuaigh i, cha 'n e amhain cota-bàn a's clia'-beag dhi féin, agus aodach dh na caileagan agus do na balachain, ach 's éiginn gu 'n cùm, gu

'n gèarr 's gum fuaigh i briogais d' a fear, agus cota-mór agus osain ; ann an aon fhocal gu 'n bi i cosmhuil r'a sin-seanmhair, comasach air a làmh a chur ris gach nì. 'Séiginn gu'm bi i aoidheil cridheil, gun ghruaim gun ghearan ged noch robh cupa *tea* r' a fhaotainn, no aran cruineachd, ach gabhail mar a thig. An duine aig a' bheil bean do'n t-seòrsa so, ina tha e féin mar bu chòir dha, 'na chosuaiche math, a' gearradh chraobh, a' réiteachadh an fhearainn, a' ruamhar, a' cur 's a' cliathadh ; ina chì e sean aois, chì se e féin ann an cothrom air nach ruig fear-cosnadh gu dilinn san àite so. Tha h-uile pàisde mar thig e air aghart 'na chulaidh-stòrais da, 'na bhuaannachd agus 'na bheannachd. Ma tha 'n teaghlach so cuimhneach air an Dia, ag iarraidh a bheannachd, a' cur onoir air a latha naomh, air 'òrduighean naomh, is sona iad ; bithidh piseach an déigh an saothaireach, bidh beannachadh Dhé fò aon fhàrdaich leo.

Bidh piseach air an fhìrean chòir,
Mar phàilm-chrann ùrar glas ;
Mar sheudar ard air Lebanon,
A' fàs gu dìreach bras.

BEACHD-SMAOINEACHADH AIR O'CHE FHOGHAIR.

"'Nuair a dh' amhairceas mi air do nèamhaibh, obair do mheur ; air a' ghealaich agus na reultaibh, a shuidhich thu ; có è an duine gu'm biodh tusa cuimhneachail air, agus mac an duine gu'm fiosraicheadh tu e ?"

'S tusa 'thuirt an fhìrinn, a Shalmadair bhinn Israeil ! Am shìneadh aig bun craoibhe air o'che Fhoghair—an t-arbhar 'san duilleach a' ciùin-luasgadh—na tonnan a' mion-bhriseadh air an tràigh, a' ghealach ag ùiridh gu h-àillidh air chùl meall-na-h-iolaire—na ciadan trèun a' gairsinn, agus na mìltean saoghal an crochadh os mo cheann, feucham ri féum a dheanamh de d' chainnt àird agus mhòraich.

Ach mo chreach ! c' àit' an tòisich mi ? Ciod mar dh' éireas mi ? Feumaidh mi fanadh a dheanamh, mar gu'm b'eadh, arson m' inntinn air an dìrich i ceum air cheum gus an caill mi sealladh air an talamh so, arneo, air a' char a's lugha, gus nach faic mi e ach mar an rionnag a's lugha tha' priobadh os mo cheann a nis.

Amhairceam mata, mu'n cuairt domh cho fad 's a chi an t-sùil—tha 'n so cnoic a's machraichean ; beanntan a's coillteach ; aibhnichean a's lochanna ; cuan agus tràigh ; ach cia beag na 's urrainn mise fhaicinn mu'n cuairt domh an coimeas ris an t-saoghal ! Tha' chuid nach 'eil mi faicinn de'n t-saoghal so fein còrr a's naoi ciad mìle uair ni's mò na na tha mi nis a' faicinn. Ged a chaithinn ceithreamh na h-uair a' beachdachadh air na chi an t-sùil ó làrach nam bonn, agus an sin dol imrich do àite ùr, bhiodh e ciad bliadhna mum faicinn an saoghal so féin gu léir, le deich uairean 'san latha chosg air ; oir cha bheag idir an nì dlù' do dha chiad muillein de mhiltean ceithir-chèarnach !

'S mór so 'nam shùileansa, ach ciod e an coimeas ris na tha mi nis a' faicinn os mo cheann a dh' aon sealladh-sul, 'nuair tha e dearbhta gum faoidte an saoghalsa, agus mu naoi ciad saoghal eile d'a mheud-

achd a chàramhair uachdar a h-aoin diubh, mar gu'n càirinn breacag, an oir ri oir, air bòrd, agus 'nuair tha fìor chinnt againn ged bhiodh còig ciad saoghal do mheudachd an t-saoghail-sa, oir ri oir, gu'n ruigeadh crios na reull ris an abair sinn *Saturn* mu'n cuairt orra mar chearcall. An iad so na cuspairean a b'àbhaist dòmhsa mheas, 'nuair bha mi òg, mar thuill criathair?

Tha so mòr, ach dìream ceum eile anns an fhàradh agus ciod a chì mi! chì mi 'ghrian, "rihl nam *planet*'s nan reull" a tha deich ciad uair nas mò na na dlì ainmich mi, air an cur cuideachd, agus trì chiad diag mìle nì's mò na 'n saoghalsa 'tha cho mhór 'nam shùilean-sa. Ghabhadh e leth-cheud mìle bliadhna mun faicinn a' ghrian bho chrìch gu crìch ged gheibhinn sealladh air còig mìle mìle ceithir-chearnach gach uair de'n ùine sin! O Dhe! "De t' oibre cha léir dhuinn ach cuid, 's cha tuig sinn iad sin féin."

A' ghrian! Dìream ceum eile. 'S mòr i gu dearbh, agus is mòr a feum dhuinne; mar biodh i cha'n fhàsadh fiar no fochunn; cha'n fhàsadh craobh no duilleach; ach ciod i ach pluc prìne an coimeas ris na tha os a ceann, agus an taobh thall dhi? cha'n ioghnadh ged tha iad ag amharc beag do 'n t-sùil chorparra 'nuair a ghabhadh peileir air a losgadh bho bhial canain còrr a's ceithir muillean bliadhna mun ruigeadh e 'h-aon diubh! Ach tha e làn-dhearbhte gu bheil cuid diubh so ciadan uair nì's mò na 'ghrian, agus gu bheil na mìltean saoghal so ag itealaich gun tàmh a là 'sa dh'oi'che còrr a's ciad-mìle-fichead mìle san uair, ciod tha mi 'g ràdh? cha'n eil mi fathast ach air stairsnich a' chruinne-ché: tha fichead mìle uair tuilleadh de reultan r' am faicinn leis a' ghloine-amhairc na tha mise 'faicinn an nochd. Tha e dearbhte gu bheil ann an *sgriob chloinn uisne** e féin 20,191,000 reull, gur grian gach aon diubh so, leth chiad saoghal eile a' buntainn do gach aon de na 20,191,000 grian so, air chor 's ann an *sgriob chloinn uisne* gu bheil againn, air fad, còrr a's ciad muillean saoghal!

'S tusa thuit an fhìrinn, a Shalmadair bhinn Israeil! có è'n duine —cò mise, gum biodh an Dia 'labhair iad so uile gu bith, agus a tha an toiseach 'gan riaghladh ann an nèamh nan speur le sealladh a' mhòrachd, cuimhneachail orm?

Am bheil mi ullamh? Cha'n eil 's cha bhitheadh gu là bhràth. Os ceann *sgriob chloinn uisne* chì mi mìltean rionnag† an dràst 's a rithist a' priobadh mar shùil bigein, agus a chuile h-aon diubh, mar tha ard Theallsairean a' deanamh a mach, 'uan *sgriob chloinn uisne* eile. Chithear leis a ghloine-tharruing còrr a's trì mìle dhiubh so; ach abram dà mhìle féin, agus gu bheil gach aon a' co-fhreagairt do *sgriob chloinn uisne*, tha againn dà mhìle uair 20,191,000, 'se sin còrr a's da fhichead mìle muillean de reultaibh, agus abramaid, gu bheil aig gach aon leth-cheud saoghal a' snàmh mu'n cuairt di, tha againn 2,019,100,000‡ de shaoghail! 'S beag mo mheas-sa air eòlas na h-eisire a tha 'tighin beò eadar dà shligidh—'s beag mo mheas-sa air teallsaireachd na bàirnich a tha fuaighte ris an sgeir, ach 's

* The Milky Way.

† The nebulae.

‡ Two billions nineteen thousand one hundred millions.

fheudar dhomh aideachadh nach eil m' eòlas féin air rìoghachd Iehobhab a leth cho mór 's a tha 'n eòlas-san air an t-saoghalsa air a' bheil mo chòmhnuidh dhiombuain! Ach ciod e ma's e 's an déigh dhomh siubhal gu'm bi mi greis anns gach aon diubh? Ma bhitheas, sin far am bi 'n t-ìoghnadh 's cha 'n e dol do dh-*Irt*, no eadhon do *Lunnuinn*, ma gheibh mi eadhon aon uair an uaireadair de gach aon de na saoghail so, gabhaidh e dlù do thrì ciad muillein bliadhna mun ruith mi orra uile: ach abram gum faigh mi leth-cheud bliadhna anns gach aon diubh, mar nach beag a fhuair mi anns an t-saoghal-sa cheana, gabhaidh e 100,955,000,000,000* bliadhna, mun ruith mi orra; ach cha 'n e sin, ach ged ruitheam orra so cha 'n eil mi fathast, a theagamh, ach air stairsnich cruitheachd Dhé: oir 's éigin gur faoin a' chuibhrionn d'a rìoghachdsan air an ruig sùil mhic an duine, ged bhiodh aige beanntan de ghloineachan meudachaidh. Innseadh sibhse, aingle 'tha 'g itealaich a theagamh o shaoghal gu saoghal, a' deanamh a thoil: oir ciamar is urrainn mac duine innseadh? Duine nach 'eil ach cóig troidhean agus beagan òirleach air àirde—duine nach urrainnear fhaicinn thar mìle no dà mhìle air astar—duine nach faic-eadh eadhon an saoghal air am bheil e' chòmhnuidh bho *Jupiter*—duine aig am bheil a chòmhnuidh air *frìd* nan saoghal, ciamar is urrainn esan innseadh?

B' fhaoin mo bheachd-sa ort a Dhe! b' fhaoin mo bheachd air oibribh do làmh; air cumhachd do ghàirdein 'nuair bha mi'm bhalach-an 's a b' àbhaist domh dearcadh air a *ghrioglachan*, 's air a' *chrann-air*: 's beag a shaoil mi san àm sin gu'n robh aon chrann-tarunn de'n chrann-air so—aon reull dheth, 2,200,000,000,000,000,000† ni's mò na 'ghrian, agus a' ghrian mu thimchioll muillean uair ni's mò na an saoghal-sa gu h-iomlan, le thìr-mór 's le 'chuan; le 'bheanntan, 's le 'aibhnichean; le 'bhailtean s le'n luchd-àitich coirbte, uaibhreach!

Tha mi nis a' téarnadh agus tha'n t-àm ann,—tha'n inntinn a' fàil-neachadh—tha tuainealaich a' tighin sa' cheann—cò 's urrainn siorruidheachd a thomhas?

Nach h-è 'dheanadh an eachdraidh nam biodh ioghnadh nam muilleana saoghal so air a chur ann an leabhar—dreach agus beus an luchd-àitich—am beanntan 's an cuantan—an cogadh 's am feachd!

'S tusa thuirt an fhirinn a Shalmadair bhinn Israeil.

MACTALLA.

AIR CRUINN-MHEALLABH SOILLSEACH NAN SPÉUR.

Earrann III.

An uair a bheachdaicheas sinn le cùram air na nèamhaibh os ar ceann, far am bheil na mìlte grian, rionnag, agus reult, a' tilgeadh a mach an soluis air feadh na cruitheachd, agus far am bheil iad

* A hundred billions nine hundred and fifty-five thousand millions.

† Two trillions two hundred thousand billions.

gu léir air an snidheachadh gu h-eagnaidh, agus a' sinbhal gu riaghailteach 'nan cnairtibh eug-sambla fein, is ceart a dh' fheudas sinn éigheach a mach maille ri Salmadair binn Israeil—"Cia lionmhor t'-oibre, a Thighearna! ann an gliocas rinn thu iad gu léir," "agus molaidh t' oibre gu léir thu." Tha cumhachd neo-chrioch-naichte Iehobhaidh air 'fhoillseachadh d'ar sealladh, agus d'ar tuigse, air mhodh mìorbhuileach, leis na solusaibh a ta triall gu neo-mhearachdach 'nan cuairtibh sònruichte, agus a ta, mar sin, a' co'-lionadh na crìche air son an d' rinneadh iad air tùs! Cò, uime sin, aig am bheil comus amharc air na comharaibh mòr' agus soillseach so, gun a bhi a' beachd-smuaineachadh air bith, air làthaireachd, agus air cumhachd an Ti sin, trid am bheil gach ni anns na nèamhaibh, agus air an talamh, a' co'-sheasamh? Air an aobhar sin, "Biodh àrd chliù Dhé ann am beùl nan uile, moladh iad e air son a ghuomhara trenna—moladh iad e ann an spenraibh a chumhachd."

Air duinn cunntas a thoirt 'san earrainn mu dheireadh, air an réult *Mercuri*, on is i a's dlùithe do'n ghréin, làbhraidh sinn, a nis air *Bhénus*, an ath réult ann an ordugh. Tha'n reult dhealrach so a' cuairteachadh na gréin, ann an cearcall a ta ochd agus trì fichead muillean do mhiltibh air astar uaipe; agus tha i a' triall air a slighe mu thimchioll ceithir fichead mìle do mhiltibh anns an uair! Tha i seachd mìle agus ochd cend do mhiltibh troipe, a' cur car di air a mùl fein ann an ceithir uairean-fichead, agus a' crìochnachadh a turnis mu'n ghréin ann an dà chend agus ceithir latha fichead gu leth do na làithibh againn-ne, uime a ta 'deanamh suas na bliadhna aice-se. 'Si *Bhénus*, do gach uile reult, a's faigse do'n talamh againn-ne, air an aobhar sin chithear mòr agus dealrach i an coimeas ri aon air bith eile do na reultaibh! Theirear, mar a's trice, an reult-mhaidne, agus fheasgair rithe so. An uair a bhios i an iar air a' ghréin, chithear anns a' mhadainn i, agus an uair a bhios i an ear air a' ghréin, chithear air an fheasgair i, còrr agus leth-bhliadhna m'an seach!—Cha'n 'eil *Bhénus* a bheag ni's lugha na'n talamh air am bheil sinne a' gluasad, ach air di a bhi ni's faigse do'n ghréin, tha barrachd teas agus soluis a' bualadh oirre, na tha air an talamh! Ged nach 'eil an reult mhaiseach so, aig astar co fad uainn-ne ris na reultaibh eile, gidheadh tha a deàrsadh agus a soilleireachd co mòr, 's nach soirbh an ni amharc oirre leis na gloineachaibh, eadhon a's fearr, chum gach ni a bhuineas di a char an céill le fìor chinnnteachd. Air do na cuairtibh aig *Mercuri* agus *Bhénus*, a bhi eadar an talamh agus a' ghrian, chithear iad a' fàs agus a' caitheamh, cosmhail ris a' ghealaich! Air uairibh tha iad crìnn, làn, agus dealrach, agus air uairibh eile, càol agus soilleir mar a chithear a' ghealach ùr! Tha na cnairtean anns am bheil iad a' ruith, co cumhann, an coimeas ri cuairtibh nan reult eile, 's gu'm bheil iad a ghnàth air am faicinn am fagus do'n ghréin, agus air uairibh tha iad co fagus di 's gu'm bheil a deàrsadh 'gam foluch gu h-ìomlan o'r sealladh! Nach leòir na nithe so chum gliocas neo-chriochnuichte an Ti a dhealbh iad a dheanamh follaiseach do na h-uile? agus nach leòir iad chum toirt

oirnne a ràdh, maille ris an abstol—"Tre chreidimh tha sinn a' tuigsinn gu'n do chruthaichheadh na saoghail tre fhocal Dé, air chor do nach d'rinneadh na nithe a chithear, do nithibh a bha r'am faicinn."—Eabh. xi. 3.

Labhraidh sinn, a nis, mu'n talamh, a ta 'na reult cosmhuil ri-san a dh' ainmich sinn agus a' sinbhal mu'n cùairt do'n ghréin ann an àm suidhichte ! Is ball cruinn an talamh, a ta dlùth air ochd mìle do mhìltibh troimhe, agus cùig thar fhichead mìle do mhìltibh mu'n cuairt. Tha e 'siubhal mu'n cuairt do'n ghréin ann an cearcall, a tha ceithir fichead, agus cùig muilean deug do mhìltibh air astar uaipe : agus gabhaidh e trì cheud, trì fichead, agus cùig làithean, agus teann air sea uairean ùine, chum aon chuairt a chur air a' ghréin, agus tha'n ùine so a' deanamh suas na bliadhna againne —Ged is bras a ta'n talamh mar so a' siubhal sea fichead uair ni's lnaithe na peileir gunna-mhòir gidheadh, cha 'n 'eil e idir co luath ri *Mercuri*, a cheann nach 'eil e 'deanamh ach mu thri fichead agus ochd mìle do mhìltibh anns an uair, am feadh 'sa ta *Mercuri* 'deanamh còrr agus ceud mìle do mhìltibh ! Tha'n talamh, mar an ceudna a' tionndadh air a mhul fein, gach uile cheithir uaire fichead agus mar so tha ceithir uairean fichead air fad anns an latha againn-ne ! Tha na nithe so uile iongantach anna fein ; ach an déigh sin tha iad fìor ! Cha soirbh, gidheadh, le daoineibh aineolach a thuigsinn, gu'm bheil an talamh idir a' carachadh, no 'gluasad as an aon àite ! Tha iad mar a's trice sa' bharail, gu'm bheil e neo-ghluasadach, am feadh 'sa ta a' ghrian, na rionnagan, agus feachd uèimhe gu léir, a' cur char diubh mu'n cuairt da !—Is iongantach leò, mar an ceudna, r'a smuaineachadh, gu'm bheil an talamh so 'na reult, a ta 'nam beachd-san, ni's mò na aon air bith do na rionnagaibh beaga, drilinneach sin, a chithear 'nam mìltibh anns na speuraibh, air oidhche shoilleir ! Ach tha e fìor, gu'm bheil an talamh a' gluasad air a mhul fein, gach là ; agus ann an cearcall mu'n cuairt do'n ghréin, gach bliadhna ; ceart mar a ta *Mercuri*, *Bhéus*, agus na reultan eile ! Tha mòran an dùil, gu'm bheil a' ghrian agus na reultan, a' ruith gu luath anns na spénraibh mu'n cuairt do'n talamh, nach 'eil a' carachadh as 'àite ; ach tha iad air am mealladh an so 'nam barail, ceart mar a ta iad, an uair a ghiùlainear iad seachad gu luath air luing an cois fearainn ; oir an sin, tha iad an dùil, nach 'eil an long a' carachadh ; ach gu'm bheil am fearann a' ruith gu grad seachad orra !

Dh' ainmich sinn a cheana, gur i a' ghrian a ta toirt soluis agus teas do na reultaibh uile, agus air do'n talamh so a bhi 'na reult, tha e 'mealtuinn buannachd an t-soluis agus an teas so, mar an ceudna ! Tha dàrna leth na talmhainn a ghnàth air a shòillseachadh leis a' ghréin, agus tha'n leth eile ann an dòrchadas. Ach o'n tha'n talamh a' tionndadh air a mhul fein, o'n iar gus an ear, gach uile cheithir uaire fichead, tha solus agus dòrchadas a' teachd oirne mu'n seach, anns an ùine sin. Mar so, tha là agus oidhche a' leantuinn a chéile ; agus an uair a ta an taobh air am bheil sinne

do'n chruinne-ché, air a shòillseachadh, tha 'n taobh eile dheth ann an dorchadas ! Air an aobhar sin, an uair a bhios an là againn-ne 'san Eilean Bhreatunnach, bithidh an òidheche aca 'sna h-Innsibh an àird an ear—ann an *China* agus ann an *Australia* ! Tha mar an ceudna, claonadh sònraichte aig mul na talmhainn, trid am' bheil solus na gréine a' bualadh aig amannaibh do'n bhliadhna, air earrainn ni's lugha do chearnaibh tuatha na talmhainn, na aig amannaibh eile ; air an aobhar sin, tha na làithean againn fada agus goirid, a réir sin ! Agus feudaidh sinn a nis ainmeachadh nach 'eil na cuairtean, na cearcaill, no na slighean farsuing sin, anns am bheil na reultan a' siubhal mu thimchioll na gréine, gu h-iomlan cruinn, ach air cumadh uibhe ; air an aobhar sin, tha e furast fhaicinn, an uair a ta a' ghrian air a suidheachadh ann am meadhon nan cuairt sin, gu'm bi na reultan a ta 'gluasad annta, ni's faide o'n ghréin, aig amannaibh àraidh do'n bhliadhna, na aig amannaibh eile ! Ceart mar so, ma ta, tha'n talamh a' siubhal mu thiomchioll na gréine, ann an cearcall a ta ni's mò ann am fad, na tha e ann an leud ; uime sin, tha e air uairibh do'n bhliadhna fad o'n ghréin, agus air uairibh eile ni's giorra uaiphe ; agus tha so, maille ris a' chlaonadh a ta 'na mhul fein, a' deanamh samhraidh agus geamhraidh, a cheann do thaobh nan astar eug-samhla a ta'n talamh o'u ghréin, nach 'eil a cheàrnan iomallach a' mealtuinn a soluis agus a teas, ann an tomhas co'-ionann ! Tha gach cuairt, agus gach caochladh dhiubh so, air am faotuinn a mach co cinn-teach, agus co eagnuidh le reulatairibh, agus air an tomhas co cùramach leo, 's gu'm bheil fios aca air a' cheart uair agus mhionaid anns an crìochnaich gach reult a turus, agus cia co fad 'sa ta an làithean, agus am bliadhnaichean fa leth ! Gu cinn-teach is iomadh innleachd a fhuair an duine a mach ; ach an déigh sin cia faoin a dhìchioll, agus cia co neo-iomlan a chomas, chum slighean, agus oibre an Tì ghlòrmhoir sin a rannsachadh a mach," A ta 'na shuidhe air cuairt na talmhainn ! (Is. xl. 22.) "An urrainn sinne le rannsachadh Dia fhaighail a mach gu h-iomlan ?" (Iob. xi. 7.) "Feuch is iad na nithe air an robh sinn a' labhairt," cuid d'a shlighibh ; ach cia beag a' chuibhrionn a chuala sinn deth ? (Iob xxvi. 14.)

Ann an earrainn an deigh so, bheir sinn cùntas air a' ghealaich, agus air na réultaibh eile a dh' ainmicheadh.

SGIATHANACH.

Cillmhuire,
Ceud mhios a' Gheamhraidh, 1840.

CARRAGH-CUIMHNE AN T-SISEALAICH.

Air an lù-lighe so tha 'n eachdraidh ghéarr a leanas air a sgrìobhadh.

Mar chuimhneachan air Alasdair Uilleam, an Sisealach, a' chaochail agus a chaidh a steach do ghàir, anns an ochdamh-bliadhna-

fichead d'a aois, air an ochdamh latha do'n t-seachdamh mìos do'n bhliadhna 1838; tha an carragh so air a chur suas le 'bhràthair gràdhach.

Bha an t-òg-fhlath nasal so comharraichte 'na linn 's 'na latha fèin, airson gach béns agus subhaile a b' àirde agus a b' fhiachala; aige-san bha an aigne bu cheanalta: agus fo chumhachd a' chreidimh bù neo-chealgaiche, agus bu dealasaiche, ghnàthaich e am fiùghantas a bu bhlàithe, agus an t-seirc bu gnìomhaiche. Bithidh 'ainm agus a bhuaidhean air an gleidheadh gu fada ann an cuimhne chaidreach nan iomada neach airson an do sholair e soch-àirean spioradail, agus air an d' fhuasgail e 'nan nireasbhuidhean saoghalta. B' aithghearr a chéilidh air talamh; ach fhad 's a bha e air a chaomhnadh ann, cha d' rinn e dearmad air crìch àraid mhic an duine. Chaochail e, ach b'e sin dhàsan caochladh an àigh! Trid earbsa fhirinneach ann an toillteannais Iosa Crìosd, Slànighear anamannan, tha nis air a cheann-san coron na beatha, ann an flaitheas Dhé.

“Faigheam-sa bàs an ionracain, agus bitheadh mo chrìoch dheireannach cosmhuil r'a chrìch-san.” oir,

“Is beannaichte na mairbh a gheibh bàs san Tighearna.”

AM PÒITEAR.

Ciod a theireadh am Pòitear nan deanadh neach air bith, mar bha e ag imeachd air na sràidean a tharruing a stigh a dhèidh no dh' aindeoin, do tholl salach dorcha, a thoirt air a bheul fhosgladh, agus an sin an dubh phuinnsean a chur ann, 's a thoirt air a ghrad slugadh, air alt agus ann an tiota gu 'n cailleadh e comas nan cas agus a thnigse, agus an sin a chur a mach air an t-sràid 'na chulaidh-fhochaid 's 'na bhall-magaidh do gach aon; gu bhi buailteach do gach cunnart agus tuiteamas agus tubaist do'n dù do neach anns an staid sin a choinneachadh? Nach biodh corruich' air? Nach tugadh e duine air bith a dheanadh mar so ris gu cùirt agus gu ceartas? Agus nach h-ann ceart mar so tha e 'deanamh air féin, a h-uile uair a tha e 'dol a stigh do'n tigh-leanna, no do'n tigh-òsda? Nan deanadh a h-aon eile air a' Phòitear mar tha'm Pòitear a' deanamh air féin, chuireadh an Siorram san toll-dubh e, agus bu ro-mhaith a thoilleadh e a leithid.

Ciod a theireadh an Pòitear nan tigeadh neach air bith a stigh air a dhorus, agus esan, an tigh, agus a chuid aodaich, airneis a thighe, a phlaideachan, agus gach nì thigeadh 'na charabhl a thoirt air falbh, agus a bhean 's a chlann fhàgail bochd, brònach, rùiste—nach feòraicheadh e có'rinn a leithid so air, an eucoir mhór, agus nach tugadh e gu ceartas e? Agus gidheadh, nach i so a' cheart ghiullachd a tha 'm Pòitear a' toirt dha féin? Nach 'eil e a h-uile latha a' milleadh a chodach féin, agus a' toirt bochduinn agus dìth air a theaghlach?

Ciod a theireadh am Pòitear ri neach a bhiodh a' falbh o àite

gu àite g'a choinneachadh 's g'a dhiomoladh, a' togail droch iomradh agus aithisg 'na aghaidh, ag ràdh nach robh ann ach duine tuasaideach, misgeach, ruidhtear geòcach gun nàire? An e nach iarradh e fianuisean a chual' e a' labhairt mar so 'na aghaidh—nach tagradh e aig lagh e?—agus a dh' aindeion so, nach 'eil am Pòitear féin 'ga ghairm so o latha gu latha, 'na aghaidh féin? a' dol mu'n cuairt o àite gu àite ag ràdh, “amhaircibh ormsa nach mi an ruidhtear truagh?”

Ma 's è 's gu bheil thusa a'd fhear-ceairde no a'd fhear-oibre dìleas, seòlta, glic, grùndail, agus obair agad mar is urrainn duit iarraidh—ma tha meas aig do mhaighstir ort, agus meas aig do luchd-eòlais ort, agus gum bu mhiann leat do inheas agus t' obair agus do chosnadh a chall—ìnnsidh mi dhuit an dòigh—an t-athghoirid chum so a ruigheachd—*Foghlum a bhi a' d Phòitear.*

Ma tha thu slàn fallain, fo dheagh choltas, dearg ruiteach san aghaidh, le ceum làidir lùthor, agus cuisle shlàn riaghailteach, agus ma tha 'dhith ort fàs gu grad, glasneulach, lag, turramanach, le cuisle fhiabhruis agus céim goirid neo-chinnteach—ìnnsidh mise dhuit ciamar a choisneas tu na tha 'dhith ort—theagamh nach 'eil fios agad ciod an dòigh a's cinntiche, no an rathad a's giorra.—*Foghlum a bhi a' d Phòitear.*

Ma tha dachaidh bhlàth, sheasgair, thaitneach agad—deagh leaba—deagh theine—crioman feòla 'n dràs 's a rithist—deur tea air uairibh agus sliseag chàise le t' aran 's le t' ìm, no, math-dh' fhendta, sliseag do mhuiceil chroclite—agus beagan cùl do làimhe air son là a' mhàil; ma tha toil agad dealachadh riutha so uile, tha iomad dòigh a dh' fhaodas tu fheuchainn; ach creid mi 's i 'n dòigh a's cinntiche 's a's luaithe—*Foghlum a bhi a' d Phòitear.*

Ma tha deise mhath dhòmhnach agad leis am faod thu dol gu féill no Clachan, co tlachdmhor a'd choltas ri d' choimhearsnaich—ma tha aig na balachain bheaga aodach math làidir, agus aig na cail-eagan cliabh-beag agus cota-bàn glan iomchuidh, agus aig do mhnai currachd àrd a's boineid as nach ruig i leas nàire 'ghabhail, agus deagh chleòca thairis oirre, agus ma's miann leat 'fhiosrachadh ciamar a shealladh tusa agus iadsan ann an droch aodach luideagach salach, cha 'n eil nì a's usa na so—*Foghlum a bhi a' d Phòitear.*

Ma tha do chreideas math, mur 'eil sgillinn aig duine ort, ma tha do chàirdean deònach còmhnaidh agus cuideachadh leat, agus seasamh ri d' thaic anns gach duilgheadas; agus mur 'eil so a' còrdadh riut 's gu bheil a mhiann ort do chreideas a mhillleadh, ainfhiach tròm a bhi 'nad aghaidh, agus a bhi air t'fhàgail gun aon charaid air uachdar an t-saoghail mhóir, tha so furasda agus 's e an dòigh—*Foghlum a bhi a' d Phòitear.*

Ma fhuair thu deagh chadal, ma tha sith a'd inntinn, ma tha do dhòchais àrd, ma tha meas agad air a' Bhìobull, ma tha thu 'toiseachadh air tlachd a ghabhail ann an nìthe spioradail—ach ma tha thu 'fas sgìth dhiubh so, ma's miann leat do chadal a bhi buaireasach, t' inntinn a bhi neo-shuidhichte, do dhòchais a bhi air am milleadh, do Bhìobull air a dhìchuimlineachadh, agus dol air t' ais o gach nì math

a bha riabh a'd bheachd, innsidh mise dhuit ciamar—an t-seara chomhairle—*Foghlum a bhi a'd Phòitear.*

Ann an aon fhocal, ma tha 'mhiann ort thu féin a dheanamh a'd chreutair bochd, truagh, lag, dìbli, suarrach, a bhi beò ann an eagal, agus bàs fhaotainn ann an eu-dòchas, cha 'n eil dòigh eile ann a's cinntiche chum so a bhua dhachadh na—*Foghlum a bhi a'd Phòitear.*

Ach air an làimh eile, an àite so, ma tha 'dhith ort math a dheanamh, olc a sheachnadh, a bhi beò an deagh-ghean Dia agus dhaoine, a bhi sona san t-saoghla, agus sona ann an sìorruidheachd—ma 's e so do thoil agus do mhiann, le uile-chumhachdaibh do choluinn, t'anaim, agus do spioraid, guidh agus asluich o Dhia neart agus gràs chum t' fhàgail comasach air seasamh an aghaidh buairidh, chum 's nach tig an latha anns am *Foghlum thusa bhi a'd Phòitear.*

DENNIS DOOLAN AGUS REDDING, NA MURTAIR-EAN EIRIONNACH.

' BHA 'n dà dhuine so air am feuchainn fa chomhair nam Mòrairean-dearga air an treas-la-fichead do mhìos-deiridh an earraich. Fhuaradh ciontach iad do mhort, agus bha iad air an dìteadh gu bàs. O'n latha an d'thugadh a mach bìnn a' bhàis 'nan aghaidh, ghiùlain iad iad féin sa' phrìosan gu sìobhalta socruch. Dh' aidich iad gu'n d'rinn iad am mort; ach nach robh a mhiann orra ach ciorram a dheanamh air an duine, gun a chur gu bàs. Bha an t-Easbuig agus na sagairt gu riaghailteach maille riutha, oir bu Phàpanaich a bh' annta; agus ghabh *Doolan* gu h-àraid mòran aire do no chual 'e uapa. Bha, do réir coltais, aithreachas air; labhair e gu tuigseach ris gach aon a chaidh a chainnt ris, agus thaisbean e mòran misnich agus fearalais. "'S math dhòmhsa," ars' esan, "gu'n d'fhuair mi àm gu aithreachas—'s minic tha mi a' cuimhneachadh air a liughad, cunnart ro'n d'thàinig mi ann an Sasunn agus an Eirinn—'s iomad aon do m' chompanaich a chunnaic mi a' bàsachadh gu h-obunn, gun ùine gairm air an Cruithear! Nam bitlinn-sa an sin air bàs fhaotainn, bha mi air mo ghairm do sìorruidheachd gun uidheamachadh air bith, agus bha m' anam priseil neo-bhàsmhor, caillte gu dilinn. Ach taing do Dhia a dheònaich dhomh àm gu aithreachas! Tha dòchas agam gu 'n d'rinn mi deagh fheum dheth, agus gum faigh mi maitheanas. Nam biodh a' chroich a nis air a togail, rachainn a mach gu misneachail, gun eagal gun sgàth." Tha dòchas againn gu'n robh earbsa 'n duine thruaigh so far am bu chòir dha—cha 'n eil sinne ach ag aithris a bhriathran féin.

Bha fear eile comhla riù ris a' mhort oillteil so do'm b' ainm *Hickie*, a fhuair maitheanas, 's e sin an àite chur gu bàs, tha e r'a fhògradh do *Bhotany Bay* ré fad a làithean—duine cho fuil-eachdach bhorb ri h-aon diubh, agus a thoill a chrochadh co math ri càch. Thugadh an duine so a dh' amharc *Dennis Doolan* sa' phrìosan. Bha an t-Easbuig agus na sagairt san làthair. Shìl an duine so a dheòir gu frasach. Thuirt *Doolan* ris "na dean mar

sin a *Hickie*—tog do d' chaoineadh—bì duineil—thoir an aire dhuit fein, seachain au t-olc as a so a mach—giùlain thu féin gu math 'na dhéighl so, agus cha 'n eagal duit—na dichuimhnich mar a dh' éirich dhòmhla!" Chaidh iad air an glùinibh agus phòg iad a chèile. "So," arsa *Dennis*, "an dealachadh deireannach, cha choinnich sinn tuillidh air thalamh, ach tha dòchas agam gu'n coinnich sinn ann an nèamh." Fhreagair *Hickie*, "An Dia uile-chumhachdach gu d' bheannachadh, a Dhòlain, an Tighearn a bhì maille riut!"

'S ann air maduinn an 14 là do'n mhìos so chaidh, a bha iad air an toirt a mach as a' phrìosan gu bhì air an crochadh a réir binn nam Morairean-dearga, goirid o'n àite san d'rinn iad am mort, trí mìle taobh mach a' bhaile-mhóir so. Chruinnich sluagh anabharrach mu dhorus a' phrìosain. Thugadh a mach iad aig oclid uairean au uaireadair air carbad fosgailte, le glas-làmh air gach aon diubh, agus air an ceugal r'a chèile le slabhruidh iaruin. Bha iad air an éideadh gu tlachdinnhor ann an aodach bròin; an t-easbuig *Murdoch* agus dà shagart 'nan suidhe maille riu, a léughadh dhoibh á leabhar-ùrnuigh, agus a' conaltradh riu mar bha iad ag imeachd. Bha mòran Shaighdearan a mach—agus luchd-riaghlaidh a' bhaile, an Siorram, agus a' chuid bu mòd do mhuinntir a' *Pholice*. O'n àm an d' fhàg iad am prìosan gus na dhlùthaich iad air an àite 'n robh a' chroich, cha do thog an dithis mhortairean an sùilean, ach ag éisdeachd ris na bha an t-Easbuig agus na sagairt ag ràdh riu. Bha sluagh gun àireamh a mach air na sraidibh, a li-uile uinneag, agus eadhon mullach nan tighean lóm-làn. Cha robh diog r'a chluinntinn o'n t-sluagh mhór so.—Ràinig iad an t-àite. Bha làmhlan nam mortairean air an ceangal gu teann air na cùlaobh—dhùich iad suas na ceumannan chum na croiche—chuireadh na buill mu'n amlchannan. An sin thog an t-Easbuig suas ùrnigh sholeimnte dhùrachdach, agus bha an dithis thruagh ag aithris gach focal mar a bha e 'labhairt. Chuireadh na curraicean an sin air an cinn agus a nuas thar an sùilean; agus 'nuair thubhairt an t-Easrug, O Dhia gabh ri 'n anamannaibh! chaidh an crann a tharruing air ais, agus thuit iad an crochadh ris a' chrann. Bha an deò am prieadh na sùl á *Redding*, ach bha *Doolan* fada an dòruinn agus an spàirn eagalaich: bha spàirn a' bhàis co uamhasach 's gu'n robh a ghluinean gu tric a suas r'a uchd! An déigh dhoibh a bhì da fhichead mionaid crochte thugadh a nuas an cuirp, chuireadh nan cisteachan-mairbh iad, agus ghiùlaineadh iad air an ais do phrìosan Ghlaschu, far a' bheil iad air an tiodhlacadh, a rèir cleachdadh an àm so a thaobh mhortairean. Tha e air a ràdh gu'n robh os ceann leth-cheud-mìle sluaigh a mach!—Cha chuala sinn gu'n d'éirich giorag no tuiteamas do dh-aon, agus cha mhò bha facall ard no tuasaid ann.

Ged is uamhasach eagalach a leithid so, bitheamaid taingeil gu bheil lagh agus riaghailtean san rioghachd; 's gu bheil sinn a chòmhnuidh ann an dùthaich far nach faodar fuil a dhórtadh gun dioladh air a shon! Tha dòchas againn gu'n dean an gnothuch

uamhasach so feum; agus gum faic Eirionnaich agus Albannaich gu bleil lagh na dùthcha làidir, agus nach faodar a bhristeadh gun fhulang air a shion.

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

A thaobh Mhic Leòid ann an America mu'n robh an dà rìoghachd mhór gu dol a chogadh, cha 'n eil a' chùis air a socruchadh fhathast; ach cha 'n eil teagamh air bith nach fhaigh an Leòdach cead a choisè. Ge bòsdail muinntir America cha 'n eil a chridhe aca a chur gu bàs.

O'n chaidh an àireamh mu dheireadh do'n Chuairtear a mach, chaochail ard-uachdaran Staidean-Aontaichte America—an ceann-feadhna urramaichte agus an duine math, *President Harrison*. Bha e dlùth air ceithir fichead bliadhna 's a deich. Cha robh e ach aon mhìos 'na oifig àrd; agus thainig am fear a bha fodha agus bu dlùithe dha ann an urram, a stigh 'na àite. Dhùisg bàs an duine mhaith so anabharra mulaid air feadh na dùthcha. Cha robh ann an America gu lèir duine air na h-uile dòigh bu mheasala na e—cha robh tuaileas riabh 'na aghaidh, agus air son a bhàis tha an dùthaich mhór sin uile fo bhròn. Bha e 'na dhuine cràbhach diadhaidh. Bha e gu riaghailteach air latha na Sàbaid anns an Eaglais; agus cha deachaidh e riabh air turus no air chéilidh air là an Tighearna. Cha robh cuirm no fleagh 'na thigh-sa air latha Sàbaid mar is tric tha 'tachairt ann an tighean ard-uachdarain an t-saoghail so. Thog e Eaglaisean air a chosd féin, agus bha e 'na charaid dìleas fiùghantach do mhinistearibh an t-soisgeil. Dh' éirich e na h-uile latha geamhraidh agus samhraidh mu shèa uairean, agus an déigh earrann do dh-fhocal Dé a léughadh, choisich e mach mìle 'no dhà air son a shlàinte. Cha robh tigh an duine so riabh gun charaid no coigreach leis—bha a dhorus fosguilte do na h-uile duine math a thigeadh an rathad. B' ann do na *Presbyterianaich* e féin, ach bha a chàirdeas ri gach aon do 'n robh Crìosd luachmhor, ge b'e ainm no aidmheil air an robh iad air an gairm. Tha deagh chliù air an uachdaran ùr, *Tyler*, a thainig 'na àite. Cosmhuil ris an duine mhath a chaidh roimhe, tha e deònach air sìth bhi eadar na rìoghachdan, agus deagh chàirdeas a chumail suas eadar Breatainn agus America.

A' PHÀRLAMAID.

Thubhairt sinn san àireamh mu dheireadh gu'n robh ùpraid san àite àrd so, gu 'n deachaidh an ceòl feadh na fìdhle orrasan a tha air an àm 'nan luchd-comhairle do'n Bhan-rìgh.

Bha air an àm sin a h-aon thar fhichead a bharrachd 'nan aghaidh na bha air an taobh, ach tha nis thar sèa deug 'ar fhichead a bharrachd 'nan aghaidh na tha leò. Cha 'n fheud so seasamb. Tha e soilleur gu'n imir a' Pharlamaid an dara cuid a sgaoileadh agus Parlamaid ùr a ghairm, air neo, gur h-éiginn dhoibhsan a tha air ceann a' ghnòth-uich dol a mach, agus stiùir na bìrlinn mhóir a chur an làmhan ùra. Tha sporan mór na rìoghachd cha 'n e amhàin falamb, ach tha ain-

fhiach agus fiachan ùr a' meudachadh o àm gu h-àm, agus an cosdas fada os ceann na tha tigh 'n a stigh. Tha e soilleur nach 'eil morair *Melbourne* agus a charaid morair *Russell*, déigheil air na frògan seasgair anns a' bheil iad fhàgail. Nan cuireadh tathunn 'us smàdadh 'us tàir a mach iad, cha robh iad ann co fada; ach tha e soilleur gu'n imrear dòigh eile 'ghabhail doibh. Chunnaic sinu seann Domhull Brocair a' cur boitean cònlaidh ri beul a' chùirn anns an robh feòcullain 's cait-fhiadhaich, leis an smùideadh e a mach iad 'nuair nach deanadh tathunn a's gleadhraich feum. Tha e soilleur gu bheil an dùthaich sgìth dhiubh, 's cha 'n iongatach è. Tha iad a nis, ar leinn, deich bliadhna air ceann na cùis, agus anns an àm sin chuir iad iomad muillean tuille ri ainfhiach na rìoghachd na bha air roimhe sin; agus air an àm tha iad féin ag aideachadh gu bheil cosdas na dùthcha aona mhuillean agus seachd ceud mìle punnd Sasunnach na's mò na tha aca do theachd a stigh. So an aidmheil féin. Air an làimh eile, 'nuair bha càch a stigh, phàigh iad fichead muillean punnd Sasunnach do dh-ainfhiach na rìoghachd; agus 'nuair chaidh iad a mach bhà aona mhuillean agus sèa ceud mìle punnd Sasunnach a' tighin a stigh, agus cu' na làimhe na's mò na bhà 'dol a mach. So nithe tha air an aideachadh sa' Phàrlamaid féin, agus nach urrainnear àicheadh. Cha dean a' bhaothaireachd so cùis na's fhaide. Tha na Sasunnaich thuigseach sgìth do bhòilich agus do spagluinn nan daoine so. Cha 'n eil fiosachd againn, ach tha sinn fo bharail gu 'n toir iad aon deuchainn eile, an àite tighin a mach mar bu chòir dhoibh 'nuair nach 'eil e 'nan comas nì air bith a dhèanamh, 's 'nuair tha 'chuid a's mò do'n Phàrlamaid 'nan aghaidh, gu 'n iarr iad air a' Bhan-rìgh a' Phàrlamaid dhiorrisach so a sgaoileadh, cead an cas a thoirt doibh, agus Pàrlamaid ùr a ghairm. Cia dhiùbh a bhitheas no nach bì an te ùr nì's ùmhaile dhoibhsan na bha an t-seana Phàrlamaid, cha 'n urrainnear a ràdh—ach chì sinn.

ARD-SHEANADH EAGLAIS NA H-ALBA.

Tha 'chùirt mhór Chléire so nis air suidhe. 'S éiginn duinn ar duilleagan a chur sa' chlà mun urrainnear innseadh ciod a nìtear a thaobh nan nithe tha air an àm a' roinn na h-Eaglais. Tha eagal mór oirnn nach 'eil na nithe sin ri bhì air an réiteachadh co luath 's co furasda 's a tha cuid air bharail: tha àire na h-Eaglais ann am fairge bhuaireasaich. 'Si ar n-ùrnuigh dhùrachdach gu 'n deanadh Esan a tha amhàin murrach gach cùis a réiteachadh, a ghaoth 's an stoirm a cheannsuchadh, agus a stiùradh gu tèaruinte do chala ciùin agus sìochail.

AN SOITHEACH SMÙIDE MÓR, AM PRESIDENT.

Tha eagal oirnn nach cluinnear tuilleadh iomraidh air an luing mhóir so. Tha nis trì fichead agus cóig lathan o'n a dh' fhàg i *New York*; bha sèa fichead pearsa air bòrd oirre—chosd i ceithir fichead mìle punnd-Sasunnach. Cha 'n eil teagamh air bith nach do chaill-eadh i—ach ciamar, có 's urrainn innseadh? Tha aon nì cinnteach, nach fhacas riabh uiread do mhill mhór eighe sa' chuan eadar so agus

America 's a bha ann air a' bhliadhna so. Bha cuid do na mill mhóra so a chunnacas le soitheach a thainig thairis beagan làithean an déigh do'n Phresident America fhàgail, mìle air fad dà cheud troidh air àirde os ceann an uisge, mar eileanan a snàmla air a' chuan, agus tha daonnan dà thrian do mheall eighle fo'n uisge. Tha e glé choltach gu 'n do bhuail an long mhór so air aon do na mill mhóra sin, agus gu 'n do dhochunnadh i co mór 's gu'n deach i fodha. Bha móran do dhaoine measail a' gabhail an aisig innte—bhuineadh cuid do na seòladairean do'n Ghàidhealtachd. Mo thruaighe! ionndrainidh na h-uile h-aon an càirdean féin.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Cha 'n eil e iongatach leinn gu'n chuir am mearachd a bha san àireamh mu dheire do'n Chuairtear mu thimchioll tigh-taisg mór an Tombaca ann an Lunnuinn iongatas a chur air ar càirdean. 'Se 'n nì thug so mu 'n cuairt gu bheil fìor dhroch làmh-sgrìobhaidh aig an duin'-uasal à sgrìobh an cùnnas sin—tha a lamh-sgrìobhaidh co dona 's gur tric a dh' fhairelicheas e air. féin a leughadh. Cha 'n ioghnadh mar sin ged nach leughadh fear eil' i 'S ann san 69 duilleag agus an 20 sreath tha am mearachd so. 'Se nì bu chòir a bhì ann, "gu bheil aon àite anns a' bheil iad a' tasgaidh, air neo 'cur suas, no 'gleidheadh an Tombaca gus am pàighear a' chis do'n Bhan-rì inn. Chuir iad losgadh an àite tasgaidh; agus 'se so a rinn am mearachd. Tha àiteachan ann a bhuineas do na tighean-cuspuinn, anns a' bheil iad a' losgadh gach scòrsa bathair nach gabh reic air son luach na cìse; agus 's fhasd' a thuigsinn gu'n do chuidich an t-eòlas so chum a' mhearachd.

Fhuair sinn an litir cheanalta chàirdeil, a chuir ar seana charaid agus ar fear-eòlais measail, ministear na h-Eaglais Albannaich ann an *St Andrew's New Brunswick*, d' ar n-ionnsuidh. Thug an litir na làithean a dh' fhalbh d' ar cuimhne—mòran taing dha! Rinn sinn mar a dh' iarr e—Cuireadh e thugainn cùnnas air an dùthaich anns a' bheil e—cùnnas air cor nan Gàidheal tha air dol ann—an cothrom agus an t-anacothrom a tha 'gan coinneachadh—a' chulaidh-mhisnich a th' aig an càirdean chum an leantuin. Cuireadh e so d' ar n-ionnsuidh am Beurla no an Gàilig agus bidh sinn fada 'na chomain.

Bha cuid do mhinistearan ann an Canada uachdarach air an robh sinn eòlach aon uair: 's iongatach leinn nach 'eil iad a' sgrìobhadh d' ar n-ionnsuidh!

Fhuair sinn an litir thioram, chrosda, chuir "Dòmhlull a' Phinn" á Lochabar d' ar n-ionnsuidh. B'e sin am peann sgaiteach, peann Dhòmhull—nam biodh a chumhachd a rèir a thoile! Nach modhail, iriseal, cuideachd, an t-ainm a ghabh e dha féin, "Dòmhlull a' phinn!" a' eiallachadh gun teagamh gur h-ann d'asan a bhuineas am peann osceann gach Dòmhlull cile tha beò! An cuala "Dòmhlull" riabh an rann 'so?

A mhic a' bhodachain lachduinn,
O bhun Lochabar nan craobh;
Cleas a' chait a dh' òl an t-uachdar,
Theid a' chluas thoirt dhòt o 'n nìhaoil.

'Si 'choire th' aig an òganach spailpeil so do 'n Chuairtear, gu bheil sinn a' cur tuille 's a' chòir do dh-fhacail Bheurla 'nar duillecagan, gum bu chòir dhuinn ainmeannan àiteachan agus dhaoine thoirt ann an Gàilig.—Am burraidh! Am b' àill leis 'nuair tha sinn a' labhairt mu 'n duine ainmeil sin, Uilleam *Pitt*, a ràdh, *Uilleam an t-Sluic?*—no *Tearlach Fox*, gu'n

abramaid *Tearlach Sionnach*?—an àite *Robert Peel* gu'n abramaid *Robnan-Rùsg*?—agus an àite *Fox Maule* gu'n abramaid *An Sionnach Maol*? Faodaidh peann *gèur* a bhi aig Domhull-Abrach, ach tha e fèin anabharrach maol.

Na gabhadh ar càirdean gu h-olc ged chuireamaid 'nan cuimhne gu 'n robh móran againn r'a phàigheadh air a' Bhealltuinn air son pàipeir agus cosd eile do dh-ìomada seòrsa. Mur cuir iad pris a' Chuairteir a mach, cha'n urrainnear a chumail suas:—mur cumar an t-uisg air a' mhuilinn, stadaidh an clabar.

Tha luchd-ullachaidh a' Chuairteir air dol imrich do'n bhùth 24 GLASSFORD STREET, goiried o'n Phost-thigh ùr;—ach tha sinn ag iarraidh maithheanais air "Domhull a' phinn" airson an ainm Bheurla so—gun teagamh b' fhèarr le-san sinn a ràdh, *Sràid na h-àtha-gloine*.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

MÌOS-MEADHON AN T-SAMHRAIDH, 1841.

Solus làn air a' 4^{mh} là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an 12 là.

Solus ùr air an 19^{mh} là.

A' cheud cheithreamh air an 25 là.

MARGAIDHNEAN.

Cha 'n eil atharrachadh air bith is fhiach ainmeachadh air prìs-ean teachd an tìr o'n thug sinn cùnnatas ùmpa san àireamh mu dheireadh. Ma tha dad idir ann, 's an saoiread tha iad a' dol.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer; Laggan: J. M'Pherson; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tiroran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Ballendalloch: James Grant; Pitlochry: D. Robertson; Fortingall: D. Campbell; Weem: J. Menzies; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Laggan: J. M'Pherson; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Glencarradale: J. M'Dougall; South Uist: A. Chisholm; Tullymet: D. Cameron; Callander: P. M'Kinlay; Balquhider: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carbost: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Rose; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil Esq. Charlotte-town, Prince Edward's Island.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-DEIRIDH AN T-SAMHRAIDH.

AN 17^g ÀIREAMH.]

JULY 1, 1841.

[PRIS 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—Familiar Dialogue (Dissolution of Parliament), page 121.—London (Greenwich Hospital, &c.), 127.—Deer Hunt, 129.—Remorse, a Dream, 131.—The Isle of Lovers, an Irish Legend, 136.—A Poem, and Legend connected with it, 140.—The Emigrant's Song (original), 143.—Hong Kong, 114.—Interesting Story of a British Soldier in North America, 145.—The Biter Bit, 148.—Notices to Correspondents, 119.—Phases of the Moon, 130.

CÒMHRADH EADAR EACHUNN AGUS AN CUAIRTEAR,

MU SGAOILEADH NA PARLAMAID.

Each.—Fàilt air a' Chuairear rùnach! ag iomairt a phinn mar a b'abhaist.

Cua.—Bu tu fein an Cuairtear, Eachuinn, 's cha mhise, nach deachaidh ceum a mach as a' bhaile-mhòr so bhè'n a chunnaic mi thu—nach cuala guth na cuthaig am bliadhna fhathast.

Each.—Da rìribh, 's ann agaibh tha 'chulaidh-ghearain, nach cuala sibh guth na cuthaige, a' bhan-tùchanach ghlas ghrannda. 'S mi tha suarach ge nach cluinn mi a guth searbh gu dìlinn—an òinseach ghlugach o thóm gu tòm, mar gum biodh duine air bith a' gabhail tlachd dhi.

Cua.—Ciod so, Eachuinn, a thainig eadar thu 's a' chuthag laghach? Theagamh gu'n cual' thu gu moch i, mun d'ith thu do ghreim maidne? Am fac' thu seilcheag air lic luim?—am fac' thu searrach 's a chùl riut?

Each.—Air ur n-athais, a Chuairear; cha 'n fhaca mi. Ach sud rud is math a dh'fheudta chì mi mun tig latha Lùnasdail—na seilcheagan sleamhain snàgach sin, ur càirdean féin, na *Conservatives*, air

lic luim; agus ma chuidicheas mise le m' fhacall so a dheanamh, an sin chì mi an Cuairtear 's a chùlaobh rium.

Cua.—An d'thainig thu mar so orm, Eachuinn? Cha chuir mise mo chùlaobh ri seana charaid air a shon sin. Nach faod daoine dealachadh 'nam barailibh gun chur a mach air a chéile? Tha rathad agadsa, Eachuinn, agus rathad agamsa; cha ruig an dara fear a leas a shròn a sparradh an sùil an fhir eile. Fhad 's a bhios an saoghal 'na shaoghal, bidh eadar-dhealachadh bharailibh am measg dhaoine; agus an cead tha mise 'gabhail, mo bharail féin àrach agus a sheasamh, c'arson nach tugainn an cead ceudna do dh-fhear eile? Bhitheadh e co reusonta bhi 'trod 's a' càineadh a chéile do brìgh nach robh an t-aona chumadh air an srònabh, no an aon dath air falt an cinn, 's a bhi ann an naimhdeas agus mì-run a chionn nach 'eil iad san aona bharail mu ghnòthuichean coitchionn na rìoghachd. Tha thusa 'm barail gum bi na Gléidhtichean, air neo na *Conservatives*, air lic luim mun tig latha Lùnasdail; ach 's aithne dhòmhsa feadhain air am bi an leac lóm air a càramh ro'n àm sin, agus iad féin ann an slochd as nach tog iad an cinn an dà latha so.

Each.—Air ur n-athais; cha 'n eil am bonnach beag bruich fhathast.

Cua.—Ma tà, 's fada 'ga dheasachadh e. Nach robh iad ri falachfead a nis o chionn deich bliadhna? Ach chuireadh as am frògabh iad mu dheireadh. An cual' thu riabh an t-òran Sgiathanach—

“O hó, Gillean nan car, bheirear dhiubh an còta;
Gillean nan car guineideach, crochar ann an ròp iad.”

Each.—Seadh, seadh! Bha ar càirdeansa glé mbath air crochadh—na sàr chrochadairean. O'n fhuair sibh Gàilig air son *Conservatives*, na *Gleidhtichean*—'s e sin tha mi 'deanamh dheth—feadhain a ghleidheas na's urrainn doibh—an toir sibh dhomh Gàilig air son nan *Liberals*?

Cua.—'S duilich dhomh, Eachuinn; cha robh iad ann ri m' linn.

Each.—Gu fìrinneach, cha robh; ach cuiridh mise geall nach 'eil am facall sin, *Conservatives*, r'a fhaotainn san Fhoclair Mhór Ghàilig, ach gu bheil *Liberal* ann—'s e sin, uasal fialaidh, aoidheach, suairce. Nach faod sinn, ma ta, á so a mach, na Suaircich, no a' mhuinntir shuairce, thoirt orra?

Cua.—Na daoine suairce!—fhearabh 's a ghaoil!—suairceas a's ceanaltas air an teangaidh—saorsa! saorsa! 'nam beul. 'S e sin saorsa do dhaoi' eile iadsan a leantuinn—deanamh mar a ni iadsan; ach cuir thusa 'nan aghaidh, agus biodh a dhànadas agad do thoil féin a dheanamh, agus do bharailean féin a leantuinn—c'ait an sin a' bheil an t-saorsa? Tha saorsa fhathast a' donnalaich 'nam bilibh, ach tha dòirneagan chlach agus cuaille do bhata math daraich 'nan làimh; agus 's i sin an t-saorsa bheir iad dhuit, teicheadh le t'anam, air neo sgailc a ghabhail o na daoine suairce so 'an taobh an lethchinn, no am bun na claise. Bheir mise dhuit ainm gu mór a's fearr a fhreagradh dhoibh na na *Suaircich*—'s e sin, na *Gealltanaich*—feadhain a gheallas na thogras tu iarraidh, ach a tha suarrach mu choimhlioadh.

Each.—Cha 'n eil fhios 'am. 'S i mo bharail gur co'-ionann doibh taobh air thaobh air an dòigh sin, na Gléidhtichean agus na Gealltanaich, gu'n geall iad 's gu'n gléidh iad mar fhreagras doibh—a' bhó mhaol odhar, 's a bhó odhar mhaol—sèa glaisein air an dara gad, agus leth-dusan air a' ghad eile;—gabh do roghainn—buinidh iad le chèile do 'n aon tréud—tha 'n aon teàrr air an dronnaig, agus an t-aona chomharra-cluaise—clann an aon t-seanar. Ach dearbhadh sibhse gu bheil na *Liberals*, no na *Whigs*, a tha uis a stigh, ni's fèarr air geallaidhnean a dheanamh, agus ni's miosa air an coimhlionadh na càch.

Cua.—Eisd, Eachuinn, 's na gabh fearg, ged 'robh [an fhìrinn searbh.

Each.—Fearg! 'n e mise?—an domhagan mise!—Tha mi 'g iarraidh maithheanais; rachaibh air ur n-aghart.

Cua.—Nach aidich thu, matà, 'nuair thugadh a stigh an *Reform Bill*, no Reachd an Leasachaidh, gu'n do gheall iadsan a thug a stigh e gum biodh e mar iocshlaint iomlan—'na làn-leigheas airson uile uile agus thruaighean na dùthcha? Nach robh an rìoghachd ri bhi air a h-ath-ùrachadh gu buileach? Cha robh fàth-bochduinn, no cruadal, no anacothrom, nach robh ri bhi air a thoirt as an rathad—bha lón a's cosnadh ri bhi aig daoine gu saoi bhir pailt—bha a' bhuilioun chruineachd ri bhi air a dùblachadh am meudachd, 's gun sgillinn a bharrachd air a prìs—cha bhiodh cogadh ann ni's mò—bhiodh cìs na rìoghachd air a h-ìsleachadh, uigh air uigh, gus nach biodh cìs idir ann—bhiodh ainfhiach na dùthcha air a phàigheadh! So na gheall iad. Thogadh a' chaithream,—“Thoir dhuinn an *Reform Bill*!—am *Bill*!—am *Bill* uile, 's gun dad ach am *Bill*!” Fhuair iad e—am *Bill* nìle; ach cha d'fhuair dad ach am *Bill*, agus geallaidhnean mòra. Bha 'n tonibaca ri bli co saor ri puinneag chàil—an tì's an snaoisean co pailt ri stùr na mòine—an siùcar co saor ri gainmh a' chladaich! Cha robh duine àig an robh mac, 's a sheasadh iad, nach b'i 'cheisd—“Cia dhiù 's fèarr leat *Gàidsear* a dheanamh dheth, no a chur a stigh do'n Tigh-Chuspuinn?” 'S ann an sin a bha 'n odhail 's a' ghleadhraich, a' ghunnaireachd, 's a' phìobaireachd, 's a' ghlaodhaich—na breugan agus na geallaidhnean mòra!

Each.—'S mì bha thall 's a chunnaic e. Cha 'n urrainn mi cur an aghaidh aon diog a thubhairt sibh.

Cua.—A nis, Eachuinn, o'u tha *vote* agad, 's e sin facall sa' chùis, innis domh gu fìrinneach ciod a choisinn thu 'na lorg?

Each.—Choisinn mi urram agus modh! Cha d'fhuair duine riabh *Mr. Hector* riumsa, no idir *Mrs. M'Shirie* ri m' mhnaoi, gus an d'fhuair mi facall sa' chùis so. Coma leibh ciod a choisinn mi; cha 'n innis mi sin duibhse, ach innsidh mi cuid do na chaill mi. Chaill mi ioma latha do m' ùine—chaill mi an uair mu dheireadh, seachduin gu buileach; chaill mi craicionn nan làmh ag iomram do 'n àite 'n robh an cruinneachadh mór, agus bliadhna eile craicionn mo chas a' coiseachd; chaill mi mo chlaisteachd, ach beag, le'n gleadhraich, agus mo shùilean leis an stùr; agus air latha 'n taghaidh, là a' mhòid mhóir, chaill mi m' ad ùr nodha, a chosd seachd a's sèa sgillean; agus, a bharrachd air sin, chaill mi mo nàire.

Cua.—Ciamar ?

Each.—Matà, innsidh mi sin duibh. Chaidh sinn an sud uile, mar aon dròbh do mhuilt bhàn a' Mhoraire, suas a' dh'ionnsuidh na coinneimh, am Bàillì 's a' Mhaoir 'gar saodachadh rompa. 'Nuair ràinig sinn am bùth san robh an Siorram, bha ar càirdean, na Gléidhtich, 'nam buidhinn làidir mu'r coinneamh, a' feadail 's a' séidil mar nathraichean. Fhuair sinn ordugh ar n-adaichean 's ar boireidean a chrathadh gu h-ard mu'r cinn, agus iolach a' thogail le 'r n-uile neart. Rinneadh so. Ach ciod an tubaist a thachair, ach mar bha m' ad ùr shuas a'm làimh, thainig caoran cruaidh mòine mall o na Gléidhtich, agus tilgear m' ad as mo làimh. Dh'fhalbh i, 's bha e co math dol as déigh iteig an latha na gailinn—dh'fhalbh i, 'na ball-iomain, o cheann gu ceann na sràide; agus b'éiginn dòmhsa dol le m' cheann co lóm mhaol ri ceann ròin, do'n bhùth, 's a h-uile h-aon a' enn dhiùbh a' magadh. Gheall am Bàillì ad ùr a b'fhiach dithis di a chur 'na h-àite; ach coma có dhiùbh.

Cua.—An d' fhuair thu i, Eachainn ?

Each.—Cona leibh cia dhiù fhuair no nach d' fhuair—rachaibh air ur n-aghart.

Cua.—Bha Morair *Melbourne* agus Morair Iain *Russell* a stigh fad dheich bliadhna, 'nan Stiùbhardan air gnothuichean mòra na rìoghachd, agus 'nan luchd-comhairle aig a' Bhan-rìnn—bha inchair na rìoghachd, agus sporan na rìoghachd 'nan làmhnan :—comas cìsean a thogail, no an lughdachadh, mar a b' àill leò—dà thrìan do bheul na Parlamaid air an taobh, air chor's gu 'n robh sàr chomas aca na gnothuichean a shocruchadh mar a b' àill leo—faiceamaid ciamar a ghiùlain iad iad féin.

Each.—Tha sibh a nis a' tighin dìreach a dh' ionnsuidh na bha 'nhiann orm—oir creidibh mi, tha mi saor gu m' fhacall a thoirt do 'n aon taobh no do'n taobh eile, mar a chì mi ceart—agus tha eòlas a dhiùbh orm—leigeamaid gach fala-dhà seachad, agus cluinneamaid a' chùis.

Cua.—Mar sin bitheadh e, Eachuinn. Bha iad so, a nis a stigh fad dheich bliadhna o'n bhliadhna 1831 gus a so, 1841. Mun càirich mi giùlan na feadhnaich so mu d' choinneamh, amhairceamaid air giùlan na feadhnaich a chaidh rompa—*Wellington* agus *Sir Robert Peel*, fad dheich bliadhna mun deach iadsan a mach, 'se sin o'n bhliadhna 1821 gu 1831, 'nuair a chuireadh a mach iad 's a thainig càch 'nan àite. Mar so tairngidh sinn suas cuuntas dheich bliadhna, taobh air thaobh; agus chì sinn có na stiùbhardan bu dìlse, agus lu chùramaiche mu sporan na dùthcha.

Each.—Sin sibh—tha sin pongail, agus 'se sin tha dhùth orm, lán carbsach nach innis sibh ach an fhìrinn.

Cua.—Cha labhair diog, ach na tha air 'aideachadh, nach urrainnear 'aicheadh, a tha air a thoirt á leabhraichean móra na rìoghachd; agus nach 'eil an comas duine cur 'na aghaidh.

Nis anns na deich bliadhna mu dheireadh san robh na *Conservatives* a stigh, Inghdaich iad cìs na rìoghachd, na *taxes*, mar deirear sa' Bheurla, 15,880,000 punnd-Sasunnach,—dlùth air sèa-muilleana-deug.

Each.—Co dheth a thug iad a' chis sin?

Cua.—Thug do dh-iomadh nì, a thuit, 'na lorg, ann am prìs—mar tha Salunn, Braich, Uinneagan agus tighean—Gual—Clòimh á rioghachdan céin—Sìoda—Cainb—Tombaca—Leathar—agus iomadach nì eile nach ruigeàr a leas àireamh. Lughdaich iad a' chis a bha na nithe sin a' diol, an t-suim anabharrach a dh' ainmich mi. Bha cìs na dùthcha fad nan deich bliadhna sin a' tuiteam mu thimchioll air muillion-gu-leth sa' bhliadhna; agus a bharrachd air so, ged a lughdaich iad a' chis, phàigh iad do dh-ainfhiach na rioghachd 477,772,000 punnd Sasunnach, dlùth air ochd's da fhichead muillion! agus an latha chaidh iad a mach, a dh'aindeoin lughdachadh na cìse, agus na phàigh iad do dh-ainfhiach mòr na rioghachd, bha aca cùl an làimhe, ann an ciste-ionmhais na rioghachd, do dh-airgiod ullamh dà-mhuillion-gu-leth, 's os a cheann, a dh' fhàg iad san sporan mhór—2,667,000 punnd Sasunnach! A nis, Eachuinn, ciod do bharail air so? Nam biodh an caomhnadh so, agus na riaghailtean a chleachd iadsan a' dol air agbaidh gus an là diugh, nach e'n rioghachd a bhiodh ann an staid chothromach?

Each.—Air m' fhacall tha sibh a' cur iongatais orm—faiceamaid a nis taobh eile na duilleige.

Cua.—Tha mi toileach, 's ma gheibh thu gu bheil facall a tha mi 'g ràdh nach 'eil fìor, na leugh duilleag do'n Chuaritear fhad 's is beò thu. Thainig a' bhuidheann eile, na Cuigsich, no *Whigs*, air neo, ma thogras tu, na *Liberals*, a stigh sa' bhliadhna 1831. Tha iad a nis deich bliadhna os ceann ghnothuichean na dùthcha. Gheall iad mòran, ach cha d' ìslich iad do chisean na rioghachd fad na h-ùine ach 3,124,000 punnd Sasunnach, an àite nan séa-muilleana-deug a dh' ìslich càch san ùine cheudna. An àite 'bheag no mhór do'n ainfhiach a dh'iol, no a lughdachadh, 's ann a chuir iad ris gu mòr: air alt agus gu bheil riagh an ainfheich a nis 1,127,000 punnd Sasunnach sa' bhliadhna na's mó na bha e'nuaid thainig iad a stigh; agus an àite dà mhuillean-gu-leth agus barrachd, a bh' aca do dh-airgiod cùl an làimhe, an ciste 'n ionmhais, tha i co falamh ri sporan feannaig air tràigh—cha'n e amhàin falamh, ach tha iad air deiriedh £2,421,776 dhùth air dà mhuillion gu leth punnd Sasunnach, agus, gun bhionn-a-séa aca g'a fhreagairt! Ciod do bharail air so? e' àit a nis a' bheil na geallaidhnean móra?—an ioghnadh ged robh an dùthaich sgìth dhiubh?

Each.—Tha mi 'g aideachadh gu 'n do thill an sruth—agus có a' charraig air nach caochail sruth uair-eiginn?—ach nach bu nàr d'an càirdean an tréigsinn, agus dol a null gu taobh na feadhach eile a dh' aona mheall mar rinn iad?

Cua.—Air t' athais, Eachuinn, a dh-aona mheall, an d' thubhairt thu? Cha b' ann mar sin idir a bhà; bha 'n càirdean 'gan tréigsinn, uigh air uigh, o'n àm an d' fhuair iad an stiùir a chur 'nan làimh—chunnaic iad nach robh earbsa r'a chur annta—nach seasadh iad an geallaidhnean, agus bha fear 'us fear 'gam fàgail, gus mu dheireadh an robh iad air an tréigsinn leis a' chuid bu mhò, agus nach b' urrainn doibh nì air bith a dheanamh ach geallaidhnean a thoirt seachad.

Mar so anns a' bhliadhna 1831 cha robh air taobh an Diùc agus an Ridire *Peel* ann an Tigh na Cumanta

Ach - - - -	145	Agus air an taobh eile	513
'Sa' bhliadhna 1833,	190	_____	466
_____ 1835,	280	_____	378
_____ 1837,	300	_____	358
_____ 1838,	313	_____	335
_____ 1841,	332	_____	236

Mar so tha thu 'faicinn mar bha an càirdean fein 'gam fàgail o àm gu h-àm, agus a nis nach 'eil cas aca air an seas iad, ach geallaidhnean! Ach coma có dhiùbh, théid iad a nis a mach feadh na dùthcha, iad féin 's an càirdean, le'm pìobairean s' l'em brataichean 's le'n *geallaidhnean* a mhealladh 'dhaoinne' a rithist—agus gheibh iad mòran a bhithneas air am mealladh leò, a chreideas iad, agus a thogas caithream 'nan déigh mar a b' àbhaist doibh! Geallaidh iad na 's urrainnear iarraidh orra—sluigidh iad gach nì a chuirear mu'n coinneamh.

Each.—Tha a' Bhan-rìgh fad' air an taobh.

Cua.—Thà, 's cha 'n iongatach è. Thug iad £300,000 (trì ceud mìle punnd Sasunnach) dhi, a thogail thighean g'a cuid each agus chon; agus thairg iad leth-cheud mìle sa' bhliadhna d'a companach, Prionns' *Albert*, ged nach do leig a' Pharlamaid leò ach deich-mìle-fichead thoirt dá. Cha 'n iongatach ged robh iad mór 'na beachd, 's gu h-àraid o nach leig iad a h-aon eile 'na làthair; agus a' cheart fheadhain a chosd trì cheud mìle ann an tighean each agus chon do 'n Bhan-rìgh, agus a tha toirt deich-mìle-fichead sa' bhliadhna do dh-oil-tigh ann an Eirinn a dh'àrach shagartan Pàpanach, cha tugadh iad peighinn seachad, no eadhon *gealladh* féin, air son cuideachadh leis na Gàidheil bhochda dol thairis do America, no a thogail eaglaisean air feadh ar dùthcha! Sin agad, Eachuinn, smior na firinn; ach 's éigin dealachadh.

Each.—Innsibh so dhomh. 'Bheil comhstri ann an siorramachd Inbhirnis am bhliadhna? no ann an siorramachd Earraghaidheal?

Cua.—Cha 'n eil. Tha an sean fhear a' fuireach a stigh air son siorramachd Inbhirnis, Mr. Baillie. Cha 'n eil Tighearn Ìle 'tighin air aghart idir air an àm so; agus tha Tighearna Mhonì (no Mhogheadh, mar their iad 'na dhùthaich féin) ri suidhe gun chomstri idir.

Each.—An ann mar so a tha? Matà, bu shuairce Tighearn Ìle; b'e féin an duin'-uasal glan, 's cha b'e 'cheannach a rinn e! Ach có tha 'strìgh air son an Óbain, Ionaraora, agus Ceanulloch-Chille-Ciarain?

Cua.—Thà an sean fhear, bràthair Iarla Bhóid, agus uasal òg eile, meangan ùr do chraoibh co maiseach, a' giùlan toraidh co pailt ann an gnìomharaibh iochdmhor ri aona chraoibh ann an Albuinn uile, Mr. *Stirling*, oighre òg Chéir agus Cheannmhuir, aig am bi, ma chaomhnar e, ann an ùine bhig, barrachd beairteis na th'aig aon duine òg san dùthaich—neach aig nach 'eil dad r'a iarraidh—agus neach, cia dhiùbh sheasas no nach seas iad e, a dh'ìunseas an fhirinn—nach dean gealladh nach coimblion e.

Each.—C'uin a sgaoileas a' Phàrlamaid ?

Cua.—Tha a' Bhan-rìgh air a' cheart àm so 'gan sgaoileadh, mar tha thusa 's mise 'labhairt ; agus tha mi cinnteach gur h-e do ghuidhe dùrachdach, agus mo ghuidhe-sa, gu'n cuirteadh a suas daoine matha do'n Pharlamaid ùir—daoine glic—daoine air a' bheil eagal Dia, agus aig nach 'eil miann a's airde na math coitchionn na dùthcha chur air aghaidh.

Each.—Mar sin. Slàn leibh !

LUNNUINN.

AN III. EARRANN.

TIGH-EIRIDINN GREENWICH, AGUS AN DUN.

Cha 'n eil àite dlùth do Lunnuinn a's fearr is àiridh air fhaicinn na *Greenwich*, baile beag tha mu astar cheithir mìle sìos o Lunnuinn, air bruach na h-aibhne. Tha rathad iaruinn eadar an t-àite so agus Lunnuinn, aùn am bheil anabharra sluaigh air an giùlan o mhoch ga anmoch. air an cóig-mionaide-déug. 'S e nì tha 'fàgail a' bhaile bhig so co ainmeil agus co àiridh air fhaicinn. an Tigh-eiridinn eireachdail a th' ann airson sheòladairean aosmhor—tigh nach 'eil a leithid eile do 'n t-seòrsa san t-saoghal nìle. Is àillidh, stàdail an aitreabh mhór so, air a togail le clachan snaighte, air chor agus gur coltach e gu mór ri Pàillion rìoghail na ri Tigh-eiridinn air son sheòladairean bochda. 'S ann air son Pàillion do bhan-rìgh 'nn Ealasaid a thogadh e air tùs ; ach 's ann ri linn Uilleim agus Màiri a thogadh a' chuid a's mò dheth. 'S e 'n duine ainmeil sin, *Sir Christopher Wren* a thog an tigh ordheire so. Tha e ochd ceud trì fichead agus cóig troidhean air fad. 'S ann sa' bhliadhna 1694 a rinneadh tigh-eiridinn deth. Tha air an àm trì mìle fear saor-dhuais a' tàmh ann, agus còrr agus ochd fichead ban-altrum a' feitheamh orra san tha tinn no uireasach ; agus tha dà mhìle dhéug 'ar fhichead (32,000) do sheann seòladairean air feadh na rìoghachd a' tarruing saor-dhuais, no *pension* as. Tha costas an àite agus na tha air a phàigheadh do 'n 32,000 sin air a chruinneachadh o chis tha air a thogail o gach seòladair tha mach á Breatainn. Tha h-uile seòladair a' fràigheadh sèa sgillean sa' mhìos as a thuarasdal, agus tha so a' togail snim co mór 's gu bheil nìle chosd an tighe air a dhiol leis. Tha uile gu léir, dlùth do cheithir mìle pearsa a' tàmh san tigh-eiridinn eireachdail so. 'S enlaidh-iongatais mothuchadh dhoibh—is seann seòladairean loingeachogaidh iad nìle—cuid air aon chois—cuid le aon sùil no aon làmh—cuid gun chas gun làmh. Thug iad d' ar cuimhne facaill an òrain.

“'S iomadh rudha coimheach garg
Thug an leabas as an grnaidh.”

Tha 'n t-aon seòrsa aodaich orra uile—casag fhada ghorm, ad chocte, bucuill 'nam brògan, agus tha na h-uile coltas orra bli cridh-

eil sùndach: tha biadh 'us aodach 'us cairtealan aca co math 's a b' urrainn duine iarraidh; agus a bharrachd air na 's urrainn iad a chaitheamh do bhiadh 's do dh-aodach, tha leth-chrùn san t-seachduin aca do dh-airgiod-pòca, air son tobhaca agus ghnothuichean beaga eile. Chitear iad 'nan suidhe, buidheann an sud 's an so, a' seanachas, a' gabhail òrain, a' leughadh, agus a sràidimeachd mar thogras iad. Tha pàire fharsuing aca air son coiseachd, agus na h-uile cothrom a b' urrainn an cridheachan iarraidh; ministeirean gu searmonachadh dhoibh, leabhraichean maith do gach seòrsa r' an leughadh, liglichean agus banaltruman 'gu feitheamh orra, agus cead dol a mach feadh a' bhaile mar thogras iad. Air uairibh tha connsuchadh agus tuasaidean eadar na bodaich, a' tighin thairis air na chunnaic iad, na blàran san robh iad, na loingeis air na sheòl iad, agus na ceannardan àrda bhia tharpa.

Dlùth do 'n àite so tha seann long chogaidh mhòr a bha ainmeil 'na latha 's 'na linn féiu, an *Dreadnought*, air acair, agus tha ise mar thigh-eiridiun aig gach seòladair a bhuineas do rìoghachd eile agus a bhios tinn no nireasach, agus tha na h-uile ni air a dheasachadh air an son a b' urrainn doibh iarraidh.

Cha 'n urrainn do neach na h-ionadaibh iochdmhor trècaireach so fhaicinn gun sòlas agus taingealachd do Dhia a dhùisg daoine gu 'leithid do charantachd a thaisbeanadh do dh-uireasaibh nam bochd.

Suas o'n àite so tha DUN no TUR mòr Lunnuinn, ris an abair iad sa' Bheurla *The Tower of London*. 'S iomadh linn a nis a chaidh seachad o'n thogadh an dìon-àit ainmeil so. Tha ballachan làidir mu, thimchioll, agus dìg dhomhain làn uisge; agus air bràigh nam ballachan, air gach tìr agus baideal àrd, tha gunnacha-móra ann an lìonmhorachd. Tha dusan acair fhéarainn an taobh a stigh do bhallachaibh an àite so. Tha osceann mìle bliadhna bho 'n thogadh an Dùn so air tùs, ach bha rìgh an déigh rìgh a' cur ris; tha e nis mìle, agus trì fichead troidh air chuairt. Ghabhadh e leabhar mòr dad do chùntas ceart a thoirt air an àite so. An taobh a stigh do bhallachan an dùin so tha 'n t-àite sam bi iad a' cùinneadh an òir agus an airgid, ris an can iad am *Mint*. So àite 's airidh air fhaicinn, anns a' bheil an aefhuinn a's cumhachdaiche air an t-saoghal airson òr agus airgid a chùinneadh, agus far a' bheil iad air an àm a' deanamh buinn òir is fhiach còig *sovereigns*, no còig puind Shasunnach. Tha na h-nìle seòrsa do ghunna-mòr no beag a chleachdadh riabh air fairge no tìr r' a fhaicinn san àite so, agus cha 'n eil inneal-cogaidh a tha aon rìoghachd air thalamh a' cleachdadh nach faicear an so. O bhràigh nan seòmraichean àrda tha na brataichean a ghlacadh sa' chogadh; agus cha 'n eil blàr anns an robh an t-arm Breatunnaich riabh, no anns an d' fhuair iad buaidh, nach eil nì-eiginn an so a ghleidheadh mar chumhneachan air buaidh an latha. Tha ann an aon seòmar airm-chatha air son deich mìle seòladair, deas agus réidh airson an cur gu fèum; agus ann an àit eile airm airson ceud gu leth mìle saighdear; as nach do loisgeadh urghuir riabh. Cha 'n eil innleachd a fhuaradh a mach

airson cur as do mhac an duine (agns is lìonmhor iad) nach faicear an so. Tha gach seòrsa lùireach iarninn ach leachdadh san rìoghachd r' am faicinn ann, agus samhladh nan laoch 's nan each fad mhìle bliadhna bha 'gan giùlan. Tha e duilich a chreidsinn nach 'eil na h-eich 's na marcaichean beò; agus tha beachd co math air fhaotainn uapa air cleachdaidhnean nan linntibh a dh' fhalbh 's ged a robh sinn beò san am.

Tha r'a fhaicinn ann an seòmar san àite so an coron rìoghail fo 'n do chrùnadh mìle rìghrean Bhreatunn fad ochd ceud deng bliadhna. Tha an coron so do dh-òr air 'oibreachadh gu h-àillidh, le anabharra do chlachan luachmhor. Tha an ann t-slat rìoghail òir, mar an ceudna a chuireadh an làmh nan rìghrean 'nuair a chrùnadh iad; tha i so costail, fiach mòr do chlachan luachmhor air an oibreachadh a stigh innte. Tha mòran do shoithichean òir an so tha aosmhor luachmhor, agus air an gleidheadh le anabhaara cùrain. Tha cuid diubh air an deanamh le dreach agus eireachdas nach 'eil e comasach a chleachdadh a nis. Tha na soithichean òir an so as a' bheil an Teaghlach rìoghail air am baisteadh; agus mòran do shéudan prìseil nach nrrainnear ainmeachadh fa leth. Faodaidh e seòrsa do bleachd a thoirt dinn air an luach, gu bheil aon chlach ann a tha air a meas air dheich mìle punnd Sasunnach, (£10,000). Tha mòran do sheann leabhraichean air an gleidheadh an so—seana chòraichean, agus paipeirean prìseil, agus daoine ris a' bheil iad an earbsa air am pàigheadh airson cùrain a ghabhail diubh. Tha an so an tuadh 's an ealag air na chuireadh gu bàs iomadh Ban-rìnn agus moraire, agus iomadh duine ainneil; agus chithear an leac fhathast air am b' àbhaist dhoibh daoine a losgadh, agus an cur gu bàs na gearleanmhuinn.

Ann an aon fhacall, ghabhadh e seachduin do dhùine an t-àit iongatach so a rannsachadh no beachd ceart air bitli a bli aige air. Airson ochd-sgillean-deug chitear na bheil r'a fhaicinn ann, agus daoine glie, sìobhalta tuigseach gu gach nì a mhìneachadh gu socrach, daoine tha co modhail do 'n duine 's isle 's a bhiodh iad do'n duine sàirde san tìr.

Theid sinn air ar n-aghaidh 'na dhéigh so gu cùntas thoirt air enid do nithilb eile ann an Lunnainn.

SEALG AN FHÉIDH.

EARRANN II.

“O! céum an t-sealgair ri mo chluais,
Le sranna ghath a's chion feadh sléibh!
'N sin deàrsaidh an òig' air mo ghruaidh,
'Nuair dh'éireas toirm air sealg an fhéidh!”

A Chuairteir Rùnaich,

Chuir sibh mòran meas air sean Ailean-na-Beinne le a litir a chur a mach san àireamh fa dheireadh do'n Chuairtear. 'S iomadach sgéul neònach a dh'fhaodainn a thoirt duibh mu Shealg an Fhéidh; oir

chuir mise seachad a' chuid bu mhò do m' làithean am measg chreag, agus air feadh a' cheò; agus 's ioma cunnart a ruith mi air lorg an fhéidh—air seacharan gu tric ann am monaidhnean farsuing an àm cur a's cathaidh, a' cur seachad na h-oidhche fo sgàil craige, no ann an uaimh ùdlaidh. Ma tha daoine-beaga, no sìthichean, ann, bu chòir dhòmhsa eòlas a bhli agam orra. 'S iomadh bruth a's tolman uaine air na shuidh 's na chaidil mi, anns a' bheil iadsan, ma's fìor, a' tàmh; ach cha'n fhaca 's cha chuala mi a li-aon diubh riabh. Choinnich orm iomadh saighead-shìth, ach cha'n fhaca mi riabh iad air an tilgeadh, agus cha mhò a dh'fhiosraich mi gu robh buaidh no feart air bith anna; ach, o'n thuit domh tighin thairis air a leithid so do sheanchas, innsidh mi dhuibh sgeul beag mu nì àraidh a thachair orm, agus a chuir seòrsa faiteachais orm air an àm.

Tha nìs còig bliadhna-déug-'ar-fhìchead o'n thachair dhòmhsa agus do dh-lain Ruadh a' Choire, forsair a bha aig Diùc Athull, a bhli 'mach air a' bheinn air tòir fhiadh. Thog sinn oirnn gu moch. Bha 'mhaduinn dorcha duaichnì. Ràinig sinn guala na beinne, far na shuidh sinn greis, gus an deach fras thròm shneachda seachad. An sin ghabh sinn air ar n-aghaidh gu aisrith chorrach chas, far an robh dùil againn lorg nam fiadh fhaicinn, agus seòrsa do bharail fhaotainn ciod a taobh do'n bheinn air an robh iad. Chunnaic sinn a' ghreigh ann an aigeal a' ghlinne, agus ghabh sinn sìos gu h-atlaiseach. Cha 'n eil fios agam ciod a chuala no chunnaic iad, ach thàr iad a nuas, dìreach glan a dh-ionnsuidh a' cheart àite san robh sinn. Chaidh sinn cùl craige, as an t-sealladh. Ghabh iad gu socrach, a' chuid bu mhò dhiubh, seachad oirnn; ach thainig aon damh donn, cabrach mòr, co dlùth 's gu'n do loisg sinn air. Chunnaic sinn gu robh e air a leònadh, ach cha do thuit e. Lean sinn an lorg. Thòisich an sneachda, cur 'us cathadh anabharrach tróm. Bha 'n fhuil r'a faicinn air uachdar an t-sneachd, agus thuig sinn air a luig gu'n robh e leònta gu tróm. Lean sinn e o àite gu li-àite. B'e deireadh an fhogharaidh e, agus tha fios againn mar tha 'n sean-fhacall ag ràch: "Mar chlach a' ruith le gleann, feasgar fann fogharaidh." Chaidh sinn air seacharan—cha robh fios c'àite 'n robh sinn—cha robh eòlas againn air stùc, no craig, no monadh, air an robh sinn a' siubhal. Cha robh féinn a bhli 'strìgh na b'fhaide. An measg gharbh-chrìoch 'us chreagan àrda, fhuair sinn slochd far an robh fasgadh o'n ghaillinn. Chaidh sinn a stigh air mhàgaran; agus air dhuinn aran 'us càise, agus dileag bheag dhibhe bhli againn, agus deagh breacana glas anns an do shuair sinn sinn féin, chuir sinn seachad an oidhche 'nar cairtealabh fiadhaich gu ro-mhath. Thainig a' mhaduinn, ach cha do sguir an sneachda; shéid a' ghaoth—chluinnteadh onfha tróm agus gailbhinn air a' bheinn. Cha robh sinn againn a nìs do'n fhiadh leòinte, ach bha sinn fo iomagain ciod a dheanamaid. Bha fios againn gu robh a' ghaoth as an airde-tuath. Thionndaidh sinn ar cùlaobh ris an stoirm, agus ghabh sinn air ar n-aghart, a' téarnadh gu faicilleach. Cha robh greim r'a itheadh, no deur dhibhe r'a òl, sa' mhàileid; ach choisich sinn mar a b'fhèarr a b'urrainn duinn, agus gun fhios gu ro-mhath c'ait an robh sinn a' dol. Mu thuiteam na h-oidhche, chunnaic sinn gleann ùdlaidh domhain,

seòrsa do choire creagach, romhainn. Theirinn sinn sìos ; agus, mar bha sinn ag amharc a mach air son fasgaidh am measg nan creag, mhothuich sinn bothain-àirdh agus cròithean chaorach air lèanaig bhig chòmhnard taobh aibhne ! Cha robh dùil no dóchas againn gu robh duine no créutair beò san àite. Ghabh sinn a dh-ionnsuidh an aoin bu sheasgaire coltas. Dh'fhosguit an doras gun bhuille bhualadh, agus sheas seana bhoirionnach duaichní gruamach air an stairsnich. “ Gabhaibh a stigh,” ars' ise ; “ bha dùil againn ribh—bha fios agam gu'n robh sibh air a' bheinn—'s e ur beatha—tha ur biadh 's ur leaba deas.” Agus mar thubhairt, bhà ! Bha bòrd mu choinneamh a' ghealbhain, agus anart glan—aran cruaidh coirce agus mulchag chàis' air a' bhòrd—agus, mar dh'fhiosraich sinn 'na dhéigh sin, poit air ghoil, anns an robh eanaraich do shithionn co math 's a chuireadh riabh ann am meadar ! Cha b'urrainn domh mo shùil a thionndadh o bhli 'g amharc air aodann preasach na caillich—a h-eugsamhuil cha 'n fhaca mi riabh :—aodann fada glas ; falt fada, seang, tana, sìos mu 'guailibh ; sùilean beaga glas, air an leth-fhalach ann am frògau dorcha, le mailthean mòra dubha. Cha 'n fhaca mi aodann riabh anns an robh barrachd do choltas seòltachd, agus foille, agus droch-bheairt. Bha céum crùbaich innte. Bha seòrsa do chrònan òrain 'na beul mar bha i 'taomadh a mach na h-eanaraich ann an dà chuman bhòidheach leth-chluasach a chuir i mu choinneamh gach aon againn. Thainig sgàth oirnn le chéile ; agus ged a bha sinn sgith, claidhte, acrach, 's gann gum b'urrainn duinn ithe. O'n ghualainn aice, cha robh mulchinn no léine ; agus làmh co fhada, righin, chaol, cha 'n fhaca mi riabh. Bha facaill agus cainnt aice, air uairibh, nach b'urrainn duinn a thuigsinn. “ Ithibh,” ars' ise, “ 's e ur beatha.” Thig i connadh air an teine, agus an sin sheas i suas mu'r coinneamh—sreang chaol chruidh 'na làimh, air an robh trì snaimean. “ Thug mise,” ars' isé, “ fuasgladh an nochd do ghailinn na beinne. Agamsa tha cumhachd thar na siontaibh ; 's an t-sreing chaol chruidh so tha a' bhuaidh. Ma dh'fhuasglas mi aon snaim, séididh fathan a réir miann an t-sealgair ; ma dh'fhuasglas mi 'n ath shuaim, séididh gaoth àrd agus gailinn ; ach ma dh'fhuasglas mi an treas snaim, séididh stoirm nach seas duine no beò-chréutair. Thig an doinionn an sin a nuas ro' choire 's ro' ghleann—craobh no crann cha chomas seasamh. Thig an tuil gu ruadh, dorch, air bàinidh, o gach sgàirnich ; agus an gairdean seargte sin, stiùraidh e an tuil 's a' ghaoth. 'S i mo chathair binnein a' chreachainn àird ; 's e mo ghille-freasdail torrann nan spéur. Dh'fhiosraich sibhse an diugh mo chumhachd—'nuair a shéid a' ghaoth, 's a thainig an sneachda 'na chuairt eagalaich mu'r timchioll. Agus nach léur dhuibh gu robh dùil agam ribh ? Cha d'thug sibhse sithionn leibh ; ach ma's miann leibh coinneachadh, thig sibh fhathast le fiadh cabarach, no agh seasg o bhràigh Athull, air a' mheadhonoidheche. Thigibh a nuas o Charn-na-fala ; cha dean taibhse 'n Fhrisealaich cron oirbh, agus fios aige c'àite 'bheil sibh a' dol. Ma ni sibh dearmad air so,” ars' ise, 's i 'togail a gairdein fada seargte suas os ceann a cinn, “ thig tubaist oirbh—glacaidh an tuil sibh san abhuinn, no bàsaichidh sibh ann an cuithe sneachda—togaidh am fitheach ur

luinneag bháis, agus bidh 'ur feòil 'na lòn aig an fhèin!" Air dhi so a ràdh, thionndaidh i air a sàil, agus chaidh i a mach.

"Nì-math eadar mi's tu!" arsa mise a'm chridhe féin, oir bha eagal orm labhairt. Thainig uamh-chrith agus uamhunn orm, agus crith air m' fheòil. Chuir Iain Ruadh a' Choire a bheul ri m' chluais, agus, ann an cagar ìosal, thuirt e, "'S i so buitseach Beinne-ghlò!" Chaidh sinn a laidhe—chaidil sin gu tróm—dhùisg agus dh'éirich sinn; ach sealladh eile do'n t-seana mhnaoi cha 'n fhaca sinn tuillidh. Ach chuala sinn có i—boirionnach bochd a bha as a beachd, agus tha a' caitheamh móran d'a h-ùine o àiridh gu h-àiridh, agus aig an robh, gun teagamh air bith, anabharra fiosrachaidh agus eòlais mu dhéibhiun gach nì bha 'dol air aghart san tìr.

'S ann dlù do'n cheart àite so bha duine 'bha ainmeil 'na latha féin a' tàmh, d' am b' ainm Iain Mór. Bha baile beag fearainn aige air mhàl o'n Mhorair MacAoidh. Cha robh cead aige, 's cha mhò a dh'iarr e cead, féidh a mharbhadh. Ach coma có dhiùbh; chuir e seachad a' chuid bu mhó d'a aimsir a' sealg; agus cha robh latha sa' bhliadhna air am b'urraimear sithionn ithe, uach robh slinnean no sliasaid mhath ann an tigh Iain Mhóir.

Chaidh am Morair MacAoidh, d'am b'ainm Dòmhnall, a choimhead Iain Mhóir, a dh'fheuchainn am b'urraim da thoirt air sgar do shealg. Dh'fhàg e a' ghillean cùl na beinne, 's thainig e gu tigh Iain gun duine leis. Bha Iain Mór 'na sheasamh san dorus; chunnaic e am Moraire 'tighin, agus chaidh e 'na chòmhaidh. "An toir thu dhomh mo lòn-maidne?" arsa 'm Moraire. "'S mise nì sin gu toileach," ars' Iain. "Ceud mìle fàilt air m' uachdaran àrd! Thig a stigh, a Dhòmhnall," ars' Iain Mór, oir b'e so ainm a' Mhoraire, agus urram na b'airde cho tugadh Iain dà; "thig a stigh, a Dhòmhnall. Sin agad furr; dean suidhe, agus gheibh thu r'a ithe na chosd dhòmhsa beagan saothreach a thoirt dachaidh." Dli'fhosgail Iain ciste bha taobh an teine, agus thug e mach tubhailte ghlan do dli-anart caol. Chuir e so air bòrd daraich a chuir e 'mach am meadhon an t-seòmair, agus sgaoil e anart eile air glùn an duin'-uasail. Ghluais e 'n teine. Thug e mach gealag bhòidheach bhradain a bha deas air son na grìosach. Cha b'fhada bha 'n t-iasg 'ga uidheamachadh; agus an sin thug e mach slinneag do shithionn co eireachdail 's a chunnaic am Moraire riabh; agus chàirich e so air a' bhòrd, le aran, 'us ìm, 'us càise, m'a choinneamb. "'Bheil sgian idir agad, Iain Mhóir, no salunn?" arsa 'm Moraire. "'S maith na sgionan na corragan 's na fiacian," ars' Iain; "'s a thaobh salunn, cha d'iondrain mi riabh e le sithionn. Tha sithionn mar ìm àiridh, 's mìlse i gun salunn." Thug e 'n sin a mach searrag an robh deir do'n fhìor Thòiseach, agus cha 'n fhòghnadh leis gus na ghabh am Morair aon sgaille chridheil deth.

Thòisich am Moraire 'n sin ri labhairt ri Iain Mór. "'S math leam," ars' esan, "Iain Mhóir, ged tha thu a' marbhadh fhiadh nach buin duit féin, nach 'eil thu 'ga chleith; oir thug thu dhomh bradan o m' linne féin, agus sithionn o m' bheinn. A nis, Iain, éisd rium. Bheir mi dhuit cead fiadh a mharbhadh air Fionna Bheinn, an dràsd 's a rithist, ma gheallas tu nach bean thu do dhamb, no eilid, no agh,

ann an àit eile air m' fhearann. 'S éigin duit togail do'n mhèirle so."

"A Dhòmhnuill," ars' Iain Mór, "an eual' thu riabh—'Maid' á coille—fiadh á doire—iasg á linne—trì seòrsa mèirle as nach ruig neach beò nàire 'ghabhail gu bràth.' A nis, móran taing dhuit, a Dhòmhnuill, gu'n do chuir thu do dh-onòir orm do lòn-maidne 'ghabhail a'm bhothan bochd. 'S e do bheatha uair air bith a thig thu 'n rathad. Ach a thaobh do thairgse air 'fiadh an dràs' 's a rithist air Fionna Bheinn,' na cluinneam facall tuille mu 'dhéibhinn. Thoir còir na beinne sin do dh-aon fhear eile 'thogras tu; ach cia air bith àite, air monadh no srath, ann an gleann no air beinn, air feadh na dùthcha, anns am bi na féidh a's fearr culaidh a' taghall, 's an àite sin gheibhear Iain Mór."

Thuig am Moraire nach robh math dha 'bli 'labhairt, agus dhealaich e ris.

Slàn leibh, a Chuaireir rùnaich. 'S mise ur seana charaid.

AILEAN-NA-BEINNE.

AM BRUADAR.

Bha 'n oidehe mu dheireadh do'n bhliadhna a' grad rnith seachad, —dh' fhas na gaothan ànradhach gu h-ealamh ciùin, bha 'n talamh air a' shoillseachadh le gathaibh òr-bhuidh' na gealaich, a bha 'dealrachadh mar gu'm b'ann le-h-ùr-ghàirdeachas, agus bha na rionnagan drilinnach, mar shendaibh boillsgeach, a' breacadh na h-iarmailt! Le tròm-bhuillibh tiamhaidh, bhuaileadh aon nair deng air nairdeadair mòr na sean eaglais! Aig a' mhionnaid sin, dhlùthaich seann duine ri uinneig bhlìg a bha ann an aon do sheomraichibh tighe snarach, anns an robh e rè iomadli bliadhna, a' gabhail còmhnuidh 'na aonar! Sheall e mach air an uinneig, agus thog e a shùilean troma, an toiseach suas ris na spenraibh, agus a ris, sheall e sìos air an talamh, agus ghnidh e nach faiceadh a shùilean aon chuid na spenran no an talamh, tuilleadh ui's mò! Bu truagh agus dòrnuineach da rìreadh an seann duine sin,—seadh, truagh gun choimeas, agus dòrnuineach thar tomhas! Chuunaic e 'naigh fein air a cladhach ri' thaobh, agus a' fosgladh a beòil gu farsuing chum a shlugadh suas! Air leis gu'n eual e guth, ag ràdh ris, "Seall, O! a dhuine pheacaich, air do leabaidh fhuar, oillteil, agus dhiorcha—faic an seòmar cumhann a dh' òrduicheadh do gach uile bheò!"—Cha b'urraim da cur suas leis an t-sealladh ni b' fhaide,—dh' fhalbh e o'n uinneig,—dhùin e a shùilean, agus rannsaich e a chridhe fein! Chumnaic e nach d' thug an saoghal fada a fhuaire e, toradh sam bith naith, ach peacannan, eucartan, agus truaighean gun àireamh! Chumnaic e a chorp dìblidh fein a' turamanaich air bruaich an léir-sgrìos,—anain air a thnailleadh le plàigh a' pheacaidh,—a chridhe làn searbhadais agus aingidheachd, agus a shean aois air a claidh gu h-ionmhlachd le h-agartas cognis! Ghrad smuainich e air laithibh sòlasach 'òige fein, a theich air falbh mar neulaibh a chaidh as an t-sealladh!

Chuimhnich e air gach deagh eisimpleir a chuir a phàranta gràdhach roimh a shùilibh, agus mar a thug iad oidhearp air a chur air an t-slighe cheart, agus an droch shlighe a sheachnadh. Dh' innis iad dha gu robh dà shlighe ann; aon diubh a' dol chum na làimhe deise, agus a' treòrachadh an luchd-turuis gu tìr na subhaile agus na slàinte; agus an t-aon eile chum na laimhe clì, gu tìr na dubhaile agus na dòruinn, tìr a ta làn do nathraichibh nimhneach, agus do phlàighibh millteach, far am bheil gul agus giosgan fhiacal gu sìorruidh!

Mo thruaighe! chunnaic an seann duine truagh so gu'n d'rinn e roghainn do shlighe an Uile.—Bha na nathraichean 'gan toinneamh féin mu'n cuairt da, agus bha an nimh marbhtach aca, a cheana, 'gluasad 'na chuislibh! Le h-àmhghar, le cràdh, agus le h-éudochas, nach comas do bhriathraibh a chur an céill, thog e a làmban seargta suas ri nèamh,—phaisg e gu teann iad, agus ghlaodh e gu h-àrd, “O! Athair, thoir air ais domh m'òige,—thoir air ais domh na bliadhnan a dh' fhalbh, chum gu dean mi roghainn do rathad aimhleathan na Subhaile.”—Ach bha e 'glaodhaich gu diomhain, oir cha chual 'Athair e,—dh' fhalbh làithean 'oige, agus air an ais cha bu chomas an tabhairt! Bha fios aige air so, agus ghuil e,—seadh, ghuil an seann duine àmhgharach gu frasach; ach cha tug a dhénran lasachadh sam bith dha! Sheall e mach an dara h-uair, agus chunnaic e boillsgean soluis a' erith-ghluasad air na raointibh, agus air an smàladh as mu dheireadh anns na h-aitibh-adhlaid; agus thubhairt e, “Och! cia cosmhuil ris na solusaibh luaineach so, bha làithean amaideach nì 'òige-sa.” Sheall e mach a rìs, agus chunnaic e reult a' tuiteam as na spéuraibh chum na talmhainn, far an d' fhàs i gu h-ealamh 'na meall dorch agus eagallach; agus thubhairt e, “Is mise fein an reult so,”—agus ghrad dh' fhosgail na lotan gràineil sin 'na chòm, a rinneadh leis na nathraichibh-nimhe a bhia 'ga theannachadh mu'n cuairt!

'Nàmh dha a bhi 'g amharc a mach air an t-saoghal aingidh. bha sàmhladh an déigh sàmhlaidh, mill theine, lasraichean eagallach, agus créutairean òillteil do gach gnè, a' dol seachad fa chomhair! An nair a bha e mar so a' beachdachadh air gach nì a bha toirt barrachd air a chéile le'n uamhas agus goirisinn, thug naireadair mòr na h-eaglais caismeachd dha, gu'n robh a bhliadhna air a crìochnachadh, agus bliadhn' eile air tòiseachadh!—Bha meadhon na h-òidheche air teachd! Smuainich e air gach cothrom a chaill e,—air gach rabhadh a chuir e suarach, agus air gach deadh eisimpleir air an d'rinn e riamh tàir agus magadh! Chuimhnich e air càirdibh 'oige féin,—air sonas gach aon diubh fa leth oir bha iad ionraic, subhailceach, agus naomh. Thug a fa'near mar a bha cuid dinbh 'nan luchd-teagaisg urramach,—cuid 'nan aithrichibh theaghlacha beannuichte—cuid eile 'nan solusaibh do'n t-saoghal, agus gu'm b'e sonas an cuibhrionn ann an àm agus ann an sìorruidheachd!—Ghlaodh e mach, “Och! nam bithinn-sa glic, dh' fheudainn a bhi an nochd co sona riù-san! Dh' fheudainn a bhi gun

chùram gun eagal, gun sùilean deurach, agus gun chridhe àmhgharach, a' faicinn na bliadhna'-'ùir a' teachd, agus na seana bhliadhna air a co'-chur ri linntibh na sìorruidheachd! Och! is duine tragh mi! O Athair agus a mhàthair ghràdhaich, cia sona, sona a bhiodh mo chor-sa air an oidhche so, nam bithinn riamh ùmhal do gach comhairle a thug sibhse orm! Cia liòn beannachd, a phàranta mo ghràidh, a' ghuidh sibh air an Ti Naomh a bhuileachadh orm, cia minic a chomharaich sibh a mach dhomh an t-slighe air am bu chòir domh imeachd? ach chuir mise gach nà a ghlàthaicheadh chum mo leas sìorruidh ann an snarrachas, agus ghabh mi mo chomhairle, agus mo sblighe aingidh fein."

Cha b' urrainn da amharc a mach ni b' fhaide! Chòmhdaich e a ghnùis phreasagach le 'làmhaidh, agus air do na deuraibh a bhi 'sruthadh 'nan tuilteibh o a shùilibh, thuit e sìos gu lath air a ghlùinibh agus le guth fann, briste, mall, ghuidh e, ag ràdh, "O! a làithean m' òige, thigibh air ais,—thigibh, thigibh am' ionnsuidh-sa a ris."—Cha do ghuidh e, gu diomhain,—thàinig làithean 'òige air an ais, oir cha deachaidh iad fathast seachad! Dhùisg e—leum e as a leabaidh,—bha solus na gealaiche soilleir 'na sheòmar, agus mhothuich e le gairdeachas gu'm b'iad a pheacan, agus bruar-dar eagallach a chunnaic e!—Bha e fathast 'na òganach, agus cha robh e sean ann an aingidheachd.—Le denraibh an aithreachais, chaidh e air a ghlùinibh gu grad ri taobh a leapach, agus thug e buidheachas de Dhia a chionn a leithid do shealladh a thoirt da air a pheacaunaibh fein, agus a chionn gu'n do chomharraich e mach dha, eadhon ann am bruar-dar, uamhas na criche sin, chum an treòrachadh a ghiulan aingidh e, mur deanadh e aithreachas! Ach trid gràis Dé, rinn e aithreachas, agus riamh an déigh na h-òidhche sin, bha e 'na dhuine nuadh, "*aig an robh tlachd ann an lagh an Tighearn, agus a bha 'smuaineachadh air a lagh-san a là agus a dh' oidhche.*"

Fhìr-leùghaidh a Chuaireir! Cò do'n dà shlighe a dh' ainmicheadh, air am bheil thusa a' triall? Ma's ann air slighe na làimhe deise, i mich romhad le beannachd do Chruithair,—“na bi fo eagal, agus na biodh faitheas ort; oir tha'n Tighearna do Dhia leat, agus maille riut, anns gach ionad d'an téid thu.”—Ach, feudaidh e tachairt gu bheil thu a' triall air slighe na làimhe clì;—ma tha, O! stad gu h-ealamh—gabh rabhadh—dean aithreachas,—pill an uair a ta sin a'd chomas,—oir, tha 'n t-slighe leathan sin a' treòrachadh sìos chum sgrios sìorruidh! Guidh air an Tighearna, nach éirich uamhasan a' bhrnadair eagallaich so ann an breitheanas a'd aghaidh!—Mo thruaighe thusa, ma thig an t-àm anns an glaoth thu, le h-àmhghar an eu-dòchais, “Thigibh air ais, O! a làithean sòlasach m' òige”!—Eu-cosmhail ris an t-seann duine anns a' bhruar-dar, nithear fochaid ort le fuaim thiamhaidh do chaidh agus do ghearain fein, oir a chaidh nan cian, cha tig làithean aoibhneach t' òige air an ais dhuit a ris!

SGEUL AIR LOCH NAN LEANNAN AN ÉIRINN.

Tha 'n Loch-uisge aillidh so a' dealachadh o chéile an tìr a bhuineadh o chionn fhada do dh-O'Ruaire mór na làimh-ciotaich agus MacDhiarmaid àrd a' chinn duibh. B'iad sin ainmean nam flaithean arda cumhachdach d' ain bhuineadh an dùthaich air gach taobh do Loch-nan-Leannan ann an eilean glas na h-Eirionn. Fad iomadach linn bha naimhdeas, gamhlas agus mì-run eadar an dà chinneadh so—dh' fhuathaich iad a chéile le anabharra gràin, agus ghabh iad na h-uile cothrom a b' urrainn iad air gach olc a bha 'nan comas a dheanamh, an dara h-aon air an aon eile. Cha robh cothrom a b' urrainn doibh a ghabhail air àr agus sgrios, agus losgadh agus fòirneart an agaidh a chéile nach do ghabh iad. Thainig an droch spiorad so 'nuas mar dhilib d' an sliochd—dheoghail iad e mar gum b' ann á ciochar an màthar—cha b' urrainn do Chloinn O'Ruaire tachairt air Cloinn Diarmaid air féill no aig eill, nach biodh tuasaid 'us caonnag 'us cogadh 'us bàs.

Bha aig O'Ruaire mór na làimh ciotaich, mac, agus cha robh leanabh eile aige ach è—Connar donn nam mìle buaidh—flath òg, eireachdail, dreachmhor, lùghor làidir. Cha robh eadar dà cheann na h-Éirionn uile gu léir a choimeas. Thogadh esan o 'òige le fuath an aghaidh Chloinn Diarmaid; ach ged a dh' amhaire e orra mar naimhdean-nàdurra a thighe agus a theaghlaich, gidheadh bha e ao-comasach air brath a ghabhail orra, no gnìomh an-ìochd-mhor dorch, foilleil fuilteach, a dheanamh 'nan aghaidh. Bha cridhe co blàth 'sa bhuail riabh ann an còm, aig Connar òg nam mìle buaidh—cha robh sùil an clàr aodainn bu chaoimhneala—chailleadh e 'fhuil a dhion an fhéumaich—agus foill cha deanadh e air MacDhiarmaid àrd a' chinn duibh, nàmhaid a theaghlaich.

Bha Connar anabharrach togarrach air sealg. Bha am madadh-alluidh san àm sin liom-mhor ann an Éirinn, 's bha 'n torc fiadhaich 's gach doire 's gach beinn. Bha a' chuid sin do dh-Éirinn fo choille, agus làn do dh-fhéidh chabarach mhòra.—Bha Connar 'nn shealgair ainmeil—ann an tìr na h-Éirionn cha robh gadhair a's mìolchoin co ainmeil 's a bha 'n tigh 'athar. Bu chleachdadh leis dol a mach 'na aonar le 'dhà-chu-shleig air lorg an fhéidh. Latha do na làithean mar bha a mìolchoin ri sealg, lean e damh cabarach mòr o dhòire gu doire—o choire gu coire, gus an robh e air fonn agus fearann Chloinn Diarmaid. Bha abhainn mhór dhomhain agus leathan, cadar fearann agus tìr an dà theaghlaich cumhachdach so. A mach air an t-snàmh ghabh am fiadh, na gadhair a' donnalaich 'na dhéigh; agus gu luath Connar donn air an t-snàmh mar an cendua. Cha do ghabh Connar snim do 'n chunnart a bha nis dlùth, leis cho dian thogarrach 's a bha e air lorg an fhéidh. Mar astar beag do thigh MhicDhiarmaid a' chinn duibh, sheas am fiadh, na gadhair an sàs, agus an tiota beag thuit e fo shleagh gheur Chonnair dhuinn.

Bha moit air, an damh cabarach a mharbhadh mar gum b' ann aig dorus tigh a nàmhaid—thill e dhachaidh, agus thòisich e nis,

ri smuainteachadh air a' ghluinn chunnartach a rinn e—tiglin leis féin air fonn agus fearann MhicDhiarmaid, agus an tàmailt a chuir e air le fiadh a mharbhadh aig dorus a chaisteil.—Bha 'n t-anmoch a' ciaradh—chaidh a' ghrian fodha: 's mar bha e a' gabhail air aghart chunnaic e cruth aotrom geal, mar charragh faoin do cheò, co geal ri cobhar na h-aibhne, ag imeachd gu h-atlaiseach ri taobh an loch-uisge.—Ged bu neach Connar donn nach d'fhiosraich eagall riamh, gidheadh cha robh fios aige gu ro-mhath ciod a bh' ann. Chual e iomadach sgéul mu spioradan, mu thaibhsean agus nithe do'n t-seòrsa sin, ach cha b' urrainn da a chreidsinn gum bu taibhis a bha 'n so, no nì mìnàdurra sam bith—ach coma có dhiùbh rinn e ùrnuigh aithghearr 'na inntinn féin, agus thòisich e air togail beagan suas o thaobh an loch, agus fuireach mar so air ais tiota beag o'n chruth cheòthar, aotrom, spioradail, a bha 'g imeachd roimhe. Chunnaic na gadhair an sealladh agus ghrad tluag iad as. Chuala Conuar seòrsa do sgriach leis na thuig e gum b' òigh a bh' ann. Ruith e co luath 's a b' urrainn e 's chuir e casg air na gadhair. Có bha 'n so ach àilleag na h-Éirionn, Norah an leadaidh òir, nighean MhicDhiarmaid mhóir. Bha diombadh àrd 'na sùil—thionndaidh i, agus le tàir naibhreach 'na sealladh, thuirt i. “'Ne gaisge Chloinn O'Ruire” araise, “òigh aonarach a shealg le gadhair? Ard fhilath òig tha 'nad sheasamh air fonn Chloinn Diarmaid, cha 'n eil again ach aon fhead a dheanamh!—Stad i—oir bha i nìs ag amharc air an aon aodan agus air an aona chruth a b' eireachdala, bu phrionnsala 's bu ghaisgeala air na bheachdaich a sùil riabh—chunnaic i m' a coinneamh fear nach do bheachdaich i riabh roimhe air a' choimeas.—Sheas Connar donn nam mìle buaidh—bha 'chòmhach-cinn le it an fhùirein san dara làimh, agus sleagh fhada chaol na seilg san làimh eile.—Focall cha do labhair e—“'Ne so” ars' ise 'na h-iuntinn féin 's i 'g amharc gu tosdach air an làr “'ne so Conuar, esan an gaisgeach air an cuala mi co lintha sgeul—nàmhaid mo theaghlach, culaidh-eagail Chloinn Diarmaid?” Chual i gu tric mu 'dhéibhinn, chunnaic i e roimhe so, ach gus a nìs cha robh i dlùth dha, nì mò an cual' i a gluth.—Mar so thachair e mar an ceudna do Chonnar—chual' e gu tric mu Norah, an àilleag thlàthi—chunnaic e air nairibh i a' seasamh eadar e 's faire air cnoc àrd—chunnaic e i astar fad air falbh a' sealg an fhéidh, agus a mach air an loch-uisge sa' churraich fhàoin air feasgar samhraidh, mar eala bhàn aonarach—agus bha i aonarach, pinthar cha robh aice, 's b' e a sòlas a bhi siubhal ro' choille 'na h-aonar ag éisdeachd ri coireal nan ian, no taobh an uisg a' beachdachadh air cluich' an éisg as déigh cuileig an anmoich. Chunnaic esan Norah, ach cha robh e riabh dlùth dhi—chunnaic e i, agus smachdaich sin féin agus lughdaich e 'fhuath air Cloinn Diarmaid—oir cha b' urrainn da smuainteachadh air MacDhiarmaid a' chiun duibh, gun chuimhneachadh 'na chridhe gum b' è athair Nóraih. Bha iad le chéile òg ard-iuntinneach, blàth-chridheach—am measg airde nam beannta gorua, feadh chraobhan 'us choille dhorecha na h-Éirionn—ri bruachan nan allt croma tormanach, dheoghail iad o'n òige

an t-aon ghaol air dànachd agus air ceòl agus àilleachd na h-Éirionn. 'S minic a chuir cleachdaidhnean na dùthcha mulad orra—'s minic, le osna thróm a thuirt iad far nach cuolas iad, “Nach truagh gum biodh nainhdeas siorruidh eadar teaghlach O'Ruire agus teaghlach Chloinn-Diarmaid!” Sheas iad a' seachas—phill ise leis, agus cha do dhealaich iad gus an robh reulta ruiteach na h-oidiche a' deàlradh os an ceann, agus a' ghealach a' tilgeadh am faileis air uisgeachan an lochain chiùin.—Dhealaich iad, ach cha b' ann gus na gheall iad a chéile 'choinneachadh a ris.—Choinnich iad uair a's uair—agus bhóidich agus gheall, beatha no bàs, nach cuireadh an saoghal eatorra.—Cha robh a chridhe soinnseadh do MhacDhiarmaid, no idir do dh-O'Ruire 'mar a bhà. Cha robh ann am MacDhiarmaid ach aintighearna borb, dorch, cruaidh-chridheach, eadhon do Nórah, an àilleag chaomh.—'S minic a mhallaich e 'na làthair an tubaist thruagh a thàinig air, nach bu mhac a bh' innte 'n àite nighin—mac a sheasadh onoir a theaghlach, 'na cheann-cinne d' a dhaoine, agus a chuireadh an cath an aghaidh a naimhdean. Nuair a labhradh e mu Chonnar donn, oighre O'Ruire, lasadh fearg 'us euthach 'na ghruaidh nach robh mac aige féin a b' urrainn strigh ris. Cha do thaisbean e air àm sam bith móran bàigh do Nórah. Bha ise dleasdhanach gràdhach, ach 's éiginn aideachadh gu'n robh barrachd eagail aice ro' a h-athair na bha aice do ghaol leanabail d'a thaobh. Bha uamhas air a h-anam gu'n cluinneadh e an t-eòlas agus an gaol a bha eadar i féin agus Connar òg—ach gu truagh, so nì nach b' urrainnear a chleith na b' fhaide. Bha eilean beag am meadhon an loch-uisge, eilean àillidh, anns an robh làraichean briste sean eaglais, cill agus cladh, anns an robh gach aon a chaochail air gach taobh do 'n loch air an tiodhlacadh. San eilean so bha sean chraobhan àrda móra; bha ann craobhan inthair agus dararich a bha-ceudan bliadhna dh' aois, enid dinbh air an cur, do réir beul-aithris na dùthcha, le làmh Phàdrùig féin. Air oidhche àraidh thachair do dh-aon do Chloinn Diarmaid a bhi mach air faire, agus chunnaic e currach beag a' tighin a mach o thir O'Ruire a dh' ionnsuidh an eilein, aon duine innte, it ard an fhìrein 'na cheann; agus san àm cheudna mhothuich e òigh fo chleòca bha air fhilleadh m' a timchioll, chun a cleith, a' falbh o thir agus o chladach Chloinn Diarmaid, agus an dà eithear bheag a' deanamh air son an aon àite, gu Eilean na cille! Luidh e gu sàmhach san raineach gus am fac' e an dithis a' dol air tìr, a' fàilteachadh a chéile; agus le 'chridhe socruichte air duais agus air gamblas, ghrad ruith e gn caisteal MhicDhiarmaid agus dh' innis mar a bhà—“Seadh” ars' esan “tha aon mhac O'Ruire, Connar donn, ann an Eilean na Cille, agus 's e nis an t-àm gu cur as da—Chunnaic mi e, agus chunnaic mi òigh o'n taobh so 'ga choinneachadh—tharruing iad an dà churrach gn tìr, agus làmh air làmh dh' fhalbh iad le chéile air feadh nan craobh.” “Oigh o'n taobh so!” arsa MacDhiarmaid. Léum an seana churaidh o 'leabaidh—ghrad chuir e 'aodach 's a lùireach air—thug e nuas a shleagh—bhual e a sgiath, agus ann an prìbeadh na sùl bha dusan ceatharnach, làidir, dàna, curanta r'a ghualainn!

Mar chaidh e seachad air uinneag an t-seòmair am b' àbhaist do Nórah cadal, thainig a' chend amharus tarsuinn air 'anam—"Oigh o 'n taobh so!" Dh' amhaire e air an ninneig—bha i fosgailte—ghlaodh e, ach cha do fhreagair Nórah! Phill e air ais, rannsnich e gach àite—ghlaodh e o àite gu àite, "Norah!" ach chad' thainig freagairt ach guth fann Mhictalla ag ràdh—Norah! 'Thainig ceatharnach a nuas o'n tràigh ag ràdh, "chunnaic sinn a' bhean-ualas òg ag imeachd gu taobh an lochain o chionn uair a dh-ùine, ach o'n a bha fios againn gum b' e so bu chleachdadh dhi gach feasgar, cha do gabh sinn omhail air bith, oir's àbhaist di mu 'n àm so a' chur-rach bheag uaine iomram gu Eilean na Cille 'ua h-aonar, agus nime sin, cha do chuir e iongatas oirnn an nochd." Chunnaic agus thuig MacDhiarmaid mar a bhà—chriothnaich e le feirg—"A mach!—a mach gach bàta!" ars' esan, "grad lenmaibh a stigh, air sgàth m' onoir agus m' ainm, tàirngibh agus ruigibh Eilean na Cille, agus thugadh dhòmhsa ceann Chonnair dhuinn, oighre òg O'Ruire!"

'S beag a bha fios aig Connar donn agus aig Nórah, àilleag an fhuilt òir, na bha nis a' dol air aghaidh. Bha iad 'nan snidhe taobh ni taobh air bun seana chraoibh dharaich ceann na sean Eaglais, 's a' ghealach ghlas a' snàmh gu ciùin sàmhach os an ceann. Chuala Nórah fuaim!—sheas i—"se fuaim ràmh," ars' ise "tha ann." "Na biodh eagal ort" ars' esan, "cha 'n eil ann ach oiteag fhann na h-oidhe am measg dhuilleach nan craobh, agus luasgadh fann nan touna beaga 'm measg dòirneagan na tràighe." Shuidh i a rithist ri taobh Chonnair, agus tharuing e i na bu dlùithe r'a thaobh—ach an tiota beag chualas fuaim nan eithear, an torman a rinn an druim a' ruith suas air an tràigh! Chualas a nis tairnrich chas agus slogan Chloinn Diarmaid!—Dh' éirich Connar donn—"Teich, a Nórah" ars' esan, "O! 'chuisle mo chridhe, teich!—fàg mi—mo chuid do 'n t-saoghal mhór, seachain thusa 'n iorghuill agus fàg Connar." "Mo Chonnar, mo Chonnar! cha 'n fhaig do Norah thusa gu dìlunn!" agus le so, thuit i air 'uchd. Cha robh do dh-arm aig Connar ach sleagh seilge. Thog e so 'na làimh dheis, ach crochte air a làimh chli bha Norah! Leum e 'mach 's thug e'n tràigh air, a 'giùlan a leannain leis—ach bha Cloinn Diarmaid dlùth—an sean aintighearna borb e féin, air an ceann, le 'thuadh-chogaidh 'na làimh, agus eathach agus mallachadh 'na bheul Sheas Connar. "O! eamhain m' athair" arsa Norah. Cha d'rinn Connar ach an tuadh-chogaidh a spionadh uaithe agus a tilgeadh a mach air an loch—Rinn e slighe dha féin—thog e slogan O'Ruire—thuit Clann Diarmaid thall 's a bhos—an am prìbe na sùl bha Norah aige sa' churaich—ach mo thruaighe! bha i tioram air a' ghainnheich agus Clann Diarmaid aig a shail! Phill e riutha—bhual e iad le 'shleagh, bhual e cuid diubh gu bàs—chuir e a dhruim ri toiseach na curaich—dh' fhalbh i—léum e 'stigh-thog e slogan O'Ruire! bha na ràimh chaola 'mach—Leum MacDhiarmaid mòr a 'chiun diubh as a dhéigh gu 'mheadhon, ach bha làmh an t-seann laoch leòinte leis a' bhuille fhuair e, agus cha robh 'chridhe aig a h-aon d' a cheatharnaich tighin dlùth air currach

Chonnair, agus bha 'n eithear féin taobh eile 'n eilein. Ach mo thruaighe Connar donn agus Nórah, àilleag a' ghràidh! Bha craobh mhór dharaich dìreach os ceann an àite 'n robh bàta beag Chonnair, aon do ghengan na craoibhe sìnte mach fada os ceann an uisge. Chaidh ceatharnach do Chlainn Diarmaid a snas sa' chraoibh gun fhios do Chonnar agus clach mhór aige 'ga giùlan. Bha e nis dìreach osceann an eithear bhig anns an robh Connar agus Nórah. "Strìoc, a Chonnair" ars 'esan "air neo tha so air do cheann!" "Leig as a' chlach" arsa MacDhiarmed mór a' chinn duibh, "air neo crachar thusa ris a' cheart chraoibh air a' bheil thu nis a'd shuidhe!" "An saoil sibh gum marbh mi Nórah?" arsa 'n ceatharnach, am mill mi am bàta beag sa' bheil mo dhalt' òg?" "Buail!" arsa MacDhiarmaid, "ged rachadh am bàta faoin fodha tha na leòir an so gu Nórah a theasraiginn!"—Thuit a' chlach—bhail i Connar sa' ghualainn, bhris i a ghàirdean treun, agus chaidh a' chlach tromh na bòrda tana—Chaidh i fodha—Tannall beag agus thainig Connar an nachdar, aon làmh teann mu chrios Nórah, agus an làmh eile, mo thruaighe 's i briste! a' fenchainn ri snàmh. Bha 'n t-uisge san àite so dèmhain—"Tearnaibh mo leanabh!" arsa MacDhiarmaid—Chunnacas ise mar eala leòinte, chualas sgriach lag fhann,—chaidh iad le chéile as an t-sealladh. Air an la-màireach fhuaradh iad—thugadh gu tìr iad—Connar donn agus Nórah, an àilleag òg—agus greim bàis aige le aon làmh m'a meadhon!

Riug so, 's cha b' iongatach è, cridheachan nan daoine borb d' am buineadh iad—thaisich an cridheachan crnaidh an-ìochdmhor. Chàireadh air lic iad taobh ri taobh, fad latha no dha sa' chrnise aosmhor, agus rinneadh faraire bhrònach, orra. Thainig latha an tòraidh mu'n enairt.—Chrinnich an dà chinneadh bhorb.—Sheas MacDhiarmaid borb air an dara taobh, agus O'Rnirc na làmh ciotaich air an taobh eile. Ghuil iad mar leanaban. Chuireadh an aon leac mhór thairis orra—thòisich coranach a' bhròin, agus bas-bhualadh nach cualas a leithid riabh ann an Eilean na Cille. 'Nnair stad a' choranach agus a bha obair a' bhròin seachad, dh' amhairc an dà sheann laoch air a chéile—Shin O'Rnirc a làmh thairis air an naigh, agus ghlac MacDhiarmaid i le osna thróm—Rinneadh an t-sith—dhichuimhnicheadh mì-run agus gamblas.—A mach o'n àm sin cha robh naimhdeas tuilleadh eadar an dà theaghlach, agus o'n latha sin thugadh ainm ur air an àite; cha'n e Eilean na Cille e nì's faide, ach Eilean naine nan leannan àillidh.

MALI BHEAG ÒG.

Chunnaic sinn an dara h-earrann do "SHÀR OBAIR NAM BARD GÀIDHEALACH." Cha d'fhuair sinn àine fhathast air amharc troimhe, air chor agus nach nrrainn duinn, san àireamh so, ar barail a thoirt air an obair so. Ma thachras dàn no òran oirnn nach 'eil freagarrach no ceart, no tha air dhoigh air bith draosda salach, cha 'cheil sinn e. Ach air dhuinn an leabhar so fhosgladh, choinnich ioina seann dhanag

bhòidheach sinn, agus 'nam measg sin an t-òran tiamhaidh a leanas,—
 “ Mo Mhali bheag òg.”

O àm ar ceud chlinimhne, chuala sinn an t-òran so air aithris ; agus ged tha sinn fo chomain mhór do MhacCoinnich, a chruinnich na h-òrain so, agus a thug dhuinn gach eachdraidh tha fuaighte riutha, cuiridh sin sìos briathran an òrain so mar a chuala sinn iad 'nar n-òige. Cha 'n eil dealachadh mór eadar iad agus an dòigh air na chuireadh a mach iad le MacCoinnich ; ach 's éiginn a ràdh, gur h-i ar barail gur fonn Éirionnach, agus nach fonn Albunnach, air a 'bheil an t-òran so air a sheinn. 'S heag nach e an t-aon fhonn e ris an òran Éirionnach, *Gramachree Molly*, no *Molly Ashtore*.

'S i an eachdraidh a chuala sinn 'nar n-òige mu'n òran so, gu'n robh e air a dheanamh le fleasgach òg a mhuinntir Éirinn, d'am h'ainm Lachunn Ógai, o chionn cheud bliadhna. Chaill e a chridhe le òigh àitlidh, nighean do Cheann-teaghlaich àrd. Cha robh a ghaol gun làn phil-leagh air a taobh-se. Choinnich iad gu tric ; dh'aidich iad an gaol d'a chéile ; agus gheall iad a bli d'ileas, rachadh an saoghal mar thogradh e ; no ciod air bith duilgheadas a b'urrainn tighin san rathad, nach tréigeadh iad a chéile gu dìlinn. Ach, mo thruaighe ! bha esan bochd, agus cha robh a chridhe labhairt r'a càirdean mu phòsadh. Ghabh an t-òganach gasda san arm ; agus cha h'fhada gus na dhearbh e gu'n robh fuil ghaisgeil a' ruith 'na chuislibh. Dh'éirich e ceum air chéim, gus an robh e 'na oifigeach àrd measail. Bha e thairis air tìr-mór na h-Eòrpa, a' cogadh ann am Flàndras ; ach fhuair e cead dhachaidh a choimhead a' chairdean an toiseach a' gheamhradh, 'nuair bha 'n cogadh, car tamuill, seachad. Ràinig e 'n t-àite 'n robh an àilleag rùnach do'n d'thug e gaol 'anma. Ma bha i àillidh 'nuair a dh'fhalbh e, bha i deich uairean na b'àille nis—cha robh boinne-fala san tìr a b'urrainnear a choimeas rithe. Bha ise co d'ileas ris féin ;—dhiùlt i gach tairgse—choinnich i e le bàigh agus gaol a cridhe. Chuir iad romhpa ruith air falbh, oir cha robh math guth a thoirt mu phòsadh. B'ann air oidhche shathuirne dh'fhalbh iad. Dh'ionndraich a muinntir i gu mach, agus chuireadh cuideachd air an tòir. Lorgaich iad a' chàraid òg gu gleann uaigneach, far na stad iad a leigeil an anail. Chuir an saighdear roimhe nach dealghadh e r'a leannan fhad 's bu bheò e. Bha e 'na fhear-claidheimh combarraichte, agus uile gu léir 'na ghaisgeach gasda. Anns an iorghuill a thachair, an déigh do chàirdean na h-òg mhuà greim a dheanamh oirre, 's iad 'ga h-éigneachadh air falbh, thainig buille a dh'aon e air aon dhiùbhsan a bha 'ga toirt bhuaithe suas air ceann a leannain, agus thuit i marbh air an làr !

'Nuair a chunnaic e so, strìoc e. “ Chaill mi nis,” ars' esan, “ mo chuid do'n t-saoghal mhór ; tha mi suarrach ciod a thachras.” Chuireadh a'm prìosan e ; agus 'sann san àite sin, fo bhiun bàis, a rinn e an t-òran blasda so. Cha'n fhiosrach sin gu bheil a choimeas r'a fhaontainn—tha e uile gu léir co tiamhaidh blhònach, ag éiridh a suas o chridhe bha 'n impis sgàineadh. Tha am fonn ris a' bheil na briathran so air an seinn anabharrach milis, acaineach, tùrsach. An duine truagh, Lachunn, cha do chuireadh gu bàs e—chaidh e as a bheachd. Thainig e 'nall do dh-Albuinn ; agus bha e fada air feadh Chinntire,

bho àite gu h-àite. B'aithne dhuinn feadhain a bha eòlach air. Bha e 'na shàr dhuin'-uasal; agus labhradh e Laidiunn agus Fraingis co teóm ri Beurla no Gàilig. 'Na shean aois, bha e 'na dhuine anabhar-rach dreachmhor, eireachdail 'na dhealbh. O chionn leth-cheud bliadhna, bha iomadh eachdraidh agus sgeul mu dhéibhinn an duine so air feadh Chinntire agus Earraghaidheal, ach a tha nis air dol air dìchuimhn.

MALI BHEAG ÒG.

Nach cruaidh leat mi bhi 'm prìosan, mo Mhali bheag òg?
Am màireach a' toirt binn orm, mo chuid de'n t-saoghal mhór!
A bhean nam basan minc 's nan gruaidhean dcarga lìonta,
Is tù nach fàgadh shìos mi le mì-run do bheòil.

Di-dòmbnuich anns a' ghileann duinn, mo Mhali bheag òg;
'Nuair thòisich mi ri caint rint, mo chuid de'n t-saoghal mhór!
'Nuair dh'fhosgail mi mo shùilean, 's a sheall mi air mo chùlaobh,
Bha marcaiche 'n eich chrùthaich 'tighin dlù air mo thòir.

Is misc bl'air mo bhuaireadh, mo Mhali bheag òg,
'Nuair thàin' an sluagh mu'n cnairt duinn, mo rìbhinn ghlan ùr;
Is truagh nach h-ann san nair ud a thuit mo làmh o 'm ghualainn!
Mun d' amais mi do bhualadh, mo Mhali bheag òg.

Nach bòidheach leibh mar dh'fhàs i, mo Mhali bheag òg?
Mar lili anns an fhàsach, mo chend ghràdh 's mo rùn;
Mar aiteal ciùin na gréine, 'dol seachad anns na speuraibh;
Mar sud a bha mo chéud ghràdh, 's i Mali bheag òg.

Do mheura fada caola, t'fhalt cuachach mar an t-òr,
Do dhà chaol mhala mhìne, mar ite dheas an flùreoin,
An t-sùil bu ghlaime léirsinn, am béul bu bhinne leughadh,
'S na h-uile math a réir sin air Mali bheag òg.

Cha'n iarrainn leat crodh-bailgionn, no airgiod, no òr,
No deagh-ghean do chàirdean, ge làidir an seòrs;
Dh'iarrainn bhi co dearbhte 's a chaoidh mum faicinn fearg ort,
Gu'n siùbhlainn leat an fhairge, gun dealg ach dà bhòrd.

Shiùbhlainn leat an saoghal, mo Mhali bheag òg,
Co fada's cùl na gréine, a gheug a's àille gnùis;
Ruithinn agus léumainn, mar fhiadh air bhàrr nan sléibhtean,
Air ghaol gun bì' tu réidh rium, mo Mhali bheag òg.

Is truagh a rinn do chàirdean! mo Mhali bheag òg,
'Nuair thoirmisg iad do ghràdh dhomh, mo chuid do'n t-saoghal thù;
Nan tógadh iad do làmh dhomh, cha bhithinn air an àmsa
Fo bhinn air son mo ghràidh dhuit, mo Mhali bheag òg.

Cha téid mi do na bhuaile, mo Mhali bheag òg,
Far am bì na cuachagan sìor a seinn le céol;
Ged bhitheadh iad 'gam luaidh rint, cha charaich a's cha ghluais thu;
Och! mise 'nochd, mo thruaighe! mo Mhali bheag òg.

Nach cruaidh leibh féin mar dh'éirich do m' Mhali bheag òg?
A cur an eiste chéireach? mo chuid do'n t-saoghal mhór!
Ged lionainn-sa Loch Éirionn, le dedòir mo chinn 'ga réubadh,
Cha ghluais thu chaoidh, 's cha'n éirich mo Mhali bheag òg.

Ged bheirte mi bho'n bhás so, mo Mhali bheag òg,
Cha'n iarrainn tuille dàlach, mo chend ghràdh 's mo rùn;
B'annsa 'n saoghals' fhàgail 's gum faicinn t'aodann gràdhach,
Gun chuimhn bhi air an là sin 's an d'fhàg mi thu ciùrrt'.

ÒRAN ÙR.

LUINNEAG :

*Thùg oho làill oho**Thùg oho-ro 'n àill leibh?**Thùg oho làill oho**Seinn oho-ro 'n àill leibh?*

Moch sa' mhaduinn 's mi 'dùsgadh,
 'S beag mo shùnn 's mo cheol-gàire;
 'S mór mo mhualad 's mo bhuaireas
 O'n là fhuaire mi a' bhàirlinn.

'S mór mo mhulad 's mo bhuaireas
 O'n là fhuaire mi a' bhàirlinn,
 'Us nach leig iad dhomh fuireach
 Ann am Muile nan ard-bheann.

'Us nach leig iad dhomh fuireach
 Ann am Muile nan ard-bheann,
 Ach a mach o thìr m' òige
 'Bhi air m' fhògradh mar mheàirleach.

Ach a mach o thìr m' òige
 'Bhi air m' fhògradh mar mheàirleach,
 'S ann am feasgar mo làithean,
 Falbh thar sàile chuain ghàbhaidh.

Ann am feasgar mo làithean,
 Falbh thar sàile 'chuain ghàbhaidh;
 Ach tha gillea ri m' ghuaillan
 Nach leig cruas air mo chàramh.

Ach tha gillea ri m' ghuaillan
 Nach leig cruas air mo chàramh,
 Mo ghillea geal gaolach,
 Chaoidh cha chaochail an gràdh-san.

Mo ghillea geal gaolach,
 Chaoidh cha chaochail an gràdh-san;
 'S luath a choisneas iad fearann
 A' gearradh chraobh àrda.

'S luath a choisneas iad fearann,
 A' gearradh chraobh àrda;
 Fearann saor bhios mar oighreachd,
 'S cha bhi foighneachd air m' àl ann.

Fearann saor bhios mar oighreachd,
 Cha bhi foighneachd air m' àl ann,
 Cha bhi eagal ro'n imrich,
 No imcheist mu 'n bhàirlinn.

Cha bhi eagal ro'n imrich,
 No imcheist mu 'n bhàirlinn;
 Cha bhi Bàill le 'mhaoir ann
 'Tathunn daonna g' ar sàruch'.

Cha bli Bàilli le 'mhaoir ann,
'Tathunn daonnan g' ar sàruch';
Fhad 's a shireas uillt còmhuard,
Bidh ar còraichean sabhailt'.

Fhad 's a shireas uillt còmhuard
Bidh ar còraichean sabhailt';
Mìle taing do na h-uaislean
'Chaidh a suas chum na Ban-ri'nn!

Mìle taing do na h-uaislean
'Chaidh a suas chum na Ban-ri'nn!
'S chuir an céill, mar bu chòir dhoibh
Cor brònach nan Gàidheal.

Moch sa' mhaduinn 's mi 'dùsgadh,
'S mòr mo shùnn 's mo chedl-gàire;
Gun mi tuille fo bhuaireas,
Ged fhuair mi a' bhàirlinn.

HONG KONG.

'Se so is ainm do'n eilean a fhuair Breatunn o na *Chinese*. Tha barrachd eòlais air a nis, na bha againn 'nnair a chaidh an àireamh mu dheireadh do'n Chuairtear a chur a mach.

Tha e mu dheich mìle air fad, agus mu'n toirhas chendua air leud san àite 's leotha, ach cha'n eil an lènd anns gach àite dhe co'ionann. Cha'n eil acarsaid air bith a's fèarr na *Cala Hong*, air a chuartaich le beanntabh àrd, agus fàsadh ann o gach gaoth is urraim sèideadh, agus air gach dòigh a' toilltinn a' mhór-mheas a th'aig maraichean air. Tha 'n doimhneachd far a' bheil na soithichean a' tighin gu acair mu dheich aithreamh. Tha an cala prìseil so cosmhuil ri loch-nisge òrrail. Aig ceann ard a' chala, 'se sin aig ceann loch a tha 'n nith a stigh do'n fhearann mu dha-mhìle-gn-leth, tha 'm baile ris an canar *Coroloon*; àite tha o chionn fhada ainmeil airson càirdeas, agus modh, agus caomhneas nan daoine tha a chòmhuidh ann ri coigrich. Tha an t-àite so, mar an ceudna co fallain 's gur h-ann tha coigrich a tha 'chòmhuidh ann an tìrìbh fad as, agus air feadh China, a' tighin air son an slàinte; agus tha iad am bitheantas a' dol am feabhas.

A thaobh an eilean féin, cha'n eil a h-aon sa' Ghàidhealtachd a's corraiche 's a 's caise na e; beanntan àrda creagach air an gann a' bheil nì air bith a' fàs. Tha mullach nam beannta so co chorrach chreagach ri mullach Arainn no Beinn-Nìbheis. Cha'n eil ach còrr chraobh an sud 's an so ri fhaicinn san eilean so, a chionn gu bheil a' ghaoth o 'n airde 'n ear thuath a' sèideadh gu h-anabharrach sgaiteach air na beanntabh, agus is gann seòrsa chraobh is urraim fhulang. 'Se seòrsa craoibhe a's lionnhoire tha air na beannta, craobh a tha coltach ris a' ghiuthas Albannach againne, agus 'si so a's fèarr a sheasa, an aghaidh an t-soirbheis.

Tha glinn bhòidheach fhasgach r'am faotainn air feadh an eilein;

agus an t-nisge 's fearr agus a's blasda, agus a's fallaine, anns gach cearn deth—ni tha 'na bheannachadh mòr anns no cearna loisgeach sin, agus gu h-àraidh do na luingis a tha 'go thaghal. Tha bailtean beag air feadh an eilein far a' bheil daoine 'chòmhunnidh, feadhain a tha anabharrach sìobhalta, ceanalta, aoigheil ri coigrich, agus a tha tighin suas air iasgach, aig a' bheil beagan spréidhe, agus a tha 'saothaireachadh an fhuinn.

Cha'n fhaod an t-eilean so, creagach corrach mar a tha e, gun bhì anabharrach luachmhor do Bhreatunn, airson a' chala thèarninte fhasgach a tha ann, agus an uisge tha ann am pailteas co mòr. 'S dòcha mun teid mòran bhliadhnaichean seachad gu'n bì *Hong Kong* 'na àite mòr agus beairteach.

SGEULA FIOR AIR DEUCHAINN IONGANTAICH A THACHAIR DO SHAIGHDEAR BREATUNN- ACH ANN AN TAObh-TUATH AMERICA.

Anns a' bhliadhna 1779, 'nuair bha an cogadh a' dol air aghart gu dian eadar Breatunn agus America; champaich buidheann de'n arm Shasunnach ri taobh aibhne. Le nàdur an àit' anns an do shuidhich siad iad féin, cha robh e furasda do fheachd air bith tighin orra gun fhios.

Ann an America, bu sheòrsa seilg, a's cha bu chogadh, a bha 'dol air aghaidh. "Ma 'se agus gu'n còmhraig sibh do réir gnàs Airm," arsa *Washington* r'a shaighdearan, "tha sibh ciunteach as bhì air bhur rnagadh. Faighibh làn-fhòghlum air féin-dhìon, agus anns gach oidhirp bitlibh dileas d'a chéile 's cha chùram nach toir sibh bnaidh." Bha caiunt a t-seanailair Americanaich cho fìor s nach mòr gu'n robh aig na saighdearan Sasunnach ni tuillidh ri 'chathachadh ach céilg agus cuilbheartachd. Bha na h-Iunseanaich ann an comh-bhoinn ris na h-Americanaich, do 'u robh iad ro-fhennail anns an t-seòrsa chogaidh ris an robh iad féin air an cleachdadh re am beatha. Thigeadh iad a mach á h-ionadan-dìon agus á coilltean dorcha nach b' urrainnear a rannsachadh, le'u saighdean 's le'n tnadhan-catha, a' milleadh an airm Bhreatunnaich gach latha, a' tighin gun fhios air an luchd-faire, a' cur as do gach aon air am faigheadh iad cothrom, agus 'nuair rachadh caismeachd na tòir a chur orra', theicheadh iad do'u choillidh le luathas an fhéidh, gu creagan agus ionadan-dìon far am biodh e cunuartach an leantuinn.

A chum an seòrsa cogaidh so a chrìochnachadh co luath s'a b' urrainn iad, anns an robh nìread do chall agus cho beag do dh' onair, bha e mar ghnàs aig gach réisimeid, luchd-faire a chur astar mòr o'n àite an campaicheadh iad; freiceadan a shuidheachadh àireamh mhiltean anns, a' choille, agus faire dhìleas a dheanamh timchioll na mòr bhuidhne. Bha réisimeid de' dh-arm coise san àm so suidhichte aig leth-oir réidhleiu mhóir. 'Se bu drenchd dhoibh gach slighe air am faoidte teachd a dh' ionusuidh na mòr chuideachd a dhìon; bha an luchd-faire aig an robh an 'ionad-

freiceadain anns a' choillidh, air an cùr a mach o'n réisimeid, agus air an aobhar sin, bha an t-àon so ni bu bhualtiche do chunnart na réisimeid air bith eile. Bha a call mor, bha an luchd-faire daonnan 'g an glacadh gun fhios, leis na h-Innseanaich, agus air an giùlan air falbh bhàrr an àite gun sàns air bith thoirt seachad, no cluinntinn ùmpa 'na dhéigh.

Cha robh comharradh air fhàgail air an doigh an d' thugadh air falbh iad, ach gu'm facas uair no dhà braonadh fala air an duilleach a bha far an robh iad. Bha móran am beachd gu'n robh cealgair-eachd 'ga ghnàthachadh mu'n ghnòthuch iongantach so, agus a chum a dhearbhadh, ag radh nam b' ann gun fhios a thigte air na daoine gu'm faodadh iad air a' chuid bu ingha nrehair a losgadh len gunnaichean, agus sanas a thoirt do'n luchd-faire 'bha dlù dhoibh. Bha muinntir eile ann, nach b' urrainn a chreidsinn gur ann le cealgaireachd a dh' fhàg iad an àite, 'gan deanamh féin toilichte le bli 'g ràdh gur diomhaireachd a bha ann a thigeadh am follais ri ùine.

Air maduinn àraidh, an déigh do'n luchd-faire bhì air an suidheachadh mar a b' àbhuist s an oidhehe, mu éiridh na gréine chaidh buidheann gu àite fir a bha astar maith anns a' choille. Ach 'nuair a ràinig iad cha robh am fear-faire r'a fhaotainn! Bha so 'na aobhar-ioghnaidh; ach thachair a leithid roimhe. Dh' fhàg iad duine eile, agus dh' fhalbh iad, a' gnidhe gu'n tachradh na b' fhearr dhàsan. "Na biodh eagal oirbh," ars' an duine, le dealas, "cha teich mise."

Phill a' chuideachd do'n tigh-fhreiceadain. Bha an luchd-faire 'g an atharrachadh an ceann gach ceithir uairean, agus, aig an àm ghnàthaichte dh' fhalbh iad a rithist gu aon eile fhàgail san àite. Ach air dhoibh teachd bha an ioghnadh ro-mhór 'nuair nach robh an duine r'a fhaotuinne! Dh' iarr iad mu'n cuairt an àite, ach cha robh ni r'a fhaicinn a bheireadh fiosrachadh dhoibh mu chor an duine. Bha nis aobhar ni bu mhò aca 'bhi air an dlù fhaicill mu'n àite so, agus faire a dheanamh ni bu chùramaiche na rinn iad riamh; b' eigin doibh fear eile fhàgail agus pilleadh do'n tigh-fhreiceadain. Dhùisg saobh-chreideamh nan saighdearan, agus ruith ball-chrith agus uamhunn feadh na cath-bhuidhne uile.

Air do'n Choirneal fios fhaotuinne mar bha 'chùis, chuir e an céill gu'n rachadh e féin leis an luchd-freiceadain 'nuair thigeadh an t-àm dol a shealltuinn an fhir a dh' fhàg iad ri faire. Aig an uair shuidhichte dh' fhalbh iad le chéile; agus le h-ioghnadh dolabhairt, fhuair iad an t-ionad falamh, agus an duine air falbh! Leis mar bha dol do'n chuis, bha an Coirneal an imcheist co dhiù chuireadh e an réisimeid nile do'n àite so, no dh' fhàgadh e aon fhear ann. Dh' fhemte fhaotuinne a mach ciod an t-aobhar mu'n robh na daoine misneachail agus trèibhdhireach so 'dol as an t-sealladh; agus tha e coltach nach faighte soilleireachd air bith air a' chùis le leanailt ris an t-seann dòigh. Chaidh a nis triùir dhaoine tréuna a chall de'n chuideachd, agus ged a dh' fhàgte an an ceathramh fear san àite, bha e coltach gu'm biodh esan air a

mhilleadh mar bha càch. Thainig crith o mhullach a chinn gu bonn a chois air an duine thugh a bha iad gu fhàgail ged bu churaidh treun agus foghuinteach e anns gach èuchd. “Tha fios agam gu’m feum mi mo dhleasnas a dheanamh,” deir esan ris a’ Cheannard; “Ach bu mhaith leam mo bheatha chall le tuille cliù.” “Cha ’n fhàg mi duine an aghaidh a thoil,” ars’ an Coirneal. An sin leum fear a mach as an t-sreith, agus dh’ iarr a dol a sheasamh ’na àite. Mhol gach beul a shàr-mhisneach. “Cha ghlacar beò mi,” deir esan, “agus cluinnidh sibh mi air a’ chais-meachd as lugha. Air gach uile chor loisgidh mi urchair ma chluinneas mi an nà a’s faoine. Ma ni eun càrran, no ma thuiteas duilleag bhàrr craoibhe, cluinnidh sibh mo mhusg. Faodaidh sibh sanas fhaighinn ’nuair nach ’eil aobhar air, ach cuimhnichibh gur ann clum an gnothuch dìomhair so thoirt gu solus a bhitheas e.” Chliùthaich an Coirneal e airson a threnbhantais, agus thubhairt e ris gu’m biodh e ceart da losgadh, air dha ’n fhuaim bu lugha sam biodh teagamh aige a chluinntinn. Ghlac a chompanaich air làimh e, agus dh’ fhàg iad e a’ cur air mhanadh nach faicte tuillidh e. Thainig a’ chuideachd air an ais, agus stad iad san tigh-fhreiceadain a dh’ èisdeachd ciod a thachradh.

Chaidh nair seachad, agus bha gach cluas ’na seasamh gu fuaim a’ ghunna ’chluinntinn, ’nuair, air ball, chual’ iad an làmhach. Ann an tiota dh’ fhalbh an luchd-freiceadain; leis a’ Choirneal, agus le’ ard oifigich na réisimeid. Mar a dhlùthaich iad ris an àite, chunnaic iad an duine a’ teachd ’nan coinneamh, a’ slaodadh aon eile air ’fhalt as a dhéigh. ’Nuair thainig iad d’a ionnsuidh, mhothuich iad gum b’ Innseanach air na thilg e ’bha ann. Agus air ball, dh’ iarr iad air a’ chùis a mhineachadh dhoibh.

“Dh’ innis mi dhuibh,” deir an duine, “gu’n loisginn nan ’cluinninn an fhuaim bu lugha. “Se an rùn suidhichte sin a thèar-uinn mo bleatha. Cha robh mi fada san àite ’nuair a chuala mi starbhanaich astar beag uam; dh’ amhaire mi agus chunnaic mi muc de an t-seòrsa tha cumanta ’sna coilltean, ag èaladh mu’n cuairt, agus a réir coltais a’g iarnnadh chnò am measg an duilleich, fo na craobhan. Leis gu bheil na h-ainmidhean so cho tric sa’ choille, cha robh mi ’gabhail suim dhith car beagan ùine; ach bha mi daonnan a’ cumail sùil fhurachair a mach, agus dùil agam gach mionaid ris an nàmhaid; ged nach robh mi ’faicinn ni air bith a bha ’na chuis-eagail, clum mi mo shùil gu dlù air a’ mhuc, agus thug mi an aire d’a gluasad am measg nan craobh; fathasd cha robh feum air sanas a thoirt, agus b’e mo bheachd gu’m b’ ann o chearn eile thigeadh cunnart air bith. Ach bha e ’cur beagan ioghnaidh orm an t-ainmhidh so fhaicinn le rathad cuairteach, a’ deanamh air preasaruach dhlù ’bha air mo chùlaobh. Thug so orm mo shùil a chumail na bu dùrachdaiche oirre, agus leis gu’n robh i nis mar bheagan skat do’n choille bha mi ’smaointeachadh losgadh. Theirinn an sin gu’n deanadh mo cho-shaighdearan fanoid orm airson caismeachd thoirt dhoibh le tilgadh air muc! Cha mhòr nach do chuir mi romham leigeadh leatha,

'nuair mar a theann i air a' phreas, shaoil leam gu'n do mhothuich mi i 'toirt leum na bu mhò na b' àbhaist di. Cha d' éisd mi na b' fhaide : ghabh mi cuimse ; thilg mi an urchair ; agus ann an tiota bha 'n t-ainmhidh sìnte fa m' chomhair le gearan a thuig mi gu'm be duine bha ann. Chaidh mi suas d'a ionnsuidh, agus thoiribh barail air m' ioghnadh, 'nuair chunnaic mi gur h-Innseanach a bha mi air a mharbhadh.

Chòmhdnich se e fein le craicionn aon de ná Mucan fiadhaich so cho ìnnleachdach agus cho coimhlionta : bha 'lamhan 's a chasan gu buileach air ain falach ann, agus bha 'choiseachd 's a choltas a' co-chordadh ri coiseachd agus coltas an ainmhidh cho mòr 's gur gann a b' urrainnear aithneachadh gur còmhachd meallta bha ann. Bha e air armachadh le biodaig agus le tnaidh-chogaidh.

Thuig iad a nis an t-aobhar mn'n d' fhalbh a' chuid eile de'n Ìnchd-faire. Bha na h-Innseanaich, air an dìon leis a' chòmhachd so, ri feall-fholach sa' choille a' feitheamh ri àm iomchuidh gu a chnr dhiùbh, duì-leum a thoirt air an luchd-faire gun sanas air bith thoirt doibh, agus, mun biodh iad comasach air urchair a losgadh bha iad air an troimh-lot, no còmhachd a' chlaiginn air a thoirt diùbh ; agus dh' fholaicheadh iad an cuirp fo 'n duilleach. Bha na h-Americanaich a' toirt duais dhoibh airson gach ceann Breatunnaich a bheireadh iad d'an ionnsuidh.

TEARLACH A' MHARSANTA.

Creag Illeain,
Am Mìos Màigh, 1841.

AM CLEASAICHE AIR 'FHIOSRACHADH LE PEANAS.

Is lionmhor cleas agus ìnnleachd, a ta mi-iomchuidh anna fein, agus uime sin peacach, 'a dhealbhar le òganaich. Tha e fìor gu'm bheil cleasan ann a dh' fhéudas a bhli air an gnàthachadh gu neo-chiontach chum sugraidh agus cridhealais, do bhrìgh gu 'm bheil iad ag ath-leasachadh slàinte, neirt, agus tapachd na h-òigridh. Ach tha mar fhlàchaibh air pàrantaibh a bhli anabarrach faicilleach a thaobh an cloinne fein, air eagal, uair air bith, gu'm bi iad ciontach do chleasaibh a ta aon chuid cumartach, no mi-bheusach. Tha 'n òigridh gu nàdurra eutrom agus amaideach. Tha Dia le beul an duine ghlic ag ràdh gu'm bheil "amaideachd ceangailte ann an cridhe leinibh ;" agus gu'n "aithnìhear eadhon leanabh le a bheusaibh, am bi a dheanadas glan, agus am bi e ceart." Agus air do 'n chùis a bhli mar so, tha 'n Tighearna fein a' toirt àithne do gach pàrant, ag ràdh, "Teagaisg leanabh a thaobh na slighe air an còir dha imeachd ; agus an uair a bhios e sean, cha tréig e i." Tha e soilleir, tha sinn an dùil, nach deachaidh na h-òganaich, air am bheil sinn a nis gu iomradh a thoirt, a theagasg a réir na h-àithne so, do bhrìgh gu'n robh am beusan a' dearbhadh nach robh an deanadas air chor sam bith ceart no ciatach !

Am measg uile chleachdanna nan Gàidheal, cha 'n e an t-aon bu chliùitiche an seòl air an robh iad gu tric a' deanamh cuirm, aighir, agus sùgraidh gun seadh 'nan tighibh àire. An uair a bhàsuicheadh duine, chruinnicheadh làn an tìghe do na coimhearsnaich, chum faire

a dheanamh air a' chorp rè na h-òidhche; agus cha luaithe a thigeadh iad cuideachd na thòisicheadh cleasan do gach gnè, cluiche air chairtibh, dannsa, agus òl! Tha eachdraidh a' cur an cèill duinn gu'n robh e 'na chleachdadh aig na h-Iùdhaich, a bhi 'deanamh mòran caoidh agus gul 'nan tighibh-àire, agus a bhi faotuinne Incheid-ciùil chum a bhi cluicheadh gu tiamhaidh an làthair a' chuirp! Tha e iongantach, mar an ceudna, gu'm bheil treubhan lionmhor fathast 'san àird-an-ear, aig am bheil cleachdanan anabarrach cosmhuil riù-san, a bhi aig na Gàidheil o shean 'nan tighibh-àire; agus tha so gu soilleir a' feuchainn gu'm bheil na Gàidheil, maille ri'n cànan agus an cleachdannaibh, comharraichte air sheòl air leth, agus gur tréubh shluaigh iad a tha eadar-dhealaichte o gach tréubh eile mu'n cuairt doibh.

A réir a' chleachdaidh air an robh sinn a' labhairt, bha faire 'ga deanamh air duine a fhuair bàs ann an àite sònraichte 'sa Ghàidhealtachd. Bha dithis òganach an sin, a chuir an cion ri chéile chum eagal a chur air a' bhuidhinn, a bha cuideachd mu mheadhon oidhche 'san tigh-àire! Rinn iad sin air an t-seòl a leanas. Fhuair a h-aon diubh innleachd air a' chorp atharrachadh as 'àite, agus e féin a chur 'na shìneadh air a' bhòrd-ruighidh far an robh an duine marbh: agus bha e gu grad éiridh suas ann an scalladh an t-sluaigh, an uair a dheanadh a chompanach fead! Dheasaicheadh gach ni mar a chuir na h-òganaich rompa, bha 'n dannsa a' dol air aghaidh leis gach cridhealas, thàinig an t-àin auns an do smuainich an t-òganach gu'm biodh e freagarrach sanas a thoirt do'n fhear cile, agus iinn e fead bhacag chum gu'n leumadh a chompanach suas gu eagal a chur air na h-uile a bha làthair! Ach bha e air a lìonadh le h-iongantas, an uair nach do ghluais am fear cile, ged nach b' urrainn e, a réir a bharail-sa gun an fhead a chluinntinn! Rinn e fead cile, ach cha do charuich esan a bha fa'n bhòrd! Rinn e fead làidir an treas uair, agus a ris agus a ris—ach dh' fhan a chompanach neo-ghluasadach gun suim, gun chùram do gach sanas agus comharraidh a thugadh dha! Ghabh an t-òganach eagal—ghlaoth e—leum e—ruith e suas a dh' ionnsuidh na leapach—thilg e sìos an t-cudach, agus feuch an t-ùamhas leis an do bhuaileadh e! Fhuair e a chompanach gun lùth, gun deò, gun mbothlachadh, agus ceart co fuar, marbh, ris a' chorp a bha 'na shìneadh 'san ionad cheudna beagan roimhe sin! Leum an sluaigh uile dh' ionnsuidh na leapach, ach is luath a dhearbhadh gun d' thug an t-òganach mì-chiallach suas an deò, agus gu'n robh e aun an sìorruidheachd!

SGIATHANACH.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Fhuair sinn an litir cheanalta 'chuir ar caraid an t-EILTHIREACH o iar-abhuinn Phictou d'ar n-ionnsuidh. Bha i tuille 's anmoch air son na h-aircinnh so, ach chithear an "Seana Bhìobull Teaghlaich" san ath Chuairtear. Rinn sinn mar a dh'iar e. Seachd mìle taing dha!

Fhuair sinn litir a' PHIOBAIRE. Cha robh dos na pìob an òrdugh, air neo cha robh gaoth 'na mhàl, 'nuair a shéinn e a phort. Cha 'n uarrainn duinn àite thoirt dà. Tha sinn fada 'n comain a Phìobaire, ach cha taitneadh a

phuirt idir ri luchd-leughaidh a' Chuairtear. Cha'n eil teagamh againn nach e a mhiann 's a dhùrachd cuideachadh leinn; ach, da rìribh, cha fhreagair na chuir e mach.

'S math a sgrìobhas CAILLEACH-NAN-CEARC—'s ann aice féin, an t-seana bhean, a tha 'n deagh lamh-sgrìobhaidh; ach tha an cùntas a tha i 'toirt, mu'n dòigh air a' bheil iad a' toirt 'mach eòin anns an Eiphit ann an seòmraichean, le teas, tuille 's fada. Có 's urrain a leithid sin do thighean a thogail? Cuireadh a' "Chailleach" uibhean foidhpe féin, agus 'nuair thig an gur òg, cuireadh i fios duinn, agus cluinnidh sèa rìoghachdan deug an t-saoghail e. Mur 'cil sinn mcallta, phòs a' "Chailleach" o chionn ghoirid; agus cha bhodach no fleasgach, ach caileag ladhach, bhòidheach, òg. Soirbheachadh leò!

Fhuair sinn litir a' feòruich "Cò iad na h-Odd-Fellows?" Thà daoine neònach tha fìor chumanta san t-saoghal, agus fìor lìonmhor, a thig mìle air astar a chur dragh air feadhan eile, ach nach rachadh fad an coise 'dheanamh sochair dhoibh—daoine aig a' bheil barrachd tlachd ann an cùl-chàineadh, na ann am moladh.

Cha'n e h-aon do chleir *Phresbytery* Mhuile a sgrìobh am pàipeir air a' bheil PARA BEAG a' gearran. Cha do sgrìobh aon do chleir na *Presbytery* cendna facall air son a' Chuairteir riabh. Tha iad a' brath toiseachadh.

Fhuair sinn an litir a chuir "*The Friend of the People*" (Caraid an t-Sluaigh) d'ar n-ionnsuidh. Mo thruaighne na daoine tha 'n earbsa r'a chairdeas-san! "Tha mise," ars' esan, "a' faire thairis air sochairean an t-sluaigh." Hùgó! lùgò! bò-bò-bò! b'e sin faire a' ehlambain air na cearcan—a' seasamh 'na dhorus fosguilte; mar tha 'n damhian-alluidh a' faire nan cuileagan—a' sgaoilcadh a lìn chum an glacadh. "Ma chuireas tusa, a Chuairteir," ars' esan, "a mach aon fhacall mu dhèibhinn na Parlamaid ùr, agus ma dh'fheuchas tu do bharail innseadh do na Gàidheil, cha chur mi mo shùil tuillidh air a' Chuairtear." Nach cuir? Do shùil ghlogach reasgach, cuir a'd phòc i ma-thogras tu—no ann an àit eile thogras tu." "Cha leig mi," ars' esan, "an Cuairtear, no aon a léughas e, gu dìlinn a stigh air mo dhorus, ma dh'fhiosglas e a bheul mu na nithe so." Nach leig? 'S tù nì sin—'s coma cò è—dubh, nò geal, nò grìsonn—òg no scan—fìrion no boirionn,—aon uair a thogras iad—moch, animoch, no air mheadhon-oidhche—Diluain no Disathuirne—seadh, no Didòmhnuieh,—ma thig iad le 'sea sgillean 'nan làimh; agus eò nì gàire co modhail rutha? Slan le "Caraid an t-Sluaigh!" Leughadh e 'n còmhradh tha san àireimh so, agus cnàmhadh e a chìr thairis air.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

Mios-DEIRIDH AN T-SAMHRAIDH, 1841.

Solus làn air a' 3^s là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an 11 là.

Solus ùr air an 18 là.

A' cheud cheithreamh air an 25 là.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

CEUD MHÌOS AN FHOGHARAIDH.

AN 18^g ÀIREAMH.]

AUGUST 1, 1841.

[PRÌS 6 SGILLEAN.]

CONTENTS:—Death-bed of a Repentant Socialist, page 151.—Emigration, Report of Select Committee on, 155.—History of a Freebooter (Allan-nan-Sop), 157.—Natural Small-pox and Cow-pock, 163.—The Old Family Bible, 166.—History of Grace Scott, 170.—The Laird of Coll's Messenger, Anecdote of, 172.—Competition of Pipers in Glasgow, 173.—News (Parliament, America, France, China, Canada, Australia), 174.—New Gaelic Publications, 176.—Inverness Sheep and Wool Fair, 178.

EACHDRAIDH FHÌRINNEACH AIR AITHREACHAN NEO-CHEALGACH AIR LEABA-BÀIS.

Chuala mi gu'n robh duine bochd, d'an toir sinn air an àm mar ainm Cailean Friseal (oir cha tig e dhuinn 'ainm féin innseadh), do réir gach coltais ann an staid chunnartach, gu'n robh e fìor lag, agus gu'n robh a theaghlach ann am bochduinn mhór. Chuir mi romham dol g'a choinhead a' cheud chothrom a gheibhinn; ach 's eulaidh-nàire agus aobhar aithreachais gu'n do leig mi latha agus latha seachad mun deachaidh mi, mar a bha 'mhiann orm, 'ionn-suidh a thighe: bha'n nì so agus an nì ud eile 'tighin san rathad. Ach, gun teagamh, nam biodh fios agam an staid anns an robh Cailean bochd, cha d'rinn mi dearmad air co fada. Thainig a bhean mu dheireadh gu m' amharc, agus dh'fhiosraich mi uaipe gu'n robh iad bochd—gu'n robh triùir phàisdean aca—gu'n robh an t-aon a b'òige air a' chlà; agus chunnaic mi air a h-aodan féin dearbhadh brònach air dìth, iomaguin, agus bròn. “Nan tigeadh Cailean bhuaithe,” ars' ise, “cha b'eagal duinn fo làimh Dhé.” Lean mi i tamull beag an dèigh dhi falbh o m' dhorns. Cha dì-chuimhnich mi a' cheud sealladh a fhuair mi air an duine thrugh

so, agus air a theaghlach. Bha e fèin 'na shùineadh air uirigh chònlaidh ann an oisinn an t-seòmair bhig, gun chomas, le giorrad-analach, luidhe air leabaidh. Bha e eadhon san àm anabharach lag, agus air caitheadh as co mòr 's gur gann a dh'aithinghinn e. Bha 'ghruidh dearg, laiste le fiabhras tróm—"uchd a' luasgadh gu mòr—casadaich eagalach, gun stad gun tàmh. Bha taic a chinn air bord beag a bha r'a thaobh, agus a bhean bhochd air snidheagan ìosal ann 'choinneamh. 'S gann a mhothuich iad dhomh 'nuair chaidh mi a stigh. Shuidh mi làimh rintha, agus shil mi mo dheòir, oir tuille cha robh a'm chomas a dheuamh.

Mu dheireadh, dh'fheòraich mi do'n duine òg so, oir cha robh e deich bliadhna fichead a dh'aois, ciamar a bha e 'ga mhothachadh fèin. Bha 'chasad cho tróm 's gur gann a b'urraim da mo fhreagairt. Chunnais mi gu soilleir gu'n robh barrachd trioblaid agus buaireis air Cailean na bha e a' fulang o euslain chorpóra. Dh'fhaireadh orm, sa' cheud dol a mach, seanachas fhaotainn uaithe; ach chaidh mi air m' aghart le caomhneas a labhairt ris. "'Bheil," arsa mise, "nì air bith a' cur cùram air t'inntinn? Dean, a Chailein; fosguil do chridhe rinne." Fhreagair e mi gu fuar, gidheadh le mòr mhodh. "Gu robh math agaibh," ars' esan; "tha mo cholunn lag, 's cha dù do'n inntinn gun bhli lag maraon." Thionndaidh e an sin a shùilean gorma làn air a mhnai le anabharra gràidh agus caomhalachd, agus ise 'gul gu tróm. "O Mhàiri!" ars' esan, "na bris do chridhe; be ciùin, éudail! Ciod an stà dhuit a bhi mar sin a' caoidh co mòr?"

Labhair mi 'n sin le uiread bhàigh agus caomhneis 'sa bha 'm chomas riù mu uithe spioradail, agus mu dhéibhinn an t-suainthe-neis tha 'feitheamh air sluagh Dhé. Cha d'fhuirt esan no ise diog. Cha do thog esan a cheann ach air nairibh; ach 'nuair thog, mhothuich mi gu'n robh na deòir mhór a' sruthadh sìos air gach gruaidh.

Dh'fhàg mi e air an àm; ach cha deach e as mo smuaintean fad an fheasgair, no 'chaid bu mhò do'n oidhche. Bha a chasadaich agus 'osnaichean tróm a'm chluasaibh—a chuing-analach, an buaireas ard anama fo'n robh e 'fulang, agus an spàirn eagalach agus an ìomagnu a bha ri fhaicinn 'na shùil. Chuir mi fios air aon do fhoirbhich na h-eaglais a bha eòlach air Cailean, agus dh'fheòraich mi dheth mu 'thimchioll. "'Saithe dhomh e gu math," arsa 'm foirbheach, "agus 's fhad' o'n a b'aithne dhomh e—òganach co modhail, shnairce, thuigseach 'sa bha dol a stigh air dorus eaglais. Ach, mo thruaighe! thachair dha tuiteam ann an droch cuideachd, agus le droch companaich. Cha mhisgeir e, agus cha'n fhaodar a ràdh idir gur encorach gun onoir e; ach thog e leis an fheadhain sin ris an cauar na *Socialists*—mì-chreidich sheòlta, dhalna, uaibhreach. Ghabh e gu leughadh an cuid leabhraichean, agus rinn e dearmad air an Leabhar Mhór agus an leabhar math. 'S fear-dùthcha dhòmh's e," arsa 'm foirbheach," agus tha seòrsa do chàird-eas eadarainn. Tha mi fo mhóran eagail agus cùram ann 'thimchioll. Dh'fhaireadh orm seanachas a tharruing as, ged tha e

soilleir nach éirich e gu bràth as an tinneas so ; gidheadh, cha'n urrainnear a thoirt air so a chreidsinn. Tha e o là gu là a smuainteachadh gu bheil e 'fàs ni's fearr, ged tha e soilleir gu bheil oidhche a' bhàis, mar tha, a' ciaradh mu 'thichioll."

Chaidh mi g'a choimhead gu tric. Air uairibh, fhuair mi e ciùin, sàmhach, socrach ; air uairibh eile, fhuair mi e 'na shuidhe san dorus, agus ann an deagh spiorad misneachail, ag ràdh gu robh e mór an na b'fheàrr, agus nach fhad' aig am biodh e co làidir 'sa bha e riabh. Labhair mi ris gu dìleas ; leugh mi dha nithe 'shaoil mi 'bha freagarrach, ach cha labhradh e féin diog. Bha e modhail, ciùin, ach anabarrach fuar agus seachnach air conaltradh. Dh'fheòraich mi dheth, uair agus uair, " A' bheil ni sam bith, a Chailein, is urrainn domh 'dheanamh air do shon, no a tha dh'èort ort is urrainn domhsa fhaotainn duit ? Ma thà, na ceil e," arsa mise. Ach 'se 'h-uile freagradh a fhuair mi, " Tha mi 'nur comain, cha'n eil ni air bith."

Ach, ged nach b'urrainn domh a tharruing gu seanachas, nìoth-uich mi gu'n robh e 'g éisdeachd rium le barrachd agus barrachd aire agus foighidinn. Cha chuala mi gearan riabh uaithe, no facall croda, ged bha a leanaban beaga anabarrach gluasadach, agus do ghnàth a' glaothaich 's a' sgreadail mu thimchioll a leapa.

Labhair mi ris gu tric mu luach an anama—mu naomhachd, gloine, agus ceartas Dhé—mu thruaillidheachd ar nàduir—uamharrachd agus gràinealachd ar peacaidhnean—agus mu thròcair agus ghràdh an Tì ard agus ghlòrmhoir a thainig chum ar tèarnadh. Dh'fheuch mi nàdur na h-iobairt a thug e seachad a mhìneachadh, agus mu'n dòigh shaor agus ghràsinnhor anns an robh an t-slàinte àghmhor sin air a tairgse do pheacaich bhochda. Dh'fheuch mi dreuchdan àraidh an Spioraid Naoimh a leigeil ris da—an dòigh anns a' bheil esan a' dùsgadh agus a' tarruing anamannan chum an t-Shlanuigheir ; agus bhrosnuich mi e gu gairm airson cumhachd éifeachdach an Spioraid, le ùrnuigh agus asluchadh. Thug e cead dhomh ùrnuigh a dheanamh ; ach an àite co-aontachadh leis na bha mi 'g ràdh, 'sann a chuir e gu pongail 'am aghaidh, ag innseadh dhomh nach robh e idir, idir, a dh-aona bharail rium. Tharruing mi e, mion air mhion, gu uiread sheanachais a dheanamh 'sa leig-eadh a chasadaich leis.

Cha b'urrainn domh fhaicinn fad deich lathan 'na dhéigh sin. Thaghail a bhean uair 'us uair aig an tigh agam, agus dh'fhàg i fios gu robh fadal air Cailean m' fhaicinn. Bha i 'feitheamh ornn 'san dorus air a' cheart àm anns an cual' i gu robh dùil aca rium. " Tha Cailean," arsa' ise, " gu mór ni's laige ; cha'n urrainn da nis a chas a chur fodha, no eiridh as an leabaidh." " A' bheil e," arsa mise, " a' labhairt mu bhàs agus shlòrruidheachd ni's mò na bhà e ?" " Matà," arsa' ise, " cha'n fhaod mi ràdh gu bheil ; ach tha e gu tric ag ràdh gu bheil fadal air sibh féin fhaicinn." "'S inath an comharradh," arsa mise ; " b'èdh mi snas air do dhéigh gun dàil." Chaidh mi suas a' gnidhe gu dùrachdach gu'n deanadh Dia thròcair air, agus gu'n stiùradh an Spiorad mo smuaintean agus mo

chainnt. “O!” arsa mise rinn féin, “gu’n cluinninn aon fhacall—seadh, a h-aon—o’n tairngiun an co-dhùnnadh nach ’eil ’anam ag imeachd do shìornnidheachd gu suarrach, aineolach, agus gun dòchas!”

Ràinig mi taobh a leapa. Cha robh neach san t-seòmar maille ris. Chaidh a bhean a mach car tamnill. Co luath ’sa chaidh mi ’stigh air an dors. shin e a dhà làimh a chur fàilt orm. Bha mòran caoinbheis agus bàigh ’na shùil chiùin. “Tha ’m bàs nì’s dlùithe,” ars’ esan; “thà, thà; cha’n fhaodar a chleith nì’s faide. Och!” ars’ esan, “tha sac mòr air mo choluinn—pian anabharrach a’ losgadh mo bhroillich. Cha’n fhaod so seasamh fada.” Dh’fheuch mise ’n sin labhairt ris mu dhenchainnean an t-saoghail thruaigh so. “Cha’n eil do’n fhìor Chrìosdnidh,” arsa mise, “’san t-saoghal so, air a’ chuid a’s fearr, ach maduinn an latha shìornnidh.” “An latha sìornnidh!” ars’ esan, ’s e ’togail a shùl ri mullach an t-seòmair, ’s e ’pasgadh a dhà làimh—“an latha sìornnidh!” ars’ esan, le osna thròm. “O! thig, thig!” thuirt e le ard-dhealas anama; “ach,” ars’ esan, ’s e ’stad, “tha neòil na h-oidheche eadar sinn ’s e—fada, dorch. C’nin a bhrìsteas an latha!” Ghabh mi misneach; rinn mi ùrnuigh taobh a leapa. Bha a bhilean a’ gluasad; bha e ri ùrnuigh. Stad e, agus le guth slàn fallain, a dhà làimh paisgte, ’s a shùil ri nèamh, ghlaodh e mach, “Thà, thà! O Dhé! glòir do t’ainm! tha mi sona—thà, sona, sona; tha sìth ann am anam!”

Ged bliodh e air éiridh o’n uaigh, agus a’ chainnt cheudna a chleachdadh, cha b’urrainn domh barrachd iongatais a bhi orm. Bha mi tosd—cha robh comas cainnt agam—ghnìl mi gu tròm—bha mo chridhe làn—thug mi buidheachas do Dhia. Bha e’n sin a nis ’na shìneadh gu ciùin, sìochail, toilichte, gun ghearan gun eagal. “Air Crìosd,” deir e, “tha mo thaic; ’s esan carraig mo dhóchais—mo ghrian—mo sgiath—fear togail mo chinn. Ged shìubhlainn tre ghleann dorch a sgàil a’ bhàis, cha bhi eagal uile orm, oir b’f’dh esan maille rium.

Fhuair e fiosrachadh agus eòlas math ’na òige, agus bha so a nis r’a fhaicinn—bha an sìol math air a chur gu trath, agus a nis thòisich e ri tighin. “Tha m’uile earbsa air Crìosd,” deir e. “Am bheil earbs’ air bith agad,” arsa mise, “air do rùnabh math?—air t’aithreachas?—air do ghiùlan onorach ionraic an làthair Dhé?” “Cha’n eil, cha’n eil,” ars’ esan, “a’ chàilginn a’s faoine do earbsa!” Bha a phàisdean beaga ’nan snain, dithis diu san aona chreathail. Dhùisg an naoidhean mar a bha a mhàthair a’ tighin a stigh. “Dia,” ars’ esan, “a bheannachadh mo bhanntaich bhochd ’s na dilleachdain!” Ghnìl e. “Agus beannaichidh Dia iad,” deir e; “seasaidh esan iad—bithidh esan ’na athair dhoibh—cha chaochail esan—cha tréig e iad gu bràth!” Bha móran seanachais agam ris, ged nach b’urrainn esan móran a labhairt. Thuit Màiri air a dà ghlùn, taobh a leapa. Phòg i a bhathais nair ’us nair. “Tha mise nis,” ars’ ise, “strìochdta. Do thoil, a Dhé, gu robh deanta!”

Chunnaic mi gu tric 'na dhéigh sin iad, agus dh'fhàiltich i mi le furan. Bha esan a' fàs na bu laige. Chuala mi air maduinn Dimàirt gu'n robh e dìreach a' tilgeadh na deò. Chaidh mi g'a amharc. Bha e beò, agus b'e sin uile e. Bha a shùilean dùinte, agus thòisich spàirn a' bhàis. Bha a bhràthair cròm os a cheann san leabaidh, agus 'na thosd—a bhean air furm, a' caoidh gu ciùin sàmhach. Labhair mi ni-eiginn r'a bhràthair a chual' e. Thuig e co bh'ann. Dh'fheuch e a làmh a shìneadh, ach cha b'urrainn da. Chuala mi osuon. Thog mi a' phlaide, agus ghlac mi a làmh fhuar eadar mo dhà làimh. O! b'i sin an làmh fhuar, an làmh gun chli. Chuir mi mo bheul r'a chluais. "Fhir mo ghràidh, ars' esan, "bha thusa ann ad charaid math dhòmhsa. Dia g'ad bheannachadh! Tha mise 'falbh—tha mi sona—tha mi subhach. Faicibh Màiri bho chd co tric 's is urrainn duibh; agus," ars' esan, 's e 'g amharc air a bhràthair, "labhraibh ri Eòghan." Labhair mi ris. Dh'fheuch mi nithe sòlasach a chagar 'na chluasan. Bha'n deò a' falbh, gidheadh bha e mothuchail. Cha chuala mi na bha e 'g irraidh a ràdh. 'S iad facaill mu dheireadh a thuig mi, "Buidheachas do Dhia!" Stad an anail, ach thainig osna thròm—dhùin a shùilean—thug mi aon sealladh eile air, agus dh'fhàg mi'n tigh. Thainig mi mach air an t-sràid. 'Sann an sin a bha'n t-atharrachadh mór—gleadhraich, agus stairirich 's ùpraid, misg 'us mionnachadh. Bha mo chridhe làn; agus ged a thuit mo dheòir, bha sìth ann am inntinn; agus gu tric thainig a bhriathran deireannach a'm chuimhne, agus a mach gu sàmhach o m' bheul—"Buidheachas do Dhia!" Mhothuich mi mi féin mar dhuine bha mothuchainn, o stùc ard, bàta beag air udal a mach air a' chuan mhór air latha na gaillinn, am falach air uairibh eadar na h-uisgeachan, agus air uairibh eile air a giùlan gu h-àrd air bhàrr nan sùmainne móra—fios agam gu robh fear mo ghraidh innte—i 'siubhal ro' dhoinninn shalaich. Ach fhuair i 'stigh do chala na sìth; agus a rithist thubhairt mi, "Buidheachas do Dhia!"

AM MINISTEIR GALLDA.

IMRICH MHÓR NAN GÀIDHEAL DO AMERICA AGUS DHÙTHCHANNAN CÈIN EILE.

A Chuairteir Uiseil,

Le so tha mi 'cur 'ugaibh beachd agus inntinn buidheann thaghta na Pàrlamaid mu chor nan Gael, agus an dòigh a mhol iad gus an cor a leasachadh, air eadartheangachadh mar a b'fhear a b'urrainn mi. Tha fhios a'm gu bheil cluasan nan Gael 'nan seasamh, fiach ciod a chluinneas iad mu'n chùis; agus faodaidh sinn dóchas altrun, 'nuair a chruinnicheas a' Phàrlamaid ùr, gu'n dean iad mar a mhol comunn taghta dhiu féin, agus gu faigh na laoich rùm a réir an spionnaidh. Taing do Ni-Math, thuit lannan cheana bharr an sùl. B'fhad' air an sgeir iad, a strì ri deanamh maoraich. Thug an càirdean a b'fhèarr rabhadh dhaibh gu'n do chaochail an seòl-

sruth; ach ged a chunnaic iad a' muir-làn a' tighinn mu'n cuairt air an sgeir, agus a' dìreadh uigh air nigh, cha chuidhticheadh iad!

Iadsan a ghabh rabhadh, 'sann ac' an diugh nach 'eil fà-aithreachais. Chunnaic mi'n diugh féin fear (Niall Mac Illeain) a dh'fhàg Eilean Chola, dìreach a dheich bliadhna na taca so, gun deich puind-Shasunnach de'u t-saoghal aige. Chaidh e gu *Port Philip*. Thòisich e ri malairt, mar a b'fhearr a dh'fhaodadh e. Tha e'n diugh 'na Thighearna ann am baile mòr *Mhelbourne*, agus na *chaptin* agus na fhear-pàirt de *bhrig* mhór! Tha'n long an ceart uair ann an Lunnainn, 's thainig e féin léum a shealltainn a chairdean—'na òganach deiseil, cuimhir, smearail; 's na h-igheanan nach sealladh roimhe air an taobh de'n rathad air an robh e, a nis a' briseadh an cridhe as a dhéigh. 'S iomadh naigheachd, dà-rìreamh, a tha e 'toirt mu'n dùthaich sin; agus, gu dearbh, cha'n ann bho bhenl nam breug a thainig iad. Innseam dhuibh aon ni a chuireas, a theagamh, ioghnadh oirbh. A chiad £16 a choisinn e, cheannaich e acair fhearainn leis ann am *Port Philip*. Chum e'n t-acair so air a làimh fad ceithir bliadhna; agus, mìos no dhà mun d'fhàg e, reic e'n ceart acair air £1,500.

A' gnidhe buaidh 'us beannachd leibh, féin agus leis a' Chuairtear, 's mi ur caraid dileas,

MACTALLA.

Dh'aontaich a' bhuidheann thaghta, de Bhuill-Pàrlamaid a shónraicheadh chum mion-fhiosrachadh fhaotainn mu staid Gaeil Alba, agus a dh'fhaicinn an robh e comasach an cor a leasachadh, le cuideachadh a thoirt dhaibhsan a bha toileach dol thairis, leis na naoi puincean a leanas:—

1. Air dhuinn fianuisean measarra, poncail, agus fiosrach, a cheasnachadh taobh air thaobh, cuiridh sinn a nis fa chomhair àrd-chomhairle na rìoghachd crìoch ar saothreach. Chaidh a dheanamh a mach gu soilleir, a réir teistis, gu bheil barrachd sluaigh sa' Ghaeltachd na's urrainn an dùthaich a bheathachadh, gu h-àraid ann an cuid de shiorramachd Earra-Ghael, Inbhernis, agus Rois, a' gabhail a stigh àireamh mhór de na h-eileanan; agus gu bheil an t-anbar so a tha 'fulang dì, gach bliadhna, mu thuaiream 45,000 gu 80,000 anam.

2. Chaidh a dhearbhadh, le fianuisean, gu'n robh gorta nam bliadhna 1836 agus 1837 cho ioma-sgaoilteach, agus cho cruaidh, 's gu'n d'fhuair iomada bàs le cion, mur bhi na rinn a' Phàrlamaid agus na coinbhearsnaich air an son; gu'n deach £70,000 a chrùinneachadh, agus a roinn ann am biadh 's an aodach; agus gu bheil na cearnaibh a chaidh a chuideachadh buailteach d'a leithid eile de ghainne an àm ri teachd.

3. 'Si ar barail gu faighear an t-anbar sluaigh so cho fad air ais ris a' bhliadhna 1745, agus nas faide. Gur h-e b'aobhar dha, an dòigh tighin-beò bh'aig na fineachan, a' meas an staidibh do réir an àireamh de shaighdearan a thogadh iad an àm feuma. 'Na lorg so thainig fearanu gu bhi air a mhion-roinn 'na chroitean beaga,

agus iad so a rìs eadar mac 'us athair. Cha robh a' chuis cho dona fhad 'sa mhair prìs air *ceilp*, 's a bha 'Phàrlamaid a' toirt *bounty* airson sgadan iasgach; ach dh'fhalbh iad so, 's cha'n eil a nis cosnadh ann.

4. Bha'n t-anbar sluagh-sa, 'thuilleadh, air an cuideachadh, agus air an cuir an lionmhorachd, leis a' Phàrlamaid a bhi togail cuid-eachda lionmhor de *volunteers* agus *fencibles*. Chaidh mòran de chroitean beaga air tìr-mór a thionndadh gu gabhalaichean farsuinn — nì dh'fhudaich na daoine bochda bho na gleanntaibh gu cois na fairge, chum a bhi goireasach do iasg agus do *cheilp*.

5. Chaidh, mar an ceudna, 'dheanamh 'nach nach do chuidich cion foghlaim agus aineolas air a' Bheurla 'chùis; oir chum so mòran de'n t-sluagh bho dhol gu Galldachd, far am faigheadh iad cosnadh, agus duais d'a réir. Chaidh a thoirt snas duinn, cuid-eachd, gu bheil cion rathaide-móra, 'na ghrabadh nach beag air soirbheachadh na dùcha.

6. Thug sinn 'cheana mar ar beachd-ne do'n Phàrlamaid, gur h-e'n t-anbar sluagh so 'chuideachadh thar chuantaibh dòigh a's fèarr gu faochadh a thoirt dhaibh féin agus do'n dùthaich, agus stad a chur air gainne agus bochduinn. Agus a nis theirimid, le dearbhachd, nach 'eil e cothromach no comasach, a réir ar barail-ne, so a dheanamh, air choir as eugmhais cuideachadh o'n Phàrlamaid fo riaghailtean reachdmhor agus fallain.

7. Chaidh innse dhuinne, le fianuisan teistheil, gu'n gabh *Canada* Uachdrach e féin, gun ghuth a ràdh mu'n chuid eile de *America* mu Thuath, 10,000 fear-oibre; gu'n deach, air chinnt, 30,000 do Chanada an uraidh féin, de mhuinntir a bha, 'n daraleth dhiu, nan diol-deire, agus gu'n d'fhuair a chuile mac màthar dhin cosnadh!

8. Cha bu mlist a' chùis nan cuireadh a' Phàrlamaid [an comhairle ris na Stàtan thall, feuch cìod a ghabhadh iadsan os-làimh a dheanamh airson gach buidhinn mar rachadh thairis, ann an obair fhaotainn dhaibh, no an seòladh far am faigh iad i.

9. Chaidh a dhearbhadh dhuinne, gu bheil a' chuid a's mò de'n t-sluagh a tha gu h-olc-dheth, iad féin a nis toileach an dùthaich fhàgail, oir tha iad a' faicinn gu faod gort agus gamtar tighin a rìs; agus gu dearbh mholamaid gu dùrachdach do'n Phàrlamaid na tha 'nan comas a dheanamh as an leth, mun bi e tuilleadh 'us annoch.

Lunnainn, 24 latha de'n mhìos Mhàigh, 1841.

AILEAN NAN SOP.

EACHDRAIDH FHIRINNEACH AN DUINE AINMEIL SO.

'S IOMADACH sgeul tha air innseadh mu 'n duine so ann an eachdraidh na Gàidhealtachd; agus tha iomadh eachdraidh mhearachdach air a thoirt mu 'dhéibhinn ann an leabhraichean. Dh' fheuch sinn gach aon dinn a rannsachadh; agus tha sinn a nis a' toirt eachdraidh as am faodar earbsadh.

Bu mhiac Ailean-nan-Sop do Lachunn Catanach, triath Dhubhairt, ceann-feadhna Chloinn-Illeathain—an t-aona cheann-feadhna suarrach, tàmailteach mi-chliùiteach a bha riabh thairis air a' chinneadh ainmeil mheasail sin, duine air nach 'eil aon sgeul math air aithris—aintighearna cho garg, fhuilteach, ghealtach 's air a' bheil iomradh againn ann an eachdraidh ar dùthcha.

Bha 'n droch dhuine so air tùs pòsda ri Baintighearn Ealasaid Chaimbeul, nighean do MhacCailein-mór, iarla Earraghaidheal. Cha robh a' bhéisd dhuine so ach dà bhliadhna pòsda rithe 'nuair a dh' fheuch e a cur bàs le 'fàgail air Sgeir-na-Baintighearna. Cha ruig sinn a leas an eachdraidh oillteil sin innseadh an so—tha cùntas fìor mhatth air a thoirt mu 'thimchioll anns an “Teachdaire Ghàidhealach. Bha mac eadar Lachunn Catanach agus a' bhaintighearna so, Eachunn Mór Dhubhairt—duine air na h-uile dòigh eu-cosmbuil ri 'athair—ard fhìlath co urramach air son gach deagh bheus agus buaidh 's a bha riabh sa' Ghàidhealtachd. An dòigh do Lachunn Catanach dealachadh ri nighean MhicChailein, phòs e bean eile d'a chinneadh féin, nighean do dh-fhear Threisinnis, agus b'i so màthair an fhir so air a' bheil sinn a' sgrìobhadh, Ailean nan Sop.]

'S ann ann an caisteal ann an eilean beag cùlaobh Mhuile bha Lachunn Catanach a chòmhnuidh 'nuair bha Ailean-nan-Sop 'na òganach. Tha 'n t-eilean so ainmeil ann an eachdraidh na rìoghachd; bha e 'na dhaingnich aig rìghrean na h-Alba fad ioma ceud bliadhna; bha caisteal aca ann a bha nnabarrach làidir. Tha aon chreag ard, chorrach, chas, ceithir thimchioll an eilein, air nach streipeadh gabhar, gum tighin air daoine; agus tha muir bhuairte agus sruthan bras mu 'thimchioll, air chor 's nach 'eil e comasach, cha mhór, a ghluacadh. Tha a' t-àit anns an robh na saighdearan a' fuireach air a ghearradh no air a shuaigneadh o'n chreig.

So an t-àit anns an d' àraicheadh Ailean-nan-Sop. Ghlac 'athair an daingneach so le foill, agus chum e i le fòirneart. 'Se 'cheud iomradh th'againn air Ailean-nan-Sop, oidhirp a thug e air nighean do MhacNèill Bharra, a bha 'n tigh 'athar—Theich i chum i féin thilgeadh thar stachd ard gu i féin a theasraiginn uaithe; ach thachair ceatharnach làidir oirre a thug upag do dh-Ailean leis an deach e thar a' chreig, agus thèarnadh ise bho 'imleachdan mallaichte.—Tha a' chreag thar na thuit e air a h-ainmeachadh air gus an latha diugh, “Urraigh Ailein-nan-Sop.” Bha tèarnadh caol aige, ach thanig e bhuaithe. Bha san àm sin mòran loingeas air an ais 's air an aghart ri réubainn agus mèirle—spùinneadairean, le sgioha làidir bhorb. Dh' fhalbh Ailean le h-aon diubh so, 'scha b'fhada bha e innte 'nuair a dhearbh se e féin 'na sheòladair agus 'na chreachadair comharraichte. Fhuair e uachdranachd na luinge, agus chaidh e bho eilean gu h-eilean, a' creachadh, a' losgadh agus a' spùinneadh gach àite, gus an robh 'ainm 'na chulaidh-oillt agus eagail air feadh na dùthcha. Le 'làimh féin b' àbhaist da sop a chur ris na tighean agus an losgadh; agus 's ann uaithe so a thogadh Ailean-nan-Sop mar ainm air.

Thainig an creachadair so le luing a stigh cùl Mhuile aig Leithear

Thorloisg; chaidh Ailean le 'chuid gillean air tìr, nìhurt e caraid da féin, tighearna 'n Leithir. B'e so ceann an teaghlach urramaich d' an b' ainm Sliochd a' Chlaidheimh iarunn—seann duine gun lochd—chuir e gu bàs e, agus ghlac e an tigh 's an oighreachd dha féin. Tha e 'toirt duinn beachd brònach air staid na Gàidhealtachd san àm sin, 'nuair a fhuair an duine fuilteach so an oighreachd a ghlèidheadh, agus e fein a shocruchadh mar a rinn e, le murt agus mèirle; ach bha e 'na ghaisgeach co curanta, threun, dhalma 's gu'n robh eagal orra làmh a thogail 'na aghaidh. Bha na cinu-fheadhna san àm sin a' murt s a' milleadh a chèile; agus sheasadh Ailean-nan-Sop am fear a b' fhèarr a cheannachadh a chàirdeas.—Bha e air uairibh air taobh a bhràthar, Eachunn Mór Dhubhairt, agus air uairibh eile a' cath 'na aghaidh. Cha 'n eil nì air bith a's mó tha 'leigeil ris duinn sèoltachd agus treuntas an duine so na gu'n do cheannachadh Mac Dhòmhnuill Ìle a chàirdeas le Eilean Ghiogha thoirt dha mar oighreachd, agus bailtean eile ceann Loch Tairbeart. Chuir an ceatharnach, no an spùinneadair so seachad mòran ùine ann an caisteal an Tairbeart a fhuair e bho MhacDhòmhnuill; agus cheannaich MacCailein Mór a chàirdeas le oighreachd a thoirt dà ann an Cuapadal, àite tarbhach d' am b' ainm Cille-charmaig.

Le cairdeas nan daoine móra sin, MacCailein, MacDhòmhnuill, agus a bhràthair, Eachunn Mór Dhubhairt, bha Ailean-nan-Sop anabarrach cumhachdach, agus 'na chulaidh-eagail d'a nàimhdean; agus ged a bha a liuthad oighreachd luachmhor aige, cha do sguir e do chreachadh agus do mhilleadh. A mach o Chaisteal an Tairbeart b' àbhais da dol do Chòmhall agus do thaobh Loch Laoimunn, agus air feadh mhachraichean na Gàidhealtachd, a' togail chreach o gach àite. B'àbhais da le'loingeas dol mar an ceudna do dh-Eirinn a losgadh agus a mhilleadh, agus a thogail chreach; air chor 's gu'n robh Ailean-nan-Sop co ainneil ann an Eirinn 's a bha e ann an Albainn. Chaidh e' thogail chreach aon nàir do 'n Eilean Bhòdach; chuala 'n Siorram gu 'n robh e 'tighin, agus chruinnich e a dhaoine, ach cha seasadh iad na ceatharnaich bhorb a bha aig Ailean; thug e air falbh làn a luinge do 'n spréidh a b' fhèarr a bha r' a fbaotainn.

Chuir giùlan Ailein mór-dhuilgheadas air an duine 'ard-inntinneach, onorach; Eachunn Mór, a bhràthair, agus air 'fhear-cinnidh Tighearna Chola. Chual' Ailean nì-eiginn a thuirt Tighearna Chola 'na aghaidh, agus thug e Cola air gu aicheadhail a ghabhail. Bha Tighearna Chola 'sràidimeachd air an tràigh—ghlac Ailean e agus thug e air bórd air a bhirlinn e, rinn e prìosanach dheth, agus cheangail e ris an toblit' e; thog e 'shiùil agus thug e an Tairbeart air.

Bha Tighearna Chola 'na bhàrd urramaichte, agus thòisich e air òran a dheanamh do dh-Ailean-nan-Sop. Sheinn e an t-òran—fhuair so a' chuid a b' fhèarr do dh-Ailean—dh' fhuasgail se e, agus thug e 'chead da, ag ràdh ris, “thoir an aire ciod a their thu 'na dhéigh so mu n' thimchioll-sa—tha eun beag ann an Cola tha 'tighin a dh' innsoadh dhòmhsa do chainnt aig do bhòrd féin—leigidh mi as thu, ach bi a'd'earalas á so a mach.”

'Nuair bha Ailean air fàs aosmhor thog e d' a dhroch cleachdaidh-

nean, agus sguir e do chreachadh agus do réubainn; ach cha do thaitinn so ris ua ceatharnaich a bha 'na chaisteal—cha robh an fhèidil cho pailt 's a b' àbhaist di. Air latha àraid bha cuirm aige, agus bha fear d'a dhaoine a' creim cnàimh feòla air nach robh mòran r'a fhaotainn. "'Sann air an tigh so" ars' esan, "a thainig an dà latha 'nuair tha na cnàmhan co lòm." Chual' Ailean e, thuig e mar a bhà—"Biodh gach bìrlinn a bhuineas duinn deas an nochd, ar gillean 's ar daoine, agus fiachaidh sinn beagan feòla chur a stigh air son a' gheamhraidh." Thog iad orra troimh na Caoil Bhódach, agus ràinig iad suas air abhainn Chluaidh dlùth do Ghlaschu—thog iad creach mhór, agus phill iad le làn gach bìrlinn a bhuineadh dhoibh. So a' chreach a's mó agus a' chreach mu dheireadh a thog Ailean-nan-Sop; agus thugadh mar ainm oirre creach-na-h-aisne.

Ràinig Ailean aois mhór. Chaidh e do dh-I Chalum-Chille, rinn e réit ri Cléir an àite sin agus ann an ùine bheag 'na dhéigh sin bhàsaich e, agus thiodhlaiceadh e ann an I, ann an Reilig Órain maille r'a shìnusearra, teaghlach Dhubhairt.

Dh' fhàg Ailean-nan-Sop aoua mhac agus nighean. Chuireadh a mhac gu bàs airson oidheirp a thug e air Eachunn Mór, brathair 'athar a mhurt; agus phòs an nighean Murcha Gèarr Lochabuidhe. Thainig an oighreachd a thug Ailean o Shliochd a' chlaidheimh iarainn, teaghlach an Leithir, air a h-ais an déigh a bhàis, a dh' ionnsuidh Mhic Illeathain Dhubhairt, agus thugadh i do Lachunn òg, mac do Shir Lachunn Mór Dhubhairt, agus uaithe-san thainig teachlach Thorloisg. Chaochail Ailean-nan-Sop mu'n bhliadhna 1555, eadar sin agus 1560. Tha leac an duine so air a comhar-rachadh a mach fhathast ann an I Chalum-Chille.

AIR CRUINN-MHEALLABH SOILLSEACH NAN SPEUR.

EARRANN IV.

Tha oibre an Tighearn Iehóbhailh òirdheirc agus seasmhach. Gheall e féin, do nach comus bréug a dheanamh, gu'm buanaich na beannachdan agus na tròcairean, a ta 'sruthadh o theas agus o sholus na gréine co fad 's a bhuanaicheas an talamh feiu. Tha e ag ràdh, "Am feadh a mhaireas an talamh, cha sguir àm an t-sil-chuir agus foghar, agus fuachd agus teas, agus sàmhradh agus geamhradh, agus là agus oidliche."—(Gen. viii. 22.) Ge' be taobh air an anhaire sinn air feadh na cruithreachd, cha chomas duinn gun mheur a' Chruithir fhaicinn anns gach nì! Shuidhich e a' ghriann agus na reultan ann an speuraibh nèimh, air chor is gu'm bheil ceithir ràidhean na bliadhna a' teachd gu riaghailteach an déigh a cheile agus a' cur aghaidh a' chruinne-ché fo chaochladh dreach! 'Sau earrach, tha fenu agus luibhean a' briseadh a mach as an talamh, agus a' còmhachadh a luime! Tha an tuathanach a' sgapadh rogha sil 'na fhearann, a bheir a mach toradh ioma'-fille ann an àm iomchuidh. 'San t-sàmhradh tha'n talamh 'na làn

ghlòir,—gach luibh agus craobh fo bhlàth, agus gach toradh luachmhor 'ga thoirt a mach leis a' ghréin! “Tha na cuic ri gàirdeachas air gach taobh, na cluainean air an sgendachadh le tréudaibh, agus na glènn air an còmhachadh le h-arbhar.”—San fhogharadh, fàsaidh na h-achan geal,—sàthaidh am buanaiche a stigh a chorran, lionar an t-amar fiona, agus eniridh am dabhach thairis!—“Iadsan a chuir le deuraibh, bnainidh iad le gàirdeachas! Esan a chaidh a mach agus a ghlùil, ag iomchar sìl luachmhor, thig e a ris le gàirdeachas, a' giùlan a sgnab.”—Mar so, lionar cridhe an duine le gean agus subhachas, agus nì e aoibhneas 'na shaothair nìle! 'S a' gheamhradh, caochailidh an talamh a shnuadh agus rùisgear dheth a bhreaghad!—“As an àirde-deas thig ioma-ghaoth, agus fuachd as an airde-tuath! Le h-anail Dhé bheirear reodhadh! Bheir e sneachda mar dainn; sgaoilidh e an liath-reodh mar luaithre! Tilgidh e a mach eigh mar ghream-anna; có dh' fhendas sensamh roimh fhnuachda.”—Mar so, tha co'-shuidheachadh na talmhainn ann am fochair na gréine, a' toirt air ràidhean na bliadhna aon a' chéile a leantuinn! Air uairibh, tha 'ghrèin a' tilgeadh a gathan laga air saoghal reòta, ach air uairibh eile, tha i a' cur a mach a soluis agus a teas air ionadaibh tuatha na talmhainn, agus a' co'-roinn beatha agus maise riu! Mar so, tha Dia air a ghèidhrachadh 'na oibribh!

Labhair sinn roimhe air na reultaibh MERCURI, BHEXUS, agus an TALAMH, agus nochd sinn gun robh an làithean agus an òidhean aca maraon. Tha teallsanaich an dùil, gu'm bheil gealaichean aig Mercuri agus Bhénus, chum an oidean a shoillseachadh; ach air do na reultaibh sin a bhi co teann air a' ghréin, cha 'n 'eil innleachd air an gealaichean fhaicinn, ma tha iad aca. Ach tha sinn cinnteach, gu'm bheil aon ghealach mhòr, bhuidhe, againn fein, chum dorchadas ar n-òidhean fhògradh air falbh; agus nì sinn dìchioll, a nis, air cùnnas goirid a thoirt oirre. Cha'n eil a' ghealach 'na reult, mar a ta Mercuri, Bheus, an talamh, agus reultan eile, ach is ball cruinn i, a ta 'cuairteachadh 'na gréine! Tha ochd gealach deùg, gu léir, aig na reultaibh a bhuineas do'n ghréin againn; agus diubh so tha aon aig an talamh, ceithir aig Inpiter,—seachd aig Saturn, agus sea aig Uranus. Tha a' ghealach againne 'cuairteachadh na talmhainn ann an seachd là fichead, seachd uairean, agus trì agus da fhichead mionaide; ach o chaochladh gu caochladh, tha i 'gabhail naoi là fichead, dà naidheng, agus ceithir agus dà fhichead mionaide, chum a cuairt a choimhlionadh. Tha i beag an coimeas ris an talamh; oir cha'n 'eil i ach dà mhìle, aon cheud, agus trì fichead do mhìl-tibh troipe, an uair a tha an talamh dlùth air ochd mìle do mhìl-tibh troimhe! Tha'n talamh uime sin, còrr agus trì fichead uair nì's mò na 'ghealach. Tha i nì's faide o'n talamh air nairibh seach a' chéile, ach tha i mar a's trice mu dhà cheud, agus da fhichead mìle do mhìl-tibh air astar uaithe! Tha i a' siubhal 'na cearcall mu'n cuairt do'n talamh dà cheud, ceithir fichead agus deich do mhìl-tibh ann an uair! Tha'n talamh a' cuairteachadh na gréine ann am beagan

a thuilleadh air trì cheud, trì fichead, agus cùig làithean; tha 'ghealach, uime sin, a' cuairteachadh na gréine 'san ùine cheudna; ach tha i 'deanamh mòran astair a bhàrr air an talamh, do bhrìgh gu'm bheil i 'ga chnairteachadh gach mìos, agus a' cumail suas ris, a thuilleadh air sin, 'na chuairt mu'n ghréin! Air an aobhar sin, tha e soilleir, gu'm bheil a' ghealach a' deanamh cuairte na talmhainn mu thimchioll na gréine ann am bliadhna; ach osbàrr, tha i an taobh a stigh do'n ùine sin a' cuairteachadh na talmhainn 'na cearcall fein trì nairean deug! Tha 'ghealach cosmhuil ris an talamh, 'na meall cruinn, dorch, innte fein, a ta soilleir a mhàin trid ghathannaibh na gréine a bhi 'bualadh oirre! Air an aobhar sin, tha'n leth sin dhith a ta fa chomhair na gréine a ghnàth soilleir, agus an leth eile ann an dorchadas. Cha'n fhaic sinne i aig àm a caochlaidh, do bhrìgh gu'm bheil i dìreach eadar sinn agus a' ghrián, agus an taobh dorch a dhi ruinn. Ach air di beagan astair a dheanamh 'na slighe, chì sinn earrann bheag do'n taobh shoilleir aice, a ta sìor mhendachadh, gus am bi i fa chomhair na gréine, air an taobh eile do'n talamh, an uair a chì sinn an taobh soilleir aice gu léir, agus an sin, tha i làn, cruinn, agus deàlrach. Air an dòigh cheudna, tha i a' caitheamh, gus an ruig i, a ris, eadar sinn agus a' ghrián, an uair nach fhaicear idir i. Tha i cosmhuil ris na reultaibh a' tionndadh air a mul féin, agus tha e anabarrach iongantach, gu'm bheil an ùine a ta i 'gabhail chum sin a dheanamh co'-ionaun ann am faidead ris an ùine a ta i 'toirt a mach, chum cuairt a chur air an talamh! Agus air do'n chùis a bhi mar sin, tha e 'tachairt gur e an aon taobh dhi a ta'n còmhnuidh ruinne, ge b'e àite d'a cuairt anns am bi i! Tha'n taobh so a ghnàth soilleir; oir an uair nach bi a' ghrián 'ga shoillseachadh, tha'n talamh a' toirt soluis da, trì nairean deng nì's deàlraiche na'n solus a ta 'ghealach a' tilgeadh air an talamh! Tha'n taobh do'n ghealaich, gidheadh, nach 'eil sinne idir a' faicinn, soilleir rè cheithir là deng, agus dòrcha rè cheithir là deng eile! Air do'n ghealaich a bhi co fagus do làimh, an coimeas ris na reultaibh, tha cothrom nì's fearr aig na reultairibh air a faicinn le'n gloineachaibh. Tha iad, uime sin, a' deanamh a mach gu'm bheil i, cosmhuil ris an talamh, air a còmhachadh le beanntaibh, gleanutaibh, agus machraichibh! Chaidh cuid do bheanutaibh na gealaich a thomhas, agus tha iad mar a's trice dà mhìle air àirde; tha iad cruinn, agus corrach, agus anabarrach lionmhor! Cha'n fhacas a' bheag do choslas uisge anns a' ghealaich, agus cha'n 'eil adhar aice, no neoil mu thimchioll, mar a ta aig an talamh! Fenmaidh aimsir na gealaich a bhi anabarrach iongantach, agus caochlaideach, air di a bhi, rè cheithir là deng eile air a claidh leis an reodhadh a's teinne a dh' fhendas a bhith! Ma tha creutairean a' gabhail, tàimh oirre, nì nach 'eil neochomusach do'n Ti Uile-chnmhachdaich òrduchadh, tha e cinn-teach, gu'm bheil iad air an dealbhadh leis-san, le nàdar freagarrach air a son; oir, a réir ar beachd-ne, cha b'urrainn do chréutairibh na talmhainn so a bhi beò oirre!

Ged tha solus na gealaich diblidh agus fann, an coimeas ri solus

deàlrach na gréine ; gidheadh, tha e fénmair agus taitneach, chum dòrchadas 'nan òidhchean fada geamhraidh fhògaradh air falbh ! Shuidhich an Cruithear a' ghealach ann an spéiribh nòimh, mar “an solus a's lugha a' riaghladh na h-òidhche,” agus rinneadh i “air son chomharan, agus air son aimsirean, agus air son làithean, agus bhliadhnachan,” co math ris a' ghréin ! Air an aobhar sin, tha ach beag, gach uile chinneach a' tomhas ùine le cuairtibh na gealaich ! Tha cuid do chinneachaibh ann, nach 'eil a' tomhas na h-aimsir le bliadhnaibh idir, ach a mhàin le gealaichibh ;—agus mar so, ged robh daoine 'nam measg cead bliadhna dh' àois, inn-sidh iad an aois, cha'n ann le bliadhnaibh, ach le àireamh nan “gealaichean,” a bh' ann o'n là air an d'rugadh iad ! Thugadh àithne do na h-Israelich iobairtean-loisgte, agus tabhartais-bidh a thoirt suas ann an toiseach am mìosan, agus tha sinn a' faicinn gu'm bheil “gealaichean ùra,”—“*Féillean suidhichte*,” agus “*Sàbaidean*,” air an ainmeachadh mar amannaibh a bha naomh do'n Tighearna !—(Aireamh. xxviii. 11. Is. i. 13, 14.) Bhuan-aich na h-Iùdhaich ann a bhi séideadh an tròmpaidean aig àm an gealaichean ùra, gus an do sgapadh iad air feadh an t-saoghail ; agus a réir a' chleachdaidh so, thug an Salmadair seachad an àithne a leanas.—(Salm. lxxxv. 3.)

Seidibh an stoc sa' ghealaich nuaidh

Air làithibh òrduicht' féill ;

Bu lagh sud aig Dia Iacoib fòs,

'S bu reachd do Israel.

Théid sinn air ar n-aghaidh le'r cùinntas mu na reultaibh eile anns an ath earrainn.

SGIATHANACH.

[Cillmhoire, Ceud mhios a' Gheamhraidh, 1841.

A' BHREAC BHOLGACH (NÀDURRA).

[Air a leantuinn bho'n 7mh Àireamh, 164.]

Fhuaradh agus dhearbhadh leis an ligiche Shasunnach, *Jenner*, nach gabh neach a' bhreac-nàdurra, an déigh breac-a'-chruidh, ach ainmic. Thugadh fa'near ann am inóran do shiorramachdaibh Shasunn, roimh àm *Jenner*, do bhrìc air ùithean agus sineachan a' chruidh ; ach b'esan a rinn a' cheud deuchainn gus a cumhachd a dhearbhadh. Shoirbhich e'n déigh móran do chùl-chàineadh, naimhdeas, a's chomhstri, fbulang bho ligichean eile.

A leigeadh ris a' mheas mhòr a bh'aig an rioghachd air, thug a' Phàrlamaid Bhreatunnach £10,000 dha aig aon àm, agus £20,000 aig àm eile. Chuir muinntir Innsean-an-Ear còrr agus £7,000 d'a ionnsuidh ; agus fhuair an Ceannard Breatunnach an taing a leanas bho Innseanaich America mu Thuath, air dhà leabhar *Jenner* a thabhairt doibh :—

“A Bhràthair,—Liuthair ar n-Athair duinn an leabhar a chuir sibh d'ar n-ionnsuidh, a theagasg na h-innleachd sin a thug an Spiorad

Mór duibh, leis an ruaigear a' bhreac nàdurra, nàmhaid nan treubhan, bho aghaidh an talmhainn. Liuthair sinn do leabhar dò'n fhear-sgile a tha ar n-Athair a' cur a fhrithealadh oirnn aig àm tinneis no leòin. Cleachdaidh sinn d'ar cloinn ainm *Jenner* aithris, agus buidheachas a thabhairt do'n Spiorad Mhòr airson meud a' ghliocas a's na seirc a thug e dha. Tha sinne, na cùig dùthchannan Inneanach, a' cur a' chrìos agus na sraing (*Wampun*) d'ar n-ionnsuidh, mar chomhar air ar taingealachd airson na gibhte phriseil; agus tha sinn a' guidhe air an Spiorad Mhòr cùram a ghabhail duibh anns an t-saoghal so, agus ann an tìr nan spiorad."

Ann an iomadh riogachd a bharrachd air Breatunn, thilgeadh cùintean (*medals*) mar onair dhà; agus rinneadh aon, le òrdugh *Napoleon*, air an robh dealbh a' cheud lighiche, *Æsculapius*, a' dìonadh Bhenus; agus bha 'ainm co ard 's gu'n do leig *Napoleon* agus Rìgh na Spàinn prìosanaich fa sgaoil tre mheadhon *Jenner*. A thuillidh air so, thugadh urram dha leis gach ard thigh-oil 'san Roinn-Eòrpa; 's cha b'iongantach sin, oir chuir e as do'n aon ghalar a's gràineile d'ann bheil duine buailteach.

Tha cuid a' dearmad breac-a'-chruidh, am beachd nach 'eil feum innte—gu bheil i cumartach, no ana-goireasach. Cha mhòr dhaoine th'ann a nis nach 'eil a' creidsinn 'na cumhachd. Cha'n fhaicear gairdean 'ga mhilleadh gun mhighnathachadh, agus cha'n eil leithisgeul aig neach a nis a bhi 'ga dìth; oir ma tha sgìreachd gun lighiche, cha'n eil gun mhinisteir, ge air bith co iomallach; agus dhàsan cha chost litir ach sgillinn g'a cor a dh'ionnsuidh Tigh-Eiridinn na Brice ann an Lunnuinn—Tigh-Cur na Brice, ann an Sraid *Hutcheson*, Glaschu—no an Léigh-Lann Ghàidhealach (*Celtic Dispensary*, 190, *Trongate*), Glaschu; agus ruigidh breac-a'-chruidh e le tilleadh a' phuist.

Tha cuid gun ag a' gabhail na bric-nàdurra bliadhnachan an déigh breac-a'-chruidh, ach 's tearc iad; agus tha iadsan daonnan fàbharach. Chummaic sinn iad a' gabhail na bric-nàdurra dà uair. Tha lighichean a nis a' cleachdadh a bhi 'g ath-chur breac-a'-chruidh, seachd gu deich bliadhna an déigh a' cheud chuir.

Is duilich leam a radh gur Gàidheil trì-cheathramhan do luchd na bric ann an Tigh-Eiridinn Rìoghail Ghlaschu. 'S ainmic a' bhreac-nàdurra chòir nan Eirionnach, oir acasan tha léigh-lainn agus lighichean bhochd, leis am bheil gach aon air an gearradh. Tha an riaghailt so a nis ann an Sasunn, agus tha dòchas agam gum bi i thìota ann an Albainn. Tha sgàth mòr aig na Gàidheil dol do'n Tigh-Eiridinn, ach tha so a' dol nì's lugha—cuid a bhios a' gearan nach faigh iad an leòir bìdh. 'S cuimhne leam maighstir-sgoile aig an robh mì uaireigin, a bha ag innseadh dhomh gu'n robh e 'na òige san tigh ud le fìabhras. "Cha robh mi," ars' esan, "ach beagan làithean a stigh, nuair a fhuair mi na b'fhearr do'n fhiabhras, agus thainig toil do bhiadh dhomh, ionnus gu robh mo mhìonach air a tholladh leis an acras. Bha mi faighinn cuach bhrochain a's bhainne 'moch a's amoch, a thuillidh air dinneir; ach bu bheag air ùrlar mo stamaig iad. Bheirinn da-bhliadhnach muilt, no gambainn, air

chùmhnant a' chuach bli 'inheud eile.' 'S beag a shaoil e gr'n deanadh a bheag no mhór a gheòcaireachd aig an àm so an t-acras a chur deth, agus làn a dhroma do'n fhiabhras a chur 'na àite.

A thuillidh air an Tigh-Eiridinn Rìoghail so, tha mòran do léigh-lainn (*dispensaries*) anns sa' bhaile airson daoine bochda; ach feumaidh neach a bli trì bliadhna a chòmhnuidh ann mun bheil còir aige air sgil no cungainnean fhaighinn uapa so. Is glé blitheanta e tachairt gur e'n Gàidheal a th'air ùr thighin do'n Ghalldachd a tha tachairt air tinneas a's sgiorradh. Aigesan cha'n eil còir air na sochairean ud. Air a shonsan dh'fhosg'adhb, bho chiunn beagan bliadhnanachan, Léigh-lann Ghàidhealach (*Celtic Dispensary*), as am faigh Gàidheil nach 'eil trì bliadhna a chòmhnuidh sa' bhaile sgil agus cungaidh-leighis an nasgaidh, air dhoibh litir fhaotainn bho aon do thrì ministeirean Gailig a' bhaile, no bho aon do na daoine suairce a tha pàigheadh airson nan nithe ud. Tha iadsan nach urradh teachd a dh'ionnsuidh an àite 'gam faicinn 'nan tigibh féin; agus tha iadsan aig nach 'eil tighean, no tha ro fhalamh, 'gan cur do'n Tigh-Eiridinn gu bitheanta. B'e àireamh nan euslan a bh'aig an Leigh-lann Ghaidhealaich sa' bliadhna

				Euslan.
1837,	~~~~	~~~~	~~~~	110
1838,	~~~~	~~~~	~~~~	323
1839,	~~~~	~~~~	~~~~	303
1840,	~~~~	~~~~	~~~~	261
1841, (sèa miosan),	~~~~	~~~~	~~~~	130

1,127

Tha 'Ghàilig ro fheumail san àite so, oir 's iomad neach nach urradh focal Beurla a labhairt; agus 's iomad diubh, ged a labhras beagan, nach tuig gu ro mhath; 's cha mhò thuigeas an lighiche Gallda iadsan. Thachair do bhoirionnach air bheag Beurla a bhi gu h-olc le greim-cuirp (*inflammation*). Dh'iarradh oirre, le lighiche Eirionnach, plàs do na cuileagan Spàinteach a chàradh ri corp ("Let a fly-blister be applied to her belly"). Ciod a thachair, ach gu'n do sparadh mu bilibh am plàs, thugadh gach rib croicinn bhàrr a beòil; 's cha b'urradh i deur a chur 'na beul ré uine ach misge an fhuarain. 'S ged nach deachaidh am plàs a chur san àite cheart, gidheadh rinn e mòran feum d'i aig an àm; oir bha i ro dhéigheil air an òl, an ni a thog a galar bho thoiseach.

Gabhaidh Gàidheil air bheag Beurla comhairle agus cungaidh ni's h-ealamh tre mheadhon na Gàilig. Air do sheann bhean chòir as na h-Eileanaibh, nach robh ach beagan ùine sa' bhaile-mhór, bhi tiun, chuireadh fios air lighiche bochdan a' bhaile. Cheasnuich agus labhair e rithe gu tlusmhor, agus dh'orduich e dhi purgaid do'n *chastor oil*. Thuit do charaid di fios a chur air lighiche Gàelach, ris an do labhair i 'na cainnt féin. Ars' ise, "Nach ann a dh'orduich e dhomh purgaid, rud nach deachaidh am corp sa riabh." An déigh mòran comhairleachaidh, dh'aontaich i gus a ghabhail. Fhuaras an t-ùille, ach ma fhuair! "Ni-math eadar mise agus e," ars' ise; "'s iomadh latha

bho na chuala mi gur h-ann á sùgh na daoine marbh tha iad ris, agus gus an cur sibh as a' bheachd so mi, cha'n eil beò air ar cinneadh a bheir orm a ghabhail." B'eigin bli foighidinneach, agus reusonachadh gu duineil rithe. "Matà, ghraidh, bho'n is sibh am fear a th'ann, na bharantaicheas sibh dhomh nach ann do shùgh nan daoine marbh e, gabhaidh mi e, *ioe air naca.*" Ghrad ghabh i e.

Sparramaid air gach Gàidheal breac-a'-chruidh a chur air an cuid cloinne; 's ma tha cearn iomallach air bith ann, far nach 'eil lighiche, cuireadh Ministear, Easpuig, no Sagart, fìos-puist do dh'aon do na h-àiteachan a dh'ainmich mi, agus cuirear d'a ionnsuidh breac-a'-chruidh; 's cha'n eil bean chòir san dùthaich nach 'eil comasach air a cur.

ROB RUADH.

AN SEANA BHIOBULL TEAGHLAICH.

'Se 'm Biobull an ceud leabhar, an leabhar a's féarr, agus an leabhar a's sìnte, a tha san t-saoghal. 'Se Dia féin ughdair an leabhair naomha so, agus is ann le Spiorad neo-mhearachdach Dhé a ta gach earrann fa leth dhe air an dèanadh. Trid nan Sgrìobtuiribh naomha, tha beatha agus neo-bhàsmhorachd air an toirt gu solus; tha na rùintean gràidh agus tròcair a bhia fòluicht' ann an uchd Dhé ann an Crìosd, a thaobh innleachd iongantach na slàint, air an toirt gu soilleireachd. 'S iad so cairt-iùil a' Chrìosduidh, ann a bhi seòladh air aghaidh cnain bhuaireasaich na beatha so chum cala na glòire, trid am feud e deanamh air a' chala so a dh'aindeoin gach gaillinn a's doininn a d'fheudas seideadh 'na aghaidh. 'Se so an tiomnadh glòrmhor a chuir Dia nam Flathinnis 'nar làimh, anns a' bheil air an tiodhlacadh thairis do shaoghal caillte ionmhas do-rannsaichte do ghràs agus do ghlòir—anns a' bheil oighreachd nì's luachmhoir agus nì's mairionnaiche na uile oighreachdan an t-shaoghail so, air a deanamh cinnteach do oighreachan na slàinte. Anns an leabhar naomha so tha r'am faotuin laghan airson rìghrean, reachdan do luchd-riaghlaidh, teagasg do phàrantan, earailean do sheirbhisich agus do chloinn—ann an aon fhocal, ciod sam bith an inbh no'n daimh fa leth anns am feud sinn seasamh a thaobh ar comhchréutairean sa' bheatha so, tha na "Sgrìobtuir tarbhach chum teagaisg, chum spreige, chum leasachaidh, chum oilein ann am fireantachd, chum na naoimh a dheanamh coimhlionta, làn deas chum gach uile dheadh oibre." Cia luachmhor, uime sin, bu chòir an leabhar naomha so a bhi 'nar beachd! Thigeadh dhuinn féum a dheanamh dlìeth mar ar comhairleach agus ar fear-iùil, mar riaghailt ar creidimh 's ar cleachdaidh, re ar n-oilthireachd 's ar cuairt troimh fhàsach an t-saoghail so; agus tha e 'na aobhar mhór-shòlais muinntir a choinneachadh an sud 's an so, tha 'nochdadh am mòr-mheas, agus urram, a's cubhaidh a nochdadh do'n leabhar sin tha neo-chrìochnach, nì's luachmhoire na na h-uile leabhar eile tha rì'm faotuin san t-saoghal. Agus is cuimhne leinn, an àm bhi siubhal air feadh Gàidhealtachd a's Eileanan na h-Alba ann an làithibh ar n-òige, lionmhorachd do'r luchd-duthcha ionnhuinn fhaicinn a' nochdadh a' mheas luachmhoir a bh'aca

air focal na beatha, a tha comasach air ar deanamh glic chum slàinte ; agus tha luing na meoir a chunnaic sinn aig bonn gach taoibh duilleig do'n "t-Sheana Bhiobull-Teaghlach" 'na dhearbhadh soilleir air a' ghuàth-fheum a bha air a dheanamh dheth.

Chum am barrachd soilleireachaidh a thoirt do chuid deth luchd-leughaidh a' Chuairteir, mheas mi ionchuidh an sgeul a leanas a chur d'ar n-ionnsuidh :—

O chionn beagan bhliadhnaichean, bha, ann an ceàrna àraidh do'n Ghàidhealtachd, fear a's bean-phòsda bha air teachd a dh'ionnsuidh fìor shean àois, ann an seilbh air tomhas cuimseach do m'faoin an t-shaoghail so, ionchuidh gu'n coimhead o gach gainne a's uireas-bhuidh ; agus bha aca, mar an ceudna, aon nighean, ainneir cho àillidh 's air 'n do dhearc sùil riabh, agus ro ghealltannach air a bhi 'na h-aoibhneas agus 'na cul-taic d'a pàrantan 'nan sean aois. Bha fleasgach òg deadh-bheusach do thuathanach sa' choimhearsnachd a chionn air gaol a thoirt do'n ghruagaich eireachdail so ; agus, an ceann ùine ghèarr, dh'inntinn iad air dàimh a' phosaidh, an deigh do'n t-seana chàraid an làn aontachadh a thoirt gu'm biodh an t-snaim sin air a cur eatorra nach robh gu bhi air a fuasgladh ach le laimh fhuair a' bhàis. An ceann tearc do bhliadhnaichean, bha'n t-seana mhuinntir air an gearradh sìos le speal a' bhàis, agus an duslach air a ghiùlan a dh'ionnsuidh tigh tosdach na h-uaigne.

Air do'n tuathanach òg cùntas maith fhaotuin air an dùthaich mhaith sin thar a' chuan, agus air dha na h-uile ni a reic air nach robh feum aige, thrus e na h-uile ni b'urrainn da smuaineachadh a bhiodh féumail san dùthaich chèn a dh'ionnsuidh an robh e 'triall. Air do chuid eile de 'luchd-dùthcha a bhi togarrach air tìr an breith a thréig-sinn, thog iad orra gu teachd maille ris a' chàraid òig gu America. Air doibh beagan airgid a thoirt leò, cha robh iad so mar tha aireamh do'r luchd-dùthcha, a' teachd gu cladaichean America gun airgid, gun òr, gun chairdean ; ach gu sona, sòlasach, le'n cridheachan làn do dhòchais dhealasach àrd. B'e 'cheud ni a rinn iad an déigh an cois a shocruchadh air cladach tìr-mór America, an seana Bhiobull mór eireachdail a bh'aig an athraichean sna bliadhnaichean a dh'fhalbh fhosgladh suas, chum cuibhriun a leaghadh dheth, agus iobairt a mholaidh sa' bhreth-bhuidheachais iocadh do Dhia airson dìon agus coimhead a Fhreasdail mu'n timchioll air uchd a' chuain mhòir, 's airson an toirt gu tèarainte do'n chala bu mhiannach leo.

Mar is i 'chrioch àraidh a bh'aig an tuathanach òg so ann an teachd do America an tuathanachas a leantuinn, an déigh dha seilbh-fhearann a cheannach, cha d'fhan e ach uine ghèarr anns a' bhaile mhór far an d'thainig e gu tìr ; agus mar a rinn càch de 'luchd-turuis suas an inntinn a thaobh an dreuchd 's a' ghairm fa leth a bha iadsan gu leantuinn, ghabh e slàn leo ; agus, le cridhe sùntach aigeantach, chuir e 'aghaidh ri aird dol fodha na gréine. Mu'n àm so, bha lìonmhorachd slòigh a' dòmhlaichadh gu Indiana ; agus air do'n duine òg so a chluinntinn mu'n fhearann mhaith a's shàor a bha sa' chearna-sa, rùnaich e socrachadh an so. Thog e fearann, uime sin, an cois abluinn *Wabash* ; agus air dha luchd leth an fhearrinn a phàigheadh, thug e

geall-diòlaidh airson an iomlan a bhi pàighte an ceann bliadhna. Air da 'nis an t-àite a stocachadh, agus am pòr a chur san talamh, d'fheith e nis gu foighidneach gus an tigeadh an t-àm anns am feudadh e dol a mach a dh'abachadh luach a shaothair san fhogharadh. Ach, mo thruaighe léir! chunnaic am Freasdal iomchuidh nach faiceadh esan cinneas 'fhearainn no luach a shaothair. Bhual fiabhrus marbliteach na dùthcha e; agus 'nuair a bha na h-achaidhean air an còmhduchadh le arbhar a bha cosmhuil ri saothair an tuathanaich ath-dhioladh iomadh fillte, thainig am bàs gu 'ghairm air falbh; agus dh'fhàgadh a' bhean 'na banntraich, agus an t-aon leanaban a bh'aca 'na dil-leachdan.

Cha leudaich sinn ni's fhaide air a' bhean a rinn am Freasdal air an teaghlach bheag so, ach théid siun air ar n-aghart gu beachdachadh air na deuchainnean 's na cruaidh-chàsan a choinnich a' bhantrach bhochd an ath-bhliadhna an déigh so. Air do'n àm a nis a bhi aig làimh anns am féumadh an geall-diòlaidh a bhi air fhuasgladh, thog i an t-airgiod an coingheall o choimhearsnach a bha ro chaoimhneil d'a fear-pòsda nach mairionn, agus di fhéin—neach a shuidh a ris agus a ris maille ri fear-a-gràidh agus i fein aig bord comunachaidh, chum cuimhne a chumail air gràdh an Fhir-sbaoraidh. Is cruaidh agus is foighidneach a shaoithrich i chum an t-iomlan do na fiachan a bh'oirre a phàigheadh aig an àm a gheall i; ach d-fhairtlich cùisean oirre: bha gnothuichean a' dol 'na h-aghaidh; agus mu dheireadh cha b'urrainn i cumail suas fuidh gach trioblaid a's denuinn a bha 'teachd 'na carabh. Le mì-mhisneachd a's briste-cridhe, thug i seachad am fearann san stoc airson suim na bu lugha na bha aice r'a phàigheadh da coimhearsnach, nach robh toilichte le so, ach a thug ordugh gum biodh airneis a tighe air a reic.

Air an t-Shàbaid roimh latha na ruip, glac i misneachd a's neart, o fhiosrachadh a bh' aice nach d'rinn i cron no éucoir do neach sam bith. Chaidh i suas do thigh an Thighearna; agus le cridhe làn do ghràdh as do ioroslachd, thaom i mach a h-anam ann an làthair an Tì sin aig a' bheil a chluas fosgailte ri osnaichean nam bochd 's nam feumach; agus air di sàcramaid na suipearach a ghabhail maille ri 'coimhearsnach mar bu ghnàth leatha, dh'imich i dh'ionnsuidh a dachaidh, a bha nis air fàs ro-aonaranach, chianail.

Cha mhór, a nis, nach do dhibir a misneachd i; ach air di sùil a thoirt air an t-seana Bhiobull-teaghlaich, le urram naomh, agus le sùil a's cridhe togta suas gu nèamh, phòg i an leabhar naomh; agus dh'iarr i, o gheallanna prìseil a' Bhiobuill, an sòlas agus an comhfhurtachd a tha e comasach a thoirt do'n anam sgèih. Ruith a nis na deòir sìos gu frasach o 'shùilean, mar a bha a h-anam làn do aoibhneas thar labhairt, agus làn do ghlòir.

Thainig a nis an latha air an robh na bh'aig a' bhantraich bhochd do'n t-shaoghal gu bh' air a reic do'n neach a bheireadh an tairgse a b'airde. Gun mhonmhur, gun ghearan, chunnaic i gach ball do'n ealrueis air a char suas san ruip, gus an do thog maor an t-shiorrain suas 'na làimh am Bhiobull teaghlaich. Thog so reachd 'na cliaibh, agus mhothuich i a cridhe an impis bristeadh. Cha b'urrainn i cumail

oirre féin ni b'fhaide. Ruith a nis na deòir ghéur sios gu frasach o 'sùilean. Dh'asluich i do'n mhaor gu'n gleidheadh e an cuimhneachan so air a pàrantan gràdhach nach bu mhairionn. Bha 'm maor toileach gu a h-iarrtas a thoirt di; ach thuirt am fear-fiacha ainiochdmhor gum feumadh na h-uile maoin a bhi air a reic, a chionn 's gu robh an rùn suidhichte aige a chuid fhéin fhaotuinn gus an fheorluinn mu dheireadh. Bha'n leabhar a nis air a churr suas, agus gu bhi air a thoirt seachad air beagan do thasdanan, 'nuair a glachd i e o laimh a' mhaor, agus ag ràdhainn gu'm féumadh i cuimhneachan a bhi aice air a' mhuinntir a dh'fhalbh 's a b'ionmhuinn leatha; agus bhris i an snàthain a bha 'ceangal còmhach eudaich an leabhair, le rùn so a ghlaidheadh gu cùramach. Thuit còmhach an leabhair 'na làmhnan, agus air a thasgaidh suas ann bha dà chrìman do phàipeir salach. Ghabh i mór-iongantas ri so; agus air dhi sealltainn riu le ro-aire, ciod a nis meud a h-aoibhneis 'nuair a d'fhiosraich i gur h-e a bh'annta so dà *bhilla* air Banc Shasuinn airson mìle punnd! Air cùl aoine do na *bilaichean*, ann an laimh-sgrìobhaidh a màthar, bha na briathran a leanas:—"Nuair a ghlacas trioblaid thu, falbh a dh'ionnsuidh a' Bhiobuill." Agus air cùl a' *bhilla* eile, ann an laimh-sgrìobhaidh a h-athar—"Tha cluas t'athar a ghlànath fosgailte."

Chaidh stad a chur air an *ruip* air ball, agus bha 'm Biobull teaghlaich air a thoirt d'a shealbadair. Bha an càirneis a bha air a reic air a thairgse dhi leis an luchd-ceannaich, ni 'ghabh i air ais gu tàingeil. Air di am fear-fiacha ainiochdmhor, cruaidh-chridheach, a phàigheadh a dh'ionnsuidh an sgitlinn mu dheireadh, agus air di tigh beag freagarrach a ghabhail air mhàl, shocruidh i an t-iomlan do'n airgiod air dhòigh 's gu'm faigh i *riadh* iomchuidh gu cuinail suas gu cothromach; agus feudaidh i a nis an seana Bhiobull-Teaghlaich a ghnàthachadh airson oideachadh a's leas a h-anama, gun eagal, gun sgàth. Tha earrann mhór de 'h-ùine air a chur air leth ann an sgoil a's oideachadh a thoirt do nìonaig na suil-ghuirm, bha air a fàgail air a cùram le fear-a-gràidh; agus, ma dh'fheudas sinn sealladh tà suilbhir na gnùise a mbeas mar shàmbhladh do'n chridhe, 's coltach gu'm bi an nighean òg so 'na réull dheàlrach sa' cheàrna sa' bheil i.

Ann an eaglais am meadhon a' bhaile sa' bheil i chòmhnuidh, feudar fhaicinn air gach Sàbaid, 'na suidhe am meadhon an ionaid aoraidh, bainntighearn uasal eireachdail, mu dheich bliadhna fichead a dh'aois, air a còmhach an éididh bròin, le éugas anns a' bheil maise na naomhachd a' deàrrsadh, ach mu'm faicear comharran domhain a' bhròin air lorg na h-aimsir a dh'fhalbh. Aig tigh-òsda a' bhaile chéudna, feudar a choinneachadh duine truagh a ghnàth fo bhuaidh mhiltich na dibhe-làidir, agus an cupan puinnseanta r'a bhéul. 'Si 'bhanntrach a chithear gu riaghailteach san eaglais, agus 'se 'm fear-fiacha ainiochdmhor a chithear air co beag céill ri brùid an achaidh, air lorg buaidh na dibhe-làidir.

EILTHIREACH.

Iar-Abhuig Phictou,
Céud Mhìos an t-Shamhraidh, 1841.

SGEULA FÌRINNEACH MU GHURSAL SCOTT,

CAILEAG ÒG ANN AN SIORRAMACHD PHEAIRT.

O chion beagan bhliadhuachan, thachair do chaileig òig, d'am b'ainm Benrla *Grace Scott*, nighean banntaich bhoichd, dhìchiollaich, choir, a bha 'chomhnuidh ann an Bail-Gobhainn ann an Athull, fasda ghabhail air féill na Bealltunn aig tuathanach beag fearainn ann an *Logie Almond*, a bhnaichilleachd a chuid cruaidh, gu ruig an Fheil-Màrtunn. Cha robh i riabh roimhe sin oidheche mach a tigh a màthar, no air falbh o'n àit anns an d'rugadh 's na thogadh i. 'Nuair dh'fhairich si i féin ann an tìr choimheich, am measg choigreach, far nach robh cainnt bhlasda a dùthcha féin air a labhairt, no aon neach a b'aithne dhi, chaill i a misneach—bha gach latha mar bhliadhna. Cha b'urrainn di luinneag no òran a thogail—bha a cridhe tròm, agus bha'n osunn do ghnàth san uchd, agus an déur a chaoidh air an t-sùil. Shuidheadh i am fasgadh craige, nu air brnach na h-aibhne, a' gul 's a' caoineadh. Ma dheireadh, chuir i roimhe ruith air falbh—a muintearras a bhristeadh, agus teicheadh dhachaidh gu brnachan bòidheach tìr a h-òige. Ach ciamar a bha so r'a dheanamh, cha robh fios aice; cha b'aithne dhi eadhon an rathad air am bu chòir dhi falbh.

Latha do na làithean, mar a bha i a' giùlan cinneag nise o thobar a bha cùl cunnic dlù do thigh an tuathanaich, mhothuich bana-cheard a bha 'gabhail an rathaid i. Chunnaic si i a' gul 's a' caoineadh. Dh'lùthaich i oirre, agus dh'fheòrnich i ciod a b'aobhar d'a bròn. Dh'innis a' chaileag dhi mar a bha 'chùis, gun nì air bith a chleith no chumail air ais—gu'n robh a cridhe a' sgàineadh le fadal gus a màthair fhaicinn, agus pilleadh d'a dùthaich féin. “C'ait a' bheil do mhàthair a chomhnuidh?” arsa 'bhana-cheard, ann an Gàilig mhilis bhlasda na h-Athull. “Thà dlùth da Mhaol-an-earn,” arsa 'chaileag, le mór thoil-inntinn. “Maol-an-earn!” arsa 'bhana-cheard. “Tha mise dìreach a' dol dlù air a' cheart àite; agus ma's urrainn duit pilleadh 'ionnsuidh an tighe, agus do chuid aodaich a ghoid leat, fuirghidh mise riut cùl an tnuim ud shuas, agus treòrnichidh mi dhachaidh thu.”

Cha robh tuille ri ràdh. Ann an tiota beag thainig a' chaileag le 'cuid aodaich; agus ghabh i 'n rathad maille ris a' bhana-cheard, mar a shaoil ise, dh'ionnsuidh dachaidh a màthar.

Mu thuiteam na h-oidheche, ràinig iad coille; agus ghabh iad a stigh do'n choille air cénm-rathaid, gus an d'ràinig iad far an robh buidhionn làidir do chèaird, le'n asail 's le'n leanaban, le 'm bùith-ean beaga ìosal agus gealbhan, a' cur dhiù, le fala-dhà, òrain, gleadhraich, agus aighear. Thuig a' chaileag có i bha maille rithe, agus có iad a' chuideachd a choimnich i. Chuir i roimhe gun choltas sgàth sam bith a bhi oirre, agus fuireach gu sàmhach maille riù gu latha. Chuir iad a laidhe i maille ri leth-dusan do phàisdean beaga fo sgàil craoibhe, agus seòrsa do phlaide thairis orra. Cha ruigear a leas a ràdh nach d'fhuair i móran cadail—cha do dhùin i a sùil.

Sa' mhaduinn, bha camp nan ceard air bonn. Thog iad orra—na mnathan, 's na pàisdean, 's na h-adhaircean, 's na builg, air na h-asail—cuid a' coiseachd—agus an Ceard Ruadh a' seinn na pioba, air an rathad chum Dunchaillionn.

Ghabh *Grace Scott* aithreachas gu'n do bhrist i a muinntearras; chuir i roimhe pilleadh agus maitheanas iarraidh air an tuathanach, agus a h-àm a ruith mar a gheall i. Ach ciannar a bha so r'a dheanamh? Bha i 'trusadh bhlàithean bòidheach taobh an rathaid-mhóir, a' fuireach do ghuàth air deireadh, gus an robh na ceaird as an t-sealladh; agus an sin thàr i as air a h-ais chum an àit as an d'fhalbh i. Dh'innis i mar thachair—fhuair i maitheanas—sheas i a muinntearras—rinn i mach a h-ùine; ach air an Fheill-Màrtuinn, ghabh i a tuarasdal, cheangail i gu gramail e ann an cuid d'a h-aodach, thog i na bh'aice air a druim, agus ghabh i an rathad dachaidh gu tigh a màthar. Ghabh i a cead do *Logie Almond*, agus thug i Dunchaillionn oirre, far an robh dùil aice bhì mun tuiteadh an oidhehe. Choisich i gu cridheil sùndach air a h-aghart, gus an d'ràinig i monadh air an robh aice ri dol thairis; agus dh'fheuch i seòrsa ath-ghoirid a ghabhail, air nach robh i ro-eòlach. Bha féill an latha sin ann an Dunchaillionn; agus bha i anabarrach deònach air ruigheachd, agus a càirdean a choinneachadh ann, mun fagadh iad am baile. Ach chaidh Gursal truagh air seacharan—chail i an rathad—cha robh fios aice càit an robh i. Thàinig an oidhehe. Chual' i tailmrich chas, agus mar gum biodh daoine 'seanachas dlù dhi. Thàinig iad far an robh i, agus dh'aithnich i có iad—ceard agus bana-cheard do'n cheart chuid-eachd leis an robh i 'nuair a theich i o thigh an tuathanaich! Bha i nis fo eagal mór, air a h-oillteachadh, agus gun fhios ciod a dheanadh i. “Na chaill thu 'n rathad?” arsa'n ceard. “Chaill,” arsa' ise. “Cà bheil thu dol?” “Tha mi,” deir ise, “dol dachaidh do Dhunchaillionn.” “Bha thu 'gad chosnadh,” arsa'n ceard; “a mach air a' mhionaid do thuarasdal, agus thoir dhomh e!” Cha robh comas air, thug i dhà na h-uile peighinn a bha aice air aghaidh an t-saoghail; agus an déigh dha so fhaotainn, cha'n innseadh e dhi càit an robh i, no ciod an rathad bu chòir dhi a ghabhail. Ghabh i air a h-aghart; agus mu dheireadh chunnaic i seòrsa do sheann tigh briste, gun tuthadh gun sìoman, roimhe. Chaidh i 'stigh chum fagadh a ghabhail ann gu maduinn. Mhothuich i clùdan, agus fuighleach adhaircean, agus criomanan do dh-iarunn-geal, agus nithe eile a dh'innis di gum bu chleachdadh leis na ceaird cuid d'an ùine 'chur seachad san t-seann làraich so. Bha i air a claidh le sgìos—luidh i sìos air an ùrlar, agus clach fo 'ceann. Cha robh i 'n sin fada gus an cual i fnaim nì-eiginn a dlùthachadh air an tigh, agus an ath-mhionaid cainnt agus connsuchadh. Dh'oilltich i—ruith i suas gu ceann ard an tighe. Thug i gur seana mhnìlionn dubh Gàidhealach a bl'ann. Bha cuid do'n t-sean aefhuinn fhathast san àite—bha'n treabhailt fhathast 'na seasamh. Streap i stigh ann, agus dh'fhalaich i i féin an measg càth agus sadaich. Cha luaithe rinn i so na thainig an ceard a thug uaipe an

tuarasdal, agus bana-cheard, a stigh. Thòisich an ceard air inn-seadh mar a thachair dha air a' mhargadh—mar a ghoid e 'n t-suim so bho mharsant ann an Dunchaillionn, agus an t-suim ud eile bho thuathanach, “agus so,” ars' esan, “na thug mi o'n chaileig òig.” Thòisich iad ri mionnachadh, 's ri mallachadh, 's ri comhstri. Dh'fheuch Gursal sealladh fhaotainn orra, agus air a tuarasdal beag féin; ach anns an deuchainn so chuir an treabhailt car dhi, agus thuit an t-seann acfhuinn le stroighlich mhòr! Theich na ceaird; ghabh iad eagal, agus thàr iad as, a' fàgail na bh'aca air an ùrlar. Dh'èirich a' chaileag; thug i leatha na dh'fhàg iad air an ùrlar—a cnid féin, agus na ghoid iad o fheadhain eile; agus, roimh mheadhon an ath-latha, ràinig i gu tèariunte tigh a màthar.

J. G.

MAOTHERAN THIGHEARNA CHOLA.

Bha, san àm a chaidh seachad, duine làidir aig Triath Chola ris an abradh iad ain Maotheran, a bhiodh a' giùlan ghloireasan dhachaidh a dh'ionnsuidh a mhaighstir á Glaschu air a dhrum, 'nuair a bheireadh e leis do dh'eallaich ochd clachan air cudthrom, do na h-uile seòrsa a chuireadh iad air a mhuin. Air dha bli tighin dhachaidh aon uair, agus eallach air a mhuin, thachair do dh'fhear (Pàraig MacBheathain, a bha chòmhnuidh ann am bràigh Ghlinn-Aora, ann am baile ris an abrar a' Chàrnach) a bhi leis, is iad a' tighin roimh Ghleann-Crò. Air dhoibh a bhi 'seanachas mar a bha iad a' tighin air an aghaidh, dh'èirich e mach gu'n robh na fir a' còrdadh gu ro-mhaith. Bha 'm Maotheran a' cumail cenn beò ann, air chor 's, mu dheireadh, gu'n do thòisich MacBheathain ri tarrainn air deireadh, ag radh—“'S éigin dhòmhsa slàn a ghabhail leat, oir cha'n urrainn mi cumail suas na's fhaide.” “Cha'n e sin a nì thu,” arsa 'm Maotheran; “ach coisich beagan mar a th'agad, gus am faigh mise m' eallach a leigeadh air sorchan.” Rinn e so, agus thuir e—“Tha na h-uiread thlachd agam do d' chuideachd, air chor 's nach 'eil toil agam dealachadh riut; agus, air an àm chendua, tha e fenmail dhomh faotainn air m' aghaidh. Thig thusa agus suidh air muin na h-ealleha; agus 'nuair a leigeas tu t'anail, coisichidh tu treis eile.” Mar so cho-éignich se e gu so a dheanamh; agus air dhà a ghiùlan càirad mhlèan, leig e sìos e, air chor 's gu'n deachaidh aige air cumail suas ris tacan maith 'na dheigh sin. Mar so rinn am Maotheran agus MacBheathain gus an d' thàinig àm dealachadh, agus an do ghabh gach fear a rathad féin. 'S iomadh latha 'n déigh so mu'n do smaointicheadh air bàta-smùide air muir, no carbad-smùide air tìr, air chor 's gum b'éigin do'n Mhaotheran coiseachd air a chasan a mach a's dachaidh, fhad 'sa bha e 'na urrainn a dheanamh.

Cha b'aithne dhòmhsa 'm Maotheran, ach b'aithne dhomh MacBheathain, agus bha mi oidliche no dha na thigh, ann am bràigh Ghlinn-Aora. Cha'n e féin a dh'innis dhòmhs' e, ach fhuair mi e o aon d'an d'innis MacBheathain e. Ma's á breug uainsa e, is breug a'm ionnsuidh e.

M.

DEUCHAINN NAM PÌOBAIREAN AN GLASCHU.

A Chuairtear Uiseil,

'Sann an dè 'bha 'mheodhail sa' bhaile so ! Co math 's fhead de na pìobairean as fearr an Albin a fiachinn a cheile ! Choinnich na gillean anns an Tigh-Chluich Rìoghail air dà-uair-'eng, an lathair làn an tighe de Thighearnan 's de Bhantighearnan. Ceol a b'aille, cha chuala cluas ; chuir e 'u t-anam air ais gus na laithean a dh'fhalbh ! Bha, 'san am chendna, denchainn airson danns' ann. 'S iad féin a bhreabadh an t-ùrlar, 's a thionndadh gu brisg. Cha b'ionnan is dannsa leibideach nan Gall !

'Nuair bha'n othail thairis, dh'eirich Prothaist a' bhaile, agus, an aium nan breitheamh, thug e 'chiad *phrize* (pìob dheich punnd-Shasunnach) do Dhomhnall Cameron, airson mar chluich e port-mór ; an dara *prize* do Dhonncha Caimbeul ; an treas *prize* do Ghilasbuig MacFhionlai' ; agus an ceathramh *prize* do Iain MacThabhis.

AIRSON CEÒL-DANNSA.

A chiad *phrize* do Iain MacBheathain, an dara do Dhonncha Caimbeul, agus an treas do Uilleam Gunn.

AIRSON DANNSA.

A chiad *phrize* do Aonghas MacAoidh, an dara do Dhonncha Caimbeul, agus an treas do Phàrnic Comrie.

AIRSON AN ÉIDIDH A B'FHEARR.

A chiad *phrize* do Aonghas MacAoidh, an dara do Iain Ralston, agus an treas do Ghilasbuig MacFhionlai'.

A thuilleadh orra so, chaidh *prize* barraicht' 'thoirt do Phàrnic Comrie, airson mar dhànn's e " Gille-Callum ;" agus do Aonghas Domhnallach, airson mar dhànn's e " Tullochgorin."

Ciod a th'agaibh air, a Chuairtear ? Ged a phàigh a chuid bu mhò crùn airson faotainn a stigh, nam biodh a leithid eile 'maireach ann, phàigheadh na ciadan dà chrùn airson an t-seallaidh cheudna.

" Be sud caismeachd àrd mo rùin,
Crònan gàircach, barr gach ciuil ;
Bràs-phuirt mheara 'leanadh dlù.
Cliath gu luthor grad-mheurach !"

'S mise, a Chuairtear uiseil, ann an cabhaig, ur seirbhiseach, &c.,

AN GAEL ANNS A' BHAILE.

Glaschu, Iuli 28, 1841.

Dhi-chuimhnich mi 'ràdh gun tug an deagh Ghael, Uilleam Caimbeul (brathair a' Phrothaist), Thighearna Thulaicheoin, cnirm do'n chuille h-aon dinbh 'san fheasgar, 's e féin air an ceann. Bha Mactalla an sin cuideachd, 's thug e dà leabhar Gaelic do gach ceann din' ; agus thug MacAoidh, pìobaire Tighearna Ila, dhàsan leabhar pìobaireachd a chuir e féin 'mach—lnach £1 15s. Gu dearbh, cha be 'n crùnadh 'chuid bu mheasa de'n latha.

N A I G H E A C H D A N .

'S gaun gu bheil naigheachd eile r'a éisdeachd air feadh na rìoghachd ach a' Phàrlamaid ùr. Tha an taghadh a nis dlùth air bhì seachad; agus tha aobhar-taingeachd gu'n deach a' chùis seachad ann an Albainn gu sàmhach, agus as eugmhais mòran iorghuill no aimhreit. Ach cha b'ann mar so ann an Eirinn. Bha mòran do'n dùthaich sin mar gum biodh cogadh folluiseach a' dol air aghaidh eadar an dà bhuidhinn. Mur bhì gu'n robh armailt làidir ann an Eirinn air an àm, bha mòran air am murt; agus gu truagh, eadhon leis gach armailt a bh'aun, bha iomadhl aon air am murt, agus mòran air an leòndhl 's air am milleadh, air dhòigh 's nach faigh iad a' chuid a's fèarr dheth fhad's is beò iad. Ann an cuid a dh'àiteachan, bha muinntir na dùthcha air éiridh mar aon duine—sean 'us òg, firionn 'us boirionn. Leag iad na droch-aidean—chladhaich agus mhill iad na rathaidean-móra—chàirich iad creagan, 'us clachan, 'us craobhan, air gach slighe, chum iadsan nach robh taitneach leò chumail air an ais! Cha robh a chridhe aig na *Conservatives* (na *Glèidhtich*, mar thuirt sinn san àireamh mu dheireadh) dol air an aghaidh gun bhuidhionn làidir shaighdearan a bhì maille riutha, chum an dìon! Ann an aon àite, bha os-ceann fichead mìle (20,000) do mhuinntir na dùthcha air cruinneachadh, chum a h-nìle h-aon a bha air an taobh eile 'chumail air an ais, agus mìle dhiubh so le lannan gear aca; ach bha buidhionn làidir do'n arm-dhearg ann, a choinnich iad, agus d'am b'éiginn losgadh orra mun do sgaoil iad. Mharbhadh cuid, agus leòndhl mòran! Bha beagan do'n mhirighailt bhorb so ann an Sasunn; ach ged a bha càineadh, 'us trod, 'us glàodhaich, 'us gleadhraich, ann an Albainn, cha robh murt, no marbhadh, no losgadh ann.

Chaill *Daniel O'Connell* an t-àit airson an robh esan a' suidhe sa' Phàrlamaid—'se sin ceann-bhaile na h-Eirionn, Baile-Clia. Sgiùrsadh a mach á sin e, agus b'éiginn da teicheadh; ach fhuair e àite eile—àit anns a' bheil iad, ach beag, nìle 'nam Pàpanaich. 'S math a b'aithne dha far an seasadh iad e; ach bha muinntir a' cheann-bhaile sgìth dheth—air an gràineachadh le giùlan cealgach an trusdar dhuine so, a tha 'tighin beò air na's urrainn e 'chruinneachadh an measg nam Pàpanach a's ìsle, a's aineolaiche, 's a's bochd ann an Eirinn air fad—an t-aona bhuidhionn sluaigh a's bochduinniche 's a's tràilleala san Roinn-Eòrpa gu léir. Mar dhearbhadh air a' chumhachd mhór a tha aig an duine so thairis air na h-Eirionnach, thainig sluagh na dùthcha nìle mach ann an siorramachd *Charlow* chum seasamh leis, agus chum iadsan a bha 'na aghaidh a phronnadh. Bha cnaille bata 'n làimh gach aon do na mìtibh a bha cruinn, agus iad deas airson tuasaid a's àr; ach chuir *Daniel* mór a mach pàipeir, fo a làimh fèin, ag ràdh, "Tilgibh air fabh 'ur bàtaichean;" agus air ball cha robh bata r'a fhaicinn an measg an t-sluaigh gu h-uile!

Cha'n urrainnear a ràdh fhathast, gu cinnteach, ciamar a bhios a' chuis; ach tha'n uiread so cinnteach, gu'n tig *Sir Robert Peel* a

stigh gu bhì 'riaghladh gnothnichean na dùthcha; agus tha e soilleir gum bi eadar ceithir fichead agus ceithir fichead 's a deich air an taobhsan thar na bhios air an taobh eile. Tha so 'na atharrachadh mòr; agus cha'n eil teagamh againn nach bi am barrachd so a' meudachadh o àm gu àm. 'S dnìlich a ràdh c'àit am faighear airgid chum na fiachan mòr a dh'fhàg càch an aghaidh na dùthcha a dhìol. 'S éigin gu'n cuirear cìsean ùra air an dùthaich, agus so nì nach 'eil taitneach le neach air bith. Nam biodh cagar againn 'na chluais, chomhairlicheamaid cìsean tròm a chur air na daoine saoi-blir sin a tha 'togail màl mòr san dùthaich so, agus 'ga chosd thairis ann an rìoghachdan eile. Tha mòran uaislean a nis a' tarruing deich agus fichead mìle sa' bhliadhna, agus cuid a dha uiread so, bho fhearann agus oighreachdan ann an Breatunn, 'ga fhàsgadh a mach o'n cuid tuath, agus 'ga chosd 's 'ga chaitheamh anns an Fhraing, 's ann an rìoghachdan eile. Nach b'airidh iad so air a thoirt orra cìsean tròm a dhìol? Mur 'eil iadsan a' cosd an cuid stòrais ann am Breatunn, nach bu chòir a thoirt orra earrann d'an saoi-blreas a thoirt seachad chum costas Bhreatunn a phàigheadh? Bu chòir a leagail orra gu math, 's gu ro-mhath. Cha'n eil punnd-Sasunnach a tha iad a' toirt as an dùthaich nach bu chòir leth-chrun a thoirt deth, chum cuideachadh le cìs na rìogliachd; agus ged bheirte crùn do na h-uile punnd-Sasunnach, 's math a thoilleadh iad e. Mur fhiach leò fuireach san rìoghachd aca féin, cha'n eil iad 'nan airidh air beathachadh a tharruing aisde. Nach h-ann a tha iad a' creachadh an dùthcha féin, 's a' meudachadh saoi-blreis dbùthchannan a bhuineas d'ar naimh-dibh?

AMERICA.

Cha'n eil naigheachd air bith o Staidean America is fhiach aithris. Cha d'fhuair MacLeòid fhathast cead a chois. Tha e ann am prìosan, agus 'na chulaidh-iongatais ciamar tha a chridhe aca 'chuinail an déigh an fhìos a chuir Breatunn d'an ionnsuidh! 'S mòr ar n-eagal, leis an ùine tha 'chùis so a' gabhail g'a socruchadh, gum bi iorghuill mu 'déibhinn air a' cheann mu dheireadh.

AN FHRAING.

Tha na Frangaich a' glaothaich airson cogaidh, agus gun fhìos c'arson—a' smàdadh na dùthcha so, 's a' toirt na h-uile tàmailt is urrainn iad do Bhreatunnaich. 'S truagh nach d'fhuair iad aon deagh sgiùrsadh, a chumadh samhach iad. Cha'n fhearr iad na cù crosda air slabhruidh, a' tathunn 's a' comhurtaich ris a h-uile h-aon, 's gun chomas air dad a dheanamh.

CHINA.

Tha na naigheachdan o'n dùthaich chéin so taitneach. Tha dòchas againn nach fhada gus am bi gach culaidh-iorghuill air a shocruchadh, agus sìth sheasmhach dhaingionn air a suidheachadh. Bu chòir so tachairt o chionn fhada; ach tha eagal oirnn nach robh iadsan ris an d'earbadh an cogadh sin, co tapaidh, eusgaidh, threun, 's bu chòir dhoibh.

CANADA.

Tha sinn an dochas, agus 'si ar barail, 'nuair a choinnicheas a' Phàrlamaid ùr, gu'n téid cor nan Gàidheal a tha feumach air dol imrich a chur fa'n comhair; agus gn'n gabh iad comhairle na baidhne sin a thaghadh chum a' chùis so a rannsachadh, agus a ghabh nìread shaoithreach inn 'dhéibhinn; agus gnm faigh iad aiseag saor, agus fearann saor 'nuair a ruigeas iad thall. Mur toilich so iad, 's math an airidh iad a bhì air a' bhochduinn. Air chiunte, tha mòran mùghaidh eadar daoine bhì 'g oibreachadh am fearainn féin, gun mhal gun cheannach, 's a bhì 'g oidhirpeachadh mál a sgròb-adh á croit shnarraich, as nach urrainnear aona chuid, mál no teachid-an-tir teaghlaich, a thabhairt. Gus an coinnich a' Pharlamaid. cha'n urrainnear dad a dheanamh sa' chùis so.

Tha mòran a' falbh air an t-samhradh so as an Eilean-Sgith-eannach agus an Eilean-Flhada do America-mu-Thuath, gu h-àraid *New-Brunswick* agus Eilean Eòin; ach tha sinn an dòchas, an ath-bhliadhna, gnm bi'n gnotluch so nas usa dhoibh. Cumaidh sinn beachd air na blithear a' deanamh o àm gu àm, agus bheir sinn d'ar luchd-leughaidh am fiosrachadh a's tràithe 's urrainnear fhaotainn.

AUSTRALIA.

Tha na daoine suairce sin, na *Handysides* ann an Glaschu, a' cur nam mìltean thairis do'n dùthaich so. Tha air an àm dusan mìle (12,000) a dh'ith orra do luchd-cosnadh do na h-uile seòrsa—sgalagan, ciobairean, buachaillean, agus luchd-cèairde; agus 's iad na Gàidheil seòrsa 's taitniche leò. Iadsan air a' bheil miann falbh, cha'n urrainn iad dol le daoine 's fearr, no anns ain faod iad barrachd earbsa chàramh—uaislean a nì na h-uile cothrom agus ceartas a thoirt doibh.

LEABHRAICHEAN ÙRA GAELACH.

CEANN IÙIL AN FHIR-IMRICH DO DH-AMERICA MU THUATH.

Le ROB MACDHÙGHAILL. Glasgow: J. and P. Campbell. 1841.

CHA'N eil ach trian de'n leabhar so fathasd as a' chlà. Air an aobhar sin cha'n urrainn duinn labhairt ach mu na thainig fa'r comhair deth. A' baralachadh mu na tha' tighin o na thàinig, cha'n eil ag againn nach cuir an t-òganach suairce 'sgriobh e, deadh chomain air gach Gàel leis am miann mion-fhiosrachadh fhaotainn mu America mu thuath. Gus am faic sinn an t-iomlan de'n leabhar, cha'n eil e 'nar comas ni's fhèrr a dheanamh na leigeil leis an Ùghdair labhairt air a shon féin. An déigh dha an fheadhainn tha freagarach air son na dùcha sin a chomharachadh amach, tha e 'dol air aghaidh mar a leanas;—

“Ach, mo chrudal! tha aon fhear eile fhathast do'n fheadar dhomh comhairle 'thoirt. Ach ciod a ruigeas mi leas, 'snach mòr nach d' thug mi dùil-thairis-dheth cheana? Sann a chuimhnichas e dhomh

bò chaol a's t earrach air dol am fèithe, 's a bheir oidheirp no dhà an toiseach air a' chruadhach a bhuidhinn, ach 'nuair nach teid a' chùis leatha gu 'mian, ni i osnadh throm; bheir i sealladh cianail air aghaidh an tuim a tha fa comhair, agus, an sin, ni si i fein co rèidh ri 'staid 's is urrainn d'i. Se so, gun atharachadh, am fear a tha 'n sàs an criomaig bho chd fhearainn sa' Ghaeltachd, a' pàigheadh, abair, o dhà phund-shasunnach gu leth-chiad de mhàl; agus, eadhoin gu ceithir-fichead 'sgu ciad an cuid a dh' àitibh. 'Se so a' cheart fhear air am beil feum aig America, agus si' America a cheart dùthaich air am bheil feum aig an fhear so. Tha e, gu cinn-teach, 'na ghnothach fìor mhuiladach a bhì 'faicinn a chlaidreachaidh chlaoidhtich a th' air mòran de 'n t-seòrsa so feadh 'nan Gleann,' gun dad aca, faodaidh mi ràdh, air-son an saothreach; iad fhéin 'san teaghlaichean ag àiteachadh mìre de droch fhearann nach fuiling tuarasdal luchd muinntreach às; 'scha nè sin amhàin, ach nach pàigheadh tuarasdal sheirbhiseach ged nach iarrta màl idir air a shon; agus os-barr, nach cumadh teaghlach suas ann an dòigh cheairt ged bu leò fhéin às a' ghrund è. Tha an dream so air an sàrachadh a' togail an cloinne an toiseach; tha a ris, an clann, a' call an ùine maille ruisan, agus mu dheireadh air an sàrachadh 'gan cumail-san suas, gun-sion-saoghalta ac air-son na h-uile car goirt agus trioblaideach a rinn iad riamh. 'S ann a bhios nitheana fàdheòidh cho bochd is nach comasach dhoibh an dùthaich fhàgail ged a bhiodh iad deònach; am mac a' saothreachadh ni's déine na 'n t-athair; gidheadh, e mòran, ni's àimbeartaiche. Cia eucoltach ri so, tha còr teaghlaich 'an America! far nach ruig am mac a leas fadal a ghabhail a' còmhnaidh an athar, 'nam b'ann mar sin a bhitheadh, ach cha 'nann; 'sann a tha 'n t-athair a' còmhnaidh a mhic, oir sealbhaichidh am mac, cha 'nè mhàin fearann an athar ach a shaothair mar an ceudna. Tha toilinntinn aig an fhear a tha 'togail teaghlaich an America nach eil tuath na Gaelteachd a' tuigsinn. Gad thòisichheadh e air an ana-cothrom, b'èdh e 'sior dhol am feothas agus neartaichidh so a mhisneach gu buadhbhaehadh àir gach cruaidh-chas a dh' fhaodas a chòmhlaachadh. Ged thig e dhachaidh gu fann airsneulach airfeasgar di-sathuirne, 'nuair a theid e 'shealltuinn m'a ghnothach an ath dhi-luain, 'sa ch'è na rinn e air an t-seachdain a dh' fhalbh, às-ùr mar gu'm b-eadh, 'sa their e ris fhéin, nach toir fear eile so uaithe san ri 'bheò, no bho shlioc an déigh a bhàis; cha tuig fear gun fhein-fhiosrachadh sa' chùis a smuaintean. Thig a liuthad latha fada 'bha e 'g obair air fearann dhaoine eile an toiseach 'na bheachd, agus an t-suim a lha e 'g iocadh dhoibh sa 'bhliadhna chionn gu'm faigheadh e 'chead a bhì 'g obair air. Treoraichidh so e gus cuimhneachadh air an droing a dh' fhàg e 'na dhéigh ris an obair cheudna, agus air an iomsgobadh thrugh 'sa bheil iad,— a' gabhail eagail mur leasaich iad a 'chroit gu math, nach bi aca na chumas lòn geamhraidh riu; a' gabhail eagail ma leasaicheas iad í, gun taig fear eile crùn a bharrachd oirre, is gu'm bi an saothair-san cailte: ni e osnadh, an toiseach, a' gabhail truais dhiubh; an sin, ni e faite beag gàire, a' fanòidh orr' air-son an gòraiche, agus tòisichidh e ri fathaman 'san latha mhath," air a ghnothach fein."

FAIGHIR CHAORACH AGUS OLLA INBHIRNIS.

Bha i so 'na faighir mhaith, an dà chuid a thaobh phrisean agus muid na malairt a rinneadh. Bha déigh mhór air meanbh-chrodh am bitheantas, ged a chaidh còrr dhròbh mòr dhachaidh gun reic. Bheir na leanas beachd air na prìsean:—

Muilt (*Cheviot*), 31, 30, 28, 27, 26, sgillean Sasunnach.

— am bitheantas, eadar 23 agus 26 s. S.

Caoraich, 22, 20, agus sìos gu 14 s. S.

Uain, 12, 11, 10 s. S.

— am bitheantas, eadar 8 tasdain agus leth-gini.

Ghabh a' chuid bu mho do'n mheanbh-chrodh Ghàidhealach reic gu h-calamh.

Muilt, 22, 21, 18 s. S.

Caoraich, eadar 9 agus 11 s. S.

Uain, 8 s. S.

Thug an stoc measgta, eadar na *Cheviots* agus na caoraich Ghàidhealach, deagh phrisean; ach cha deach mòran diubh a reic.

Muilt, 25 s. S.

Uain, 7 s. S. 'us 6 sgillean.

Airson Olla, 's iad prìsean a b'airde chuala sinn—

Cheviot (nighte), 16 s. S. 'us 9 sgillean. Bha cuid di so air a smiùradh le tèarr gheal. Thug cuid eile 16 s. S.; agus cuid eile nighte, a chaidh smiùradh le tèarr dhubh, 15 s. S.

Bha Clòimh Ghàidhealach eadar 6 s. S. agus 7 'us 6 sgillean.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer; Laggan: J. M'Pherson; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tiroran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Ballendalloch: James Grant; Pitlochry: D. Robertson, Fortingall: D. Campbell; Weem: J. Menzies; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Laggan: J. M'Pherson; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Glencarradale: J. M'Dougall; South Uist: A. Chisholm; Tullymet: D. Cameron; Callander: P. M'Kinlay; Balquhidder: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carbost: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Rose; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pietou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlottetown, Prince Edward's Island.

AN LA A CHI'S NACH PHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-MEADHOIN AN FHOGHARAIDH.

AN 19^g ÀIREAMH.] SEPTEMBER 1, 1841. [PRÌS 6 SGILLEAN.

CONTENTS :—Elijah, page 179.—The Earthquake at Aleppo, 182.—The Isle of Eigg Murders, 185.—Lachlan M'Lean of Duart (Life and Exploits of this Chief), 191.—The Withered Leaf (a Poem), 196.—Hymn, 197.—The Highland Shearers, 197.—Interesting Letter from New Zealand, 199.—The Tinker's Marriage, 202.—The Ways of Providence, 204.—The Ready-Witted Beggar, 205.—Short Maxims, 205.—New Gaelic Publications, 205.—News (Parliament, China, America), 207.—The Harvest and State of Labour, 207.—Cattle Markets, 208.—Phases of the Moon, 208.

ELIAH, AN DUINE LE DIA.

SGEUL FIRINNEACH, AIRSON NA H-ÒIGRIDH, O FHOCAI DHÉ.

Mo chàirdean òga, innsidh mi dhuibh sgeul beag mu thimchioll Eliah, duine le Dia. Bhagair droch bhean, da'm b'ainm Iesebel, a chur gu bàs; agus ghabh an duine math eagal, mar a chì sinn ann an I Rìgh, xix., 1, 2, 3, 4:—" Agus dh'iunnis Abab do Iesebel na h-uile nithe a rinn Eliah, agus cionnus a mharbh e na fàidhean uile leis a' chlàidheamh. Agus chuir Iesebel teachdair a dh'ionnsuidh Eliah, ag ràdh, Mar sin deanadh na dée *riumsa*, agus tuilleadh mar an ceudna, mur dean mise mu'n àm so am màireach t'anamsa mar anam aoin diùbhsan. Agus bha eagal air, agus dh'éirich e, agus dh'fhalbh e air sgàth 'anama, agus thainig e gu Beer-seba, a bhuineas do Iudah, agus dh'fhag e 'oglach an sin. Ach chaidh e féin astar latha do'n fhàsach, agus thainig e agus shuidh e fuaidh sgàil craoibh-aiteil, agus dh'iarr e dha féin bàs fhaghail, agus thubhairt e, Is leòr e; a nis, a Thighearna, thoir leat m'anam; oir cha'n fhearr mise na m' aithriche." Mo thruaighe! C'àit a nis an robh a chreidimh? Faic e 'na shuidhe 'na aonaran brònach fo fhasgadh na craoibh-aiteil—tha 'chridhe fo dhibheil misnich—tha 'anam fo

bhuaireas mór. 'S miann leis a bhli ann an uaigneas. Tha deich mìle teagamh agus amharus a' dùsgadh 'na chridhe—tha e mar long gun stiùir gun seòl, air muir dhiorcha bhuairte, gun chladach no tìr r'a fhaicinn—air udal gu truagh, 's gun ach aon cheum eadar e agus 'en-dòchas—'na fhògarach brònach ann an tìr aineoil. Tha a chnuimhne 'mach air làithean subhach sòlasach a chaidh seachad, agus nach pill a chaoidh, gun fhios aige ciod bu chòir dha 'dheanamh, no ciod an taobh air am bu chòir dha gluasad. 'Sann an sin a thubhairt e, Is leòr e nis, a Thighearna!—thoir leat m'anam, oir cha'n fheàrr mise na m' aithriche. Ach an e Elijah a thubhairt so? Cha'n ann mar so a labhair Simeon aosmhor 'nuair thubhairt e, “A nis, a Thighearna, leig le d' sheirbhiseach bàs fhaotainn ann an sìth;” agus cha'n ann mar so a labhair Pòl 'nuair thubhairt e, “Tha toil agam imeachd, agus a bhli maille ri Crìosd.” “Is leòr e,” arsa Elijah. Cò 's nrrainn so a ràdh? Aig Dia a m'hàin tha fios ciod tha 'feitheamh air duine—ciod a tha roimhe. 'S leòr e 'nuair a chlà Dia iomchuidh.

Chaidil Elijah fo fhasgadh na craoibh-aiteil—fhuair e suain agus faochadh 'na thrioblaid—thainig sìneadh air an stoirm bhuaireas-aich a bha 'na anam. Agus is math da rìribh a dh'fhaodadh a a chadal a bhli sàmhach. Feuch, bhean aingeal da; agus thubhairt e ris, “Éirich agus ith.” Cia glòrinnhor an luchd-frithealaidh a tha aig muinntir Dhé.

Tha aingil Dhé a' cuartachadh

Mu'n dream d'an eagal e;

'Gam fuasgladh a's 'gan teasraiginn

O'n uireasabh gu léir.

Cha'n eil mac no nighean aig Dia air aghaidh an t-saoghail co aonarach, blochd, nìreasach, lag, nach 'eil 'na chulaidh-aire agus chùrainn do ainglibh Dhé. 'Nuair tha an saoghal so a' dùnadh an aghaidh sluaigh Dhé, tha na nèamhan àrd a' fosgladh dhoibh. Innis dhomh an t-àite 's urramaichte air thalamh. An can thu rium falbh do phàllìunan nan rìghrean, do lùchuirtean arda an t-saoghail so, no do thighean-oilein nan sgoilearan agus nan teallsanach a's urramaichte, no do na h-àiteachan òirdheire sin anns a' bheil am beairteas agus an greadhnachas a's rìomhaiche uaibhriche? Cha'n ann an sin a dh'iarraim ort dol. Ma's e an t-àite 's onoraiche air thalamh tha 'mhiann ort a rùigheachd, snidh maille ri' Mùire Magdalen aig casan Chrìosd, agus maille rithe dean gairdeachas ann an tròcair an Fhir-shaoraidh. Inich do thigh Lasarus le Mùire agus Martha, ged is bothan bochd e do réir coltais—tigh-tobhta, air a chòmhdhuchadh le luachair. Ach coma cò dhiùbh, bochd mar a tà e, 's rìoghail e—tigh anns a' bheil Dia, far a' bheil aingil a' frith-ealadh, agus gràdh a' lionadh gach cridhe.

“Éirich,” ars' an t-aingeal, “agus ith;” agus, feuch, breacag a bhrùicheadh air a' ghriosaich, agus soitheach uisge. Dh'ith e, agus dh'òl e, agus laidh e sìos a rithist. Agus thainig aingeal an Tighearn air ais an dara h-uair, agus bhean e ris, agus thubhairt e, “Éirich, ith; oir tha 'n turus mór air do

shon." Agus dh'éirich e, agus dh'ith agus dh'òl e, agus dh'imich e ann an neart a' blìdh sin. Bheathaich briathran an aingil 'anam, mar a bheathaich an lòn a cholunn. Thuig e nis gu robh Dia maille ris—leum e suas mar eilid òg, agus ann an ainm an Tighearna Dia ghabh e air aghart air a thurus. Dh'imich e fad dà fhlichead là agus dà fhlichead oidhche, gu ruig Horeb, sliabh Dhé. Ghabh e a thurus romh'n fhàsach thioram, thartmhor, theith; agus cha robh e 'na aonar, oir bha Dia maille ris. Cha robh cùram no ìomaguin air bith air—dh'earb e gach cùis ri Dia. Fad dà fhlichead là agus dà fhlichead oidhche, choisich e air aghart gu sùndach ro'n fhàsach ùdlaidh thosdach!—turns mìorbhuileach, air a dheanamh air neart an lòn leis na bheathaich Dia e. Cha robh feum aige air biadh no lòn—cha do chuir an oiteag loisgeach dragh air san là, ni mò bha faiteachas air san oidhche.

B'e sin an fàsach ceudna air an robh sluagh Dhé ag imeachd fad dà fhlichead bliadhna; agus is cinnteach mi gur minic a chuimhniche e orra, 's a thainig iad fa'near dha. Mar théarnadh e do ghleannan bòidheach naine, "An so," deireadh e, "shuidh muinntir Dhé, thog iad salm, agus leig iad an sgios." Mar a shuidheadh e fo sgàil craige, "Math dh'fheudta," ars' esan, "gu'n do shuidh Maois anns a' cheart àite so—air a' bhàr so chruinnich iad am mana—agus anns an àite so eile thogadh a suas an nathair phrais." A h-uile ceum mar rachadh e air aghaidh, thigeadh nì-eiginn ùr ann an eachdraidh a' phobuill sin d'a chuimhne. Làn-cinnteach gu robh an t-aon Dia a threòruich iadsan maille ris-san, rachadh e air aghart le gàirdeachas.

O a chreidimh! a chreidimh! companach beannaichte sluaigh Dhé! agus tha na feartan mìorbhuileach a bheir air an fhàsach féin a bhì subhach agus ait—'s tusa, a ghràis luachmhoir, culaidh-shòlais an oilthirich anfhainn,—a dh'fhosglas suas nithe dorcha, agus, am measg uile dhenchainnibh an t-taoghail thruaigh so, tha 'fosgladh a suas sealladh àghmhor air saoghal a's fearr. Trid creidimh, tha nithean a thachair o cheann iomada mìle bliadhna mu choinneamh ar sùl; tha iadsan a chaochail mar gum biodh iad beò; agus uile naoimh, agus aithrichean, agus fàidhean an Tighearna, tha ann am Pàras, mar gum biodh iad air ar deas-làimh, agus air an turus maille ruinn. Tha creideamh a' toirt duinn còir air na geallaidhnean a rinneadh do Abram, agus air na sochairean a bhuineadh do Isaac. Tha creideamh a' cur bata an duine naoimh, Iacoib, 'nar laimh, agus le slat Mhaois 'gar deanamh comasach air a' Mhuir Ruaidh a sgoltadh. A Dhé nan uile ghràs, O neartaich thusa ar creideamh!

Bha an da fhlichead là agus an da fhlichead oidhche a nis an ìmpis crìochnachadh. Chunnaic Elijah sliabh ard creagach, astar fad' air falbh, a' togail a chinn chum na neoil. B'e Sliabh Sinai a bh'ann, "ceann-feadhna nam mìle beann;" agus dlù dha, agus r'a ghuala, sliabh eile nach robh co ard, ach a bha co creagach fhiadhaich. B'e so Sliabh Horeb. Có 's urrainn smuainteachadh a liuthad smuain a lìon cridhe Elijah 'nuair fhuair e a' cheud sealladh

air na beannta mòra, ainmeil, iomraiteach so? C'arson (deireadh e) chuir Dia fios orm g'a choinneachadh aig Horeb? Ciod tha aig Dia r'a ràdh riun? Am faic mise glòir Dhè mar a rinn Maois? Am faic mi e mar rinn esan sa' phreas. Saoileam a' bheil a' chreag sin an so fhathast as na bhrùchd na h-uisgeachan, a thug fionnachd agus sòlas do phobull Dé?

Ràinig e bun na beinne. Thòisich e air dìreadh an uchdaich chreangaich, chorraich, chas, gun sgìos gun sàruchadh. B'e'm feasgar a bh'ann. Tha e nis 'na sheasamh air Horeb. Tha e nis ri urnuigh. Tha e làn do dhòchas agus do eagal. Tha fios aige gur e Dia a thredruich e do Horeb; ach c'arson a rinn e sin, cha b'aithne dha. Tha e nis am measg gharbh-chrìoch na beinne—creag air muin craige—leacannan eagalach ann an aimhreit uamhasach—an droighionn agus corra-chraobh eile 'n sud 's an so. Cha robh fuaim no coltas beò-chreutair ann. Bha 'n oidhche 'tighin air—neòil an anmoich a' cruinneachadh mu'n cuairt da. Ciod a ni e?—imeachd air aghart cha'n urrainn da. Bha 'n da fhichead là agus an da fhichead oidhche nis dlùth air bhi seachad; agus theagamh gu'n robh e sgìth, air a chluaidh, agus fo acras. C'àit an cuir e seachad an oidhche? Cha'n eil da ach am fasgadh a's fearr is urrainn da iarraidh am measg nan creag. Shuain e a thrusgan mu 'thimchioll; air mhàgaran chaidh e stigh do'n uaimh; agus an sin leig se e féin 'na shìneadh, air a dhìon o'n drùchd agus o shìleadh na h-oidhche. 'S dòcha gum b'i so an oidhche bu mhuladaiche 'chuir e riabh seachad. 'S dòcha nach do chaidil e lochd—bhiodh Satan, nàmhaid 'anama, 'ga bhuaireadh, agus a' tilgeadh a shaighdean teinnteach 'na chrìdhe; ach is làn-chinnteach mi gu'n robh Dia maille ris an duine mhaith, agus 'na dhòigh féin ag ràdh ris,—*Na biodh eagal ort, tha mise maille riut; bi fo dheagh mhisnich, oir is mise do Dhia.* Ach cha'n eil e comasach do dli-inntinn smuainteachadh a liuthad aobhar-cùraim, agus eagail, agus dòchais, a bha nis a' falbh 's a' tighin ann an anam Eliah. 'S dòcha gu'n robh e 'n impis tuiteam gu dibheil misnich agus eu-dòchas, 'nuair thainig guth d'a ionnsuidh, ag ràdh,—*Ciod e do ghnòthuch an so, Eliah?*

'S e guth Dhé a bh'ann, mar a chi sinn, ma chaomhnar sinn gus an ath àireamh do'n Chuairtear a chur a mach. Air an àm, slàn leibh, òigridh ghaolach! Leughadh sibhse focal Dé; 'sann an sin a tha na sgeulachdan taitneach, milis, tarbhach—na sgeulachdan fìrinneach, as a' bheil gliocas r'a fhaotainn, agus am fiosrachadh a tha luachmhor.

A' CHRITH-THALMHUINN.

Tha an doinionn, an dealanach agus tàirneanach 'nan dearbhaidhnean uamhasach air cumhachd Dhé; ach do gach seòrsa dosguinn leis an urrainn an saoghal so bhi air fhiosrachadh, 'si a' Chrith-thalmhuinn an t-aon uile gu léir a's eagalaiche.

Tha cùntas againn air crith-thalmhuinn a thachair ann an *Aleppo*, ann do bhailte-mòra (rioghachd an Turcaich, dlùth do bhailtean Dhamascuis agus Ierusalem air am bheil iomradh co tric

ann am facall Dé. Bha Aleppo 'na bhaile-mór co àillidh eireachdail 's a bha ann an rìoghachdan na h-aird-an-ear gu léir. B'e aobbar-uail nan Turcach e, agus aobbar-ioghnaidh gach fear-tur-nis tha 'toirt duinn cùntais mu na lùchairtean, na sràidean agus no liosan ciatach airson an robh e co ainneil.

B'e Mr *Parker*, Sasunnach measail a chuireadh le Breatunn mar Theachdaire rìoghail do dh-*Aleppo*, a sgrìobh an cùntas a leanas air a' chrith-thalmhuinn a thachair san àite sin anns a' bhliadhna 1822. Chaidh e a luidhe air mullach am tighe (a tha 's na dùthchannan sin còmhnaidh) fo sheòrsa do sgàil anns an robh fionnarachd o'n teas anabharrach leis an robh an dùthaich san àm sin air a losgadh. Cha robh e ach ùine bheag 'na luidhe 'nnair a mhothnidh e an tigh air chrith, agus an leaba anns an robh e air a h-udal air a h-ais 's air a h-aghart, mar gum biodh i crochte ri craoibh ann an latha gaothar. Leth-uair an déigh a' cheud tulgaidh a dh' fhairich e, chual' e tighean agus ballachan a tuiteam air gach làimh, le fuaim agus bruansgail eagalach.—Cha chual' e riamh fuaim tàirneanaich a b' uamhasaiche na stairirich eagalach nan tighean mar bha iad a' tuiteam air muin a chéile air gach làimh dha; léum e 'mach á 'leabaidh 'na léine mar a bhà e; ghrad fheuch e an t-sràid a ruigeachd. Bha na ballachan air gach taobh dhe a' tuiteam.—Cha robh do réir coltais dol as—bha bàs agus sgrios air gach làimh, agus dh' fheuch e a bhi striocta—thìomain e 'anam thairis do Dhia. ach air an àm chendna chuir e roimhe gach oidheirp a bha 'na chomas a dheanamh chum e féin a theasraiginn. Fhuair e 'mach, agus gun fhios aige gu ro-mhath ciamar.—Bha 'n oidheche anabharrach dorcha agus bha do smùid, stùr, agus luathre m'a thimchioll, 's gun robh e air a dhalladh, agus 'an cunnart a bhi air a thacadh. Chaidh e air aghart, ach anns a' bhuaireas agus an aimhreit, thuit e sìos ann an cùirt dhomhain dhorcha, car-air-char, agus dh' fhairich e gu 'n robh e am measg chorpaibh marbha, a bha air am milleadh 's air am pronnadh leis na tighean a bha 'tuiteam.—Streip e suas as an àite eagalach so, agus mar dhuine as a bheachd, air bhreitheas le uamlas, dh' fhench e geata a' bhaile-mhóir a ruigeachd.—Mar bha e 'siubhal troimh na sràidean chunnaic e na seallaidhnean a b' oillteala—mòran do thighean air tuiteam, a' leigeil ris ùrlair agus sailthean a bha fhathast 'nan seasamh; agus orra so bha r' am faicinn mòran dhaoine agus mhnathan agus leanaban rùiste, a' deanamh greim-bàis air a chéile agus air gach nì a thigeadh san rathad, a' glaothaich 's a' sgreadail, le bas-bhualadh oillteil, agus dùil aca ris a' bhàs gach mionaid. Cha robh céum a ghluais e nach do shaltair e air corp marbh, no air daoine truagh a bha air an leònadh 's air am bruthadh san dòigh 'bu chianala—cuid 'nan sineadh fo chlachan agus leacan, a' glaothaich air son cuideachaidh uach robh e comasach a thoirt doibh.

Thachair so, mar gum b' ann, ann am prioba na sùl. Tamull beag roimhe so bha luchd-àiteachaidh a' bhaile-mhóir so ann an

tènrainnteachd—móran diubh 'nan suain; ach ann an leth-uair 'na dhéigh sin bha na mìltean diubh air an greasad do shìorruidheachd agus mìltean a bha beò an dùil gach mionaid ris a' bhàs a b' eagalaiche, a bhi air an tìodhlacadh leth-bheò fo' na làraichean briste. 'S ann an so a bha 'chulaidh-smnainteachaidh do chréntairean bochda bàsmhor.—Eisdeamaid rabhadh Chrìosd, Bitheadh sibhse mar an ceudna deas, oir air a leithid a dh' àm 's nach bi dùil agaibh, thig mac an duine.

B' eagalach an oidhche so do mhninntir Aleppo; ach ciod e an t-aobhar eagail a thainig orrasan an coimens ri latha eagalach an Tighearna a ch' gach sùil? Thig an latha sin mar ghaduiche san oidhche, anns an téid nèamhan as le toirm mhór, agus anns an leagh na le dian theas, anns am bi an talamh agus na bheil ann air au losgadh suas.

Ràinig an duin'-uasal a sgrìobh an eachdraidh geat a' bhaile, agus cha b' ann gun saothair mhór—bha 'chrith-thalmhuinn fliathast ann, 's gach nì a' tuiteam 's a' fàilneachadh mu'n cuairt da; bha e air a ghearradh, air a bhruthadh 's air a leòn gu mòr—ach bha aobhar taingealachd aige gu'n robh e beò. “Air mo mheilneachadh,” ars' esan “leis an fhuachd, air mo ghearradh 's air mo leòn gu bochd thuit mi sìos air mo ghluinibh maille ri móran eile fhuair as, a thoirt buidheachais do Dhia nach do mharbhadh mi maille ris na mìtibh a chloinnich bas obunn agus oillteil air an oidhche sin. Bha geata a' bhaile dùinte, dh' fhench mi 'fhosgladh, ach chaidh so am aghaidh—chaidh mi air tòir nan saighdearan ris an robh 'n geata 'n earbsa, ach dh' innseadh dhomh gu'n do bhàsaich gach aon diubh fo'n tigh anns an robh iad a chòmhnuidh, a thuit orra agus a thiodhlaic gach aon diubh fo na làraichean. “Cha robh,” ars' esan, comas air, do réir coltais cha robh am bàs r'a sheachnadh, agus dh' oidheirpich mi 'bhi strìochda. Chruinnich móran do na Turcaich mu m' thimchioll, agus thòisich iad air ùrnuigh.—Ghuidh mi orra cuideachadh leam, agus aon oidheirp a thoirt air a' gheata fhosgladh. Bha na croinn air lùbadh le neart na crith-thalmhuinn, ach ghlaodh mi orra as uchd Dhé aon spàirn mhath a dheanamh.—Thug Dia dhuinn neart agus misneach; thog sinn clachan móra bha mu 'n cuairt an àite, agus ann an ùine ghoirid chaidh againn air a' gheata mhór so fhosgladh. Cha robh sinn tiota nach 'nnair a thuit am balla, agus na li-ursnaichean móra ris an robh a' chòmhlach crochte, agus phronnadh gu bàs móran Iudhach a bha air an àm a' siubhal a mach o'n bhaile. 'Nuair fhuair sinn troimhe bha móran sluaigh 'nan sìneadh air an làr, a' gul 's a' caoidh, a' cuimhneachadh air an cairdean 's an dilsean a dh' fhàg iad 'nan déigh sa' bhaile, agus air nach cluinneadh iad iomradh tuille san t-saoghal so. “Cha chuala mise,” ars' esan, “agus tha dòchas agam nach cluin mi gu dilinn bas-bhualadh agus bròn agus glaodhaich coltach ris na bha mi san àm sin ag éisdeachd. Bha mi” arsa 'n duin' uasal suairce so, “a nis a' fulang gu mòr le call fala, agus le péin anabharrach o

na créuchdan a fhuair mi. Ghabh na Turcaich truas mór dhìom. —Thug iad cleòca dhomh, agus deoch uisge, an nì bu phrìseala ann am bheachd air an àm sin a bha san t-saoghal mhór.”

“Cha ’n eil am fear sin,” deir am duin’-uasal so, “san t-saoghal a b’ nrrainn beachd air bith a thoirt air an t-sealladh namhasach a bha nis r’a fhaicinn air gach taobh—seann daoine agus daoine òg —mnathan agus clann agus pàisdean òga, agus gun aon nach robh air a leònadh gu tróm, agus móran a’ call fola eadhon gu bàs. Tha oillt orm,” ars’ esan “smuainteachadh air; cha teid uamhasan na h-oidheche sin gu dìlinn as mo chuimhne. Chaith mi ’chuid bu mhò do’n oidhech’ ann an ùrnuigh, agus ghiùlaineadh mi sa’ mhaduinn do ghàradh no lios fionnar a bha dlùth do làimh, agus rinneadh leaba dhomh fo dhubhar nan craobh.”

Mar so rinn Dia ann an ardeheannas a thoile féin am baile mór ainmeil so fhiosrachadh le dosguinn co sgriosail, anns na bhàsaich fichead mìle, (20,000) agus na leònadh agus na chiurradh uiread eile. Cia mend an uamhas a ghlac cridheachan luchd-muinntir an àite so ’nuair a mhothuich iad an talamh a’ criothnachadh fòdhpà, ’nnair chual iad farum agus stairirich eagalach nan tighean a’ tuiteam, agus glaothaich agus sgreadail nam mìltean air gach làimh! Eisd rium, thusa tha ’ga leughamh so, cha ’n eil fios agad nach ’eil, eadhon a nis féin, a leithid eile dlùth dhuitse—Cha’n ’eil fios agad nach ’eil thu air stairsnich na sìorruidheachd! An d’ thug tinneas na euslain mar chrith-thalmhuinn, sanas duit gu robh do làithean-sa mar an ceudna mì-chinnteach? Gabh comhairle, agus a nis, gun dàil, càirich thu féin fo dhìon agus fo fhasgadh an t-Slànuighir chaoimh. Tha bàs dlùth, agus an déigh bàis tha breitheanas, àm anns am faicear nithe gu mór a’s eagalaiche na na thachair do bhaile *Aleppo*. Am bheil thusa deas? a’ bheil thu uidheamaichte? ’S eagalach an nì tuiteam ann an lèmhàn an Dé bheò!

MORT NAN EIGEACH.

Anns a’ bhliadhna 1490, bha Eilean Eig air àiteachadh le feadhain do Chlaunn-Dòmhnannill—fine cho leòmhannail, làidir, ainmeil ’s a thilg saighead, no ’tharruing claidheamh. Bha iomad baiteal agus cruaidh-chaonnag eadar iad so agus Siol-Leòid—curaidhean garg, ainsgiaunnach, nach lùbadh an cinn do dhuine ach an rìgh o’n d’thàinig iad, agus nach sealladh an sàiltean do nàmhaid am feadh bu bheò iad. Cha robh iad so, gun teagamh, cho lìonmhor ris na Dòmhnallaich; ach, o’n a b’ann le feall-fholach agus fo sgàil na h-oidheche bu ghnàth leo, agus na lìnnite borb, cian sin, ionnsuidh a thoirt air an nàimhdean, bha Siol-Leòid comasach air it-mu-seach a spìonadh á ròcais na h-aimhreith. Bha, os-bàrr, dluth-dhàimh eadar Clann-Torcuill (meur dheth na Leòdaich a fhreumhaich bho Thorcuill, dara mac Rìgh Lochuinn) agus Clann-Choinnich, a thaobh pòsaidhean agus eadar-phòsaidhean; agus bha ’n aonadh so a’ cumail srian ri aineirt nan Dòmhnallach.

Mar a dh'ainmich mi, anns a' bhliadhna 1490 (no uaireiginn teann air an àm sin), chaidh ceathrar Leòdach, a mhuinntir Dhunbheagain, air tìr le bàt' ann an Eilean Eig;—bha e leòir-shoillear nach ann mar naimhdean—ceathrar—direach sgioba. Agus ged a bha armachd orra, 'dé b'urrainn iad a dheanamh 'nan aonar? Cha rachadh Gàidheal air bith, anns na làithibh sin, o'n bhaile gun armachd. Cha dò dhùisg astair nan Leòdach iomaguin air bith am measg an coimhearsnach; agus, da rìribh, 's fhada mun e dòrtadh-fola bh'air an aire. Bha fear deth na sgioba, Iain Buidhe MacLeòid (òg-fhear cho smiorail, dhreachmhor, 'sa sheas riabh faiche) ann an trom-ghaol air Iseabal Nic-Dhòmhnuill (maighdeann eir-eachdail chòir); agus b'e fàth a thurnis do dh'Eig air an àm mu'm bheil mi a' sgriobhadh, an dara cuid a pòsadh le toil a pàrandan, air neo a goid air falbh anns a' bhàta. Bha dearbh-fhios aige gu'n gabhadh so deanamh gu furasda, do bhrìgh gu'm b'ann fo comhairl' a leannain a thàinig e; agus far am bi dà chridhe ag aomadh fo chumhachd dìomhair a' ghràidh a dh'ionnsuidh a chéile, is doirbh na bacaidhnean air nach faigh iad thairis.

Fhuair na Leòdaich gabhail riutha gu math. Dhì-chuimhnich-eadh gach borb-bhuille bha eadar an dà fhine anns an fhialachd a nochdadh dhoibh; agus dh'fhuirich iad, ag ithe 's a 'g-òl là no dhà comhla ris na h-Eigich.

Bha sùil aig neart do ghillean Eilean Eig as déigh Iseabal. Bharailich iad an t-aobhar a thug na Leòdaich do'n eilean, agus chuir iad romhpa féin nach rachadh an gnothuch leo. Bha fios aca, gidheadh, nach éisdeadh Iseabal riutha—gu'n robh a cridhe 's a h-inntinn aig Iain MacLeòid—agus gu'm b'ann le foirneart agus làmh-làidir a dh'fheumadh iad a cumail gun phòsadh. Ach a rithist, bha e feumail gu'n cuireadh iad an comhairle ri'n ceann-feadhna, agus gu'n tugadh esan cead dhoibh na Leòdaich a ghràineachadh dhachaidh; oir nam bitheadh iad ciontach ann an nì air bith a dh'fhaodadh diùmadh Dhunbheagain a chosnadh dhoibh, bu mbath leo nach bitheadh iad féin r'a chòireachadh san iomlan.

Leis na dubh-bhreugan, thug iad air an ceann-feadhna 'chreidsinn gu'n robh na Leòdaich toillteannach air an sgiùrsadh as an àit. Agus fhuair iad cead sin a dheanamh, ach dh'àithneadh dhoibh gun am marbhadh; “oir,” ars' an Dòmhnallach, “a dheanamh na fìrinn, cha'n eil toil agam dranud a chluinntinn an dràs d m'n bhrataich-shith; agus o'n fhuair mi siosair ùr” (cha robh réasaran aca 'san àm sin), “theid agam air an fheusaig a bhearradh, gun chuideachadh bho chlàidheamh MhicLeòid!”

Ge b'e air bith fàile a fhuair athair Iseabal, chomhairlich e do na Leòdaich teicheadh. Thug e làn-chead d'a nighin falbh leo; agus gheall e, ged 'am bitheadh esan air a' bhanaid, gu'n òladh e gu suilbhear orra 'na thigh féin. 'Nuair a shuidh an oidhche gu math air a caithir dhoilleir chlar-dhuibh, thriall na suinn gu sàmhach, balbh-thosdach, le Iseabal, gu beul puirt. Cha robh fuaim ach tathunnaich chianail, iarguineach, nan con, agus gàir nan tonn mar a bha iad a' bristeadh air garbh-chreagan na tràighe, a' ruigh-

eachd na cluaise. Bha solus na gealaich gu leth-shoilleir a' luidhe air broilleach a' chuain; agus b'àm e, da riribh, a ghoid mnatha. Ràinig na Leòdaich am bàta, gun smuain air bith ciod e 'bha gu tachairt orra 'n sin. Bha fichead fear dheth na Dòmhnallaich a' feall-fholach orra anns na creagaibh. Leum iad a mach mar choin-fhola. Rinn iad greim air Iseabal, agus spion iad i a gairdeanan tairis, càirdeil a leannain. 'Sann an diomhain a shil i na deòir—'sann an diomhain a bhuail i a basan—'saun an diomhain a spion i a falt. Tharruing Iain a chlaidheamh; ach chaidh e féin agus na bha leis a cheangal eadar làmhnan a's chasan. Thug na Dòmhnallaich an sin na ràimh, an t-aodach, agus an stiùir, as a' bhàta. Thilg iad na Leòdaich innte, chuir iad a mach gu fairg' i, agus ghuidh iad oidhche mhath leo—mar so a' toirt cead dhoibh bàsachadh leis an acras, a bhi air am bàthadh, no air an sguabadh air falbh leis a' ghaoith! Faodaidh ainneir bhlàth-chridheach air bith, a shocrnich a cridhe air òganach smiorail, subhailceach, tapaidh, càileigin do bharail a bhi aice mu'n staid anns an robh Iseabal an oidhche sin; ach co i a' mhaighdeann Ghàelach an dingh a b'urrainn a smaintean a chur an céill ann an òran, mar a rinn ise? Tha aon rann de'n òran so iomchuidh, a chum firinn mo naidheachd a chur á teagamh:—

“Ged a cheangail iad sa' bhàt' thu,

Tha mo dhùil-sa thu 'bhi sàbhailt;

Fhir a' chùil-bhuidhe 's lùghoir gairdean,

B'e mo dhiùbhail, a riin, do chàramh!”

Fad oidhch' agus latha bha na Leòdaich air an tonn-luasgadh air druim liath-ghorm na fairge, ann am bàta faoin, fosgailte. Bha iad air uairibh air an giùlain teann air tìr; ach a rithist, agus ann am prioba' na sùl, inar gu'm biodh a' ghaoth a' daor-mhagadh orra, bha iad air an sguabadh a mach fada! fada á sealladh a' chala sin anns am bu mhiann leo dol air tìr! Cha robh biadh aca—cha robh deoch aca—cha robh ràimh, na stiùir, na seòl aca; bha iad air an ceangal gu cruaidh cinnteach eadar làmhnan a's chasan, agus a réir coltais air an òrduchadh gu bàs fhaotainn. Ach eadhon anns an t-seasamh oillteil, chruadalach sin, bha spiorad nan laoch oir-dhearg do-lùbte.

Mu chiaradh na gréine, dhearc iad, fada, fad' air falbh, bàta fo làn aodach a' ruith roimh an t-saoirbheas. Bha fios aca gu'n robh MacLeòid aig an àm ann an Lochluinn; agus, O! nam b'e 'thàrladh a bhi 'n sin, 'na thilleadh dhachaidh, cia sona 'bhitheadh iad! Leis an eòlas-cuain sin airson an robh, agus a' bheil, na seòladairean tuathach comharraichte, dh'aom an iùrach ni bu teinne 's ni bu teinne orra—a' slaod-leum gu h-uallach, inntinneach, thar na tonna càirgheal, agus, mar each steudmhor, a' marcachd gu dlùth-astarach air a slighe—gus fa'dhedòigh an d'aithnich iad gur i 'iùrach bhàn Dhunbheagain a bh'ann, agus MacLeòid féin air an stiùir! “Taing dhuit, a mhic Mhuire, a shàbhail mi bho naigh fhliuch!” arsa fear dhiu. “Taing dhuit, a MhicLeòid, a sheòl a'm rathad i!” arsa fear eile. “A leò'air fhearabh!” ars' an treas fear. “Cha toir

mi taing do *mhae* na do nighin, ged' bu *Nic-Dòmhnuaill* i, gus am faigh mi air bòrd còmhla' ri m' cheann-cinnidh." Leig iad sgread-rabhaidh asda. Mhothuich MacLeòid dhoibh. Chuir e'm bàta mu'n cuairt, agus an nine ghoirid bha iad ri taobh bìrlan gheal Dhunbheagain.

Bha aig an àm sin cùram athaireil aig gach ceann-feadhna dheth 'fhine féin—b'iad a chlann—a mhic dhileas, ìmhail, dhleasdach, air dearg-fhaich' an lasgair. Is ann annt' a bha 'neart, a chliù, agus a chomas, mar bhall deth na cho'-chomunn a' co-sheasamh; agus bha e 'faicinn mar fhiachaibh air féin tarcuais no droch-bheart air bith a rachadh a dheanamh air aon din a phàigheadh dà-fhillte. Is ann le mòr-iomaguin a chuala MacLeòid an dì-meas a rinn na h-Eigich air Iain Buidhe 's air a chompanaich. Dh'eisd e'n aithris gu crìch. Thog e'n ailm a bha 'na làimh gu h-àirde (caoin-shuarach mu'n chunnart anns na chuir e'm bàta), agus mhionnaich e nach bu cheangal sgadain air gad dhoibh a chuid daoine-sa.

Latha no dhà as déigh sin, thog MacLeòid agus a chuid gaisgeach orra do dh'Eilean Eig. Bha sèa eathraichean aige, agus dà-fhichead dhine, fo'n làn armaibh, anns gach eithear—a' deanamh suas barrachd air dà cheud mìl, no fear-catha, cho calma, neo-uisgidh, 'sa sheas riabh ri h-uchd catha. Chunnaic na Dòmhnullaich a' chabhlaich bheag, bhréid-gheal a' tighin. Chunnaic iad bàta MhicLeòid féin air thoiseach, agus a bhratach a snàmh gu h-uallach, àrd, sa' ghaoith. Chual' iad nuallan a phiob-mhóir gu lùghor, siùbhlach, ponganach, air na tonnan liath-ghorm; thug iad an prosnach-catha; agus ghlac uamhunn agus geilt-chrith iad. Fo bharail nach robh nì air inntinn MhicLeòid nì bu lugha na'n lom-ghearradh às, thog iad orra; ach cha b'ann a chum greim a dheanamh air an armaibh, mar bu nòs. Tha 'n Eilean Eig uamh mhór, dhorcha, dhomhain. Tha dorus na h-uamha so cho fìor chumhann, is nach nrainn neach dol a stigh innte còmhla ach aon-fhear; agus tha, os-barr, eas, no cas-shruth nisg, a' tuirling calg-dhìreach fa chomhair an doruis, no'n tuill chaoil so—air alt gur gann a rachadh aig coigreach amas air an uamh, ged a dh'innseadh neach dha mu'n tuairam an robh i. 'Sann san uamh so, mata, a shir na Dòmhnullaich an tèaruinteachd sin ris nach b'ion fìuthair a bhli aca bho sheasamh ris na bha air an tòir. Chaidh gach beag agus mòr—gach sean agus òg—fìrionn agus boirionn—seadh, gach anam a bha 'san eilean—a's dh'fhalaich 'siad iad féin bho dhian-chorruih nan Leòdach anns an uamh. Thug na gillea òga 'cheart aire gu'n robh Iseabal Dhòmhnallach maille riutha. Bha i so 'na h-eun ro-bhriagha sgiambach gu bhli air a fàgail an lion an eunadair.

Ràinig MacLeòid Eig; ach ma ràinig, bha gach dorus air a dhruideadh—bha gach tigh fuar, lom, aonarach—cha robh smùid ag éiridh 'o bhothan—bha sàmhechair a's dù-thosdachd a' rìgheachadh mu'n cuairt—bha'n spréidh ag ionaltradh gu faoin, fosgailte, seacharanach, anns an fhochann—bha na coin féin 'nan tàmh, agus gu slaod-earbullach a' ruith as an rathad. "Ciod so?" arsa Dunbheagain, agus e 'deanamh fiamh-glaire fuar. "Chaidh iad gu d'

shireadb, Iain Bhuidhe—thng iad a' mhuir orra as do dhéigh; ach theagamh gu'n do phòs a' mhaighdeann—an gath-gréine's éibhinn deàrrsadh sin—agus gu bheil banais ac' air mór-thìr. 'Dé'n comas a th'air, a laochain! Seall air na maighdeannan ud," agus e 'comharrachadh a' chruidh dhoibh; "bheir sinn dhachaidh iad, na caileagan bòidheach, dò-bhlìadlinach, druimionn, adhairceach. Gach duine dh'obair, agus mise 'dh'òran:—

'Nuair chaidh sinn a dh'Eig a dh'iarraidh maighdinn

Chaoimhncil cheanalt,

'Sann a fhuair sinn crodh gun fhaoidhneachd—

Spréidh mhath dhruimionn;

Gearranan, mur b'astar tuinn e;

Leinn gun sgillinn;

'S caoraich mhaol 'nan caol-chas *fine*,

'S saill na'm mionach."

Thòisich obair an dìth-mhillidh aig tigh an uachdarain. Thrus iad leò gach dad air am b'fhuach dhoibh greim a dheanamh; agus an sin chuir iad gach tigh, bothan, àth, sabhal, agus gach nì cile bha 'san àite, r'a theine. Mbarbh iad a' chuid bu mhodha deth 'n chrodh-sheasg. Rinn iad ceithreannan dhiù, agus luchdaich iad an eathraichean leis an fheòil. Ach nam b'e so uile, cha bhitheadh mo sgeula cho ghairisinneach, namhasach, oillteil—cha bhitheadh m' fhuil a' ruith fuar ann am chuislibh an àm dhomh bruithinn air gnìomhara mo shinnseara—cha bhitheadh borb-dhealbh nan làithean o shean cho craos-fhuilteach, dhuaichmidh, 's gu'n leumadh an lenglhadair air ais le h-namhunn an àn beachdachadh air.

Bha MacLeòid 's a chuid daoine dà latha ann an Eilean Eig ann d'fhuair iad an càil a shàsachadh ann an lom-sgrìos an àite. Rè na h-ùine sin, bha na h-Eigich (beul ri dà chend pears', eadar bheag a's mhór) air an cleitl anns an uaimh; agus o nach do thàrladh dhoibh biadh a bhi aca, bha iad air fannachadh leis an acras, agus sàr-thogradh aca farsuingeachd an t-saoghail agus fàile eùbhraidh na gaoithe fhaotainn. Air feasgair an dara latha, chuir iad duine 'mach a dh'fhaicinn an robh an rathad réidh—an d'fhalbh muinntir Dhunbheagain. Bha MacLeòid agus a bhuidheann cholgarras 'nan seasamh air an tràigh, a lós an t-àit fhàgail; ach, gu tubaisteach, mhothuich iad do'n Dòmhnallach, agus as a dhéigh thng iad, a' caol-rnith le luathas do-chreidsinn. Chuir an truaghan bochd ioma càr dheth, mar a nì 'n sìonnach a chum na coin a mhealladh; ach, mo thruaighe! cha robh tèaruinteachd ann dhà. Thill e le dian-chabhaig do'n naimh, mar a thill columan Noah do'n àire; ach cha b'ann le sgeula 'n t-sonais—bha na nàimhdean ri 'shàil l. Chuairtaich na treun-laoich choirbte dorus na h-namha. Bha fraoch-feirg air gach gnùis, amhuil a sheallas dubh-neòil roimh bhùirich nan tàirneanach. Bhruidhinn MacLeòid le guth ernaidh oscarra; mar fhuaim tuinn a' bristeadh air garbh-chreig, ràinig na briathran cluasan nam prìosanach:—"A Dhòmhnallaich! guidheam ort, sàbhail iarmad dheth do dhìlsean leis na slaoightirean a rinn

ainneart air mo chuid daoine-sa 'bhreabadh as a' gharaidh. Cuir a mach iad, a chum gu'm mothuich iad gu bheil làmhnan nan Leòdach fuasgailte. Cuir a mach iad; tha'n fheudail slàn, làidir, fallain, am bliadhna. Cha'n eil na fithich a' faotainn prìs othaisg mharbh; ach bheir mis' aon dinneir dhoibh dheth chréubhagan do chuid cladh-airean cearc-chridheach-sa! Cuir a mach iad gun dàil, air neo lùb do ghilùn, iarr maitheanas airson do pheacaidhnean, agus gabh féin agus na tha leat an cead gu sìorruidh do sholus na gréine!" Da rìribh uamhasach ged a bhà na briathra so, cha do ghéill an Dòmhnallach—ni-sheadh, ach le briathra sgeigeil, sròn-aird, thug e dùlan do'n fhear eile. Chunnaic iad maraon nach b'urrainn anam dol a steach do'n uaimh, no tighin a mach aisde, nach bitheadh air a spadadh gun teasraiginn. Bha Dunbheagain do-cheannsaichte, do-riaraichte, 'nuair a dh'éireadh 'fhearg. Thug e air a dhaoine 'n t-allt a bha 'tuiteam mu chaol-dorus an t-sluic a chur a leth-taobh. Thug e orra mòine, fraoch, maidean, seana bhàtaichean, agus gach seòrsa connaidh, a thrusadh. Chàirich e suas càrn mòr ann an dorus na li-namha, agus, oh! uamhas nan uamhasan! chuir e r'a theine iad! Bha 'ghaoth a' séideadh aig an àm air aghaidh an dornis, agus a' cur na toit a stigh do'n t-slochd gu h-ìomlan.

Bha rànaill, sgreadail, agus éigheach nan Dòmhnallach a nis da rìribh cianail. Chluinnte na naoidheanan agus na pàisdean òga 'g iarraidh air am pàrandan an dorus fhosgladh mun bitheadh iadsan air an tachdadh—chluinnte na maighdeannan agus na leth-bhalaich a' caoineadh 's a' glaothaich airson am beatha—chluinnte na gillean agus na laoiach thogarrach gu domhain, domhain, a' bòideachadh dioghaltais—chluinnte na seana mhnathan agus daoine liath-cheannach ag ùrnuigh gu dùrachdach. Bha'n aon cho-ghàir mhu-ladach—bas-bhualadh—sgreadail chianail, ulfhartaich fhiadhaich—ospagan deireannach—osnaidhean bàis, a' ruigheachd na cluaise. Ach bha obair an dìth-mhillidh thairis ann an uine ro ghèarr. Bha'n deathach cho làidir, dhòmhail, gheur, 's gu'n do thacadh mòran dhiu ann am beagan mhionaidean. Chaidh iad 'nam breislich—thuit iad seachad—thàinig clò-chadal orra—bhrnadair iad—dh'fhosgail iad an sùilean aon uair eile—agus, mo thruaighe! chaidil iad cadal a' bhàis! Mar so, chuir MacLeòid timchioll air dà cheud d'a chomh-chreutairean gu bàs ceart còmhla; agus dh'fhàg e Eilean Eig cho lom, fhàsachail, aonarach—gun taigh, gun tuar, gun anam beò—'sa bha e mu'n do sheas bonn coise air.

A leughadair, an àm ath-shealladh a ghabhail air a' ghnothuch sgreadaidh, oillteil so, tog do shùilean a suas, agus, le cridhe gun ghò, thoir taing do Dhia nach 'eil borb-ionnsuidhean bàis r'an luaidh ann an Gàeldachd Albninn an diugh.

B. MACLEÒID.

Obairreathain,
Ceud Mhìos an Fhogharaidh, 1841.

LACHUNN MÓR DHUBHAIRT.

Cha robh duine air Gàidhealteachd Albuinn a b'ainmeala, 'na linn, na Lachunn Mór, Triath Dhubhairt.

Cha robh Lachunn ach òg 'nuair a chaochail 'athair, Eachunn Òg, mac Eachuinn Mhóir. Bha bàigh chairdeil aig an Teaghlach Rìoghail do Chloinn-Illeathain, agus gu h-àraidh do theaghlach Dhubhairt. Agus, da rìribh, cha b'iongatach sin: cha robh ann an Albuinn uile fine a dh'fhuiling uiread às an leith. 'Nuair a mharbhadh Rìgh Seumas an V.^{mh} air blàr *Flodden*, anns a' bhliadhna 1513, bha callaid do chuirp Chloinn-Illeathain mu thimchioll an àite 's na thuit e, a chaidh a mach le Eachunn Odhar, Triath Dhubhairt, a thuit sa' bhàr iomraiteach sin, a bha co sgriosail air maithibh agus air uaislean na h-Alba. Cha do dhì-chuimhnich an Teaghlach Rìoghail so; agus uime sin, 'nuair a chaochail Eachunn Òg, thug iad an t-oighre leò do Dhun-Éideann, far an d'àraich iad e mar mhac rìgh, agus far an d'fhuair e an t-ionnsuchadh 's am foghlum a b'àirde bha r'a fhaotainn 'san àm sin 'san rìoghachd. B'e 'u cileadair a bha air an àm sin thairis air òighreachd Dhubhairt, Eachunn, mac Ailein-nan-Sop (air an d'thug sinn cùntas san àireamh mu dheireadh), mac bràthar-sean'ar Lachuinn Òig. Bha móran do chuilbheartan an athar ann an Eachunn; agus dh'fhiach e an cinneadh a dhùsgadh gu Lachunn Òg a chur gu taobh, agus e fhéin a thogail gu uachdaranachd an teaghlach, mar cheann-feadhna 's mar thighearna Dhubhairt. Ach co luath 's a phill Lachunn Òg, agus a chunnacas e aig caisteal a shìnnseara—flath co eireachdail, dhreachmhor, 's a sheas air bonn bròige—ghabh a dhaoine ris; chruinnich iad mu'n cuairt da; dh'fhàiltich iad e le fhran mór; bhòidich iad a bli dileas da. Ghlacadh Eachunn, mac Ailein-nan-Sop; chuireadh birlinn agus sgioba leis do dh-Eilean Chola, far na chuireadh gu bàs e.

Bha nis ceann-cinnidh aig Clann-Illeathain nach robh a choimeas, airson neart, agus misnich, agus foghlum, agus eireachdais, is dòcha, ann an Albuinn uile; agus cha b'fhada gus na choisinn e dha féin an t-ainm air a' bheil e air a ghairm ann an eachdraidh na h-Alba,—“Lachunn Mór nan ioma' buaidh.”

B'e Iarl Earraghaidheal, MacCailein Mór, bràthair-a-mhàthar; ach ged a b'è, agus ged a b'è an duine bu chumhachdaiche air an àm sin 'san dùthaich, gidheadh thug Lachunn Mór gu cùntas e airson an dòigh anns na chreach e féin agus na Caimbeulaich cuid do dh'fhearann Chloinn-Illeathain, gu h-àraidh Eilean Luing, far na loisg iad gach tigh, agus na spùinn 's na mhill iad gach duine 's gach teaghlach;—agus mór agus cumhachdach mar a bhà MacChailein, b'éigin da maitheanas iarraidh air Lachunn Òg, mac a pheathar, agus làn dìol a phàigheadh airson gach millidh agus sgrios a rinn e.

Anns a' bhliadhna 1577, chaidh Lachunn Mór a mach do Dhun-Éideann a choimhead an Rìgh. Bha 'chùirt an sin cruinn, agus flaithean, uaislean, agus morairean na dùthcha, uile san làthair. Chuireadh urram anabarrach air Lachunn Mór. Cha robh sa' chùirt

uile a choimeas. Thachair do dh-Iarl Athull a bhi sa' chùirt, e féin agus a theaghlach. Bha naimhdeas coimheach eadar an teaghlach so agus teaghlach MhicChailein Mhóir. 'San àm sin, bha spéis ard aig Iarl Athull do Lachunn Dhubhairt, airson an tillidh a thug e á Mac-Chailein, agus mar a smachdaich se e. Chuir an Rìgh roimhe, nam b'urrainn da, pòsadh a dheanamh suas eadar Lachunn Mór agus nighean Iarl Athull. Cha robh so doirbh r'a dheanamh. Bha a' chàraid òg toileach; bha 'n seann Iarla anabharrach toileach, agus gheall e tochar mór. Thainig oidhche a' chòrdaidh, 's bha gach nì air a shocruchadh. B'éiginn do Lachunn dol dachaidh mum pòsadh e; agus dh'fhàg e 'chùirt, a' gealltainn gu'm biodh e air ais á Muile co luath 's a b'urrainn da. Ach thachair dha gabhail rathad caisteil Iarla Ghlinne-Càrn, far na chuir e seachad latha no dhà. Bha nighean aig an Iarla so thug bàrr air baintighearnan na rìoghachd ann an àilleachd. Ghrad dhì-chuimhnich Lachunn Mór nighean Iarl Athull, ris an robh e fo ghealladh pòsaidh. Ceart shuarrach mu gach gealladh, thairg e a làmh do'n àilleagan chiatach so; agus bha iad air an pòsadh! Chuir so corruich mhór air an Rìgh, agus air Iarl Athull; agus cha b'iongatach è. Chaill Lachunn càirdeas an Rìgh, agus bha Iarl Athull 'na nàmhaid da fhad 's bu bheò e.

Bha Aonghas Ìleach (se sin, "Dòmhnallach Mór nan Eileanan"); MacDhòmhnuill, pòsda ri piuthar Lachuinn. Bhuineadh Ìle agus Cinntire, agus mórán do dh'fhlearann eile, do'n duine chumhachdach so. Bha an dithis dhaoine so, Aonghas Ìleach agus Lachunn Mór Dhubhairt, air ioma dòigh cosmhuil r'a cheile—dàna, misneachail, uaibhreach, àrdanach; agus is daor a dh'iol an dà chinneadh air a shon so. Cha robh ach fuil, agus losgadh, 'us fòirneart, 'us creach, fhad 's a bha iad beò; agus chaill iad, le'n caisteil, a' chuid bu mhò do'n oighreachd mhór a thainig a nuas d'an ionnsuidh o'n sinnsearaibh. Lìonadh e leabhar, 's cha bu leabhar beag, mion-chùinntas a thoirt air gach còmhstri bha eadar Cloinn-Dòmhnallach Ìle agus teaghlach Dhubhairt ri linn Lachuinn Mhóir. Innsidh sin an dòigh anns na thòisich an cogadh sgriosail eadar an dà chinneadh threun so—còmhstri bha anabharrach caillteach dhoibh taobh air thaobh.

Anns a' bhliadhna 1585, bha Dòmhnall Gorm Shléite, le mórán do Chloinn-Dòmhnallach, a' dol do dh-Ìle às an Eilean Sgitheanach, a dh'amharc a charaid Aonghas Dòmhnallach, tighearn Ìle, bha 'chòmhnuidh 'na chaisteal ann an Dùn-Naomhaig. Thainig sìd choimheach, a thug air Dòmhnall Gorm agus na bha maille ris fàsadh a ghabhail air ceann-mu-thuath Eilein Diùra, a bhuineadh do MhacÌlleathain Dhubhairt. Air a' cheart là sin, bha dithis uaislean do Chloinn-Ìlleathain, a chaidh a stigh do chala eile ann an Diùra, dlùth do'n àite 'n robh Dòmhnall Gorm agus a luings—dithis dhaoine 'chuir a mach air an ceann-cinnidh, agus aig nach robh a chridhe tighin 'na làthair. 'Se b'ainm do'n dithis dhaoine so, Ùisdean MacGhilleasbuig Chlòrich agus MacDhòmhnuill Theirich. Chuir iad so romhpa anbarra comhstri a thogail eadar Dòmhnall Gorm agus Lachunn Mór. Air feadh na h-oidhche, dh'éirich an dithis dhaoine so, agus chreach agus thug

iad leò spréidh Chloinn-Illeathain a bha air feurach dlùth do'n àite 'san robh Dòmhull Gorm agus a dhaoine. Thug iad leò iad, thog iad an siùil, agus dh'fhàg iad Diùra.

Thachair dìreach mar a shaoil an dithis dhroch dhaoine so. Cha luaithe 'dh'ionndrain Clann-Illeathain an cuid spréidhe, na thug iad Dubhairt orra, a dheanamh an gearain ri Lachunn Mór. Chruinnich esan a chuid daoine; bha gach bìrlinn fo uidheam; agus ràinig e Diùra, far an robh Dòmhull Gorm fhatlast, agus a chàirdean. Gun fhacall a labhairt, no aobhar air bith thoirt seachad, ghrad bhuail Lachunn Mór agus a cheatharnaich air Clann-Dòmhnuaill, aig àite ris an canar an Cnoc-Breac, far na chuireadh an ruaig orra, le mór àr. Mharbhadh trì-fichead do Chloinn-Dòmhnuaill; agus bha Dòmhull Gorm féin, gun teagamh air bith, 'san àireamh so, mur bhi gu'n do thachair dha bhi 'na chadal 'na bìrlinn, agus gun fhios aige ciod a bha 'dol air aghart.

Phill e do Shléite, a' bòideachadh dioghaltas a bhi aige air Lachunn Mór, a thàinig air mar so, agus gun fhios c'arson. Chuir e 'fios do gach teaghlach do Chloinn-Dòmhnuaill air feadh Gàidhealtachd Albuinn iad a bli deas gu seasamh leis, agus aicheadhail a thoirt a mach airson na fala a dhòirteadh air Innis a' Chnuic-Bhrìc. Chruinnicheadh sluagh Ìle, Chinntire, Shléite, Ardnamurchan, Shuaineart, Mhùideart, agus Uist, a' chinne deas 'us tuath; agus, do réir coslais, bha Lachunn Mór an impis a bhi air a sgrios. Ach sgrìobh an Rìgh litir a dh'ionnsuidh MhicLeòid Dhunbheagain, agus MacLeòid na h-Earradh, iad a sheasamh le Lachunn Mór; agus chuir e teachdaireachd a dh'ionnsuidh Chloinn-Dòmhnuaill gu'n seasadh e Clann-Illeathain, a dheòin na dh'aindeion, an aghaidh gach feachd a b'urrainn doibh a thoirt 'nan aghaidh.

Chaidh Aonghas Dhun-Naomhaig le litir an Rìgh do Dhubhairt, a dh'fheuchainn am b'urrainn da a' chùis a shocruchadh le 'bhràthair-céile, Lachunn Mór. Dh'fhàiltich Lachunn Mór e gu cridheil, agus rinn e cuirm mhòr air a shon; ach 'nuair thainig iad gu gach cùis a shocruchadh, thuirt Lachunn Mór nach riaraicheadh nì bu lugha e na dara-leth Eilein Ìle fhaotainn mar oighreachd dha féin agus d'a shliochd gu bràth. Cha robh math do dh-Aonghas Dhun-Naomhaig facall a ràdh. Sparradh e féin agus a dha mhac òg, a bha maille ris, anns an Toll-Dubh, prìosan dorcha ìosal ann an Caisteal Dubhairt, agus na h-uil' aon do na daoine bhia maille ris!

Cha robh comas air, thug Aonghas dha na dh'iarr e—cha robh math a dhiùltadh. Chuir e a làmh ris na còraichean; agus fhuair e mach as a' phrìosan, air chùmhanta gum fàgadh e a dhithis mac, agus cuid a dh'uaislean eile do Chloinn-Dòmhnuaill a bha maille ris ann an Dubhairt, mar urrasan gum biodh an réit air a seasamh, agus gu'n tugadh Aonghas do Lachunn Mór seilbh an dara-leith Ìle mar a gheall e.

Chaidh Lachunn Mór 'na dhéigh so a ghabhail seilbh anns an oighreachd 'an Ìle, do reir a' chòrdaidh a rinneadh. Cha d'thug e leis armailt air bith, ach buidheann thaghta do ghaibgich chàirdeil d'a chinneadh féin; agus thug e leis Seumas Òg, mac Aonghais, oighre

Ìle, a dh'fhàgadh ann an Dubhairt le 'athair, mar bharantas airson coimhlionadh na réit a rinn iad.

Ràinig Lachunn Mór caisteal a bhuineadh dha ann an Eilean Loch Guirm, anns an Ruinn Ìlich; agus an so dh'fhuirich e fad latha no dhà. Thainig litir air muin litir d'a ionnsuidh o 'bhrathair-céile, a' toirt cuireadh dha tighin do Chaisteal Mhaolantraigh g'a choimhead, agus Seumas Òg a thoirt maille ris, a thaobh gu'n robh fadal mór air a mhàthair fhaicinn. Chaidh MacIlleathain, le ceithir-fichead agus sèa pearsa maille ris, do Mhaolantraigh, a choimhead Aonghas Ìlich. Thachair so mu mheadhon an t-samhraidh, anns a' bhliadhna 1586. Rinn MacDhòmhnuill cuirm mhòr, agus thaisbean e gach gnè chàirdeis do MhacIlleathain; ach mhothuich baintighearn Aonghas, piuthar Lachuinn Mhóir, gu'n robh nithe 'dol air aghaidh nach robh a' còrdadh rithe, agus dhùisg amharus 'na h-ìntinn gu'n robh foill ri dheanamh air a bràthair. Thug i sanas da. "Tha'n oidhche stoirm-eil," ars' ise, "'s bu chòir do gach buachaille sùil a bhli aige air a thread." Thuig Lachunn Mór mar a bha 'chùis. Cha chaidleadh e sa' chaisteal, mar bu mhiann le Aonghas; ach thug e sabhal feòir air, far an robh a chàirdean agus a ghillean; agus thug e'n aire gu'n robh Seumas Òg, an t-oighre, leis. Air a' mheadhon-oidhche, chuartaich Clann-Dòmhnuihl an sabhal anns an robh Lachunn Mór agus a chàirdean 'nan cadal, agus Aonghas Ìleach air an ceann! "Leig a stigh mi," ars' Aonghas. "Dh'fhàg thu mi gun deoch-an-dorus a ghabhail leam; agus imridh tu òl orm a rithist mu'n caidil thu." "Cha'n òl," arsa Lachunn Mór. "Bha ar sàth dibhe againn le chèile. Ach ma tha tart ort air déigh fuil Chloinn-Illeathain, cha'n ann gun strigh 's gun fhios c'arson a thaomas tu aon dileag dhi an nochd—'s éiginn gu'n coisinn thu gu daor i." Ghrad dh'éirich Clann-Illeathain—tharruing iad an claidhean sgaiteach. Thog Lachunn Mór Seumas Òg air a ghuallainn chli; dh'fhosgail e 'n dorus; agus, le 'chlaidheamh buadh-mhor, bha e ann am prioba na sùl an sàs an Clann-Dòmhnuihl. Ghlaodh an leanabh gu h-eagalach, aon uair ag asluchadh air brathair-a-mhàthar, agus a rithist air 'athair a theasraiginn. Chunnaic Aonghas Ìleach, mur cuireadh e stad air an iorghuill, gu'n cailleadh e a mhac. Mu dheireadh, dh'arr e maitheanas air Lachunn Mór. Gheall e, air 'fhacall 's air 'onoir, nach deanadh e tuille foille no lochd air, ach e a striocadh. Cha robh comas air; mhothuich Lachunn Mór gu'n robh fichead 'na aghaidh airson a h-aon a bha air a thaobh, agus strioc e. Cheangail Clann-Dòmhnuihl na Leathanaich fear ri fear, agus chuir iad 'am prìosan iad! Bha dithis ann nach striocadh—Leathanach a mhuinntir na Morbheinne, agus MacDhòmhnuill Theirich, a b'aobhar do'n bhlàr a chuireadh ann an Innis a' Chnuic-Bhric ann an Diùra. Chaidh iadsan a stigh do thigh a bha dlùth, agus chuir iad Clann-Dòmhnuihl gu dùlan! An déigh iomadh oidheirp air an glacadh, chuireadh an tigh ri theine, agus loisgeadh an dà churaidh ghasda so.

Air an là-màireach, thugadh a mach na prìosanaich, air an ceangal gu cruaidh fear ri fear, agus chrochadh dithis diubh an làthair Lachuinn Mhóir. "An ann mar so," arsa Lachuinn, "a tha thu 'dol a chumail

t'fhacaill ?” “Facall ann no ás,” aris' esau, “tha thu nis a'm eisi-meil ; agus cha dealaich mi ruit aig am bi mo làn aicheamhail agam.” Mar so, chrochadh dithis agus dithis na h-uile latha, gus nach rohh a h-aon air an tèarnadh, do cheithir-fichead agus sèa, ach Lachunn Mór agus brathair-'athar, Iain Dubh na Morbheinne, duine co treun fhogh-aiteach 's a bha d'a chinneadh.

Air an latha anns an robh Lachunn Mór agus Iain Dubh na Morbheinne r'an crochadh, dìreach mar a bha Aonghas Ìleach a' dol air muin eich gu sealladh a bhi aige air a' chùis, ruith an t-each air falbh leis. Fhuair e droch leagadh, agus bhris e a chas. Thèaruinn so air an àm beatha Lachuinn agus Iain Duibh na Morbheinne. Chuireadh air an ais do'n phrìosan iad. Chuala 'n Rìgh mar thachair. Chuir e teachdaire do dh-Ìle—chaidh MacCailein Mór, ann an ainm an Rìgh, a dh'fhaotainn saorsa do Lachunn Mór, mac a pheathar. Dh'aontaich Aonghas a chead a thoirt do Lachunn Mór, air cùmhnanta nach iarradh e gu bràth earrann air bith do dh-Ìle tuille—nach tigeadh e féin no a dhaoine tuilleadh a chur dragh air Cloinn-Dòmhnuaill ; agus, mar bharantas gu'n robh an cùmhnant so daingeann, bha an Rìgh agus MacCailein Mór ri ochdnar òganach urramaichte 'chur 'na chomas, mar urrais gu'n robh an réite seasmhach. Chòrdadh uime so ; agus b'iad na h-urrais a thug iad dhà—Eachunn, mac Lachuinn Mhóir ; Alastair, bràthair MhicLeòid an Dùin ; dà mhac do Mhac-Ionmhuinn an t-Sratha ; dithis mhac do MhacNèill, Bharra ; Ailean, mac do Mhac-'ic-Eòghain, Airde-gaibhre ; agus Dòmhnall, mac MhicIlleathain, Charn-bruth. 'Nuair a ràinig iad so Dùn-Naomhaig, fhuair Lachunn Mór chomas a chas ; ach chuireadh Iain Dubh na Morbheinne gu bàs !

Bha mac aig Iain Dubh 'na chaisteal ann an Ardtoirinis sa' Mhorbheinne, Ailean Òg, sèa-bliadhna-déug a dh'aois ; agus 'nuair a chual' e gu'n do chuir Clann-Dòmhnuaill 'athair gu bàs, chruinnich e buidheann do Chloinn-Illeathain, agus thug e Ardnamurchunn air, gu aicheamhail a ghabhail air Cloinn-Dòmhnuaill. Mhurt, agus loisg, agus chreach e Ardnamurchunn, gus an robh MacIain làn-thoileach réit a dheanamh—stròic mhór do'n dùthaich a thoirt dà mar oighr-eachd, agus a nighean, Ùna, thoirt dà ann am pòsadh.

San àm cheudna, chruinnich Lachunn Mór a dhaoine. Thainig MacLeòid Dhunbheagain agus MacDhomhnuill-Duibh g'a chuideachadh le'n cuid armailt—na ceudan birlinn làn dhaoine—agus ruigear Eilean Ìle ; agus ma ruig, b'e sin ruigheachd na dunach do'n eilean thruagh ! Chuir iad an ruaig air Aonghas Ìle agus a dhaoine. O dheas gu tuath, mhill iad an t-eilean àillidh. Chuir iad sèa ceud pearsa gu bàs—seadh, a h-uile duine comasach air airm a ghiùlan. B'i sin bliadhna na bas-bhualaidh agus a' bhròin do mhuathan Ìle ! Theich Aonghas do Chaisteal Dhun-Naomhaig. Chuairtaich Clann-Illeathain, Clann-Leòid, agus na Canronaich, an t-àite ; ach thainig a' bhaintighearn a mach, agus rinneadh còrdadh ùr. Fhuair Lachunn Mór còir air dara-leth Ìle. Rinneadh réit, agus phill Lachunn Mór air ais do Mhuile.

Tha so a' toirt seòrsa do bheachd dhuinn air an staid thruagh anns an robh Gàidhealtachd na h-Alba 'san àm so. Cha robh ach losgadh, agus marbhadh, agus creach, agus fòirneart do gach seorsa 'dol air aghaidh anns gach cearna—gun lagh, gun cheartas, gun iochd, gun truacantas—an cinneadh uile fo smachd a' chinn-fheadhna, agus comas aige an gairm a mach gu murt agus losgadh mar a thogradh e, agus an cur gu bàs gun deuchainn gun fhianuis, ach dìreach mar thogradh e féin!

Chì sinn ciamar thainig a' chomhstri bha eadar an dà chinneadh ainneil so gu crìch 'san ath àireamh, anns an teid sinn air ar n-aghaidh gu bruadar Fhìr-Bhorora, blàr Loch Ghrunard, agus bàs Lachuinn Mhóir.

AN DUILLEAG SHEARGTA.

Sgaraichte bho'n stoc, a's reubta
O'n a gheig ri'n robh thu erocht',
A dhuilleag chrìonta, sheargta, bhrònach,
C'àit am bì do chòmhnuidh 'nochd?

FREAGAIRT.

Thùirling dealanach nan speuran,
Reub e leis na gengan àrd;
Sgealb e'n darag as a chéile—
Sgap e 'céutachd air a' bhlàr.
Shéid an doinionn as an fhàsach,
Bhrùchd i làidir bhàrr nan enoe;
Thaosg i 'm fad air uehd an t-sléibhe,
'N duille, 'gheug, an fhreumh, 's an stoc.

'S cianail sgìth, gun sìth gun sòlas,
M' ioman bhrònach-sa, gun fhois;
Tha gach osag 'ga mo threòrach,
Mar is deòin leath', thall 's a bhos.

Tha mo thurus dians' a' slor-ruith
'Steach do thìr na dì-chuimhn' bhuan;
Tuitidh 'n duille, 's seargaidh as
An ròs a's bòidheh' 's a's dreachmhor snuadh.

Oighean ait is àillidh snuadh,
Na deanaibh uaill á geal 'us dearg;
B' àluinn mis' measg dhuilleach uaine—
'Nochd, mo thruaighe! 'measg nam marbh.

'Chlann an anbharr 's na mòrchuis,
'Cuim an dean sibh bòsd dheth 'r cuid;
'Si 'n osag 's àirde thogas suas mi,
'Bheir a nuas mi anns an dus.

'Fhcaraibh òg, làn treòir is slàinte,
Dòchas ard 'us càileachd bhras;
'S tric bha latha grianach meallt', 's tha
'M foghar air a' gheamhradh faisg.

'Sheanaircan nan ciabha snèachd-ghèal,
Beachdaichidh an so le'r sùil :
Tha 'ur foghars' dol 'na dheann-ruith ;
Faicibh geamhradh air a chùl.

M.

Taobh Loch-Nis, 1841.

L A O I D H !

"Air thròcairibh an Tighearna gu bràth seinnidh mi : o linn gu linn, foillsichidh mi t'fhàirinn le m' bheul."—Salm lxxxix.

'Se do thròcair, Iehobhab, tha dhomh 'na bun sgéil—
'Na h-aoibhneas do m' chridhe, 's na h-uail ann am bheul ;
Do shaor-ghràs a mhàin o thoiseach gu crìch,
Air m'aigne thug buaidh, 's chuir mo chridh' fo chis.

Gun do thròcairean milis, cha'n fhaodainn bhi beò,
Oir peacadh mi-rìanail rinn m' fhàgail gun treòir ;
Ach trid do shaor-mhaithis gu'n chum thu mi suas,
'S an ti sin a dhealbh mi gu'n toir e dhomh buaidh.

Tha dorus do thròcair-sa fosguilt gach là
Do'n bhoehd 'us do'n fhéumach a bhuaileas gach trà ;
Agus peacaich thruagh fhalamh á Iosa ni bun,
Cha do chuir e uaith falamh, 's an feasda cha chuir.

'Si do thròcair an Ios' ni mo shaoradh o thruaigh ;
Air a ghlòir bidh mi 'séinn, a's air 'iognadh ni luaidh ;
'Se Iosa m' fhear-tagraidh, chaidh 'chéusadh a'm àit ;
'Sè 'n t-slighe, 'sè 'n fhàirinn, nach dìbir gu bràth.

A. S.

An t-Eilein Iileach,
Ceud Mhìos an Fhogharaidh, 1841.

NA BUANAICHEAN.

A Chuairteir Urramaich,

Tha fhios a'm nach 'eil aon d'an aithne cor nan Gàidheal ni's fhearr na sibhse, no aon a's deònaiche gu'n cuideachadh, agus deagh chomh-airle thoirt orra. O'n tha sibh a' cuartachadh nan gleann, chì sibh na tha 'tachairt ; agus tha cothrom agaibh air sanas a thoirt seachad 'nuair a bhios fàth earail, no rabhadh, a thoirt d'ar luchd-dùthcha. Ach ged a tha sibh fiosrach agus foghlumte, ceadaidhidh sibh dhomh a ràdh nach 'eil sibh uile fhoirfe 's na feartan sin. Cha'n urra' dhuibh a bhi anns gach àite, no na h-uile ni a léirsinn. Uime sin, ge nach urrainn sinne nithe 'chur sìos co fhileanta, shnasnìhor, no dealbhach, faodaidh sinn nithe thoirt fa' near a bhios chum féum dhoibhsan a ghabhas comhairle ; agus tha fios againn, a thaobh meud ur gaoil air na Gàidheil, agus air fìrinn, gu'n toir sibh àite sa' Chuairtear do nithibh a shaoileas sibh anns am bi féum.

Tha e teann air dà mhìos o'n bha mi a' dol mu dheas, ann an soitheach a bha làn do bhuaanaichean. Fhuair iad an t-aiseag fìor

shaor, airson an astair. Bha na h-uile aon ag ìnnseadh dhoibh gu'n robh iad a' dol air an aghart tuilleadh 'us luath. Bha mi uaithe sin mu-dheas, agus a' tilleadh air an t-seachdainn so 'chaidh, bha na buanaichean a' tilleadh dhachaidh 'nam buidhnean. Bha'n soitheach 'san robh iad co làn 's gu'n robh i 'n impis dol fodha. Bha iad 'nan suidhe 's 'nan seasamh innte, anns gach àite, iosal agus àrd. Mar a bha 'n t-sìd math, cha robh cunnart bàthaidh; ach bha beagan toileachaidh acasan a bha 'pàigheadh daor, o nach b'urrainn iad tighin a nìos, no coiseachd air clar na luinge. An àite bhì cliùthachadh nan Gàidheal, mar is minic a chualas, 'sann a bha Goill agus Sasunnaich fìor dhiombach; agus bha aobhar aca. Ge nach bu toigh leinn an còmhradh a chluinntinn, cha b'urrainn duinn a ràdh nach robh iad ceart.

Ach biodh gach duine 'gearan a bhoichduinn féin; 's ann a bha na buanaichean a' gearan gu robh iad fada gun fhàilbh, 's gu robh beag tuarasdail aca. 'Nis, tha sin duilich dhoibhsan a b'èiginn dol fada gu cosnadh, 's nach toir air ais ach fìor bheagan. Ach tha cuid diubh a dh'fhaodadh tàmh 'nan àite féin. Nan gabhadh iad gu cosnadh suidhichte, tha fios againn gu'm faigheadh iad tuarasdail chuimseach. Ach an gabh iad sin muinntearras? an ceangail iad iad féin gu ceann aimsir? 'S mór a's fearr leo mìos no dhà thoirt air falbh, 's a bhì 'nan tàmh fad a' gheamhraidh—seadh, agus cuid do'n earrach. Their iad, an àm falbh, gu'n toir iad tuilleadh as an taobh-deas na gheibheadh iad aig baile gu Féill-Màrtuinn. Feuchadh iad a nis cìod a th'aca 'n déigh tilleadh.

Ach, a Chuairteir, 'sann a tha 'rùn orm gu faicheadh iad 'nur duileagan a' bharrail a bha aig daoine eile orra, a dh'fheuch an smuainticheadh iad ciamar bu chòir dhoibh a bhì 'gabhail an rathaid, agus gum biodh fios aig daoine eile ciamar a tha iad a' caitheamh a chuid eile do'n bhliadhna aig an tigh.

Cha chuala mi nì nàr sam bith 'ga chur as an leith, 's cha mhò a chunnaic mi misg air neach, a mach o aon no dhà; ach bha mòran do mhi-dhreath ùmpa, na boirionnaich gu sònruichte. Nach fhaodadh iad a bhì glan? Tha 'uisge gu leòir an Cluaith; ach ged a thà, 's gann, tha dùil agam, gu'n do nìgh iad iad féin o'n a dh'fhàg iad an tigh.

Chuir mi nìos mo cheann sa' mhaduinn, agus sinn a chòir tìr, gu fàile cùbhraidh fhaotainn; ach 'sann a theabas mo thacadh le toit pìoba 's tombaca. Thuirt mi ri dithis a bha 'cath-shéideadh a mach an anail bhreothach thoiteach, nach robh e ceadaichte bhì 'gabhail pìoba san àite sin. Dh'imich iad ceum no dha o'n dorus. "A nis," arsa 'h-aon diubh, "faodaidh sinn a gabhail an so."

Bha do thòchd, do theas, agus do dhroch àile san t-soitheach, 's gum b'fhèarr a bhì 'g astar air rathad glan na bhì innte. Gidheadh, 'nuair a thaineas a steach do'n amar uisge, an saoil sibh an coisicheadh iad an cala, am feadh a bha ise dol tre na glasan, air àilghios an luchd-frithealaidh!

Ach ciamar tha 'mhniinntir sin a dh'fhaodadh cosnadh fhaotainn aig a' bhaile ré na cuid eile do'n bliadhna? Nì bheil sion aca r'a dhean-

amh aig an tigh—'se sin is math leò. Ciod a thug iad dachaidh?—fìor bheagan airgid. Chì sibh na gruagaichean gach latha féille 'tighin do'n aifrionn le nithe rìomhach, 's na fleasgaich ann an éideadh nan Gall. Có ach iadsan! 'Am beagan ùine, bidh iad a' bleid, air a' bhochduinn; agus ma bhios dùil ri min fhaotainn á Glaschu, cha nàr leò tighin a dh'iarraidh cuid a ghleidheadh dhoibhsan!

Ciamar tha iad a' caitheamh an ùine fad na dùdlachd?—Thà, a' dol o thigh gu tigh, gun char a dheanamh, gun ghnìomh 's am bi feum. An toir iad làmh air leabhar?—'S leòir leò sin a dheanamh san sgoil. Ciod, ma tà, ris a' bheil iad?—Cainnt dhiomhain agus tuaileas. Inn-sidh mi dhuibh an fhirinn, a Chuaireir, 's na ceilibh i. Ged fhuair iad na sgrìobhaidhnean naomh, cha'n eil iad r'a fhaicinn. Tha iad a' call a' bheagan sgoil a fhuair iad; agus cha'n ioghnadh, 'nuair tha leisg air an ceangal co mór 's nach dean iad an car a's lugha mur faigh iad dìoladh na's mò na dh'iarradh iadsan tha 'm freasdal cos-naidh 's na bailte móra, far nach faigh iad ni sam bith gun cheannach. Agus ciod tha 'leanailt an lorg gach nì dheth sin?—Tha iad a' toirt ioma gne thinneis dhachaidh, a tha iad a' faighinn 's na bailte móra, agus far a' bheil iad a' taghall; tha cuid dhiubh féin a' creanachadh air, agus feadhain eile 'ga ghabhail dhiù. 'S diomhain do léigh féin a sparradh orra bhi glàn; an creid iad gur h-ann o òtrach agus o bhréine tha teasach ag éiridh? 'Sann 'an tighean ìosal, bochd, salach, a tha easlaintean; agus bithidh móran 'gan gabhail sin o chéile.

Tha na Gàidheil cruadalach tapaidh, ach an toir iad ach sgobadh? An lean iad bunailteach air obair? 'S math leò bhi 'gam moladh, ged tha barrachd feum aca air an fhirinn innseadh dhoibh. Foadaidh i bhi searbh leò; ach mo bhios i chum an leas, bithibh co math 's a leigeadh a mach dhoibh.

D.

Mios-Deiridh an Fhogharaidh, 1840.

LITIR BHO FHEAR DHRUIM-AN-TORRAIN,

Á NEW ZEALAND, a chum an Olla Leòdaich, Ministear Sgìreachd Chalum-Chille, ann an Glaschu.

WELLINGTON, PORT-NICOLSON,
15th February, 1841.

'Uasail Ionmhuinn,

A réir mo gheallaidh, tha mi 'nis a' dol a' sgrìobhadh chugaibh. Ràinig sinn an dùthaich so gu sàbhailte air an 27th de'n mhios-dheirionnach. Thàinig, tha e fìor, loingeas ni b'aithghiorra na thainig sinne; ach riamh cha d'thainig long-imrich thar cuan bu thugaidiche agus bu sheasgaire. Cha do ghabh an long tonn a stigh blo na dh'fhàg i Clnaidh, 's cha robh uiread agus facall de aimhreit no de thuasaid air bòrd. Fhuair triùir chloinne bàs, agus rugadh seisear. Chum mi leabhar, a thoirt mion-chùnntas air

gach ni a thachair bho na thog sinn acair. Tha aon de na balachain dìreach ag obair air 'ath-sgrìobhadh, gu a leth-bhreac a chur chugaibh. 'Nuair ruigeas e, chì sibh nach ruig neach air bith a leas eagal a bhì air an cuan a mharcaidh.

Thainig a' chuid a's mò de dhaoine do'n dùthaich so tuilleadh a's tràth. Tha'm fearann doirbh r'a thomhas, agus an luchd-tomhais cho teare, 's gu bheil cuid ann a tha nis ré bliadhna a' feitheamh, agus nach d'fhuair an fearann fathast. Chuir so, agus an seasamh a mach a rinu a' Phàrlamaid an aghaidh a' chomuinn, grabadh car tamuill air gach guè de leasachadh; ach a nis tha togail aitreabh, leasachadh agus réiteach-fearainn, agus pàirceadh, a' dol air an aghaidh gu foirmeil. Tha'm fearann a thugadh dhuinne mu thuaiream ceithir-fichead mìle as so, àite ris an can iad *Wanganui* (*Aungamhna*?), far am bheil baile-mór ùr r'a shuidheachadh. 'Sè fearann a's tioraile na so, ach cha'n eil uisge aig soithichean chuige a thairgeas os-ceana trì-fichead tunna 'sa deich. 'Si'n acarsaid a' chuid a's fèarr de'n àite so. Tha i dìreach coltach ri Tobair-Mhuire, na'm biodh Eilean-a'-Chalbh innte. Tha i mu dheich-mìle-fichead mu'n cuairt, agus bho sheachd gu dà-aitheamh-dheug air doimhnead. Tha anns a' bhaile so (*Port-Nicolson*) cheana 2,800 bho'n Roinn-Eorpa, agus 500 de nàistinne na dùcha; agus air mo shon féin dheth, bhithinn làn thoilichte far am bheil mi—cho toilichte 's gu'n do ghabh mi aonta thrì bliadhna de thigh le leth-acair fhearainn, gus am faigh mi m'fhearann féin, suas an Auin, ann an gnè de òrdugh. Bha'n tigh, 'nuair a ghabh mi e, seach na chunnaic sibh riamh, macsamhailt nan taighean-cleito 'chunnaic sibh anns a' Ghaeltachd—dà-fhichead troidh air fad, agus oich-troidhe-deug air liad, gun bhalla-tarsuinn gu chailbhe; ach, le cuideachadh nan saor Gàelach a thainig leinn, tha nis ùrlar-clàraidh agus gach goireas ann.

Fhuair mi àite ann an seirbhis a' Chomuinn cho luath 'sa ràinig mi, a chuidich mo theaghlach a chumail gu measail. Tha mi'n ceart uair ag amharc air rathad-mór a tha an Comunn a' deanamh bho'n bhaile gu taobh eile na h-acarsaid, chum obair a thoirt do na thig a nall, gus am faigh iad ni's fhearr. Tha iad a' faotainn puund-Sasunnach 'san t-seachdain, agus am biadh; agus a leigeadh fhaicinn duibh a' miag a th'air na Gàeil, cha'n eil thar dusan diubh an digh ris an obair so; agus cha bhiodh iad so féin ris, mur bhì nach 'eil ann' ach balachain agus seann daoine. Gu fortanach, fhuair sinn còrr a's mìle de'n rathad a chrìochnachadh anns an fhasan Ghàelach mun d'fhàg na làmhnan a b'fhearr sinu; agus, gu dearbh, cha bheag an t-ioghnadh a chuir e, cha'u ann air na nàistinean anghàin, ach mar an ceudba air muinntir a thainig do'n dùthaich roimhinn. 'Se so an ceud leasachadh coitcheann a thòisich ann an *New Zealand*, agus, ge nèanach r'a innse, le Gàeil na h-Alba! Tha iadsan a dh'fhàg sinn a' deanamh a nis bho 6s. gu 7s. san latha;—saor agus sàbhadairean, 10s. san latha. Tha searbhantan a' faotainn bho £14 gu £25 sa' bhliadhna, le biadh, 'us aodach, 'us leaba. Tha'n t-ionlan de na Gàeil ann an so mu'm

thimehioll-sa. Thog iad tighean beaga air làraich a gheibh iad an nasgaidh, le fearann mar is urrain iad a réiteach, fad dà bhliadhna. Na dheigh sin, theid màl a chur air le luchd-meas.

Tha searmoin againn bho Mhaighstir Macphàrlain gach dara Sàbaid. Air Di-dòmhnaich so 'tighin, tha e ri searmoin Ghàelie a thoirt dhuinn. Ann an aon fhaeall, tha ar suidheachadh cho seasgair agus cho sona 's a b'urraim ar càirdean a's fèarr iarraidh no 'ghuidhe.

Tha mi 'feòraich dhiubh an dràst 's a rithist am bu mhath leò tilleadh do'n Ghàeltachd, agus 's éiginn domh aideachadh nach 'eil a h-aon leis nach bu mhiannach dùthaich an gràidh fhaicinn a rìs ach daoine Ardnamorchuan. Thuirte seann fhlighheadair bho Chille-chòmbain rium, a bha ré iomadh bliadhna 'faotainn a' bhàis leis an aeras, gu'n robh e 'm barail gu'n do dh'ith e de fheòil 'na theaghlach, o'n thainig e gu *New Zealand*, barrachd 's na dh'itheadh ann an Ardnamorchuan gu léir 'san ùine ehendna! Bha fear, Iain Cameron bho Achroinich, a làthair 'san àm—duine measail, do'n d'thug 'ur bràthair teisteanas gasda, agus aig am bheil teaghlach laidir. Ars' esan, "Tha déigh mhór again air Ministear na Morbhainn, agus an Siorram, *Gregorson*, fhaiciun; airson na dùcha, tha mi suarrach uimpe." Thòisich e 'n sin, agus thilg e suas tighin-a-stigh a theaghlach; agus, 'nnair chunnaic e gu'n d'ràinig e còrr a's £300 sa' bhliadhna, ars' esan, "Tha mi cho mhath dheth ri cuid de thighearnan na Gàeltachd."

Theagamh gu'n abair sibh 'nur n-inntinn féin gu' bheil mi 'cur suas na dùcha;—cha'n eil mi ach ag innse na *fìrinn*. 'San àm cheudna, bheirinn rabhadh do m' luchd-dùcha gun iad a tighinn an so gun phailteas airgid, mur urrainn iad obair le'n làmhan. Arson na slàntinnean dheth, cha'n eil air uachdar an t-saoghail na's fearr. Tha gaothan àrd againn, ach gun anbharr fuachd no teas. Tha sinn a nis sèa seachduinean ag obair air an rathad mhór ùr so, gun aon latha bristeach. Cha robh againn fathast thar dà phaidhir phlaideachan san oì'che, agus tha iad ag innse dhuinn nach bi e dad ni's fuair re a' gheamhradh. Cha'n fhaea mi fathast teine 'san dùthaich, ach anns a' ehidsin. Tha'm bàgh air chrith le iasg de'n t-seòrsa a's miaghaire; agus airson eiserean, coilleagan, faochagan, agus an leithide sin, cha'n eil tomhas orra. Tha'n tuarsasdal cho math, 's gu bheil sinn a' fàgail an iasgaich do na nàistinean; agus tha iadsan a' nis suas ri luach-a-peighinn cho math, 's nach h-ann an nasgaidh a cheannaichear bh'uatha. Tha sinn a' pàigheadh air, faodaidh mi a' ràdh, a' phris tha sibh a' pàigheadh an Albainn. Tha'n fheòil bho 10d. gu 1s. am punnd; muilt-fheoil, bho 8d. gu 10d.; ìm, bho 2s. gu 3s.; càise, an t-aon ni; tea, 4s.; siùcar, bho 4d. gu 6d. am punnd; uibhean, 6s. an dusan, ach cha'n fhada gus an tuit iad so a'm pris; eunlaith, bho 10s. gu 14s. a' phaidhir. Cheannaich mi dà mhart, air na phàigh mi £20 an t-aon; làir agus loth air £80. Cheannaich mi iad so, agus odhaisg, bho chaipitin na luinge; agus 'se so, le dà nircin, ceithir chearc, agus coileach, a ghibht e do m' mhnai, mo stoc an ceart uair.

Gheibh sibh beachd air ar n-eagal roimh na nàistinean, 'nuair dh'innseas mi dhuibh, na trì gunnachan agus na dagachan a cheannaich mi ann an Glaschu, gu'n do reic mi iad, air chor 's nach 'eil a nis gunna no daga againn. 'S éiginn aideachadh gun h-ann a chuireadh iad nàire air iomadh d'ar luchd-dùcha, buidheachas do na daoine diadhaidh a thug dhoibh an comas. Tha mu thuaiream leth-cheud dhiubh dlù dhuinne, aig am bheil ùrnuigh agus sailm 'nan teaghlaichean gach maduinn agus feasgar.

'S éigin domh nis crìoch a chur air an litir chabhlagaich so, le m' mhìle beannachd chugaibh féin, agus gu 'r baintighearna 's ur teaghlach gràdhach—guidhe leis am bheil mo bhean a' co-chòrdadh le 'h-uile chridhe.

DÒNULL DÒNULLACH.

Fairbheanadh.—Ma chluinneas sibh long a bhi 'seòladh bho Chluaidh, fiach an cuir sibh chugainn àireamh no dhà de “Chuir-tear nan Gleann.”

D. M'D. .

Air eadar-theangachadh le

MACTALLA.

PÒSADH A' CHEAIRD.

'Nuair a bha 'n Eaglais Easbuigeach air a cur sìos ann an Albuinn, agus nach robh comas pòsaidh no baistidh aig na ministerean a bhuineadh dhi, gun chunnart a bhi air an tilgeil ann am prìosan, agus ùladh tròm a leagail orra, bha duine fiachail, tuisgeach, deas-chaiunteach do'n t-seòrsa so a' gabhail an rathaid sa' Ghàidhealtachd, agus choinnich e buidhionn cheard air an rathad-mhór. Dh'aithnich iad gu math có è. Chuir iad stad air. Dh'innis iad da gu'n robh càraid òg sa' chuideachd aig an robh toil pòsadh, 's gu'n robh iad air tòir ministèir. Cha robh math dha diùltadh—chnartaich iad e, agus thuirt iad ris nach faigheadh e céum air aghart gus an ceangladh e an t-snaim.

“Càit a' bheil a' chàraid òg?” ars' esan. “Seasadh iad suas.” Le so, thainig balach òg, robach, luideagach—gun bhoineid, gun ad, gun chaiseart—seòrsa do luideig stròicte, bha uaireiginn na chota-goirid, air a dhruim—agus lùireach bhroineagach do sheana bhriogais, nach d'ràinig a ghlùn. Ach, 'na dhéigh sin uile, bha e 'na bhalach aoidheil, iasgaidh, luaineach; agus bean-na-bainnse cho coltach ris féin, air gach dòigh, 's a dh'fhaodadh bith—caileag òg mn thuaiream oichd-bliadhna-deng a dh'aois—a falt fada, co dubh ri it an fhèirein, a sìos air a h-amhaich 's air a h-uchd 'na dhuala tròm—a sùil mar dhearcag an tuim—a h-aodann air a losgadh leis a' ghréin, agus le breaca-sionain—seòrsa do chlia'-beag oirre, agus cota-bàn nach robh 'toirt móran fasgaidh dhi o'n fhuachd no bho'n ghaillinn—gun bhròg gun osan, ach dà chois foidhpe, agus aobrain cho cuimir sgiobalta 's a lùb feòirnein. Phòs am ministèir iad an

làthair fhuannisean—am pàrantan, am bràthairean, 's am peathraichean san làthair.

'Nuair a bha 'm pòsadh seachad, thàinig an seana cheard mór, rìgh na cuideachd, air aghaidh, agus thug e, ann an ainm nan ceard 's nam bana-cheard, mìle taing do'n mhinisteir. "Ach," arsa' esan, "tha trì nithe fhathast r'a dheanamh, agus cha'n fhaodar leibh an diùltadh. Air tùs, thugaibh dhuinn, fo ar làimh, teisteannas gu'n do phòs sibh a' chàraid òg, air eagal gu'n abair iad 'na dhéigh so nach robh iad idir air an ceangal r'a chéile le pears'-eaglais." Cha robh e comasach do'n mhinisteir so a thoirt doibh air an dòigh chumanta, agns 'ainm a chur ris; ach thug e mach pàipeir agus peann, agus thug e dhoibh an teisteannas a leanas:—

"Tha mise 'n so a'm shuidh' air cloich,
A' pòsadh Esan ri Ise, 's Ise ri Esan.
Cha'n eil leud mo bhoise do dh'aodach air Ise,
'S cha'n eil falach a th—ne air Esan;
Ach fòghnaidh Esan do Ise, 's Ise do Esan."

Chuir e 'ainm ris an telsteannas so, agus bha 'n ceard-mór toilichte. "Ciod tuille tha 'dhì ort?" arsa 'm ministeir; "nach leig thu leam triall a nis?" "Cha leig," arsa 'n seana cheard; "cha bhiodh sin sealbhach, gun òl air a' chàraid òg." Cha ghabhadh an ceard diùltadh, agus b'éiginn do'n mhinisteir sgaile dhrama ghabhail, agus greim do'n bhonnach-bhainnse; agus theagamh nach robh so 'na chruadal mór, air monadh Gàidhealach. "A nis," arsa 'n ceard, "mo mhìle, mìle taing! Séid suas do bholg, Eachuinn Ruaidh," 's e 'smèideadh air giullan beag a bha dlùth dha, agus piob fo 'achlais. Sheas a' chuideachd gn taobh. "Ciod so a nis?" arsa 'm ministeir. "Cha'n eil ach aon nì eile, 'dhuine ghaolaich—gu'n imir sibh 'Gille-Calum dà pheighinn' a dhannta le ban-rìgh nan ceard." "'Ne mise?" arsa 'm ministeir. "Da rìribh, sibh féin dìreach a dh'imreas sin a dheanamh," arsa 'n ceard. "Fosglaidh mi féin an dannsa le bean-na-bainnse—bean òg mo dheagh mhic; agus so agaibh màthair fir-na-bainnse, mo bhan-rìgh féin; agus chuunaic mi latha nach amhairceadh pears'-eaglais féin sìos oirre." Rinn am ministeir na b'urrainn da chum dol as o'n dannsadh; ach cha robh math dha labhairt. Thòisich a' phìob. Dh'éirich an ceard-mór agus bean-na-bainnse; agus thàinig an t-seana bhana-cheard, agus thog i am ministeir, le 'chasaig dhuibh 's le 'ghrnaig. Cha do chum iad fad' e a' dannsadh; ach coma có dhiù, chuir an t-seana bhana-cheard mu'n cuairt 's mu'n cuairt e, gns an robh tuainealaich 'na cheann, agns 'anail 'na nehd.

Fhuair e as mu dheireadh; ach, fhad 's bu bheò e, cha robh àm air an d'thàinig na ceaird an rathad, nach do thaghail iad, agus nach d'fhàg iad leth-dusan do na spàinean a bh'fhearr a b'urrainn iad a dheanamh, aig a' mhinisteir chòir. 'S iomadh latha a dh'innis e féin an sgéul, a' call a lùis le gàiricich.

MU DHÒIGHEAN AN FHREASDAIL.

A Shiar,

A chionn an urraim shònruichte th'agam fa chomhair dòighean iongantach an Fhreasdail, ann an rathad breitheanaïs am measg a' chinne-daonna, innsidh mi seann sgeul Iùdhach a dh'aithriseadh le *Ad-dison*—gu'n do cheadaicheadh do Mhaois aon uair, ann an co'luadar ri Dia, ceisdean fheòraich a thaobh riaghlaidh an t-saoghail; agus gu'n do dh'aithneadh dha, aig an àm cheudna, amharc sìos fodha air a' chòmhnard, far am fac e saighdear a' teachd a bhàn bhàrr eich a dh'òl á tobar a bha 'sruthadh a nuas o'n bheinn. 'Na dhéigh thainig balachan beag, agus fhuair e sporan òir a chaill an saighdear. Thog e 'n fhaodail, agus dh'imich e gun aon neach g'a fhaicinn, aona chuid a' falbh no 'tighin. Thainig a rìs seann duine a dh'ionnsuidh an tobair; agus an déigh dha 'totadh a chasg, shuidh e 'leigeil a sgìos. 'Nuair a dh'ionndraich an saighdear a sporan, phill e air a thòir; agus fhuair e 'n seann duine 'na shuidhe aig taobh an tobair. Air ball leag e amharas, agus dh'iarr e air an sporan a fhuair e a ghrad thoirt air lom; ach air do'n t-seann duine dol as àicheadh nach fhac' esan a dhubh no dbath, marbh se e air bheag seamsain. Dh'fhàs Maois air uile bhall-chrith le eagal agus iongnadh; agus bu mhiann leis reusanachadh, 'nuair mar so a chronaich an guth naomh e:—"Na gabh iongantas, a Mhaois, agus na bi fo bhuaireas; nì mò a dh'fheòraicheas tu do dh'àrd-bhreitheamh na talmhuinn c'arson a cheadaicheadh an gnìomh oillteil a rinneadh, agus air an robh thu fianuiseach. B'e 'n leanabh-gille, gun teagamh, bu chion-fà an seann duine chall a bheatha; ach thoir fa'near gu'n do mhort an seann duine ceudna athair an leinibh roimhe."—Bha freumh na cùis folaichte air Maois, ach lom, nochda do'n t-sùil air nach aom codal no suain. Ann an riaghladh an t-saoghail, amluil 's mar ann am frithealadh nan gràs, tha Dia mar so air uairibh a' dealachadh o'n dòigh ghnàthaichte, a dh'fhoillseachadh glòir a cheartais, ann a bhi 'cur an guimh breitheanasan folluiseach air luchd deanamh an uile, air seòl a bhrosnaicheas aire agus iongnadh. 'S dearc dhòmhsa innseadh an cumhachd leis an d'thainig ceud leughadh na beul-aithris roimh-sgrìobhte dhachaidh dh'ionnsuidh m'inntinn; cha'n e gu'm bheil mi 'toirt géill mar làn fhìrinn do'n uirsgen e féin, ach a chionn gu'n do dhearbh e orm, mar tha làmh neo-fhaicinnach an Tighearna ag oibreachadh ann an gnothuichean dìomhair an t-saoghail, air mhodh nach urrainn sinne idir a bhreithneachadh no 'thuigsinn. Ma riaraiheas e ur leughadairean-sa mar a riaraiheas e mise, tha mi deònach a thairgseadh, ann an dòchas gu faigh e àite sa' Chuairtear.

Ag guidhe soirbheachaidh math leibh, 's mi, le mór irioslachd, ur seirbhiseach fìor ùmhail,

J. K.

AM BAIGEIR DEAS-CHAINNTEACH.

Mar a bha mi aon uair (arsa *Mr Ritchie*) air mo thurus roimh bhaile mòr àraidh, thug mi sgrìob, mar is gnàth leò-san a bhios air tòir iongnaidh, a dh'fheuch ciod a chithinn. Mhothuich mi do dh'aon duine bochd, coltas fìor dhiol-deirce, 'na shuidhe 's a dhruim ri balla, a' feitheamh sìneadh na làimhe. Bha 'eudan eugnaidh glas-neulach, agus cha robh do dh'eudach slàn uime na dh'fholaicheadh a nàire. Cha d'thubhairt e smid, agus ghabh mise seachad; ach air dhomh dol beagan air m'aghaidh, thaisich mo chridhe, agus phill mi air m'ais, oir b'iongnadh leam nach do labhair e. "Ma tha thu aimbeartach," arsa mise, leth-chrosda, "c'arson nach 'eil thu 'baigireachd?" "Nach 'eil mi ris a sin?" fhreagair e. "Cha d'iarr thu dad ormsa, matà." "Nach d'iarr l 'N ann ri fala-dhà no fechaid orm a tha sibh? Seall an sin," 's e trisealachadh nan ragan a bha làthair do chòta bha uair-eiginn fasanta; "nach fhaic thu mo chraicionn ag eubhach troimh na tuill a th'air mo thriùblsair? agus mo chnaimhean ag eubhach roimh m' chraicionn? Seall air mo ghruaidh sheachdta, agus aogas na gorta 'am ghnùis l Nach ann a' baigireachd da rìribh tha mi le mìle teanga?"

Ead. le

IAIN DILEAS.

Gleann-Nibheis, 1841.

COMHAIRLEAN AITHGEARR.

IS AIRIDH EISDEACHD AGUS AN LEANTUINN.

'Se an nì a's fèarr do dhuine san t-saoghal so, dearbh chinntas a bhi aige air saoghal a's fèarr.

'S iad na trì nithe a's mò tha a dhìth air mac an duine sa' bheatha so, a thaobh na column, lòn, aodach, agus tàmh.

Nam b' àill leat tlachd a ghabhail ann ad lòn, agus blas taitneach a bhi air do ghnàth, gabh mo chomhairle agus saothairich air a shon.

Nam b' àill leat tlachd a bhi agad ann ad aodach, pàigh e mun cuir thu ort e.

Nam b' àill leat cadal agus tàmh agus suain shocrach fhaotain, thoir deagh choguis ghlan leat do d' leabaidh.

Dean na nithe so uile, agus bidh tu gu math dheth san t-saoghal so, agus a thaobh an t-saoghail ta ri teachd—Ma 's miann leat a bhi sona ann gu sìorruidh, lean ESAN a thubhairt, 'S mise an t-slighe. Earb 'na lobairt—lean 'eisimpleir—gluais 'na chéummannabh; agus mar so bha thu sona tèaruinte air son aimsir agus air son sìorruidheachd.

LEABHRAICHEAN ÙRA GÀILIG.

CEANN-IÙIL AN FHIR-IMRICH DO DH'AMERICA MU THUATH; or, *The Emigrant's Guide to North America.* By Robert Macdougall, Esq. Glasgow: J. & P. Campbell, 24, Glassford Street. 1841.

DHOIBHSAN a tha 'g ràdh gu bheil cànan nam beann a' failneachadh agus a' dol aog, tha anns an leabhar so cnaimh ùr aca gu

chagnadh. A' dol aog ! Ciamar a their neach 'na inntinn shuidhichte gu bheil a' chàinain sin a' dol aog, nach robh bho cheann bheagan bliadhnaichean 'ga labhairt ach ann an Gàeltachd na h-Alba, ann an Éirinn, agus anns an Eilean Mhanainneach ; ach a tha 'n diugh 'ga labhairt leis na cìochrain an America, agus 'ga searmonachadh an *New Zealand* agus an *Australia Felix* ?

“ Mhair i fós, 's cha teid a glòir air chall,
A dh'aindeoin gò 'us mìrun mòr nan Gall.”

Chaidh an leabhar a tha air ar bòrd a nis, agus a leugh sinn gu cùramach, a chur a mach le duin'-uasal Gàelach, a bha e féin iomadh bliadhna ann an America, airson fiosrachadh a thoirt do na Gàeil mu'n dùthaich sin ; agus theirimid, a dh'aon fhocal, nach 'eil Gàel aig a' bheil smaoin air a' chuan mhór a threabhadh, luath no mall, nach bu chòir dha aon diubh 'bhi aige 'na phòca. Tha staid gach cearn de'n t-Saoghal Ùr—a' ghloireasan agus a' mhì-ghoireasan—air an cnr fa chomhair an leughadair gu mion, pongail, tuigseach, le fear a chunnaic agus a dh'fhairich iad uile ; agus sin ann an cainnt liobha, bhrìoghar, thoirteil. Tha'n “ Ceann-Iùil ” so, cha'n ann mar chomharra-rathaid, a nochdas dhuit an t-slighe chum a' bhaile so 's a' bhaile ud eile, gun dìog a ràdh mu'n timchioll ; no mar chlach-mhìle, a dh'innseas dhuit cho fada 'sa tha thu bho ceann t'nighe, gun uiread agus seòladh-corraig a dheanamh air an rathad a's giorra agus a's fèarr. 'Sann a tha 'm fear-iùil so a' dol leat e féin gach ceum de'n rathad ; agus cha'n e sin, ach, air dhuit ruigheachd, tha e 'nochdadh dhuit cìod is còir dhuit a dheanamh chum 's gu'n soirbhich thu anns an dùthaich ùr. Ma's e mar leagas tu 'chraobh—mar a ni thu 'n siùcar—mar thogas tu taighean—mu chrodh 'us caoraich—eich 'us mucan—tha e an so air a chur sìos gu mionaideach.

'Se Canada Uachdarach, a réir a' choltais, a mholadh an “ Ceann-Iùil ” do Inghd-teaghlaich, ach na Staidean do dhaoine òg fuasgailte, fuasgailteach ; ach chomhairlicheid do na Gàidheil a cheannach, 's leigidh sinn leis féin labhairt.

'Se 's mò tha cur do eagal oirnn, na tha'n “ Ceann-Iùil ” ag ràdh mu fhuachd na dùcha. Ma chuirear gach nì 's na meighean, theagamh nach 'eil bealach ann cho taitneach ri *New Zealand* agus *Australia*. Labhraidh sinn tuille mu'n leabhar thapaidh so an aithghearr. Cha'n eil teagamh againn nach bi miagh air am measg nan Gàel.

ADHAMH AGUS EUBHA ; NO, CRAOBH-SHEANACHAIS NA GÀILIG.

An dara cur-a-mach.

THA'n dara mìle de'n leabhar ainmeil so air a chlo-bhruthad hairson Gàeil America. Tha barail againn nach mòr de Ghàeil na h-Alba aig nach 'eil *copy* dheth cheana. Bheir sinn sgeòd as, a theagamh, air an ath mhìos, mar tha “ Cuairtear nan Coilltean ” an America 'deanamh. Tha e nis r'a reic air tastan—fiach leth-bhodaich !

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

Tha 'Phàrlamaid a rithist air cruinneachadh, agus chaidh òraid na Ban-rìgh a labhairt; agus mum bi an àireamh so as a' chlà, cha'n eil teagamh nach bi luchd-riaghlaidh ùr air gnothnichean na rìoghachd. B'i ar barail o chionn fhada, 's cha do cheil sinn i, gum b'éiginn do'n chùis tighin gu so.

Anns an ath àireamh bheir sin oidheirp air cùntas a thoirt air na thachras, agus gach gnothuch a dh'éireas o'n mhùghadh mhór so a mhìneachadh mar a's fèarr is urrainn sinn.

CHINA.

'S duilich leinn a ràdh nach 'eil an iorghmìll eadar Breatunn agus an dùthaich sin fhathast air a socruchadh, agus is mòr ar n-eagal gu'n teid tuille fala 'dhòrtadh mun gabh so deanamh. Is cogadh fìor mhi-fhortanach e; ach 's ann bu chòir dhoibh, fada roimhe so, a bhì air cur crìch air. Tha air an àm so luach chòig muillion punnd-Sasunnach do bhathar a bhuinneas do Bhreatunn anns an rìoghachd sin; agus tha móran cunnairt, mur faighear a mach dòigh shìochail air a' chùis a réiteachadh, gu'n caillear a' chuid a's mò dhieth sin.

AMERICA.

Tha na gnothuichean eadar Breatunn agus Staidean America fada bho bhì taitneach. Tha denchainn MhicLeòid ri tachairt ann am baile *Utica*, air an 19 là do'n mhìos so. 'Si ar barail gu'n teid a chur saor; ach mur teid, cha'n urrainnear cogadh a sheachnadh.

Ach ged a bhitheadh an gnothuch so mu MhacLeòid air a shocruchadh, tha gnothuichean eile r'an cur ceart, a dh'fhaodas móran iorghuill a chumail snas. Cha'n eil na crìochan eadar Canada agus cuid do na Staidean air an comharrachadh a mach co mion 's bu chòir dhoibh. Bi'dh feum aig *Sir Robert Peel* agus a chàirdean air gach gliocas agus seòltachd a th'aca mun soernich iad na gnothuichean sin gun chogadh; ach tha móran carbsa againn ann an gliocas agus teòmachd an duine ainmeil so.

AM FOGHARADH.

Bi'dh am fogharadh, gun teagamh, anmoch. Tha anabharr uisg' air tuiteam—tuiltean mòra. Tha'm buntàta air fàilneachadh ann an iomadh àite, agus tha droch choltas air a' chrùineachd an Éirinn; ach ma blios an aimsir fàbharrach, tha deagh bhàrr air an talamh am bitheantas, agus faodaidh gach gnothuch a bhì nì's fèarr na tha iad a' sealltainn air an àm so; ach tha prìsean teachd-an-tìr ag éiridh gu mór.

COSNADH AGUS MALAIRT.

Cha robh na gnothuichean so riabh na bu mhiosa ann an Glaschu—móran mharsantan a' bristeadh—na mìltean a' dol mu'n cnairt, nach urrainn obair fhaotainn—móran do na figheadairean, agus an teaghlach, an impis dol bàs leis an acras. A dh'aon fhacal,

tha gnothuichean a' bhaile mhóir so ann an staid fìor dhona; ach chì siun cìod a' mhisneach a bheir a' Phàrlamaid ùr dhuinn.

MARGADH NAN UAN AIG FORTINGALL.

Bha'n fhaidhir so air an 20^h là do'n mhìos so chaidh. Bha mòran uan ann; agus b'i barail nan dròbhairean gu'n robh na prìsean nì b'fhèarr na bha iad an uraidh. Bha seotachan am bitheantas eadar 4s. agus 5s. 6d.; topaichean, eadar 6s. 6d. agus 7s. 9d.

MUIR OF ORD.

Bha'n fhaidhir so air an 25 agus 26 làithean do'n mhìos cheudna. Air an dara là, bha mòran spréidhe ann; ach cha robh na ceannaichean Sasunnach idir cho lìonmhor 's bu mhaith leis na dròbhairean Gàidhealach, agus bha prìsean beagan na bìsle na bha iad air a' mhargadh mu dheireadh san àite sin. Bu mhisd' iad, cuid-eachd, gu'n robh faidhrichean san Eilean Sgitheanach air a' cheart àm sin.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

Mìos-MEADHOIN AN FHOGHARAIDH, 1841.

Solus làn air a' 1 là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an 8^{mh} là.

Solus ùr air an 15^s là.

A' cheud cheithreamh air an 22 là.

Solus làn air an 30 là.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balaclish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer; Laggan: J. M'Pherson; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilehoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tioran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Ballendalloch: James Grant; Pitlochry: D. Robertson, Fortingall: D. Campbell; Weem: J. Menzies; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Laggan: J. M'Pherson; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Glencarradale: J. M'Dougall; South Uist: A. Chisholm; Tullymet: C. Morris; Callander: P. M'Kinlay; Balquhiddier: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carbost: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmoraek: J. Rose; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pietou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlottetown, Prince Edward's Island.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-DEIRIDH AN FHOGHARAIDH.

AN 20^{mh} ÀIREAMH.] OCTOBER 1, 1841. [PRÌS 6 SGILLEAN.

CONTENTS :—Elijah, page 210.—The Profligate's Dream, 212.—Sir Lachlan M'Lean of Duart, 219.—Flora M'Donald and Prince Charles, 224.—Sea-Sickness (Cure for), 228.—The Highland Drover and the Robber, 229.—The Fool and his Watch, 230.—Hymn on Prayer, 231.—The First Lord Breadalbane, 231.—John O'Great's House, 232.—Diamonds (their value, &c.), 232.—News, 234.—Violation of Rob Roy's Grave, 234.—Loss of the Ship India, 235.—Ossianic Meeting, 237.—Railway Accident, 238.

ELIAH, AN DUINE LE DIA.

EARRANN II.

Dh'fhàg sinn an duine math so am measg gharbh-chrìochan Beinn Horeib, a' cur seachad na h-oidhche ann an uaimh dhorcha, far na leig se e féin 'na shìneadh, ag iarraidh dìon o dhrùchd agus o shìleadh nan spéur; agus theagamh gum b'i so an oidhche bu mhladaiche chuir e riabh seachad. 'S cinnteach sinn gur h-iomad aobhar-cùraim, agus eagail, agus dòchais, a bha ré na h-oidhche so a' falbh 's a' tighin ann an anam Eliah; ach, 'nuair bha e 'n impis tuiteam gu dìbheil misnich agus eudòchais, thainig guth d'a ionnsuidh, ag radh, "Ciod è do ghnòthuch an so, Eliah?"

Thuig Eliah cò è a labhair. B'e guth an Tighearna Dé bha ann; agus dhùisg e iomadh smuain chudthromach ann an cridhe an Fhàidhe. Chuir a' cheist e gu féin-cheasnachadh, agus mar so fhreagair e :—"Bha mi ro-eudmhor airson an Tighearna, Dia nan slògh; oir thréig Clann Israel do choimhcheangal, thilg iad sìos t'altairean, agus mbarbh iad t'fhàidhean leis a' chlàidheamh, agus dh'fhàgadh mise amhàin; agus tha iad ag iarraidh m' anma, chum a thoirt air falbh."—1 Rìgh, xix. 10.

An sin thubhairt Dia ris, “Falbh a mach, agus seas air an t-sliabh an làthair an Tighearna.” Ma tha thusa tha ’ga leughamh so ann an dorchadas, ann an amharus, ann an teinn, thig a mach as an naimh anns a’ bheil t’anam, agus iarr Dia. Seas ’na làthair-san a bha anns gach dòigh air a bhuaireadh mar tha thusa, gidheadh as engmhais peacaidh ; agus chì thu gu bheil e comasach air cuid-eachadh leat ann an àm na deuchainn. Giùlain leat, agus càirich m’a choinneamh na h-nìle nithe tha ’nur campar no duilgheadais ort. Fosguil do chridhe dha. Tilg t’uallach air, agus cumaidh e suas thu—bìdh misneach agus neart air an deònachadh dhuit, agus gheibh thu buaidh an aghaidh an t-saoghail, an Diabhoil, agus na feòla. A’ bheil thu fo bhròn?—ann am bochduinn, trioblaid, enslainte? ’Bheil tonnan an t-saoghail so a’ bualadh agus a’ bristeadh thairis ort? An àite bhì ’g amharc air an stoirm, mar rinn Peadar, amhaire air-san is urrainn an stoirm a cheannsachadh le facall. An àite bhì ’g amharc air uaigh agus fòid do charaid a chacchail, mar rinn Martha, amhaire air-san a tha ’g ràdh, “’S mise ’n aiseirigh agus a’ bheatha.” Falbh a mach, thoir a’ bheinn ort, sgaoil sgiathan an dòehais, càirich thu féin fa chomhair an Tighearna le cridhe tréibhdhireach neo-chealgach, agus thig faochadh, agus fois, agus sìth.

Cha luaithe chuala Elijah guth Dhé ag ràdh ris, *Imich, agus coinnich do Dhia air a’ Bheinn*, na thog e air gus an uamh fhàgail ; ach air ball thachair nithe thug sanas da gu’n robh Dia a’ dlùthachadh air. “Feuch ! ghabh an Tighearna seachad, agus réub gaoth mhór làidir na beanntan, agus bhrìst i na creagan ’nam bloighdibh.” Roinne so, bha sàmhchair mhór am measg nan garbh-chrìoch farsuing ; ach ann am prioba na sùl, tha doinionn agus iomaghaoth eagalach air teachd, a tha ’réubadh nam beanntan, agus a’ bristeadh nan creagan ’nam bloighdibh. Tha na creagan mòra a’ spealgadh as a chéile, le farum co àrd ri tàirneanach nan spènr. Tha na neula dorchas air an sgiùrsadh feadh an athair le luathas agus boile namhasach. Tha’m fàsach gainmlicheach mar a’ mhuir bhuairte. Tha Sinai air chrith, mar gum biodh an lagh a rithist gu bhì air a thoirt seachad o ’bhràighe ! Tha uamhas air anam an Fhàidh. ’Se ceumannan an Tighearna th’ann, mar thubhairt an Salmadair :—

Do lùb e fòs na nèamha fuidh,
’S a nuas do thurluing e
Fìor dhorchadas a’s dubh-aigein,
Bha sin fo chasaibh Dhé.

Air cheruib mharcaich e gu h-ard
Air iteig fòs do chaidh ;
A’s bha e luath ag itealaich
Air bharraibh sgiath na gaoith.

Chaith a’ ghaoth làidir a mach ; ach tha sinn a’ leughadh nach robh an Tighearna anns a’ ghaoith. An déigh na gaoithe, bha crith-thalmhuinn. Tha stéigh nam beannta mòr a’ gluasad—tha garbh-chrìochan Horeib uile a’ criotlachadh ’s a’ luasgadh—tha

cruic a's creagan a' tuiteam 's a' dol fodha as an t-sealladh—tha glinn ag at 's ag éiridh—tha sluic uamhasach a' fosgladh! Ach ged thachair so uile, cha robh an Tighearn anns a' chrith-thalmhuinn. Agus, an déigh na crith-thalmhuinn, bha teine. Feuch! lasraichean dearga, sgaiteach, a' boillsgeadh air gach làimh. Tha Eliah air a lìonadh le iongatas agus le uamhas; ach fhathast cha robh an Tighearn anns an teine. Dh'fhalbh 'a' ghaoth làidir, 's a' chrith-thalmhuinn, agus an teine, agus feuch sàmhchair mhór! —nèamh agus talamh, spéur agus fonn, beinn agus gleann, ann an sìth-thàimh, ann an sàmhchair chiùin, fa chomhair Dhé. Tha na beanntan mar gum biodh iad a' deanamh aoraidh dhàsan a cbruthaich iad. Tha sìth agus fois air gach taobh; “agus an déigh an teine, chualas guth ciùin, caol,” agus 'nuair a chuala Eliah e, chòmhduich e 'aghaidh le 'fhalluinn, agus chaidh e mach agus shleas e am beul na h-uamha. Ghabh e nis misneach, agus dhùisg dòchas 'na anam. Rinn e gàirdeachas a nis, ann an smuainteachadh gu'n robh Dia dlùth. O! cha'n e fuaineannan eagalach agus tairneanach uamhasach Shinài a ruigeas an cridhe, agus a dh'aomas an t-anam chum misneach a ghabhail gu Dia a choinneachadh, ach gràs agus ciùinead. 'Se so amhàin is urrainn an cridhe 'thàladh, agus an t-anam iompachadh. 'Se trècair amhàin aig a' bheil cumhachd thairis air anam an duine. Cia tric tha Dia 'ga thaisbeanadh féin d'a phobull, dìreach mar rinn e do Eliah air Horeb! Na dh'fhiosraich thusa so, a tha 'leughadh na h-eachdraidh? An d'fhairich thusa a' ghaoth làidir a tha 'crathadh agus a' leagail nam beanntan? An d'fhairich thusa riabh a' chrith-thalmhuinn a tha 'criothnachadh, 's a' leagail, 's a' milleadh gach smuainte tha 'gan ardachadh féin an taobh a stigh dhiot? An d'fhiosraich thu a' bheag no mhór do'n teine sin tha Dia a' fadadh air uairibh san anam roimh theachd latha glòrmhor na sìth? 'Bheil do chridhe creagach cloiche fhathast slàn, gun a bhi air a spealgadh, gun a bhi air a bhristeadh? An d'fhugadh air falbh an stéigh mheallta bhréugach, air an robh thu a' togail do dhòchais? Tha thu, faodaidh e bith, air bharrail, o nach cual' thusa ach guth ciùin, sìochail, sàmhach, gu bheil thu ann an staid gràis; ach am bheil cuimhne agad gur minic a ta athair nam bréug a' tighin a dh'ionnsuidh dhaoine mar aingeal soluis, agus a' cagairt nithe ciùin, sìochail, ann an cluasaibh dhaoine? 'S tric leis an nathair lùbaich teachd mar so troimh chluanaibh uaine agus bhlàithean boidheach, a mhilleadh dhaoine. 'S ainneamh le Iosa teachd le 'ghnath ìosal, ciùin, sàmhach, gun aimhreit, agus àmhghar, agus iomaguin, agus eagal, a bhi roimhe sin air a dhùsgadh san anam. Tha an cruith eachd ùr gu tric air a thogail air làraichibh briste an t-seann nàduir thruaillidh choirbte. Cha'n eil àit air bith air a' bheil gràs a' togail, nach 'eil e air leagail roimh làimh, agus a' réit-eachadh lárach ùr agus stéigh ùr dha féin. Tha sàr-mhilleadh mun bheil an ùr-thogail.

Feuch! am feadh a bha Eliah 'na sheasamh aig beul na h-uamha, chuireadh a' cheist air an dara h-uair, “Ciod è do ghnòthuch an

so, Eliah?" Thug e an fhreagairt cheudna 'thug e roimhe sin. Dh'iarraidh air ineachd agus pilleadh air a shlighe chum fàsach Dhamasenìs, agus dh'innis Dia dha cìod a bha e r'a dheanamh; agus anns na dh'earbadh ris le Dia, fhuair e làn-fhreagairt air gach gearan a rinn e; agus chuir Dia an céill da an sgrios a thigeadh air Samaria, airson an cùl-shleamhnachaidh agus an dì-chnimhn air Dia.

Ghearain Eliah gu'n robh ainm Dhé air a dhì-chuimhneachadh—gu'n robh iad uile air claonadh air falbh—nach d'fhàgadh ach e féin amháin—agus gu'n robh cuid ag iarraidh 'anama-san, chum a chur gu bàs. B'i so barail Eliah; ach bu léur do'n Dia tha againn fathast ann an Israel seachd mìle nach do lùb fhathast an glùn do Bhaal. Tha aig Dia anns gach linn a mhuinntir thaghta agus fholuichte. Cha léur do'n t-saoghal iad, ach 's léur leis féin iad. Cha léur dhuinne ach meall mór do'n mholl, ach 's léur leis-san gach gràinne cruineachd a th'ann. Ged is lionmhor naimhdean Dhé san t-saoghal, tha càirdean agus clann aig Dia air nach 'eil an saoghal eòlach. Ann an so, tha'n t-òr, 's an smùr, 's a' ghainmh, air am measgadh feadh a chéile; ach thig an t-àm anns am bi an dealachadh; agus, shuas ann an nèamh, clithear cuid o gach rìoghachd, agus dùthaich, agus tìr; agus do gach càin, sluagh mór nach urrainnear a chuinntas a' seasamh am fianuis Dhé.

Cia dealrach glòir a' mhaith-shluaigh ud!

An trusgain ùr, cia geal!

Cionnas a thainig iad gu soills'?

Có dh'ionnlaid dhiùbh gach sal?

Feuch! sud an drèam a ràinig nèamh

Troimh fhucchainn ghairbh 'us chruaidh,

'S a nigh an trusgain ann am fuil—

Fuil iocshlainteach an Uain.

BRUADAR AN DUINE AINGIDH.

Cha'n eil sinn air an àm a' dol a labhairt mu dhéibhinn aislingean—cia dhiù tha no nach 'eil earbsa air bith r'a chàramh annta. Gun teagamh, tha 'chuid a's mò do na nithe sin air a' bheil daoine 'bruadar 'na bhaothaireachd gun tuigse, gun chiall, gun toinìs; ach tha cuid do nithibh air a' bheil daoine 'bruadar nach urrainnear guu aire agus beachd a ghabhail diùbh, a dheòin no dh'aindeoin; agus is truagh leinn esan is urrainn an aisling a leanas éisdeachd gun i 'dhrùghadh air a chridhe, agus gun iomada smuain thròm shòleimte 'bhi air an dùsgadh 'na anam.

A dh'aona chuid, tha i fìor—chuinnacas an aisling. 'S fhad o'n a chuala sinn i. Chleachd sinn na h-uile dìcheòil chum a faotainn dìreach mar a dh'innseadh i leis an duine thruagh a chunnaic i, agus gidheadh nach do ghabh suim do'n rabhadh eagalach a fhuair e. Bha 'm Bruadar so air 'innseadh leis mìos no dhà an déigh dha tachairt. Sgrìobhadh ann an leabhar e; agus tha iomad fianuis r'am faotainn a dhearbhadh an dòigh anns na blàsaich esan a chunnaic e.

O chionn ceithir fichead bliadhna 's a deich, eadar sin agus ceud bliadhna, bha buidhionn ann am baile-mòr Ghlaschu do dhaoine beairteach, fo ainm uaislean, a b'abhaisit coiuneachadh san aumoch ann an tigh àraidh, a chluich air chairtean, a ghabhail òrain dhraosda shalach, agus a labhairt gach seòrsa do chainnt bu mhiosa na chéile ; agus b'e an t-ainm oillteil a ghabh a' bhuidhionn so, "An Comunn Ifrinneach."

Rinn iad uaill san aium eagalach so. Cha robh e 'n comas neach air bith faotainn a stigh mar bhall do'n chomunn so, ach neach a bha comharraichte airson gach gnè do pheacadh, agus tèom ann an labhairt cainnt ifrinn.

Chòmhlaich an comunn so uair san t-seachduin ; ach, a bharrachd air so, bha coinneamh mhór aca 'n ceann gach bliadhna, anns an d'fheuch iad gach aon bàrr a thoirt air gach aon eile ann am misg agus mi-stuamachd—draosdachd, toibheum, agus gach seòrsa aingidheadh !

Bha aon fhear sa' chuideachd so thug bàrr air càch. Cha robh 'nam measg gu léir a choimeas ann an uamhas cainnte, agus ann an gnìomhara peacach. 'Na òige, bha e comharraichte airson sgoilearachd ard agus fiosrachaidh—bha e eireachdail 'na phearsa—anabharach snasmhor 'na chumadh—maiseach, àillidh ri amharc air ; agus bhuineadh e do theaghlach a bha co measail 's a bha san àm sin an Glaschu uile. Bha an t-òganach so air a thogail agus air àrach le màthair amaidich. Thug ise d'a leanaban a thoil féin—cha dùraichd-eadh i a smachdachadh, no a ràdh ris gum b'olc. Mun robh e còig-bliadhna-fichead a dh'aois, cha robh san tìr uile neach a thug bàrr air anns gach gnè mhìdhiadhachd, olcas giùlain, agus uamhas cainnte. Ciod e dhàsan nèamh, no ifrinn, no sìorruidheadh?—facaill, 'na bharail-san, gun seadh—aobhar-àbhachdais—culaidh-mhagaidh agus fearas-chuideachd !

Tha cuid do na teaghlaichean a's measala air an àm, sa' bhaile mhór so, ann an càirdeas dlù do'n duine mu' bheil sinn a nis a' labhairt. Cha'n eil iad ag àicheadh aon fhacall do'n sgeul a leanas. Sgrìobhadh am bruadar sìos, tamull an déigh dha 'fhaicinn, le dithis a chual' e o 'bheul féin ; agus tha'n leabhar anns na sgrìobhadh e fhathast air mhairionn ; agus tha dearbhadh nì's leòir gu'n do bhàsaich e, mar tha e air innseadh san eachdraidh a leanas, air a' cheart oidhche, mar a bha e 'dol dachaidh o chomunn an oillt.

Cha bhiodh e ceart, math dh'fheudta, ainm an duine so innseadh. Ach 's coma ciod a b'ainm dha ; innsidh sinn am bruadar, gun fhacall a chur ris no 'thoirt uaithe, dìreach mar fhuaire sinn e :—

Air oidhche àraid, an déigh do'n òganach thruagh so pilleadh o'n chomunn oillteil far na chuir e seachad am feasgar anns gach gnè mì-stuamachd agus ruidhtearachd, chaidh e d'a leabaidh ; agus air dhà tuiteam 'na chadal, bhruadair e gu'n robh e, mar bu ghnàth leis, a' marcachd air an each dluibh, a roghaiun air gach steud air na shuidh e riabh—gun robh e tighin dachaidh dh'ionnsuidh a thighe féin, a bha air an àite sin, bràigh Ghlaschu, ris an canar air an àm so *Blythswood Hill*, air a chuartaich le craobhan àrda ; agus ar leis gu'n d'thainig

fear-eiginn nach d'aithnich e san dorchadas, agus gu'n do ghlac^{te} e'n stéud air shréin, agus, le guth làidir smachdail, gu'n d'thuirt e ris, "'S éiginn duit falbh maille riumsa." "Agus có thusa?" arsa 'n t-òganach, 's e 'mionnachadh 's a' mallachadh mar a b' àbhaist da. "Leig as an t-srian," ars' esan, "air neo sgoiltidh mi do chlaigionn le cas na cuipe." "Air do shocair," arsa 'm fear eile; "cha teic dhuit a luathas a thuigeas tu có mì. Thig maille rium air ball," ars' esan, le guth a chuir uamhas agus oillt air an òganach. Chuir an t-òganach an spuir an cliathach an eich, agus ghabh e a' chuip g'a sgiùrsadh air aghart. Dh'éirich an t-each aitheasach air a chorrabioda; an sin thug e stàdag eagalach air aghaidh, agus air falbh ghabh e 'na làn-luathas. 'S ann le fìor éiginn a b'urrainn do'n mharcaich an diollaid a ghleidheadh; ach ged a thàr an t-each as le luathas na gaoithe, gidheadh bha'n urra eagalach r'a chliathaich, a' ruith r'a thaobh, agus dh'fhairtlich air 'fhàgail 'na dhéigh! Bha uamhas air a' mharcaiche. Spàrr e na spuirean le 'dhà shàil an cliathaichean an eich, le mianu dol as, agus an urra so fhàgail 'na dhéigh; ach thug an steud aon leum-taobh—dh'éirich e air a chasan deiridh. Chaill am marcaich an dlollaid, agus bha dùil aige gu'm biodh e air a spadadh air an làr; ach làr no talamh cha d'ràinig e, ach bha e 'tuiteam, 's a' tuiteam, 's a' tuiteam a sìos, le luathas eagalach! Mu dheireadh stad e; agus có bha 'na sheasamh r'a thaobh ach am fear ceudna a ghlac srian an eich, agus a thuirt ris, *Thig leamsa air ball!* Chriothnaich e le oillt. "C'àit a' bheil thu 'gam thabhairt?" arsa 'n t-òganach. "Có thù? Nach labhair thu? Cean tha thu 'gam thabhairt? C'àit a' bheil mi? C'àit an àill leat mo thabhairt?" "Do dh'ifrinn," arsa 'm fear eile, le guth an uamhais! O! 's iomad latha rinn e fochaid air an fhacall 's air an àite, ach a nis thàinig ball-chrith agus oillt air 'anam. "Air t'aghart!" arsa 'm fear-iùil eagalach—"air t'aghart do dh'ifrinn ìochdrach!" Ann an ùine ghoirid, chunnaic e solus, agus an sin teine mór lasrach; ach mar a dhlùthaich e air an t-solus bhoillsgeanta so, an àite osnaichean, agus sgriachail, 'us glaothaich, cha robh, ar leis, r'a éisdeachd ach ceòl a's mire.

Ràinig iad dorus àrd a bha air pàillion eireachdail, na bu dreach-mhoire gu mór na aon phàillion a chunnacas le sùil chruthaichte riabh air aghaidh an t-saoghail so; agus 's ann taobh a stigh do'n aitreabh ard so bha na seallaidhnean! Cha robh faoineis, no fala-dhà, no gnothuch tha 'dol air aghart air thalamh, nach robh, do réir coltais, a' dol air aghaidh san àite sin, le déine agus togradh bu dealasaiche na chunnaic e riabh san t-saoghal so. Ann an sin, bha an òigridh amaideach air mheadhon-oidhche—cuid a' dannsadh—cuid a' marcachd air steudaibh iasgaidh, air machraichibh farsuing—cuid ag òl, le glaothaich, 'us misg, 'us ruidhtearachd, 'us mionnachadh, 'us mallachadh, agus gach gnè chainnt dhraosda agus uamhasaich—cuid a' saothreachadh airson òir agus airgid, le cìocras co neò-shàsuichte, neo-riaraichte, 's a bha iad riabh air an talamh. Chunnaic e cuid a' cluiche air chairtean, a' cur gheall mar a b' àbhaist doibh san t-saoghal so. Mhothuich e mu dheireadh gu'n robh e air a chuartachadh le cuid air an robh e eòlach air an talamh—feadhain a chuimhnich e

fhaicinn, agus a chaochail o chionn fhada; ach a h-uile h-aon diubh gu dian a' leantuinn nan ceart àbhaistean agus chleachdaidhnean d'an robh iad 'nan tràillean air an talamh so—a' leantuinn nan ceart dòigh-ean leis na mhurt iad an aimsir phriseil a thug Dia dhoibh san t-saoghal-sa gu deasachadh agus uidheamachadh trà a dheanamh airson sìorruidheachd!

Dh'fhàg am fear-iùil e a thredruich e do'n àite. Chunnaic e bean-uasal uaibhreach air an robh e tuille 's eòlach san t-saoghal so, agus chuimhnich e gu riochdail pongail gun do bhàsaich i o chionn iomad bliadhna. Chaidh e far an robh i, agus chuir e fàilt oirre. "'Saoil thu," ars' esan, "nach d'innis fear a thug mise do'n àite so an nochd gum b'e so ifrinn? Ma's e so ifrinn," ars' esan, "cha'n iarrainn a bli ann an àite bu taitniche. Eirich," ars' esan, "'s thig maille rium air feadh nan cearnabh farsuing tha 'sgaoileadh a mach mu'r coinneamb. Dean stad, guidheam ort," ars' esan; "fois ghoirid o chluiche nan cairtean, agus thig maille rium." "Fois!" deir ise, le sgriach a ràinig doimhneachd 'anma—"fois! cha'n eil fois an ifrinn!" agus a nuas o mhìle agus mìle slochd agus uamh thàinig guthan oillteil, mar ghuthan deich mìle tairneanach, ag éigheach leis an fhuaim a b'uamhasaiche le chéile, "Cha'n eil fois, no stad, no tàmh, an ifrinn!" "Amhairc!" ars' ise; "beachdaich!" Le so dh'fhosgail i a broilleach—tharruing i gu taobh an éideadh rìomhach shìoda bha oirre, agus leig i ris dha cuartagan lasarach teinntidh do nathraichean beò a bha 'n taobh a stigh d'a broilleach, mar aona mheall do theine dearg-theth, goileach. "Faic," ars' ise, "a' chnuimh nach bàsaich, agus an teine a chaoidh nach mùchar!" Bha r'am faicinn san uchd sin na nathraichean lùbach, loisgeach, nimheil, a' gluasad, 's a' lot, 's ag itheadh, 's a' cnàmh a cridhe, gun tàmh gun stad, a dl'oidhche no latha. Chriothnaich e le h-oillt—thionndaidh e air falbh. Bha sluagh anabharrach a nis 'na bheachd; agus air dhoibh samhladh aodaich a bha air an uchd a tharruing gu taobh, chunnaic e gu'n robh gach aon diubh mar a bha ise—an uchd mar aona chaoir dearg-theith do theine lasarach. Bha na mìltean agus na mìltean ann, agus a pheanas féin 'ga fhulang aig gach aon fa leth. Bha cridheachan cuid diubh rùiste mu choinneamh a shùl; agus bu léur dha mar gum biodh braonadh do stuth leaghta caoir-theinnteach a' tuiteam orra, mar dhealt do luaidh leaghte, leis an robh an cridheachan air an cnàmh; agus gidheadh, cha chnàmhar, 's cha loisgear, 's cha searg iad as gu dìlinn no gu bràth! Leis an dòruinn do-lahhairt a bha iad so a' fulang, bha iad a' cur char dhiubh air an ùrlar, le uspagan uamhasach, le teinn chràdh agus spàirn, a bha air a thaisbeanadh le gul agus giosgan fhiacal. Anns gach uchd chunnaic e nithe nach 'eil e comasach do chainnt a chur an céill—nithe nach 'eil inntinn chruthaichte is urrainn eadhon an smuainteachadh; agus so uile toradh abuich an droch shìl a chuireadh air an talamh—na h-ana-miannan aindiadhaidh ifrinneach d'an d'thug iad caidreamh fhad 's a bha iad air chéilidh san t-saoghal so bhos. Bha gàiricich a's sùgradh oillteil ann 'nuair bha iad air talamh; bha òrain dhraosda, shalach, thoibheumach ann, 'nuair bha iad air thalamh; bha mallachadh agus mionnachadh mór ann 'nuair bha iad air thalamh. Chuireadh

sìol nan nithe sin a bhos an so, agus a nis bha am pòr uamhasach abuich ann an ifrinn.

“Sin agad,” arsa guth neo-thalmhuidh, a labhair mar le fuaim tairneanaich—“sin agad sòlais agus aoibhneis ifrinn.” Theich e air falbh; ach mar a theich, choinnich buidhionn agus buidhionn ùr e. Chunnaic e cuid a chuimhnich e a dh’fhàg an saoghal so bho chionn mìle bliadhna—chunnaic e iad a’ cur seachad an aimsir mar a b’abhaist doibh ain feadh a bha iad beò—a’ saothreachadh ann an seirbhis an uile—a’ cur air aghaidh peacadh sìorruidh, an roghainn féin air talamh, agus a nis am binn ann an ifrinn!

Chunnaic e còmpanach air an robh e fìor eòlach san t-saoghal so, a’ marcachd air stéud na bu luaithe na gaath nan spéur, a’ siubhal seachad air, a’ leantuinn na seilg’s na faoghaid nach tig a chaoidh gu crìch. “Stad, stad!” arsa’ esan; “oh! nach dean thu tàmh car prioba na sùl, ’s nach labhair thu rium? Dean fois aona mhionaid.” ’S gann a bha ’m facall a mach air a bheul, ’nuair a chual’ e a rithist na briathran eagalach, agus an aon sgriach uamhais air a freagairt mar le deich uairean deich mìle guth, ’s gach guth mar fhuaim an tairneanaich, “Fois! cha’n eil fois no tàmh an ifrinn!”

Dh’fheuch e a shùilean a dhùnadh; ach cha robh so ’na chomas. Thilg se e féin air an làr, air leaca teinnteach ifrinn; ach thilg na leacan dhiùbh e: agus air a chasan, a dheòin no dh’aindeoin, b’éiginn da seasamh; agus cha robh comas aige car aona mhionaid a shùil a thionndadh air falbh o’n tuil shiùbhlaich, théinntich, do pheanasan sìorruidh ifrinn, a bha r’am faicinn san ionad eagalach. Agus b’i so ifrinn—culaidh-fhochaid an amadain—culaidh-ghàire a’ pheacaich mhì-dhiadhaidh!

Thug e fa’near gu’n robh am fear-iùil neo-shaoghalta a threòruich e do’n àite nis r’a thaobh. “Och, thoir as a so mi!” arsa ’n t-òganach truagh; “leig as a so mi!—as uchd an Dia mhóir sin air an d’rinn mi toibheum, agus fochaid, agus tàir, agus dlmeas co tric—as uchd an Dia bheò, leig a mach mi as an ionad uamhasach so!”

“Am bheil e a’d chomas an t-ainm sin a ghabhail fhathast ann ad bheul?” arsa ’n droch-spiorad a bha maille ris, le fochaid agus sgeig tharcnisich an diabhoil. “Éisd rium,” arsa’ esan. “Falbh, imich air an àm; ach, latha’s bliadhna o’n oidhche nochd, coinnichidh, agus cha dealaich sinn gu dìlinn.”

Dhùisg an t-òganach, agus dh’fhairich e mar gum biodh na briathran deireannach a labhair spiorad an uamhais ris, air an deargadh le teine beò air a chridhe agus air ’eanchainn!

Cha b’urrainn da a leaba fhàgail fad latha no dhà, agus cha mhó a leig e le ’sheirrhiseach aon neach a legeil a stigh air dorus a sheòmair. Laidh e latha as déigh latha. Cadal cha b’urrainn da fhaotainn. Bha uamhas agus oillt air ’anam. Bha an sealladh a chunnaic e mu choinneamh a shùl do ghnàth, agus na briathran a chual’ e ri fuaim eagalach ’na chluais a dh’oidhche ’s a là.

’Se nì thainig as a so air an àm, gu’n do chuir e roimhe, le rùn làidir ’anma, an Comunn mallaichte fhàgail—a chuidhteachadh gu dìlinn; agus, a dh’aona chuid, chuir e roimhe nach robh air aghaidh

an t-saoghail mhóir na bluaireadh e chum a bhi lathair air an ath choinneamh an ceann na bliadhna, nam biodh e air a chaomhnadh gu ceann na bliadhna fhaicinn.

Chuir a ghiùlan mór-iongatas air a chompanaich ghòrach. Chruinnich iad mu 'thimchioll, agus dh'fheuch iad na h-uile saothair agus innleachd a bha 'nan comas chum a tharruing gu a sprochd 's a liunn-dubh a bha air a thilgeadh dheth. Bha eagal mór orra gum fàgadh e iad, oir b'e rogha na cuideachd e; ach sheas e mach gu duineil car tamuill 'nan aghaidh. Thainig fear do na companaich amaideach, pheacach so, a stigh d'a sheòmar air latha àraid, mar bha e 'leughadh a Bhiobuill. Ghlac seòrsa do nàire agus sgàth an t-òganach truagh, agus cheil e an leabhar fo 'chlusaig. O gnìomh gun tùr!—O amaid-eachd nan amaideachd! Nam biodh e nis air misnich a ghabhail, agus a leabhar beannaichte a leughadh, agus soilleireachadh iarraidh o Spiorad Dhé, cia beannaichte sona bhitheadh e! Cha robh innleachd a b'urrainn doibh a chleachdadh, no a b'urrainn an niac-mallachd féin a dhùsgadh 'nan cridheachaibh, nach d'fheuch iad chum an t-òganach truagh so a tharruing air ais. Mu dheireadh leig cealgair mallachd do'n Chomunn Ifrinneach air gu'n robh e féin fo iomaguin mu chor 'anma—leig e air gu'n robh e air fàs diadhaidh, suidhichte, cràbhach, muldach—leig e air gu'n robh a chridhe an impis sgàineadh le eagal agus imchfeist mu dhéibhinn a pheacannan. Mar so tharruing e suas ris an òganach air a' bheil sinn a' labhairt, agus chinn iad 'nan cairdean móra. Mu dheireadh dh'innis an t-òganach am bruadar a chunnaic e—cha do cheil e 'bheag no mhór. Dh'aidich e gur li-e am bruadar so a thug e gu smuaintean, agus gu eagal, agus gu rùnachadh dealachadh ris a' Chomunn, agus pilleadh o dhroch giùlan gu léir. So na bha 'dhèidh air a chompanach. Dh'innis e na chual' e. Chruinnich iad mu 'thimchioll. Rinn iad fochaid air agus fanoid; agus is soirbh a chreidsinn, esan a cheil am Bìobull, gu robh e furasda dhoibh a' chuid a b'fhèarr fhaotainn de.

Ciod an feum a bhi 'g aithris na thachair? Uigh air uigh, bha e 'dì-chuimhneachadh nan rùintean math a rinn e. Bhrist e na geallaidhnean math a rinn e do Dhia. Dh'fhàs na h-ùrnuighean a dh'fhàisg an t-eagal uaithe fuar, tioram, ainneamh. Thòisich e air tlachd a ghabhail a rithist ann an cuideachd nan droch còmpanach a thréig e. Chùl-shleamhnaich e; ach cha b'ann gun spàirn mhór, gun strigh, gun eagal, gun tagradh, agus diomb a choguis. Cha robh ann am baile mór Ghlaschu aon neach eile ann an tuairgneadh anama co mór.

D'fhalbh an deirge o 'ghruaidh—thainig neul a' bhàis air—chail e a dhreach 's a choltas—cha robh a lathair dhe ach faileus an fhuir a bha o chionn ùine ghoirid co aoidheil, eireachdail, dhreachmhor; agus an ceann ochd mìosan a dh'ùine 'n déigh dha am bruadar fhaicinn, cha robh ròinne fuil't 'na cheann nach robh cho geal ri canach an t-sléibh, no ris an ite bu ghile an sgiath na faoilinn!

Bha'n t-àm a nis a' dlùthachadh anns an b'abhais doibh a' choinneamh mhór a ghleidheadh—a' choinneamh bu ghnàth leo bhi aca 'n ceann gach bliadhna, agus o'n do phill esan dachaidh air an oidhche 'm fac' e

an aisling eagalach. Chuir e roimhe nach robh cumhachd air thalamh a b'urrainn thoirt air dol ann. Bha fios aig a chompanaich gun do chuir e so roimhe; agus chuir iadsan romhpa gu'm bitheadh e 'làthair, math no olc mar bliodh a' chùis. O cia aghartach, dìchiollach, inn-leachdach, spiorad an uile!—cia lag, anfhann, mì-sheasmhach, tuisleach, mac an duine, as eugmhais neart agus gràs Dhé!

Ciamar thainig a' chùis mu'n cuairt, cha'n eil fios againn, agus theagamh nach mò bha fios aige féin; ach 'nuair thainig an latha mu'n cuairt, chruinnich a' chuideachd—an Comunn Ifrinneach; agus có bha sa' chuideachd ach a cheart duine air a' bheil sinn a' labhairt, agus a thubhairt nach robh air aghaidh an t-saoghail na b'urrainn a bhuair-eadh gu bhi làthair!

Bha gaoir 'na chluasan, tuainealaich eagalach 'na cheann, 'nuair a chual' e a' cheud nì thuirt ceann-suidhe na cuideachd, 's e 'g éiridh 'na chathair. “A dhaoine-uaisle,” ars' esan, “sibhse buill a' Chomuinn Ifrinneach, tha nis latha agus bliadhna bho'n chruinnich sinn an so roimhe—” 'S gann a chuala 'n t-òganach facall tuille. Chriothnaich e o mhullach a chinn gu bonn a chois—bhuail a ghluinean a chéile, 'nuair a chual' e na facaill eagalach “latha 's bliadhna;” oir chuimhnich e an rabhadh a fhuair e latha 's bliadhna ro'n àm sin—*‘Coinnichidh sinn a rithist, agus cha dealaich sinn a chaoidh no gu bràth.*’ Se 'cheud togradh a dhùisg 'na anam, éiridh agus teicheadh dhachaidh; ach fochaid agus fanoid na cuideachd, cha b'urrainn da a sheasamh. Cia liuthad nìle 'n diùgh air aghaidh an t-saoghail, co math ris an òganach thruagh air a' bheil sinn a' labhairt, a tha 'reic an anama san dòigh cheudna, air a' bheil barrachd eagail romh ghàire agus fanoid chompanach pheacach na tha aca romh fheirg an Dé bheò! Dh'fheuch a' chuideachd na h-uile dìchioll chum a dheanamh cridheil, agus fala-dhà fhaotainn as mar a b'àbhais doibh; ach dh'fhairtlich so orra. Leagh a chridhe 'na thaobh. Bha reachd 'na mhuineal. Dh'fheuch e uair agus uair gaire 'dheanamh; ach chaidh so 'na aghaidh. Bha nì-eiginn mì-nàdurra 'na ghuth 's 'na ghàire. Chuir a choltas agus a ghàire neo-shaoghalta eagail air a chompanaich.

Bha'n oidliche doilleir, dorcha—bha fuaim bhrònach, thiamhaidh, neo-shùnnndach aig oiteig nan speur—bha dealanach a nis agus a rithist ann. Dh'iarr an t-òganach air gille bha 'frithealadh a' bhùird òrdugh thoirt an t-each aige thoirt a mach, ag ràdh ris a' chuideachd nach robh e 'ga fhaireachdainn féin 'na shlàinte. Thug e aon sealladh eagalach air a' bhord 's air a' chuideachd mar a dh'éirich e. Bha'n t-each a thiota aig an dorus. Leum e san diollaid. Thàr e as dachaidh. Ach, anns a' mhaduinn, fhuaradh an t-each, le 'dhiollaid air a dhruim, 's e 'g ionaltradh gu sàmhach air achadh a bha dlùth do dh-àite-còmhnuidh an duine so; agus, tiota beag o'n dorus, fhuaradh corp an òganaich—fuar, fuar marbh, gun phlosg gun deò!

A leughadair, an d'fhuair thusa riabh sanas no rabhadh? Na chuireadh riabh eagail ort mu dhéibhinn t'anma? An d'rinn thu rùna math, agus na gheall thu atharrachadh, agus na sheas thu do gheallaidhnean? Thoir an aire! Mun teid *latha 's bliadhna* seachad, fàodaidh a' ghairm tighin.

A leughadair, an àbhais duit cuideachd dhroch companach a lean-tuinn?—snidhe leò, òl leò, 'bhi subhach leò? Dùisg o shuain a' bhàis! Eirich; fàg iad; dealaich riu air ball. Tréig iad, mun fosguil do shùilean anns an àite thruagh sin anns a' bheil gul agus gòsgan fhiacall gu sìorruidh!

LACHUNN MÓR DHUBHAIRT.

EARRANN II.

Bu truagh cor na Gàidhealtachd ri linn an duine ainmeil so. Thug sinn cuid do dh-eachdraidh Lachuinn Mhóir seachad anns an àireamh mn dheireadh, agus theid sinn a nis air ar n-aghaidh mar a gheall sinn.

Chuir giùlan borb Lachuinn Mhóir agus murt nan Ìleach corruich air Cloinn-Dòmhnuaill uile, agus bhòid 'us mhionnaich gach teaghlach do'n chinneadh threnn sin gu'n deanadh iad làn aicheamhail a ghabhail air Cloinn-'Illeathain—nach cuireadh iad dhiùbh an cuid airm gu bràth gus an deanadh iad dioghaltas comharaichte air a' chinneadh sin a thug sgrios co lóm air Ìle. Chuir Clann-Dòmhnuaill Chinntìre, an Eilean Sgitheanaich, Ardnamurchunn, Mhùideart, Arasaig, agus mar an cendna Clann-Nèill Ghiogha, Mac-'ic-Alastair na Luibe, Clann-Afi Cholonsa, agus iomadh teaghlach cumbachdach eile, an ainm ris a' bhoinn so, gu'n seasadh iad a chèile an aghaidh Triath Dhubhairt; agus 'nam measg so bha MacIlleathain Bhororai, a b'éiginn éiridh le 'chuid daoine air taobh nan Dòmhnuaillach, air dha 'fhearann a bhi aige bho MhacDhònuill Shléite, agus nime sin nach b'urrainn da a dhiùltadh. Thug Fear Bhororai leis a mach á li-Uist agus na h-eileanan eile buidhionn làidir do cheatharnaich thréuna, chruadalach. Thainig Clann-Dòmhnuaill, le feachd lìonmhor agus cumbachdach, air tìr ann am Muile, mun gann a bha fios aig Lachunn Mór gu'n robh iad a' smuainteachadh air a leithid, agus 'nuair nach robh e idir deas air an son. Chuir e fios air feadh na dùthcha, gach aon do'n chinneadh a dh'fhàgail an Leithir, agus na beanntan a thoirt orra, le'n cuid spréidhe; agus an sin chuir se e féin air an ceann.

'S ann a stigh do Loch nan Gall a thainig Clann-Dònuill; agus chaidh iad air tìr aig Doireghuaig, dlù do'n Chnoc Mhuileach, aig bun na Beinne Móire. Chaidh iad air an aghaidh gu Sròn-na-Cranalaich, mar thrì mìle do'n Lie-lighe, far an robh Clann-'Illeathain cruinn. Thug Lachunn Mór ordugh seachad nach cairgheadh a li-aon d'a dhaoine seachad air bealach cumhann cas, far na chuir e roimne Clann-Dòmhnuaill a chasg, nam fenchadh iad dìreadh; ach bha curaidh dàna, miseachail. 'nam measg, Iain Òg Ionarsgathadail, d'an d'thug Lachunn Mór uachdranachd na feadhach a chuir e 'dhìon a' bhealaich air an robh dùil aige an tughadh Clann-Dònuill a' chéud oidheirp. Ach ged a dh'iarradh air a' ghaisgeach òg so gun chéum a ghluasad gus an tigeadh a nàmhaid air, cha b'urrainn da fuireach air ais, na a' bhuidhionn a bha 'n earbsa ris a chumail

fo smachd. Ghrad léum e féin 's na bha maille ris a sìos gu Sron na Cranalaich, far an robh Clann-Dònuill, agus dh'éirich e orra; ach b'ann dàsan, agus dhoibhsan a bha maille ris, bu mhiosa. Cha mbór gu'n do phill a h-aon diubh air an ais a dh'innseadh mar thachair.

Air an là-màireach, chruinich Clann-Dònuill comhairle mhór do na daoine bu mheasala, bu ghlioca, 's a b'ainmeala san fheachd air fad, chum a shocruchadh 'nam measg féin ciod bu chòir dhoibh a dheanamh. 'Nam measg so bha Fear Bhororai—duine anabhar-rach tuigseach, ciallach, agus misneachail leis a sin uile. 'S furasda 'smuainteachadh nach robh esan fìor thogarrach sa' chogadh so, an aghaidh a chinnidh féin. 'Nuair thainig e 'stigh do'n Chomhairle, thug iad fa'near gu'n robh e tróm, stòlda, inuladach—nach robh facall a' tighin as a bhéul, ach e 'sìor amharc air an làr le aghaidh chianail. “Cha'n urrainn an strìgh so bhi taitneach leatsa, Fliir Bhororai,” arsa MacDhònuill. “Cha'n fhaod e bhi 'na chùis thait-nich leatsa dol a mhurt 's a mharbhadh do chinnidh féin. Uime sin, cha'n iarr mi ort a bhi 'm broilleach na cuideachd an diugh. Fuirich thusa air deireadh, anns a' chùlchoimhead.” “Tha mi,” arsa Fear Bhororai, “fada 'd chomain, a MhicDhònuill; ach sin nì nach urrainn dòmhsa 'dheanamh. Cha'n e anntogradh fuil Chloinn-'Illeathain a dhòrtadh a tha 'dùsgadh mo thromad-inntinn air an àm, na idir sgàth dol san iorghuill; ach nì-eiginn eile tha 'na bhuaireas air m'anam, agus 'gam lìonadh le cùram.” “Innis domh ciod è,” arsa MacDhònuill; “guidheam ort, na ceil e.” Dhiùlt Fear Bhororai so a dheanamh, car tamuill; ach mu dheireadh dh'innis e do MhicDhònuill gu'n do bhruadair e aisling an oidhche 'n raoir, a bha 'cur smuaisean agus cùram air. “Och! an aisling eagalach!—tha an sealladh a chunnaic mi mu choinneamh mo shùl, agus na briathran a labhradh rium am chluasaibh air an àm, mar gum b'ann air a' cheart àm a thachair e; ach b'fhèarr leam gun innseadh.” Na diùlt mi,” arsa MacDhònuill. “Éisd, matà,” arsa Fear Bhororai. “An déigh dhomh tuiteam ann a seòrsa do chlo-shuain, mu mheadhon-oidhche chuala mi na briathra so gu pongail, mar o neach a bha 'na shìneadh ri m' thaobh:—

“A Lic-lì' sin, O 'Lic-lì'!

'Sann ortsa bhci rear nis an dìth;

'S iad Clann-'Illeathain a bheir buaidh

Air an t-sluagh a thig air tìr.

“A Ghearna dhubh, 's i Ghearna dhubh;

'Sann innte dhóirt ear pailt an fhuil!

Marbhar an Ridire Ruadh

Mun till claidheamh do thruaill duibh.”*

* The above lines may be thus translated:—

Thou dark and dismal *Leckalee*,

The fatal fight befalls on thee.

The race of Gillean shall prevail;

The strangers' strength this day shall fail.

Thou, lofty, towering *Gearnadu*,

Shalt yield the eagles plenteous food.

Ere swords to their black sheaths return,

The Red Knight's blood shall stain the Burn.

Chuir aisling Fir Bhororai uamhas air Cloinn-Dòhnuill! Theich iad. Thug iad an cladach orra. Mhothuich Clann-'Illeathain iad. Thainig iadsan a nuas o'n bheinn mar eas o sgàirnich. Bhuail iad air Cloinn-Dònuill. Tha'n eachdraidh ag ràdh gu'n do thréig Fear Bhororai iad, agus gu'n do thionndaidh e le Cloinn-'Illeathain; ach cha'n eil sin fìor. Nam biodh e air sin a dheanamh, chailleadh e am fearann a bh'aige bho Thighearna Shléite. Ach 's nì cinnteach gu'n do mharbhadh mórán do Chloinn-Dònuill mun d'fhuair iad a mach gu fairge. Cha'n eil e ro chinnteach cia dhiùbh a mharbhadh no nach do mharbhadh an Ridire Ruadh. Thug Clann-Dònuill Eilean Thirithe orra, far na loisg iad gach tigh, na chreach iad an spréidh, agus na mhurt iad a' chuid bu mhò do Chloinn-'Illeathain a bha 'tuineachadh an eilean sin agus Eilean Ì-Chalum-Chille!

Bha boile agus cuthach air Clann-Dònuill. Chruinnich iad feachd ùr, gu oidhearp a thoirt air Lachunn Mór 'na chaisteal an Dubhairt. Chruinnich iad air eilean a tha dlù do cheann mn dheas Chearara, beul Loch Faochann, ris an canar am Bachd; ach cha b'ann gun fhios do Lachunn Mór. Chruinnich esan a dhaoine 's a chàirdean, a chinneadh féin uile, agus Chlann-Nèill Bharra, Clann-'ic-Ionnhuinn an t-Sratha, agus Clann-'ic-Cuaire Uibha. Dh'fhàg iad Dubhairt 'nam bìrlinnibh, le sgairt do ghaoith tuath agus toiseach tràghaidh; agus cha b'fhada bha iad a' ruigheachd a' Bhachd. Bha boghachan-saighde aig a' chuid bu mhò do'n fheachd so. Chruinnich Clann-Dònuill air an tràigh; ach leig Clann-'Illeathain frasan do shaighdean 'nam measg, a thug orra an tràigh fhàgail. Chaidh iad air tìr. Leig iad air Clann-Dònuill le'n claidheannan, gus na mharbhadh trì cheud gu leth dhiùbh; agus bha a' chuid bu mhò do na bha beò air an leòn 's air an réubadh gu truagh.

Phill Lachunn Mór do Dhubhairt, agus MacDhònuill Shléite, MacIain Ardnamurchunn, MacLeòid Leòghais, agus MacAfi Cholonsa, aige 'nam prìosanaich. Mu dheireadh, b'éiginn do dh-Ard-Chomhairle na rioghachd dol san eadraiginn, agus geallaidhnean fhaotainn taobh air thaobh, o Chloinn-'Illeathain agus Chloinn-Dònuill, sgur do'n mhurt eagalach so a bha dol air aghaidh, agus sìth agus réit a dheanamh, air neo gu'n cailleadh iad le chéile an oighreachdan. Rinneadh sìth, ach bha fnath agus naimhdeas 'nan cridheachan. Leigeadh na prìosanaich fa sgaoil o Chaisteal Dhubhairt. Thug Lachunn Mór urras seachad air a shon féin agus airson a chuid daoine, gu'n giùlaineadh iad iad féin gu sìochail o sin suas.

'Nuair bha, mar shaoil leis an Rìgh, gach cùis socruichte, chuir e urrain air Triath Dhubhairt, agus rinn e Ridire dheth—Sior Lachunn Mór Dhubhairt.

Ach cha b'fhada gus an d'fhàs e sgìth do'n chùmhanta fo'n d'thàinig e. Cha b'urrainn do'n ghaisgeach fhuileachdach so a bhi 'na thàmh. Bha MacIain Ardnamurchunn, a dh'éirich le Clann-Dònuill 'na aghaidh, a nis a sniridhe air màthair Lachuinn Mhoir.

Bu phiutliar i do Iarl Earraghaidheal, MacCailein Mór. Bha dubhairidh, na teachd-a-stigh, nìhór aice ; agus dh'iarr e a pòsadh. Cha do chuir Lachunn Mór 'na aghaidh so, ged bha làn fhios aige gum b'è 'm beairteas a bha 'dhìth air MacIain, 's nach b'è aona ghaol a bha aige air a mhàthair. Shuidhicheadh latha na bainnse. Choinnich cuideachd mhór aun an tigh Thorloisg, far an robh bean-na-bainnse a chòmhuidh. Bha mórán chàirdean cruinn taobh air thaobh. Bha am pòsadh seachad. Chaidh a' chàraid òg a luidhe. Bha na càirdean ag òl. Thòisich an connsuchadh. Bha deoch air a' chuid bu mhò a bha 'làthair. Thuirt fear do Chloinn-Dònuill nach b'è a gaol féin a thug air Mac-'ic-Iain a' chailleach, màthair Lachunn Mhóir, a phòsadh, ach gaol an airgid. Bha so nì's leòir. "Tha'n fhìrinn agad," arsa fear do Chloinn-Illeathain ; agus, le sin, shàth e a bhiodag ann an cridhe 'n fhir eile ! Bha'n tnasaid air bonn. Mhurtadh a' chuid bu mhò do luchd-leanmhuinn Mhic-'ic-Iain. Chaidh fear-eiginn a stigh far an robh Lachunn Mór 'na luidhe, a dh'innseadh dha mar thachair. "Fhalbh !" ars' esan ; "cha'n eil comas air. Ma ruitheas am mada-rnadh am broilleach nan gadhar, 's gum millear e, có 's coireach ?"

Chaidh na murtairean a stigh do'n t-seòmar far an robh a' chàraid òg 'nan luidhe ; agus bhiodh fear-na-bainnse air a ghrad chur gu bàs, mur bhi glaothaich agus sgreadail a mhàthar air seòrsa do thruas a dhùsgadh ann an cridhe Lachunn Mhóir.

Mu'n àm so, thainig aon do na luingis Spàindeach a bha air faondradh air feadh nan Eileanan, a bluingeadh do'n chabhlaich mhór ris an abradh iad *The Armada*, a stigh do Tobarmhoire. 'Se 'm *Florida* a b'ainm do'n luing mhóir so. Thachair so anns a' bhliadhna 1588 ; agus 'se *Don Farëia* b'ainm do'n sgiobair a bh'air an luing ainmeil so.

Chuir an Spàindeach mór, uaibhreach, fios gu Triath Dhubhairt crodh, 'us caoraich, 'us aran, a ghrad chur a dh'ionusuidh na luinge ; airneo, mur deanadh e so gun dàil, gu'n loisgeadh e 'n t-eilean. Chuir Lachunn Mór gu dùlan e ; ach rinn iad réit. Thug Lachunn Mór dha, 'na dhéigh sin, na bha 'dhìth air, airson nan dolaran matha Spàindeach a fhuaire an iomlaid.

Bha MacIain Ardnamurchunn a nis a' cruinneachadh a chàirdean, chum a bhi 'm bad Lachunn airson mar a ghiùlain Clann-Illeathain iad féin oidhche na bainuse, agus airson murt a chuid daoine. Chuala Sior Lachunn Mór na bha 'na bheachd. Thug e Tobarmhoire air ; agus, o'n Spàindeach, fhuaire cuideachadh gu dol a mach an aghaidh Chloinn-Dòmlnuill. Fhuaire e ceud saighdear naithe ; agus, leò sin, thug e Eig, a's Cana, agus Eilean-nam-Muc air, a bluingeadh do Chloinn-Dòmlnuill, agus chreach agus loisg e iad ; agus, 'na dhéigh sin, chaidh e air tìr ann an Ardnamurchunn, chum Caisteal Mhiougairidh a losgadh, nam b'urrainn da. 'S gann a dh'fhàg e tigh 'na sheasamh aun an Ardnamurchunn o cheann gu ceann. 'S ann am feadh a bha Lachunn Mór a' feuchainn Caisteal Mhiougairidh a mhillleadh, a loisgeadh

an long mhór, am *Florida*, ann am bàgh Thobarmhoire. Ach lìonadh e leabhar mór, eachdraidh a thoirt air na nithibh oillteil a rinn an dà chinneadh ainmeil so an aghaidh a chéile. Cha do thachair àr, no murt, no losgadh, bu neo-ìochdmhoire am measg nan daoine fiadhaich taobh eile 'n t-saoghail, nach cuala riabh iomradh air Dia.

Mu dheireadh, fhuair Lachunn Mór agus MacDhònuill Ìle sumanadh 'gu seasamh an làthair an Rìgh agus na Cùirt, ann an Dunnéideann. Fhreagair iad an sumanadh. Chuir Rìgh Seumas fichead mìle punnd Sasunnach ùlaidh air Lachunn—suim anabhar-rach san àm sin—an déigh dha urras a thoirt seachad, agus a ghealltainn, nach tugadh e tuillidh oidhirp an aghaidh Chloinn-Dònuill. An déigh sin, fhuair e a chead. Chuireadh an t-suim cheudna mar ùladh air MacDhònuill Ìle. Chuir iad ceithir mìle punnd a dh'ùladh air MacDhònuill Shléibhte. Thug iad so, mar an ceudna, urras airson an giùlan math; agus fhuair iad an cead.

Cha luaithe fhuair Lachunn Mór dhachaidh, na thog e ochd-ceud-deug (1800) saighdear; agus leò so chaidh e nùnn do dh'Éirinn, gu cuideachadh le *Elizabeth*, Ban-rìgh Shasunn, na fineachan borb Éirionnach a cheannsuchadh, a bha air éiridh suas an ceannaire 'na h-aghaidh. Ach cha b'fhada gus na ghairm Rìgh Séumas air ais e o Éirinn, oir bha cogadh ùr air bristeadh a mach ann an Albainn. Bha mòran do na teaghlaichean Pàpanach san taobh tuath air éiridh suas an aghaidh an Rìgh; agus dh'éirich na Caimbeulaich fo MhacCailein Òg, agus Iarl Athull, agus Moraire *Foulis*, suas as a leith,—agus maille rintha so, Lachunn Mór Dhubhairt. Thugadh uachdranachd armailt an Rìgh do MhacCailein, nach robh ach ochd bliadhna deug a dh-aois! Choinnich an dà arm a chéile aig Gleann-Livet, far na chuireadh blàr fuilteach. Chuireadh an ruaig air na Caimbeulaich, agus thàr MacDhònuill-Duibh agus na Camronaich 'nan déigh; ach sheas Lachunn Mór 's a chinneadh misneachail. Bha dà cheud deug fear an earbsa ris; agus leò so chuir e 'n taobh eile gu dùlan, ged a theich na Caimbeulaich. Nam bitheadh an t-arm uile fo nachdranachd an duine fhoghuintich so, cha'n eil teagamh air bith nach do choisinn e an latha. Mar a bhà, choisinn e mór-chliu dha féin 's d'a chinneadh, ged a mharbhadh mòran diubh sa' bhlàr so.

Ged a bha nis sìth agus réit, car tamuill, eadar Clann-'Illeathain agus Clann-Dònuill, dh'éirich aobhar ùr chum grabadh a chur air an càirdeas. Ach cha'n urrainn sinn eachdraidh an duine so a chrìochnachadh san àireamh so. Theid sinn air ar n-aghart leatha 'na dhéigh so; agus feuchaidh sinn cunntas a thoirt, cha'n e amhàin air bàs Lachunn Mhóir, ach cuid do na nithe tre an d'fhuair na Caimbeulaich greim air mòran do dh-oighreachd Chloinn-Dònuill, agus air fearann Chloinn-'Illeathain maraon.

F I O N N G H A L,
NIGHEAN RAONUILL MHIC-AONGHAIS ÒIG,
AGUS PRIONNSA TEARLACH.

Fhad 's a bhios meas air gaisge, tréubhantas, agus subhaile, bheirear iomradh cliùiteach ann an eachdraidh, air an ainnir uasail agus thréubhanta, Fionnghal Dhònullach, nighean Raonuill Mhic-Aonghais Òig an Airidh-Mhuilinn, ann an Uisit a' chinn-deise. Cò riamh a chuala mu Phrionnsa Tearlach, nach cuala mar an céudna mar a theasairgeadh e, 'n àm dha bhi ann am mór-chunnart, leis an òigh ghaisgeil agus mhlaisich a dh'ainmicheadh. Is cinnteach an ni, ma ta, gur airidh eachdraidh ghoirid mu'n òigh uasail so air àite fhaotuinn ann an "Cuairtear nan Gleann."

Cha do mhothuich Prionnsa Tearlach riamh a chunnart féin gus an do chuireadh as d'a dhòchas air faiche fhuilteich Chùil-fhodair. An sin clunnaic e gu'm b'éigin da teicheadh le a bheatha! Ach c'àit an rachadh e, an uair a bha e air a chuairteachadh le nainnidibh a bha araon lionmhor agus leanailteach? Smuainich e, nam biodh e 'na chomas an t-Eilean Fada a thoirt a mach, gu'n tachradh lòngh Fhrangach air a bheireadh as an rìoghachd e. Leis an rùn so, dh'fhàg e Mac-Shimidh na h-Airde, agus càirdean eile, aig tigh Ghoirtleig, agus thug e na beanntan air. Is lionmhor cruaidh-chas a dh'fhuiling e, agus caol-thèarnadh a rinn e, troimh chloilltean, chreagan, agus gharbhlaichean, mun d'ràinig e Arasaig; agus cha'n e 'mhàin sin, ach bha deich mìle fichead punnd Sasunach airgid-cinn as, agus bha so 'na bhrosnachadh mór chum a bhrathadh. Bithidh e 'chaidh 'na urram do Ghàidheil na linne sin, nach robh a h-aon 'nam measg uile a bhrathadh e, ged bu bhoichd an staid, agus ged bu mhór an duais a ghealladh. Aig fàgail Arasaig dha, ann an ochd-ràmhach fhosgailte, dh'éirich doinionn uamhasach—shéid na gaothan gu fiadhaich, shil na h-uisgeachan 'nan tuilteibh, dh'fhàs na tonnan anabarrach buaireasach, agus bha Tearlach òg agus a sgioba air an luasgadh air a' chuan ànradhach! Thuit an òidheche; agus fendar a ràdh d'a taobh, mar a thubhairt Oisein do thaobh na h-òidheche air an do "chruiuich an Fheinn, gu h-aoibhinn an talla Fhinn,"—

"Bha'n òidheche doilleir, duaichnidh—

Torman spéur mar chreig troimh sgairnich;

Uillt a' béucaich, taibhse 'sgreadail,

'S boillsge tein' o'u adhar bhoig-dhubh."

Ach an déigh gach allaban agus àmlghar a dh'fhuiling e, agus gach gàbhadh agus cunnart troimh an deachaidh e, air muir 's air tìr, rinn e mach an t-Eilean Fada; agus fhuair e fasgadh car tamnill bhig o Mhac-'ic-Ailein agus a bhaintighearn, aig Ormacleit ann an Uist a' chinn-deise. Cha b'fhada, gidheadh, gus an d'fhuaradh a mach c'àit a thug e air; agus, chum 's nach biodh e 'na chomas dol as, chuireadh mu dhà mhìle saighdear do'n arm-dhearg a dh'ionnsuidh an eilein sin, a rànsachadh gach creige, sluchd, agus

bothain, o cheann gu ceann deth ! Os bàrr, bha longan-cogaidh air an suidheachadh anns gach àite, chum nach rachadh sgoth no eithear do ghnè sam bith a mach o thìr, anns am feudadh am fògarach rìoghail an t-aiseag a ghabhail gu àit eile. Dh'fhàs cùisean co cruaidh 's nach b'urrainn am Prionnsa bli ùine sam bith gun ghréim a bhì air a dheanamh air, mur rachadh innleachd éigin a ghrad dhealbhadh chum a theasraiginn ! Is iomadh innleachd air an do smuainich a chàirdean ; ach bha tubaist éigin dlùth-cheangailte ris gach aon diubh, air chor 's nach freagradh iad ! Ach, mu dheireadh, dhealbh baintighearna Mhic-'ic-Ailein innleachd a shoirbhich. Dh'àithn i am Prionnsa a sgeudachadh ann an éididh boirionnaich, a' smuaineachadh gu'm feudadh e bhì gu'm faigheadh e mar so as an eilean, ann an riochd ban-òglaich innà uasail ! Ach, chum soirbheachadh, bha dà nì cudthromach ri'm faotuinn ; agus b'iad sin, bean-usal a ghabhadh os làimh gnòmh co ro chunnartach a choimhlionadh, agus a rìs, cead fhaotuinn o aon do cheannardaibh an airm-dheirg chum an t-eilean fhàgail. Bha dà bhaintighearn òg san àm maille ri teaghlach Mhic-'ic-Ailein, ach dhiùlt iad cuid no roinn a ghabhail sa' ghnòthuch. Ach cò thainig chum an tighe ach an òigh cheanalta Fionnghal, nighean Raonuill, á Baile-Mhuilinn, a dh'fhaicinn Mhic-'ic-Ailein, a caraid féin ; oir cha d'rinn i ach tiglin dachaidh beagan roimh sin á Dun-éidin, far an robh i a' faotuinn gach eòlais a bha iomchuidh air a son mar mhuaoi' uasail. Chaochail a h-athair roimh an àm sin, agus bha a màthair pòsda an dara uair aig Uisdean Càrn Mac-Shoirle, mhic Shéumais Mhóir, mhic Dhònuill Ghuirm Òig, ann an Armadail 'san Eilean Sgiathanach ; agus bha e aig a' cheart àm sin ann an Uist, 'na cheannard air cuideachd do Chloinn-Dòmhnuaill as an Eilean Sgiathanach, a bha mach an aghaidh Thearlaich. Dh'innis baintighearna Mhic-'ic-Ailein do'n ribhinn òig uasail an nì sin a bha 'na beachd, chum am Prionnsa a thèarnadh o a nàimhdeibh ; agus chuir i a' cheisd oirre, an rachadh i ann an cunnart air a shon. Fhreagair an òigh mhisneachail, agus thubhairt i—“ O nach bàsuich mise ach aon uair, tha mi uile-dheònach air mo bheatha a chur an cunnart chum am flath rìoghail a shaoradh o'n ghàbhadh anns am bheil e.” An uair a chuala baintighearn an tighe so, bha i toileach air gu'm faiceadh Fionnghal am Prionnsa gu h-ealamh, chum cùisean a mhìneachadh dha ; agus air an aobhar sin, chaidh ceannard àraidh, d'am b'ainm O'Nèill, mar cheann-iùil maille ris an òigh churanta gu Corrodail—àite creagach, fiadhaich, agus uaigneach, far an robh an ùamh anns an robh am Prionnsa 'ga fholuch féin ! An uair a ràinig iad sin, fluhair iad e 'na aonar, agus a' deasachadh àirnean uain air na h-éibhlidh ! Chlisg e an toiseach le h-eagal, an dùil, gus am fac e cò a thàinig, gu'n robh na saighdeirean-dearg air a mhuin ! An déigh beagan còmhraidh a dheanamh ris a' Phrionnsa, dh'fhàg Fionnghal e. Thaghail i aig tigh a bràthar, an Airidh-Mhuilinn ; agus, gu h-ealamh, thug i á sin Ormacleit oirre, chum gach deasachadh iomchuidh a dheanamh airson a turuis. Chaidh gille òg sgairteil maille rithe o thigh a

bràthar, d'am b'ainm Niall Mac-Eachainn, a chaidh an déigh sin do'n Fhraing maille ris a' Phrionnsa; agus b'athair e do'n Dònullach ghaigeil sin a choisinn urram co mòr ann am blàraibh Bhonaparte, 's gu'n d'rinneadh e 'na "Dhiùc Tharentuim!" Fhuair Fionnghal an sin triall-chomas chum Uist fhàgail, o làimh a h-òide féin, Uisdean Càrn Mac-Shoirle—air a son féin—airson a gille, Niall Mac-Eachainn, agus trùir eile, gu sgioba a dheanamh suas—agus, mar an ceudna, airson a ban-òglaich, *Betti Burke*, ban-Eirionnach mhór, a fhreagradh, nam b'fhìor i féin, gu ro mhaith mar bhean-sniomhaidh d'a màthair ann an Armadail! Cha ruigear a leas innseadh gu'm b'i a' bhan-Eirionnach so am Prionnsa féin. Tha cuid sa' bhàrail gu'n robh fios aig Uisdean Càrn air na cùisibh—gu'n robh e 'na chridhe air taobh Thearlaich, agus gu'n do sgrìobh e litir uaigneach chum a mhàna le a nighiu, a' toirt deagh, chliù air *Betti Burke* mar bhean-sniomhaidh.

An uair a bha nithe mar so 'gan cur an òrdugh, ràinig Ailean a Chnoic agus buidheann do'n arm-dhearg Ormacleit. Cha robh mionaid a nis ri chàll, oir dh'fheudadh dàil aon latha eile gach nì a thilgeadh bun os ceann! Thug Fionnghal a ris ionad-foluich a' Phrionnsa oirre, agus sgendaich i e mar a b'fheàrr a b'urrainn i ann an éididh ban-Eirionnach! Air feasgar Disathuirn, an t-ochdamh là fichead do mhìos meadhonach an t-sàmhraidh, 1746, dh'fhàg a' bhuidheann Uist, chum an t-Eilean Sgiathanach a dheanamh a mach. Cha deachaidh iad ach goirid o thràigh, an uair a shéid a' ghaoth gu gailbheach 'nan aghaidh, air chor 's gu'n robh iad ann am mòr-chunnart! Bha iad air an luasgadh a null agus a nàll air feadh na fairge, agus bha eagal orra maraon gu'n tilgteadh air an ais iad air an fhearann a dh'fhàg iad 'nan déigh! Cha do chaill, gidheadh, aon chuid am Prionnsa na Fionnghal am misneach; ach, a dh'aindeoin àraidh, doininn, agus cunnairt, bhrosnuich iad an sgioba gu bhi tréun agns cruadalach! Aig glasadh an latha, mhothuich iad fearann teann orra. B'e so Rutha-Bhaternis 'san Eilean Sgiathanach; agus, an àm dhoibh a bhi 'dlùthachadh ris, chunnaic iad buidheann do na saighdeiribh-dearg air tìr, ullamh agus ealamh chum an glacadh! Ghrad thug iad an cuan orra; agus air do na saighdeiribh so fhaicinn, loisg iad 'nan déigh, agus bha na peileirean a' feadail agus a' srannraich mu'n cluasaibh! Stiùr iad an sin chum na h-àird-an-ear; agus, beagan roimh mheadhon là na Sàbaid, thainig iad gu tìr aig Cillbhrìde, goirid o thigh Mhogustait, ann an sgìreachd Chìllmhuire. B'e Mogustat, 'san àm sin, àite-còmhnuidh an Ridire Alasdair, Triath Shleibhte. Dh'fholuich am Prionnsa e féin ann an còs creige an cois a' chlad-aich, agus thug Fionnghal tigh an nachdarain oirre, dh'fhéuchainn ciod a chitheadh agus a chluinneadh i. Dh'fhàiltich baintighearna Mhic-Dhònnill a beatha le caoimhnealachd; ach féuch an t-uamhunn leis an do bluaileadh i, 'n àm dhi dol a steach, an uair a chunnaic i làn an t-seòmair do cheannardaibh an airm-dheirg a stigh roimpe! Gidheadh, chum i oirre féin gu seòlta, agus cha d'aithnich aon neach gu'n robh cùram no iomaguin sam bith air a h-inntinn. Cha

robh Mac-Dhònuill féin aig a' bhaile ; agus ged a bha fios aig Fionnghal gu'n robh e san àm sin an aghaidh Thearlaich, gidheadh, le mór-mhuinghin agus mhisnich, dh'innis i do'n bhaintighearna c'àit an robh am Prionnsa! Ged bha a' bhaintighearn ann an deagh rùn do Thearlach, gidheadh cha b'urrainn i a thoirt chum an tighe ; ach bha Alasdair, mac Dhònuill-'ic-Alasdair, ('se sin, Fear Chìngsburgh) bàillidh Mhic-Dhònuill, an là sin ann am Mogustat ; agus chuir a' bhaintighearn e dh'ionnsuidh a' Phrionnsa le beagan fiona, agus nithibh eile a bhiodh féumail da. Chomh-airlich a' bhaintighearn, a thuilleadh air sin, gu'n rachadh am Prionnsa agus Fionnghal maille ri Alasdair Mac-Dhònuill do Chìngsburgh, air di a bhì cìnnteach gu'm biodh e dileas doibh, agus càirdeil riu. Ghabhadh a comhairle ; agus, gun dàil, bha Fionnghal agus *Betti Burke* air an t-slighe maille ri Alasdair Mac-Dhònuill a dh'ionnsuidh Chìngsburgh, a bha dà mhìle dhéug air astar as. Eadar sin agus feasgar, bha iad a' còmhachadh muinntir na dùcha air an t-slighe dhachaidh o'n eaglais ; agus, 'nan dol seachad, bheireadh iad sùil, le mór-ioghnadh, air a' ghrùagaich mhóir, luidich, neo-sgiobalta, agus fhad-chasaich, a bha maille ri Fear-Chìngsburgh! Chuir iad an oidhe sin thairis ann an Cìngsburgh, far an do bhuineadh riu air gach seòl gu fial! Air an ath là, dh'fhàg am Prionnsa Cìngsburgh ; agus chaidh Fionnghal maille ris gu Portrìgh, far an do dhealaich i ris. Aig àm an dealachaidh, phòg e i, agus, leis na déuraibh 'na shùilibh, thubhairt e rithe—"Tha mi an dòchas, ainnir ùasail agus fhèrinnich, gu'n còmhlaich sinn a chèile fathast ann an lùchairt an rìgh." An sin, ghabh e an t-aiseag do Ràsaidh ; agus, as an eilean sin, chaidh e do Shrath Mhic-Ionmhuinn, maille ri duine bochd d'am b'ainm Calum Mac-Leòid, mac Iain 'ic-Iain ; agus rè na slighe, bha'm Prionnsa 'na ghille-màileid aig Calum! As an t-Srath, sheòl e null gu Arasaig ; agus lionadh e leabhar iomradh a thoirt air gach deuchainn, cruaidh-chas, agus àmhghar a dh'fhuiling e air feadh Arasaig, Mhuideirt, agus gharbh-chrìoch na Gàidhealtachd, gu meadhon an fhogharaidh, an uair a thàinig soithichean a thug e féin agus na h-uiread d'a chàirdibh a null do'n Fhraing!

Ged a thàr am Prionnsa mar so as le 'bheatha, gidheadh cha robh an òigh dhileas a chuir a beatla féin ann an cunnart air a shon ach ann an toiseach a trioblaidean. Is iomadh àmhghar agus cruaidh-chas a bha an dàn di fhulang an déigh sin. Cha b'fhada gus an do ghlacadh i, agus gus an d'thugadh i féin agus Cìngsburgh, Mac-Ionmhuinn an t-Sratha, agus Calum mac Iain 'ic-Iain, 'nam prìosanaich do Lunnuinn ; agus dhruideadh a stigh 'san Tùr iad, chum an cur fo dheuchainn! Bha mór-mheas aig maithibh na rìoghachd air an rìbhinn eireachdail agus dhealaidh a theasairg am Prionnsa le tréibhdhìreas co mór ; agus, am measg chàich, chaidh am Prionnsa Frederic (seann-seanathair ar Banrighinn, Bhictoria) do'n phrìosan 'ga faicinn, agus ghnàthaich e a mhór-chumhachd chum a cur fa sgaoil. Shoirbhich a' chùis leis. Fhuair Fionnghal cead a coise ; oir có, aig am biodh meas air ionracas agus air fìor dhìlseachd, a b'urrainn an òigh uasal a dhìteadh? Ghabh i

còmhnuidh car tamuill ann an Lunnuinn; agus bha'n tigh anns an robh i air a chuirteachadh gach là le carbadaibh lìomhor nan àrd-uaislean, a thainig a chur urrainn oirre! Phill i a ris gu eilean a breith; agus, ceithir bliadhna an déigh sin, phòs i Ailean, mac Fhir-Chìngsburgh. An uair a dh'éug Cìngsburgh, chaidh Ailean, a mhac, 'na àite; agus an sin, bha Fionnghal 'na bean-tighe anns a' cheart àit anns an do chuir am Prionnsa a' chéud òidhche thairis 'san Eilean Sgiathanach! Chaidh i an déigh sin do America maille r'a companach, far an do ghabh i co'-roinn anns a' chogadh a bha san àm sin co sgriosach 'san tìr sin! An déigh iomad cruadal fhulang anns an dùthaich sin nan coigreach, phill iad a ris do'n Eilean Sgiathanach. An uair a bha iad mu leth-cuain, thachair lòngh Fhrangach orra, a thòisich air losgadh orra! Bha'n cath gu h-ealamh air bonn; agus chaidh Fionnghal gu grad suas chun clàr-nachdair na luinge, far an robh i gu gaisgeil a' brosnuchadh nam maraichean gu bhith trénn agus émhachd! Bhriseadh a làmh sa' choimh-strìth; gidheadh cha do thréig a misneach i, agus cha do lughdaicheadh a gaisge! Cha d'fhàg i an t-Eilean Sgiathanach tuilleadh an déigh sin. Bha seachdnar chloinne aice (cùighear mhac, agus dithis nighean), a thuilleadh air cuid a bhàsaich 'nan òige. Bha a mic uile nan ceannardaibh 'san àrm, agus bha iad dìleas d'an Rìgh agus d'an rìoghachd; agus bha a cuid nighean pòsda aig ceannardaibh, mar an céudna. Cha'n eil fiù a h-aon do'n teaghlach so a nis ann an tìr nam beò! Ràinig Fionnghal sean aois; agus gus an là mu dheireadh, bha i aoidheil agus uasal 'na giùlan! Air a' chùigeamh là do'n Mhàrt, 1790, thug i snas an deò; agus dh'adhlacaidh i ann an Clachan Chillmhuire, 'san Eilean Sgiathanach! Cha bu lugha na trì mìle sluaigh chaidh maille ris a' ghiùlan do'n chùill! Phaisgeadh a corp (a réir mar a dh'àithn i féin, iomadh bliadhna mu d'éug i) anns a' cheart lìon-eudach sin anns an do choidil am Prionnsa an òidhche a bha e ann an Cìngsburgh! An ceann dà bhliadhna an déigh sin, thaisgeadh a fear-pòsda ann an àigh r'a taobh; far, mar an céudna, am bheil a slìochd gu tosdach 'nan suain.

Mar so, tha Fionnghal, nighean Raonuill Mhic-Aonghais Òig, a bha uaireigin sgìamhach mar bhlàth na maidne, a nis 'na sìneadh fo tholman uaine, gun chuspair sam bith a bhi fathast air a thogail d'a cuimhne, d'a tairisneachd, no d'a mór-ghnìomh! Mar so théid sgìamh an t-saoghail so seachad!

SGIATHANACH.

Clachan Chillmhuire,
Mios Meadhonach an Fhogharaidh, 1841.

LEIGHEAS AIRSON TINNEAS-FAIRRGE.

Biodh agad làn botuil do thì làidir ('s i 'n tì uaine 's fèarr), agus na biodh mòran siùcair innte. 'Nuair a bhios an tinneas a' tòiseachadh, gabh làn cupa dhi. Mur cuir so stad air an dòbhairt, 's còir leigeil leis dol air aghaidh gus am bi'n goile falamh. Gabh an sin làn cupa dhi, ma shaoileas tu gu'n luidh e air an stamaig; gabh 'na dhéigh sin a dhà no trì chupain eile; agus, am bitheantas, cuir idh so stad air an tinneas.

AN DRÒBHAIR CRUINN AGUS AM FEAR-REUBAINN.

Dòrlach fhicheadan bliadhna roimh 'n àm so, bha gille smiorail, fiùdhail, a' tàmh am Braidealbunn, do'm bu nòs a bli a' ceannach agus a' reic feudalach—nì on d'thugadh dha mar ainm, “Au Dròbhair.” Agus, air dha bhi *cruinn*, cuimte, curanta, 'na phearsa—agus *cruinn*, cuanta, cùramach, mu 'ghnothuch—chuir muinntir na tìre sin am facall *Cruinn* an deigh an *Dròbhair*; agus, mar sin, bha e 'na *Dhròbhair Cruinn*.

Dheanadh an Dròbhair Cruinn a ghnothuch e féin, agus cha d'earb e a' chùis riamh ri fear eile. Gun each gun sitir, gun ghille gun chleòca, le 'bhreacan ballach mu ghuaillibh, le 'chlaidheamh liobhta nach dìobradh air a leis, agus le Bran buadhach nan cluas corrach ri 'shàil, dh'iomaineadh e a bhlaidean beag taghta bhò o Chaol-Reithe mu thuath gu cabhsair féille Charlisle 'an Sasunn. Is ann a' pilleadh o aon de fhéilltean an àite sin a bha e an uair a thachair e sa' chunnart nach suail ri àireamh.

Dh'éirich an Dròbhair Cruinn, mar bu nòs leis, mu bhristeadh na faire, agus thug e an rathad-mór air. Chunnaic e fear-casaige greis roimhe, agus ann an tiota rinn e suas ris. Bha an so Gall mór, min, tlàth-ghuthach, cho sìobhalta ri maighdinn, a thòisich gun dàil ri moladh nan Gàel airson an gaisge agus an rogha misnich. “Is e seachd ioghnadh an domhain, am bheachd sa,” ars' esan ris an Dròbhair, “cionnas a ghabhas sibh an rathad, moch 'us anmoch, agus mu mheadhon-oidhche, le uiread a dh'òr Sasunnach agaibh ann 'ur pòcaibh!” “Tha sin againn gun ag, agus am pailteas deth,” ars' an Dròbhair Cruinn; ach ged a tha òr Sasunnach anns na sporain againn, tha cruaidh Albannach anns na truaillean againn,” a' cur a làimhe air an àm chendna air an lainn a bha air a leis. “Le Andra Ferràra an so, agus le Bran an sin,” ars' an Dròbhair, a' tomhadh a chorraige ri Bran, “cha bhiodh eagal orm roimh fhear-reubainn a shiubhail riamh air dà sheirean Shasunnach am briogais Ghallda.” “Ciod é!” ars' an Gall; “'n e Ferràra da rìribh tha ad chladheamh? Gu cinnteach, is ainneamh an seòrsa sin r'a fhaotuinn a nis!” “An creid thu do shùilean?” ars' an Dròbhair, is e 'ga thoirt as an truail, agus 'ga shìneadh do'n Ghall, los gu'n leughadh e an t-ainm a bh'air. “Tha a' chùis dìreach mar a tha thu 'g ràdh,” ars' an Gall, a' togail na lainne, agus a' sgaradh cinn Bhraim o 'choluinn leis a' cheud sguidseadh. “'Nis,” ars' esan, “dhòmhsa do sporan, air neo do bheatha! Tha thu 'faicinn gu'm faigh eadhon Gàel a leth-bhreac.” Bha an Dròbhair bochd aig iomall nan cleas. Chunnaic e gu'm bu bhàs obunn dha a dhiùltadh; agus is e 'rinn e, shìn e thuige an sporan, leis na bh'ann. “Ach,” ars' esan, an uair a thug e dha an t-airgiod, “co a chreideas am Braidealbunn gu'n spùinneadh Sasunnach mi, is rogha nan gaothar agus rogha nan claidhean am fhochair?” “Na cuireadh sin cùram idir ort,” ars' an Gall, a' fanoid air. “Bheir mi dhìot am masladh sin; oir tha shannt orm comharradh a thoirt duit, leis am feuch thu dhoibh gur ann le

neart dòideachais a thugadh do chuid uat. Sin a mach do ghàirdean air an stoc dharaich so." Bha so cruaidh, ach cha robh dol 'na aghaidh. Shìn an Dròbhair a mach a ghàirdean. Thog an Gall an lann, ghlac e a bhil-ìochdrach fo 'dheud uachdrach, chruinnich e a mhalaidhean 'nan aon dos air bun a shròine, agus thàinig e a nuas le buille tròm, tàbhachdail; ach, gun taing dha, tharruing an Dròbhair Cruinn a ghàirdean thuige mar a bha am buille a' tighin a nuas, agus is ann a chaidh an lann gu 'cùl-cuirce 'san stoc dharaich. Mus an enacadh sibh enò, bha an Dròbhair Cruinn 'na ugan. Shad e air slaisnich a dhroma e, chnir e a ghlùn air a ghoile, agus thug e dheth a chuid féin. Cha d'fhoghain sin leis, ach cheangail e caol a dha dhuirn air cùlaobh a dhronnaig, agus dh'iomain e roimhe e, mar gu'm bitheadh laos-boc air spearraich ann, gus an d'thug e dh'ionnsuidh an luchd-ceartais e—daoin'-uaisle nach d'rinn dearmad air an urram dhligheach a chur air a' Ghall, le 'àrdachadh moch an la'-na-inhàireach, le dula de bhall cainbe mu'n amhaich aige.

Chaidh an Dròbhair Cruinn dhachaidh sàbhailte le 'chuid airgid. Gen nach d'thug e a chù leis thug e 'chlaidheamh leis; agus tha e glé choltach leam gur ann mu'n cheart chladheamh so a thuirt Donncha Bàn—

“Ghearradh e ubhall air uisge,
Le fìor ghéiread.”

GIULLAN NAM BÒ.

AN T-AMADAN AGUS 'UAIREADAIR.

Bha duine bochd gòrach, aig an robh uaireadair-pòca, air àm àraid air a shiubhal; agus bha e anabharrach bòsdail as an uaireadair. Ach thachair do'n uaireadair a bli fad' air deireadh air feasgar àraid. “Gun teagamh,” arsa 'n t-amadan, “chaidh a' ghrian fodha an nochd uair na bu tràithe na bu chòir dhi. Tha i ro chabhagach an nochd. Chaidh i 'luidhe, air a' chuid a's lugha, uair ro'n àm.”

Bha duine tuigseach a chual' e, agus a thuirt ris,—“Nach mò gu mór a's coltaiche gu bheil an t-uaireadair agadsa am mearachd na a' ghrian—gu bheil esan uair air deireadh? Gabh mo chomhairle,” arsa 'n duine glic ris an amadan, “agus suidhich thusa 'n t-uaireadair agad a réir na gréine, an àite bli 'suidheachadh 's a' riaghladh gluasad na gréine a réir an naireadair. 'S dòcha gu mór gur e 'n t-uaireadair agadsa tha 'm mearachd, 's nach i a' ghrian.” “'S math a dh'fheudta gur li-è,” arsa 'n t-amadan.

O! cia liutha li-aon, 'nar mesg féin, do na daoine bochda, amaid-each, uaibhreach, gu tuisge, ris an can iad na *Socialists*, agus mì-chreidich eile, tha dìreach 'gan giùlan féin mar a rinn an t-amadan so! Nach math a thigeadh e do chrèutairean bochda, truagha, dall, ain-eolach, mar a ta mac an duine, smuainteachadh gur dòcha gu mór gu bheil gliocas, cumhachd, maitheas, agus ceartas an Dia bheò ceart—'fhacall féin fìor agus neo-mhearachdach;—agus, mur 'eil an tuigse, 's an tùr, 's an t-eòlas acasan a' co-chòrdadh ri facall an Tighearna, gur li-iadsan tha am mearachd, agus nach li-esan! Tha an giùlan a cheart cho faoin ri giùlan an amadain mu'n uaireadair.

LAOIDH AIR URNUIGH.

Tha sùil ann, cadal air nach tuit,
 Fo sgrathan dorch na h-oidhech';
 Tha cluasan ann, gu bràch nach druid,
 'Nuair sguireas gathan soills'.

Tha gairdean ann, gu bràth nach sgith'ch,
 'Nuair dh'fhàillicheas neart dhaoin';
 Tha gràdh ann, nach teid bàs a chaoidh,
 'Nuair chrìonas cairdean gaol.

Tha'n t-shùil sin dearet' air aingil ard—
 A' chluas sin tha le'n òrain làn;
 Tha'n gairdean 'cumail suas a' ché;
 Tha'n gràdh sin suidhicht anns an spéur.

Ach tha ann fear, le'n urrainn daoine,
 'Nuair bhios an còmhnaidh talmhaidh faoin,
 An t-shùil, an làn, an gràdh a' ruighin—
 Na cluasan sin, gu h-éisdachd, 'bhuidhin.
 Si'n ùrnuigh 'chunhachd 'dhìrcas suas,
 'Sa bheathaicheas air sòlas ard nam buadh.

[Eadar. le MUILEACH.

CEUD MHORAIRE BHRAIDEALBUNN.

B'e a' cheud Mhoraire do'n teaghlach so Sir Iain Caimbeul, agus rinneadh 'na Iarl e anns a' bhliadhna 1681.

Phòs e, anns a' bhliadhna 1657, ban-Sasunnach d'am b'ainm *Mary Rieth*. Bha aice so deich mìle punnd Sasunnach do thochar—suim anabharrach san àm sin. Bha iomadh aon ag iarraidh a pòsadh; ach roghnaich i an Gàidheal, Sir Iain Caimbeul Ghleannurchaidh. An déigh dhoibh pòsadh, dh'fhàg iad Lunnuinn, agus thug iad orra Tigh Bhealaich, àite-còmhnuidh an teaghlach; ach cha'n ann an carbad cheithir each, no idir air slighe iarainn, ach esan agus ise air an aon ghearran! Air gearran eile chàirich e na deich mìle punnd Sasunnach ann am buinn òir, agus Gàidheal math làidir fo làn armabh air gach taobh do'n each air an robh an eallach luachmhor, g'a dhion, agus a' coiseachd a h-uile céum á Lunnuinn gu Tigh Bhealaich. Ràinig iad gu tèaruinte. 'San t-seana chaisteal bha ri fhaicinn an seòmar anns am b'àbhais do'n chàraid so an dà chuid cadal agus ithe. Cha'n ionann 's an caisteal ard eireachdail tha nis aig an teaghlach so!

Chaochail am Mhoraire so 'nuair bha e os-ceann ceithir fichead bliadhna dh'aois. 'S ann mu'n mhór-fhear so thuirt neach àraid ann an litir tha fhathast air mhairiann—"Tha e co stòlda, shuidhichte, chiallach, ri Spàinteach—co teóm, sheòlta, charach, lùbach, ri sionnach—co glic ri nathair—agus co sleamhuin ris an easguinn."

Thogadh a' cheud chaisteal, ris an abradh iad Tigh Bhealaich, a nis *Taymouth*, anns a' bhliadhna 1580, air fìor oisinn na h-oighreachd. "C'arson," arsa neach àraid ris-san a thog e, "nach do chuir thu do thigh am meadhon na h-oighreachd, an àite chur air iomall an fhearainn?" "Air t-athais," ars' esan; "'se'n t-iomall e air an àm, ach cha'n fhada gus an sin mi an oighreachd an rathad eile. Agus riinn e sin, mara dh'fhiosraich Clann-Ghriogair thruagh, agus iomadh cinneadh eile.

TIGH IAIN GHROAT.

'Se an tigh iomraiteach so an t-àite-comhluaidh a's fhaide mu thuath tha ann an Albuinn. 'S iomadh aon a chual' iomradh air Tigh Iain Ghroat, ach a tha aineolach air an dòigh air an d'fhuaire an t-ainm so.

Ri linn Rìgh Seumas an IV., thainig triùir bràithrean—Calum, Gabhìn, agus Iain *De Groot*; oir 'se so an dòigh air an robh an sloinneadh air a sgrìobhadh san àm sin. Thainig iad so do Ghallaobh o'n taobh deas, le litir o'n Rìgh, air a sgrìobhadh ann an Laidinn, do mhuinntir an taobh tuath, g'am moladh, agus ag asluchadh caoimhneis as an leith o uaislibh na dùthcha. Cheannaich iad fearann san àite. Bha an oighreachd eatorra, agus bha an càirdeas bu làidire aca d'a chèile. Ach mheudaich Clann-Ghroat gus an robh ochd teaghlach-each dhiubh ann air fad; agus an sin thòisich connsuchadh agus farmad eatorra mu thimchioll roinn an fhearainn, agus gu h-àraid mu dhéibhinn an fhir 'nam measg bu chòir a bhli air a' chùntas na cheann-cinnidh, no 'na cheann-teaghlach thairis orra.

Oidhche do na h-oidhchean, bha seòrsa de chionnsoid 'nam measg có bu chòir suidhe aig ceann a' bhùird, agus a bhli 'na cheann-stuic air gach còmhaidhail. Bha connsuchadh làidir eadar na fir; agus theab gun tigeadh facaill gu builleann. San àm sin, dh'éirich am fear dhiubh d'am b'ainm Iain—duine làidir, misneachail, sgairteil, aig an robh an t-aiseag air an àm o'n chearna sin gu Eileanaibh *Orkney*. Labhair e gu ciùin, càirdeil. “Deanaibh réit,” ars' esan, “'s na biodh droch cainnt na idir tuasaid 'nar measg; oir,” ars' esan, “bheir mise m' fhacall duibh, an ath uair a choinnicheas sinn, gu'n socruich mise a' chùis so mu 'bheil sibh a' cur a mach air a chèile.”

Thòisich e gun dàil, agus thog e tigh air an rutha 'b'fhaide mach, air an robh ochd taoibh—'se sin, bha'n tigh ochd-oisinneach; agus air gach taobh bha uinneag agus dorus. Agus am meadhon an tighe so chàirich e bòrd, do'n aona chumadh ris an tigh—bord ochd-oisneach. Agus an ath uair a choinnich an ochdnar chàirdean, thuirt e riutha a h-huile fear a dhol a stigh air a dhorus féin, agus suidhe air an àite-shuidhe dìreach mu choinneamh an doruis. Chaidh iad a stigh. Bha 'dhorus, agus 'uinneag, agus a chathair, agus 'àite féin, aig gach fear. Cha robh urram aig fear thar fear eile. Cha robh 'nam measg ach càirdeas agus carannachd, sìth agus caoimhneas, agus toileachas-inntinn. Tha stéigh an tighe ochd-oisnich so fathast r'a fhaicinn; agus theagamh nach 'eil tigh ann am Breatunn uile a's iomraitiche na e.

'S airidh so air àite sa' Chuairtear, mar shoilleireachadh air tuigse, foighidinn, agus deagh-thùr Iain Ghroat, air an robh an tigh so air ainmeachadh. Tha cuid do'n t-seana bhòrd dharaich fathast a làthair; agus o chionn leth-cheud bliadhna, bha cuid do'n litir Laidinn a sgrìobh an Rìgh a làthair. Bu Dùidsich a bh'ann an teaghlach Iain Ghroat; agus tha e air a ràdh gu'n do chuir an Rìgh mu thuath iad, chum eòlas a thoirt do mhuinntir na dùthcha mu na dòighean a b'fhèarr air iasg a ghlacadh sua cearnaibh sin.

AN DAOIMEAN.

So a' chlach, agus faodar a ràdh, an ni a's prìseala 's a's luachmhoire air aghaidh an t-saoghail. Bha an seud so luachmhor ann am beachd dhaoine anns gach linn, 'Se is dath do'n chloich àillidh so, geal, no glas, agus air uairibh, seòrsa do shluagh dearg, agus gorm, agus uaine. 'Nuair tha a' chlach so air a gearradh, cha'n eil neamhnaid na seud eile ann is urrainnear a choimeas rithe, airson loinnearachd agus dealradh bòidheach.

Cha d'fhuaradh an Daoimean fhathast ach ann an rìoghachdan na h-airde-'n-ear, agus na dùthchannan taobh d'èas an t-saoghail. Ann an Innsibh na h-airde-'n-Ear, ann an Eilean Bhorneo, agus ann am *Brazil*, tha 'chuid a's mò dhiubh air am faotainn.

Tha cuid do na clachan Daoimein anabharrach luachmhor. Tha na séudan Daoimein a's luachmhoire air an àm aig teaghlachan rìoghail Russia agus Phortugal. Tha aon chlach, no séud Daoimein, ann an coron rìoghail Russia, a chosd anabharra airgid. Bha a' chlach so mar shùil, no an àite sùil, do dh-iodhol-bréige bha ann an Innsibh na h-airde-'n-Ear. Ghoid saighdear a mhuinntir na Roinn-Eorpa i á clàr-aodainn an iodhoil, agus theich e leatha gu Madras, far na reic e i ri sgiobair luinge airson dà mhìle punnd Sasunnach (£2,000). Reic am fear so i, air dha tighin dachaidh, airson fichead mìle punnd Sasunnach (£20,000). Reiceadh 'na dhéigh sin i, ri teaghlach rìoghail Russia, airson ceud mìle (£100,000), agus ceithir mìle sa' bhliadhna dhàsan a reic i, fhad 's bu bheò e! Tha e air a mheas gur fhiach a' chlach so ceithir muillionan, ochd ceud 's a ceithir mìle, punnd Sasunnach (£4,804,000)—dluth do chòig muillion punnd Sasunnach! Tha aon eile sa' choron cheudna tha air a meas aig trì ceud 's trì-fichead mìle punnd Sasunnach (£360,000).

Tha clach Dhaoimein aig teaghlach rìoghail Phortugal nach 'eil fathast air a gearradh; ach tha iad 'am barail gur h-i 's mò 's a's prìseala san t-saoghal uile—'se sin, a fhuarus fhathast le daoine. Tha e air a mheas gu bheil a' chlach so muillean punnd Sasunnach na's luachmhoire na'n Daoimean mór a th'ann an Russia. 'Sann an America mu Dheas a fhuaras a' chlach so.

Tha séudan prìseil do'n t-seòrsa so ann am Persia; agus tha dithis anns an Fhraing a tha, mar an ceudna, air an cùntadh prìseil. Cheannaich Sassunnach aon diubh so 's na h-Innsibh airson £20,000, agus reic e ri teaghlach rìoghail na Fraing i airson £135,000. Tha e air a ràdh gur fiach i £400,000—'se sin, ceithir cheud mìle punnd Sasunnach.

Tha cuid do chlachan prìseil Daoimein ann am Breatunn, ach cha'n eil iad r'an coimeas riùsan air na labhair sin. 'S fhiach iad, cuid diubh, fichead mìle, eadar sin agus dà fhichead mìle, punnd Sasunnach.

Bheir an cùntas so seòrsa do bheachd dhuinn air a' mheas tha daoine 'cur air séudan Daoimein.

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

'S gann gu bheil naigheachdan coitchionn ann. Cha d'fhuair luchd-riaghlaidh ùr na rioghachd fhathast ùine gu socrnachadh ciod a nì iad.

Tha mòran aimbreit san FHRAING an aghaidh an teaghlaich rìoghail. Loisgeadh air mac an Rìgh o chionn ghoirid, ach cha d'amaid iad a bhualadh. Tha'n dùthaich sin ann an staid fìor neo-shocruichte.

Cha'n eil tuille cùntais againn á CHINA, no á h-Innsean na h-airde 'n ear.

A thaobh AMERICA, cha'n fhiosrach sinn gu bheil nì air bith ùr is fhiach aithris air tachairt. A réir nan cùntas a bh'againn roimhe so, 's éiginn gu bheil deuchainn MhicLeòid a nis thairis, ged nach d'ràinig an cùntas an dùthaich so. 'Se ar barail agus ar dòchas gu'n cuirear saor e sa' chùirt; ach 'se ar n-eagal gu'm murt muinntir na dùthcha esan, agus iadsan a chuireas saor e. Nam biodh an gnothuch so socruichte, theagamh nach cuireadh na cùisean beaga eile mòran dragh oirnn, agus gum biodh sìth fad iomadh bliadhna eadar an dà dhùthaich chumbhachdaich so—nì a tha iad 'nan dithis ag iarraidh, nam b'urrainn iad a stéigheachadh air dhòigh cheart.

Tha mòran litricheann againn o AUSTRALIA, NEW ZEALAND, agus America-mu-Thuath; ach cha'n urrainn sinn a ràdh gu bheil gnothnichean air bith ùr 'nam measg is fhiach aithris. Tha iad am bitheantas, a' dol air an aghaidh gu math, 's gu ro-mhath.

Ràinig an luchd-imrich a dh'fhàg an t-Eilean Sgitheanach agus an t-Eilean Fada, an uraidh, ceann an turuis ann an Eilean Eòin agus *New Brunswick*, gu sàbhailte; agus chuala sinn gu'n robh iad anabharrach toilichte leis a' mhùghbadh a rinn iad. Bha mòran forghais air luchd-cosnaidh. Fhuair gach aon, a dh'iarr i, obair; agus gun aithreachas orra, ach nach deachaidh iad thairis iomadh bliadhna roimhe sin.

 UAIGH ROB RUAIDH MHIC-GRIOGAIR.

Thachair o chionn ghoirid, ann an Clachan Bhochuidir, seòrsa do mhèirle tha da-rìribh nàr ri aithris.

'S ann sa' chladh so a bha 'n duine iomraiteach Rob Ruadh Mac-Griogair air a thìodhlacadh, ceann na h-airde 'n oir do'n chladh, fo lic-lighe mhòr chudthromaich, air an robh dealbh a' chlaidheimh a b'abhaist da iomairt air a ghearradh, agus craobh ghiuthais agus réull, mar shnaicheantas agus mar chuimhneachan air urram agus àirde an duine. Fo'n lic-lighe so chaidh iomadh aon do Chloinn-Ghriogair a thìodhlacadh o linn an duine ainmeil so, agus cuid dìubh gun ach o chionn beagan bhliadhnachan. Bha ainm Rob Ruaidh air a thogail gu cliùiteachd àrd leis gach sgeul (cuid dìubh fìor, agus cuid dìubh brengach) tha air an aithris mu dhéibhinn ann an leabhraichean a chuireadh a mach o chionn ghoirid, gu

h-àraidh le *Sir Walter Scott*. Thug an t-ionradh chaidh mar so a mach air mòran dol o àm gu h-àm a dh'amhare na lice fo'n robh an curaidh trénn 'na shìneadh; ach, o chionn mhìos, smaointich trusdair o thaobh-eiginn, a thainig an rathad, gum bu ghasda 'n nì dhoibh claigeann an duine so 'ghoid as an uaigh, no cnaimhean air bith eile 'thachradh orra, mar chuimhneachan air Rob, agus mar dhearbhadh air an tréantas féin ann an tìr nam beann am measg nam marbh. Thàinig iad san oidhche, agus thog iad an leac, chladhaich iad an uaigh, agus cha'n eil ag nach d'fhuair iad lurga caillich no bodaich, agus is dòcha claigeann; ach is cinnteach sinn nach d'fhuair iad nìread agus fiacaill no cnaimh-lùdaig do chorp Rob: ach, beag no mòr mar fhuair iad, thàr na trusdair, na brùidean, as. Cha'n eil teagamh air bith nach robh tuille 's fear no dithis mu'n cuairt a' ghnothuich so, oir cha b'e 'n fhaoineachd an leac a thogail—cuid do na peasain leibideach, na garraich ghrànnda, ghlaisneulach, a tha siubhal na dùthcha air tòir nithibh iongatach. 'S truagh nach b'urrainnear greim fhaotainn orra! Dhùraichdeamaid am faicinn air an tumadh gu math, 's gu ro-mhath, 'an lub nan giadh; 'na dhéigh sin, air an glasadh anns a' Bhràngus, agus mar fhiachaibh air na h-uile caillich do'n chinne' Ghriogarach a tha mar fhichead mìle do'n àite smugaid a thilgeadh air gach aon diubh ann an clàr an aodainn—na spùinneadairean salach! trusdair gun tlus, gun daontachd, gun tuigse! Bu chòir do na h-uile h-aon oidhearp a thoirt air greim a dheanamh air na mèirlich a thug tàmailt co mòr air an dùthaich!

LOSGADH NA LUINGE INDIA,

A SHEÒL O GHRIANAIG, A DHOL DO AUSTRALIA,

Mios-MEADHOIN AN T-SAMHRAIDH, 1841.

Tha fear a bha air bòrd air an àm a' toirt a' chùinntais a' leanas air a' ghnothuch mhuladach so:—

“Air Di-luain, an 19^{mh} là do mhìos deiridh an t-samhraidh, bha ar soitheach goirid bho dheich ceud mìle an taobh mu dheas do chearcall-meadhoin na tahnhuinn. An déigh àm braiceis, thainig aon do'n luchd-aisig a dh'innseadh gu'n robh long nach b'aithne do'n sgioba san t-sealladh; agus o nach fhaca sinn soitheach sam bith o chionn ceithir-là-déug, bha gach aon gu grad air clàr na Luinge. Bha i tuille 's fad' air falbh chum aire thoirt air na sanusan a thairg sinn; ach o'n a bha i a' seòladh air an aon slighe ruinn, chum sinn sealladh air a chéile fad na maidne; agus aig dà-uair-dheng, mhothuich sinn gu'n robh sinn beagan na bu teinne air a chéile.

“Chaidh mi sìos do'n t-seòmar-luinge; agus an ceann leth-uair, chuala mi treas-oifigeach na luinge a' glaochaich airson uisge, le mionnan agus uallachadh oillteil! Ghrad léum mi suas, agus chunnaic mi mòran toit agus lasrach a' tighin o'n tigh-thaisg. Cha robh mionaid r'a chall. Dh'orduicheadh an sgioba gu ceann-deiridh

na luinge, leis gach seòrsa soithich a b'urrainn iad fhaotainn, a thogail nìsge. Rinn iadsan an dleasnas mar is gnàth le maraichean Breatuunach, gun tiomadh gun athadh; ach ged a dh'oibrich iad gu foghainteach, agus le'n uile neart, cha robh e 'nan comas nì bu leòir a dh'uisge 'thogail. Bha inneal-taosgaidh againn deireadh na luinge; ach bha a' phìob tuille 's cumhann, agus cha d'rinn e ach beag feum. Fad na h-ùine so, bha'n teine 'meudachadh agus a' buidhinn oirnn gu h-uamhasach.

“ Bha e nìs soilleir nach robh e comasach an long a shàbhaladh, agus bha gach aon a' smuainteachadh ciamar a thèarnadh e a bheatha féin. Thug mi ceann-toisich na luing' orm, agus 's ann an sin a bha'n sealladh muladach—na boirionnaich a' bas-bhualadh, 's a' caoineadh, 's a' sgreadail, air an dòigh a b'eagalaiche; agus cha b'iad a' chlànn òg bhlochd bu lugha eagal. Bha nìs na gunnachamóra a' losgadh shanas-teinn, an dòchas gu'm mothuicheadh an long eile dhoibh; agus chuir sinn air falbh còig maraichean ann am bàta g'a h-ionnsuidh, oir bha e cinuteach mur tigeadh i g'ar teasraiginn, gu'n caillteadh gach crèutair a bha air bord. Thòisich na lamhan an sin air mucan, agus gobhair, agus beathaichean eile bha 'm bata-mór na luinge a thilgeil thar bòrd. Bha'm bàta so làidir, tròm; agus cha b'ann gun spàirn a fhuair iad thar taobh an t-soithich i. Cha luaithe bha i thairis na lìonadh i le cloinn agus a liuthad do na mnathan 's a thiochdadh innte, le ceithir maraichean g'an iomram chum na luing a bha san t-sealladh. Mhothuich sinn a nìs le sòlas agus taingealachd, a thuigeas iadsan amhàin a bha 'na leithid so do chruaidh-chas, gu'n do thuig muinntir na luinge ar staid, agus gu'n robh iad a' greasad d'ar n-ionnsuidh leis gach luathas a bha 'nan comas, ged a bha iad fhathast, air a' chuid bu lugha, naoi mìle bhuainn; agus ged a bha i air an fhuaradh dhinn, bha aobhar-eagail nach snàmhadh an *India* gus an ruigeadh i sinn; oir bha ìochdar an t-soithich a nìs 'na aona mheall teine, agus na lasraichean a' bristeadh a mach troimh 'n dorus, agus a' streip ris na croinn agus ris an acuinn le luathas namhasach. Na bu lugha na uair an uaireadair o thoiseach an losgaidh, chaidh an crann-mór thar taobh-fasgaidh an t-soithich; agus thuit an dà chrann eile, ged nach deachaidh iad thairis. Bha nìs cuid do'n sgioba agus do'n luchd-aisig, a b'urrainn snàmh, a' deanamh 'ionnsuidh na luinge coigrich; agus bha'n crann-spreòid cùirnichte le luchd-aisig, ag oidhirpeachadh an teas a sheachnadh. Léum an sgiobair 's am *mate* thar an taobh gu snàmh, agus bha ao-dòchas anns gach gnùis; gidheadh, ge neònach r'a inns' e, chìteadh cuid a dhaoine bha, do réir coltais, gun smuairean gun iomaguin, gun nì a' cur dragh orra ach an teas!—ach am bitheantas, chìte gu'n robh aire gach aon air an tèruinteachd féin—athraichean, màthairean, agus clann, gach aon air leth ag iarraidh meadhon-tèarnaidh dhoibh féin; agus chìte mu'n àm so mòran a' gramachadh ri mìrean fiodha a thuit no a thilgeadh thar bòrd. 'Nam measg so, chaidh cranu a bha 'n caomhnadh aig an luing, a thilgeadh thar bòrd, agus ghramaich mu dhusan pearsa ris; ach, gu mì-fhortaach, o'n bha iad cha mhór

uile air aon taobh dhe, bha e daonnan a' tionndadh san uisge, agus bha iadsan a' tuiteam dheth; agus, a réir coltais, chailleadh iad so uile.

“Bha nis clàr-uachdair na luinge loisgte, agus bàtaichean na luinge-coigrich air ar ruigheachd. Bha na h-uile h-àite far am b'urrainn créutair beò an teas fhulang làn do'n luchd-aisig, gu h-àraid na croinn a thuit tarsuing an t-soithich; agus 'nuair chunnaic iad na bàtaichean aig taobh na luinge, leum gach aon mar a b'urrainn iad a stigh aunta. Air an dòigh so chuir iad aon do na bàtaichean thairis, agus bhàthadh leth-dusan fear. Ràinig am bàta féin a nis iad; agus le cùram agus seòltachd dara-mate na luinge Breatunnaich, chaidh gach aon a bha'n crochadh rithe chur gu sàbhailte sa' bhàta.”

'S ann do'n Fhraing a bhuineadh an long choigreach. Bha i 'dol gu iasgach nam inuca-mara sa' chuan mu dheas, agus bha pailteas bìdh aca. Bha i mu mheudachd an *India*, nu chòig ceud tunna; agus thaisbean iad gach caoinhneas d'ar luchd-dùthcha mi-fhortanach a bha 'nan comas, ged a bha mòran diubh dearg-rùiste, 'chionn nach b'urrainn iad nì air bith a thèarnadh o'n teine. Bha air bòrd an *India* 214; dhiubh sin, chailleadh 18.

Thòisich an téine air an dòigh so:—Bha dara-mate na luinge agus aon do na balachain a' tarruing dibhe-làidir á togsaid; agus a chionn gu'n robh a' choinneal a bh'aca tuille 's goirid airson an lann-tair, thug iad as i; agus thuit i eadar dà bhuideal, far an deach deoch a dhòrtadh, agus ann am prioba na sùl bha'n t-àite 'na lasair.

Thug an long Fhrangach a stigh iad do chala *Rio Janeiro*, agus cha'n fhiosrach sinn dad tuille mu'n déibhinn air an àm; ach tha e soilleir, mur biodh am Freasdal air cur an t-soithich Fhrangaich 'nan carabh, gu'n caillteadh iad gu léir.

COINNEAMH OISIANACH.

Air Di-màirt, an 14^s latha de'n mhios so chaidh, bha coinneamh mhór aig Gàeil Ghlaschu, ann an Tigh-Osd Earraghàel, a chun onoir a chur air Maighstir Iain agus Padruic Caimbeul, luchd-cur-a-mach “Cuairear nan Gleann,” airson an spiorad Gàelach. Chaidh am feasgar a chaitheamh cho sòlasach agus cho riaghailteach 's a dhùrachdeadh cridhe duine. Bha'n labhairt math, poncail, spreigeil, làn do ghaol-dùcha agus chàirdean; agus ma bha easbhuidh ann, rinn an t-òran Gàelic agus a' chlàrsach Éirionnach suas e. Bha'n ceann-suidhe, agus fear-ionaid a' chinn-shuidhe, air an éideadh mar bu dual—le biodaig, 'us boineid, 'us breacan-an-éile; agus cha bu chearbach a thainig e dhoibh. B'iad cuid de na deochannan-slàinte—“A' Bhan-rìgh”—“Sàr-Chomhairlichean a' Chrùin”—“Ar Càblhlach 's ar n-Armachd”—“Iain agus Padruic Caimbeul, na daoine-uaisle dùchasach, a ghabh orra féin Cuairear nan Gleann a chraobh-sgaoileadh airson math an luchd-dùch' air feadh an t-saoghail”—“Fear-deasaich' a' Chuairtear”—“Na Reisimeidean Gàelach”—“Ughdar Eachdraid' na Gàelic”—“Cail-eagan na Gàeltachd”—agus mar sin sìos. Bha'n labhairt 's gach nì ann an cànan nam beann. C'uin a chù sinn a leithid eile?

SGIORRADH MULADACH

AIR AN T-SLIGHE-IARUINN EADAR GLASCHU AGUS PAISLEIG.

Bha aon do luchd-frithealaidh na slighe, da'm bu dréuchd seasamh aig an *Tunnel*—'se sin, toll a chladhaich iad troimh theis-meadhoìn cuic, air ghaol an còmhnaidh a ghleidheadh do na carbadan. B'e dleasnas an duine so sanas a thoirt do gach carbad a thigeadh dlùth dha, a dh'innseadh e'ù bhà no nach robh an t-slighe réidh.

Bha'n duine mi-fhortanach so 'na shuidhe a' gabhail a dhinnearach air bruaich na slighe, agns a bhean 's a nighean 'nan suidhe r'a thaobh. Chual' e carbad a' teachd dlùth orra, agns leum e snas a chrosgadh na slighe, oir 's ann air an taobh eile bu chòir dha bhì. Ghabh a bhean eagal, agus rug i air sgiort a chòta g'a chumail air ais. Chuir so grabadh air, ach le 'uile neart thug e oidheirp air an taobh eile ruigheachd; ach, mo thruaighe! chaidh an carbad thairis air. Bhristeadh a dhà shliasaid 's a dhà ghàirdean, agus sgaradh a cheann o'n chorp! Cha'n eil e coltach gu'n d'fhuiling esan mòran cràidh, ach bu truagh staid a mhnatha's a nighin. Bha e 'na dhuine riaghailteach, béusach, agns fo dheagh chliù.

Tha luathas nan carbadan so anbharrach mealltach. Ged nach 'eil leud na slighe thar trì no ceithir do cheumannan, dh'fhénmadh neach a bhi, air a' chuid bu lugha, leth-cheud slat o'n charbad mun biodh e sàbhailte oidheirp a thoirt air crosgadh.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abcrnethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer; Laggan: J. M'Pherson; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Portnahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tiroran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Ballendalloch: James Grant; Pitlochry: D. Robertson, Forthingall: D. Campbell; Weem: J. Menzies; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Laggan: J. M'Pherson; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Glencarradale: J. M'Dougall; South Uist: A. Chisholm; Tullymet: C. Morris; Callander: P. M'Kinlay; Balquhiddy: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carbost: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Rose; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlottetown, Prince Edward's Island.

AN LA A CHU 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

CEUD MHÌOS A' GHEAMHRAIDH.

AN 21 AIREAMH.] NOVEMBER 1, 1841. [PRÌS 6 SGILLEAN.

CONTENTS :—The Prophet flying from God, page 239.—Sir Lachlan M'Lean of Duart, part III., 243.—The Powerful Parson, 246.—Laws of Nature, 250.—Halloween, Letter and Song on do., 252, 253, 255.—Be of good courage weary Pilgrim, 258.—What sort of Home have you? 259.—Listen a While, 260.—The Child's Dream, 260.—The Fairy, 263.—Recollections of a Pious Man, 265.—Anecdotes, 266 and 268.—New Gaelic Publication, 266.—News, 267.

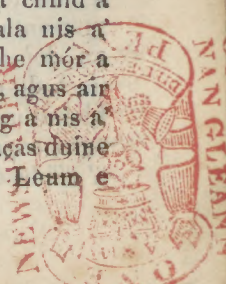
AN DUINE DH'FHFUCH TEICHEADH O DHIA.

SGEUL AIR SON ÒIGRIDH NA GàELTACHD.

Chunnacas long mhór ann an cala farsuing dlùth do thìr, agus deas gu cur mu sgaoil, oir bha a luchd a nis innte, agus an sgioba uile air bord. 'Bha 'ghaoth air atharrachadh, agus bha i nis a' séideadh mar bu mhiann le sgiobair na luinge. Dhùisg caitean dubh soirbhis a mach o'n chladach, bha na tonnan beaga 'togail an cinn, ghlaodhadh gach fear g'a àite féin, agus thòisich an long ri cur fa sgaoil—bha ùpraid 'us deifir 'us gleadhraich 'nam measg. Chluinnt' fonn na trómpaid o'n sgiobair mar bha e nis a' brosnuchadh nan lamhan gu tapachd agus graide—chìte' na seòladair-ean a suas 'sa sìos o mhullach nan crann, a mach 's a stigh air na slatan-siùil—a li-uile fear mar gum biodh e 'fenchainn a' chuid a b' fhèarr fhaotainn do'n fhear eile. Bha na siùil gheala nis a' sgaoileadh a mach, ag at leis a' ghaoith—bha 'n greimiche mór a stigh thar a' bheul-mhór—bha 'gheola air a togail a stigh agus air a socruchadh air clar-nachdair an t-soithich. Bha an long a nis a' tarruing air falbh, na siùil uile a' lionadh, 'nuair a chunnacas duine 'na ruith 's na dheann-ruith dh' ionnsuidh a' chladaich. Leum e

VOL. II., No. XXI.

K

stigh do gheola bhig a bha aig lamraig—"Cuiribh air bord na luinge mòir ud mi," ars' esan, "agus diolaidh mi ur saothair gu fialaidh." Am prìoba na sùl bha e ri cliathach na luinge—leum e suas gu sgiobalta calamh. "Tha mi 'g iarraidh mo thurus-cuain a ghabhail maille ribh," ars' esan ris an sgiobair, "'s na biodh cùram ort nach pàigh mi na chuireas tu mu in' choinneamh." Shocrnicheadh a' chùis ann an ùine ghoirid—phill a' gheola bheag gu tìr, agus ghabh an lòngh mhór an cuau f'a ceann. Shuidh an coigreach so ann an deireadh na luinge, gun fhacall á 'cheann, a' beachdachadh air na tighean 's air beanntan na dùthcha, a nis a' fàs nì's lugha 's nì 's lugha, gus mu dheireadh na chaill e iad sa' cheò. Bha an ùpraid fhathast a' dol air aghart san luing, a' socruchadh gach nì 'na àite féin. Cha do ghabh iad anabharra suim do'n choigreach so thainig 'nain measg. Bha deise fhada do dh-fhionnadh Chàmhal air—cha robh e coslach ri marsanta, na seòladair na saighdear. Cha robh e coltach ri bhi 'na dhuine mòr no saoi bhir; ach bha nì-eiginn comharraichte mu 'thimchioll—cha robh e coltach ri daoine eile—cha b' urrainn do neach gun inhothuchadh dha le h-iongatas. Bha e stòlda, suidhichte, socrach, somulta 'na ghiùlan, agus is iomadh clais dhomhain dh'orch a bha 'na ghruaidh;—agus bha mòran do chùram, iomaguin, agus càileiginn do mhnad 'na shùil luainich; chluinnteadh osna throm an dràs 's a rithist—chìte' dénr a' tuiteam o 'shùil air clàr na luinge, bha a cheum goirid cabhagach. 'S gann a labhair e facall, agus is tric a bheachdaicheadh e air na spèurabh àrda, 's air na neòil, mar gum biodh e 'faicinn nithe, nach bu léur do neach eile. 'Nuair a labhradh neach air bith dlùth dha, chlisgeadh e gu mór; ach cha do ghabh an sgiobair no na seòladairean móran umhail de; bha 'h-uile fear 'na àite féin, agus b' esan amhàin an t-aon duine diomhanach a bha san luing. Air uairibh, mar a ghabhadh e seachad air na seòladairean, dh' amhairceadh iad air le seòrsa do sgàth, agus chluinnteadh iad a' farcluais r'a chéile mar gum biodh amharus agus teagamh aca mu 'dhéibhinn.

Fad a' chend latha bha'n soirbheas 'nan déigh, an long a' sinbhal air a h-aghart gu sùrdail—bha sgairt mhaith ghaoithe ann, ach cha robh barrachd na bu mhiann leo—bha gach aon toilichte, agus na h-uile fear 'na àite féin 's a' dol mu'n cuairt gach gnothuch a dh' earbadh ris. Bha 'n sgiobair air ais 's air aghaidh, e féin agus marsanta bha air bòrd, a' seachas is dòcha mu'n bhathar a bha san luing—mu chruinneachd, mu òr 's mu airgiod, mu shìoda, 's gach seòrsa eile bathair a bha aca; agus air uairibh a' labhairt mu'n choigreach a thainig orra mar bha iad a' dol fo sgaoil. "Phàigh e 'fharadh" arsa 'n sgiobair, "'s gidheadh cha 'n eil e coltach ri marsanta—tha nì-eiginn a' cur air, 's gann a tha e 'g ithe na chumas an deò ann; agus air son cadail, tha na seòladairean ag ràdh nach do chaidil e lochd an raoir féin, agus mar dhuine bhiodh air bhreathas le nì-eiginn a bha 'ga bhuaireadh, agus a' dùsgadh cùram agus eagail 'na anam." Mar so bha iad a' seachas—bha a' ghaoth a' séideadh, bha 'n long a' siubhal air a h-aghart 's gach aon do'n

sgìoba fo dheagh mhisnich. Ach air feasgar a' cheathramh latha mar bha a' ghrian a' dol fodha, chunnacas crios do neòil dhubha dh'orcha a' cuartachadh nan speur—bha 'n crios so ag éiridh 's ag éiridh—bha na neòil a' fàs dnaichni eagalach—bha 'ghrian air dol fodha, agus bha'n oidhche dorcha. “Bidh oidhche shalach againn,” arsa 'n sgiobair. Chluinnte, nis fead na gaoithe measg na h-acfhuinnt—thòisich an cuan ri rànuich àrd, chualas an glaoth. “Gach fear 'na àite féin; aotromaichibh air an luing, a stigh na siuil àrd—islichibh an seòl-meadhoin—fhir na stiùrach bi furachail!”—agus mar a thubhairt b' fhiar. Shéid a' ghaoth gu h-eagalach—dh'at an cuan 'na bheanntabh 's 'na ghleannabh—b'i oidhche an eagail i—doinionn choimheach. Bha an long a nis air a luasgadh gu h-eagalach, air a sgiùrsadh roi 'n stoirm mar ite roimh oiteig shoirbheis. Mu dheireadh thainig glasadh an latha, ach cha d' thainig sìneadh air an stoirm; 'an àite sin 's ann a shéid e na b' eagalaiche 's na bu chruaidhe na rinn e fhathasd—bha na spéuran dubhach làn do dh'oglachd—tharruing an cuan a bhrat dù-ghlas air gu h-uile. Bha an long air a luasgadh gu mór leis an stoirm—chuir i oitean mar gu'm biodh i 'n impis sgàineadh—thug an sgiobair òrdugh a luchd a thilgeadh thar bòrd, gach bathar daor priseil a bha innte thilgeadh sa' chuan, a dh' aotromachadh air an luing—“Is fèarr a chall gu h-uile,” ars' esan, “na gu'n rachamaid gach mac màthar againn fodha 's gu'n caillteadh sinn.” Thug iad a nis a nìos an cruineachd a b' àille o thir Iudea, agus an t-aodach bu daoire 's bu rìomhaiche o *Thyre*; agus thilg iad so agus mòran sìoda agus auairt mhìn a mach air a' chuan. Bha na nithe so car tamuilla' snàmh air uachdar nan tonn, 'nan culaidh-fhochaid aig an stoirm. Thogadh iad, thilgeadh iad, sgiùrsadh mu'n cuairt iad, agus an sin shluig an fhairge suas iad 's chaidh iad as an t-sealladh. Ach ged thilgeadh so uile mach air cliathach na luinge, cha do shìn air an stoirm 's bha'n soitheach air a sniomh 's air a luasgadh mar a bha i roimhe, agus cha robh ach fàth-eagail gu'n rachadh i as a chéile h-uile mionaid.

Nis bu Chinnich an sgiobair agus na seòladairean agus bha iad aineolach air an Dia bheò—bha iomadh dia-bréige 'nam beachd, agus thòisich gach fear ri urnuigh d'a dhia féin. “C' àit” arsa fear do na seòladairean, “a' bheil an coigreach air an robh an t-aodach molach?—c'arson nach 'eil esan ag urnuigh maille ruinn?” Chaidh iad air a thòir, agus fhuair iad e gu h-ìosal 'na shuain—chaidil e ré na h-oidhche ged robh an stoirm co eagalach—'s cha do chaidil neach eile san luing ach è.

Dhùisg iad e. “Ciod is ciall duit?” arsa maighstir na luinge, “ciod is ciall duit O! thusa tha 'nad chadal? éirich agus gairm air do Dhia.” Chlisg an duine truagh—dh' amhaire e mu 'thimchioll bha nis iarguin mhór 'na aodann; an sin ghairm iad uile gach aon air a Dhia féin, ach chunnacas an coigreach ag ùrnuigh leis féin. Cha chuala neach an ùrnuigh a thog e, ach bha coltas air a bhi anabharrach dùrachdach—ach cha do chòsnaich an stoirm—'s ann a shéid i na bu mhiosa 's na bu mbiosa.

Chualas an sin guth maighstir na luinge, “Thigibh agus tilgeamaid croinn chum gu’n aithuicheamaid c’ arson a tha ’n t-olc so a’ teachid oirnn.” Mar so thilgeadh croinn agus thuit an crannchur air a’ choigreach. Faic e an sud air a dhà ghlùn, a lamhan paisgte, a shùilean ri nèamh, ’s e air bhall-chrith, eagal agus oillt agus uamhunn ’na anam. Tha e mar gum biodh e a’ léirsinn nithe dorcha eagalach nach fac’a h-aon ach e féin. Thuit an cranchur air. Thubhairt iad an sin ris, “Innis duinn, guidheamaid ort, có thu—cìod do dhrenchd—cia as a thàinig thu—cìod is dùthaich dhuit—no có na daoine d’ am bheil thu?”

O! b’ iongantach r’a fhaicinn a nis an duine so, oir esan air an robh eagal co mòr, mar neach fo oillt agus uamhas—feuch! tha e nis ciùin, sàmhach, mar gum biodh gach eagal an déigh ’fhàgail. “Is Eabhruidheach mise,” ars’ esan, “agus tha eagal an Tighearna, Dia nèimh orm, an Tì a rinn an cuan ’s an talamh tioram.” An sin dh’ innis e dhoibh gach ni mar a thachair, gu’n do dhiùlt e dheanamh mar dh’ àithneadh dha, mar theich e á tìr Iudea, a’ smuainteachadh gu h-amaideach gum b’ urrainn da teicheadh o Dhia le dol a mach air turus-cuain air luing; ach thuig e nis nach robh e ’na chomas teicheadh o Dhia, gu’n robh sùil an Tighearna air anns gach àite, an latha na fèidh ’s an àm na doininn, ’nuair a dh’ éirich a’ ghrian dearg sa mhaduinn, ’nuair bha i an àirde uan spéur sa’ mheadhon-là, agus ann an dubh-dhorchadas a’ mheadhon oidhe bha Dia dlùth dha—cha b’ urrainn da teicheadh uaithe; agus a nis o’n chuir e an stoirm so ’nan déigh thuig e air ball gum bu teachdair e o Dhia, agus teachdair ’fheirg.

An sin bheachdaich na seòladairean air le h-eagal agus sgàth. “C’ arson a rinn thu so?” ars’ iadsan “cìod a ni sinn riut chum gum bi an fhairge ciùin?” oir bha onfha na fairge a’ fàs na bu mhò ’s na bu mhò.

An sin labhair e le guth soerneh, suidhichte gun eagal gun chùram. “Togaibh a suas mi,” ars’ esan, “tilgibh a mach mi air an fhairge, mar sin bithidh an fhairge ciùin dhuibhse, oir tha fios agam gur h-ann air mo shon-sa thainig an doininn mhòr so oirbh—mar gu’n canadh esan air mo dhéigh-sa thainig an stoirm—’s mise bha ’dhìth air an doininn—air mo shon-sa tha so uile.”

Smuaintich na seòladairean nach robh comas a nis aca air, ach a thilgeadh a mach. Rinn iad ùrnuigh ri Dia. “Guidheamaid ort a Thighearna” ars’ iadsan, “na leig dhuinne bàsachadh airson cionta an duine so, agus na leig dhuinn fuil neò-chiontach a dhórtadh, oir rinn thusa, ’Thighearna mar a b’ àill leat féin.”

An sin, ghlac iad e; agus b’ iongantach an ni beachdachadh air-san a bha, am feadh ’s a bha e ’teicheadh o Dhia, làn eagal agus uamhais, a nis co ciùin, shàmhach, shuidhichte, gun sgàth gun eagal air bith, ged bha iad ’ga thogail, agus a’ bràth a thilgeil sa’ cluan mhór! Cha robh eagal air a nis, oir bha comas agus cead aige amharc suas ri Dia.

Mar so thilg iad sa’ chuan e, agus dhùin an fhairge mu ’thim-chioll, agus cha’n fhac iad an ath shealladh dhe. Sguir an fhairge

bho 'boile, bha fè nan ian ann, shùin air an stoirm, agus bha'n cuan mór mar mhìr réidh gloine; agus chaidh an long air a h-aghart gu réidh siùbhlach.

Ach dh'uidheamaich Dia iasg mór a' snàmh fo na h-nisgeachan; agus 'nnair chaidh am fàidh fodha, shluig an t-iasg mór e. Bha am fàidh an sin beò am broinn an éisg; agus chaidh iad sìos gu doimhneachd na fairge, a' snàmh air falbh gun suim do stoirm na do dhoininn.

An sin ghuidh am fàigh air Dia. O! b'e sin an guidhe iongach—ùrnuigh o bhroinn an éisg, o dhoimhneachd agus o ìochdar a' chuain, ag éiridh ionnsuidh an Dé bheò! Agus dhìrich an ùrnuigh: c'uin a thairgeadh ùrnuigh riabh do Dhia, 's nach cuala Dia i?

Dh'ambaire Dia le tròcair air an fhàidh; chual' e a ghearan. Shuàmh an t-iasg mór gu tìr, agus chàirich e fàidh an Tighearna gu tèaruint' air an tràigh, gun lochd gun bheud! Có's urrainn a sinuainteachadh na dh'fhairich agus a mhothuich am fàidh 'nuair a fhuair se e féin aon uair eile tèaruint' air tìr-mór—a bheachdaich e air a' ghréin a' soillseachadh os a cheann—a chunnaic e gach craobh, gach beinn 's gach sliabh, agus creagan agus tighean—an saoghal mór a ris fa chomhair a shùil! Nach robh e mar neach a phill air ais o thìr an dorchadais, agus o rioghachd a' bhàis? Nach d'ionnsuich e aon leasan math?—'se sin, nach 'eil e comasach teicheadh o Dhia, no nì air bith a chleith o 'ghnùis—nach 'eil àite air tìr na air chuan san t-saoghal so, na san t-saoghal eile, anns nach 'eil Dia.

Cia 'n t-àit air bith am faod mi dol
O d' Spiorad ghlic, a Dhé?
O d' ghnùis tha uile-léirsinneach,
Cia 'n taobh a theicheas mi?

Air bharrabh sgiath na maidne fòs,
Nan siùbhlainn fad' o làimh,
Gu h-iomallabh na fairge móir,
Chum còmhnuidh agus tàimh;

Stiùraidh tu mi an sin, a Dhé,
Le d' làimh tha tréun an neart;
A's nithcar leat mo chumail fòs,
Le d' dheas-làimh mhóir gu beachd.

LACHUNN MÓR DHUBHAIRT.

EARRANN III.

Cha b'fhada sheas an t-sìth a rinneadh eadar Lachunn Mór agus mac a pheathar, MacDhòmhnuill Ìle, Sir Seumas òg.

Thainig am flath òg so a stigh air an oighreachd an àite 'athar, agus bha fadal air brathair-a mhàthar, Lachunn Mór, a choinneachadh, agus aicheamhail a thoirt a mach airson gach losgaidh agus millidh a rinn e air a dhùthaich 's air a dhaoine. Fhuair Sir Lachunn còir o'n

Rìgh air cuid do dh-Eilean Ìle, agus cha robh e am beachd Shir Seumas cur 'na aghaidh so; ach cha do chòrd iad mu na crìochabh. Chùm Sir Lachunn a mach gum buineadh Port-Asgaig dhàsan, ach so àite ris nach dealaicheadh am fear eile 's e beò. Chaidh Lachunn Mór do dh-Ìle chum so a shocruchadh, agus faodar an so ni aithris a thachair dha mun d'fhàg e Muile. Bu Phàpanaich teaghlach Dhubhairt gus an d'fhàinig Lachunn Mór a mach as an eaglais sin, agus an d'rinn e aidmheil sa' chreidimh Ath-leasaichte. Bha e 'na chleachdadh roimhe so le-san, agus leis na daoine bho'n d'fhàinig e, 'nuair bhiodh iad a' dol a mach gu cogadh no gu creach, coiseachd trì uairean, deiseal, ceithir-thimchioll eilein bhig a bha 'n Loch-Speilbh, a' guidhe soirbheachaidh agus fortain air an turus. Air an àm so, cha b'e amhàin gu'n d'iinn Lachunn Mór dearmad air a' chleachdadh ghnàthaichte so, ag amharc air mar shaobh-chràbhadh amaideach, ach chaidh e féin, agus thug e air a dhaoine a leantuinn, trì uairean ceithir-thimchioll an eilein o thuath gu deas, a' deanamh fochaid air an t-seana chleachdadh. Chuir so corruich agus duilgheadas mór air a chuid daoine, agus chaill iad am misneach. Dh'fhalbh e do dh-Ìle le cabhlach mór, 's cha do phill e gu bràth air ais. Thainig droch shùid, agus b'éiginn da tarruing air falbh do Loch-Gruineaird, agus fasgadh ghabhail dlùth do'n eilein. Shocrucheadh latha àraid anns an robh e féin agus mac a bhràthar ri coinneachadh, agus gach cùis a cheartachadh.

Chaidh Sir Lachunn air tìr le dà cheud agus trì-fichead fear, a choinneachadh Shir Seumas. Dh'fhàg e a' chuid eile d'a dhaoine sna bìrlinnibh aig an eilein, fo Eachunn òg, a mhac bu shine. Chaidh am mac a b'òige, Lachunn, air tìr le 'athair. Thainig Sir Seumas 'na chòmhlail leis an àireamh cheudna do luchd-leanmhuinn; ach dh'fhàg e buidheann mhór dhaoine cùl enuic, gu bhì dlùth, an earalas gum biodh féum orra.

Mhothuich muinntir Ìle gu'n robh luingis Shir Lachuinn air tràghadh an Loch-Gruineaird, ann an làthaich far nach robh e comasach do neart dhaoine an carachadh; agus mar so, bha a' chuid bu mhò do cheatharnaich Lachuinn ann an eilean, gun chomas tìr-mór a thoirt orra a chuideachadh leis. Fhuair Sir Seumas brath gur h-ann mar so a bha 'chùis. Rinneadh fead, agus gu grad thainig iadsan a bha air an cleith cùl na beinne air an aghaidh. Thuig Lachunn Mór mar a bha 'chùis—thuig e foill Shir Seumas; agus ged nach robh leis-san ach trì-fichead-deug fear, agus ochd ceud air an taobh eile, chuir e roimhe nach strìocadh e. Labhair e r'a dhaoine—tharruing e a chlàidhe-mòr, claidheamh a' chinn-iaruinn—thog e suas e 'na ghlaic chumbachdaich. “Co air bith,” ars' esan, “a chì a' ghrian ud shuas a' dol fodha an nochd, bidh e 'na chomas a ràdh gu'n d'rinn an stàilinn so a dleasdannas!” Bha Clann-Dòmhuill gu h-àrd air uchdaich os an ceann. “Leanaibh mise, fhearaibh!” ars' esan; “thugamaid urram mar is còir do mhac mo bhràthar 'na ionad àrd.” Aun an uine ghoirid, bha'n dà fheachid am badabh a chèile. Thuit mòran sa' cheud ionnsuidh, agus thugadh pilleadh air Cloinn-Dòmhuill; ach coma, phill iad a rithist agus a rithist, ach cha robh e 'nan comas

Clann-'Illeathain a chumail o mhullach a' chnuic a ruigheachd. 'Nuair chunnaic Sir Seumas nach b'urrainn da Lachunn Mór no a dhaoine 'chasg, leig e air gu'n robh e 'teicheadh—thàr e as gu cnoc eile, an dòchas gu'n leanadh muinntir Mhuil' e; oir bha buidheann eile do mhuinntir Chinntire aig MacDhòmhnuill am falach, 's bu mhiann leis Lachunn Mór a bliagadh air aghart far an robh iad. Ach cha robh an seann laoch co socharach, no co furasda mhealladh. Chruinnich e a dhaoine mu 'thimchioll air mullach an àit a choisinn iad le'n claidhean, agus chuir e roimhe fuireach an sin gus am pilleadh air an t-sruth, agus gum faigheadh Eachunn òg 's a' chuid eile d'a dhaoine gu tìr, gu cuideachadh leis. 'Nuair thuig Sir Seumas nach robh e 'na chomas bràthair-'athar a mhealladh, agus eagal a chridhe air gum faigheadh a' chuid eile d'a dhaoine gu tìr, ghrad phill e le naoi ceud fear, gus Clann-'Illeathain a chur gu bàs, no a thoil féin fhaotainn uapa.

Sheas Sir Lachunn air mullach a' chnuic, air ceann a dhaoine, gus an d'thainig Sir Seumas òg mar cheud slat do'n àite 'n robh e. “Leigibh á so mi, fhearabh,” ars' esan; “Islichidh mi it an fhèirein òig ud, air neo tuitidh mi san oidhirp!” Léum e sìos an còmhhdhail Shir Seumas, agus a dhaoine 'na dhéigh. Dh'fhosgail e slighe dha féin le 'chlaidheamh. Thuit gach aon a thainig 'na rathad, gus an robh e mar fhad a' chlaidheimh do Shir Seumas. Stad e—bheachdaich e air le sealladh colgarra, gidheadh le bàigh—“A Shéumais, a Shéumais, a mliic mo pheathar, fàg mo rathad!”

Air a' cheart mhionaid so, thainig urchair o làimh leibidich a bha 'm measg Cloinn-Dòmhnuill; bhuail am peileir Lachunn Mór san uchd, agus thuit an laoch!

Chuir so boile choimheach air Cloinn-'Illeathainn—chruinnich iad mu thimchioll corp Shir Lachuinn. Ghabh muinntir Shir Seumas misneach; ach ged bha triùir mar aon an aghaidh Chloinn-'Leathain, cha do strìoc iad. Air an àm so, thainig buidheann ùr a mhuinntir Arainn, a sheas le Cloinn-Dòmhnuill; ach ged a thàinig, sheas Clann-'Leathain fhad's a bha duine comasach air seasamh air bonn a choise. Mu dheireadh, 's gann a dh'fhàgadh duine beò dhiubh. Thuit air blàr Ghruineard dà-fhichead-déug 's a deich dhiubh. Cha d'fhuair ach fichead beò as a' chòmhrag! agus bha dà-fhear-dhéug dhiubh so a dh'fhalbh le Eachunn òg, g'a dhòn, 'ionnsuidh a' chlad-aich, mun do thuit 'athair. Bha sealladh acasan a bha air an Eilean Naomh air na bha 'dol air aghaidh, ach cha robh e 'nan comas tirmór a ruigheachd chum cuideachadh le'n càirdean; agus bu chruadalach an sealladh so do na laoich ghasda bha air a' chuthach le aimheal nach b'urrainn iad a bhi 'n sàs 'nan nàimhdean foilleil. 'Nuair phill an seol-mara, thog iad na siùil, shìn iad na ràimh, agus le cridheacha briste, cumhadh agus bròn, thug iad Dubhairt orra, far an cualas gaoir nam ban-Muileach; 's cha b'iongatach è.

Thuit mòran do Chloinn-Dòmhnuill, agus bha Sir Seumas air a leòn co goirt 's nach robh dùil gu'n tigeadh e bhuaithie.

Thainig boirionnach bochd a Chloinn-'Leathain, agus thug i leatha corp Lachuinn Mhóir air slaod gu eaglais Chillechomain, far na

thìodhlaic i e. Le gluasad a' charbaid air an robh an corp, thainig atharrachadh mòr air 'aogus; agus thòisich mac na mnatha so ri fochaid air, agus ri gàiricich. Bu Dòmhnallach an gille, ach chuir so uiread chorruich air a mhàthair 's gu'n d'thug i ionnsuidh air a mac féiu le biodaig; agus leòn i e, airson a bhi 'magadh air a ceann-ciunidh.

Beagan bliadhnaichean 'na dhéigh so, thog Eachunn òg armailt mhòr, agus dh'éirich mòran do na fineachan Gàidhealach leis, gu aicheamhail a ghabhail air MacDhòmhnuill airson bàs Lachuinn Mhóir. 'Nam measg so bha MacIomhuinn an t-Sratha, MacLeòid Dhunbheagain, MacNèill Bharra; agus le feachd làidir thug iad Ìle orra.

Rinn Sir Seumas uidheamachadh freagarrach air an son. Choinnich iad, agus chuireadh an cath. Bhuadhaich Clann-'Leathain 's an càirdean; leònadh Sir Seumas—is gann a bha'n deò ann, ach ghiùlain iad air falbh e. Chuireadh an ruaig orra gu buileach. Thug a' chuid bu mhò do Chloinn-Dòmhnuaill Ceanntìre orra, a' giùlan leò an ceannaird truagh, bu ghann a bha beò. B'e so àm na bochduinn do dh-Eilean Ìle. Fad thrì làithean, cha robh ach murt, a's àr, a's losgadh, a's creach. Cha d'fhàgadh tigh 'na sheasamh. Cha do chaomhnadh duine na bean, na'n leanabh air a' chich, ach còrr aon a theich do dh-uamhan agus àiteachan uaigneach air feadh nam beann. Cha do stad Clann-'Leathain gus nach robh deur tuille fala r'a dhòrtadh, na bothan eile r'a losgadh!

B'e so am blàr mu dheireadh eadar an dà chiuneadh so, 's am blàr a b'fhuiltiche chuireadh leò. O'n àm so cha robh, 's cha bhi, blàr eatorra. Cha'n eil nàimhdeas na fuath eatorra; agus, taing do'n Fhreasdal chaomh, tha laghannan math a nis air feadh na rioghachd, agus sith agus réit eadar luchd-àiteachaidh na Gàidhealtachd.

'S ann 'na dhéigh so a thug an Rìgh o MhacDhòmhnuill 'oighreachd mhór an Ìle 's an Ceanntìre. Thugadh Ìle do dh-Iain Caimbeul, triath Chalder, agus Ceanntìre do theaghlach Earraghàidheal. Chaill Clann-Dòmhnuaill an cumhachd agus am fearann le chéile. Tha'm fearann a bh'aca air an àm sin an diugh a' tarruing barrachd agus trì-fichead mìle punnd Sasunnach sa' bhliadhna.

Chaidh Lachunn Mór a mharbhadh sa' bhliadhna 1598.

AM MINISTEIR LÀIDIR.

Bha'n t-Urramach Maighstir Seumas Robastan, mu 'bheil sinn air an àm gu eachdruidh ghèarr a thoirt do luchd-leughaidh a' Chuairteir, a mhuinntir Athull, agus 'na mhinisteir an t-soisgeil ann an Sgìreachd Lochbhràoiu, ann an Siorramachd Rois, ceann-tuath na h-Alba. Bha'n duine nasal, measail, urramaichte so, 'na dhuine calma, lùthmhor, làidir—anns na h-uile doigh ro fhreagarrach do'n linn 's do'n ghinealach san robh e, agus do staid agus chleachdaiunean luchd-àiteachaidh na sgìreachd san robh e air a shuidheachadh. Bha e 'na shearmonaiche ro-ainmeil, chumhachd-

ach, shoisgeulach, agus shaothraich e ré a bheatha le cùd a's dìls-achd am measg a luchd-sgìreachd ; agus is minic a b'fheudar dha na peacannan bu shalache 's bu sgreamhaile do'n robh iad ciontach fhiosrachadh le cudthrom a's neart a ghàirdein thréin, co maith is leis na h-aim-chogaidh spioradail a chuir an Tì 'se ceannard na slàinte 'na làinn chum gleachd ri uachdaranachdaibh, ri cunnhachdaibh, ri riaghlairibh dorchadais an t-saoghail so, ri aingidheachd spioradail ann an ionadaibh àrda. Goirid an deigh do Mhaighstir Robastan a bhi air a shuidheachadh san sgìreachd a chaidh cheana ainmeachadh, agus air da a dhol a dh'fhiosrachadh aon de bhràithrean a bha sa' choimhearsnachd, bha e làthair san eaglais 'nnair a fhuair am ministèir am frith-ainn sin a lean ris fhad 's bu bheò e. 'Se bh'ann san eaglais so fìor shean aitreabh, cosmhil ris na tighean-aoraidh a dh'fheudt' fhaicinn air feadh na Gàidhealtachd 's na huntean a dh'fhalbh. Bha mullach na h-aitreibh so air a chomhlachadh le leacan mòra leathann, an àite sgliata; agus air latha na Sàbaid, mar a bha'n còthional air crinneachadh, agus am ministèir air dol an ceann seirblis fhollaiseach an là naoimh, thuit mullach an ionaid-aoraidh sìos gu h-obann, a' tilgeadh a mach nam ballachan le mór-neart. Air do Mhaighstir Robastan a bhi ann an oisinn do'n tigh, far nach d'fhuiling e dochunn no ciurradh sam bith, léum e air bàll a dh'ionnsuidh dorus-mór na h-eaglais; agus air dà an t-àrd-dorus fhaicinn nllamh gu tuiteam air an dòmhachd sluaigh a bha stigh, chuir e 'ghnalanu fo'n dàrna ceann di, agus sheas e an sin gun ghluasad gus an do theich cho liutha do'n t-sluagh is a bha comasach air gluasad. Chaidh e an sin a theas-airginn ministèir na sgìreachd, a bhràthair gràidh, a bha ionann agus air a mhùchadh fuidh mhullach na craunnaig a bha air tuiteam air, a bhàrr air 'na leacan a bh'air mullach an tighe. Air lorg an énehd chluithich iomraidich so, ghoirte dhe mar fhrith-ainn riamh an déigh sin, "Am Ministèir Làidir."

'Nuair a bhris a' cheannairceas a mach an Albainn sa' bhliadhna 1745, dh'fhiosraich e le mór-dhuilichinn gu robh uachdaran a's maithean na dùthcha air taobh a' Phrionnsa òig; agus air lorg so, a dh'aindeoin gach comhairle 's earail chaoimhneil dhùrachdach a thug e o àm gu h-àm do luchd-àiteachaidh a sgìreachd, bha earrann mhór diubh air éirigh leth nan uachdaran. Gidheadh, cha b'urrainn doibh a dhìlseachd 's a rioghalachd fhéin atharrachadh; le 'chomhairle 's le cheannas am measg luchd-dùthcha a chridhe 's a ghaoil, chùim e iomadh dhiubh air an ais o'n rioghalachd 's an ùmhilachd do'n chaithir a thilgeadh dhiubh gu h-iomlan.

Goirid an deigh do bhàr Chuilfhodair, chaidh e dh'amharc Diùc *Chumberland*, a bha sa' cheart àm an Inbhirnis. Ghabh an Diùc ris gu ro-chàirdeil chaoimhneil, agus thug e mór-thaing dha airson 'end 's a dhìlseachd do'n Rìgh; agus dh'orduich e dusan ball-airm a bhi air an toirt dà, gu bhli air am buileachadh air a' mhuinntir a mheasadh esan airidh orra.

Ach ciod sam bith an carbsa no a' mhuinghlin a bha air a chur

san duine ainmeil urramach so, no fàbhar a dh'fhendadh e iarraidh air lorg a sheirbhis d'a Rìgh 's da dhùthaich, ghnàthaich e iad so uile, cha'n ann airson ardachadh a's mórachadh a theaghlaich, ach airson maith a's leas a luchd-sgìreachd aineolach, ged bu tric a dhearbhaich iad iad féin reasgach, rag-mhuinealach, a's mi-ghnèitheil. 'Nuair a thòisich deuchainn nan daoine truagh sin a ghilacadh mar phrìosanaich sa' bhliadhna 1746, chaidh Maighstir Robastan suas gu Lunnuinn, astar sheachd cend mìle, air a chosdas féin, chum cùis an t-sluaigh a sheasamh 's a thagradh. Ràinig e baile-mór Lunnuinn mar bha cùis Eachainn Mhic-Choinnich fuidh dheuchainn — fear-leanmhuinn Iarla Chrombaidh, agus duine ro mheasail urramaichte; ach bu mhór a dhuilichinn fadheidh, a dh'aindeoin mènd a chumhachd a's 'ùghdarras am measg mór-fheara na rìoghachd, agus an deigh gach oidheirp a thug e chum Mac-Choinnich, 'fhear-dùthcha ionnmhuinn, a bhi air a leigeil fo sgaoil, 'nuair bha e air a dhìtheadh gu peanas deireannach an lagha fhulang. Ach ged bha binn a' bhàis air a toirt a mach an aghaidh Mhic-Choinnich, cha robh am Ministear Làidir gu cùis a charaid a thoirt thairis fathast. Chaidh e gun dàil a dh'ionnsuidh Diùc a' Chaisteil-Nuadh, agus dh'asluich e gu dùrachdach dheth-san gu'n tagradh e cùis Mhic-Choinnich an làthair an Rìgh, naislean, a's àrd-fhlaithean na rìoghachd. Ghabh an Diùc ris gu snìlbhearr' uasal, agus thug e dhà san dealachadh gealladh cinuteach gu'm biodh a charaid air a leigeil fo sgaoil. Goirid an déigh dha dealachadh ris an Diùc, bha e air a chur fo mhór-iomagain o shanas a fhuair e o chuid de chàirdean, nach robh mòran earbsa ri chur anns na h-uile gealladh a dh'fhendadh an Diùc a thoirt; agus dh'oidhirpich e aon nair fhathas air faotuin a stigh an làthair a' mhór-fhìr, far an d'asluich e rithist le barrachd do lìosdach gun dearmad a dheanamh air cùis a charaid; agus air a so dh'ath-nuadhaich an Diùc a ghealladh. le 'laimh a thairgse dha mar dhearbhadh air fìrinn a gheallaidh, Ghreipich am ministear air a làimh 'na dhòrn cumhachdach féin, agus thug e a leithid a dh'fhàsgadh oirre, a's gu'n ghlaodh e mach fo mhór-phéin,—"Gu dearbh, gu dearbh, a Mhaighstir Robastan, bithidh Mac-Choinnich air a leigeil fuidh sgaoil!" Cha robh an gealladh gu bhi air a dhearmad, agus bha'n duine air a shaoradh.

Ré denchainn iomadh do na Gàidheil air an àm so, bha Maighstir Robastan air a shònrucladh mar eadar-theangair 'nuair a bha dearbhadh nam fianuisean air a thoirt air aghart; agus anns an drènachd so, o'n eòlas agus o'n fhiosrachadh a bh'aige mu bheatha 's mu chleachdainnean nan Gàidheal, agus mu'n cheilg a bh'air a chleachdadh chum an sluaigh simplidh aineolach a mhealladh, bha e 'na chomas cùrsa na dearbhaidh a stiùradh chum cùis na fìrinn a dhionadh 's a sheasamh, agus chum maith a's leas a luchd-dùthcha, agus mar so gu lionmhorachd do na Gàidheil a shaoradh o bhàs pianail fadalach.

'Nuair a bha Maighstir Robastan ann an Luinnuinn a' tagradh mar so airson fuasglaidh a's saorsa do mhuinntir a sgìreachd, air

dha air latha àraidh a bhli gabhail an aisig air amhuinn mhór Lunnainn, chual' e guth labhar o thurlaid luing a bha 'na luidhe an cois na h-ainhne, anns na briathran so—"O! Mhaighstir Senmas, a' bheil sibh a' dol g'am fhàgail-sa an so?" Air do'n mhinisteir an duine aithneachadh, fhreagair e—"A! Dhòmhnuill, a' bheil cuimhn' agad air là na biodaig?" "O! Mhaighstir Senmas," a deir an duine truagh, "cha mhaith an t-àite cuimhne so." 'Se bh'ann an so Gàidheal do'm b'ainm Dòmhnall Mac-Coinnich—duine borb, dùr, danarra, air an robh Maighstir Robastan ro-eòlach mar aon de luchd a sgìreachd. Thàinig am fear so, beagan bhliadhnaichean roimhe so, a dh'ionnsuidh a mhinisteir a dh'iarraidh baistidh d'a leanabh, nì bha gu ro-cheart air a dhiùltadh dha, air lorg aineòlais. Rùnaich an t-òlach neo-sgàthach so, an déigh cia lingha diùltadh a choinneachadh aig làimh a' mhinisteir, gu'm faigheadh e le ainneart an nì air nach b'urrainn da ruigheadh le dian-iarraidh. Bhuadh-aich e air coimhearsnach a bh'aige, duine calma foghainteach mar e féin, dol maille ris, agus a chuideachadh sa' ghnòthach aingidh a bh'air 'aire. Fhuair iad am ministèir astar beag o'n tigh, 'nuair a thòisich Dòmhnall air sochair a' bhaistidh ath-iarraidh d'a leanabh. Ach an déigh do'n mhinisteir a cheasnachadh ré ùine ghèarr air 'eòlas mu fhocal Dé, fhuaradh e co aineolach 's a bha e roimhe, agus dhiùltadh am baisteadh dha air an àm so mar air amannan eile. Air a so, leig na ceatharnaich dhanarrn so làmh na h-ainneirt air a' mhinisteir chòir, a' mionnachadh 's a bòideachadh nach leigeadh iad as e gus am faigheadh iad an nì a bha iad ag iarraidh. Bha co-ghleachd a's co'-strì chruaidh eatorra; agus air do Dhòmhnall fhaicinn gur e 'm ministèir am fear bu treise do'n triùir, thar-ruing e a bhiodag, agus lot e 'm ministèir gu domhain sa' ghàirdean deas; ach ged fhuair e an dochunn so sa' chomhstri, ghabh e orra gu maith, 's gu ro-mhaith, agus chuir e Dòmhnall dhachaidh a ris a dh'ionnsuchadh leabhar-nan-ceist.

Bha là na h-ath-dhiolaidh airson ainneart na biodaig air teachd, agus cha d'rinn am ministèir moille, mar bu chubhaidh d'a ghairm naomha, ann an cùis a' phrìosanaich thruaigh so a thagradh; agus bha e 'na mhór riarachas-iuntinn da gu'n shoirbhich leis. Fhuair Dòmhnall maitheanas saor o làimh an Rìgh; phill e dhachaidh a dh'ionnsuidh "tìr nam beann;" agns bha e beò iomadh bhliadhna an déigh so, 'na fhear-sgìreachd cho teó-chridheach, chàirdeil, thaingeil d'a charaid am ministèir, 's a bh'air aghaidh an t-saoghail. Fendar innse, sa' cho-dhùnadh, gu'n phill am ministèir d'a sgìreachd féin, far an robh e air fhàilteachadh gu caoimheil le 'shluagh fhéin, sean a's òg, am measg an robh e beò deich bliadhna fichead an déigh so, ann an coimhlìonadh gu h-éudmhor dìleas na gairm urramaich a chaidh earbsadh ris.

EILTHIREACH.

Iar-Amhuinn Phictou,
Mios-Meadhein an Fhogharaidh, 1841.

LAGHANNA NÀDUIR.

Tha sinn a' faicinn gu bheil e do-sheachnadh do gach creutair biadh a ghabhail bho àm gu h-àm, airson cumail a suas an cuirp. Tha 'chuid a's mò do'n bhiadh so air fhaighinn bho luisèanan, mar a tha buntàta, tì, cofi, eòrna, cruineachd, agus iomad rud eile. Aig na luibhean ud tha beatha, agus, airson an cumail-san suas, tha biadh do-sheachnadh mar an ceudna; ach aig na rudan a tha iadsan a' gabhail cha'n eil beatha, mar a tha ùir, inneir, salann, aol. An cuir e iongantais air an leughadair gu bheil gach craobh agus luibh air an deanamh do cheithir nithean, ris an deir na cemisteirean *carbon, oxygen, hydrogen*, agus *nitrogen*. As na ceithir nithe so amlhain, ge beag an àireamh, tha 'fàs an darach 's an dubh-chosach, an giubhas agus an raineach, an cuileann agus an canach, agus gach luibh air aghaidh an t-saoghail. Ceart mar so tha gach cànan, cia air bith co farsuing, air a cruthachadh do bheagan litrichean.

1. *Carbon*.—'Se chend nì do na ceithir rudan so, gual (sa' Bheurla, *charcoal*, no *carbon*). Tha 'chuid a's mò do gach craobh 'us luibh air a dheanamh do ghual. Chìtear so gu soilleir ann an cearna sam bith far am bheil gual-coille 'ga losgadh. Aig àm losgaidh maide ann an teine mùchta, tha gach cuid deth ag éiridh do'n athar, mar smùid, ach an gual, (*carbon*). Ma chuirear criomag do shiùcar-geal air eibhlèig, tha e grad a' fàs 'na ghual.

Fèdraicheamaid a nis cia as tha'n gual so 'teachd? B'i barail dhaoine ionnsuichte gu'n robh freumhan nan lusan 'ga shùghadh bho'n ùir, agus gu'n robh an ùir 'ga leaghadh le uisge an athair, ceart mar a leaghar salann no siùcar le uisge. Dhearbhadh leis a' chemisteir ainmeil Ghearmailteach *Liebig*, nach sùigh ceud mìle pàirt do dh'uisge ach aon phàirt do dh'ùir bho'n talamh; agus tha cuid mhór do'n aon phàirt so 'na shalann, air chor agus gur beag an gual a's urrainn a bhì ann. Tha iadsan ag ràdh, mar an ceudna, gu bheil an t-aol a tha 'ga chur air an talamh mar leasachadh, a' leaghadh na h-ùir, agus mar so 'ga tabhairt gu staid rò fhàbharach gu bhì air a sùghadh mar bhiadh do'n chraobh no do'n lus. Le cuideachadh an aoil, leaghaidh dà mhìle gu leth pàirt do dh'uisge aon tomhas do'n ùir; ach is suarach an gual tha anns a' bheagan so do dh'ùir, agus is beag is urradh do na freumhan a shùghadh làimh ris na bheil r'a fhaicinn agus r'a fhaighinn do ghual anns na lusan, no craobhan; air chor agus gu bheil e do-àicheadh gu'n iomair rathad eile a bhàrr air na freumhan, agus nì eile a thuillidh air ùir, a bhì aig na craobhan bho'm bheil iad a' tabhairt a' ghual, (*carbon*).

A chionn nach 'eil planntan a' trusadh a bheag do'n gual bho'n talamh, feumaidh e bhì gu bheil mòran de a' teachd bho'n athar. Tha gach duine ag aideachadh gu'n d'fhàs ùir an tùs as na creagan a bh'air an sgàineadh agus air am pronnadh le nisge, gaath, reothadh agus aiteamh. Orrasan chinn planntan a sheachd, a ghrod,

agus a dh'fhàs 'nan ùir. Anns a' chreig cha'n eil gual, air chor agus gu'n do tharruing na seana phlanntan an gual bho'n athar.

Tha anns gach cend tomhas do dh'athar fìor-ghlan, 21 tomhas do *ghas* ris an goir na cemisteirean *oxygen*, agus 79 do *ghas* eile ris an deir iad *nitrogen*; ach, a thuillidh orra so, tha anns gach dà mhìle tomhas do'n athar aon tomhas do *ghas* ris an canar *carbonic acid*, agus 's anns a' *ghas* so tha gual phlanntan a' teachd. Bithidh e glé dhuilich le cuid a chreidsinn gum bheil gual a' snàmh san athar, nì a tha do-léirsinn; ach tha so fìor. Co luath agus tha gual dearg-theth a' beauntuinn ris an athar, nì a tha 'tachairt anns gach grìosaich, tha e a' deanamh greim air an *oxygen*, agus a' fàs 'na *charbonic acid*.

Ma chuirear uisge-aoil fìor-ghlan á searraig ann an troinnsear, fàsaidh sgrath gheal a thiota air 'nachdar. Ma shéideas neach anail a bheòil tre bhairill iteig, no tre shop connlaich, do uisge-aoil, fàsaidh an t-uisge geal; no, ma chuirear uisge-aoil làimh ri soitheach-masgaidh an linna aig àm oibreachaidh, fàsaidh e gu grad geal air 'uachdar, a chionn gu bheil *carbonic acid* a' gabhail greim air an aol a tha anns an uisge-aoil. Tha an t-aol mar so a' leigeadh fhaicim duinn gu bheil gual, aig àm a bhi 'ga losgadh, a' fàs 'na *charbonic acid*; gu bheil an sgamhan a' deanamh agus a' tilgeadh a mach as a' bhenl, air gach séideadh anail, *carbonic acid*; gur e so an seòrsa *gas* a tha teachd as an t-soitheach-bhracha; agus gu bheil e an còmhnuidh a làthair anns an athar, cha'n e 'mhàin a nis, ach bho thùs; oir fhuaradh a mach, le dechainnibh, gu'n robh an t-athar a thugadh as na searragaibh a chladhaicheadh bho clionn beagan bhliadhnachan aig *Pompeii*, a dh'adhlacadh mìltean do bhliadhnabh roimhe so, ceart mar an t-athar a tha againn an digh.

Tha an *gas* so fìor phuinnseanta do chréutairibh. 'S tric tha daoine a' call am beatha air dhoibh cadal ann an seòmraichibh 's nach 'eil na simileirean a' tarruing gu math. Anns an uaimh *Grotto del Cano* san Fheadailt, tha an *gas* so ag éiridh an còmhnuidh, agus tha e co tróm 's gu bheil e 'cruinneachadh air ùrlar na h-uamha; agus grad bhàsaichidh coin innte, 'nuair a dh'fhaodas duine, air dha bhi co àrd os-ceann an ùrlair, dol a steach gun eagal. Ann an Gleann a' Bhàis san Eilean *Java*, tha an *gas* so an còmhnuidh a' cruinneachadh, agus bàsaichidh gach créutair a theid a stigh ann.

Ged a tha an *gas* so co sgriosail do dhùine agus do bheathach, cha'n eil e comasach do phlanntan tighean beò as eumhais. Tha iadsan, ri teas na gréine, a' tarruing an *carbon* as a' *ghas* so air an son fèin, agus a' leigeadh *oxygen* mar sgaoil airson beathachaidh chréutairean. As an anail, tha gach créutair a' tarruing *oxygen*, agus a' tilgeadh a mach *carbonic acid*. Dh'fhàsadh an t-athar co salach leis a' *ghas* so, a tha 'n còmhnuidh ag éiridh bho anail chréutairibh, bho theinntibh, agus bho iomad aobhar eile, 's nach maireadh neach beò ann. Tha 90,000 pùnd do *charbonic acid* ag éiridh gach là á tobraichean *Choblenz* amhàin.

Nach soilleir a chithear mór-ghliocas a' Chruitheir, 'nuair a

dh'ionnsuichear gu bheil an *gas* so co do-sheachnadh do phlanntibh agus a tha *oxygen* do chréntairibh, agus gu bheil iadsan ri àm na gréine a' dlù-tharruing *carbonic acid* as an athar, a dheanamh *carbon* doibh féin, agus *oxygen* do chréntairibh. Mar is làidir teas agus solus na gréine, 's mòr bheir na planntan *carbon* as an athar, agus is mòr bheir iad seachad do dh'*oxygen*, air chor 's gu bheil an t-athar nì's glaine agus nì's fallaine 's na dùthchannaibh teth na tha e 's na cearnaibh fuar, far nach 'eil na planntan co làidir, agus am bheil a' ghrian nì's laige.

'S dona 'n cleachdadh a th'aig mòran, a bhi 'gleidheadh phlanntan a tha 'cinntinn ann am poitean-phlùran ann an seòmraichean, agus gu sònruichte ann an seòmraichean-cadail ré na h-oidhche. Tha tuillidh do *charbonic acid* anns an athar tha àrd os-ceann na tha anns a' chuid tha dlùth do'n talamh. Ma sheallair air eigh air nachdar uisge, bho'm bheil luibhean a' cinntinn, air latha grianach geamhraidh, chìtear bolgain bheag ag éiridh uapa, agus a' cruinneachadh bho'n eigh. 'Se so an t-*oxygen* a tha 'teachd uapa, agus a thug iad as an athar a tha 'm measg an nisce.

Tha duilleagan nam planntan, mar sgamhan a' chréntair, feumail airson anail a tharruing; agus 's ann tre nan duilleagan so tha 'chuid mhór do'n lòn 'ga ghabhail. Nach minic a chìtear luibh a' cinntinn gu grad agus gu h-àillidh ann an soitheach uisge, gun ùir 'ga chòir. Ann an earrach nam planntan, tha na freumhan a sùghadh *carbonic acid* as an nisce agus as an ùir; ach 's ann tre nan duilleagan gu sònruichte tha am fàs 'ga chur air aghaidh. Gu bheil cinneas a' teachd tre an athar, tha air a dhearbhadh dhuinn anns na coilltibh mòra, far am bheil an talamh a' fàs gach là nì's tarbhaiche, agus gidheadh tha gach craobh a' cinntinn. Am measg gual-coille air a mhìon-phronadh, cinnidh lus an gu làidir, agus cha'n urrainn ùir teachd asdasan, oir gleidhidh e gun mhùthadh fad cheudan bliadhna; ach tha fios aig cemistearan gu bheil gual-coille ro ealamh air *carbonic acid* agus taisealdachd a tharruing as an athar, agus mar so a' tabhairt seachad do na freumhan ceart mar a nì ùir.

ROB RUADH.

[Ri bhi air a leantuinn.]

FÉILL NA SAMHNA.

'S ann ri linn nan Druidhean a fhuair a' cheud latha do'n gheamhradh an t-ainm so. B'iad na Druidhean, ré iomada linn, sagartan agus teallsanaich na Roinn-Eòrpa.

Bha iomad latha-féill aca, ach b'iad an dithis a b'ainmeala an t-Samhuin agus a' Bhealltainn. Air latha Bealltainn, mar tha am facall a' ciallachadh, (Beil-teine, no Teine Bheail), bha gàirdeachas mòr air a dheanamh. Bha teinutean air an lasadh air gach cnoc a b'airde na chéile, a chur fàilt air teachd na gréine 'na teas agus 'na blàs. A' ghrian bha aca mar shamhladh air an dia *Beal*.

B'e 'n t-ath latha-féill a bha aca an t-Samhuin, no an samh-

theine, no teine-na-sith. 'S ann air an latha so a choinnich na Druidhean anns an àite bu fhreagaraiche san dùthaich, a chumail mòd mòr, a shoeruchadh gach connspoid, agus a rèiteachadh gach comhstri. Air an àm so, bha gach teine san tìr air a chur as, agus bha e mar fhiachabh air muinntir an àite air fad teachd a dh'ionnsuidh nan Druidhean a dh'iarraidh eibheal-bheothachaidh o'n teine bha air a lasadh 's air a choisrigeadh leòsan.

Ma bha aon duine san dùthaich ciontach ann an gnothuch ole air bith sa' bliadhna chaidh seachad, cha'n fhaigheadh e sràd do'n teine choisrigte so gus an tigeadh e fo mheachainn nan Druidhean. Nan éireadh dha bhi co dàna 's cur an aghaidh so, bha e air a sgaradh a mach o bheannachd nan Druidhean—binn a b'eagalaiche na'm bàs. Cha robh e air a cheadachadh do neach air bith teine no fardach a thoirt doibh, no an caoimhneas a b'fhaoine 'thaisbeanadh dhoibh, air chor 's nach robh ach am bàs mu'n coinneamh mur géilleadh iad do na Druidhean.

Ann an ioma cearn do dh-Albuinn agus do dh-Éirinn, tha na teinntean so air an lasadh, ris an abair iad Samhnagan; agus, ann an cuid do chèarnabh, ma thachras do theaghlach air bith an teine 'leigeil as air an oidhche so, cha ghnòthuch furasda dhoibh, air an ath là, an teine-maidne fhaotainn. Tha so a' leigeil ris duinn co deacair 's a tha seana chleachdaidhnean agus saobh-chràbhadh a' ghlanadh a mach, cia air bith co amaideach agus faoin 's a thà iad.

OIDHCHE SHAMHNA.—ALASTAIR MAC-CLULLAICH.

“Cò so shuas air ceann mo ròpain?”—

“Mise, Mac-Clullaich, am buachaille brònach.”

Tha ùine fhada bho'n thachair an gnothuch mu 'bheil sinn a nis ag innseadh; ach 's eachdraidh fhèrrinneach i.

Bu dilleachdan bochd Alastair. 'Na òige, dh'fhàg e tigh a mhàthar, agus chaidh e air astar o'n àite 'n d'rugadh e air tòir cosnaidh. Fhuair e so ann an sgìreachd Chromba, ann an tigh tuathanach chòir a bha ann an deagh chothrom. Fad mìos no dhà, bha Alastair 'na strùille balaich co troma-cheannach, lùnudach, leasg, 's a b'urraimear fhaotainn an astar latha; ach cha b'fhada gus an d'fhàs e lùghmhor, togarrach, briathrach. Bha e coslach ri Gàidheil eile, moiteil agus cuideil. Air latha na Sàbaid, chuir e suas an t-eile-beag 's am breacan, boineid ghorm air a cheann, agus biodag r'a thaobh; agus cò ach Alastair!

Ged bha e sàmhach, tuigseach, glic, grunn-dail, bha mòran do dh'fhala-dhà agus fearas-chuideachd shàmhach ann. Bha fear-a'-bhaile far an robh e 'fuireach 'na dhuine ciallach, measail. Cha robh do theaghlach aige ach aon nighean—caileag bhòidheach, mhireagach, bheadarrach, aois noai-bliadhna-déug. Bha barrachd leannan aice na aig uile mhaighdeannan na sgìreachd—iomadh fleasgach eireachdail a' suiridhe oirre, 's ag iarraidh a làimhe am pòsadh. Dhiùlt i gach aon diubh, a' tairgseadh mòran taing dhoibh airson an caoimhneis agus an

deagh-rùin. Thug iadsan gràdh dhi, cha robh àrach ac' air; ach bha ise suarrach mu'n déibhinn, agus cha mhò bha comas aicese air. Mu dheireadh, thuit Alastair bochd an tróm-ghaol air an òigh àillidh so—seadh, Alastair, am buachaille brònach! Cha robh comas aige air. Bha ise càirdeil, caoimhneil ris; ach cha robh amharus air bith aice gu'n robh e 'smuainteachadh oirre. Bha'n gille bochd an gaol, ach bha e gun dòchas; ach ged a bhà, cha robh e mì-shona. Bha a bhruadair, 'na chadal 's 'na dhùsgadh, mu'n nighin àillidh so; agus bha e sona, do bhrìgh gu'n robh i mu choinneamh a shùil. Bha e modhail, cridheil, sunndach, crònna òrain do ghnàth 'na bheul. Chuir e iongatas air Lìlias òig c'ait an d'fhuair e a mhodh, 's a shuairceas, agus 'uaisle; agus c'arson a bha Alastair co freasdalach dhi féin, a' deanamh do ghnàth mar a b'urrainn da chum a toileachadh! 'San annoch, 'nuair chruinnicheadh iad mu'n ghealbhan a sheachas, shuidheadh e mu 'coinneamh, a' beachdachadh oirre le anbharrachlachd, agus gun fhacall as a cheann. Bha Alastair, am buachaille brònach, cóig bliadhna na b'òige na Lìlias, agus cha do smuaintich e riabh gu'n robh e an gaol oirre. Ach coma có dhiùbh, thainig oidhche Shamhna, agus chuir so a' chùis air a h-aghart. Chuala Alastair Lìlias agus bana-chompanach eile a' seachas mu chleasan na Samhna, agus, am measg chàich, mu thilgeadh na ceirtle 'stigh do shùil na h-àtha. " 'Saoil thu," arsa 'bana-chompanach, " an gabh thu misneach dol do'n àth air oidhche Shamhna, agus a' cheirtle 'thilgeadh? Tha'n àth dorcha agus uaigneach, agus is iomada sgéul a chuala mi mu thilgeadh na ceirtle." " 'Ne mise?" arsa Lìlias. " Gu dearbh theid mi do'n àtha, agus tilgidh mi a' cheirtle. 'S coma leam gach sgéul a chuala mi riabh mu na nithe sin. Feuchaidh mi, a dh'aona chuid, a' bheil no nach 'eil fìrinn anns na chuala mi mu thilgeadh na ceirtle. 'S miann leam ainm in' fhir-phòsda 'chluinntinn.

Bha Alastair, am buachaille, mar shaoil iadsan, 'na shuain taobh an teine; ach chual' e mar a bhà. Air feasgar latha Shamhna, dh'iarr e cead fir-a'-bhaile, an làthair Lìlais, an oidhche sin a chur seachad ann am baile-monaidd a bha greis air falbh; agus fhuair e cead. Thàinig oidhche Shamhna, agus thog Alastair air, nam b'fhiòr, a dh'ionnsuidh a' bhaile-mbonaidd; ach tiota beag an déigh dha falbh, phill e gu samhach air ais, agus thug e 'n àth air. Streip e suas ri suaigh an tighe, agus chaidh e 'stigh air an luidhear. Leig e e féin sìos do shòrn na h-àtha, agus an sin shuidh e a dh'fheithreamh gus an tigeadh a leannan. Fad uair an uaireadair, shuidh e san t-sòrn a' feithreamh. Mu dheireadh chual' e céum aotram a' tighin; chuireadh an iuchair sa' ghlais; dh'fhosgadh an doras; bha gathan na gealaich a' soillseadh gu fann. Mhothuich Alastair, am buachaille, có bh'ann. Thilg i a' cheirtle; ghlac esan i. " Có sud shuas air ceann mo ròpain?" ars' ise, le guth briste gealtach, 's ag amharc thar a gualainn air an doras gu ruith a mach—" Có sud shuas air ceann mo ròpain?" Fhreagair guth o shùil na h-àtha, " Mise, MacClullaich, am buachaille brònach." Cha luaithe chual' i so na 'ghrad theich i 'mach! Chual' Alastair tailmrich chas mu'n doras, agus bha eagal a chridhe air gu'm faigheadh iad a mach có bha san àth. " An cual' thu 'bheag no

mhór?" arsa 'bana' chompanach. "'Ne mise?" ars' ise; "cha chuala diog," a' dùnadh 's a' glasadh an doruis, 's a' toirt na h-ìuchrach dhachaidh. An amaideachd a's mò air na smaointich duine riabh! Dhùineadh agus ghlaiseadh an dorus; agus bha aig Alastair, am buachaille, ri faotainn a mach mar a b'fhèarr a b'urrainn da.

Bha'n teaghlach 'nan cadal mun do phill e mar gum b'ann o'n bhaile-mhonaidd; ach air an là-màireach chunnaic e Lìlias. Bha i fuar, uaibhreach, crosda. Cha do chuir i fàilt air, 's cha mhór gu'n do labhair i ris. Ach cha b'fhada bha i mar so. Cha do leig Alastair a' bheag air. Chaidh bliadhna 's bliadhna seachad. Thainig suiridhiche an dèigh suiridhiche g'a h-iarraidh, ach dhiùlt i aid uile. Mu dheireadh, 'nuair bha i ceithir-bliadhna-fichead a dh'aois, tharuing i ri Alastair. Bha e nis 'na òganach eireachdail, dreachmhor, àrd, calma, foghainteach, fearail. Bha e dìleas, measail, làn earbsa aig a mhaighstiras anns gach nì. Dh'iarr e a làmh am pòsadh. Fhuair e so, oir bha a cridhe aige. Phòs iad, agus cha robh san tìr uile càraid bu mheasaile 's bu shona na iad. Chaochail an seann-duine—bha a' ghabhail fhearainn aca féin; ach cha'n eil teagamh air bith nach d'thug cleachdaidhnean oidhche Shamhna am pòsadh so mu'n cuairt.

LITIR MU OIDHCHE SHAMHNA.

A Chuairteir Rùnaich,

Aig an t-Samhain so chaidh, dh'eirich dhomh dol beagan bho'n tigh, agus air an oidhche ainmeil so thainig mi gu tigh duine chòir air an robh mi féin eolach bho chionn greis, a thug dhomh aoidheachd gu suilbhir agus gu h-aoidheil.

Ach gun bhì dol nis faide air m' aghaidh mar so, 's eiginn dhomh innse an fhaoineachd 's an amaideachd air an do thòisich a' mhuinntir òg a bha san tigh, ni a dhuisc smuaintean ann am mu'n fhaoineachd a bha 'm measg nan Gàidheal.

Gheibh sibh earrann mhaith do na bha iad a' deanamh anns an oran a leanas, agus bheireadh e mor thoileachadh dhomh nan d'thoireadh sibh àite dha 'nar duille, agaibh; a chum 's gum faic-eadh muinntir òg cho ghòrach sa than deuchainnain Samhna (mar their iad riu).

ÒRAN OIDHCHE-SHAMHNA.

Air oidhche na Samhain bidh ann, bidh ann,
Buidisichean 's deamhain neo-ghann, neo-ghann,
Bidh sichean le h-aighir a'mareachd sau athar,
'Sa toirt leo mnathan, 'us clann, 'us clann.

Luinneag.

Seinn iur-ibh-inn o-ho ho-ro ho-ro,
Nach cluinn sibh a chaileagan, fanaibh aig baile,
Mu'm bi sibh nur fanaid 's nur spors, 's nur spors,
Seinn iur-ibh-inn cho ho-ro ho-ro.

Bidh moran do dhaoine fuidh sprochd, fuidh sprochd ;
 'S a' chlann bidh a' caoineadh gu goirt, gu goirt,
 Bidh mnathan a' glaothaich, 's cha bhi iad gun aobhar,
 'S na sìchean 'gan slaodadh do'n chnoc, do'n chnoc.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Ged bhios logaidean 's bodaich air falbh, air falbh,
 Tha'n oidheche sin sona gu dearbh gu dearbh,
 Gheibh fleasgaichean 's caileagan brath air an leannain,
 Le faisneachd gun mhearachd gun chearb gun chearb.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Tha mo gheibh ribh a Cheolraidh, mo chaill, mo chaill,
 A ghleusadh gu ceol, is gu dàn, gu dàn ;
 Chum 's gu'n seinniun mu'n ghòraich tha' measg na cloinn òige ;
 'S an aois cha 'n eil moran ni fearr, ni's fearr.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Bidh fleasgaichean 's cailean gun tàmh, gun tàmh,
 A' falbh feadh gach baile 'goid eàil, goid eàil ;
 Cha bhi gàradh na callaid nach leag iad gu talamh,
 'S iad 'teicheadh leis dhachaidh gun nàire, gun nàir.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Nuair thig iad leis dhachaidh air chrith, air chrith,
 Gun cuir iad e seachad gun fhios, gun fhios ;
 Bràigh dornis an tighe, mun teid iad a laidhe,
 Is bidh e gu làth' ann an sin, ann an sin.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

A' chend neach thig a steach an t-ath là, 'n t-ath là,
 Bidh 'na chomhar gu beachd air an gràdh, an gràdh,
 Is dona na maith air an stoc ma bhios blas,
 Bidh an urra sin ceart na gun stà, gun stà.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Mu leanas ris tobhtag no pleoc, no pleoc,
 Aig an aon sin bidh tochradh is toic, is toic ;
 Ach ma bhios an stoc geocach, crom, cam agus crotach,
 Bidh an duine nis eolach 'na chorp, 'na chorp.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Fasan eile tha aca gu dearbh, gu dearbh,
 Bhi mach feadh nam bailtean air falbh, air falbh,
 Ag eisdeachd, 's a' farclnais aig dorus gach aitreibh,
 'S gur comhar chend fhacal air, ainm, air, ainm,
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

A mach do'n chruaich arbhair theid iad, theid iad,
 'S bidh a' spionadh 's a' tearbadh nan dias, nan dias ;
 An siol-mullaich ma dh'fhalbhas, cha bhi ac' ach fànn earbsa
 Gun d'theid ceilidh leo shearmoin gu sìorruidh, gu sìor.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

'S theid feadhain le faicill do'n àthaidh, do'n àth',
 Is bheir iad leò ceirsle do shuàth, do shuàth;
 G'a tilgeadh do'n lagan trì uairean, 's 'ga tachras,
 Feuch 'n teid oirre grabadh le'n gràdh, le'n gràdh.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Cuid eile gheibh abhall gun fhios, gun fhios,
 'S theid iad gu gloin'-amhaire g'a ith, g'a ith;
 'S chì iad coslais an leannain 'ga spioladh gu h-ealamh,
 'S 'ga thoirt as an lamhan gu clis, gu clis.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Is tha e do dh'fhasan aig cuid, aig cuid,
 Dol do'n t-sabhal a dh'fhasgnadh le guit, le guit;
 'S chì iad sambla na tannasg 'dol seachad 'na dheannabh,
 'S a' dol as an t-sealladh 'na ruith, 'na ruith.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

'S theid fleasgaich a dh'aitheamh nan cruach, nan cruach,
 'S g'an tomhas le'n làmh-aibh m'n cuairt, m'n cuairt,
 Dh'faghinn samhla na glacaibh air a' chéile bhios aca;
 Sin teichidh iad dhachaidh gu luath, gu luath.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Cuid a thumas an alltan an léin, an léin,
 Far an coinnich trì oighreachdan 'chéile, a chéil';
 'S ris an tein' fad na h-oidheil' theid a cur, gus am foillsich
 G'a geard tannasg, na taoibhse, na dreag, na dreag.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

'N sin theid aig an teallach air lic, air lic,
 Trì chuachagan geala do fhiodh, do fhiodh;
 Ann an aon bidh nìsg' glan, san aon eil' uisge salach,
 'S an treas fhear bidh falamh, gun sile, gun sil'.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Aon an sin theid a dhalladh gu seòlt', gu seòlt',
 'S gu'n teann e 'nan caramh le 'chròig, le 'chròig;
 Air te thruaillt, glan, na falamh, mu dh'éireas da amus,
 'Se leit sin nì a theannadh na chòir, na chòir.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Gheibh iad an sin uachdar a' stòp, a' stòp,
 'S gu'n dean iad dheth fuarag 'bhios mór, 'bhios mór;
 Theid a cur ann an cuaich, is theid fàinne gu lath innt,
 'S ge b'e gheibh e trì uairean, gu'm pòs e, gu'm pòs.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Bonnach saluinn, na sgadan 'bhios goirt, 'bhios goirt,
 Gun ith iad le cabhaig, 's le'n toil, le'n toil;
 Chum's gu'm faic iad an leannan ('nuair theid iad do'n leabaidh)
 T'inn do'n ionnsuidh fuidh inhaduinn le deoch, le deoch.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Oh! 'sann 'their iad nach bi buaidh, bi buaidh,
 Mur dian iad gach diachainn trì nairean, trì uair;
 An aghaidh na Trianaid, 's Trì Pearsa na Diadhachd,
 O! nach iad tha 'nam fiath-bheath'chean truagha, truagh?
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

'Nis sguiream do m' òran 's do m' dhuan, do m' dhuan,
 'S a dh'innseadh mu ghòraich an t-sluaigh, an t-sluaigh;
 Gheibh gach urra ri phòsadh an neach tha san ordugh,
 'S cha chum duine san Eorp' e bhuap, e bhuap.
 Seinn iur-ibh-inn o-ho ho-ro, ho-ro,
 Seinn iur-ibh-inn o-ho ho-ro, ho-ro,
 Nach cluinn sibh a chaileagan fanaibh aig baihe;
 Mum bi sibh 'nur fanaid 's 'nur spòrs, 'nur spòrs.
 Seinn iur-ibh-inn o-ho ho-ro, ho-ro.

AN GIULLAN NIBHISEACH.

Gleann Nibheis, 1841.

BI FO DHEAGH MHISNICH, OILTHIRICH BHRÒNAICH!

Oilthirich thruaigh, ciod so tha 'cur ort? C'arson a tha thu fo dhìbheil misnich? Am bheil thu a' fannachadh ann ad thurus chum Sion? Am bheil t'uallach na's truma gu mòr na 's urrainn duit a ghiùlan? Bheir mise òran duit r'a theiun:—

Ach tilg-sa t'eallach thròm air Dia,
 'Se nì do chumail suas;
 Cha leig e'm feasd do'n fhùrean chòir
 O shoehair féin gu'n gluais.

'Bheil a' ghaoth a' séideadh gu cruaidh sgaiteach, agus an 'e nach léur dhuit fasgadh air bith? 'Bheil do chàil 's do lùs 'gad thréigsinn? 'Bheil t'anam a' fàs fann, agus a' meatachadh?—'Se Dia do neart. 'Bheil trioblúidean agus amhlghair thruagh mar thrusgan 'gad chuartaichadh, agus nì'm bheil caraid dlùth chum furtachadh? Bheir mi òran eile dhuit:—

'Se Dia is tèarmunn duinn gu beachd,
 Ar spionnadh 'us ar treis;
 An aimsir carraid agus téinn,
 Ar cobhair e ro-dheas.

BI FO DHEAGH MHISNICH, agus gabh air t'aghaidh gu sùndach! A' bheil an abhuinn no an sruth air am féum thu dol thairis, a' bheil iad domhain, bras, siùbhlach, agus air at gu mòr? A' bheil na deathchannan teinndeach ullamh gu bristeadh a mach 'nan lasraichean dearga? Tog do chridhe, oilthirich bhrònaich!—éisd guth agus gealladh Dhé ann an Isa. xliii. 2, 3—"An uair a shiùbhlas tu troimh nan uisgeachaibh, bithibh mise maille riut; agus troimh nan aibhnicheibh, cha tig iad tharad. An uair a dh'imicheas tu troimh an teine, clia loisgear thu, agus cha dean an lasair greim ort. Oir is mise an Tighearna do Dhia, Tì naomh Iraeil, t'fhear-saoraidh."

CÌOD AN SEÒRSA DACHAIDH THA AGAD?

Cìod an seòrsa dachaidh a th'agad? Na smaointichear gur ceist mhi-mhodhail so. Feòraichidh mi a rithist, Cìod an seòrsa dachaidh a th'agad? Na can gu frionasach, mì-thlachdmhor, "Cìod sin dhuit-sa?" ach freagair mi gu ciùin, réidh. 'Bheil do dhachaidh seasgair, taitneach, subhach, sona? Ma tha, 'se mo dhùrachd 's mo ghuidhe, gu ma fada blitheas i mar sin!—ach ma tha i fada bho bhi mar sin, ach air a' cheart atharrachadh, bu toileach a dh'innsinn ciamar a dh'fhaodar a deanamh taitneach agus subhach. 'S truagh an nì dachaidh mhì-shona; 's truagh an nì e do dh'fhear-an-tighe, do bhean-an-tighe, agus do na pàisdean. An dachaidh sin anns a' bheil an t-sùil cholgarr, an teanga ghéur sgaiteach, an cridhe cruaidh,—cha'n fhaod sìth, no sonas, no beannachd, a bhi san dachaidh sin.

Cha'n aithne dhomh sealladh a's gràineala na tigh saich, gun nigh-eadh gun sguabadh—leac fhuar gun teine, ach mòran luatha agus éibhlean fuara—deoch 'us daorach air an duine—agus bean shalach, chrosda, sglùrach dhiombanach, slaod mosach mnatha air ceann an teaghlach;—a' chlànn a' caoineadh, 's a' gul, 's a' gearan—castrùiste, agus a' chuid eile dhiubh leth-rùiste—gun chùir 'nan ceann, gun uisg' air an aodann o latha gu latha, a' léum air a chéile, 's am màthair chrosda 'gan cnapadh thall 's a bhos. Tha ioma dachaidh do'n t-seòrsa so ann; ach innis domh cìod an seòrsa dachaidh a th'agadsa? 'Bheil Dia air aideachadh ann ad thigh?—'bheil eagal Dhé, gràdh Dhé, ùmhlachd do Dhia, onoir do Dhia, aoradh do Dhia, 'nad dhachaidh? Tha sìth agus glòir mu'n cuairt a' bhoibhinn a's ìsle anns a' bheil aoradh agus eagal Dhé, nach fhaighear gu dìlinn ann am pàilliuabh rìghrean far nach 'eil Dia air aideachadh. Ma tha Dia a' gabhail a chòmhnuidh ann ad dhachaidh, cha tréig e thu, a dh'aindeoin gach deuchainn no bochduinn is urrainn tighinn 'nad rathad; agus mur 'eil esan ann, 's coma cìod na tha agad, cha'n urrainn dhuit a bhi sona. Ma tha do dhachaidh truagh, neo-chuanta, na smaointich a deanamh seasgair, subhach, le bhi 'nigheadh 's a' sguabadh an ùrlair 's nam ballachan, agus a' glanadh na h-èairneis, le bhi 'càramh do chuid aodaich, agus a' fuireach air t'ais o'n tigh-òsda. Tha iad sin uile math agus ro-mhath, ach tha barrachd féumail. 'S éigin duit tòiseachadh an àit eile. 'Se làthaireachd Dhé fhaotainn a' chéud nì, agus an nì a's cudthromaiche. Iarr e, sir e, guidh a làthaireachd a bhi maille riut; 'nad uile shlighibh aidich e, agus treòruichidh e do chéum. Ma tha dachaidh shona shubhach a dhith ort, tuit air do ghlùinibh, dòirt a mach t'ùrnuigh ri Dia ann an ainm a Mhìc; iarr air do bheannachadh, do chlànn a bheannachadh, do shaothair a bheannachadh, t'uile dhìchioll, t'uile dheanachas a bheannachadh. 'Nuair tha Dia air aideachadh agus air a sheirbhliseachadh ann an teaghlach, an sin bidh nàir' air mnaoi tigh salach truagh a bhi aice; bidh eagal air an duine bhi taghal an tigh-òsd, no deoch no daorach a bhi air; agus foghlumaidh a' chlànn eagal Dhé a bhi orra, agus an Cruithneachadh a chuimhneachadh ann an làithibh an òige.

As éugmhais làthaireachd Dhé, faodaidh tu saothreachadh agus obair a dheanamh mar thràill—faodaidh tu òiridh leis a' ghréin, agus dol gu tàmh air a' mheadhon-oidhche—faodaidh tu bhì air do claidh 's air do chlaidirt le sgios, ach cha choisinn thu leò so dachaidh shubhach gu dilinn; bidh eagal, agus sgàth, agus mi-shonas, agus truaighe ann. Ma's miannach leat dachaidh shuillbhearra, chridheil, shùndach, thaitneach a bhì agad, aidich Dia, asluich gum biodh esan maille riut, agus gu'n gabhadh e a chòmhnuidh ann.

ÉISD RIUM CARITIOTA BEAG.

Cha'n eil ach fìor bheagan agam ri ràdh riut—labhraidh mi e ann am facall no dhà; ach 's làn-airidh iad air suim agus mothuchadh.

Tha trì nithe anabharrach féumail do mhac an duine san t-saoghal—'s iad so, BIADH, AODACH, agus CADAL. Nam bu mhian leat do lòn ithe le taitneachas, agus blas math a bhì air, saothrich chum a chosnadh; nam bu mhiann leat tlachd a bhì agad ann an aodach, pàigh e mun cuir thu umad e; agus nam bu mhiann leat cadal math fhaotainn, thoir deagh choguis leat do d' leabaidh. Dean na nithe so, agus bidh tu a'd' dhuine cothromach, subhach, a thaobh an t-saoghail so, agus a thaobh an t-saoghail eile. Ma's miann leat a shealbhadh ann an glòir, lean Esan a thubhairt, “Is mise an t-slighe.” Earb 'na ìobairt-réite, gluais 'na cheumannabh, gràdhaich e; agus an sin bidh tu sona san t-saoghal so, agus anns an t-saoghal a tha ri teachd.

BRUADAR AN LEINIBH.

'M bheil fhios agaibh am bruadar neònach

'Chunnaic mis' an raoir, Mhamà?—

Créntair maiseach, geal, ro-ghlòrmhor,

Mar òigh nèamhaidh shoills', Mhamà.

Choinnich i mi air an drùchd,

Is sheall i rium le fàilt', Mhamà;

'N sin, thainig i gu grad dhomh dlùth,

Is thuirt i rium, “Thig leam, a ghràidh.”

Dh'amhaire mi, is thug mi gaol dh'i—

A diùltadh, cha'n fhaodainn, Mhamà,

Labhair i co milis chaomh rium;

Is chaidh mi leath' gu saor, Mhamà.

Oir mheall an gaol mo chridhe maoth;

Bha lasair nach robh faoin, Mhamà,

'Cuir fadaidh ri m'aigne gun rian,

Bha m'aisling co bheag ciall, Mhamà.

Bha mi—ni'm fios dhomh mar a bhà;

Ach, Oh! nam biodh sibh ann, Mhamà!

Dh'fhosgail iongantais gach taobh,

Nach fhaic ach aingle naomh, Mhamà

Ar leam gu'n d'imich sinn measg chraobh ;
 Bu taitneach leam an raon, Mhamà ;
 Le aoibhneas a' gluasad le'r deòin,
 Mar ghleusas ceòl gach càil, Mhamà.

'N sin, thog i 'n airde mi gu grad,
 'S mi aic' 'na sneachd-ghil làimh, Mhamà,
 Nì's fhaide os-ceann muir a's tìr
 Na dh'éirich iolair riamh, Mhamà.

A' mhuir a's tìr, 's gach nì ta annt',
 Gach coill a's beinn, gach srath a's càrn,
 Bu lugh' iad so gu léir, 'nar beachd,
 Na gràinne do chloich-shneachd, Mhamà.

'N sin, sheall mi, agus sheall mi ris,
 'S cha d'fhuair m' n oighreachd aig Papà ;
 An saoghal gu léir cha bu mhò
 Na peilcìr gunna-mhóir, Mhamà.

Bha 'ghrian mar rionnaig bhig 'nar beachd.
 A' ghealach 'na ròs crìon, Mhamà ;
 Sinn dìreadh mar Elias suas,
 Mar dhealanach aig luath's, Mhamà.

O 'n turas aoibhneach ! luath mar smuain,
 Os-ceann uan spéur dol suas, Mhamà ;
 Gu h-obann chuairt'cheadh sinn le ceòl,
 Is Flaithcanas na glòir, Mhamà.

Cha chuala eas, cha'n fhaca sùil,
 A leithid a shluagh 's a dhù'ich, Mhamà ;
 Na seann nithe chaidh 'n eir air cùl,
 Gach uile nì ann ùr, Mhamà.

Is cha'n eil bàs an sin, no bròn,
 Ach aoibhneas sìorruidh 's sòlas làn ;
 Am bàs, am peacadh, ifrinn, 's bròn,
 Chaidh 'n adhlacadh san doimhn' gu bràth.

'N so cha'n eil geamhradh crauntaidh fuar,
 Ach samhradh buan gun cheann, Mhamà ;
 Oir Grian na Glòir tha 'dealradh ghnàth,
 'S na fircana 'na làth'r, Mhamà.

Chunnaic mi mo phiuthar Anna
 'Na h-òigh shoillsich ghil, Mhamà ;
 Cha'n ann mar iadsan bhios mar rìbhs'
 An èididh rìomhach shìod, Mhamà ;

Ach còmhdaichte le trusgan rìomhach,
 Dh'airgiod tìunta 'n solus àigh ;
 Ach ah ! gu'n dhuig e mi o m' bhruadar,
 'N lainnear bha mu'n cuairt, Mhamà.

CIA FHAD'S A THA E DO THÈR CHANÀIN?

“Cia fhad's a tha Canàan uainn?” arsa'n creidmheach amharusach fiamhach, “oir tha eagal mòr orm nach ruig mi e gu dilinn. Tha mo pheacannan 'nan uallach tròm orm; tha fadal orm saorsa fhaotainn uapa—'se sin ri ràdh, ma tha dòchas airson neach air bith cosmhuil riumsa, co peacach, co mi-thoillteannach.”

Gabh air t'aghart, a chreidmhich amharusaich; gabh misneachd ùr; beothaich do cheum. Cha'n eil Canàan co fad' air falbh 's nach ruig thu e faidheòigh; agus nam biodh fios agadsa co deònach 's a tha caraid a' pheacaich gu gabhail riut, thilgeadh e gath-gréine sòlasach air t'anam brònach. Tha facall sòlais agam air do shon, culaidh-bheathachaidh do t'anam. Éisd! “Is mise, mise féin, esan a dhubhas t'euceartan as, air mo sgàth féin; agus do lochdan cha chuir mi air cuimhne.”—Isa. xliii. 25.

“CIA FHAD'S A THA E DO CHANÀAN?” arsa'n creidmheach buadhachail, “oir tha fadal air m'anam a ruigheachd, agus a bhi ann am dhachaidh shiorruidh. Tha fios agam gu bheil m'fhear-saoraidh beò; agus do bhrìgh gu bheil esan beò, bithidh mise beò mar an ceudna. Tha fadal air m'anam a glunùis ghràs-mhor fhaicinn!”

Gabh air t'aghart, a chreidmhich bhuadhaich; le fàinne glòrmhor, làn-dhearbhadh a' chreidimh air do mheur! Na tilg air falbh t'earbsa. Ach stad; éisd rium; tha sanas agam ri thoirt duit—tha focal agam air do shonsa, mar an ceudna; thoir fa'near e. “Thugadh esan a tha, 'na bharrail féin, 'na sheasamh, an aire nach tuit e!”

“CIA FHAD'S A THA E DO CHANÀAN?” So cainnt a' chreidmhich bhrònaich mar an ceudna. Mar a's truime 'n crann-ceusda r'a ghiùlan, 's ann a's taitniche bhios an coron. Ma dh'fhuilingeas sin maille ri Criosd, bithidh sinn mar an ceudna air ar glòrachadh maille ris.

Éisd! thusa a bhròinein thùrsaich; tha focal agam dhuitse cuid-eachd. “Tha mi a' meas nach àiridh fulangais na h-aimsir a ta làthair a bhi air an coimeas ris a ghloir a dh'fhoillsichear annainn.”—Rom. viii. 18.

“CIA FHAD'S A THA E DO CHANÀAN?” arsa'n creidmheach fo gheur-leanmhuinn. “Tha mise 'm fhear-fuadainn o m' theaghlach, a'm choigreach san tìr. Mar a bha mo Thighearna romham, tha daoine 'deanamh dìmeas agus tàir orm. 'S lionmhor iad a tha 'g éiridh suas a'm aghaidh; agus tha fuath mòr aca orm.”

Gabh air t'aghaidh, a dhuine; na biodh eagal ort! Cùm suas do chridhe; rinneandh dìmeas agus tàir air do Thighearna. 'Bheil feum agadsa air focal sòlais? Bheir mi dhuit e; gabh e, agus taisg a suas a'd chridhe e. “Is beannaichte sibh 'nuair a bheir daoine fuath dhuibh, agus a chuireas iad as an cuideachd sibh, agus a bheir iad cainnt mhaslach dhuibh, agus a thilgeas iad a mach bhur n-ainm mar olc, airson Mhic an duine. Deanaibhse gàirdeachas san là sin, agus léumaibh le h-aoibhneas; oir feuch, is mòr bhur duais air nèamh: oir is ann mar sin a rinn an aithriche air na fàidhibh.”—Luc. vi. 22, 23.

“CIA FHAD’S A THA E DO CHANÀAN?” arsa’n creidmheach truagh leònte, fear a’ chridhe bhriste. “Tha mise ’m oilthreach bochd aonarach; gach aon a bha toigheach le m’anam, chaochail iad; bha mo dheòir mar mo lòn a latha’s a dh’oidhche; agus tha fadal mór air m’anam an tìr beannaichte sin a ruigheachd, far nach bi bàs, no bròn, no gul, gu sìorruidh.”

Gabh air t’aghaidh, oilthirich bhrònaich! Mar is tùrsaiche do thurus a nis, ’sann a’s mìlse an fhàilte tha ’fèitheamh ort. Tha cùram agus faire shònruichte aig an Tighearna thaobh do leithid. Èisd! tha focal agam air do shon; thugadh e fionnachd do t’anam; sgriobhadh air do shon e. “Mar so pillidh muinntir shaorta an Tighearna, agus thig iad gu Sion lo h-iolaich; agus bithidh aoibhneas bith-bhuan air an ceann, gheibh iad aoibhneas agus subhachas, agus teichidh mulad agus caoidh eir falbh.”—Isa. li. 11.

“CIA FHAD’S A THA E DO CHANÀAN?” arsa’n Crìosduidh air ’leaba-bhàis. “Tha abhuinn Iordain ag at mu m’anam; thainig crith agus uamhas orm; tha ogluidheachd a’ bhàis air tighin thairis orm. Mo thruaighe mì! tha mi’n impis dol fodha anns na h-uisgeacha domhain. Cha’n fhaic mise gu dilinn an tìr a tha ’sruthadh le mìl agus bainne.”

Tog do mhisneach a Chriosduidh; ged tha thu air leaba-bhàis, gabh misneachd. Faic an’sud reull deàlrach na maidne!—tha mòran do’n oidhche seachad, agus tha’n latha sìorruidh dlùth. Am bheil do ghairdean ro-lag gu leabhar Dhé a thogail?—togaidh mise e; cumaidh mis’ e fa chomhair do shùl. Amhaire air na briathra sin, ’s na cuireadh teine na sruth eagail ort. Bi fo dheagh mhisnich, oir ’s iad briathran an Tì àrd agus naomh, a gheall, ’nuair a dh’fhàilnicheas do chridhe agus t’fheòil, gu’m bi esan ’na neart do d’ chridhe, agus ’na chuibhrinn do t’anam. “An uair a shiùbhlas tu troimh nan uaisgeachaibh, bithibh mise maille riut; agus troimh nan aibhnicheibh, cha tig iad tharad. An uair a dh’imicheas tu troimh an teine, cha loisgear thu, agus cha dean an lasair greim ort. Oir is miae an Tighearna do Dhia, Tì naomh Israeil, d’fhear-saoraidh.”—Isa. xliii. 2, 3.

BEAN SHÙTH.

Tha gach amaideachd a b’ àbhais do dhaoine aithris mu dhéibhinn nan sìthichean, agus bòcain, agus daoine-beaga, agus gruagaichean, ùrnisgean, tàibhsean, mu’n t-sac bhàn, agus mu bhodach-a’-chipein, a nis a’ dol air dìchuimhn; agus bu mhlithich dhoibh. Tha nithe ni’s fèarr, agus sgeulachdan a’s taitniche, aig na Gàidheil ri’n aithris mu thimchioll na cagailt gheamhraidh. Ach tha cuid do na seann sgeulachdan sin iongatach; agus ’se ni a’s iongataiche, gu bheil sgeulachdan do’n aon t-seòrsa r’am faotainn anns gach tìr agus dùthaich. ’S iomada sgeul amaideach a chuala sinn mu dhaoine-beaga; agus ged nach ’eil sinn a’ creidsinn a h-aon diubh, tha cuid diubh air an innseadh air mhodh co taitneach ’s nach urrainnear an leughadh no an éisdeachd gun seòrsa do thlachd.

Tha àit àraid san taobh-tuath, dlù do Chromba—àit uaigneach, leth-oireach—far a' bheil e air aithris ann am beul-eachdraidh gu'n thachair, ma's fìor, an nì tha sinn a' dol a dh'innseadh.

Air maduinn là na Sàbaid, bha duine còir do thuathanach a' buachailleachd a chuid caorach san àite sin. Bu duine aosmhor, liath e, a chaill a chlàisneachd gu tur, a bha co bodhar ris a' chreig air an robh e a' suidhe. Ach ged nach robh e comasach air seanachas no conaltradh a dheanamh ri duine fo'n ghréin, gidheadh cha robh e gun chuideachd no gun chonaltradh. Bha e 'na dhuine diadhaidh, tuisgeach, fiosrach—anabharrach eòlach air a Bhìobull, agus air iomada leabhar math eile. Chuir e seachad a' chuid bu mhò d'a aimsir ann an léughadh.

Chuir e na buachaillean do'n eaglais air an latha àraid so, agus dh'fhuirich e féin aig a' bhaile, a' bhuachailleachd a chuid caorach. Bha an tréud ag ìonaltradh gu h-ìosal air lagan bòidheach uaine; agus leig esan e féin 'na shìneadh air tolman beag uaine bha os an ceann,—air cùl gaoithe, 's ri aodann gréine—far am faiceadh e gach neach, 's nach faiceadh neach è. Bha'm Bìobull fosguilte mu 'choinneamh; agus bha e gu cùramach, stòlda, ciallach, 'ga leughadh, 'nuair chual' e seòrsa do dh'fhuaim, mar oiteag ghaoithe, air a chùl—a' cheud fhuaim a chual' e o chionn iomada bliadhna. Thog e a shùilean o'n duilleig; mhothuich e air an fhraoch, 's air an rainich, 's air na seiliseirean a bha san t-sealladh, gu'n robh gaoth làidir a' séideadh, a' dh'éirich am prioba na sùl; agus an déigh dha amharc tamull mu'n cuairt da, thòisich e a rithist ri leughadh. Cha deach e fad air aghaidh 'nuair a chual' e an fhuaim cheudna a rithist; agus air dhà amharc mu'n cuairt da, chunnaic e òigh àillidh, mhaiseach, 'na seasamh dlù dha! Cha'n fhac' e riabh roimhe a coimeas airson eireachdais, agus maisealachd pearsa, agus àilleachd gnùis. Bha i air a h-éideadh ann an culaidh co aotrom thana ri ceò nam beann—earrasaid do shìoda uaine m'a timchioll, air a shuaineadh a sìos o'n dara gualainn thar a leasrabh, agus sìos gu 'sàil; ach a h-ambach, a h-uchd, a broilleach, 's a gairdeanan àillidh, bha iad sin rùiste, gun éideadh air bith, agus iad geal mar chanach an t-sléibh—a falt òrbhui a' tuiteam 'na dhuala fada réidh sìos air a druim.

Chuir an seann duine a làmh air an duilleig, shuidh e suas air 'nìlunn, agus dhlù-bheachdaich e air an ainneir chiataich. “A sheann duine,” ars' ise, le guth co ciùin, mhilis, 's a thainig riabh a mach á béul; agus, ged a labhair i gu h-ìosal, màlda, chual' e gach facall! “A sheann duine,” ars' ise, “tha thu a léughadh an Leabhair. Innis domh a' bheil tairgse slàinte air a thoirt ann *dhuinne*?” Fhreagair an seann duine, agus thubhairt e,—“Tha tairgse na slàinte air a thabhairt, san Leabhar so, do na h-uile h-aon do chloinn chailte Adhaimh; ach cha'n eil an tairgse cheudna air a thoirt do chréutairean air bith do sheòrs' eile.” Thug an àilleag mhaiseach sgreuch eagalach 'nuair a labhair e mar so, agus, ag iadhadh air falbh le luas na circe-fraoich air sgéith, chaill e sealladh oirre am measg gharbh-chrìochan a's chnoc os a cheann; agus cha d'fhuair e an ath shealladh dhi tuilidh fhad's bu bheò e.

SGEUL TAITNEACH.

Bha Diadhair urramach car iomadh bliadhna 'g ùrnuidh gu dian gu'n deònaicheadh Dia duine 'chur g'a ionnsuidh a theagaisgeadh e ann an slighe na fìrinn. Gu moch air maduinn àraidh, chaidh àithneadh dha 'am bruadar dol do'n eaglais, agus gu'm faigheadh e neach a theagaisgeadh dha slighe na fìrinn. 'Nuair thainig e gu dorus na h-eaglais, choinnich e duine ann an éididh luideagaich, dha'n do bheannaich e le "Maduinn mbaithe dhuit." "Cha d'fhuair mi riamh droch mhaduinn," fhreagair an duine bochd. "Tha sin iongantach; 's maith leam a ghnàth thu fortanach." "Cha robh mi riamh mi-fhortanach," deir esan. "'S maith leam a ghnàth thu sona," deir an Diadhair. "Cha robh mi riabh mi-shona," ars' am fear eile. "Bu mhiann leam gu minicheadh tu do chainnt," deir an Diadhair. "Ni mi sin gu toileach," fhreagar an duine bochd. "Thuirt mi nach robh riamh droch mhaduinn agam; oir air gach maduinn, ma tha mi air mo bhioradh le ocras, tha mi 'moladh Dhé. Ma's uisge, no sneachd, no clach-mheallain a t'ann, co aca 'ta 'n latha ciùin no stoirmeil, tha mise 'moladh Dhé; agus air an aobhar sin, cha'n eil, aig àm sam bith, maduinn dhubhach agam. Ma tha mi truagh folamh do thaobh nithe 'n t-saoghal, 's air mo chur suarach, tha mi fathast a' moladh Dhé. Ghuidh thu dhomh 'bhi fortanach; ach cha'n fheud mi bhi mi-fhortanach, do bhrìgh nach éirich ni sam bith dhomh ach sin a bhios a réir toil Dé; agus tha mi 'creidsinn gu'm bheil a thoilsa do ghnàth maith anns gach ni 'tha e 'deanamh, no 'gealltuinn a dheanamh. Ghuidh thu dhomh 'bhi sona; ach cha'n urrainn dhomh 'bhi mi-shona, do bhrìgh gu'm bheil mo thoilsa a ghnàth strìochdta do thoil mo Dhe." "Ach ciod a theireadh tu nan tilgeadh Dia sìos do ifrinn thu?" "Tha dà ghairdean agam, Irioslachd agus Gràdh, le'n cumainn gu teann mo Dhia-duine agus mo Shlànuighear, 's nach leiginn as e; agus bu roghnuiche leam a bhi 'n ifrinn maille ri Dia, na bhi 'm flaitheanas as easbhuidh."

D'fhiosraich an Diadhair, fo mhór iongantas ri freagraibh an duine bhochd, cia as da. "Thàinig mi o Dhia." "C'ait' an d'fhuair thu e?" "Far an do thréig mi 'n saoghal." "C'ait' an d'fhàg thu e?" "Maille ri 'san a ta glan 'nan cridhe." "Cò thu?" "Is rìgh mi." "C'ait' am bheil do rìoghachd?" "Ann mo chridhe féin; d'fhoghlum mi mo chàileachdan 's m'an-tograidhean a cheannsachadh, agus is fèarr sin na bhi riaghladh os-ceann rìoghachd sam bith fo'n ghréin." "Cionnus a ràinig thu air an t-suidheachadh shona sin?" "Le tosd, beachd-smuainteachadh spioradail, agus aonadh ri Dia. Cha robh ni sam bith ach Dia a b'urainn m'iarrais-sa a riarachadh. Fhuair mi a nis e, agus annsan fhuair mi sìth agus fois."

M.

Gleann-Urchadainn, taobh Loch-Nis,
Mios-Meadhonach an t-Shamhraidh, 1841.

NAIGHEACHD BEAG SPURTAIL.

Bha o chionn ghoirid ann an *Normandy*, san Fhraing, cosnaiche bhia air ùr-phòsadh, duine calma sgairteil, agus bhia e féin 's a bhean, mar bu chòir dhoibh a bhi, anabharrach caidreach. Thachair dhàsan a bhi 'g obair ri latha uisge 's gaillinn o mhoch gu annmoch, agus thàinig e dhachaidh air a chlàidreadh gu goirt le h-obair 'us droch-shid. Bha 'bhean 'na suidhe aig an teine. “An d' thàinig thu 'ghaoil?” ars' ise, “nach e sin an latha! tha e air a bhi cho fliuch 's nach b' urrainn mise dol a dh' iarraidh uisge, agus leis a sin cha d' fhuair mi do dhìnnear a dhesachadh; ach o'n tha thusa nis *co fliuch 's is urrainn duit a bhi*, bhithinn a'd chomain nan rachadh tu 'dli' iarraidh cuinneag uisge.” Thog e 'n dà chuinneig, agus thug e'u tobar air; bhia 'n tobar greis air astar, ach cha b' fhada gus na thill e; chuir e aon do na cuinneagan air an ùrlar, agus thilg e na bha sa' chuinneig eile air mullach cinn a mhnatha, agus a' chuinneag eile air an dòigh cheudna. “Sin, a ghraidh,” ars' esan, “tha thusa nis *co fliuch 's is urrainn duit a bhi*, agus tha mi 'n dòchas nach misd' thu dol a dh' iarraidh an uisge.”

Tha deagh fhios againn nach 'eil a h-aon do na mnathan Gàidhealach a dheanadh a leithid so; ach mar thuirt am Frangach, tha sinn “an dòchas” nach misd' iad an sgeul beag so a chluinntinn. Bha 'm Frangach bochd 'na dhuine spurtail, tuigseach: cha b' ionann agus ioma trusdar a bheireadh gleadhar an taobh an leth-chinn di.

LEABHAR ÙR GÀILIG.

AN COGADH SPIORADAIL: Searmon Gàilig. “*Abair ri cloinn Israeil dol air an aghaidh.*”—Ecs. xiv. 15.

So searmon a shearmonaicheadh ann an Eaglais Chalum-Chille, an Glaschu, le Tormaid MacLeòid, D.D., ministear na h-eaglais sin, o chionn a nis còrr agus dà bliadhna, air feasgar Sabaid-comanachaidh. Air dian-iarrtus mòran do'n luchd-éisdeachd, tha e nis air a chur a mach, agus r'a reic airson trì sgillean, prìs a' phàipeir agus a' chlàd-bhualaidh. 'S dòcha nach tig e gu ro-mhàith dhoibhsan tha 'cur a mach a' Chuaireir barail a thabhairt air an t-searmon so, a thaobh gu bheil ministear Eaglais Chalum-Chille e féin do'n àireamh; ach do bhrìgh nach ann airson airgid a dheanamh a tha e air a chlàd-bhualadh, ach ann an dòchas agus ann an rùn gu'm bi e air a bheannachadh chum maith dhoibh a leughas e. Chombairlicheamaid do gach Gàidheal fhaotainn, agus a leughamh; agus ma nì e sin le aire agus ùrnuigh, tha sinn meallta mu chunnaic e luacha-peighinn riabh airson trì sgillean is fèarr.

Tha a' Ghàilig anns a' bheil an searmon so air a sgrìobhadh, co

blasda, mhillis, thaitneach, ri aon nì thainig riabh o pheann an fhir a chuir a mach e. Tha an teagasg fallain fìrinneach, soisgeulach; agus cha'n fhaod sinn gun a ràdh gu'm b'fhèarr gu'n robh barrachd do'n t-seòrsa aig Gàidheil bhochda r'a leughamh. Tha aobhar-dòchais, ma ghabhas e so sgaoileadh co farsuing 's bu chòir dha, agus a tha e 'toilltinn, gu'n cuir an diadhair suairce a sgrìobh e iomad aon do'n t-seòrsa cheudna a mach, agus mar so gu'n cuir e a luchd-dùthcha fo chomainean ùra.

Tha an Searmon Gàilig so r'a reic ann am bùth nan Caimbeulach, tha 'cur a mach a' Chuairteir.

NAIGHEACHDAN.

'S gann gu bheil naigheachd ùr ann. Tha e fìor gun d'fhuair am feachd Breatunnach buaidh thar muinntir CHINA. Ghlac iad baile-mór Chanton, agus tha'n dùthaich sin ri suim mhòr airgid a phàigheadh do Bhreatunn, chum cosdas a' chogaidh a dhìol; ach cha'n eil luchd-riaghlaidh Bhreatunn idir toilichte leis an dòigh air na shocrucheadh an gnothuch so. Tha iad air bharrail gu'm bu chòir do'n cheannard Bhreatunnach a bhì na bu chruaidhe orra na bhà e. Air an àm, tha linthad dòigh-innsidh air, 's nach biodh e eart dhuinne tuilleadh a ràdh mu 'dhéibhinn gus am faigh sinn fios cinnteach.

A thaobh MHICLEÒID ann an AMERICA, thainig cùntas gu'n do thòisich an deuchainn aige. 'Nnair dh'fhàg na pàipeirean mu dheireadh America, bhà'n deuchainn an déigh mairsinn trì lathan; agus cha robh fughair aca bhì réidh dhe ann an ùine bu lugha na ceithir no cóig-là-deug. Cha'n eil e comasach do dh'aon air bith san dùthaich so innseadh ciamar theid a' chùis; ach, a réir nam pàipeirean, 'si barrail a's bitheanta ann an America gu'n cnirear saor e. Gu fortanach dhàsan, tha daoine tuigseach, measarra, agus àrd-inbheach, an dà chuid leis agus 'na aghaidh—'se sin, co fada 's a bheir nàdur an dréuchd fèin orra bhì 'na aghaidh; agus is taitneach leinn a chluinntinn nach robh mòran meas aig na breitheamhna air teistean nam fianuisean a chaidh a cheasnachadh 'na aghaidh. Cha robh an teistean idir coimhlionta.

'S duilich leinn a ràdh gu bheil cosnadh fìor ghann sa' bhaile so; agus chaidh mu mhìle pearsa thilgeil á h-obair le teine sgriosail, a loisg obair-chotain mhór o chionn che'ir-là-deug. Ann am Paisleig, tha iad ann an staid anabharrach truagh—na mìltean gun tìr oibre, 's gun ghreim a chuireas iad 'nam beul. Tha iad a' trusadh airgid feadh na rìoghachd air an son so; agus 'se ar guidhe 's ar dòchas gun soirbhich leòsan a th'air ceann a' ghnòthuich iochd-mhoir so.

F.S.—O'n a sgrìobh sinn so, chuala sinn gu'n deachaidh Mac-Leòid a chur saor, agus gu bheil e nis gun chiorram gun chunuart. Cha'n urrainn so gun bhì taitneach d'ar luchd-dùthcha gu léir.

DEAS-FHREAGAIRTEAN.

I. Bha réisimeid ann an aon do dh-Innsean na h-àirde 'n iar; bha mòran do na daoine 'bàsachadh, agus cha mhór gum b'fhèarr na h-ìfigich. An déigh do'n iarmad tighin dachaidh, bha duin'-uasal a choinnich aon do na saighdearan, a' feòraich dhe ciod bu choireach ris na daoine bli 'siubhal co lìonmhor. "'Se bli 'g òl an rum ùr a bha 'gam marbhadh," arsa'n saighdear. "Creididh mi sin mu na daoine," arsa'n duin'-uasal; "ach cha'n urrainn e bhith gu'n robh na h-oifigich ag òl an rum ùr!" "Cha robh idir, le'r cead," arsa'n saighdear; "'se 'n seann rum a chuir as do na h-oifigich!"

II. Thachair do mhinisteir stòlda, agus oifigeach uaibhreach òg coinneachadh, agus a bli 'seanchas; agus mu dheireadh, thainig an seanchas gu car beag connsuchaidh. Bha'n t-oifigeach ag at le feirg; agus mar thàmait do'n mhinisteir, thuirt e ris—"Nam biodh do mhi-fhortan orm gu'n biodh ùnpaidh mic agam nach b'urrainn ni eile dheanamh, gu cinnteach dheanainn ministeir dhe." "Cha robh t'athair-sa sa' bharail riut," arsa 'm ministeir, gu socrach.

III. "Tha 'bhriogais so tuille 's goirid air mo shonsa," arsa fear a fhuair briogais o thàilleir Èirionnach. "Ciod an sgil a th'agadsa air briogais, amadain?" arsa'n t-Èirionnach. "Cha'n eil a' bhriogais tuille 's goirid, ach 's ann a chuir thusa do spògan grànnda chas tuille 's fada roimhe."

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer; Laggan: J. M'Pherson; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tiroran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Ballendalloch: James Grant; Pitlochry: D. Robertson, Fortingall: D. Campbell; Weem: J. Menzies; Aness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Laggan: J. M'Pherson; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Glencarradale: J. M'Dougall; South Uist: A. Chisholm; Tullymet: C. Morris; Callander: P. M'Kinlay; Balquhitter: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carbost: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Rose; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlottetown, Prince Edward's Island.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-MEADHOIN A' GHEAMHRAIDH.

AN 22 ÀIREAMH.] DECEMBER 1, 1841. [PRÌS 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—John Brown, the Martyr (Account of), page 269.—Birth of the Prince of Wales, 277.—John De Courcy, Earl of Ulster (Account of), 280.—Battle of the Shirts, a Highland Legend, 282.—Insects (Account of), 294.—Highland Schoolmasters, 286.—Letter to the Editor, 288.—Prayer of the Islanders when going to Sea, from Bishop Carswell's Liturgy, 290.—Familiar Dialogue (Public News), 291.—Notices to Correspondents, 295.

SGEULA FÌRINNEACH

MU DHÈIBHINN AON DO NA CÙMHNANTAICH,
IAIN BROWN.

'S ann an sgìreachd Eaglais a' Mhonaidh (*Muirkirk*), ann an siorramachd Ionaràir, a bha'n duine so a' chòmhnuidh; agus thachair an eachdruidh a leanas o chionn seachd fichead bliadhna. Tha làrach an tighe anns an robh an duine math so a' fuireach fhathast r'a fhaicinn, air aodann bruthaich, am measg chreag agus gharbh-chrìochan 'us mòintich, as a' bheil sealladh farsuing air seachd siorramachdan, agus air farsuingeachd mhór do'n dùthaich. Bha Iain *Brown* 'na bhalachan òg anns a' bhliadhna 1661, 'nuair a chuireadh a mach as an Eaglais, agus as an tighean, trì cheud do mhinistirean dileas, ri linn an droch rìgh, an dara Tearlach.

B'e so àm na geur-leanmhuinn thruagh do Eaglais na h-Alba. Bha Iain *Brown* san tigh-aoraidh air an latha 'shearmonaich ministeir na sgìreachd a shearmoin-dhealachaidh. Ràinig an caoineadh 's am bas-bhualadh a bha 'in measg an t-sluaigh a chridhe, nì nach do dhìchuimhnich e gu latha a bhàis. Fhuair Iain *Brown* deagh

chothrom, a thaobh sgoilearachd, 'na òige; agus bha e 'na bheachd aon uair a bhi 'na mhinisteir, mur bliith gu'n do thachair dha bhi mantach no liotach 'na dhòigh-labhairt. Ach ged a bha e mar so ann an cainnt chumanta, bha feartan mòr aige ann an ùrnuigh. Bha 'chuid bu mhò do'n Bhiobull aige air a mbeomhair, agus, nì bu luachmhoire, bha e air a dheargadh air a chridhe; agus, ann an ùrnuigh, labhradh e le cumhachd, dealas, gràdh, agus dùrachd, osceann aon neach a bha san àite. Bha a chaithe-beatha 's a ghiùlan do réir so, agus bha am meas sin air. Bu dhuine e air gach dòigh co measail, dhiadhaidh, co ciùin, iriosal, cheanalta, 's a bha 'na latha, no 'na linn, sa' chearna sinn do'n dùthaich. 'S i 'chèaird a bha e 'leantuinn a bhi 'na *charrier* (mar their iad sa' Bheurla), a' giùlan gach seòrsa bathair eadar an t-àite sau robh e 'chòmnuidh agus na bailtean mòra; agus bha e air a chùnnantas co ionruic, onorach, dhiadhaidh, 's gu'n d'fhuair e mar ainm, *An Carrier Criosdail*. Rinn an duine math so deagh fheum do'n ionnsachadh a fhuair e. Cha robh san àm sin ministeir san àite, ach seòrsa do dh'òganach faoin do'n Eaglais Shasunnaich; agus b'abhais do Iain *Brown* 'a bhi 'cosg gach uair d'a ùine 'b'urrainn da 'sheachnadh ann an teagasg agus ceasnachadh òigridh na sgìreachd. Bha coineamh òg a h-uile feasgar Di-luain aige, airson seanachas Criosdail, ùrnuigh, agus leughadh a' Bhiobull. San t-samhradh, b'abhais duibh coinneachadh ann an crò-chaorach gu h-àrd sa' mhonadh; agus auns a' gheamhradh, 'na thigh féin, mu thimchioll cagailt an teine shuilibhearra air meadhon an ùrlair.

Mar bha Iain air ais 's air aghart eadar a thigh féin agus baile-mór Ionaràir, chinn e eòlach air òigh àillidh dhreachmhor, d'am b'ainm Iseabal *Weir*, no Nic-an-Uidheir, a bhuineadh do sgìreachd Shorn—boirionnach tuigseach, ciallach. B'abhais di falbh leis air an rathad-mhór, a' seanachas mu chor brònach, muladach, Eaglais na h-Alba. Dh'iarr e i mu dheireadh a'm pòsadh; ach thuirt e rithe, "Tha nì-eiginn ag innseadh dhomh gu'n cuirear mi gu bàs mar fhianuis air an fhìrinn; agus tha mi 'toirt an rabhaidh so dhuit," ars' esan, "gu tràth." "Bitheadh e mar sin," ars' ise, "ma's e sin toil Dé; ach tre àmhghair agus bàs theid mi leat, agus bithidh mi dìleas—bidh mi a'm chulaidh-shòlais duit. Gheall Dia dhomh gràs, agus bheir e mi 'na àm féin gu glòir."

Phòsadh iad, tamull beag 'na dhéigh sin, leis a' mhinisteir ainmeil sin, Maighstir *Peden*. Aun an gleann uaigneach, dlùth do'n tigh, bha cuideachd mhór cruinn, a thainig a dh'éisdeachd Mhaighstir *Peden*, ged bha sin 'na ghnòthach cunnartach dhoibh. An déigh do'n phòsadh a bhi seachad, smèid am ministeir air bean-na-bainuse i' thighin a labhairt ris gu taobh far nach cluinneadh càch e. "Fhuair thu an diugh," ars' esan, "deagh chompanach; bitheadh meas agad air—gràdhaich e. Ach," ars' esan, "bitheadh a léine-bhàis agad do ghnàth deas. An latha a's lugha bhios dùil agad r'a leithid, bheirear uait e. Tha Ìomhaigh Chrìosd 'na aodann; cha'n urrainn da a' ghéur-leamhuinn tha nach air feadh na dùthcha a sheachnadh. Ach na bi fo eagal; seasaidh Dia thu."

Cha b'urrainn do bean-na-bainnse a chreidsinn gu'm murtadh iad a còmpanach gasda—duine co neo-lochdach agus co math.

Mu'n àm so, thòisich geur-leanmhuinn fhuilteach, theinnteach, an aghaidh sluagh an Tighearn ann an Albuinn. B'éiginn do dh-Iain *Brown* sgur o bhi 'falbh an rathaid le 'each 's le 'chairt mar a b'àbhais da, oir bha e 'na dhuine comharraichte, agus bha na Cùmhnantaich a' taghal a thighe; agus bha fios aig na daoine fiadhaich a bha air an àm sin a' riaghladh na dùthcha gum b'ann diùbh Iain. B'éiginn da mu dheireadh 'àite féin, agus a thigh féin, fhàgail. 'S ann sna monaidhnean, agus feadh gharbhlaiche nam beann, a bha e 'cur seachad a' chuid bu mhò d'a ùine! Ach a mach air feadh nam beann, agus 'ga chleith féin ann an uamhan 's a'm frògan, a' teicheadh o 'nàimhdean, bha bogha-frois a' Chùmhnainte mu 'cheann, agus bha e 'sealbhachadh sòlais agus saorsa-inntinn nach robh e 'n comas a nàimhdean a thoirt uaithe.

Latha do na làithean, mar a bha'n duine naomh so 'ga chleith féin ann an slochd domhain dorch, air nach robh eòlas aig neach air bith ach cnid do bhnachaillean an àite, bha 'mhiann air an latha 'chur seachad san àite ùdlaidh dhorch, so ann an ùrnuigh, agus ann an conaltradh ri 'Dhia ann an cainnt Jeremiah san iii. caibideil, agus sìos o'n dà-fhicheadamh rann, 'nuair ràinig fuaim thiamhaidh, mhuladach, bhrònach e, air oiteig na gaoithe! Air tùs, bha i mar Shalm bhinn a bhiodh cuid-eiginn a' seinn gu h-ìosal, mar gum bu mhiann leò a chleith; ach ann an ùine ghoirid dh'fhàs an fhuaim na bu shoilleire 's na b'airde, agus chual' e na faicill air an toirt a mach, agus an t-Salm air a seinn gu pongail, (*Salm vi. vii.*)

Airson gu'n chlaoidheadh mi gu truagh,

Eisd-sa ri m' ghlaodh san àm;

Is saor mi o luchd m' fhòirneirt mhóir,

Oir 's treise leò na leam.

A prìosan m' anam buin a mach,

T'ainm-sa gu'm molar leam;

Is iadhaidh umam fireana,

Oir nì thu pailteas rium.

"So," arsa Iain *Brown*, "cuid-eiginn a' seinn cliù do Dhia—a h-aon do m' chàirdean truagha ann an teinn, air a ruagadh air feadh nam beann." Dh'éirich e o 'ghlùinibh, agus chaidh e a rann-suchadh a mach co bh'ann. 'Sann air a bha'n t-iongatas 's an sòlas 'nuair fhuair e gum b'iad a choinhearsnaich 's a chàirdean dìleas féin a bh'ann!—triùir dhaoine Criosdail a bha 'teicheadh o nàimhdean Chriosd, mar bha e féin. Bha iad fada 'stigh ann am fròig dhorch, a' seinn le chéile *Salm* do Dhia. Dh'fhiosraich na càirdean gu'n robh Dia san àite sin, agus bhlaic iad sòlas agus toileachas-inntinn nach b'urrainn an saoghal a thoirt doibh na 'thoirt uapa. Bha iad cosmhuil ri Maois—'nnair bu mhò bha'n saoghal 'na aghaidh, 'sann bu dlùithe a bha e air Dia. Ré fad an latha, bha fear-mu-seach dhiubh a' leughadh a' Bhìobuill; agus an dràs 's a rithist, air feadh na h-oidhche, fear-mu-seach dhiubh ri ùrnuigh, agus a' togail Shalm.

Bha spéis mhór aca do'n lxxiv. Salm; bha i anabharrach freagarrach do'n staid anns an robh iad.

C'arson a thilg thu sinne uait?

An ann gu bràth, a Dhé?

C'arson ri caoirich t'ionaltraidh

A las do chorruih ghéur?

agus mar sin sìos.

Sheinn iad an t-Salm le chéile aon uair air a' mheadhon-oidheche; agus am feadh 's a ghiùlain oiteag na h-oidheche an fhuaim air feadh an raoin 's a' mhonaidh fhiadhaich, ghiùlain creideamh fonn an anamanna suas gu cathair Dhé. Ged bha iad 'nam fògaraich thruagh an làthair dhaoineibh, air an cùntas mar chaoraich chum an casgraidh, bha iad ag ionaltradh air chluaintibh glas, agus ri taobh nan strutha sèimh; agus ged a bha drùchd an anmoich agus frasan uisge 'tuiteam air an cuirp, bha drùchd agus ciùin-shòlais o nèamh a' beothachadh an amanna. Thu'g iad gu'n robh Dia maille riu. Bha iad leisg dealachadh; agus air talamh a bhos, cha do chuir na daoine maithe so riabh seachad àn bu shòlasaiche na rinn iad anns an fhròig dhorch, ùdlaidh, uaignich so, ann am monadh an fhraoich. 'Se b'ainm do fhear dhiubh, Uilleam *Steel*. So an t-aon fhear do'n cheathrar nach do chuireadh gu bàs mar fhianuis air a chreidimh; agus is minic a chualas e ag ràdh, ma chuir e riabh seachad aon do làithean nèimh air talamh, gum b'e sin an t-àm a chuir e seachad san t-slochd fo'n fhraoch, maille ri Iain *Brown*, agus a chàirdean.

B'e Uilleam *Steel* a' cheud fhear a thainig a mach sa' mhaduinn as an fhròig, mu bhristeadh an latha, a choinhead gu furachail an robh nàmhaid air bith san t-sealladh. 'Nuair mhothuich e nach robh, lean càch e. Fhad's a bha iad a' cur an comhairle r'a chéile ciod bu chòir dhoibh a dheanamh, chual' iad guth na bu bhinne gu mór, 'nam beachd, na aona cheòl a chual' iad riabh, a' seinn nam briathra so:—

Osna a' phrìosanaich a'd' làthair

Thigeadh, a Dhé nam feart;

'S an dream a dh'orduicheadh chum bàis,

Saor-sa réir meud do neart.

Sheas iad car tamnill—bha iongatas mór orra; ach tiota beag 'na dhéigh so, chual' iad guth eile a' séinn, le dealas diadhaidh, anns na briathrabh a leanas:—

'Measg phota luidh sibh, ach bidh sibh

Mar sgiath nan calman luath,

Foluicht' le h-airgiod, is an cleit'

Le h-òr a's deirge snuadh.

Dh'amhaire iad air gach taobh; ach cha robh neach r'a fhaicinn, thall no bhos, shuas no shìos! Rannsuich iad gach cearn do'n t-slochd, ach cha robh neach r'a fhaotainn. "Nach coma có dhiùbh," ars' Iain *Brown*, "có 'sheinn an t-Salm a chuala sinn? Gabhamaid sòlas agus misneach—'se Dia a labhair iad; agus

labhradh iad air tùs airson co'fhurtachd a mhuinntir féin, a phobuill dhìlis féin, gu deireadh an t-saoghail. Ged tha sinn dubh mar na pota an sealla dhaoinibh, tha sinn mar cholumain am fianuis Dhé. Theagamh gu bheil sinn air sgéith, ag itealaich ann an ùine ghoirid air falbh do shaoghal eile; agus tha a' choinneamh so bha againn ann am Bethel g'ar n-nimeachadh air chioun imeachd. Do ghràs Dé gu robh an cliùl bith'maid fo mhisneachd!" Fhad's a bha e 'labhairt, las 'aodann le àilleachd agus beothalachd mhór. Ghabh e cead diubh, agus dhealaich e riu. Sheas iad ag amharc na dhéigh. Cha'n fhac' iad tuillidh e san t-saoghal-sa, ni mò a chual' iad a ghuth milis.

Fhuair an Rìgh Tearlach air an àm so bàs, agus thainig Seumas 'na àite. Chuir esan *Claverhouse* thairis air feachd na duthca; agus rinn e 'na mhorair' e, air ainm Morair Dhuindèadh (*Dundee*)—duine co fuileachdach, fhiadhaich, bhorb, 's a tharruing claidheamh riabh á truail, agus neach aig an robh naimhdeas uamhasach an aghaidh nan Cùmhnantach.

Bha buidheann shaigndearan a nis air an càramh ann am baile ris an canar *Lesmahagow*, dlùth do dh'àite b'àbhais do Iain *Brown* a bhi 'taghal. Thainig a' bhéisd dhuine, *Claverhouse*, do'n àite so air feasgar deireannach an earraich, sa' bhliadhna 1685; agus air dhà ionradh 'chluinntinn mu chràbhachd agus mu ghiùlan Iain *Brown*, agus nach b'àbhais da dol a dh'éisdeachd a' mhinisteir Easbuigich a bha 'na sgìreachd, thog *Claverhouse* air mu thuiteam na h-oidhche; agus mu shèa uairean sa' mhaduinn bha e aig dorus tigh Iain, e féin agus a chuid saighdearan, trì cnideachdan diubh, agus tart air airson fuil an duine bheannaichte.

Bha Iain air a chois fada mun d'thàinig iad, agus thairg e suas ùrnuigh-mhaidne. Bu mhinic a chualas a bhean ag ràdh nach do mhothnuich i a còmpanach riabh a' seinn Salm le guth co fonnhor, àrd, bhuadhar, 's a rinn e air maduinn an latha sin; agus bi'n t-Salm a shéinn e an xxvii.^{mh}, 1, 2, 3, 4,—

'Se Dia mu sholas is mo shlàint',

'S an cuir aon nàmh orm fianh?

Ge lionnhor miorunach am feachd,

'Se Dia mo neart 's mo sgiath.

agus mar sin sìos.

'Se an caibideal a lengl e, an xvi. do Eòin—carrann do dh'fhacall Dé a bha anabharrach uile freagarrach. Ghleachd e air an latha sinu ann an ùrnuigh mar neach air an robh 'mhian ann saoghal so fhàgail, agus a bhi nis cheana maille ri Dia.

An déigh d'a aoradh-maidne bhi seachad, chaidh an duine beannaichte do'n bhlàr-mhòine, a réiteachadh bachd, far an tòisicheadh iad air mòine a thilgeadh an ceann latha no dha. Bha na seirbhisich uile a mach, mar an ceudna, inn'n bhaile, ri obair, 'nuair thainig *Claverhouse* agus a chuid trupairean; agus chnartaicheadh an t-àite 'n robh Iain *Brown* ag obair, agus sgiùrs iad romhp' e a dh'ionnsuidh a thighe. Cha d'thuirt an duine beannaichte gu'n b'olc. Bha caileag bheag san tigh, a dh'ionns do'n mhuaoi gum

fac' i saighdearan air eachabh a gabhail 'ionnsuidh an àite 'n robh a h-athair ag obair; agus gu'n robh e nis a' téarnadh dh'ionnsuidh an tighe, agus na saighdearan 'na dhéigh. Sheas Iseabal thruagh. "Thàinig," ars' ise, "an nì ris an robh dùil agam o chionn fhada. "O Thighearn!" ars' ise, "thoir dhòmhsa gràs agus neart chum so a sheasamh." Ghabh i Seònaid bheag, a dalta (nighean a bha aig Iain Brown le 'cheud mhnaoi), air laimh. Shuain i a mac ann am breacan, agus thog i air a gualainn e; agus chaidh i mach gu ciùin sàmhach an còmhdbail nan saighdearan, a' guidhe air Dia, agus ag iarraidh neart agus gràs dhi féin agus d'a còmpapach, a nis an àm am féuma.

'Nuair ràinig iad ceann an tighe, sheas iad, agus labhair *Claverhouse* ri Iain Brown mar so:—"C'arson," ars' esan, "nach 'eil thu dol a dh'éisdeachd a' mhinisteir Easbuigich a chuireadh do'n àite? agus c'arson nach h-àbhais duit guidhe ann an ùrnuigh airson Rìgh Seumas?" Fhreagair esan gu ciùin, socruch, gun sgàth, gun eagal, gun ghrabadh—"Cha'n eil mise 'g aideachadh ceanntard air bith 'na nachdaran thairis air an Eaglais, ach Crìosd; agus cha teid mi 'dh'éisdeachd na ministeirean Easbuigeach, do bhrìgh gu bheil iad air an cur a stigh calg-dhìreach an aghaidh lagh Chrìosd; agus do bhrìgh gur Pàpanach an Rìgh, cha'n urrainn domh guidhe air Dia e a shoirbheachadh leis. Ach," ars' esan, "ma thionndas Dia a chridhe, agus gu'n atharraich e a ghiùlan, guidhidh mi as a leith, agus bheir mi ùmhleadh dha."

'Nuair chuala *Claverhouse* so, thubhairt e, le guth colgarra, coimheach—"Air do ghlùinibh a thiota beag; dean t'ùrnuigh dheireannach, oir 's éigin do chur gu bas!" Rinn Iain so; chaidh e air a dhà ghlùn. Ghluidh e le dùrachd a chuir namhas air na saighdearan. Bha cuid dinbh a' siabadh nan déura goirt o'n sùilb. Bha a bhean tròm air an àm, agus a h-ùine dlùth. Bha a pàisde aice 'ga ghiùlan, agus an mionag aice 'na làimh; agus sheas i gun charachadh, gun ghlaodh, mar bha esan air a ghlùinibh a' guidhe air Dia gum beannaicheadh e i, agus gum bitheadh gach beannachd air a dheònachadh dhi, agus do na h-uile bha beò agus a bha ri tighin. Bha oillt, agus corruich, 'us cuthach, air *Claverhouse*; agus le mionuachadh, 'us mallachadh, agus toibheum oillteil, chuir e stad air, agus dh'iarr e air éiridh o'ghlùinibh. Thuir Iain Brown an sin r'a mhnaoi—"Iseabal," ars' esan, "so an latha air na labhair mi mun do phòsadh sinu. Tha thu a' faicinn gu'n d'thàinig mo ghairm. 'S éigin domh, an tiota beag, seasamh an làthair mo Thighearn agus mo Dhia—fa chomhair cùirt nèimh, mar fhianuis an aghaidh luchd-riaghlaidh Albinn. An bheil thu toileach dealachadh rium?" ars' esan. "Labhair, 'éudail 's a ghràidh do mhnathan an t-saoghail; an bheil thu strìocta gu dealachadh rium?"—"Tha," ars' ise, "le m' uile chridhe. Se sin toil Dhé; a thoil-sa gu robh deanta. 'S è thug dhomh, 's è tha 'toirt uam—gu ma beannaichte gu robh 'ainm!" "Sin," ars' esan, "na bha dhìth orm. O a bhàis! c'àit a bheil do ghat?—O uaigh! c'àit a bheil do bhuaidh?" Air dhà so a ràdh, chuir e a dhà làimh m'a

muineal, agus phòg e i, agus an sin a phàisdein beag a bha aice air a li-uchd. 'Na dhéigh sin, phòg e Seònaid bheag. "Slàn leat', a chnilean mo chridhe," ars' esan. "Thoir thusa do chridhe agus do làmh do Dhia; iarr air do stiùradh, earb thu féin ris, agus bi dleasnach do d' mhlàthair." Thainig reachd 'na mhuineal. Shil a dheòir. Mu dhéireadh, thog e a dhà làimh ri nèamh, agus, ag amharc suas, thubhairt e—"Gum bu beannaichte gu robh thusa, O Spioraid Naoimh! a tha nis a' labhairt barrachd solais ri m'anam na dh'fhiosraich mi riabh! Ciod è dhòmhsa a nis na's urrainn mo nàimhdean a dheanamh?" "Bi tosd!" arsa *Claverhouse*; "na cluinneam diog tuille mach á d' bheul. A nall," ars' esan; "seis-ear agaibh!" 's e 'labhairt ris na saighdearan. "A nall air a' mhionaid! agus loisgibh air an duine so." Ach cha robh so 'nan comas; sheas iad air an ais le li-namhas. Ghabh *Claverhouse* eagal gn'n robh iad gu ar-a-mach a dheanamh 'ua aghaidh. Tharruing e dag a mach o 'ehrios féin; tharring e dlùth air an duine bheannaichte; loisg e air; chuir e peileir troimh 'eanchainn, agus thuit e marbh air an làr!!

Thionndaidh na saighdearan air falbh an cinn o ghnìomh co oillteil; ach esan, béisd nam béisdean! thòisich e ri fala-dhà dheanamh dhe, agus ri fochaid agus fanoid air a' bhantraich thùrsaich, corp a fir a nis sìnte 'na fhuil aig ceann a thighe féin, ach 'anam le Criosd anns na flaitheas àrda.

"Ciod a nis," arsa *Claverhouse* ri li-Iseabal, 's a dilleachdan maoth a' sgriachail leis an oillt—"ciod do bharail a nis air do chéile pòsda?" Bha ise, mo thruaighe! a' trusadh eanchainn agus fuil a fir, ag osnaich gu tróm, ach gun fhacall as a ceann. "Labhair!" arsa'n duine uamhasach; "labhair! Tog do cheann, agus innis domh ciod a nis do bharail air do chéile." Thog i a ceann. "Matà," ars' Iseabal, "bha barail mhath agam air riamh; ach a nis tha barail nì's àirde 's nì's fèarr agam air na bha agam riamh roimhe." "'Ne sin a tha thu 'g ràdh?" ars' esan, "a bhean gun chiall, gun nàire! 'S beag a bheireadh orm do leagail a'd chorp marbh r'a thaobh!" "Matà," ars' ise gu ciùin, "nam biodh sin air a cheadachadh dhuit, is dearbh-chinnteach mi gu bheil do mhì-chneasdachd agus do bhuirbe annad na leigeadh leat a dheanamh; ach ciamar a fhreagras tu airson guìomh na maidne so?" A dh'aindeoin a chridhe, bha ollt agus eagal air, ged a dh'fheuch e a chleitli. "A fhreagras mi," ars' esan, "do thaobh so! Na biodh cùram ortsa. 'S furasda freagairt air a shon do dhaoine; agus a thaobh Dhé, gabhaidh mi esan a'm làimh féin!" O! cainnt an uamhais!

Air dhà so a ràdh, chuir e spuir an cliathach an eich air an robh e; thà e as, agus a chuid saighdearan 'na dhéigh.

Chruinnich ise, a' bhantrach thruagh, eanchainn agus fuil a fir mar a b'fhèarr a b'urrainn di. Shuain i tuthailte anairt mu 'cheann; nigh i a lamhan; agus shuidh i 'n sin, a' tuireadh 's a' bròn, gus an d'thainig na gillea dachaidh, 's an d'fhuair iad ise ri

turaman truagh ceann an tighe, agus corp an duine mhaith marbh m'a coinneamh.

Chruinnich na coimhearsnaich—chaidh sgéul a' bhròin a mach feadh na dùthcha, a' dùsgadh oillt, agus namhais, agus eagail, anu an cridhe gach aon a chual' e. "Ma's ann mar so," ars' iadsan, "a thachair do'n chaomhan bheannaichte so, Iain Brown, có tha tèaruinte?"

Bha buidhionn do na coimhearsnaich a nis air cruinneachadh. Chunnacas bean eireachdail a' dlùthachadh orra, le cabhaig mhóir. Ghrad thilg i a dà làimh mu mhuineal Iseabail. B'i so bean aon do na fir a bha 'm falach maille ris na companaich san t-slochd fo'n fhraoch, mu'n robh sinn a' labhairt. "O! Iseabal, Iseabal!" ars' ise, "ciod so thachair? 'Bheil Iain a nis an glòir? 'Bheil air t'fhear-sa nis coron a' mhairtirich? 'Bheil esan a nis ann an àros nam fìath, maille ri Criosd? Agus a' bheil Dia a nis an déigh thusa 's do dhilleachdan a ghabhail fo 'chùram àraid féin? ag ràdh, Bidh mise 'm fhear-tighe dhuit, a'm chéile phòsda dhuit, agus a'm athair do d' dhilleachdan. Cha'n ioghnadh," ars' ise, "ged tha thu air chrith, fo iongatas air na nithe mòra rinn Dia as do leith!" Thug an fhàilte so misneach do Iseabal—thog e a cridhe; thiormaich i a sùilean; chuimhnich i nis na briathran a labhair Maighstir *Peden* rithe air là a bainse; chaidh i a stigh air tòir na léine-bhàis, a dh'uidhimich i a réir an rabhaidh a fhuair i. Thainig a nis dithis do na fir a bha maille ri Iain san t-slochd, Daibhidh agus Uilleam *Steel*; agus thug iad a chorp a stigh do'n t-seòmar, far an d'fhuair e gach cùram a bha gnàthaichte san àm.

Rinneadh so uile gu sàmbach, gun fhocal a labhairt. An déigh dha bhì seachad, shuidh a' chuideachd. Thugadh a nuas am Bìobull, agus thogadh an t-Salm (xxvii. 5, 6)—

Oir nì e m' fholach 'n àm na h-àire
'Na phubull: dìon do nì
An diomhaireachd a phàilliuin dhomh,
Air carraig cuiridh mi.

Oscionn mo naimhde ta fa m' chuairt,
Nis togar suas mo cheann:
Glan-iobairt aoibhneis uime sin
G'a phubull bheirear leam:

Is seinnidh mi gu togarach,
Seadh canam fòs gu binn
Ceòl agus moladh àrd do Dhia
Air feadh mo rè 's mo linn.

Iadsan a tha ann an trioblaid agus fo bhròn, seinnidh iad le cridhe, agus dealas, agus tograidhean arda, air a' bheil luchd a' ghàird-eachais aineolach. Tha h-uile focal tha Dia a' labhairt a' tighin dachaidh mar gum biodh e air a labhairt 'nan cluasan.

Mar thachair do'n chend mhairtireach, *Stephen*, a ghiùlain daoine naomha a chorp chum na h-uaigne, mar so thachair do'n duine

mhath so ; oir muinntir Dhé, chladhaich iad 'uaigh, agus chàirich iad e san ùir, sa' cheart àite 's na thuit e, aig ceann a thighe.

O ! nach b'e an duine beannaichte so a' chulaidh-fharmaid 'na bhàs, agus cha b'e *Claverhouse* uaibhireach truagh ! 'S minic a dh'aidich an duine borb so, nach deachaidh ùrnuigh dhùrachdach Iain *Bhrown* as a chluasan fhad's bu bheò e. Air an uaigh anns a' bheil ùir an duine mhaith so, tha leac-lighe r'a faicinn air an latha diugh, air a' bheil eachdraidh a bhàis air a gearradh.

"'S beannaichte na mairbh a gheibh bàs anns an Tighearna ; seadh fòs, deir an Spiorad, gheibh iad fois o'n uile shaothair, agus leanaidh an oibre iad." C.

AM PRIONNSA ÒG.

Nar robh pìohaire sa' Ghàidhealtachd nach lìon a mhàl, 's nach séid a suas Fàilt a' Phrionns' Òig ! Tha sinn a' deanamh dheth nach 'eil fìor Ghàidheal air feadh an t-saoghail do nach toir e toil-inntinn a chluinntinn gu bheil oighre òg air a bhreith do chrùn Bhreatunn. Ceud mìle fàilt air an leanabh rìoghail !

Thachair so air là Fhéill-Martuinn, an t-aon la-déug do'n mhìos a chaidh seachad ; agus is aobhar taingealachd gu bheil a' Bhan-rìgh agus an t-oighre òg so a' tighin air an aghart co maith 's a b'urrainn do'n rìoghachd iarraidh.

Chaidh a Bhan-rìgh a luidhe gu slàn fallain air oidhche Di-luain, beagan an déigh deich uairean ; agus mu shèa uairean sa' mhaduinn, dhùisgeadh an lighiche 's a' bhean-eòlais a bha 'feitheamh oirre. Bha lighich' eile dlùth anns a' phàillion. Chuireadh fios gun dàil air luchd-riaghlaidh na rìoghachd, luchd-comhairle na Ban-rìgh ; oir 's éiginn gum bi iadsan sa' phàillion air a leithid so do dh'àm. Thainig *Sir Robert Peel*, agus *Wellington*, agus ard-mhorairean agus mhaithlean na cùirte, mu naoi uairean, agus an t-Àrd-Easbuig agus Easbuig Lunnainn.

Cha robh ann an seòmar na Ban-rìgh, an àm a saothreach, ach an lighiche 's a' mhuime, agus Prionns' Albert. Beagan roimh aon-uair-deug, rugadh am Prionnsa—naoidhean lurach, làidir ; agus an ceann ùine bhig 'na dhéigh sin, thugadh a stigh e an làthair nan àrd-uaislibh a bha cruinn. O'n àm sin, tha a' Bhan-rìgh slàn, fallain ; agus am Prionns' òg co lùthor, làidir, bheothail, iasgaidh, ri aon naoidhean-gille a bhanaltrumaich muime riabh 'na h-uchd.

Tha iomadh ainm, no (mar their iad sa' Bheurla) *title*, urramach aig a' Phrionns' òg. Cha'n eil e air ainmeachadh fhathast Prionnsa *Wales*, no Prionnsa na Cuimrich. So tiodal a gheibh e ri ùine, agus 'se so an t-ainm air an ainghear e.

Tha nis os ceann còig ceud bliadhna bho'n a ghabh oighre crùn Bhreatunn an t-ainm so. Bha *Wales* 'na rìoghachd saor, air a bonn féin, le a rìghribh, 's a laghanna, 's a cainnt, 's a cleachdaidhnean féin, mar a bha Albainn ; ach bhuadhaich rìoghachd Shasunn 'na h-aghaidh, agus chuireadh na Cuimrich thruagh fo chùis do Shasunn. 'Se an ceud

Ìomhar (*Edward I.*) a rinn so ; agus cha'n eil eachdraidh a's bròn-
aiche r'a leughadh na an dòigh a ghabh an duine neo-ìochdmhor sin
air na daoine foghainteach sin a cheannsuchadh. Bha mòran Bhàrd
san àm sin am measg nan Cuimreach. Chùm iadsan suas cuimhne
nan làithean a dh'fhalbh, le'n òrain agus le'n dànaibh. Bha na bàrdan
air gach còmhail agus cruinneachadh ; agus le'n ceòl agus le'n òrain,
las iad spioradan na h-òigridh suas an aghaidh rìgh Shasunn, agus
muinntir Shasunn. Chuir Rìgh Ìomhar fios orra air fad, iad a
thighin a chluicheadh dha, agus a dh'aithris an òran Cuimreach.
'Nuair fhuair e iad 'na mhèin 's 'na chomas, chuir e h-uile mac màthar
dhiubh gu bàs ! Chruinnich e 'na dhéigh sin uaislean, agus maithean,
agus ciun-fheadhna na dùthcha ; agus thuirt e riutha, o'n a bha leithid
do ghràin agus do dh'fhuath aca do na Sasunnaich, gu'n tugadh e dhoibh
prionnsa a rugadh 'nan dùthaich féin, aig nach robh uiread agus aon
fhacall Beurla. "An còrd so ribh?" ars' esan. Thog iad iolach-
ghàirdeachais. Thàirngeadh a mach bann, agus chuir gach aon a bha
làthair an ainm rithe le sòlas, a' mionnachadh gu seasadh iad dìleas do
dh-aon plirionnsa, a mhuinntir an dùthcha féin, a thogradh rìgh
Shasunn a chur thairis orra. Bha a' Bhan-rìgh maille ris air an àm,
ann an Caisteal Charuabhoin, ann an *Wales*. Dh'asaideadh i latha
no dha roimhe sin. Rugadh mac òg dhi. Cha robh gu dearbh facall
Beurla 'na cheann, na facall do chainnt air bith, ach ghairmeadh e
Prionnsa *Wales* agus a' bhliadhna 1234 ; agus a nuas o'n àm sin, tha'n
tiodal, no an t-ainm onorach so aig mac-mór an Rìgh, oighre na
rìoghachd.

Tha ainmeannan eile aige, mar an ceudna—Diùc *Chornwall*,
Diùc Bhaile-bhòid, Iarla Charruig, Morair *Renfrew*, agus Morair nan
Eileanan, maille ri Prionnsa Bhreatunn ; agus an ceann latha no dhà,
gairmear e Prionnsa *Wales* agus Morair *Chester*. Ma ni ainmeannan
no tiodalan féum dha, tha gu leòir aige dhiubh.

Chuir breith an leinibh rìoghail so mór-shòlas air muinntir na
dùthcha gu coitchionn. Bha cruinneachadh mór an Glaschu air a'
15 là—os ceann dà mhìle do dh-àrd mharsantan a' bhaile mhóir so
ann an aon seòmar, a chruinnich a dh'òl deoch-slàinte na Ban-rìgh
agus an oighre òig. Bha gach aon do'n chuideachd toilichte.

Tha e 'toirt mòran sòlais duinn a chluinntinn gu bheil luchd-
riaghlaidh a' bhaile-mhóir so a' cumail cuimhne air na bochdan air an
àm so—a' dol a thoirt cuideachaidh dhoibh, fhad 's a tha 'nan comas,
le gual, biadh, agus aodach. So an dòigh a's fèarr agus a's freagar-
raiche air an taingealachd a thaisbeanadh do'n Fhreasdál chaomh air-
son a chaoimhneis agus a chàirdeis d'ar Ban-rìgh agus ar dùthaich.

Tha sinn fo bharail nach d'rugadh riabh oighre air rìoghachdaibh co
mór, co farsuing, co cumhachdach, agus air slòigh co ìonmhor riùsan
air a' bheil am Prionns' òg ri riaghladh, ma chaomhnar e. Cha robh
rìoghachd na Ròimhe riabh co farsuing na cho cumhachdach. Cha
luaithe tha 'ghrian a' dol fodha air aona chearn a bhuineas do Bhreat-
unn, na tha i ag éiridh air cearnabh eile a bhuineas duinn mar an
ceudna. Cha'n eil mionaid anns na ceithir-uaire-fichead anns nach
'eil grian nan spèur a' soillseachadh air cearn—seadh, ioma cearn—do

na dùthchanna móra sin a bhuineas do Bhreatunn. Ge mór *Russia*, le 56,000,000 do shluagh, tha againn aon dùthaich (Innsean na h-àird-an-ear amhàin) anns a' bheil 130,000,000 do shluagh. Ma chuirear ri so sluagh gach cearn eile tha fo chumbachd Bhreatunn, 's ann a lìonadh e duine le h-namhas—muilleanan agus na ceud muilleanan, anns gach cèarn do'n t-saoghal mhór, fo ùghdarras agus smachd aig aon eilean beag, nach 'eil ach mar dhùrdan suarrach sgeire air agbaidh a' chuain mhóir!

A rithist deir sinn, ceud mìle fàilt air a' Phrionns' òg, agus gu soirbhicheadh au Tiaghearna leis!—gu robh e air a chaomhnadh gu bhì 'na bheannachd do'n rìoghachd mhór so, 's 'na mheadhon an làimh Rìgh nan rìghrean, gu mòran maith a dheanamh 'na lìnn 's 'na latha!

ITE SHUAICHEANTAIS A' PHRIONNS' ÒIG.

Tha fios aig mòran d'ar luchd-leughaidh gu bheil an suaicheantas féin, agus an gearradh-arm féin, aig gach teaghlach àrd, agus gach fine san dùthaich;—mar tha an leómhan 's an làmh-dhearg aig Clann-Dòmhnuaill—na trì chasan, an caisteal, agus ceann an tairbh, aig Cloinn-Leòid—cabar féidh aig Cloinn-Choiminnich, agus mar sin sìos. 'Se suaicheantas Phrionnsa *Wales*, trì itean àrd an eòin ris an canar an Sruth (*Ostrich*); a h-aon do na h-itean so a' seasamh dìreach suas o chlàr an aodainn, air a' bheirt-chiun, agus a h-aon eile a' lùbadh air falbh o gach taobh dhi so; agus 'se am facall suaicheantais, *Ich Dien*—dà fhacall Gheamailteach, a ciallachadh, “Tha mise 'seirbhiseachadh,” no a' frithealadh, no fo ùghdarras.

So an dòigh air an d'fhuair an ceud Phrionnsa *Wales* so:—Anns a' bhlàr iomraiteach sin ris an canar Blàr *Chressy*, a chuireadh eadar rìgh Shasunn agus rìgh na Frainge, anns a' bhliadhna 1346, air machair fharsuing san Fhraing, far na chuir dech-mìle fichead Sasunnach an ruaig air ceud mìle Frangach, thachair e gu'n robh am prionns' òg, mac an rìgh, ann—Prionnsa *Wales*—esan d'an robh mar fhrith-ainm, “Am Prionnsa Dubh,” a chionn gum bu deise dhubh a b'abhais da bhì 'caitheamh. Chomharraich am flath òg so e féin gu mòr air an latha sin. Cha robh àite 'n do thaisbean se e féin nach do theich na Frangaich roimhe; leag e iad thall 's a bhios, agus thuit na gaisgich a b'ainmeala san Roinn-Eòrpa fo 'chlaidheamh cumbachdach. Bha aon seana ghaishgeach tréun sa' bhlàr, rìgh *Bohemia*. Bha e aosmhor, dall; ach thug e srian an stéud-eich air an robh e 'marcachd do shaighdear a bha r'a thaobh, agus cha b'urrainn doibh a chumail a mach as a' bhlàr. Fhuaradh e am measg nam marbh, 'nuair bha'm blàr seachad. Bha na trì àrd-itean geala 'na chlogaid mar shuaicheantas. Thug am Prionns' òg a chlogaid do'n t-seana ghaishgeach; chàirich e a' cheann-bheirt so air a cheann féin, leis na faicill so air an deargadh oirre, *Ich Dien*; agus riabh o'n àm sin, 'se so is suaicheantas do Phrionnsa *Wales*, oighre Bhreatunn.

Faodar, o'n tha sinn a' labhairt mu Bhlàr *Chressy*, a ràdh gu'm b'e so a' cheud bhlàr anns an robh gunnacha-mòra (*cannon*) riamh air an cleachdadh; agus anns an teine mhór a bha ann an Tùr Lunnainn (air a' bheil cùntas san àireamh so), loisgeadh, leaghadh, agus mhill-

leadh ceud do na gunnacha-mòra a ghlac na Sasunnaich sa' bhlàr so, agus a thug iad a nall 's a chuireadh san Tùr mar chuimhneachan air a' bhlàr ainmeil so.

C.

IARLA ULSTER.

SGEULA FÌRINNEACH.

Tha còir, no sochair, no dlighe aig morair uasal Eirionnach nach 'eil aig aon neach eile san rìoghachd. 'Se sin seasamh le 'chòmh-dach-cinn air an làthair an rìgh, 'nuair tha uile fhlaithen na rìoghachd 's an cinn rùiste, tha e air a cheadachadh do cheann tighe teaghlaich ard *Ulster*, seasamh le aid no clogaid air a cheann an làthair na cùirte. Tha os ceann séa ceud bliadhna o'n choisinn teaghlach Ulster an onoir so.

B'e *Iain de Courcy*, air an àm sin Iarl *Ulster*—rinn e nì-eiginn a choisinn dìomh agus corruich rìgh Shasunn—dh'orduich an rìgh a ghlacadh 's a thoirt 'na phrìosanach do Lunnuinn, ach b' usa so a ràdh na a dheanamh; cha robh eadar dà mhaoil na h-Eirionn duine co làidir, threun mhiseachail ris an Iarla so. Dh' fheuch iad uair agus uair prìosanach a dheanamh dheth, ach dh'fhairtlich e orra. Mu dheireadh fhuair iad so a dheanamh le foill, nì nach robh 'nan comas le strìgh agus oidheirp fholluiseach. Thug iad duais d'a ghillcan féin, agus bhrath iadsan e. Bha e air latha àraid a' deanamh peanais, a' coiseachd casruiste, a' dol o dheas gu tuath mu thimchioll eaglais agus cladh Dhùiu-Pàdruig an Eiriun—thàinaig a naimhdean air gun fhios—cha robh a chlaidheamh nò a chuid armachd aige, nam bitheadh cha bu toil leo tighean 'na dhàil—thog e inaide bha sa' chladh, agus le so chum e a naimhdean car tamuill air an ais, ach b'éiginn da strìocadh mu dheireadh an déigh dha tri-pearsa-deng a mharbhadh dhiùbhsan a thainig 'na aghaidh. Thugadh an t-Iarla mar so 'na phrìosanach do Shasunn, agus ghlaiseadh suas e anns an t-seòmar-iaruinn san Tùr, a tha o chionn ghoirid air a losgadh. Mu'n àm so thach-air e gu'n robh comhstri eadar rìgh Shasunn agus rìgh na Frainge. An àite dol gu cogadh le'n armailtean, cho' aoutaich an dà rìgh a' chùis a bli air a socruchadh le dithis ghaisgeach, fear air gach taobh, rìgh Shasunn a shònruachadh aona ghaisgich, agus rìgh na Frainge aon eile, agus an dara taobh a chur do'n ghnothuch, le comhstri an dà laoich so an làthair an fheadh mhóir a bha ri bhì cruinn—nam faigheadh an Sasunnach a' chuid a b' fhearr do'n Fhrangach, bha 'chùis le rìgh Shasunn, ach nam buadh-aicheadh an gaisgeach Frangach, bhiodh a' chùis le rìgh ra Frainge.

Dh' fheuch an dà rìgh an duine bu chalma 's a b' fhoghaintiche 'nan rìoghachdan fhaotainn. Chuala rìgh Shasunn nach robh curaidh co tréun, no aon a b' urrainncar a choimeas ri Iarl *Ulster* a bha 'na phrìosanach san Tùr; chuir e aon do mhaithen na cùirte d'a ionnsuidh uair agus uair, a dh' fheuchainn an rachadh e leis do'n Fhraing a chur a' chath an aghaidh gaisgich rìgh na

Frainge—ach 'se fios-freagairt a fhuair e “Cha téid, cha dóirt mi braon do m' fhuil as a leith, cha do thoill e uam e, cha chuir mi mo bheatha féin an cunnart air son rìgh co neo-airidh.” Ach mu dheireadh chuir an rìgh fios g'a ionnsuidh a ràdh ged nach déanadh e so air a shon-sa, math dh' fheudta air son onoir na rìoghachd gu'n rachadh e 'mach, 's nach leigeadh e leis an Fhrangach a bhi, bòsd nach robh neach an Sasunn na 'n Eirinn a sheasadh ris. “Abair ris,” arsa *De Courcy*, “ged nach rachainn fad mo lùdaig air a shon-san, gidheadh airson onoir mo dhùthcha gu'n rachainn gu bás—tuigidh am Frangach leibideach nach 'eil Eirinn gun ghaisgich.” Chuireadh fios do dh-Eirinn air a chlaidheamh féin, agus air 'airm chatha. Thàinig an latha, bha slagh anabharrach cruinn, rìghrean Shasunn Aibuinn agus na Frainge, agus armailtean lionmhor. Thainig an gaisgeach Frangach air aghaidh a' marcachd air steud-each eireachdail, agus chuir e gu dùlan aon duine b' urrainn rìgh Shasunn a thoirt 'na aghaidh; ach 'nnair thainig Iarl Ulster air aghart agus a chunnaic am Frangach a choltas, co làidir, chalma lùghor 's a bha e, thainig oillt air, chrìothnaich e, smnaintich e gum b' fhearr teicheadh math na droch fhuireach—chuir e'n spuir an cliathach an eich, agus thug e rìoghachd na Spàind air, as nach do phill e tuillidh.

Le so choisinn rìgh Shasunn an latha; ach air a bhi do na rìghrean agus do'n t-sluagh mhór a bha cruinn iomradh 'chluinntinn air tréuntas agus neart Iarl *Ulster*, bu mhiann leo e thoirt doibh dearbhaidh air. Chuir iad clogaid stàilinn do'n t-seòrsa bu làidire air ealaig mhór dharaich, agus, le aon bhuille d'a chlaidheamh, sgoilt e 'na dà leth i, agus chuir e an claidheamh co domhain sìos san ealaig 's nach robh duine a làthair a b'urrainn a thoirt air ais! Tha a' cheart chlaidheamh leis an d'rinneadh so, lùireach agus airm an duine chumbachdaich so, r'am faicinn ann an Tùr Lunn-uinn, mur do loisgeadh iad san teine mhór leis na mhilleadh an aitreabh aosmhor so bho chionn ghoidid.

Fhuair e 'oighreachd agus 'fhearann air an ais; agus thuirt an Rìgh ris—“Iarr ni's àill leat, agus bheir mise dhuit e.” Fhreagair *De Courcy*—“Òr, no airgiod, no fearann, cha'n eil a' dhìth orm. Rinneadh tàmailt agus mi-onoir orm; 's ann a bha 'dhìth orm urram ùr, an àite 'n dìneas a rinneadh orm. 'Se m' iartas cead fhaotainn seasamh an làthair an Rìgh, mi féin agus ceann mo theaghlach á so suas, le m' cheann-bheairt air mo cheann, 'nuair a bhios cinn nan cùirteirean eile rùiste.” Fhuair e so, agus tha an t-urram so mar dhlìghe aig a theaghlach gus an latha diugh. 'Nuair a chrùnadh Rìgh Uilleam, agus mar an cendna a' Bhan-rìgh a tha nis thairis oirnn, thainig Morair Cheannsàile (*Lord Kinsale*), agus sheas e an làthair na cùirte le 'chomhdach-cinn air, 'nuair a bha uile mhaithean na rìoghachd gun ad, gun bhoineid, gun chlogaid. 'Se Moraire Cheannsàile ceann an teaghlach urramaich so air an àm.

MAC-IAIN SHROIN AN T-SHÌTHEIN.

Air do na Caimbenlaich oighreachd Ardnamurchann a spionadh le foirneart o Chloinn Iain, bha ceann-teaghlach do'n chinneadh sin, Raonull Glas, fear Shroin an t-Shìthein, a chùim a chuid fearainn aimsir an deothaidh d'a chàirdean gu léir géilleachdainn. Fadheòidh, chuireadh buidheann lìonar làidir gu cur as da. Fo dhubhar na h-oidhche, chnartaich iad an tigh. Bha an seann lach gaisgeil 'na aonar, gun fhear-còmhnuidh dlùth dha—gun neach a b'urrainn cuideachadh leis, ach a mhac, Raonull òg, 's gun esan ach còig-bliadhna-deng a dh'aois. Bha dorus air gach taobh do'n tigh, agus chuir e 'mhac a dhion an doruis-chùil; ach cho luath 's a dh'fhag 'athair e, thug an t-òganach a chasan as. 'Nuair a chunnaic an gaisgeach neo thiom-chridheach gu'n d'fhàgadh air a làimh fhèin e, mar a bha'n cèard sa' chaonnaig, smaointich e nach robh feum fuireach ni b'fhaide; ach ged bu chruaidhe a bli air fhògairt le ainneart bho làraich a shìnnsear agus an tighe san deachaidh 'àrach, 'se 'chràidh a chridhe, gu'n do thréigeadh 'na théinn le 'mhac e, mar ghealtair nach b'àiridh air ainm nan tréun bho'n d'fhàinig e. Ged a bha'n tigh air a chuartachadh le naimhdean gamblasach, ghlac e 'chruaidh-lann 'na dhòrn, 's a mach a bhà e. Ghèarr e 'rathad ro' lèidh mì-ruin, 's thog e air do Mhùideart, gu Mac-mhic-Ailein. Chaidh trì bliadhna seachad, 's cha chual' e ciod a thainig ri 'mhac, Raonull òg. Bha 'chridhe fo iomaguin mu 'dhéibhinn. Bha e 'crionadh mar dharaig aosda 'na aonar, gun neach dlùth dha a sheasadh ri 'ghualainn, a' cuimhneachadh nan làithean a dh'fhalbh—na làithean san robh a chàirdean 's a theaghlach inn 'thimchioll—san lasadh 'aighe le sòlas, a' smaointeachadh gum faiceadh e 'n trà san seasadh a mhac 'na àite, toillteannach air cliù agus onoir nan gaisgeach calm air an ainmicheadh e; ach, mo chreach! bha atharrachadh air a' chùis bho'n uair sin—bha e nis gun chàirdean, gun teaghlach, gun fhearaun, gun mhac.

Bha a' chùis mar so an uair a thainig Raonull Gallda a dh'agairt a chòrach an aghaidh a bhràthar, Iain Mùideartach. Chruinnich Clann-Raonull as gach cearna gu Caisteal-Tioram, le làn rùn gu'n seasadh iad le Iain Mùideartach “a dh'aindeoin có theireadh e.” Bha Raonull Glas sa' chòmhaill mar chàch; agus air teannadh dhà ri dol fo armachd, thug e sùil mu'n cuairt, agus chunnaic e òganach àillidh 'na sheasamh ri 'thaobh, a' ceartachadh a chuid arm mar an ceudna. Chlisg a chridhe 'na chliabh air toirt an aire có bh'ann. Air dhoibh dealachadh trì bliadhna roimhe sin, cha robh 'na mhac ach glas-ghille. Bha e nis 'na làthair, air fas snas mar fhiùran guu mheang; agus có 'n cridhe athar nach atadh le aoibhneas, nan tachradh dhoibh san t-sheasamh sin? Ach chuimhnich Raonull Glas air an oidhch' a theich a mhac, agus chum e air fhéin. Thug e 'n ath shùil air an òganach, agus thubhairt e—“*S' coma leam fhìn an rud a bhiodh ann, armachd a' ghill' òig, 's e 'teicheadh.*”

Tuillidh cha d'thubhairt e; 's ged a b'fhuar an fhàilt i bho bhial 'athar, cha do ghabh an t-òganach air gu'n cnal' e i. Thog Iain Mùideartach 's a ghaisgich orra. Choinnich iad Raonull Gallda's na Frisealaich aig Ceann-Loch-Lòchaidh, far 'n do chuir iad an cath fuileachdach ris an canar Blàr Leithne. Thachair Raonull Galld' agus Raonull Glas air a chéile sa' chomhstri; ach ged a b'ainneamh air cùl claidheamh làmh bu tréine na Raonull Glas, bha Raonull Gallda 'faighinn buaidh air. Leònadh sa' cheann e, agus theann e ri dol air ais. Chumnaic a mhac, Raonull òg, mar a bha 'chùis. Leum e far an robh iad, agus thubhairt e—“*'S coma leum fhìn an rud a bhiodh ann, ceum air ais an t-sheann duine; ach so mar bu chòir a bhith, am mac a dhol an ionad an athar,*” 's an ionad 'athar chaidh e. Bn ghoirt a' ghreis a thug na laoich; an làmh bu taise, bu deacair innseadh. Cha robh a' mhian air Raonull òg a nàmhaid a thorchairt; ach leònadh leis an fhear eile e, agus bha 'fhuil a' taosgadh mu 'shùilean. Chumnaic e gu'm feumadh an dàrna fear tuiteam, agus, le rùn gun cheilg, thubhairt e—“Cha bhi mi 'm foill dhut, a dhuine thall; tha do nàmhaid air do chùl.” Shaoil le Raonull Gallda gu'n robhas a' tighin a thaobh a chùil air, agus ghrad thionndaidh e mu'n cuairt; ach, anns an tionndadh, chuir buille 'chlaidheamh Raonuill òig an ceann deth. Bhuannaich Clann-Raonuill an latha. Cha d'fhàgadh beò, de chóig ceud Frisealach, neach a dh'innse sgeòil; agus de dhà chend Raonullach, cha robh beò ach aon-fhear-deug, agus gach aon diu leòinte! Air an dol dachaidh do Mhùideart, chuir iad seachad an oidhch' ann an Gleann Thionnaghainn, far an d'fhàinig an càirdean 'nan coinneamh. Bha gach fear ag innseadh nan gnìomh euchdach a rinneadh sa' bhàr, agus ri connsuchadh mu dhéibhinn cò 'mharbh Raonull Gallda. Bha Raonull Glas agus a mhac 'nan laidhe air seid an ceann uachdrach an tighe, ag éisdachd ris na bha ri ràdhainn. “Éirich,” ars' esan, “a mhic, agus cuir an tuath air an t-shamhuich cheart.” Dh'éirich an gaisgeach, agus labhair e—“Togaibh dheth, fhearaidh; so an làmh a rinn an gnìomh. 'Si so lann an uasail sgairteil; agus b'fhèarr leam dol a stigh air an dàrna ceann dhibh, agus a mach air a' cheann eile, na'n claidheamh sin a thoirt as an làimh san robh e mu'n àm so 'u dé.” Mo chreach l b'fhèarr nach robh na leanas r'a innseadh; an àit a' chliù agus an urram a thoill e, 'sann a ghabh iad fuath agus gambhas ris. Ged nach robh a' chridhe aca cur an céill gu fol-luiseach, smaointich iad, nain biodh làithean aig fear cho dàna 's cho treubhach ris, gun tugadh e bàrr air a chiunneadh gu léir. Cha bu Raonullach a bh'ann, ach Iaineach; agus rinn iad suas cur as da. Thug iad air an lighiche bha 'leigheas a' chréuchd an gnìomh oillteil so a thoirt gu crìch, le dealg a sparradh 'na eanchainn troi 'n lot a bha 'na cheann. Mar so mharbhadh am flath fearail; agus beagan làithean 'na dhéigh, bhris cridhe 'athar le bròn. Chuireadh an dithis san aon uaigh, ann an Eilein Thianain, far an robh claigeann Raonuill òig r'a fhaicinn, an eag a dh'fhàg faobhar a' chlaidheimh 'na cheann, agus an toll a rinn an dealg ann, gus bho

cheann ro-ghoirid ; agus 'se mo bharail gu bheil e fhathast san àite cheudna, mar chnìmlineachan air gairgead sinnsridh na muinntir a tha nis gun choimeas le sìobhaltachd. Bu taingeil bu chòir dhoibh a bhì, gu'n deachaidh na làithean seachad auns nach biodh neach earbsach, an àin laidhe, gum biodh a cheann air 'amhaich gu maduinn. Thainig mòr atharrachadh air ioma cèarna de'n t-saoghal bho'n nair sin, agus gun teagamh cha'n i 'Ghàidhealtachd àite 's lugha air an d'fhàinig de mhùthadh.

AONGHAS BÀN.

Tom a' Choilich, an dara mìos deug, 1841.

AIR MEANBH-BHEATHAICHIBH NA CRUITHEACHD.

Ge b'e àit air an tilg sinn ar sùilean, chì sinn mèur an Dé uile-làthairich air a nochdadh ann an lìonmhoireachd do-àireamh do chréutairibh éugsamhla aig am bheil beatha ! Tha 'chruitheachd làn do chréutairibh beò, aig am bheil an nàdur agus an cleachdanna féin fa leth ; agus gheibhear iad do gach mèud agus dealbh. Rach do'n chuan, agus tha na mìltean do bheathaichibh an sin, a' gluasad a réir an gnè am measg nan uisgeachan. Rach a mach air feadh na talmhainn, agus tachraidh mìle do mhìltibh créutair ort auns gach àite clum an téid thu ! Ceart mar sin tha èunlaith éugsamhla an adhair lìonmhor agus iongantach, ag itealaich os do cheann ann an spéuraibh nèimh, agus a' beiceadh mu'n cuairt duit o phreas gu preas. Mar so, tha'n talamh agus an t-adhar, an fhairste agus na h-àibhnichean, agus gach àit air an comas do shùil duine beachdachadh, làn do chréutairibh beò ! Is dìomhain an nì smuainteachadh gu'n gabh cunntas toirt air àireamh nan créutairean so, a ta lìonmhor os ceann ar tuigse ; agus cha'n e mhàin sin, ach tha am buaidhean, am mèud, an nàdur, an cumhachd, agus an cleachdanna, co ioma-gnètheach, 's nach urrainn an duine a's faide saoghal eòlas fhaotuin ach air cuibhriunn ro bheag do na nithibh so ! Cìà lòn mìle créutair a ta ann an staid eadar an t-each agus a' mheanbh-chuileag, eadar a' mhuc-mhara agus an sgadan, agus eadar an iolair agus an uiseag !

A ris, faicibh an cinne-daoinne ; thugaibh fa'near beathaichean na macharach, èunlaith nan spéur, blasda snaigeach na talmhainn, agus iasga na mara ; agus sinuainichibh air an àireamh do-thuigsinn aca, agus féumaidh sibh aideachadh nach 'eil e 'n comas duibh ruigheachd ach air an earrainn a's lugha do na beò-chréutairibh sin a dhealbladh leis-san a's Ughdar do na h-uile nithibh ! Mar a's mò a rànnsaicheas sinn na nithe so a mach, is ann a's soilleire a chì sinn ar n-aimeolas féin. Tha earrann do'n chruitheachd os ceann ar tuigse agus ar rannsachaidh, do thaobh a mèud agus a h-astair, agus earrann eile do thaobh a lughaid agus a neo-leirsinneachd ! Tha na teallsanaich, trid nan gloineachan-amhairc, a' toirt cunntas air mìltibh do mheallaibh soilleach a ta 'breacadh na h-iarmailt, agus air saoghalaibh do-àireamh a ta air an suidheachadh air feadh farsuingeachd na cruitheachd ! Cha'n eil teagamh sam bith nach 'eil gach saoghal diubh so air àit-

eachadh le créutairibh éugsamhla, a ta air an dealbhadh le nàdur freagarach airson an staidhe féin fa leth, ceart mar a ta créutairean an t-saoghail againn féin air an dealbhadh le buaidhibh iomchuidh airson an t-seòil air am bheil beatha aca air 'uachdar.

Ach, air an làimh eile, tha créutairean air an t-saoghal so féin nach urrainn sinn fhaicinn leis an t-sùil luim, a thaobh am meanbhaid ! Mar nach urrainn sinn na muilleannan saoghal a ta ann am farsuingeachd na cruitheachd a rannsachadh a mach leis an t-sùil luim, a thaobh am mòr-astair air falbh uainn, ceart mar sin tha na muilleannan meanbh-bheathach anns an t-saoghal so féin nach comas duinn fhaicinn leis an t-sùil luim, a thaobh an lughaid ! Trid innleachd dhaoine, rinneadh gloineachan-meudachaidh, leis am faicear an fhian-nag bheag ceart co mòr ri damh no each ; agus le cruideachadh nan gloineachan sin, chithear muilleannan gun àireamh do mheanbh-bheathaichibh nach fhaicear idir as an éug'ais ! Cha'n eil éitean gaineimh air an tràigh, snùirnean duslaich air an rathad-mhòr, duilleag air craoibh, blàth anns a' mhachair, no braon beag uisge air an lus mhaoth, anns nach fhaicear, leis na gloineachaibh sin, muilleannan do-àireamh do chréutairibh beaga aig am bheil beatha ! Cha soirbh le daoineibh neo-fhòghluimte a chreidsinn gu'm bheil na rionnagan beaga, boisgeach sin, a chithear os an ceanu anns na spéuraibh, 'nan saoghalaibh a ta ceud, no mìle, no muilleann uair, nì's mò ann am meud na'n talamh so air am bheil sinn féin a' gluasad ! Air a' cheart dòigh, cha soirbh leo creidsinn gu'm bheil muilleannan gun àireamh ann do mheanbh-chréutairibh gluasadach, nach fhaicear, a thaobh an lughaid, leis an t-sùil luim ! Ach, gu cinnteach, tha'n dà chuid fìor ; agus is leòir a bhi beachd-smuaineachadh air na nithibh iongantach so, chum toirt oirnn fìor-mhothuchadh a bhi againn nach 'eil annainn ach créutairean dall agus gearr-sheallach, aig nach 'eil ach eòlas ro-bheag air oibribh miorbhuileach an Tighearna !

Mu ghabhar aon bhoinne beag uisge as an tobar—'se sin, uiread 's a thuiteas o ròinn na snàthaide—chithear glan agus soilleir e ; agus cò a shaoileadh gu'm bheil am boinne sin air snàmh gu tiugh le créutairibh beaga, gluasadach ! Tha, gidheadh, muilleannan do mheanbh-bheathaichibh do gach dealbh anns an aon bhoinne sin ; agus tha iad co anabarrach heag, 's gu'n gabh e mìle muilleann diubh chum aonòirleach ceithir-chearnach a lìonadh ! Tha na meanbh-bheathaichean sin a' deanamh suas, mar gu'm b'ann, cruithleachd bheag dhiubh féin ; oir cha'n eil am buaidhean agus an coslas air chor sam bith cosmhuil ri buaidhibh agus coslas nan créutairean a chithear leis an t-sùil, as éug'ais ghloineachan ! Chithear iad do gach cruth a dh'fhaodas a bhith—cuid dhiubh cruinn mar pheileir, cuid eile mar roth cartach, cuid leth-chruinn, agus cuid caol-fada ! Chithear iad do mhìle cruth, agus bu diomhain an nì ionnsuidh a thoirt air cùntas eagnuidh a thoirt umpa. Snàmhaidh iad so air feadh a chéile, anns a' bhoinne bheag, ceart co saor agus soirbh 's a shnàmhas na muca-mara agus na h-iasgan do gach meud agus dealbh anns a' chuan mhòr !

Ginidh na créutairean air am bheil siun eòlach an òigridh 'nan cruth agus 'nan coslas féin, aon chuid trid uibhean no trid breith ; ach cha'n

ann mar so tha 'chùis a thaobh na meanbh-bheathach air am bheil sinn a' labhairt. Ginidh cuid dhiubh an òigridh le bhì 'gan gearradh féin tarsuing, no air am fad, faodaidh e bhith 'nam fichead earrainn, agus bithidh gach earrann 'na chréutair beag beò! Ginidh cuid eile an òigridh féin o bhioraibh a ta 'fàs a mach as an taobh; agus, ciod a's iongantaiche, cha bhì coslas sam bith aig an òigridh 'nan dealbh ris na pàrantaibh! Ged is beag iad, tha cnàmhan agus croicionn, itean agus fiacian, ceann agus sùilean, agus gach nì eile aca, ceart mar a ta aig mòr-bheathaichibh na macharach. Cuiridh iad an ruaig air a chéile, ithidh iad a' chéile, agus cogaidh iad an aghaidh a chéile, cosmhuil ri beathaichibh na fairge!

Air an dòigh cheudna, tha gach smùirnean, luibh, agus duilleag, agus gach nì ach beag air an comas duinn amharc, làn do mheanbh-bheathaichibh neo-fhaicsinneach, a ta air an dealbhadh air sheòl freagarrach do'n àit anns am bheil iad! Tha sinn a' toirt a steach nam mìltean meanbh-chréutair leis gach anail a tharruingeas sinn, agus ag itheadh na muilleanan diubh anns gach greim arain a chuireas sinn 'nar béul! Tha cuid do na créutairibh so annta féin boillsgeach mar lòchrain bheaga, agus dealraichidh an t-àit anns am bi iad mar le gathaibh soluis! Tha iad so, mar a's trice, anns a' chuan; agus 's iadsan is aobhar do'n mhuir a bhì air uairibh mar lasair theine, 'nuair a ghluaisear i le h-ìomram nan ràmh!

Thubhairt sinn nì's leòir chum fios a bhì againe gur e cumhachd agus gliocas neo-chrìochnuichte amhàin a b'urrainn nithe co mòr-bhuileach a dhealbhadh, agus a chumail suas! Mar sin, "rinn Dia beatlaiche na talmhainn a réir an gnè, agus an spréidh a réir an gnè, agus gach nì a shnàigeas air an talamh a réir an gnè; agus chunnaic Dia gu'n robh e maith."—(Gen. i. 25.)

SGIATHIANACH.

Clachan Chillmhuire,
Ceud Mios a' Gheamhraidh, 1841.

MAIGHSTIREAN-SGOILE NA GÀIDHEALTACHD.

Cha'n fhiosrach mi gu bheil seòrsa dhaoine san dùthaich uile a's miosa tha air an suidheachadh, air ioma dòigh, na na maighstirean-sgoile; agus is nàr, tàmailteach an dòigh anns a' bheil mòran do mhuinntir na Gàidhealtachd 'gan giùlan féin d'an taobh. Cha'n e so, da riribh, tha na daoine còire, ris a' bheil sgoilearachd na dùthcha agus foghlam òigridh na Gàidhealtachd an carbsa, a' toilltinn. Tha iad am bitheantas 'nan daoine onorach, tuigseach, saothaireach, agus crìosdail. Ionruic fìrinneach iad féin, tha daoine 'abhail bràth orra, agus suarach mu cheartas a dheanamh rintha. Chaith na maighstirean-sgoile Gàidhealach a' chuid a b'fhèarr d'an ùine ann iad féin uidheamachadh airson na h-oifig anns a' bheil iad a' saothreachadh. Chosd iad mòran ùine, mòran airgid, agus anabharra soithreach, a' faotainn sgoilearachd—cuid diubh comasach air na h-ionadaibh a's àirde san dùthaich a lìonadh, a dh'fhaodadh a bhì 'nam ministeirean urramaichte ainmeil—'nam marsandan àrda saobhir—'nan tuathanaich chothromach, ach gu'n do thachair

dhoibh sgoil fhaotainn ; agus o àm gu àm, lean iad an dréuchd-saothaireach bochd so, gus an robh e tuille 's annoch dhoibh smuainteachadh air cèird no oifig eile. Tha iad air uairibh air an suidheachadh ann an ionadabh iomalach leth-oireach, far is dòcha nach 'eil duine tuigseach mar mhiltean doibh, ris am faod iad conaltradh a dheanamh, no co'chomunn air bith a chumail suas ;—gun uiread aca air an son féin, agus airson an teaghlach, 's a th'aig buachaille chaorach, no ciobair Gallda, oirean no sgagal—cuid diubh air shèa puinnnd deug Shasunnach sa' bhliadhna, agus cuid air a dhara leth, le tigh gu dearbh agus gara-càil, agus cuid le seòrsa do chroiteig bhig nach cumadh gamhain gu math, gun tighin air bò-laigh, agus far nach urrainn iad uiread bhuntàta thogail 's a chumadh an tigh gu latha-Coinnle ! Ach ge bochd so, dh'fhaodadh iad tighin suas air, nan dìoladh daoine dhoibh mar bu chòir dhoibh, nam faigheadh iad an t-airgiod-sgoile 'n ceann gach mìos, no gach ràidhe ; ach 's aithne dhuinn sgoilean far a' bheil ceud no ceud-gu-leth sgoilear, as nach faigh esan tha thairis orra cóig puinnnd Shasunnach an ceann na bliadhna ! Tha so anabharrach mi-cheart, agus nàr r'a éisdeachd ; gidheadh tha e fìor. Ged tha mòran do na Gàidheil bochd ('s ann againn tha fios), tha e nis 'na chleachdadh 'nam measg gun na maighstirean-sgoil a dhìol mar a ni iad daoine' eile. Bheir iad oidhirp air a' ghreusaiche, an tàillear, am figheadair, 's an gobhainn a dhìol ; ach airson a' mhaighstir-sgoile, cuirear air falbh e uair agus uair, diùltar e ; agus is minic a theid e mach feadh na sgìreachd, far a bheil deich puinnnd Shasunnach aige 'n aghaidh dhaoine 'na leabhar, agus a philleas e air ais san fheasgar, air a losgadh leis an acras, gun leth-chrun a chruinneachadh. Tha mòran 'ga dheanamh so a shuidheas ann an cuideachd air latha féille—seadh, agus air là dòmhnach—san tigh-òsd. Có ach iadsan ! spailpeanaich sparasach cluideil, le sporan-iall 'nan dòrn, a' gladhach airson leth bhodaich eile ; ach ma chì iad an maighstir-sgoile 'tighin a chruinneachadh airgiod-sgoile do'n bhaile, teichidh iad gu cùl tuim, no am measg nam mulan, g'am falach féin uaithe ; air neo 's ann a sheasas iad suas g'a dhiùltadh gu buileach, agus nach diùlt e eadhon le modh, ach gu dàna, ladurna, mi-mhòdhail. Tha cuid diubh aig nach 'eil airgiod r'a thoirt seachad, ach 's iomadh dòigh air am faodadh iad an càirdeas a thaisbeanadh. Nan biodh meas aca air sgoil no sgoilearachd, 's ioma sochair a dh'fhaodadh iad a dheanamh dha, a bhiodh dhàsan co luachmhor ri airgiod, agus nach h-ionndrainich-eadh iadsan. Dh'fhaodadh iad boitean cònaich a thoirt leo a thuthadh a thigh, fear 'ns fodar a chur a bheathachadh na bó-bhaine, sguab arbhair san droch gheamlhradh, sac mòine 'n dràs 's a rithist, beagan éisg 'ns ùillidh, mulchag bheag chàise, 's cuachag beag ìme. Ach cha chuir ; cha toir iad latha dha a chur fodha no a thogail a bhuntàta ; 's fèarr leo luidhe cùl nan cuoc na uair an uaireadair a thoirt seachad a ruamhar a ghara-chàill ! Tha fios againn gu bheil a' chùis mar so, ach mar so cha bu chòir do'n chùis a bhi. Bu chòir do na ministirean, do na foirbhich, do na tigh-

earnan Gàidhealach, na bàillidhmean, luchd-ceartais, agus uaislean na dùthcha, amharc as a dhéigh so, agus ceartas fhaicinn aig na daoine còire so, na ministirean gu h-àraid. Ma tha banntraichean bochda, no daoine bochda aig a' bheil teaghlaichean lionmhor, agus nach 'eil comasach air airgiod-sgoil a dhìol, tha e ceart gum faigh-eadh iadsan cead agus cothrom an cuid cloinne chur do sgoil na sgìreachd, 's gum faigheadh iad sgoil 'us leabhlraichean an nasgaidh; ach airson tuath tha 'pàigheadh màil, agus iasgairean, agus luchd-ceairde 's cosnaidh, cha bh chòir do mhaighstir-sgoil a h-aon d'an cuid cloinne 'ghabhail a stigh air a dhorus, gun a bheag no mhór a phàigheadh;—cha'n eil meas air na gheibh daoine 'n nasgaidh, 's cha robh riabh. Tha mòran do na maighstirean-sgoil iad féin r'an coireachadh sa' ghnothuch so. Tha eagal orra droch ainm fhaot-ainn—droch ainm airson an cuid féin iarraidh, agus a thoirt a mach le lagh na dùthcha! Ma choisneas sin droch ainm dhoibh, 's olc an cùntas sin air an àit a' bheil iad. Bheireamaid a' chomhairle, agus bheir sinn a' chomhairle do na h-naislean ceanalta tha 'n Dinnéideann, agus a tha 'suidheachadh sgoilean air feadh na dùthcha, e bhi 'na riaghailt sheasmhaich, á so suas, airgiod ullamh iarraidh co luath 's a theid an òigridh stigh, 's gun an gabhail gun nì-eiginn a dhìol, mnr toir iad leo litir o làimh a' mhinisteir, a' leigeil ris gu bheil athair no màthair an leuibh co bochd 's nach 'eil so 'nan comas, airgiod-sgoile 'phàigheadh.

Mur dìol pàrantan òigridh na Gàidhealtachd airgiod-sgoile nas fèarr na tha iad a' deanamh, 's aithne dhinn cuid a dh'aiteachan as an toirear air falbh na sgoilean gn buileach. Cha'n fhaodar daoine còire, measail, agus uidhseil, a chur ann chum dol bàs.

C. N. G.

LITIR DO'N CHUAIRTEAR.

A Chuairteir Urramaich,

Tha sibh a' deanamh ar sgrìob mhòsail co tapaidh agus co riaghailteach, cha'n urrainn teagamh bhi ann gu bheil sibh 'nur duine géur-chuiseach agus pongail anns a' Ghàilig. Tha treis bho'n a thòisich mi ur leabhar a leughadh; agus tha ainm an leabhair co ceangailte ri'r n-ainm féin, nach urrainn mi 'ga thogail gun ur dealbh a dhùsgadh ann am ìntinn. Tha e co suidhichte ann am bheachd-sa, 's gu bheil mi cuid do dh'uaireibh a' saoilsin, tra tha mi mach a' gabhail sràid, gun tachrainn oirbh, an toiseach a' mhìos a' dol gu tuath, agus an deireadh a' mhìos a' dol gu deas—duin'-uasal bàn, suilbhearra, sgairteil, tapaidh, mu cheithir-bliadhna-deug thar fhichead a dhaois, le feile-beag agus deacad air, osain bhreachd-dhearg, brògan tana le fraoghain orra, boineid bhiorach sgrogtair air darna taobh a chinn, meamhran 'na làimh chlì, agus *pen* 'na làimh dheis, ullamh gu nì sam bith a chur sìos a b'fhiach aithris—ceatharnach gasda curanta ri 'shàil, a' giùlan a mhàileid làn phàipearan. Is e so an dealbh a ta ag éiridh ann am ìntinn tra bhios mi a' smuaineachadh oirbh. Tha fios agam nach 'eil ann ach faoineis, gidheadh cha'n urrainn mi fhaighinn as mo bheachd tra tha mi 'leughadh ur Cuairteir; agus gu dearbh tha mi a' gabhail mòran truas ruibh, an uair a smaoinicheas mi air an astar

a ta eadar Glaschu agus Tigh Iain Ghroat, is air ais rathad nan Eileanan shuas, gun ghuth a thoirt air na gleanaibh lubach troimh am bheil agaibh ri dol—a naird an aon taobh, agus a mhàn an taobh eile, an gille a' fàgail pàipeir aig a h-uile dorus (mar a bha na maighstirean-sgoile aig àm togail cunntas an t-sluaigh), gun idir a bhi 'diultadh nan sèa-sgillean far am bheil iad air an tairgse dha. Ach tha feagal orm, da rèir a' chunntais tha ur luchd-leughaidh féin a' toirt air a' chuis, nach 'eil na sèa-sgillean ach glé ainmig. Is beag tha am bodach lia leith-cheannach, agus a' chailleach ruadh am bràigh a' ghlinne, a smuaineachadh gu bheil idir dragh no cosdas agaibh, tra tha iad a suidhe sìos air feasgar fuar geamhraidh gus an tìm a chur seachad, is a bruidleachadh an teine, agus esan a' cur coinneal eile dhe'n ghiuthas air, gus an léir dha, an deidh a ghloineachan a' chur air, gu naigheachd a thoirt dìse ais a' Chuairear. Tha toiseach aig a h-uile nì: pàigheadh iad an Cuairtear gu riaghailteach, agus leanaidh iad ris, agus cuiridh mise geall, ann an ùine gun bhith fad, gun seachnadh iad an tombaca fhéin mun seachnadh iad an Cuairtear.

Bha mòran rudan eile ann am bheachdse a ràdh ribh, a dh'fheumas mi 'leigeil dìom aig an àmsa; oir tha aon nì àraidh bu mhaith leam a leigeil ris dhuibh, nach 'eil mi idir ro thapaidd air a' Ghàilig; agus is e is aobhar dha sin, nach dè dheothail mi a steach i le bainne mo mhàthar mar a dheothail sibhse; agus mar sin tha mi, mar a dh'fhaodas sibh earbsadh, nì's neo-sgiobalta leatha. Chum so a leasachadh, thainig mi sgrìob do'n Ghàidhealtachd a' dh'fhaicinn ur luchd-dùcha, agus a' blruidhinn na Gàilig riu, a dh'fheuchainn nan tuigeadh iad mi. Tha na cailleachan a' brosgul rium, agus a gràdh gu bheil, gu h-àraidh ma tha sùil aca ri beagan tombac fhaighin bhuam, no leithid sin. Ach feumaidh mi aideachadh, aig an àm cheudna, gu bheil iad uile, mar bu nòs dhoibh, glé fhaoilidh agus bhàigheil rium, ag oidhirpeach-'gam a' chur ceart trà theid mi 'mearachd; ach ged a thà, is gann is urrainn doibh cumail orra féin, trà tha iad 'gam fhaicinn, an coinneamh mo pheirclean, a bhristeadh, ag cagnadh nam faclan fada sliobasta a ta innnte. Feumaidh mi, aig an àm cheudna, aideachadh gu bheil iad glé mhi-reasanta, modhail mar a tha iad, ann an aon nì. Cha seas iad ris an leabhar idir. Mur deir mise mar a their iadsan, tha an gnothuch thairis—dh'fhaodainn a bhi ri feadaireachd.

Cha do thachair so dhuibhse, is aithne dhuibh an dà chuid; agus tha dùil agam gu'n sibhse ur barail soilleir, glan, mu na chùis; agus ma tha sibh a smuaineachadh, le beagan saothair, gu'n deanainn feum oirre, theagamh gum fan mi fad a gheamhraidh cuide ris a' chaillich ruaidh, agus gu'n sgrìobhainn an dràs agus a rìst d'ur n-ionnsuidh, mu na nithe ta teachd fo m'aire, a dh'fheuchainn cia mar a ta mi teachd air aghart. Ach ma tha sibh a' saòilsinn nach deanainn dad a b'fhiach oirre, leiginn dìon i air an spot, rachainn air m'ais gu Sasunn, an t-àite as an d'thàinig mi, agus thòisichinn air nì-eigin eile nì's asa a' ghludh na Gàilig. A' fhrealadh ur freagairt san ath Chuairear, ged is ann san "Fhocal san Dealachadh" tha feagal orm a bhios e,

Is mise ur seirbhiseach dileas,

Bun a' Ghlinne, Oct. 12, 1841.

AN SASUNNACH.

URNUIGH.

A' b' àbhais do mhuinntir nun eileanan tuathach a chleachdadh anns na linnibh a chaidh seachad, an deigh dhoibh dol gu fairge agus na siuil a thogail.

Tha an urnuigh a leanas air a toirt o aon do na leabhraichean as sine tha againn sa' Ghàilig, 'se sin an leabhar-urnuigh no an deas-ghirath aoraidh a rinneadh le Mr Iain Carswell, easbuig Earra-ghàidheal, leabhar a chuireadh a mach anns a' bhliadhna 1566. Cha'n eil ach a h-aon no dithis do'n leabhar so air mhairionn. Bha aon ann an leabhar-lann diùc Earraghaidheal, ach chailleadh air neo ghoideadh e. Tha sinn a' toirt na h-urnuigh dìreach mar tha i anns an t-seann leabhar so gun litir atharrachadh; agus do brìgh gn bheil a' Ghàilig rud-eiginn dnilich a leantuinn leis an t-seann dòigh air robh i air a sgrìobhadh; agus do brìgh gu bheil cuid do na facaill nach 'eil a nis air an cleachdadh an cainnt chumanta, tha sinn a' toirt na h-urnuigh ann am Beurla, oir 's airidh na seana chleachdaidnean matha so an cumail air chuimhne.

'S mor ar n-eagal gur h-iomadh sgioba tha nis a' togail gn fairge 's a' gabhail a' chruinn fo'n ceann, nach 'eil 'gan earbsadh féin ri Dia, na ag iarraidh a bheannachd.

MODH bendaighto luingo ag dul dionsa idhe na fairrge.

Abrah aon da chaeh marso.

Da.

An Stioradoir.—Beanighidh ar long.

Fregra Chaich.—Go mbeandaighe dia athair i.

An Stioradoir.—Beanoaidhidh ar long.

Fregra.—Go mbeandaighe Josa Criosd i.

An Stioradoir.—Beanoaidhidh ar long.

Fregra.—Go mbeandaighe an shiorad naomh i.

An Stioradoir.—Cred is egail libh is dhia athair libh.

Fregra.—Ni heagal en ni.

An Stioradoir.—Cred is egil libh is dia an mac libh.

Fregra.—Ni heagal en ni.

An Stioradoir.—Cred is egail libh is dia an sbiorod naomh libh

Fregra.—Ni heagal en ni.

An Stioradoir.—Dia athair vile chumhachtach ar gradh a mhic Josa Criosd, le comh shurtach an spioraid naomh, an taon dhia tug eland Israel trid an muir ruaigh go mirbhuileach, agus tug Jonas ad tir ambroind an mhlil mhore, & tug Pol Easpol, agus a long gon, foirind o an fadh iomarcach, agus o dheartan dominde dar sa oradhne, agus dar senadh, agus dar mbeandughhadh, agus dar mbreith le sen, agus le soiniud, agus le solas do chum chuain, agus chalaidh do reir a thoile diadha fein.

Ar ni iarrmoia air ag radha.

Ar nathairne ata ar neamh, &c.

Abraadh each vile.

Bionh amhlaidh.

[This Form is contained in the Irish Liturgy, composed by Mr John Kerswell, afterwards Bishop of Argyle. We have set down the original as it is found in the ancient book of Kerswell—but as many of the words are obsolete, we here give a literal English translation.]

The Manner of blessing the Ship when they put to Sea.

The Steersman says,—Let us bless our ship.

The Answer by all the Crew.—God the Father bless her.

Steersman.—Let us bless our ship.

Answer.—Jesus Christ bless her.

Steersman.—Let us bless our ship.

Answer.—The Holy Ghost bless her.

Steersman.—What do you fear, since God the Father is with you?

Answer.—We do not fear any thing.

Steersman.—What do you fear, since God the Son is with you?

Answer.—We do not fear any thing.

Steersman.—What are you afraid of, since God the Holy Ghost is with you?

Answer.—We do not fear any thing.

Steersman.—God the Father Almighty, for the love of Jesus Christ his Son by the comfort of the Holy Ghost, the one God, who miraculously brought the children of *Israel* through the Red Sea, and brought *Jonas* to land out of the belly of the whale, and the Apostle *St Paul* and his ship to safety from the troubled raging sea, and from the violence of a tempestuous storm; deliver, sanctify, bless and conduct us peaceably, calmly, and comfortably through the sea to our harbour, according to his Divine will: which we beg; and let all unite, saying, *Our Father which art in heaven, &c.*

C Ò M H R A D H .

NAIGHEACHDAN COITCHIONN AN T-SAOGHAIL.

Cua.—Eachainn, fhlir mo chridhe, 's fhada bho'n dà latha sin; fàilte 's furan ort! C'uin a thainig thusa, le d' chasaig Thiristich, do'n bhaile-mhór?

Each.—Mo chasag Thiristeach? Matà, a Chuaireir rùnaich, gabhadh sibhse beachd air na lasgairean spailpeil tha sìos 's a suas air sraidean a' bhaile-mhóir so féin, 's cha'n fhaic sibh cota-mór duin'-uasail, no cleòca grunndail, air a h-aon diubh, ach a' chasag Thirisdeach sin uime. Ach 'sann thainig mi air an àm a dh'fhaot-ainn naigheachd—tha mi fad' air deireadh; agus tha fios agam gu bheil mòran agaibh r'a innseadh.

Cua.—C'àit so 'n tòisich sinn, Eachainn?—cha'n fhaod e blith nach cual' thu gu'n robh Prionnsa òg aig a' Bhan-righ!

Each.—Ud, ud! chuala mi; saoghal fada 's deagh bheatha do'n bhalachan rioghail! Air m' fhacall, 's tapaidh a gheibhear i. Nam biodh aona mhac eile aice, cha bu mhisd an rìoghachd i dbean-amh air a socair—tha banaltrachd cosdail. 'S oil leam nach b'e mo dhalt' e. An d'thug iad ainm air fhathast?

Cua.—Cha d'thug. 'S dòcha gu'n toir iad ainm a h-athar air, Iomhar, no, mar their sinn sa' Bheurla, *Edward*.

Each.—Cha chuir sinn a mach orra mu'n ainm, ma bhios e 'na phrionnsa no 'na rìgh math agus cothromach; ach cha'n eil e a' rnith air mo theangaidh mar a dheanadh Rìgh Deòrsa; 'se a chleachd mi a chluinntinn am òige—sin-seanair a' Phrionns' òig so, seanair na Ban-rìgh, an III Rìgh Deòrsa. B'e féin an duine còir 's an duine math. 'S ann 'na lùn féin a bha meas air rìgh!—an àm na *Bhaluntirs*. A dhuine chridhe, b'e sin an t-àm san robh sinn rioghail, dileas, dealasach!

Cua.—An robh thu 'd shaighdear, Eachainn!

Each.—'S mi bhà. Bha trì fichead *Bhalantir* againn air an àm sin an Tirithe; agus, ge nach tig e dhòmhsa a ràdh, cha do sheas air fuiche ceatharnaich a b'fhearala 's bu chalma na iad. Air m' fhacall, 's iad féin a — ach coma co dhiùbh.

Cua.—Carson a stad thu? Bha thu dol a ràdh, 's iad féin a dh'òladh deoch-slàinte 'n rìgh gn foghainteach.

Each.—Cha'n eil teagamh nach deanadh iad sin cuideachd, agus a sheasamh nam biodh féum air; ach innsidh so dhomh, ciod tha dol air aghaidh ann an China? 'Bheil an cogadh ràsanach, mair-nealach sin seachad?

Cua.—'S duilich a ràdh, thug 's cha tng sinn buaidh. Rinn ar n-armachd air muir 's air tìr, ar saighdearan 's ar seòladairean, an dleasnas féin mar bu ghnàth le muinntir an dùthcha; ach bha droch cheanntard orra, baothaire amaideach gun chiall, nach do cheadaich dhoibh a' chùis a chrìochnachadh mar thigeadh do dh'armailt Bhreatnnach a dheanamh.

Each.—An gealtair bh'ann! Bu chòir cleas a' choilich ghealtaich, air latha cath-nan-coileach, a dheanamh air, am fùidsi nach seas, amhach an trnsdair a tharruing.

Cua.—Cha'n fhaod mi ràdh nìle gu léir gum bu ghealtair bh'ann, ach ùnpaidh trom-cheannach gun spiorad—leth mharsanta, leth shaighdear—duine samtach, aig an robh barrachd spéis air airgiod na air urram a dhùthcha; agus cha b'iongatach leamsa ged a dhioladh e air a shòn.

Each.—Clainneam mar tha 'chùis. Tha lùideag do phaipeir-naigheachd Gallda 'tighin do thigh a' mhaoir; ach ged tha iad 'ga leughamh a'm éisdeachd, cha tuig mi e. Nach robh blàr eadar sinne agus muinntir China?

Cua.—Tha fios agad gur h-e an nì bha 'dhèh oirnn, tighin gu soernehadh ris an rioghachd sin a thaobh riaghailtean malairt leo, agus an t-aona chothram-malairt fhaotainn ri America agus dùthchabh eile—'thoirt orra, a dheòin no dh'aindeoin, riaghailtean rioghachdan eile 'sheasamh—a thoirt orra meas a bhi aca oirnn, 's gach cùmhnant a thaobh malairt a shuidheachadh air bunchar seas-mhach, agus leis a so sith mhairionnach a bhi againn. 'Nuair nach tugadh iad feairt air gach litir a bha sinn a' cur d'an ionusmidh, 's nach robh iad ach a' deanamh tàir agus sgeig air gach teachdaire chuireadh a shocrnehadh nan gnothnichean a bha eadarniun, chuir sinn thairis ordugh *Canton* (an dara baile-mór a's mò san rioghachd) a ghrad ghlacail, agus a thoirt orra 'thuigsinn, ged a bha iad co lìomhor ris na meanbh-chuileagan, gu'n robh sinne na bu chumbachdaiche na iad.

Each.—'Se sin, le'r cead, a thoirt orra thuigsinn gn'n rachadh neart thar ceart; ach gabhaibh air ur n-aghaidh. Ciod an seòrsa baile th'ann an *Canton*?

Cua.—Thà baile cumhachdach, anns a' bheil 800,000 (ochd ceud mìle) sluaigh a chòmhnuidh—barrachd 's a dhà uiread sluaigh 's a th'ann an Glaschu, Dunéideann, agus Paisleig. Tha balla làidir cloiche 's aoil ceithir thimchioll a' bhaile tha naoi mìle air fad. Tha'n dùthaich mu thimchioll *Chanton* anabharrach àillidh. Tha cuid do thighean a' bhaile-mhóir, eireachdail; agus na teampuill (àiteachan aoraidh nan dée-bréige), stàdail, àrd, dreachmhor; am baideil àrd air an òradh, agus a' boillsgeadh ris a' ghréin le loin-nearachd dhèarsaich.

Each.—Ùbh, ùbh! cha'n ionann 's na h-eaglaisean tha againn sa' Ghàidhealtachd do'n Dia fhìor agus bheò! 'S mnladach déis-neach an mì gu bheil na daoine bochd aineolach sin a' toirt barrachd urraim d'an iodholabh-bréige na tha sìunne do Chruithear an domhain mhóir.

Cua.—'S ann agad tha'n fhìrinn, Eachainn; ach bha mi ag ràdh gu bheil sràidean a' bhaile-mhóir so (*Canton*) fada réidh, ach aimhleathan cunhang. 'Se so an t-aona bhaile-mór san dùthaich sin air am faod luingis dlùthachadh. Tha da rìribh baile-mór air an abhuinn; tha leth-cheud mìle bàta dlùth do'n tràigh, làn theaghlaichean, air am breith, air an togail, air an àrach, 's a' bàsachadh o linn gu linn air na bàtaichean so mar an dachaidh, a' tighin suas air gach seòrsa éisg, agus gach trealaich eile 's urrainn doibh a chruinneachadh. 'S dòcha gu bheil os ceann 250,000 (dà cheud gu leth mìle), eadar òg 'us shean, mar so a chòmhnuidh 's na soithichean sin, gun tighin air sluaigh a' bhaile-mhóir. Tha malairt mhòr eadar *Canton* agus rìoghachdan an t-saoghail. Bha dùil aca nach robh a chridhe aig Sasunn ionnsuidh thoirt orra; ach coma co dhiùbh, chuir siun romhainn a ghlacadh, a chur fo chìs, agus mar so an rìoghachd a cheannsachadh, agus riaghailtean-malairt sheasmhach a dheanamh. Chum so a bhìnachadh, mu àm na Bealltainn so chaidh seachad, dh'òrduicheadh cuid do luingis-cogaidh Bhreatanu a chuir fa sgaoil, agus gabhail suas co dlùth do *Chanton* 's a bha 'nan comas; oir cha'n eil an caol, no an abhuinn, ach aimhleathan, gun doimhneachd uisge airson loingeas mòra. Thainig luingis nan *Chinese* a mach chum am bacail—cò ach iadsan! seòrsa do shoithichean mòra ris an abair iad *junks*, leis na fìcheada bratach o bhàrr gach croinn, drumachan iaruiun, 's gach seòrsa ciùil bu tartaraiche na chéile—gleadhraich, 'us maoidheadh, 'us bagradh, 'us spagluinn, gu h-àraidh 'nuair chunnaic iad nach robh e 'n comas nan loingeas mòra Sasunnach dol air an aghart, 's gum b'éiginn doibh tighin-thuige air acair. Bha càch a' tighin a nuas an abhuinn, sgaoth dhiubh mar phlòd mór sgadain, s' a h-uile té dhiubh 's a sròn rì athar, a' dol a smàladh nan Sasunnach bhorba; ach chaidh aon soitheach-smùid a mach 'nan còmhdhail, le dhà no trì do ghunnachan uamhasach air a clar-uachdair. 'Nnair thainig i mar astar urchuir, leig i orra thall 's a bhos; smàil i fodha cuid leis na gunnacha-mòra; bhreab i thall 's a bhos iad le

a cuibhleachan eagalach; thilg i sligean teinnteach an sud 's an so 'nam measg. 'S ann an sin a bha'n sgriachail, na Chinésich a' léum a mach san uisge—soithichean a' dol fodha thall 's a bhos. Leig i orra, mar gum biodh tarbh mòr fiadhaich fo chuthach ann am bù ghloineachan.

Each.—A' bhéisd! 's mì chreideadh e; b'fhèarr leam a bli 'n eisimeil an tairbh na fo a cuibhleachan grànnda. Ach gabhaibh air ur n-aghart.

Cua.—Ciod a th'agad air, ach gu'n deachaidh i romhpa, air a h-ais 's air a h-aghart, gus nach robh aon diubh air snàmh. A' chuid nach deachaidh fodha, chaidh iad air tìr; 's a' chuid nach do ghlacadh, loisgeadh. Chaidh na loingeis eile suas air pilleadh an t-sruth. Chuireadh na saighdearan air tìr dlùth do'n bhaile-mhór, agus fad latha no dhà, bha uidheamachadh 'ga dheanamh chum an t-àite ghlacadh. Bha na saighdearan 's na seòladairean, fo theas anabharrach na gréine, a' slaodadh ghunnacha-mòra suas gu mullach gach cnuic. Bha armailt lìonmhor aig na *Chinese*; ach bha oillt air na cladhnairean, le'm briogaisean farsuing 's le'n curraichdean, tighin an carabh luchd nan còtaichean-dearga. Chuir ochd ceud do'n arm againne 'n ruaig air ceithir mìle dhiubh. 'Nuair chuinnic mninntir *Chanton* mar a bhà, ghabh iad eagal gu'n robh na cendan ghunnacha-mòra, le'n craosabh eagalach, deas gu fosgladh orra. Thairg iad striocadh, agus sèa muilleanan do dholaran a dhìol mar chàin airson an giùlain, agus air chùmhnannt an t-armailt Sasunnach agus an loingeis a tharruing air falbh. Gu truagh, ghabh esan ris an robh a' chùis an earbsa (fear Caipitín *Elliot*) an tairgse so, an àite 'm baile-mór a bha 'na chomas a ghlacadh, agus a chùmhnanntan féin a dheanamh! Ach cha robh comas air. Bha corruich mhòr air an arm, 's cha b'iongatach e, 'nuair bha'n latha leò, stad a chur air a' chùis, agus airgiod a ghabhail, an àite soc-ruchadh onorach air gach cùis-aimhreit a bhà eatorra; bithidh iad co stràiceil, fhoilleil 's a bhà iad riamh, air chor 's gu bheil a' chùis co fada bho bhi air a socernadh 's a bhà i 'nuair thòisich iad.

Each.—An t-ùmpaidh amaideach! Bu chulaidh-mhìolachd da rìribh do na saighdearan gaisgeil, agus do na seòladairean tréun, airgiod a ghabhail mar dhuais an saothaireach, agus theagamh gun mhòran de fhaighinn doibh féin.

Cua.—Cha'n fhaigh sgillinn.

Each.—Matà, tha sinn bochd. Cha do thuig mi riabhl ciod an seòrsa cogaidh màirnealach, gealtach, a bh'ann. Nam biodh na seann laoiach a bhà ainmeil ann am linn 's ann am latha a làthair, cha b'ann mar sin a bhitheadh e—Bonipart, gille nan car, agus *Wellington*, agus *Nelson*, bha 'chùis seachad o chionn fhada. 'S olc an nì cogadh beag do'n t-seòrsa so; b'fhèarr gu mòr aon dairireach mhaith, 's a bli seachad leis. 'S fhada bho'n a chuala mi 'n sean fhacall, “Ma bhuaileas tu cù no balach, buail gu math e.” Ach a' bheil sibh a' cluinntinn iomradh air bith á *New Zealand*?

Cua.—Thà; bha litir no dhà agam as o chionn ghoirid, agus bhà litrichean o Mhaighstir Macpharlain, am ministear—duine gléusda, tuigseach, ceanalta. Tha iadsan a chaidh a mach a' deanamh gu

gasda. Tha deagh chosnadh ann airson dhaoine làidir is urrainn saothreachadh.

Each.—A nis, a Chuaireir, fhir mo chridhe, eadar sibh féin 'us mise, ciod ur barail mu'n dùthaich sin?

Cua.—Thà barail mhath, gun teagamh; agus tha mi fo dheagh dhòchas, mun tig a' bhliadhn' ùr, gum bi comas aig mo luchd-dùthcha aiseag saor fhaotainn do'n eilean sin. Tha nìread ghaoil agam air na Gàidheil ri aon duine tha beò; ach b'fhèarr leam gu robh na h-nìle mac màthar dhiubh ann am màireach.

Each.—Agus nighean màthar cuideachd.

Cua.—Tha thu ceart, Eachainn, a h-uile h-aon dinbh, ged rachadh na tighearnan Gàidhealach do dh-Eirinn air tòir bhuachailleau agus sgàlagan—nì air bith ach am faicinn rùiste, bochd, acrach, uireasach mar a thà iad—'nan tràilleau gun chonnadh gun chòmh-dach gun mhisneach—seadh. gun dòchas.

Each.—Ach an saoil sibh am faigh daoine bochda cothrom dol thairis air an ath earrach?

Cua.—'Si mo bharail gum faigh—tha'n dùthaich so air an àm ann an cor mhladach, na mìltean a' faotainn bàis le bochduinn, cosnadh do gach seòrsa a' fàilneachadh, minnlean a' stad, marsauntan mòr a' bristeadh. 'S truagh 's truagh an nì a bhi cluinntinn mhiltean, seadh na ceudan do mhiltean a' bàsachadh le bochduinn, agus an saoghal mòr farsuing gu leòir air an son—eileanan a' dol fàs, dùthchaunn tarbhaich gun duine gun chréutair!—Ach cha'n fhaod so seasamh ni's faide—'se rùn Dhé gum biodh an talamh uile air àiteachadh, agus shagh anns gach àite chum ainm le h-òblai aideachadh. Tha mi làn-chinnteach gu bheil cogadh *China* a' toirt mu'n cuairt latha Chrìosd, agus a' greasad buaidh an t-soisgeil agus am feadh 's nach 'eil rùn ni's àirde acasan a tha air ceann a' ghuothuich na òr agus airgid a chosnadh, gu bheil esan a tha 'riaghladh os ceann an t-saoghail a' deanamh feum do chorrnich dhaoine, agus do shannt dhaoine, chum rathad fhosgladh do shoisgeul a mhic féin, agus an latha sin a thoirt mu'n cuairt air an cuartaich eòlas Chrìosd an domhan, mar tha na h-uisgeachan a' cuartachadh na talmhainn.

Each.—Mar sin bitheadh e—gu'n greasadh an Tighearn an tighin aghmhor!—ach ciamar tha gnothuichean America 'dol air an aghaidh?

Cua.—Thà gu'n d' fhuair Macleòid cead a chois, gu bheil a' chulaidh iorghuill sin seachad, 's gu bheil dòchas againn nach cluinnear tuille mu 'dheibhinn—Slán leat, Eachain!

Each.—Mìle beannachd—slàn fallain gu robh sibhse!

FOCAL SAN DEALACHADH.

Fhuair sinn litir “Iain Oig,” a' feòraich c'arson nach 'eil sinn a' cur a mach nan nithe matha tha esan o àm gu àm a' sgriobhadh 's a' cur d'ar n-ionnsuidh. 'Si 'n aon fhreagairt a bheir sinn dà, nach e ar toil sinn a dheanamh. Cuireadh e féin a mach iad; mur cuir, cha chuir sinne. Cha'n eil féum dha bhi 'gan coiteachadh oirnn.

Fhuair sinn an dà litir a chuir “Eachunn na Ciabhaig” d'ar n-ionnsuidh.

Thugadli' e 'n aire do'u sgoil, agus leigeadh e leinne 'n aire thoirt do'n Chuairear. 'S aithne dhuinn gu math cò e "Eachunn na Ciabhaig." An ath uair a sgrìobhas e litir fo aium nach buin da, ag iarraidh e féin a chleith, faigheadh e fear-eiginn eile 'm bun a phinn. 'S tric a chunnaic sinn a lamh-sgrìobhaidh, ged nach fhaea sinn, le'r fiosrachadh, a chiabhag. A dh'aona chuid, cha chuir sinn gu bràth sgeul gamhlasach, mì-runach, an aghaidh neach air nach 'eil sinn eòlach, 'nar duilleagan. Thoill Eachunn (oir cha'n innis sinn 'ainm air an àm) sgiùrsadh beag do'n t-slaic a bha e 'cleachdadh san sgoil, airson na h-oidhirp a thug e air masladh a thoirt d'a choimhearsnach. Mar dhearbhadh dha nach 'eil sinn air ar mealladh 'nar barail mu 'dhéibhin, bheircamaid g'a chuimhne gu'n robh e 'n Glaschu, ann an aon do na h-eaglaisean Gàidhealach, a sheachduin o'n t-Sàbaid so chaidh seachad, romh mheadhon latha.

Fhuair sinn an litir fhada chuir "Am Ministear Eudmhor" d'ar n-ionnsuidh. Tha sinn 'na chomain airson a dheagh rùin agus a dheagh chomhairlean. Tha comhairlean math, ach b'fhèarr leinn gu'n tugadli' e ni-eiginn eile dhuinn a's mò air a' bheil feum againn na comhairlean. Tha a litir modhail, agus tha modh taitneach; ach nam biodh e air ni-eiginn a b'fhiach a chur a mach a sgrìobhadh, no àireamh no dhà do'n Chuairear a ghabhail air a shon féin, agus leth-dusan luchd-leughaidh fhaotainn duinn 'na sgìre-achd, 'se b'fhèarr leinn na comhairlean agus modh. Bha baintighearn uasal àrd aon uair an Glaschu, a b'àbhaist dol gu riaghailteach do'n eaglais, air a h-èideadh gu rìomhach ann an sìoda, 's gach seòrsa do dh-uidheam bu bhriagha na chèile—sròl àrd luachmhor m'a ceann, sgàileagan sìoda 'na làimh, agus uaireadair òir air a taobh. Cha b'àbhaist di aon pheighinn a chur anns a' mhèis airson nam bochd mar a rachadh i seachad, ach thionndadh i ris na foirbhich le mór mhodh, agus dheanadh i beic ìosal mu'n coinneamh, agus 'na dhéigh sin sheòladh i a stigh do'n eaglais le anabharra modhalachd. Latha do na làithean, mar a bha i a' tighin a stigh 's a dlùthachadh air a' mhèis, a' dol a dheanamh beic mar bu ghnàth leatha, ghabh seann duine còir a bha 'na sheasamh aig a' mhèis misueach, agus thuirte c—"A bhean-ualas àrd fhilathail," ars' esan, "tog dhe so; thoir dhuinn ni's lugha do d' mhodh, agus barrachd do t'airgiod." Ghabh a' bhean-ualas an sanas a thug am foirbheach dhi. Cha deach i tuille seachad air a' mhèis gun a sgillinn a chur innte, agus beic a dheanamh mar an ceudna. Deanadh "Am Ministear Eudmhor" an ni ceudna.

Tha a' bhean-ualas an ìocar Mhuile a' feòraich c'uin a chuala sinn bho Chailcin a chaidh do Chanada Uachdrrach—a' bheil e beò, no 'bheil e marbh?—na loisgeadh no'n do bhàthadh e?—an d'ith madadh-alluidh e?—no na chrochadh ri craoibh e? 'Si an aon fhreagairt is urrainn sinn a thoirt air a' cheist so, nach 'eil fios againn. Tha dòchas againn gu bheil e beò, agus sona, agus saoi bhìreach. Ma thachras da so fhaicinn, freagradh e féin a' cheisd.

Fhuair sinn iomadh litir eile, 's gu h-àraid an litir a chuir ar caraid dilsas o Lunnainn d'ar n-ionnsuidh. a' feòrach a' bheil an Cuairear ri stad 'nuair bhios a' bhlladhna mach—'se sin, dà àireamh eile. Freagraidh sinn a' cheisd so. Ma thig na tha mach againn a stigh, ma's urrainn sinn ar fiachan a chruinneachadh, cha stad; ach mur tig a stigh na phàigheas an cosdas, 's éiginn gu'n stad sinn. Tha'n linne-mhuilinn dlùth air ruith a mach; cha'n eil an sruthan beag a bha 'tighin a stigh an deiceamh cuid co mór ris an t-sruth làidir bhras tha email na cuibhle-móire 's na h-aeuinn 'nan sinbhal. Cha'n fhaod so seasamh fada. Feuchaidh sinn dà àireamh eile. Mur tig caochain agus sruthain ùr a stigh do'n linne, tràghaidh i—stadaidh a' chuibhle—bidh an treabhailt falamh, agus an clabar na thosd; agus 's éiginn do'n mhuinnleir chòir an dorus a dhùnadh, agus cosnadh eile iarraidh dha féin. Tha dòchas againn gu'n tuig ar càirdean ann an Ame-rica so, gun a chur am Beurla.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-DEIRIDH A' GHEAMHRAIDH.

AN 23 ÀIREAMH.]

JANUARY 8, 1842.

[PRIS 6 SGILLEAN

CONTENTS:—Welcome to the New Year, page 297.—The Falkland Islands (A Description of), 302.—Three Days in Brussels (Battle of Quatre Bras), 305.—Superstition of the Highlanders in Past Ages, 309.—Sabbath Profanation, its Recompense (a true story), 313.—Burning of the Tower of London, 319.—Letter from Australia, 321.—Epitaph on a Mariner's Tomb, 322.—Duke of Buccleugh (Anecdote of), 322.—Public News, 323.—Notice to Readers, 324.

FÀILTE NA BLIADHNA ÙIR.

Chaochail an t-seana bhliadhna an raoir air a' mheadhon-oidhche ; agus do réir lagh seasmhach a shnidhicheadh o chionn sèa mìle bliadhna, thainig a' bhliadhn' ùr a steach 'na h-àite. Cha luaithe thilg an t-seana bhliadhna an deò, na a ghrad chuiredh a mach a closach do shlochd na dìchuimhn, maille ri ùir a sinnsear. Cha robh mulad no bròn air a' bhliadhn' ùir airson bàs a màthar. Ghrad chuir i am fleasg rioghail m'a ceann féin. Chaidh i steach do thalla mór na h-aimsireach gn h-uallach, iollagach, aotrom. Shuidh i an ceann àrd an t-seòmair, agus ghairm i a gillean-frithealaidh 'na làthair. 'Se 's ainm dhoibh so, na Ceithir-Uaire-Fichead. Thainig iad a stigh, na h-uaireannan siùbhlach, gluasadach, iasgaidh, ceithi'ar fichead diubh — balachain òga, dhian, thogarrach. “Ciod,” ars' iadsan, “a b'àill leibh sinn a dheanamh?” “Falbhaidh a mach,” ars' ise, “agus gairmibh a stigh am làthair mo chùirtearan mòra. Tha air tùs ceathrar ann do fhlaithlean àrda— an t-Earrach, an Samhradh, am Fogharadh, 's an Geamhradh. Maille riù so, thugadh cuireadh do na cinn-fheadhna mheasail, na Mìosan—dà-mhios-dhéng na bliadhna ; agus thigeadh na h-uaislean

urramach sin, na Seachduinean, maille rintha—a dhà-dhéng agus an dà-fhichead do na cinn-fheadhna ghléusta, aosmhor, onorach, a bh'ann o linn 's o làithibh Noah; agus abraibh riutha gur h-e mo thoil gu'n tugabh iad an ceatharnaich 's an daoine leò, na Làithean nìle—an trì cend, an trì fichead, 's a cóig. Rachaibh a mach, matà agus thugaibh cuireadh agus fialachd dhoibh uile. Falbhaibh gu luath, mo ghillean-frithealaidh neo-sgithach, nach d'rinn maille riabh, agus gairmibh gach aon diubh an làthair luchd-cuirme na bliadhn' ùir."

Ghrad thòisich na h-uairean ri ruith. 'S gann a bha iad air falbh 'nuair a chualas stairirich agus gleadhraich—fire-faire. 'S ann an sin a bha'n odhail—tailurich chas—donnalaich chon—iolach nan gillean beaga—fuaim nan caman 's nam batachan air seiche 'hioram chruaidh an tairbh ruaidh. "Cò so," arsa 'bliadhn' ùir, "tha teachd le fàilte co fuaimneach?"

"Tha an so," arsa'n gille-frithealaidh, "banntrach an latha-dé, oidhche Cholluinn. Cha do thilg an latha-dé, an duine còir, ach an deò o chionn tiota beag; agus tha ise, a chailleach ghleadhrach mbear, a' bhantrach gun nàire, a nis co aighearach chridheil 's ged nach robh eòlas aice riabh air. Tha i 'n so air bhreitheas—éisd! 'Colluinn a' bhuilg bhuidhe bhoicinn, buail an craicinn!"

Thainig i 'stigh le meadar làn do làgan, no do chabhruich, a dh'fhàilteachadh na cuideachd. "Fàilte! fàilte! mìle fàlt!" ars' ise; "soirbheachadh agus sonas do'n bhliadhn' ùir! mìle sonas 'na lorg!" Bha aice 'na làimh caisean-uchd, air a dhothadh san teine. Chuir an òimneach so trì nairean deiseal m'a ceann, agus an sin thairg i do'n chuideachd uile. Bha cend latha na bliadhn' ùir a nis a' glasadh, agus b'éigin do oidhche-choinnle teicheadh, i féin a thoirt as, agus àite dheanamh airson na feadhnaich a bha 'teachd 'na déigh.

Bha a' chuideachd a nis a' crìnneachadh—làithean na bliadhna, cuid diubh fìnnch, agus cuid dìnbh fuar; cuid dìnbh gaothar, agus cuid diubh ciùin; 's an dràsd 's a rithist, latha tioram grianach.

Chunnacas ceithir fir fhichead a' teachd le chéile 'nan aon bhluidhinn, a' teachd le deifir mhór; agus da rìribh, bu cholgarrach, grumach, gaillionnach an coslas. Bha sgàth aig a' bhliadhn' ùir rompa. Ach cò iad? Bha currachd riobach, molach, air a thar-ruing gu teann a nuas mu'n clusaibh; bha crìos làidir mu'n meadhon; sìoman còulaich mu'n casan; cuaille mór do'n chuillionn 'nan lamhan; iomagnin agus buaireadh àrd 'nan sùilean. Cò iad? Tha crith fhuachd a' tighin air gach aon mar tha iad a' dlùthachadh. 'Se 's ainm do na ceithir fir fhichead ud, na Faoiltich. 'S frionasach, colgarra, feargach, làithean deirionnach a' gheamhraidh; ach chluimeamaid an fhàilt tha iad a' cur air a' chuideachd. "Fàilt!" ars' iadsan; "na biodh fuath agaibh òirne, ged tha sinn air uairibh 'nar enlaidh-eagail. Tha sinn femmail 'nar n-àm féin; seadh, co femmail, phrìseil, luachmhor, ri làithean ciùin a' chéitein. 'Se an t-aon Tì àrd agus glòrmhor is athair dhuinn uile. 'S iomada tinneas a's fiabhras, plàigh agus olc, tha sinn a' fuadach air falbh.

Tha sinn a' sgapadh nan neula tiughla a dhùisgeadh olc agus truaighe. Is sinne tha fasgadh na h-iarmaidt; is sinne lighichean an domhain. Na biodh gruaime oirbh romhainn. Mur blith sinne, cha bhiodh ach beag meas air samhradh no air céitein; mur blith sinne, cha bhiodh toradh san fhogharadh, no pailteas o'n fhoill. 'Nuair a dh'éisdear sinn a' dol a mach air sgiathaibh na gaillinn, le clacha-meallain, le glib, le cur a's cathadh, ri fuaimnich oilteil sa' bheinn, agus ri gair uamhasach air chuan, togaibh ur sùilean 's ur cridheachan suas d'a ionnsuidhsan tha 'ga dheanamh féin aithnichte san stoirm, agus a' toirt air na fineachan cliù thoirt d'a ainm. Cha'n eil annainn ach òglaichean an Tighearna; earbaibh annsan. Ged tha làithean enid agaibh mar na faoilteach fhuar, na caillibh ur misneach—thig earrach 'nan déigh; agus sibhse, a rithist, tha seasgair, blàth, tioram—fo fhasgadh thighean air an còmhduchadh gu math, agus a' sealbhadh iomada sòlas—ur cupan a' ruith thairis, gun dith, gun uireasbhuidh—bithibh taingeil! Theagamh nach 'eil làithean nam Faoilteach fada bhuaibh. Deanaibh feum math do'n latha-diugh, agus earbaibh á Dia airson an àm ri teachd."

Ach có so tha tighin 'na charbad uaine àillidh, am mòr-fhear dreachmhor! a thri miosan maille ris, ceithir seachduinean an cois gach mìos, le'n ochd làithe fichead aig sàil gach aoin dinbh? 'S ann an sin a bha'n toileachas-inntinn, an sùgradh, 's an t-aighear, 'nuair a chunnacas carbad uaine loinnearach an Earraich! Bha sùil ris, bha dòchas gu robh e 'tighin; oir b'iad na Faoilteach a theachdairean. Fàilt air Earrach àghmhor nan iomada buaidh! Tha sneachd a' leaghadh o ghuaillibh nan gruaime-bheanna ciar; tha an deigh, le gleadhraich gharbh, a' sgealladh 's a' teicheadh sìos do'n chuan; tha na lòin 's na blàir air an sgeudachadh le còmhdaich àluinn ùr; tha na lusan maoth a' togail an cinn le'n dathabh àillidh, fann-gheal dearg; tha snothach a' dìreadh gu mullach nan craobh, a dh'àilleachadh an Earraich; tha na h-eòin bheaga 'seinn le sòlas, agus a togail an òran bhinn; tha na h-nainean bheaga co geal ris a' chainchean, le mèilich fhann, 's na minneanan mireagach, le'n migeadaich lughach, a' cur fàilt air. Éisd l bàirich nam bò, agus fann-gheum nan laogh mu'n cuairt do'n chrò. 'S ann an sin a tha'n odhail 's an ùprait, mar tha an t-Earrach a' tighin a stigh! Faic an tuathanach a' dol a mach le 'bhrat lìn m'a ghuaillibh, a chur an t-sìl, am balachan beag a' suidhe cùl an t-saig, air an t-sean each chàmh tha giùlan a' phòir. Éisd fead an treabhaiche; stroighlich nan cliath; sùrd air gach nì; a h-uile h-aon cridheil, eutrom. 'S math a labhair am filidh Gàidhealach—

Nis theid Earrach uainn air 'chuairt,
 'S thig an Samhradh ruaig a nall;
 'S gorm-bhog duilleach gheug air choill;
 Eunlaith 'seinn air bhàrr nan crann;
 Drùchdan tlàth air fear gach glinn,
 'S làn-thoilinntinn sgiamh nam beann.

Cha lnaithe chaidh an t-Eerrach a stigh, na ghrad chunnacas òganach dreachmhor, snilbhearra, uallach, a' teachd—a leadan buidhe sìos air a ghuaillibh, fleasg do bhlàithean ùr mu 'cheann, badan do shòbhlairichean fann-bhuidhe nam bruach 'na bhroilleach, —a' chuthag ghlas, le a gug-ùg, 'na dhéigh. So teachdair an t-Samhraidh, “Latha buidhe Bealltainn!” Nach tlàth, cùbhraidh, taitneach an t-àile!—nach àillidh 'nan neart, nach bog blàth na frasan ciùin! “Dùisg, O m'anam! thoir cliù do Dhia!” Cò 's urrainn àilleachd an òg Shamhraidh thoirt fa'near, gun a chridhe thogail suas d'a ionnsuidh-san a tha 'toirt so uile mu'n cuairt?

O 'Shamhraidh gheugaich, ghrianaich, chéutaich,
Dhuillich, fhéuraich, chiùin-ghil!

Bho t'anail féin thig neart a's speurad

Do gaeh créutair diùdi

Bha'n sàs an slabhraidh reòt' a' gheamhraidh,

Ann an àm no dùdlachd,

'S tha nis a' danns' feadh ghlae a's ghleann

Mu d' theachd a nall as ùr oirn.

Bu taitneach da rìribh r'a éisdeachd an fhàilt a chuir an Samhraidh air a' chuideachd! Cha do labhradh riabh a mach á craunnaig scarmoin bu taitneiche 's bu bu drùightiche; agus dh'éisd a' chuideachd uile le mòr thoirt fa'near. Faicibh anns an t-Samhraidh maitheas Dhé, tha 'toirt do'n t-saoghal gaeh sochair agus beannachd 'na àm 's 'na thràth féin. Cia àillidh nis an domhan!—an latha 'na fhad 's 'na bhlàs, gach eun a' seinn aig beinn 's aig baile, agus obair na cruthachd fo shòlas. Faicibh an t-atharrachadh tha 'tighin air aghaidh an t-saoghail! Thilg mullach nam beannta mòra dhiùbh currachd sneachd-ghéal a' gheamhraidh; tha Nàdur air dùsgadh o 'suain; tha'm fonn 's an fearann a' toirt dearbhaidh air feartan na gréine, agus air cumhachd ciùin an drùchd. 'Se Dia rinn so nìle.

Bheir e air féur bhi fàs do spréidh,

'S an luibh bhi fàs gun sgìos

Do dhaoineibh, chum gu'n tugadh iad

O'n talamh biadh a mìos.

Bha a' chuideachd nìle toilichte le òraid no searmon an t-Samhraidh. Bha da rìribh trì làithean an cois na Bealltainn nach robh taitneach do chuid a bha làthair. B'iad sin, latha a' mhàil, latha na h-imrich, agus latha nach robh riamh air deireadh—'se sin, latha na dàlach, a thig gu doras, 's nach fàilnich. Ach bha an ràithe àghmhor so anabharaeh taitneach, a dh'aindeoin so uile. 'S math a thuit an bàrd Abrach, Eòbhan milis, Smeòrach Chloinn-Lachunn—

Nan innsinn sìos gach nì bu mhiann leam

Ann am briathra seòlta,

Cha ehuirinn erioch le dealbh am bliadh'n'

Air ceathramh-trian de'n b'èòl domh,

Mu ghlòir nan spéur, 's an saogh'l gu léir,

A lìon le h-éibhneas mòr mì,

'Nuair rinn mì éiridh maduinn Chéitein,

'S dealt air féur nan lèintean.

Cha'n eil e 'nar comas cùntas mion a thoirt air an ath chùirt ear mhòr a thainig 'na charbad, le a thrì mìosan's a sheachdainibh féin, le'n cuid làithibh 'nan cois—am “Fogharadh buidhe, reachdmor, tróm.” B'anabharach taitneach an fhàilt a chuir mòran do dhaoine bochd air, mar chunnaas e 'tighin, 's a sgnab reachdmhor thróm thar a ghualainn—ùbhlán, a's péuran, a's bagaidean chnothan, agus dearcán do gach seòrsa—sùgh-craobh a's smenran, na h-àirneagan gorm's an caorann dearg aige 'gan sgapadh 'nam measg. Có iad na fleasgaich shuilibhearra tha 'na chuideachd, a' siabadh an fhallais o'n gruaidhean dearga, an aodainn air an dothadh le losgadh-greine agus breaca-sianain? Thà làithean an inchair. Faic mar tha spréidh agus daoine 'g iarraidh fasgaidh napa o'n teas! Tha pailteas a nis aig gach aon; tha sgraing chrosda an acruis, agus gorta chruaidh an t-samhraidh, a' teicheadh. Nach fonnmhór an t-òran buana, an lùinneag thaitneach! Faic na buanaichean a' strìgh le farpuis chridheil!—na h-òganaich a' ceangal nan sgnab! O's ciatach làithean òg an fhogharaidh!—am fear-saidhe 'ga sgaoil-eadh—an seann duine 'nur fiacalan ùr's na ràchdain—na rolagan 'gan tionndadh air an dail mhóir. Faic! tha fras a' crìnnneachadh. Fire, faire! 'sann an so tha'n odhail! Faic na h-eich a nis 'nan deann-ruith le slaoide agus currain, a chruinneachadh an fheadh. Nach h-iad na balachain bheaga tha sùrdail! Tha na mulain ag éiridh gu tomalta. Faic seann Lachann Bàn a' sniomh nan sìoman. Tha na caileagan beaga deanamh phadireanan do na blàithean, 's iad a' dannsa 's ri falach-fead am measg nam mulan. Ach có a' chuideachd tha tighin san annoch co toilichte? Carson tha glaoth nam buanaichean co àrd? Ciod is ciall do'n aighear's do'n t-sùg-radh? Tha 'bhùain seachad; tha a' mhaighdeann-bhuana 'ga giùlan dachaidh le gairdeachas; tha'n sac mu dheireadh a' ruigh-eachd na h-ìolann; tha na saibhlean loma-làn, agus thogadh ìolach-ghairdeachas. Cia sòlasach an tuathanach còir! Chuir e le dénrabb, ach a nis tha e 'buain le sòlas. Tha gairdeachas air 'anam gu bheil pailteas aige air a thasgaidh snas airson a' gheamhraidh.

Am fiosrach leatsa, O m'auam! gairdeachas air bith do'n t-seòrsa cheudna? Tha àm an fhogharaidh-mhóir a' tarruing dlùth. 'Bheil thusa ag abuchadh air a shon? Tha'n ùine gèarr, mì-chinnteach; a nis an t-àm taitneach, a nis latha nan gràs. Tha am fogharadh seachad; tha'n samhradh crìochnaichte; ach cha'n eil sinn air ar tèarnadh.

“Eirich a lunnadaire gu grad,
'S thoir ort an seangan beag gun stad;
Oir ged nach d'fhuair e riamh fear-ùil,
No neach g'a ghreasadh air a chùl,
Fa chomhair geamhraidh ni e deas,
A' crìnnneachadh gun tàmh a leas.
San t-samhradh, trusaidh e a lòn;
San fhoghar, iomlan tha a stòr.”

Cha luaithe 'bhios am fogharadh seachad, na thig atharrachadh

mór air aoidhealachd an t-saoghail. Tha gruaim agus mulad a' teachd air aogus an domhain; tha'n latha 'fàs goirid, "mar chloich a' ruith le gleann, feasgar fann fogharaidh;" tha'n oidhch' air dol am fad; tha'n snothach a' pillendh air ais do bhun nan craobh; tha meamh-bheathaichean na talnhaime a' teicheadh d'am frògan dorch. Amhaire, agus thoir fa'near an Geamhradh fuar, doimionach, reòta. Sud e a' tighinn 'na charbad cruaidh iarunn! Nach gruamach am bodach? a chiabhan glasa n'a ghnaillibh, agus boinne reothaidh o gach aon dinbh. Faic mar tha duilleagan nan craobh a' seacadh as!—mar tha na lusas maoth a' falach an cinn! Tha bròn a' teachd air aghaidh an t-saoghail; tha long mhór nan trì chramm a' ruith gu cala; tha na buachaillean a' trusadh dhachaidh na spréidhe; tha gach eun a' pàsgadh a ribheid; 's gach creutair a' dlùthachadh ri blàs.

Na h-còin bhuchullach, bhreac-iteach, ghriinn,
 'Sheimneadh basganta tréun am bàr dhos,
 Gu'n teid a' ghlas-ghuib air am béul,
 Gun bhogha, gun teud, 's iad 'nan tosd.
 Sgairidh buirdeasaich sgiathach nan speur
 D'an eileire greadhnach sa' phreas,
 Cadal-clùmba gu'n dean anns gach còs,
 Gabail fasgaidh am frògabh nan creag,
 'S iad ag ionndrain nan gathana blàth
 Bhiodh a' dealradh o sgàile do theas.

'S iomadh càineadh a rinneadh air a' Gheamhradh le bàird chrosda, ann an cuidealas agus ann an aineolas an cridheachan. Cha'n eil droch fhacall sa' chànan nach do chleachd iad g'a smàdadh;—mar an ràithe sneachdach, colgarra—am mìos cnatanach, casadach, enrraichdeach—agus mar sin sìos. Ach cò nach d'fhiosraich *sòlais* a' gheamhraidh?—seadh, *sòlais* a' gheamhraidh! Tha a shòlasan féin fuaighte ris, a cheart cho math 's a tha iad ris an Earrach agus an t-Samhradh. Dhàsan a tha 'faicinn Dhé anns gach nì, tha àilleachd anns an t-sneachda 's anns an reothadh, anns cheò agus anns an stoirm. 'S truagh leinn esan is urrainn an saoghal fhaicinn air a chòmhduchadh 'na dheise ghil, gun smuaintean cràbhach a lionadh a chridhe. O! tha gliocas, tha maitheas, tha caoimhneas, tha gràdh Dhé, r'a fhaicinn anns gach nì.

NA H-EILEANAN FALCLAND.

Is iongatach an nì r'a thoirt fa'near mar a tha sluagh Bhreatunn air fàs co lìonmhor 's gu bheil iad, mar gum b'ann, ag ithe a chéile—na mìltean do mhìltean diubh a' dol bàs,—agus na tha dh'fhear-ann tarbhach a' dol fàs air feadh lìonmhorachd nan eileanan agus na dùthchannan sin a bhuineas do Bhreatunn, gun duine beò chum 'àiteachadh. Is cianail an nì so.

Am measg nan eileanan sin a bhuineas do Bhreatunn, agus gun duine cha mhór 'gan tuineachadh, tha Eileanan Falcland. Tha mu thimchioll còig fichead do na h-eileanan a tha fo'n ainm so 'nan

luidhe dlù d'a chéile, ann an euan mór na h-àirde Deas, mu cheithir chend agus ceithir fichead mìle an taobh so do dh-America na h-àirde Deas, agus mar astar trì chend mìle o mhaol mhór deiseal America—'se sin, *Cape Horn*. Tha'n t-aon a's mò do na h-eileanan so mu thuaiream sèa fichead mìle air fad, agus leth-ched mìl' air lènd, air a chuartaich le bàghan, agus calachan, agus ionadabh acarsaid co math, fhasgach, thèarninte, 's a tha san t-saoghal uile. Cha'n eil air an àm duine beò a chòmhnuidh air an eilean so, an t-eilean a's mò dhinbh, a tha uiread ri Muile, Ile, 's an t-Eilean Sgiathanach le chéile, agus gu mór na's tarbhaiche. Cha'n eil crodh, na caoraich, no eich, san eilean mnór so, ach am fear a' grodadh air an làr o bhliadhna gu bliadhna! Tha an dara h-eilean a's mò ceithir fichead mìle air fad, agus leth-chend air lènd. Tha caol eadar cóig 's a sèa mhìltean air lènd eadar an dà eilean so—caol ro'm faodadh cabhlach Shasunn seòladh co glan, réidh, thèarninte, 's a b'urrainn duine iarraidh, agus acarsaidean fasgach air gach taobh dhe. Tha seòrsa do bhaile beag air an eilean so, ris an can iad Port Leòdhais. Tha ochd-pearsa-deng a chòmhnuidh air an eilean so, a mha'nitir America mu Dheas; ach 's le Breatunn iad, agus tha còir Bhreatunn air a h-aideachadh a nis le gach riaghachd. Tha long-chogaidh a nis do ghnàth ann, chun còir Bhreatunn air an eilean so a dhion. Tha eileanan beag eile mu'n cuairt do'n dà eilean mhór so, mu mheudachd Chola, 's Chana, 's Eilean-nam-Muc, agus gu duine 'gan taineachadh. Tha na h-eileanan so anabharrach nìle coslach ri h-Innnse-Gall na h-Alba—beannach, àrd, le glinn fhasgach, fheurach, thiorail. Tha ionaltradh 'ns fearach math gu mullach nam beann, co freagarrach airson chaorach 's gach seòrsa féudalach 's a b'urrainear neach iarraidh. Tha mòran do dh-fhearann réidh còmhnaidh a dh'fhaodta a threabhadh ceithir thimchioll nan eileanan so, do dh-fhearann domhain, tarbhach; agus nìread do dh-fheamainn 's do bharr-dearg air na cladaichibh 's a tha cùl Thirithe no cùl Uist. Cha'n eil eoilte sam bith anna, ach gu leòir do'n mhòintich a's fèarr, as am faod iad pailteas connaidh nìdheamachadh. Cha'n eil craobh r'a leagail, no fearann r'a ghlanadh no 'réiteachadh, mar ann an dùchabh eile; ach an talamh réidh deas airson a' chroinn no a' cluibe. Tha uisge glan fallain, cho math 's a tha air aghaidh an t-saoghail, anns gach cearn do na h-eileana so; uillt agus aiblinichean, fuarain agus tobraichean, co pailt 's a tha iad againn ann an aona chearn do'n Ghàidhealtachd. Tha na creagan a's fèarr ann, agus na clachan airson tighean a thogail, agus gàraidhnean-crìch a dheanadh.

Cha'n eil na h-Eileanan Falcland tuille 's fuar na tuille 's teth; tha iad co fallain ri aona chearn do'n t-saoghal. Am meadhon an t-samhraidh tha iad fionnar, le bhi air an cuartaich leis a' chuan. Tha sneachda sa' gheamhradh air mullach nam beann, ach cha luidh e ceithir-naire-fichead gu h-ìosal air an t-srath. Tha e 'na gheamhradh acasan 'nuair tha'n samhradh againne. Air Eilean na h-àirde 'n Ear (an dara h-aon a's mò dhiubh), tha mòran do spréidh, do

chroddh-dubh, agus gach aon diubh co fiadhaich ri eilid nam beann. Tha iad ag ràdh gu bheil cóig mìle dhiubh a' ruith fiadhaich air feadh na dùthcha. Cha'n eil iad mór, ach tha iad anabharrach reamhar, an cnalaidh mhaith fad na bliadhna, agus blasda r'a ithe. Tha cunntas mór air a' bhainne tha iad so a' toirt 'nuair a ghlacar òg iad, 's a tha iad air an ceannsachadh agus fàs soirbh, an bainne mar nachdar a' toirt mòran ime. Tha mar an cendna mòran each fhiadhaich air feadh an eilein. Chìte trì no ceithir a chendan diubh anns an aon tréud—eich gun bhi tróm, ach làthor làidir, air deagh chumadh, agus glé fhlurasda 'n toirt gu féum, na ghlacar òg iad. Tha aubharra mhuc ann cnideachd, a' ruith 'nan tréudan lionmhor air feadh an eilean; agus maighichean agus eunlaith do gach seòrsa, gu h-àraid geòidh fhiadhaich, ealchan, agus tunnagan. Tha iasg r'a fhaotainn anns gach loch, agus aig gach creig, do dh-ioma seòrsa, gu h-àraidh an cearbanach, a gheibhear mar a thograr a ghlacadh.

Tha mòran do Ròin air na sgeirean mu thimchion nan eileanan so. Nam biodh feornich no iarrtus air ceilp, dh'fhaodta na mìltean do thunnachan a dheanamh dhi san àite so. Cha'n eil pòr, bàrr no bun, tha 'fàs san rioghachd so, nach fàsadh sna h-eileanabh luachmhor so. Air cuid do na h-eileanan eile, tha mòran chaorach agus ghabhar a' ruith fiadhaich air feadh nam beann.

Cha'n eil teagamh nach bi na h-eileanan so luachmhor naireiginn, agus sin ann an àine ghoirid—tha iad air an suidheachadh co cothromach airson loingeas agus marsantachd, eadar an Roinn-Eorp' agus rioghachdan na h-àirde-deas. Cha'n eil soitheach a rachadh do *Australia*, *New Zealand*, no *America* mu Dheas, nach stadadh aig na h-eileanan sin air an turns a mach agus dachaidh, airson feòil ùr, uisge, 's gach goireas eile bhiodh a dhùth orra.

Tha Sasunnach tuigsach a chuireadh a mach le luchd-riaghlaidh Bhreatann a rannsachadh nan eileanan so o chionn ghoirid, ag ràdh gu'm feuraicheadh an t-eilean mór 300,000 ('se sin, trì cheud mìle) caora. “Tha,” ars' esan, “air a' cheart àm so air aon do na h-eileanaibh, an dara h-aon a's mò, 30,000 ('se sin, deich mìle fichead) do chroddh fiadhaich, agus trì mìle each.

Uair no naireiginn, bidh na h-eileanan so ainmeil. Thug e mòran toil-inntinn duinn a chluinntinn gn'u robh e am beachd luchd-riaghlaidh Bhreatann luchd-àiteachaidh a shuidheachadh anna, agus na h-nìle cothrom a thoirt doibh.

Tha aona bluaidh mhór orra—cha'n eil daoine dubha no daoine ruadha anna gu ole a dheanamh; cha'n eil daoine fiadhaich, no beathaichean anna, gu eagal a chur orrasan a bhios air an suidheachadh anna; cha'n eil créntairean beò anna, ach crodh reamhar, a's caoirich, a's gabhair, a's eich, deas réidh chum an cur gu féum; cha'n eil coille mhór r'a gearradh sìos na r'a réiteachadh, mar ann an *America* mu Thnath, no sneachda na reothadh leth na bliadhna, nì mò teas loisgeach an leth eile. Nach truagh, matà, an nì gu'n biodh na Goill agus na Gàidheil a' basachadh le dìth o bhliadhna gu bliadhna, gun chomas croiteag bleag spìocach fhaotainn eadhon

airson màil, agus na h-eileanan àillidh sin, mar gu'n b'ann, a' glaodhaich air Sasunn, Eirinn, agus Albainn,—“Cuiribh a nall ur daoine bochda d'ar n-ionnsuidh, agus beathaichidh sinn iad. Tha ar mcan' reamhar—ar caoraich 'nam mìltean air feadh nan beann, a' call nan rùsg, 's gun làmh chum an lomaire. Tha ar mairt a' call am baine air na raointibh, 's gèimnaich airson làmhlan chum am bleothan. Tha ar n-eich a' ruith fiadhaich, agus a' sitriche air feadh nan raointibh, 's gun neach g'an éisdeachd ach mactalla nan creag, deas airson an cur gu féum. Tha blàran-mòine againn a chumadh connadh ris na muilleanan, agus grias agus teas chum an caoineachadh. Tha an t-iasg mar na meabh-chuileagan air aghaidh gach sgeire, 's a' snàmh anns gach muir agus loch. Tha ròin mhòra phlìntach 'nan trendan lìomhor 'nan suain air gach tràigh, agus gun duine ann chum an dùsgadh.”

Tha pailteas fearainn air feadh an t-saoghail. Cha ruigeadh aon duine leas dol bàs le dith, nam biodh daoine tha ann an ionadabh àrd, agus air ceann guothuichean nan rìoghachdan, co suaice, fhialaidh, charthannach, 's bu chòir dhoibh. Cha do chuir Freasdal Dhé duine riabh a dh'ionnsuidh an t-saoghail gun gu leòir a sholar air a shon.

'S oil leam nach robh fichead mìle do na Gàidheil hìochd anns na h-Eileana Falcland, le'm ministeirean Gàidhealach, am maighstirean-sgoile, an lighichean, 's an eaglaisean, ged a b'éiginn do luchd nan caorach-mòra dol do Shasunn air tòir bhùachaillean.

C.

GUTH BHO MHACTALLA.

TRÌ LÀITHEAN ANN AM BAILE-MÓR *BHRUSSELS*.

Air samhradh na bliadhna 1815, thachair dhomh bhi ann am baile-mór *Bhrussels*. Bha'm baile cho làn 's a chumadh e. 'Sann a sin bha'n othail 's an greadhnachas—saighdearan agus oifigich gach rìoghachd, 's an éideadh a' toirt barrachd air a chéile—na h-eich bu bhreic' le marcaichean colgarra clogadach, 's là-féill aca anns a' Phàirc—gach baintighearn a mach air na stràidibh 'nan eulaidh-bhainuse, a' deàrsadh le sradan doimein;—san oidhche, cluich a's dannsa, òl a's aighear, 's sgapadh airgid, gun ghainne gun sòradh.

Air an treas là de'n mhìos mheadhonach, chaidh mi do'n Phàirc, far an robh deich mìle saighdear air *parade*, Diuc *Bhrunswick* agus *Wellington* air an ceann. Sealladh bu hìreighe cha'n fhaca mi riann; agus aire gach neach air na Gàel gu sònruichte, le'n eileadh euaich', le'm boireid iteach, 's le'n sporan iallach. Bha'n ceum cho còmhnaidh, an deise cho sgiobalta ghlan, 's an deanamh cho taiceil leòghanta, 's gu'n saoiladh neach nach robh nàmhaid air an t-saoghal a sheasadh iad.

Air a' chòig-la-deug, rinneadh *ball-dannsa* mòr agus greadhnach. Bha 'chuid bu mhò de na h-oifigich, cho maith ri mòrachd agus maise na tìre, an sin a' crathadh an cas, 's a deanamh gaoil le'n sùilean thall

's a bhos. Thachair dhomh féin a bhi 'n sheasamh làmh ri Diuc *Bhrunswick* 'nuair, an teis-meadhnn na meadhail, a thainig fios a luige gu'n robh an t-arm Frangach a' tighin. A thiota chualas mothar a' chanan, mar thairnean fad as. "'S mìthich dhomhs' a bhi falbh," ars' an Diuc. Dh'fhalbh thusa, a laoich, 's thuit thu air an sgriob sin an teas a' chatha!

Chaidh crìoch air an dannsa. An àite na fìdhle, chluinnte nis drumachan a' bualadh—trompaidean a' séideadh—eich a' tionndadh 'nan sràide le'n crùithean—gaigich 's an leannain a gabhail cead d'a chéile, agus fir d'am innathan pòsda 's do'n cloinn.

Dhuisg an toirm 's a' ghleadhraich daoine còir a' bhaile as an ciad chadal. Ruith iad a chum na sràide leth-ruiste, gun fhios ciod a theireadh na 'dheanadh iad. Fear a theireadh gu'n robh am baile ra theine, 's fear a theireadh gu'n deach *Wellington* a mhort; ach 'nuair thuig iad gu robh *Bonaparte* mar fhichead mìle do'n bhaile, b'e sgeul bu chruaidhe; 's bu chruaidh e!

Mu thrì uairean sa' mhaduinn, dh'fhalbh na gunnacha mòra, 's iad a cur crith air a' bhaile 'nan siubhal. Lean na Gearmailtich iad ann an òrdugh mèarsaidh, a thoirt coinneamh do'n nàmhaid. Mu cheithir uairean, bha'm feachd a bha fo cheannardachd *Wellington* 'nan éideadh-catha, ach na lethid de chabhaig 's gu'n robh cuid de na h-oifigich nach d'fhuaire uine an stocainean sìoda 's am brògan-danns' a chur dhiubh. Mu chùig uairean, chualas am facall "Mèarsaibh!" agus a thiota ghluais na seòid, fo'n ceòl 's fo'm brataichean, toun air thonn, mar achadh san fhoghar a' luasgadh fo thròm dhéis.

Air mo shon féin dheth, cha robh fios a'm ciod a dheanainn—cha robh mi riann riomhe cho dlùth do bhlàr. Bha sinn cìnnteach, an dara cuid gu feumadh an t-arm Breatunnach ratréut a ghabhail, arneo tuiteam gach mac màthar dhiubh. Cha robh teagamh againn 'nam misnich 's 'nan treubhantas; ach bha *Bonaparte* air cheann nam Frangach, agus *ceathrar* dhaoine m'an aon aige, gun bhi tighinn air reisimeidean each—ni nach robh aig na Breatunnaich, oir bha'n eich a mach air fiarach, agus cha robh e 'nan comas an tional an graide.

Choinnich an dà arm aig *Quatre Bras*. Sheas gach taobh a làrach féin fad an là ghailbhich sin; ach 'nuair thuit an oidheche, chunnaic an taobh againne gum b'fhèarr teicheadh math na droch fhuireach. Bu doirbh r'a innse staid baile *Bhrussels* ré an latha fhuileachdaich so. Cha robh smuain air biadh no deoch—a chuile fear aig an robh stòras 'ga fhalach, 's a chuile fear aig an robh *telescope* a' dìreadh a' bhalla, fiach am faicadh e co leis a bha 'dol.

Mu dheireadh, mu fheasgar, chunnacas buidheann Fhrangach a' deanamh air a' bhaile. Ruith an naigheachd bho chearn gu cearn. Ghlac uamhann Sasunnaich a' bhaile. Cha'n fhaichte ach an ribain trì-dathach (suaicheantas na Frainge), 's cha chluinnte ach "Buaidh leis an Impire!" Cha b'fhada gus na chaochail iad port; oir a' bhuidheann Fhrangach a chunnacas a' tighin, 'sann bha iad a' tighin 'nam prìosanaich. Cha chluinnte nis ach "Buaidh le *Wellington*!"

Mu ochd uairean san fheasgar, chaidh mi féin suas gu geata an Amair, far an robh na saighdearan a chaidh a leònadh a' tighin ann

an cairtean 's an slaodan; agus, ocl'òin! b'e sin an sealladh! Na Gàeil a chunnaic mi air *parade* ach beagan laithean roimhe, 's a bha cho ghlan chuimhir, a' nis còmhdaichte le fuil 's le poll—am beòil dubh le fùdar a' *chartridge*, d'an robh iad a' toirt a' chinn le'm fiacalan roimh a chur sa' ghunna. Bu mhuladach an sealladh iad, da rìreamh!

'Nuair a stad a' chiad chairt, ruith mi féin gu oifigeach Gàelach a bh'air a leònadh anns a' ghlùn, agus dh'fharraid mi dheth an robh na Frangaich a' tighin. "Cha'n urrainn mi 'ràdh am bheil no nach 'eil," ars' esan; "tha iad a' cogadh mar na h-uiread de dhiabhail. A Dhotair, gabh mu m' ghlùn, 's leig air falbh a ris mi." Thainig a nis baintighearn Shasunnach, a' glaudhaich 's a' bas-bhualadh, 's a' farraid de'n chuile fear, "Am bheil mo dhuine-sa tèaruinte?" "An ainm an Fhreasdail," arsa fear de na saighdearan, "cia mar is urrainn mise innse? Cha'n eil fhios a'm ciod is cor dhoibhsan a bha cogadh ri m' ghualainn. Cha'n fhaiceamaid trì troidhean mu'n cuairt duinn le smuid an fhùdair." Thòisich a nis meangnadh chas a's làmh; ach bha na leighichean tuilleadh is gann. Cha robh uair ré oidhche h-Aoine nach robh cairtean an déigh chairtean a' tighin le saighdearan leònta; agus cha bi maduinn Di-sathuirne bu shiansaire. Bha'n cùntas a bha iad a' toirt air a' bhlàr eacailidh—na mìltean a bha 'nan sìneadh air gach taobh, 's an cùl ri talamh! Chaidh innse mu bhial na h-oidhche, an déigh do'n chuid bu mhò am baile threigsinn, 's an tighean 's am fùirneis a reic airson ni air bith a gheibheadh iad orra, gun do ghabh *Wellington* an ratréut, 's gun do shuidhich e 'champ ann an *Waterloo*, gu coinneamh a thoirt do'n nàmhaid an la'rna-mhaireach.

Thainig a nis maduinn Di-domhnaich, 's ma thainig, sin a' mhaduinn nach teid gu bràth as mo chuimhne-sa! Bha 'ghaoth a' spìonadh nan craobh as am freumhaich, an t-uisge 'cur sad as na creagan, agus dealan a'a tairneanach a' sracadh nan uial. Chluinnemaid a nis, eadar gach tairnean, gnè eile de thairnein—tairneanach a' bhomb 's a' chanain, mar gum biodh nèamh agus talamh a' cogadh;—bha blàr *Waterloo* cheana air tòiseachadh! Bha *Brussels* fad an latha air chrith, 's an sluagh fo ghairisinn, gus ma dheireadh, mu shièa uairean san fheasgar, an tainig naigheadh gu'n robh na Frangaich a' strìochdadh, agus gu robh na Pruisianaich a' tighin gu còmhnaidh nam Breatunnach. Thug mi fhìn taing do Dia le m' uile chridhe. Mu ochd uairean, cha robh tuillidh teagamh sa' chùis; oir thainig buidheann de réisimeid-each a stigh do'n bhaile, a dh'innis gu'n d'fhuair *Wellington* bua'-làraich, agus gu'n robh na Frangaich a teicheadh air gach taobh, agus na Pruisianaich a' leanailt air an tòir, agus 'gan gearradh sìos mar fhasbhuan! 'San a' sin a bha'n othail! Chaidh na cluig a bhéumadh; chaidh an ribain trì-dathach as an t-sealladh; thainig na Sasunnaich as an àiteacha-falaich; réub an t-adhar le "*Wellington* gu bràth!" B'i'n aon chùis-mhulaid a bh'ann, na bha de dhaoine leònta tighinn 's a' tighinn. Cha chumadh na tighean an dara-leth dhiubh; agus mu dheireadh, bha gach eaglais, 's gach sabhal, 's gach bàthaich, làn!

Air maduinn Di-luain, an t-ochda-là-deug, chaidh mi 'mach gu làrach a' chatha. Cha b'fhada choisich mi gus na thachair Frangach orm g'a aoirneagan 'na fhuil, 's e 'tilgeadh na h-analach. Ghabh mi

mór thnäs dhe. Thog mi bhàrr an rathaid e, gu àite glan. Cha deach mi fad air m'aghaidh 'nuair thachair orm, cha b'e h-aon, ach ciadan—cha bu chiadan, ach mìltean, 'nan ciosaichean marbha—cuid gun chasan, cuid gun lamhan, cuid gun cheann, 's cuid 'nan dà-leth. Cha robh smaoin a nis air a' chiad duine; agus mar bu mhò a chunnaic mi, 'sann bu lugha a dh'fhairich mi. 'S mór a nì'n cleachdadh.

Rainig mi nis an arach, 's mo chaisbheart làn fola 's puill. Aig na mairbh cha robh fénn air cuideachadh; ach ciod e dbeth sin, bha na mìltean 'nan sìneadh a' measg nam marbh, gun chomas éiridh le call fala, agus a' glaothaich airson Dia arson dibhe, gach cinneach 'nan cànan fèin;—fear a' sud, 's an t-sròn dbeth; fear an so, 's an smigead dbeth; 's fear eile, 's a shùil air a ghruaidh!

Thòisich a' nis an obair as mó chuir de uamhann orm a chunnaic mi riamh—'se sin, amharc nam marbh. Chladhaicheadh sluic, no pollagan móra, mu shèa troidhean air doimhnead agus air leud; agus annta so chaidh mu dhà-fhichead corp gaisgich, an déigh an rùsgadh gu'n craicionn, a thilgeadh muin air mhuin. Chaidh an sin an còmh-dach le talamh; ach cho caoin-shuarach, gu faice tu cas an sud, 's làmh an so, a' starradh suas os-ceann na talmhain. Thachair dhomh fhìn a bhì dol seachad air fear do na sluic so 'nuair bha iad dìreach a' rùsgadh nan corp, gus an tilgeadh ann; agus mu thuairm dùsan no dhà de lùdhaich, le'n ùird 's le'n gilbean, a' toirt nam fiacal asda. B'e fuaim nan òrd beaga so, air a mbeasgadh le urchraichean dh'agaichean an dràst 's a rìs, ceòl co duaichnidh leam 's a chuala mo chluasan riamh. Dh'fharraid mi nis ciod bu chiall do na h-urchraichean ud? Fhreagair oifigeach mi, gu'n robh iad a' marbhadh nan each leònta, g'an cur á péin; oir bha iad 'nan cendan a' léunnaich 's a breabadh, 's a saltairt fo'n casan na'n daoine leònta 's marbh, mar gum biodh an euthach orra. Chunnaic mi nis a' ruith, 's e mar gu'm biodh e 'dean-amh orm fèin, each breagha glas de'n Reisimad Ghlas Albannaich. Bha e làn do chréuchdan, agus bloidh sleagha an sàs 'na thaobh. Bu chianail éigh na muinntir leònta 'nuair chunnaic iad e 'tighin, 's gun chomas aca an rathad fhàgail. Chuir saighdear a bha dlù dhomh a ghonna r'a shùil, 's thuit an t-ainmhidh foghainteach!

Bha mi nis a' fàs sgith de'n t-sealladh; oir cho fad 's a chitheadh an t-sùil mu'n cuairt, cha robh r'a fhaicinn ach ciosaichean marbha; 's cha b'urrainn domh gluasad gun saltairt orra. 'Nuair bha mi dlù air iomall na h-àraich, a' pilleadh dbachaidh, 's mo shùilean 'san làr, a' beachd-smaoineachadh air duaichneachd cogaidh—ciamar a nì e, mar gum b'eadh, ifrinn de'n t-saoghalsa—thug mi fa'near òganach breagha, ann an éideadh Gàelach, a réir choltais a' tilgeadh an deò. Chunnaic mi ni-eiginn 'na ghnùis a thug orm stad. Arleam gu faca mi e roimhe; ach c'uin no c'àite, cha b'urrainn mi chuimhneachadh. Bha litir 'na làmh, mar gum biodh e fiachain r'a leughadh. Ghlac mi fèin i, agus leugh mi—'s i làmh baintighearna chunnaic mi a bh'ann—"A Dhòmhnuill, mo rùn 's mo ghaoil!" Cha d'fhuirich mi ri tuilleadh a leughadh. 'Nuair dh'fhàg mi 'm haile sa' mhaduinn, llon mi'n corn de bhrannid. Bha i fathast lom làn, ach aon ghlaime a ghabh mi fèin d'i 'nuair bha mi'n innis tuiteam le uamhann. Thog

mi'n saighdear; chuir mi e 'na shuidhe, 's closach mharbh a' chumail taic ris. Bha toll peileir 'na shliasaid, 's an fhuil a' craobhadh 's a' reòthadh uaithe. Tharruing mi'n adhare, 's chuir mi mu thnairm leth-ghloine 'na bheul. An ceann mionaid no dhà, dh'fhosgail e 'shùilean, agus chite rugha 'tighin 'na ghruaidhean. Dh'fhàg mi'n corn agus brioscaid r'a thaobh, agus ruith mi feuch am faighinn cuid-eachd gus a ghiulan air falbh, mu'n rachadh 'amhlac beò. Thainig e gu m' chuimhne gu faca mi, beagan roimhe so, smùid ag éiridh á slochd dlù do'n àite an robh mi nis, agus gu'n d'fhairich mi boladh cùbhradh air an àileadh. Chunnaic mi'n smùid fathast ag éiridh gu fann. Chaidh mi chum an t-sluic, agus có bhà'n so ach deichnear de shaighdeara Gàelach a' bruiche mairt-fheoil ann an clogad cruadh-ach Frangach. Dh'innis mi fhìn mo ghnothuch. A thiota thug iad dhomh culag de'n fheòil. Rnith fear dhiubh, 's ghlac e each air sliréin; oir bha na ceudan diubh a' ruith an sud 's an so le'n diallaidean, gun inharcaich. Chuir sinn an saighdear cuirte an glaic na diallaid; chuidich mi féin e do *Bhrussels*. 'Nuair a chaidh a nigh-eadh 's a ghlanadh, co 'bh'againn ach sean cliompanach dhomh féin, agus leannan mo pheathar! Ann an ceann mìos, bha e cho slàn 's a bha e riabh, ach gu'n robh céum ann. Phos e féin agus Catriona; agus tha'n diugh mór sheisear chloinne aca, le sonas agus le sòlas!

Chì sibh bho na thuirt mi, a Chuaireir ùiseil, nach do leig mi orm gu'n robh mise mi féin sa' bhàr; ach mar tug sibh fathast do na Gàeil e, bheir mi dhuibh mion-chunntas air, oir c'àite nach 'eil Mactalla? Bu mhór an dolaidh nach biodh fios aig ar luchd-dùthcha mar chog na Gàeil air an là mhór so. 'Si mo bharail féin, agus barail iomada neach a thuilleadh orm, mar bith iad, gun do chaill sinn am blàr, 's gu'n robh an diubh slabhraidh iarainn na Frainge mu anhaich na rìoghachda. "S mise bha thall 's a chunnaic e!"

Tha mi, le mór urram, aig ar smèideadh,

MACTALLA.

Eilean Chola, 1841.

SAOBH-CHRÀBHADH NAN GÀIDHEAL ANNS NA LÌNNTIBH A CHAIDH SEACHAD.

'S taitneach r'a thoirt fa'near mar tha seana dhòigheannan amaideach saobh-chràbhach, a bha cumanta 'm measg ar luchd-dùthcha anns na làithibh a dh'fhalbh, a' dol a nis air dicheumhn. Lìonadh e leabhar mór cunntas a thoirt air na cleachdaidhean sin gu léir. Có nis tha 'creidsinn ann an taibhsibh, anns na sìthichibh, na daoine-beaga?—gu bheil gruagaichean anns na seana chaisteil, no glaistig air na bruachaibh? Có aig a' bheil suim do sheun, do ghlisreagan, do gheasan, do Dhruidheachd, do bhuidseachd, do chumhachd-tàlaidh, no mealladh-sùgraidh?

Tha na nithe sin uile air dol an dicheumhn, agus is math gu bheil; oir ma tha cuimhne orra, 's ann mar nithe iongatach a chaidh seachad, agus a tha air an cumail air chuimhne mar shoilleireachadh air chleachdainean na h-aimsir a dh'fhalbh.

'S iomadh barail neònach a bha 'm measg nan Gàidheal mu chumhachd na gréine 's na gealaiche. 'S ann mar urram do'n ghréin a chaidh na Gàidheil *deiseal* air gach comhdhail chudthromaich. Rachadh iad *deiseal* leis a' ghiùlan mu'n uaigh; *deiseal* trì uairean 'nuair rachadh iad a dhol do'n tobar choisrichte. 'Nuair thigeadh muinntir-na-bainse dhachaidh, rachadh bean-na-bainse 's a' chuideachd *deiseal* mu'n tigh. 'Nuair rachadh an t-sreith mu'n cuairt aig banais, no aig tòrradh, 's ann *deiseal* a b'éiginn so a dheanamh. 'S ann *deiseal* a rachadh am bàta mach o thìr. Cha deanadh duine no bean sreothart no casad tróm, nach gairmeadh a' chuideachd *deiseal*! Air oidhche-choinnle, b'àbhais doibh dol *deiseal* mu thimchioll an tighe leis a' cholluinn. B'àbhais do'n bhean-ghlùine solus a chur trì uairean *deiseal* mu'n naoidhean co luath 's a rugadh e. Ach tha so uile a' dol á cleachdadh a nis; roinn sholus glan an t-soisgeil, tha na cleachdainean amaideach a' teicheadh. Bha am meas ceudna aca air a' ghealaich. Cò, am measg nan Gàidheal, a ghabhadh nì eudthromach air bith os làimh anns an earra-dhuibh?—cò 'phòsadh, a rachadh air imrich, no air turus fada, an làithean deireannach na gealaich? 'Nuair tha *rath*, no *roth*, na gealaiche làn, tha sin 'na àin fortanach, sealbhach. 'S ann o so tha'm facall *rathail* a' tighin; agus deirear, tha *rath* air an fhear so, no air an fhear ud eile; agus deirear gu bheil *mì-rath* air—'se sin, cha d'éirich a' ghealach làn air.

Bha e 'na chleachdadh am measg nan Gàidheal, 's na lìontibh a chaidh seachad, beachd sònruichte 'ghabhail air na neòil, agus air aird na gaoithe, air ceud oidhche na bliadhn'-ùir. Air an oidhche so, ma tha a' ghaoth o'n aird-an-iar, tha sin anabharrach sealbhach, *rathail*; agus deir iad-ris, uime sin, "*Dàir-na-coille*"—'se sin, an oidhche anns am bheil beatha ùr air a chur anns na craobhan, no anns a' choille; agus tha daoine fiosrach ag ràdh, gur h-ann uime sin a thugadh oidhche-choinnle, no *choille*, mar ainm air an oidhche so.

Bha meas mòr aca air a' ghaoith 'u iar, mar tha na seann fhacaill ag innseadh dhuinn.

Gaoth á deas, teas a's toradh;
Gaoth o'n iar, iasg a's bainne;
Caoth á tuath, fuachd a's gailliunn;
Gaoth o'n ear, meas air crannaibh.

Bha mothuchadh sònruichte aig na seana Ghàidheil air coslas ceud thrì làithean a' gheamhraidh. Bu mhath leo ceud thrì làithean a' gheamhraidh a bhì dorcha, doillear. 'Se so is ciall do na seann fhacaill—

Dorcha, dorionta, dubh,
'Cheud trì làithean do'n gheamhradh;
Ge b'è bheir géill do'n spréidh,
Cha tgaibinn féin gu samhradh.

'S iomada sgeul gòrach a th'againn air taibhsibh, agus seanachas eadar daoine beò agus spiorada na feadhach a dh'fhalbh. Chaochail boirionnach ceanalta tlachdmhor ann an àit àraid, agus bha a cèile pòda fo bhròn mòr. Dh'éirich e air mheadhon-oidhche, 's chaidh e do'n chladh, agus shuidh e air uaigh a mhnatha. Labhair e rithe mar

gu'm biodh i 'ga éisdeachd; ghuidh e oirre aon fhacall a labhairt ris, agus gu'm biodh e toilichte. 'Thainig, ar leis, fannan soirbheis seachad air a chluais, agus chual' e, ann an guth ciùin a mhnatha, na briathran a leanas—'se sin, smuaintich e gu'n cual' e iad. Dh'éirich e, agus chaidh e dhachaidh co toilichte 's a b'urrainn duine-bhi. 'S iad na facaill, ma's fìor, a chual' e—

Na biodh ro-ghaol, 's na bitheadh fuath,
Agads' air sluagh Innis-thièud;
Na smuaintich air na chaidh thoirt bhuat,
'S a' chuid nach deachaidh uat gu'n téid.

Am measg nan sgeulachdan amaideach so, tha seann fhear-eachdraidh a' toirt duinn sgeul a' duine còir (agus, mur 'eil sinn mealta, bha e co gealtach 's a bha e còir) a bha 'siubhal tre ghleann dorch, doilleur, uaignidh, san robh seann àite-tiodhlacaidh. 'Nuair bha e 'gabhail seachad air a' chladh, agus a chridhe a' bualadh tróm le h-eagal, choinnich, ma's fìor, taibhs' e, sgàil no faileus aotrom air dhealb, agus chumadh òighe òig! Bha i 'suidhe air stoc seana chraoibhe. Chuir e roimhe gabhail seachad oirre. Mar bha e dlùth do'n àite, agus oilt air an duine, chual' e osna thróm, agus an sin na briathran a leanas;—

Bha mi fada 'n céin an raoir;
B'aotram 's bu luaineach mo chéum;
An dùradan an gath na grè ne
Cha'n eil annam fèin do neart,

Ach 'se an sgeul a's mò thug do dh'fhear-as-chuideachd dhuinn, an nì a thachair do mhinistear Gallda 'thachair a bhi sa' Ghàidhealtachd air turas a choimhead caraid da. Bha e ann an cuideachd fad an fheasgair, far an robh an t-slige-chreachainn a' dol mu'n cuairt na bu luaithe na b'àbhaist do'n duine còir a chleachdadh 'na dhùthaich féin. Bha 'chuideachd a' seanachas mu slithichean no daoine-beaga. Dh'innis a h-uile fear a sgeul féin, ach rinn am ministear Gallda glag gaire; cha chreideadh e aon fhacall do na chual' e. 'Nuair a sgaoil a' chuideachd, dh'fhalbh esan dachaidh do thigh an duin'-uasail far an robh e 'fuireach. Bha aige ri marcachd troimh gleann dorch, agus troimh choille bharraich, agus an robh ioma tolman bòidheach uaine, dùin shith, anns an robh, nam b'fhìor, na daoine-beaga 'gabhail tàimh. Bha seòrsa do sgàth air, agus cha robh fios aige c'arson; ach coma có dhiùbh, chuir e roimhe nach labradh e gu bràth tuille an aghaidh na daoine-beaga. Chuir e spuir an cliadhach an eich. Ghrad leum an t-each air aghart. Am prioba na sùl, chual' e gaoir agus bruidhionn, agus gathan tormanach mi-nàdurra! Bha sgaoth do dhaoine-beaga 'léum roimhe, 's a' dannsa 'na dhéigh. Thug iad bhàrr an eiche e; ghiùlain iad suas ro' na speuran e; ràinig iad taobh na gealaich; leig iad as e; thuit agus thuit e, a cheann fodha an dràid, 's a chasan fodha a rithist, an saoghal a ruith mu'n cuairt. Mu dheireadh thuit e an lub nan giadh, dlùth do thigh an duin'-uasail far an robh e 'fuireach. Dh'éirich e mar a b'fhèarr a b'urrainn da. Bha'n t-each aig dorus an stàbuill; ach bha'n diollaid fo 'bhroinn, an àite bhi air a dhruim. Chrath e dhieth mar a b'fhèarr a b'urrainn da am poll 's an

t-eabar. Chaidh e stigh agus chaidh e a luidhe, 's cha do labhair e diog tuilleadh fhad's bu bheò e mu na daoine-beaga; ach cia dhiùbh is iadsan, no tuainealaich a dhùisg na bha san t-slige-chreachainn, a thug so uile mu'n cuairt, cha'n eil fios againn, agus cha ruigear a leas fheòruich.

Bha aon seòrsa do shaobh-chràbhadh cumanta bho shean sa' Ghàidhealtachd, ris an abradh iad sèun—seòrsa do rann air a cur suas ann an criomanan anairt, agus air nairibh saighead-shlith, air am fuaigheal gu teann san aona bhréid. Bha so air a ghiùlan fo'n léine, dlùth do'n chridhe; agus bha earbsa mhór aig daoine gòrach gu'n robh cumhachd mór aige an dìon o gach olc agus gàbhadh.

Fhuair sinn sèun do'n t-seòrsa so, bha air a chleachdadh ann an Muile bho chionn fhada. Cha'n eil dùil againn gu bheil cailleach, no bodach, no balachan beag, co amaideach a nis san dùthaich sin, 's gu'n tugadh iad creideas air bith d'a leithid. Mar chuimhneachan air na làithibh a thréig, tha sinn a nis 'ga thoirt seachad; agus le so crìochnaichidh sinn na bha againn ri ràdh air an àm mu na nithe faoine so.

S E U N

A FHUARADH O CHIONN DA-FHICHEAD BLIADHNA BHO SHEANN DUINE ANN
AN GLEANNFORSÀ, ANN AN EILEAN MHUILE.

Air a shon, 's air a shealbhadh,
An sèun a chuir Bhrìde mu nighean Dhordheal—
An sèun a chuir Muir mu 'mac
Eadar a binne 's a bràghad,
Eadar a cìoch 's a glùn,
Eadar a sùil 's a falt.
Claidheamh Mhìcheil air a thaobh;
Sgiath Mhìcheil air a shlinnean.
Cha'n eil cadar nèamh a's làr
Na bheir buaidh air Rìgh nan gràs.
Cha sgoilt ruinn thu,
'S cha bhàth muir thu.
Bratach Chrìosd umad;
Sgail Chrìosd tharad.
O mhullach do chinn gu bonn do chois,
Tha sèun an àigh orsa nis.
Falbhaidh tu an ainm an Rìgh,
'S thig thu 'n ainm do Cheanntaird.
'S le Dia, 's na cumhachdan còmhla, thu.
Cuiridh mi an sèun Di-luain
An astar cumhann biorach droighin.
Falbh a mach 's an sèun mu d' chóm,
'S na biodh bonn do cagal ort!
Dìridh tu mullach nan siùchd,
'S cha leagar thu taobh do chùil.
'S tù mac Eala chiùin sa' bhlàr;
Seasaidh tusa 'measg an àir;
Ruithidh tusa troimh chòig ceud,
'S bidh fear t'eucorach an sàs.
Sèun Dhè umad!
Sluagh dol far riut!

SGEUL FHÌOR MU ATH-DHÌOLADH AIRSON MI-NAOMHACHADH NA SÀBAID.

Ged 'thachair na tha sinn a' dol a dh'aithris air an àm do luchd-lenghaidh a' Chnairteir sa' bhliadhna 1577, tha eachdraidh fhirinneach air fhàgail againn m'an tìmhchioll; agus 'se 'chrìoch àiridh a tha 'nar beachd, a nochdadh do òigridh na Gàidhealtachd aon dearbhadh a measg mìltean a thà'n Tighearna a' toirt, ann an àrd-nachdranachd a Fhreasdail, mun 'énd a thaobh coinhead naomha na Sàbaid. Tha e 'na aobhar mnlaid r'a smuainteachadh, an deigh cia iomadh dearbhadh a's comharadh a tha luchd-àiteachaidh na talmhain a' faotainn air feirg a's cornnich Dhé airson mi-naomhachadh a latha, an àite do'n pheacadh so 'bhi lughachadh, gur ann a tha e mendachadh.

'S ann air maduinn an latha naomh so, agus mu dheireadh an fhogharaidh sa' bhliadhna a chaidh a cheana ainmeachadh, bha 'ghrian air éiridh, agus a craobh-sgaoileadh a gathaibh aghmhor air aghaidh an t-saoghail, agus d'fhaodadh ciùineachd 's sàmhchair na Sàbaid a mhothachadh a mach air feadh a' chruithachd nàdurra gu léir. A thuilleadh air cearnaidhean eile, d'fhaodadh gathaibh òr-bhuidhe na gréine fhaicinn a maiseachadh gach glaic, a's gleann, a's doire, a bha tìmhchioll oirthir Dhunbàrra, an Albainn. Bha mìle bàta air tional an so a dh'ionnsuidh iasgaich an sgadain, as gach cearna mun thuath agus mun dheas; agus air maduinn an latha so, bha iad 'nan luidhe sìnte air a' chladaich. Thainig naigheachd gu cluasan nan iasgairean gu'm facas comharaidhean tachdar mhòir eisg an cois a' chladaich; agus, mu thruaighe léir! caoin-shuarach mu là Dhé, d'fhaodadh nis lìonmhorachd do na h-iasgairean fhaicinn ri npraid, a's deifir, a's g'eadhraich, mar bha iad ag uidheamachadh an enid bàtaichean gu'n cur fa sgaoil, a dhòl air thòir an sgadain. Bha'n t-Urramach Maighstir Aindrea Simson 'na mhinisteir an t-soisgeil ann an Dunbàrra; agus mar bha'n duine beannaichte a' dol air aghart a dh'ionnsuidh na h-eaglais a shearmonachadh an t-soisgeil d'a luchd-sgìreachd, mhothuich e an othail, an npraid, 's an drip mìnnaomh a bha 'measg nan iasgairean. Phill e, agus chaidh e far an robh iad; agus mar neach leis am bu mhaith a bhì dileas do Dhia agus do anamaibh neo-bhàsmhor, thug e garg-chronachadh a's achmhasan doibh airson an aingidheachd dhànarra leis an robh iad gu'm fàgail féin fosguilte do bhreitheanais Dhé. Ach bha'n sluagh ro-aingidh, dànarra, agus rag-mhuinealach, agus an cridheachan air an socruchadh air a bhuanachd a bha fiughar aca fhaotainn; agus chuir iad gach comhairle a's achmhasan mhaith, dhurachdach, a thug duine Dhé orra ann an snarachas;—seadh, chaidh enid de'n òigridh cho fad air an aghaidh anns gach tarchuis a's dimeas a b'urrainn iad a thilgeadh air a' mhinisteir chaomh, agus gu'n chleachd iad briathran na òigridh ris an Fhàidh —“Falbh snas, a chiun mhaoil.” Gidheadh, gun umhail gun spéis d'an toibheum 's d'an sgeig, chaidh e o bhàta gu bàta, g'an

comhairleachadh, g'an earalachadh, agus ag asluachadh orra gun bhreithearasean a thoirt a nìos orra féin o làimh Dhé. “Gu fìrinneach,” a deir e, “cha mheas Tighearna na Sàbaid a h-aon agaibh neo-chionnteach airson mi-naomhachadh a latha.” Ach cha robh ach ro bheag do fhìor chràbhaidh a's do chumbachd na diadhachd r'a choinneachadh an measg luch-àiteachadh Dhunbàrra, agus uime sin cha'n éisdeadh iad ri earailean dhùrachdaich a mhinistear. Chaidh e do aon bhàta a bhuineadh do chuid do sluaigh a sgìreachd fhéin, agus cò a chunnaic e an sin ach nighean do aon deth fhoirbhich na sgìreachd an crochadh mu mhuineil a fear-pòsda, 's na paisdean caomha, ag asluachadh air fear a gràidh, leis na deòir a ruith gu frasach o 'suilean, nach biodh e cionntach deth mi-naomhachadh latha Dhé, air sgàth buanachd shalaidh a dh'fhoadadh leir-sgrios shiorruidh a thoirt air 'anam. Ach cha'n éisdeadh e r'a guth; ach phòg e a bhean 's na paisdean, agus 's ann a rinn e gàire-fanaid ri fàth 'n eagail. Chunnaic agus chuala Maighstir Simson na thachair eatorra, agus le cridhe làn do iomaguinn thròin a's smuaintean tiomhaidh, dhlùthaich e air an àite far an robh iad 'nan seasamh. “Iain Chrauford,” a deir e, 's e labhairt r'a 'fear-pòsda, “feudaich tusa sgeig a's gàire-fanaid a dheanamh ri briathraibh do chéile ghràdaich; ach feuch nach mothnich thu iad fathast mar theine 'na d' uchd nach fheadar a mhùchadh, 'nuair a bhàsaicheas gach dòchas dealeasach àrd dh'am faod thusa bhi 'toirt caidreamh air an àm. Nach e Tighearna na Sàbaid an Ti sin is e Chruithear a' chuair mhòir, cho maith a's Cruithear na talmhain? Nach 'eil fìrios agad gu bheil thu a nis a' cur corrach an Ti sin gu dùbhlán, ann an làthar a' bheil an cuan mòr mar bloinne, agus a' chruitheachd fharsuing gu léir mar leud boise? An dean thu, uime sin, uaidh ann a' bhi deanamh dìmeas air reachdan 's air fàintean Dhé? agus an gabh thu tlachd ann a' mi-naomhachd an latha sin mu'n d'fhuair e, ‘Cnìmhich là na Sàbaid a choimhead nàomh?’ ‘Nuair a bha thu 'na d' fhleasgach òg, dh'éisd thu a' rithist agus a' rithist an diadhair urramach sin, Maighstir Iain Knox, abstol mòr na h-Albainn. 'S minic a dhuaisg do choguis, agus a' chrìothnaich thu fo 'shearmoineachadh cumhachdach, soisgeulach; agus an uair a' choimeasaichidh thu na mothachaidhean ud ri d' ghiùlan an diubh, nach matha dh'fheadas am focal *fear-cùl-shleamhnachaidh* losgadh mar iarninn teth 'na d' uchd. Iain Chrauford, tha nis a' ruith 'na d' chuislibh fuil do chairdean nach mairreann, a dh'fhuil-aing mar mhartaraich air sgàth na fìrinn 's na còrach, agus am mi-naomhaich thusa an latha sin a bha cho luachmhor 'nan sùilean sa? Iain Chrauford, éisd ri m' ghuth, ri guth do chéile ghràdaich, 's do phàisdean chaomh, agus na bi cionntach de'n pheacadh ann-tromaichte so.” Ach air do'n iasgair briathraan a's deòir a mhnatha chur an suarachas, agus ro bheag do dh'aire a thoirt do earailean chaoimheil a' mhinistear, leum e stigh 'na bhàta, ghlac e 'n rannh 'na làimh, agus chuir e féin 's a chompanaich a mach o thìr.

Bha nis am mìle bàta air an fhairge a chur fo'n ceann, agus phill Maighstir Simson le cridhe fo thròin iomaguinn 's bròin o'n ehlaidh.

ach a' dh'ionnsuidh na h-eaglais, le Agnes Crauford's a cuid cloinne 'na dheidh. B'e 'n ceann-teagaisg a thog e air an latha sin, "Cuimhnich là na Sàbaid a choimhead naomh;" agus 'mar a labhair e gu dùrachdach agus gu neo-sgàthach mu chionnta mhòir mi-naomhachadh na Sàbaid, chrìochnaich iomadh de' lùchd-éisdeachd le uamhas a's ball-chrith, agus bhrìst Agnes a mach a' gul, agus thuit a' chlànn air muinneil am màthar, agus ghuil iadsan mar an ceudna, a' chionn 's gun do ghl' ise. Ach mu'n do chrìochnaich seirbhis shòlùmta an latha, thoisich na spénraibh air fàs doilleir, dorchach. Luidhe duibhre a's dorchadas neo-chumanta air a' cho-thional mu'n d'fhag iad an eaglais. Bha na neòil a' fàs dnachnaidh eagalach, 's bha fuaim a's torman an doinnionn a' b'uamhasaiche air an cinnintin ann an àirde nan spéur. Dh'amhairc a nis gach neach san eaglais air gach a cheile, le àrd bhàrras a's iomcheist anns gach sùil. Cha robh guth ri chluinntinn, ach guth uamhasach nan tairneanach a fàs na bu labhar 's na bu labhar. Bha nis an eaglais air chrithneachach a dh'ionnsuidh a bunnait le neart na stoirm. Ghlac geilt a's ogluidheachd gach neach a bha an tigh na h-urnuigh. Bha binnein na h-eaglais a luasgadh thnig agus uaith sa' ghaoith; agus d'fhaodadh fuaim thiamhaidh chianal a' chluig a chluinntinn, mar gum buailte e le làimh neo-fhaicinneach. An deigh so, thainig fuaim a's stairirich uamhasach. Bha nis an stiopnll, a bha dearsadh le gathaibh òr-bhuidhe na gréine air maduinn an latha ud, a nis 'na mìle bloith air an làr; agus fead chianail oillteil an doinnionn ri tàirn-thoirm eagalach anns gach àit do'n ionad-aoraidh. Bha na craobhan a' b'airde 's bu làidir a' lùbadh sa' ghaoith, 's air an lomadh de'n dnilleach; agus bha darach aosmhor, a sheas stoirm a's doinnionn ceudan do bhliadhnaibh, air a spionadh snas le 'fhrenmbaibh air sgiathan an iom-ghaoith, mar ite na faoilinn roimh 'n oiteig. Chomhdaich dubh-dhorchadas an talamh. Bha'n teine-athar bu bhoilgeannta a chunnacas riann a' dealradh air gach làimh. Bha chlach-mheallain a taomadh a nuas mar neòil do eigh o àirde na spéur. Roimh fhuaim uamhasach nan tairneanach, bha'n stoirm a géilleadh, agus bha neart a's cumhachd an doinnionn ach beag air caitheamh.

Cha chluinnta a nis ach mòr-fhuaim 's onfha thròn a' chnain, 's na tonnan buaireasach ag éiridh mar bheanntibh gu àirde nan spéur, a's tonn air muin tuinne 'nan ruith, 's 'nan dean ruith, 's a' caitheamh an neart air a' chladaich. Bha'n co-thional fathast 'nan suidhe gu tosdach, air am bualadh mar le eagal a' bhàis, agus mar gum biodh iad a' feathamh gus an ciosnachadh am ministear dian-chogadh nan duilean. Dh'éirich e gu taing a thoirt do Dhia airson dian a's coimhead a Fhreasdal m'an tiomchioll; agus mar a bha e leughadh an rann sin ann an leabhar nan Salm—

“A Thighearna, ann ad chorruidh mhòr,

Na cronuich mi gu gàrg;

Na dean mo smachdachadh gu géur

An uair a lasas t'fhearg;”

(Salm xxxviii. 1.)

chluinntean àrd iolaich agus ulfhartaich bhoireanaich a's chloinne a' ruith 's na sràdaibh, mar as an céill. Dh'éirich an co' thional, agus, gach aon a' greasadh an fhir eile, dh'fhàg iad an eaglais. Theich na h-nile fear 's bean, mar fhuair iad a mach, do'n chladach; agus ruith Agnes Crauford agus a cnid cloinne leis a' mhòr-shluagh an sin. Bha mìrean briste do dhà cheud bàta a nis air am faicinn a' suàmh air nchid nan tonn chum a' chladaich. Bha iomadh corp marbh 'nan luidhe a nis sinnte, gun phlòsg, air an tràidh; agus 'nam measg dh'fhaodadh fhaicinn banntraichean ri bas-bhualadh ag iarraidh am fir pòsda, clann an aithraichean, màthraichean an cuid mie, agus gach neach a charaid; agus o àm gu àm, chluinntean iolaich a' bhròin air a thogail, mar a bha gach neach a' faotainn cnirp an càirdean, 's luchd an gaoil. Bha àireamh bheag do chnirp mharbha na maraichean cruadalach r'am faicinn air an luasgadh air mullach nan garbh-thonnan geala; agus cha robh éigh airson cuideachadh ri chluinntinn nìs mò, ach iad sud a nis mar air toirt suas an deò.

Bha so, gu firinneach, na latha an namhais, a' bhròin, a' bhreth-eanais. Ann an aon uair an uaireadair, agus ann an sealladh a' chladaich, bha ceud agus ceithir-fichead bàta, le'n sgioba, air dol sìos chum na doimhne; agus eadar *Spittal* agus *Berwick* mu Thuath, bha dà chend 's ceithir fichead banntrach a' caoidh am fir-posda nach bu mhairrionn.

Bha sluaigh an àite cho dripeil 'sa dh'fhaodadh iad, a' giùlan nan corp oscionn a' mhuir-làn, mar bha'n tonn 'gan tilgeadh gu cladach. Bha iad mu thiomchioll uair an uaireadair ris an obair mhuladaich so, 'nnair a dh'éigh neach a mach—"Seallaibh! seallaibh! tha aon beò an sud fathast, agus ag oideirpeachadh teachd gu tìr!"

Ruith iad uile do'n àit o'n d' thainig éigh a' chruaidh-chuis, agus mhothuich iad duine òg, le treis a's neart neo-chumanta, ri cruaidh-spairn gu 'cheann a' chumail oscionn nan tonnan geal, mar a bha e 'deanamh gu cladach. Bha duibhre an-earbsa r'a fhaicinn 'na aodan. Bha 'chridhe an impis scàineadh le guin a's péin dolabhairt. Bha 'ghairdein treun a' cur nan tonn gu dùbhlán ann an ospagan a' bhàis, agus thug e dian-oidhirp air ruigheachd gu sgeir na creig-duibh. Bha e nis air greim a' dheanamh oirre le làmh; ach, 'na h-àite, cha robh aige ach cobhar faoin na fairge. Thainig aon thonn choimheach, a dh'iomann mu'n cuairt do'n chreig dhuibh e; agus a thiota bha e air a ghiulan air ais do'n doimhne. Thilg e mach a nis a' làmhau, mar neach bha nllamh gu toirt thairis; agus d'fhaodadh osna thròin 'auail, a bha air fàs ro ghoirid, a chluinntinn, mar air mùchad 'na chliabh, osceann onf ha na fairge. Ràinig e rithist a' chreig dhubh. Ghreimnich e rithe, 's dhlùth-leann e ris an fheamainn a bha fàs mu 'tiomchioll. Dh'éirich a nis osna thròin a' bhròin 's a' cho-thruais o uchd an luchd-amhairc a bh'air an tràigh. Thug e sùil oillteil chianal orra. Bha 'bhilean a' gluasad, ach chaill a theanga comas labhairt. Cha b'urrainn da ach sealltain gu labhairt, a dh'asluchadh cuideachadh uapa.

Dh'fhàilhuaich a nis air a neirt. Dh'iagh na h-nisgeachan tiomchioll na carraig mar chnairt-shruth làidir. Thogadh a nis suas e air uchd nan tonnan geala, agus thilgeadh e mar bheagan shlaidean o'n t-sluagh nach b'urrainn dol gu 'theasairginn.

"'Se Iain Crauford 'thann," arsa cnid a bha 'nam measg, a dh'aithnaich e. Chualas a nis sgàl eagallach a measg na cuideachd. 'San ath mhionaid, d'fhaodadh Agnes Crauford fhaicinn a' snamh air uchd na fairge buairte. An tiota, léum cend fear a mach gu 'tèarnadh; ach m'n do chrìochnaich an iognadh 's an eagal a ghlaic na bha lathair, bha i nis far nach b'urrainn doibh ruigheachd oirre gu 'teasairginn. Bha i nis air a folach le àirde nan tonn, agus a ris chite i 'suamh air am mullach. Mu dheireadh chite i, agus gréim aice le a làimh do ghualainn fear-a-gràidh. Dh'éirich a nis iolach aoibhnis o mheasg an t-sluaigh. Thuit a nis a h-athar, a bha 'measg na cuideachd, air a ghlùinibh. Le 'làmhnan pàisgt, 's a shùilean togta suas ri nèamh, "Athar thròcaireach!" a deir e, "Tha a tha comasach an stoirm 's an doinnion a chiosnachadh 's a ghairm gu feadh, agus tha cumail na h-nisgeachaibh ann an glaic do làimh, dian, O dian mo leanabh!"

Bha onfha na fairge ag at na bu mhò 's na bu mhò. Bha a neart ionnan 's air fàilneachadh, ach d'fhaodadh earbsa dhealasach àrd fhaicinn a' lasadh suas 'na gnùis; agus fathasd cha do leig i as an gréim a b'aice do chorp a fir-pòsda. Shuidhe a nis anearbsa air gnùis an t-sluaigh a bha 'nan seasamh air a' chladach. Thainig aon fhairge 's bhinne-shruth choimheach thairis oirre, a thug airson tiota beag as an t-sealadh i; agus an ceann mionaid an nair-eadair, bha Agnes Crauford 'na luidhe sìnnite gun mhothachadh air an tràigh, le 'làimh 'na luidhe air uchd an neach a theasairg i o 'dhol a' dhìth ann an doimhneachd na fairge—air uchd a fir-pòsda ghràdhaich! Bha iad air an giùlain do'n àite-còmhnuidh féin gun dàil, far an d'thainig ise gu mothachadh; ach bha corp Iain mar chorp gun phlosg gun deò. Cha robh na b'urrainn doibh a mheas iomchuidh a chleachdadh gu 'ath-bheothachadh nach d'fheuch iad. Le earbsa a's tròm-iomaguinn, ghul i os a cheann, a' snathadh a lethcheanann agus luinne a mhuineil; agus ma dheireadh, fuidh a làimh chaoimhneil thlàth, thòisich 'uchd air éiridh, 's na cuisle air bualadh.

"Tha e fathast beò! tha anail ann!" a' deir i; a's thuit i 'n sin thairis ann am paisean, 's bha i air a giùlain air falbh o'n t-seòmar. Bha ministear na sgìreachd 'na sheasamh ri taobh na leapach, a' toirt seòlaidhhan nu na meadhonan bu chòir a' chleachdadh gu Iain 's a bhean ath-bheothachadh.

Mar a bha Iain teachd gu mothachadh, bha sgannan a bhais a luidhe air a shuil a nis a leaghadh air falbh, agus dh'amhairc e mun cuairt da le sealladh oillteil, ach neo-mhothuchail cait an robh e, agus thuit e ris thairis ann an tròm chodal; agus mar luidhe e mar so, agus a bha neirt ag ath-philleadh da ionnsuidh, shineadh e mach a lamhan mar gun robh e fathast ri cruaidh-ghleachd ri

“Riogh-nan-namhais.” Am measg bhrùadair as bhreisleach a chinn, dh’ èigh e a mach airson cuideachadh.

An ceann tiota heag dhuisc an duine truagh o’n fhòis bhrìste so, a shaoil le iomadh, a bha an ùin ghearr gu bhì na chodal bais dhia. Thog se e feiu suas san leabidh, sheall e man cuairt le buaireas a’s mor iomaguinn na ghnnis. Bha Agnes, a thainig a steach do’n t-seommar, na luidhe air uchd. “Ma bhean ghradhaich,” a deir e, ’se sealtuinn aris mu’n cuairt “ach cait a bheil mo phaisdean caomh?”

“Tha sinn an so, athar!” a deir a chlann ’s iad a sineadh a mach an lamhan da ionnsuidh.

Sheall e a ris mu’n cuairt da lan òigantais. Dhuisc a nis cuimhne air na d’ fhalbh, agus fiasrachd air na hha ’lathar smuaintean thiamhaidh na inntinn. “Buidheacheas do Dhia!” a deir e, agus ruith na deoir mhòra gu frasach o shiùlean, agus an nair a fhuaireadh faochadh leo so o’n reachd a bha na chlaibh, d’fhiosraich e gu h-iomaguineach—“Ach, O! innsibh dhomh cionnas a bha mi air mo thearnadh? an robh mi air mo thilgeil air an traigh? Tha lag cuimhne ag eiridh suas na ’m inntinn gu robh mi air mo theusairginn le laimh aingil, nuair a bha mi ionnan sa dol fodha anns na h-uisgibh domhain. Ach tha breisleach aird nam cheann agus cha u’ eil mo chuimhne air na thachair ach mar bhrùadair na h-oiche: ach ’s cuimhne air nuair a’ choinaich an stoirm san doimhne an priobadh na sùil, agus an eigh uamhasach a ruith, o bhata gu bata “Thainig breitheanas Dhe oirn.” O Agnes! nach robh mise air èisdeachd a thoirt do d’ bhriathran-sa, do ùrnuighean mo phàisdean gràidh, ’s comhairle a’ mhinisteir, bha mise air peacadh uamhasach an latha so a sheachnadh, agus a’ bhreitheanas a thainig ’na lorg. Ach innsidh dhomh cionnas a bha mi air mo theusairginn.”

“Iain,” a deir ’athar-chéile, “bha thu air do shabhaileadh le làimh chaomhneil an Fhreasdail, air an d’ rinn thus’ dìmeas air maduinn an latha so. Ach tha e ’na mhòr riarachadh-inntinn nach ’eil do chridhe air cruadhachadh, agus nach do thuit breitheanas Dhé ann an diombain ortsa, a lìon oirthir Dhunbàrra le banntraichean a’s dìleachdain; oir tha thu ag aiteachadh do chionnta, agus taingeil airson gu bheil thu sàhlailt. Cha bu lugha na mìorbhuill gu’m bheil thu air do chaomhnadh. Chunnaic sinn nìle, ’nar seasamh air an tìr, mar dh’oidhirpich thu air sgeir na creige duibh a’ ruigheachd; ach sguah buinne-shruth choimheach a mach a ris do’n doimhne thu, far nach robh e ’n comas neach do d’ chàirdean furtachd no cuideachadh a thoirt dhuit. Thainig an sin aon thonn cobharach àrd, ’gad ghiùlan air ’uchd fagus do’n chladach, ’nnair a dh’aithnaich do Ingh-eòlais gur tusa a bh’ann. Bhris’ a nis sgàl chianail eagalach o neach a bha ’measg na cuideachd. Theich a nis boirreanach o’n domhlachd, ’na ruith, ’s ’na dian-ruith; agus an sin, Iain!—O! an sin!”—An sin thainig reachd an uchd an t-seann duine chòir, agus cha b’urrainn da dol air aghart ni b’fhaide le sgeul a’ bhròin. Thog e osna thròm; agus an

déigh dha 'bhi 'na thosd tiota beag, a deir e—" Ìnnsidh, cuid agaibh, da mar thachair."

Thoisich an sin am ministear ri aithris sgeula a' bhròin. "Èisd rinm, Iain," a deir e. "Tha aobhar agadsa an diubh bròn 's gèird-eachas a dheanamh, agus iobairt a' bhuidheachais iocadh do Dhia. Air maduinn an latha so, rinn thu tàir air mo chomhairle, a's chuir thu m' achmhasan ann an neo-bhrìth. Cha b'ann air mo chomhairle no air m' achmhasan a rinn thu tàir, ach air comhairle Dhé. Chuir thu iad so ann an suarachas; agus mar shìol-chur thu, 'sann a bhuainn thu. Ach, mar dh'innis t'athair-céile dhuit, 'nuair a dh'aithnaich a' chuideachd o'n chladach có thu, dh'éigh boirrionnach a mach, ruith i roimh 'n domhlachd, leum i stigh san fhairge bhuairte, 's an tiota bha i 'n taobh thall do chuideachadh. Am Freasdal a chum do cheann-sa suas oscionn nan nisgeachan, 'nuair a bha na ceudan do d' cho-chréutairean a' dìtheachadh air gach làimh dhuit, chum esan suas i. Rainig i far an robh thu; rinn i greim air do làimh. An déigh cruaidh-oidheip, ghiùlain i thu ach tearc do shlatan o thìr. Thainig fairge a's buinne-shruth choimheach thairis oirbh le chéile, a thilg sibh sinnte air an tràigh, le a gairdein—le gairdein do mhnaoidh, a thèar-uinn thu—'ua luidhe air t-uchd."

"A Dhé thròcairach!" a deir an t-iasgair bochd, a' cuinndachadh a chéile ghràdhaich r'a uchd. "Am b'e m' Agnes fhéin!—an tusa a shàbhail mi?" agus ghuil e, agus ghuil a chuid cloinne mhaille ris.

Ach bha faireachduinn a mhnaoidh 's a mhàthar oscionn na b'urrainn cainnt a' chur an cèil. Cha leudaich sinn air an àm air aoibhneas a's taingealachd an teaghlach so, d'an robh am fear-pòsda 's an athair air aisig, mar neach o na maraibh. Cha b'ionnann so a's guth a' bhròin 's an dubhaichais, 's a' bhas-bhualadh a bha air a chluinntinn anns gach cèarna do oirthir Dhunbàrra. Bha na cuirp air an carnadh air a' chladach; agus air an ath-là, thainig banntraichean, dìleachdain, peirichean, 's bràthairean, o na bailtean-iasgaich mu'n cuairt, a dh'iarraidh am marbh, a bha mar sud air an co'chruinneachadh r'a chéile; no, mur d'fhuair iad iad, shiubhal iad air an ais 's air an aghart an cois a' chladaich 'gan iarraidh, far am faodadh an fhairge an cur air tìr.

A leughadair, a' bheil thu faicinn anns a' bhreitheanas uamhasach ud cia eudmhor 's a tha'n Tighearna mu'n t-Sàbaid. "Cuimhnich là na Sàbaid a choimhead naomh."

EILTHIREACH.

Iar-Amhuinn Phietou,
Mios-Meadhonach a' Gheamhraidh, 1841.

TÙR LUNNUINN.

'S bochd an naigheachd gu bheil a' chuid a's mò do'n aitreabh mhóir, aosmhoir so, air a losgadh. Cha'n eil fios ciamar a ghabh e teine. Tha mór amharus gur cuid-eiginn a chuir ri theine e, agus nach h-ann mar thuiteamas a thachair e. 'S doirbh barail a thoirt air luach na chailleadh leis an teine sgriosail so. Mhilleadh cha'n e amhàin mìltean, ach na ceudan mìle do ghunnachan, do chlàidhean, agus gach seòrsa arm. Tha e air a ràdh gu'n do

mhilleadh san teine so còrr agus ceithir cheud mìle musg ùr a bha deas airson fènn, a bharrachd air àireamh gun chunatas do sheana ghunnaichean. Thòisich an teine eagalach so mu dheich nairean san oidhche, agus mu dhà uair sa' mhaduinn bha 'chuid bu mhò do'n aitreabh ainneil so 'na caoiribh dearga.

Theasraigeadh na sendan luachmhor, na soithichean òir, 's na coroin luachmhor leis na chrùnadh rìghrean Shasunn a chionn ioma linn. Fhuaradh iad so a ghiùlan air falbh, agus an cur ann an àite tèarninte, gun bhéud gun lochd do 'h-aon diubh.

'S gann gu'n deachaidh casgadh no tilleadh air an losgadh oillteil so fad cheithir-uair-fichead, ged a dh'fhencadh na h-uile dìchioll a bha comasach chum a smàladh.

Tha daoine fiosrach a' deanamh a mach gu'n do mhilleadh fiach muillean gu leth do ghunnaichean 's do ghnothuichean eile. Faodar gunnathan ùra dheanamh, agus cha'n fhada gus am bi nìread eile 'n àite na chailleadh; ach na seana blrataichean a ghlacadh anns gach blàr iomraiteach o chionn choig ceud bliadhna, agus gunnaichean a ghlacadh mar an ceudna, chailleadh iadsan, agus cha'n urrainnear an call a leasachadh.

Bha iomad cend baraille làn fùdair ann an aon àite, dlùth do'n chuid do'n Tùr a bha ri theine, ach fhuaradh a thoirt as an ratlad; agus a' chuid nach b'urraimear sa' chabhaig àite freagarach fhuotainn da, thilgeadh san dìg, a bha air an àm làn uisge.

'S brònach r'a thoirt fa'near an call anabharrach a thainig air an rìoghachd o chionn beagan bhliadhnachan le teine. Loisgeadh tighean àrd na Parlamaid; an *Exchange* ('se sin, ard-thigh-malairt Lunnainn); agus a nis an seann Tùr iomraiteach, a sheas o chionn seachd ceud bliadhna.

Thoisich iad air musgachan ùr a dheanamh an àite na chailleadh, agus tha iad a nis gu math air an aghart leò. Ann an aona bhaile 'n Sasunn (*Birmingham*), crìochnaichidh iad trì fichead gunna san uair, a h-aon an ceann na h-uile mionaid, dlùth air ochd ceud san latha, agus am barrachd nam biodh fàth cabhaig, mu chòig mìle san t-seachdain! Cha'n fhada, le so, gus am bi aca nìread 's a chaill iad, agus do sheòrsa gu mòr is fèarr; ach na nithe eile a chailleadh, cha deanadh stòras an t-saoghail an cur a rithist cruinn.

LITIR BHO DHONNCHA CAMERON,
ANN A NEW SOUTH WALES,
GU MACTALLA, AN GLASCHU.

Ohio, New England, New South Wales,
19th June, 1841.

'Uasail ionmhuinn,

Ann an dearbh chinnnte gur a math leat cluinntinn bho sheana charaid as minic a chuir seachad feasgar 'uad' chomunn le sòlas, 'nnair a b'abhaist dhomh bli eadar Thirie agus Glaschu, suidheam sìos gu scriobhadh chugad.

Dh'fhàg mi Tobarmhuire le long *Dr Boyter*, bho chionn a nis ceithir bliadhna, le aon phunnd Sasunnach 'nam phòca : cha'n e sin, ach bha mi an ainfhiach ; oir b'èigin do chàirdean a bha air bòrd dà-phunnd-deng Shasunnach a phàigheadh airson in' fharaidh, muu leigeadh an sgiobair mo shròn air bòrd.

Ràinig sinn *Sydney* gu sàbhailt ann an seachd-seachduinean-deug agus trì laithean. 'Nuair chaidh mi air tìr, 'se na bh'agam d'an t-saoghal *seachd sgillean ruadh Albannach* ! Their thu nach robh so mòr air traigh choimhich ; ach ciod e air nach toir Gàel buaidh, le beannachadh Dhia, an cois measarachd agus dìchill ! Cha b'fhada bhà gus na choinnich mi seana charaid, fear a mhuinntir Lochabar, a thairg dhoinh a thiota fichead punnd Sasunnach ! Thug mi taing dha, agus thuir mi gu'u gabhainn da-phunnd-deug, a phàigheadh a' charaid a phàigh m' fharadh. Cha robh mi bheag 'us seachd uairean an uaireadair air tìr 'nuair rinn mi fasdadh ri fear-gabhalach, mar àrd-chìobair chaorach, airson ceithir fichead punnd Sasunnach sa' bhliadhna ! Ar leam nach robh so gu h-òc ! Dh'fhalbh mi le m' dhithis chìobairean *sèa ceud mìle* mu iar-thuath air *Sydney*, far am faod neach deich mìle caor' a chnmail air deich punnd Shasunnach sa' bhliadhna de mhàl ! 'Se cron as mò th'air an àite, gu bheil ar beatha an cunnart bho na nàistinean fiadhaich. Mhort iad dithis de m' chìobairean-sa, agus ceithir no cùig de m' choimhearsnaich ; ach a nis tha iad an sìth ruinn.

'Si so tìr is àille chunnaic sùil !—aon samhradh fada fallain ! Bheir an fearan dà bhàrr sa' bhliadhna gun leasachadh,—crùineachd agus coirce. Cha'n eil rud as urrainn duine 'smaoineachadh nach fàs agus nach cinn, agus sin ann am mòr phailteas. Tha sgalagan a' faotainn bho £30 gu £40 de thuarasdal, a bharrachd air min chruithneachd, feòil, *tea*, agus tombaca, gun sòradh ! 'Si mo bhàrail gur h-e'u Dia nìle-thròcaireach féin a dh-ullaich an dùthaich àghmhor so airson dhaoine bochda Bhreatunn ; agus mur gabh iad an cothrom tighin a uall, 'sann aca féin tha 'choire. Tha mo thuarasdal air a thogail am bliadhna gu seachd fichead punnd 's a deich (£150), agus mo bhòrd ! agus an ath-bhliadhna, tha fuighair agam ri dà *cheud* ! (£200.)

Ciod a th'agad air, a charaid, ach gu bheil agam cheana £200 sa' Bhanc. An aithghearr, tòisichidh mi ri ceannach beathaich an dràs 's a rithist ; agus ma's fada beò mi, cha bhi farrad agam ri tighearna Gàelach !

Tha mi dol a chur na litreach so gu *Sydney* le fear-cinnidh dhuit féin, a mhuinntir Iu'ernathrainn (*Ayr*)—fear nach b'fhiach, ochd bliadhna roimhe so, £60, ach is fhiach an diugh £10,000 !

Sgrìobh chugam, air chùran mo bhràthar ; agus gu'm beannaicheadh Dia thu.

'S mise—mar sin slos,

D. CAMERON.

[Cha dean sinn mìneachadh air bith air an litir so. Ma chuireas neach air bith teagamh innte, bheir Mactalla leughadh dha mar thug e dhuinne.—C.]

SGRÌOBHADH AIR LIC-LIGHE SEANA MHARAICHE.

I.

Le udal cuain, 's le séideadh gaoith,
 'S lionmhor ànnradh fhuaire mi riamh,
 'Gam luasgadh a nùll 's a nall,
 Gu tric gun fhois, gun deoch, gun bliadh.

II.

Ach thainig mi gu cala tàimh,
 'S leig mi m' acair anns an ùir,
 Far an caidil mi fo phràmh
 Gus a rìs an tog mi sìdail.

III.

Le guth na truinpe a's àirde fuaim,
 Duisgidh mi 's na bheil a'm chòir;
 Chà mi Sgiobair Mòr a' chuain,
 O'm faigh mi fois, a's duais, a's lòn.

DI ÙC BUCCLEUGH.

GEARR SGEUL.

Aimsir roimhe so, cheannaich an duine ainmeil sin, Diùc *Buccleugh*, mart o neach àraidh a bha còmhnuidh fagusg do Dhalkeith; agus dh'fhàg e ordugh a cuir 'ga ionnsuidh air a mhaduinn a b'fhaisge. A réir cordadh, chaidh a mhart a chuir dhachaidh; agus air do'n Diùc a bhì gabhail sraid, chunnaic e ballachan beag ag oidhirpeachadh mar a b'fhèarr a dh'fheudadh e a' mart iomain gus an ionad an robh i ri dol. Cha d'aithnich am ballachan an Diùc; agus air an aobhar sin (air dha bhì 'ga shàrachadh), ghlaodh e, "Thig an so, a dhuine, agus cnidich leam!" Air do'n Diùc a mhearachd a thuigsinn, chuir e roimhe beagan fala-dha a bhì aige. Air an aobhar sin, ghabh e air nach do thuig e ciod a bha e ag ràdh. Ghabh an Diùc air aghaidh gu h-aitheasach; ach bha'm ballachan a' sìor ghlaodhaich, "Thig a nall, a dhuine, agus cuidich leam; agus cho cinnteach ri nì air bith, bheir mi dhuit darna-leth na gheibh mi." Thug na briathran so, na dheireadh, buaidh air an Diùc, agus gun tiulle dàlach, ghabh e beallach do'n mhart. "Agus a nis," ars' an Diùc, mar bha iad a gabhail air an aghairt, "cia meud a tha fiuthair agad ri fhaotainn airson do shaoithreach?" "Matà, cha'n eil fhios agam," deir am ballachan; "ach tha mi cinnteach gu leòir gu'm faigh mi nì-eigin, oir tha na daoine caomhneil ris gach duine." Bha iad a nis tarruing dlù do'n chaisteal. Ghabh an Diùc air falbh gu grad, agus chaidh e steach air rathad eadar-dhealaichte. Ghairm e seirbhiseach d'a ionnsuidh, agus, a' cur bonn òir 'na làimh, thuirt e ris, "Thoir sin do'n bhal-

lachan a thainig leis a' mhart." Phill an Diùc air ais gu grad air an rathad air an d'thainig e, agus aun an ùine ghèarr choinich e am ballachan. "Cia mend a fhuair thu?" ars' an Diùc. "Sgillinn Shasunnach," ars' am ballachan, "a fhuair mi; agus nach 'eil thu saolsin gu'n d'fhuair mi gu leòir?" "Cha'n eil mi," ars' an Diùc. "Feumadh gu bheil mearachd sa' chùis; ach o'n tha mise eòlach air an Diùc, ma philleas tu air t'ais, tha mi saolsin gu'm faigh mi barrachd sin dhuit." Dh'aontaich am ballachan. Phill iad air an ais. Chrath an Diùc an clag, agus dh'orduich e a sheirbhisich air fad teachd 'na làithir. "'Nis," ars' an Diùc ris a' bhallachan, "comharaich a mach dhòmhsa an t-aon a thug dhuit an sgillean Shasunnach." "So am fear," ars' esan, 's e comharachadh ris a' bhuitilear. Dh'aidich am buitilear a chionta. Thuit e air a ghluinean, agus thug e oidhirp air a leith-sgeul féin a ghabhail; ach chuir an Diùc casg air. Dh'orduich e dha gu feargach am bonn òir a thoirt do'n bhallachan, agus a sheirbheis fhàgail air ball. "Chaill thu," arsa'n Diùc, "do sgillin Shasunnach, t'àite, agus do chliù, airson do shannt. Foghlum o so gur e onoir modh as fèarr." An so dh'aithnich am ballachan co bha cuideachadh leis; agus bha an Diùc cho toilichte leis an dòigh anns an do ghnàthaich e e féin, 's gu'n do chuir e do'n sgoil e gun dàil, agus gu'n do phàidh e airson gach goireas eile a bha feumail do'n bhallachan.

A. M'C.

NAIGH E ACH DAN.

Cha'n eil naigheachd á *China* blo cheann tamuil. Tha dòchas againn gur ann á *Pekin*, àrd-bhaile na rìoghachd mhòir so, a chluinneas sinn an ath sgeul. Mu ghlacas sinn am baile cumbachdach so, bithidh e 'nar comas an iorguill a shocrachadh air dhòigh sam bith is mianach leinn.

Cha'n eil an sgeul tha sinn a' cluinntinn á Innsean Uachdarach na h-Àirde an Ear ro thaitneach. Tha rìoghachd cumbachdach, ris an abrar am *Burman Empire*, a' togail armailt lìonmhor; agus tha fàth eagail gur e th'air an aire muinntir *China* a' chuideachadh 'nar n-aghaidh.

Cha'n eil nì sam bith ùr blo Stàidean America. Dh'fhosgladh an seòrsa Pàrlamaid a th'aca le anbhar spagluinn, agus mòran do chainnt bliagaraich. Cha'n eil mòran fàth eagail gu'n tig a' bheag as. 'Se sin dòigh na *Yankees*.

Tha mòran litrichean againn o Chanada Uachdarach, agus da rribh tha iad taitneach. Na Gàidheil a chaidh a null an urraidh, gun sgillinn, gun aodach, gun acfhuinn, gu coille 'ghearradh, no fearrann a' ghlanadh—agus a' chuid bu truaighe, gun fhocal Beurla 'nan ceann—tha iad sona soibhreath, agus nìs leòir aca ri ithe 's ri chaitheamh. Tha *Dr. Rolphe* ag ràdh, ann an litir a fhuair an t-Olla Leòdach

uaithe, gu'n gabhadh iad trì fichead mìle pearsa air a' bhliadhna so; agus ged a rachadh ceud mìle a null, gum faigheadh a h-uile mac màthair dhiubh cosnadh agus dachaidh!!

Cruinnichidh a' Phàrlamaid Bhreatunnach an ceann mìos. Cha robh coinneamh Pàrlamaid againn air àm sam bith aig an robh barrachd do nithe cudthromach, deacair, duilich, ri ghabhail os làimh. Tha gnothuichean na dùthcha ann am fìor dhroch staid—ceaird agus malairt ann an tombas mòr air stad—na mìltean a' dol bàs—fàchian anabarach ri dhìol—agus, mar thuirt sinn roimhe so, sporan mòr na rìoghachd cho falamh ri sporan feannaig!

Tha e air a ràdh gum baistear am Prionns' òg *Wales* an ceann sèa seachduinean. Cha'n eil e air a ràdh fhathast ciod an t-ainm a bheir ear air. Tha Rìgh Phrussia a' tighinn thairis gu seasamh 'na ghoistidh do'n Phrionns' òg.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Tha fìor dhuileachas oirnn nach robh e 'nar comas ur latha 'sheasamh air an àm so. An Cleircach ris a' bheil a' chùis an earbsa, tha e gu bochd, agus neo-chomasach air aire a ghabhail do na tha 'n earbsa ris. A' chuid as mò de na bha air a dheasachadh airson an àireamh so, cha'n eil e 'n so idir; ach chìtear e san ath àireamh.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Tullymet: C. Morris; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Greenock: A. A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Argyle Furnace: A. Gillies, Schoolmaster; Lochdenhead, Mull: D. Fletcher; Bonaw: John Cameron, Postmaster; Abersfeldy: D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glencarrudale: N. M'Donald, Schoolmaster; Bunepan, Mull: Donald M'Lean, Postmaster; Portnahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tiorran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Pitlochry: D. Robertson, Forthingall: D. Campbell; Laggan: J. M'Pherson; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; South Uist: A. Chisholm; Cullander: P. M'Kinlay; Balquhiddar: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carboist: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Strutherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Rose; Eusdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlotte-town, Prince Edward's Island.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

CEUD MHÌOS AN EARRAICH.

AN 24 AIREAMH.] FEBRUARY 1, 1842. [PRÌS 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—The Beautiful Spring Morning, page 325.—The Russian Empire, No. I., 332.—Death of Polycarp, the Martyr, 335.—King James IV. and the Young Laird, 339.—Feud between the M'Donalds and the M'Kenzies, 343.—Sir Duncan Campbell and the Clan M'Gregor, 347.—Review of a New Gaelic Book, 349.—Public News (China, &c.), 350.—Notice to Subscribers, 352.

A' MHADUINN ÀILLIDH EARRAICH.

SGEUL AIRSON ÒIGRIDH NA GÀELTACHD.

ANN an gàradh [boidheach làn do gach blàth bu chùbhraidh na chéile, chunnaic mi ceithir balachain mu'n aon mheudachd, co-aoisean a thogadh le chéile, a cluith 'sa mireag le cridheachan cho eutrom 'sa bhuail riamh ann an còim. Cha robh na h-eoin bheaga bhoidheach 'bha seinn ann an geugan nan craobh os an cionn na bu chridheil na iad—a ruith an déigh a chéile—air uairibh a feuchainn greim a dheanamh air an dearbadan-dé 'bha 'g iathadh seachad air sgiathan àillidh òr-bhuidhe—air uairibh eile nan suidhe air bruaich an uilte 'bha siubhal seachad orra le borbhan muldach, agus a cruinneachadh na dearcain-làir 'bha fàs air gach tòman uaine mu'n timchioll. Am feadh 'sa bha mi beachdachadh orra le anabarr taitneachais, mhothaich mi duine teachd far an robh iad, mach as a' choille. Shuidh e fo sgàile; agus air dha na balachain bheag' a ghairm d'a ionnsuidh, thoisich e air labhairt riutha. Bha ni-eiginn anabarrach taitneach an gnùis 's an coslas an duine-sa—mòran truacantais, agus bàidh, a's coimhneas, a's gràidh. Fhad 'sa bha e labhairt ris na balachain, thug iad aire shònraichte do 'chaint, agus

thaisbean iad mòran meas da. Bha aon fhear, gu sònraichte, a thug mòr aire do chaint an duine, agus air an d'ainhaire an t-urra beannaichte le bàigh anabarrach. Dhlùthaich mi òrra, agus mar sin chuala mi na briathran a labhair e ris na balachain.

“So,” ars' esan, “an gàradh air an robh mi labhairt. Tha sibh a faicinn gur àite boidheach taitneach e—àite anns am faod sibh, mo ghillean beaga, bhì fìor shòbhlach agus shona fad uine bhig; ach cha'n àit' e anns am faod sibh stad no tàmh mar dhachaidh. Cha b'fhad' gus an cailleadh e a dhreach a's àilleachd. Sheargadh gach blàth; fear mu seach do na h-eoin bheaga, phaisgeadh iad an ribheid, agus sguireadh iad de'n òrain. Dh'fhàsadh sibh sgìth, neo-shunntach; dh'fhàsadh gach meas tha nis cho blasta searbh, mi-thaitneach. Cha bhitheadh tlachd agaibh ann an cleasachd no ann am mireag. Theirneadh a' ghrian o àirde nan spéur; thigeadh am feasgar 'san oidhche; agus an sin thigeadh na beathaichean fiadhaich allmharra 'mach. Chluinneadh sibh am bùrralaich eagalach, agus sgriosadh iad sibh.

“Tha an gàradh so maith nì's leòir tiota beag sa' mhaduinn, ach cha'n fhaodar dachaidh a dheanamh dheth. Tha 'ur dachaidh ann an tìre eile, tamull beag air falbh. Tha fàsaich is monaidhean eadar sibh is e—àiteachan teth loisgeach ri choiseachadh. Ach cha'n eil nì 'ruigeas leas cùram no eagal a chuir oirbh, mo dh'éisd-eas sibh mo chaint, 's mo leanas sibh mo chomhairlean, 's gach earail a bheir mi dhuibh. Choisich mi féin e, agus faodaidh sibh lorg mo cheumanan fhaicinn anns gach cearn do'n t-slighe; agus far a' bheil am barrachd cunnairt, 'sann an sin tha lorg mo cheumanan nì's soilleir r'a fhaicinn: agus mo ruigeas sibh an dachaidh sin, faodaidh sibh da rìreadh 'bhi taingeil. Tha anns an àite sin nithe nach fhaca sùil, nach cuala cluas, 's nach 'eil e comasach dhuibh nìs a thuigsinn, 'thaobh am feothas agus am meud.

“Tha gàradh an sin nì's boidhe na uì a ta 'n so. Tha ceòl an sin nach fhàilnich. Cha leig a' ghrian a chaidh an sin 'aghaidh fodha; tha latha an sin gun oidhche. Cha'n eil nì no ueach ann 'ga dheanamh, nì's mò. Cha bhi sibh sgìth an sin gu dìlinn; bithidh sibh sona gu bràth, 's cha'n iar sibh 'fhàgail.”

Mhothaich mi gn'n do las sùil a' bhalachan a dh'ainhaire cho dian ann an aodan an duine. Thainig gáire milis air 'aogas. Chuala mi e ag ràdh ris an urra bha labhairt ris, agus denr anns gach sùil, “Am faic mi m'athair, 's mo mhàthair, 's mo phìnthar bheag, san tìre bheannaichte sin—iadsan a chaochail, 'sa dh'fhàg mise nan déigh?”

“Chì, gun teagamh,” ars' esan, 's e 'g-amharc le mòr bhàidh an aogas a' bhalachan; “mo ruigeas tu an t-àite sonna sin, chì thu iad, 's cha dealaich thu riutha gu dìlinn.

“Agus a nis,” ars' esan, “éisdibh rinn, agus innsidh mi dhuibh cia mar a ruigeas sibh an t-àite sona sin. Air tùs, na caillibh ùine ann an togail oirbh. Ged tha'n gàradh so boidheach taitneach, agus ged tha'n t-slighe air a' bheil sibh r'a inneachd doirbh dochairt—làn dhrisean, is dhroighean, is chreag, is chlach—ged

tha na beanntan corrach cas, na fuiribh an so ; fàgaibh e gun dàil ; éiribh, cha'n i so ur dachaidh. Mo dh'fhuireas sibh gu meadhon-latha, bithidh an t-slighe nì's duilghe, a' ghrian nì's teodha ; bithidh sibh ullamh air fàs lag ; faodaidh na h-aibhnichean at ; agus mo thig an oidhche oirbh, tha sibh caillte.

“ So a' cheud chomhairle a th'agam—éiribh gun dàil ; 'sì 'mhaduinn an t-àm is freagaraich agus is tèaruinte. So dhuibh dà nì a ghiùlaneas sibh 'nar cuideachd, a chuidicheas sibh gu mòr 'nar turus—so agaibh feadan cuile—feadan beag, suarach, faoin, ri amharc air ; ach na deanibh tàir air—bithidh e 'na shochair mhòr dhuibh air an t-slighe. Mu mhothaicheas sibh a h-aon de na beathaichean fiadhaich ag iathadh no sinbhal air an t-slighe, cleachdaibh am feadan beag-sa ; togaibh fonn leis, agus teichidh iad. Agus mo thachras dhuibh a bhì ann an teagamh agus fo amharas a thaobh an t-slighe, mur léir dhuibh lorg mo cheumana, cuiribh am feadan ri'r beul ; séidibh pong no dhà, agus chì sibh an sin lorg mo chois gu soilleir. Ma thachras dhuibh a bhì sgèth, an impis toirt thairis, séidibh air an fheadan car tamuill bhig, agus an sin thig cuimhne na dùthcha do'm bheil sibh a trial suas 'nar n-inntinnibh, agus cuiridh sibh an t-astar agus an t-saothair gu suarachas.”

Mar so, thug e do gach aon aca feadan beag cuile, d'am b'ainm URNUIGH ; agus theagaisg e dhoibh cia mar a chluithheadh iad air. 'Nis, cha robh na feadain sin ach suarach ri amharc orra ; ach cho luath 'sa shéideadh neach orra le'n anail, thigeadh an ceòl bu mhlise uapa.

'Nuair chuir GRAIDHEAN (oir b'e sin a b'ainm do'n bhalachan a dh'fhèdraich am faicadh e 'athair agus a mhàthair san àite do'n robh iad a trial)—'nuair chuir esan am feadan so ri 'bhenl, thainig ceòl uaidhe bu mhlise gu mòr na aon phong a thogadh riamh leis an riobhaig bu cheolmhoire.

Thug an t-urra caomh a bha labhairt riutha sèarag bheag, làn do dh'uisge soilleir glan, do gach aon aca. “ 'Nnair,” ars' esan, “ tha sibh lag fann, òlaibh dileag bheag dhe so, 's gheibh sibh càil, neart, is misneach. Agus 'nis, mo ghillean beaga, mo bhalachain lurach, slàn leibh. Chì mi a' chuid dhibh a ruigeas an gàradh mu'n do labhar mi na dhéigh so—coinnichidh sinn, 's cha dealaich sinn a chaoidh. Air dha so ràdh, dh'éirich e agus choisich e air falbh ; agus chaill mi sealladh dhe 'measg dhubhar na coille as an d'thainig e.

Bha na balachain car tamull nan tosd. Mu dheireadh labhair fear dhiubh, d'am b'ainm FÉIN-THOILLEACHAN. “ Seadh,” deir e, “ ciod a nì sibh ? Gun teagamh, 's éigin dhuinn an t-àite so fhàgail uaireigin ; ach cha'n eil fàth cabhaig. Bu mhiann leam féin beagan tuillidh fearas-cuideachd a's cleasachd a bhì againn san àite so mn fàgair e.”

“ 'Sann mar sin dhòmhsa cuideachd,” arsa LEISGEAN. “ Bu mhiann leam suidhe car tamuill air a' chnoc, tuille de na dearcain-làir

's de'n t-sudh-chraobh tha fàs mu na brnachan a thional. Ach ciod do bharrail-sa, IOMA-CHOMHAIRLEAN?"

"Matà, cha'n eil fios agam ciod a their mi," arsa' esan. "Dh'iaradh oirnn falbh gun dàil."

"Tha sin fìor," arsa Leisgean. "Gun teagamh, 's éiginn duinn falbh; ach tha ùine nì's leòir—'s fhadà gu meadhon-latha. Cha b' mhisid sinn beagan tuillidh fearas-euideachd a bhi againn. Cha bhi 'ghrian nì's teodha na tha i, agus theagamh gu'm bi'm feasgar nì's fionnair no 'mhaduinn."

"Tha sin ceart," arsa Ioma-Chomhairlean; "cha'n eil fàth cabhaig. Ach ciod e barrail Ghràidhean?"

"Tha mise," arsa Gràidhean, "'cur rodham togail orm gun dàil; agus tha dòchas agam gu'n dean sibhise an nì cendna. Thug-aibh fànear, mar is tràigh a ghabhas sinn an rathad, gur h-ann a's fhas' a choiseachd—cuimhnichemaids an earrail dhùrachdach a fhuair sinn. So, so; bitheadhmaid a falbh. Cha'n i so 'ur dachaidh. Éirichmid is rachamaid air ur turas."

"Tha thu ceart," arsa Ioma-Chomhairlean. "Tiugainn; theid mise leat."

Dh'fhalbh iad le chéile, am feadan cuile 'nan làimh, 's an t-séarag làn de'n uisge-bheò croichte r'an taobh; agus dh'imich iad air an t-slighe. Thòisich Leisgean is Féin-Thoilleachan ri magadh orra. "Bithibh a falbh," arsa' iadsan; "ge mòr ar cabhag, ruigidh sinne ceann an turais cho cinnteach, 's ma dh'fheudta cho luath ribhse."

Ach ghabh an dà bhalachan eile air an aghaidh, gun snim do sgeig is fannaid an dithis a dh'fhan nan déigh. Chuir iad am feadain ri'm beul: thog iad ceòl milis ciùin, gus an tiota beag cha chual' iad an gàire no am magadh nì's mò. Ghabh iad air an aghaidh, a seanachas le chéile.

"Saoileam féin," arsa Ioma-Chomhairlean, "cia fhad 'sa tha'n t-àit 'nainn? Tha fadal orm ceann mo thurais a ruidheachd."

"'Nann cheana," arsa Gràidhean, "'s nach 'eil sinn ach an déigh an rathad a ghabhail?"

"Cia àillidh, gun teagainh," arsa' am fear eile, "an tìre do'm bheil sinn ag imeachd, a reir gach cumntas a th'againn air!"

"Gun anharus, tha e mar sin," arsa Gràidhean. "Chì mi m'athair, agus mo mliathair, 's mo phiuthar, agus Rìgh mòr na dùthcha, tha bàigheil do leanabain, agus a tha mianachadh gun tigeadh iad d'a ionnsuidh."

"Mar so bha iad a cuir seachad an rathaid, gus an d'thàinig iad gu fasach ùdhlaidh, fhiadhaich, mòr, farsaing, a bha rompa."

"Nach eagalach an t-àit ud," arsa Ioma-Chomhairlean. "Tha sgàth orm dol air m'aghaidh."

"Na bitheadh cùram ort," arsa Gràidhean; "chì mi lorg choise an duine chaoimh a chaidh romhainn. Na bitheadh cùram ort; bi fo dheagh mhisnich."

Ràinig iad an dìg bha eadar an gàradh agus am fasach. Leum Gràidhean gu eutrom iasgaidh thairis, ach sheas am fear eile.

“So, so,” arsa Gràidhean, “thig air t-aghart. Na pill air chor air bith. Coma leat na dearcas sin. Na dean maille.”

“Leanaidh mi thu,” ars’ am fear eile; “gabh thusa air t-aghart.”

Ghabh Gràidhean air aghart car greis; agus an sin sheas e, agus ghlaodh e air a chòmpanach e ’ga leantuinn.

“Na bitheadh cùram ort,” arsa Ioma-Chomhairlean; “nach ’eil an dithis eile ’nar déigh? Bitheadh thusa, o’n tha nìread deifir ort, a gabhail air t-aghart, agus beiridh sinn ort.”

Cha robh fèrm a bhi labhairt ris; cha ghluaiseadh e ceum, ’s b’éiginn do Ghràidhean ’fhàgail. Phill am fear eile do’n àite san robh an dithis eile, agus fhuair e iad a cleasachd ’sa mireag, aig itheadh dhearcas, ’s ri fealla-dhà mar a b’abhais dhoibh. Thog iad glag gàire ’nuair a chunnaic iad e pilleadh. “’Ne so,” ars’ iadsan, “fear na cabhaig?” Thòisich iad ri cleasachd; ach cha robh Ioma-Chomhairlean toilichte leis fèin. Bheireadh e nis na chunnaic e riamh air gabhail air aghart le Gràidhean. Cha robh h-aon dhiubh riarachtaichte na sona. Chaill an fhearas-chuideachd gach tlachd a b’abhais dhoibh fhaotainn innte; dh’fhàs iad sgìth neo-thogarach. Chruinnich iad na dearcas-làir; ach chaill iad am blas. Bha’n teas anabarrach, ’s bha iad air an claidh.

“B’fhèarr leam,” ars’ am fear a phill, “gu’n robh mi maille ri Gràidhean. Tha ’nainn a bhi togail oirnn.”

“Ciod,” a deir Leisgean, “am fàth chabhaig? Tha ’ghrian ’na h-àirde. Fuirichmid gu feasgar. Ach tha fearg air Fèin-Thoilleanach! Leig leis bhi labhairt,” ars’ esan, “am burraidh balaich. Thugadh e e fèin as, agus na cumadh e stad air ’ur fearas-chuideachd.”

Mar a thubhairt, thachair. Dh’fhalbh e, mo thruaigh! le cridhe tróm ’na aonar. “O!” ars’ esan, “nach robh mise air gabhail air m’aghart le Gràidhean caomh!” Bha’n t-slighe ’nis na b’aileana, an rathad na bu shleamhna, na sa’ mhaduinn; ’s cha robh neach gu labhairt ris air a thurus. Ach coma, dh’fhalbh e, a cur roimhe nach tugadh nì air bith air tarruing a rithist air ais.

Ach c’ait ’nis an robh Gràidhean caomh. An déigh d’a chòmpanach dealachadh ris, bha e tròm muladach; ach ghabh e air ’aghaidh. Dhìrich e iomada beinn chorrach chas. Thug e gu’n robh e lag fann—bha ’chridhe ’ga fhàilneachadh; ach thug e mach am feadan beag, chuir e ri ’bheul i, sheinn e pong no dhà, agus chual e guth ciùin ag ràdh, “Fhuair e ann am fearan fàs e, eadhon ann am fàsach falamh, làn ulfhartaich; agus thredraich se e.” Cha luaith a chual e so, na chuimhnich e air an Rìgh. Fhuair e neart agus misneach; agus air ball bha e air mulach na beinne. Choisich e air aghart gus an d’thàinig e gu gleann mòr anns an robh amar aibhne, a bha, do réir coslais, air uairibh air at gu mòr, agus air uairibh eile tioram tràite; ach air an àm so bha e tioram, ’s chaidh Gràidhean thairis gun duilghead air bith. Chaidh e thairis air a’ chlacharan, agus ràinig e taobh eile na h-aibhne. Ghabh e air ’aghaidh. Bha’n teas anabarrach, agus thòisich e air fannachadh.

Chunnaic e bruach uaine, agus craobhan a fas air, fo'n robh aige fasgadh is dubhar. Shuidh e air an làr, agus bha e 'n impis tuit-eam na shnain; ach mhothaich e nathair lùbach 'ua cnairteag anns an fheur, agus chlisg e. "'S dòcha," ars' esan, "nam bithinn air cadal 'san àite ud, nach tigeadh an t-aon là a dhùisginn. Cha stad mi, 's idir cha chaidil mi. Gabhaidh mi air m'aghaidh gu ceann-crìche mo thuruis, agus fenchaidh mi tàmh fhaotuinn sa' ghàradh àillidh do'n bheil mi 'dol." Bha e air a chlaoidh gu mòr; ach air dha balgum a ghabhail as an t-sèaraig anns an robh an t-uisge, bheothaich se gu mòr e; agus ar leis gu'n cual e na briathran caoimhneil so—

"A' ghrian cha bhuail i thu 'san là,
No ghealach fòs 'san oidhche."

Ghabh e air 'aghaidh troimh choille dhlùth. Mhothaich e air gach làimh gu'n robh rioban is liontan, sluicid mheallta, tuil is fraoch, is iomada aobhar cunnairt 's ceap-tuislidh. Dhlùth do chuid diubh, mhothaich e cnàmhan geala luchd-turnis a bha air am mealladh leo, 'sa chaochail air an t-slighe. 'Sann 'nis a bha e taingeil gu'n do ghabh e 'n rathad mu'n d'thainig an t-anmoch air. "Nam bu feasgar e, no idir an oidhche, ciamar a b'urra dhòmhsa dol as?" deir e.

Mar a bha e nis dlùth do chrìch na coille, mhothaich e ni-eiginu a dlùthachadh air o thaobh an rathaid. Bheachdaich e air le mòran aire. Bu leoghann garg a bha 'n so. Bha 'shùilean dearg teinn-deach socraichte air, 's bha e ullamh gu lenn 'na bhroilleach agus cuir as da. Cha mhòr nach d'thug e thairis le oillt. Ach chuir e am feadan r'a bhenl; chluith e pong no dhà le mòr dhùrachd, 's cha luaithe 'chual an leoghann so na theich e, agus thug e air an doirre as an d'thainig e. Thainig guth ciùin air oiteig na gaoithe, ag ràdh ris,—“Dean faire agus ùrnuigh, chionn 's nach tuit thu ann am buaireadh; cuir an aghaidh an aiblistear, agus teichidh e 'uat.”

Chaidh Gràidhean tro'n choille; agus mar thàinig e mach aisde, mhothaich e geatachan mu na gàrraidhnean àillidh do'n robh e trial, a dealradh gu boisgeanta glòirmhor; agus, taobh a stigh dhiubh, ar leis gu'm faca e cruth 's dreach na muinntir shona 'bha còmh-nidh 'san tìr sin. Thug so misneach mhòr dha, ged a bha e fann, sgìth, agus air a chlaoidh. Bhitheadh e ullamh air tuiteam far an robh e, airneo pilleadh air ais gu dubhar na coille, mar bhith gu'n fac' e lorg-choise a Cheannaird, 's gu'n do sheinn e air an fheadan; agus a thiota thainig faochadh, 's neart, 's lùs dha. Thug e mach an t-sèarag, 's dh'òl e de'n uisge-bheò, leis an robh 'anam air fhionnarachadh gu mòr. Shoidh e car tamuill. Thainig neul dorchà thairis air na spéuran; dhuaisg an doinion; thuit an dile. Chual e sgrìachail nam beathaichean fiadhaich, ach cha d'thàinig iad 'na chòir. An ùine bhig, chaidh an stoirm seachad; chinn na spéuran cho soilleir 'sa bha iad riamh; agus ghabh e air aghaidh 'na shlighe.

Ach càite nis an robh a chompanach, fear nan ioma chomhairlean? Dheallach esan ris an dithis eile, agus bha e strì ro'n fhàsach. Cha b'e sin a nis an nì soirbhe. Bha'n t-slighe na bu shleamhna 's na bu doimhne. 'S gann a l'urra dha dol air 'aghaidh, gun spàirn mhòr. 'S iomada dris is droighinn bha milleadh a chasan; agus bha 'ghrian anabarrach teith. An stoirm a choinnich Gràidhean, choinnich i esan mar an ceudna; ach choinnich i e air an raon, far nach robh fasgadh no dian. Thuit an dìle, agus b'uamharra fuaim na tairneanaich. Ràinig e mullach na beinne le saothair mhòr, agus ghabh e sìos an taobh eile, a faotuinn iomada leagadh goirt. 'Nuair a ràinig e aigeal a' ghlinne, fhuair e gu'n robh an abhuinn air at le tuil mhòr—na h-nisgeachan a gabhail seachad le buinne bras, a bha eagalach ri amharc air. Ciod a ni fear nan ioma chomhairlean? Mo thruaigh! 's éiginn da 'uchd a chur ris an tuil, airneo gun smainteachadh air na gàraidhnean àillidh a ruigheachd a chaidh.

Mhothaich e nis gu'n robh puist air an cur tarsuing air an abhuinn, gu cnideachadh le luchd-turruis. Ghabh e misneach; mach chaidh e gu dân. Ràinig an t-uisge thairis air a ghluin, suas gu 'mhheadhon; ach chum e greim air na puist. Cenm eile, agus ràinig an tuil suas gu 'ghluailinibh, agus bha e 'n impis a bhi air a thogail o'n làr; ach riun e greim-bàis air na puist. Sheas e, gun fhios ciod bu chòir dha dheanamh. Chnìmhnich e air an fheadan le mòr dhuilicheas. Thug e mach e, ach pong cha b'urrainn da thoirt as. Mhothaich e gu'n robh e làn do pholl 's do chriadh, leis an robh na tuil air an dùnadh, air chor 's nach b'urra dha ceòl thoirt as. Ach chuidich an tuil leis a glanadh. Theab e bhi air a mhilleadh fhad 'sa bha e 'ga glanadh. Mu dheireadh thainig ceòl, 's cha luaithe thàinig, na thòisich na h-uisgeachan ri tràghadh; agus chual am balachan bochd, ar leis, guth ciùin ag ràdh ris,—“Thig thu troimh na h-nisgeachaibh; cha tig na tuiltean thairis ort.” Chaidh e nis air 'aghaidh mar air fearann tioram, agus ràinig e null gu tèarninte. Bha e lag, fann, fuar—thuit e air an làr; ach thug e mach an t-sèarag—dh'òl e—agus air ball thainig càil, is neart, is misnich da, 's chaidh e air aghaidh gu fearail tapaidh.

Bha Gràidhean 'nis aig na dorsan òir. Cha deach a' ghrian fodha, ach bha i tèarnadh a'n mòr àilleachd; 's bu ghlòir-mhor a bhi 'g-amharc air na dorsa sìorruith. Bu léir dha nis mìle agus deich nairean deich mìle bhithean nèamhaidh, air an eideachadh le trusgain sholuis—crèntairean lasarach. Chual e air uairibh an ceòl 's an celearach bu mhlise a ràinig cluas riamh. Bha e na sheasamh aig an dors, a chridhe làn do dhòchas, agus mar an ceudna de sgath naomh. Bu shuarach a nis 'na bheachd saothair an rathaid—sgios na slighe. Dhi-chuimhnich e a' ghrian loisgeach—am fàsach ùdlaidh—bencaich an leoghainn mhòr—gach gòir, is lion, is fròg. Chaill e cuimhne air na nithean sin nìle, ann an gràdh, 'sau coimhneas, 'sau caomhalachd an Rìgh mhòir. Dh'amhaire e air an dors, agus lèigh e, ann an sgrìobhadh soilleir,—“Buail, agus bithidh e air fhosgaladh.” Rinn e so. O! bnille an àigh!

Dh'fhosgail na dorsa sìornnith, agns chaidh Gràidhean caomh a stigh do ghàradh nan iomada buaidh. Ciod a chunnaic e an sin, na ciod a chual e, na ciod a chaidh bhuileachadh air, cha'n eil e air a cheadachadh a bharalachadh; ach o'n fhuaim a chualas, mar bha an dorus a' dùnadh 'na dhéigh, cha'n eil teagamh nach robh e gu bràth sona. Bha ceòl na mìle mìle, agns deich nairean deich mìle, do ghuthan nèamhaibh, mar onfhadh tròm a' chuain mhòr air a thogail gu caithream-cheòlmhor, air an aon chlàrsaich.

Bha Ioma-Chomhairlean a gabhail air 'aghaidh gn sùrdail; ach thainig am feasgar air. Cha robh e fhrasda dha an t-slighe fhaicinn, no gach ceap-tuislich a sheachnadh. Bha rànaid na beathaichean fiadhaich oilteil, 's a nis thuing e 'amaideachd féin. "O!" ars' esan, "b'fhèarr gun d'fhalbh mise sa' mhaduinn, mar a dh'iarradh orm; ciamar is urrainn dom buadhachadh?" Bha'm feadan nis a'm fonn, 's thog e pong mhilis gu tric. Chluith e air gach ceum do 'shlighe; cha do leig e as a bheul e. Thainig solus d'a ionnsuidh bho dhorchadas, agus gun fhios aige ciamar. Chual e guth na Tròcair a farclais 'na chluais,—“Na bitheadh eagal ort; tha mise maille riut.” Ràinig e'n dorus; bhail e; agus, glòir dhàsan a bha maille ris, fhair e stigh—seadh, ESAN, fear nan ioma chomhairlean. Trid gràs a Rìgh, dh'fhosgail an dorus, 's bha e ann an glòir!

C'àite nis an robh an dithis eile, Leisgean agus Féin-Thoilleachan? Dh'fhan iad a cleasachd 's ri fealladh-dhà—ri faoineis thrnagh. Thuit Leisgean na slnain, agns chaidh Féin-Thoilleachan a dhiarraidh dearcan air feadh nam brnach. Thainig leoghann garg mach as a' choille. Bha e tarring dlùth air Leisgean trnagh; ach chunnaic am fear eile e. Thug e glaodh, 's thàr an leoghann 'na dhéigh. Rug e air Féin-Thoilleachan, agus le 'ghlaodhaich eagalach dhùisg Leisgean bho 'shuain. Ghabh e oillt a chómpa-nach fhaicinn air a reubadh leis a' bheisd allmharra. Chuir e roimhe an t-àite fhàgail; bha eagal air 'anam. Thog e air, a cur roimhe 'nis nach stadadh e gu bràth gus an ruigeadh e an tìr àigh do'n deach Gràidhean 's am fear eile. 'S a nis bha e féin dìte 's a bròn, leis an uamhas a ghabh e; ach ciod a thachair dha, cha chuala mi riamh. Có dhiubh a bhàthar e 'san abhuinn, na thuit e an slochd, na mhilleadh e le beathaichean fiadhaich, cha'n eil fios agam, 's cha chuala mi. Tha eagal mòr orm; oir tha fios agam có thubhairt, “Tha'n oidhche teachd anns nach urrainn neach obair air bith a dheanamh.”

C.

RIOGHACHD MHÒR RUSSIA.

So h-aon do rìoghachdan mòr cumhachdach an t-saoghal. Tha 'chuid a's mò do dhaoine aineolach air meud agus cumhachd na rìoghachd so. Air an aobhar sin, smaointich sinn gu'm bitheadh e na nì taitneach d'ar càirdean beachd ath-ghearr, ach beachd cinnteach, as am feud iad earbsa, 'thoirt dhoibh mu dhéibhinn na dùthcha so.

Choisinn *Russia* ainm nach teid air di-chuimhne, airson an dòigh anns do chaisg i an duine fuilteach uaibhreach, *Bonapartè*, 'nuair thug e oidheirp air a cur fo cheausal leis an armailt bu lionnhoire agus bu chumhachdaich a bha riabh, ann an eachdraidh an t-saoghal, fo aon cheannard.

Tha e duilich do dh'inntinn duine beachd ceart a ghabhail air farsuinneachd *Russia*. Tha cuid de'n rìoghachd so anns an Roinn-Eorp', agus cuid mhòr dhi ann an *Asia* agus ann an *America*. Anns an earrainn sin de *Russia* tha 'san Roinn-Eorp', tha aon mhuillion agus ochd ceud mìle (1,800,000) de mhiltean ceithir-chearnach de dh'fhearann. Tha sin sia-uaire-deug ni's mò na Breatunn agus Érin. Tha 'chuid a's mò dhieth so fo choille; ach tha dùthchannan ann cho tarbhach 'sa tha air aghaidh an t-saoghal. Tha 'chuid de *Russia* 'tha ann an *Asia* is ann an *America* mòran ni's mò. Tha anns a' chuid sin dhi cóig muillionan a's cóig ceud mìle (5,500,000) de mhiltean ceithir-chearnach—farsuinneachd cho mhòr ris an ochdamh cuid de'n t-saoghal. Tha mar so seachd muillionan agus trì cheud mìle de mhiltean a dh-asdar eadar dà cheann na rìoghachd so, agus dlùth do dhà mhìle de mhiltean air leud. Faodaidh so seòrsa do bheachd a thoirt dhuinn air farsuinneachd *Russia*.

Tha fuachd is teas 'san rìoghachd so cho mhòr 'sa tha ri fhaotainn air aghaidh an t-saoghail. Anns na cearna mu thuath do *Russia*, is gann gu'n fàs dris, no prèas, no feoirnein, leis an fhuachd; agus anns na cearna is àirde deas, cha'n eil meas, no blàth, no nì a tha cinutiu air aodan fuinn, r'a fhaotainn ann.

Tha mòran de *Russia* mo thuath fo choille. Bha'm fearann a tha fo choille air a thombas o chionn ghoidid, agus fhuaradh gu'n robh ann an trì sioramachdan—ann an trì earranaibh de'n dùthaich—agus tha còr is leth-cheud earrainn, no roinn, 'san rìoghachd uile;—fhuaradh gu'n robh ann an trì dhiubh sin, dà cheud agus a sia-deug muillion (216,000,000) de dh'acraichean fearainn fo chraobhan giuthais—'se sin, a thrì uiread 'sa tha do dh'acraichean fearainn 'san rìoghachd againn gu léir! Ann an roinn eile 'bha air a thombas, fhuaradh leth-cheud muillion acair fo na craobhan ceudna. Tha ann an taobh tuath *Russia*, a reir cunntais as am faod earbsa, naoidh ceud muillion (900,000,000) de chraobhan giuthais, cho mòr 's gu'n deanadh iad croinn do'n aon loingeas is mò tha suàmh a' chuan; agus ceud muillion de chraobhan mòr airson gach feum eile. Tha'n cunntas ceudna 'g innse dhuinn gu bheil 'sna dùthchannan ceudna oscionn dà mhuillion de chraobhan daraich, eadar cóig agus naoidh troidhean air chuairt.

Tha trì fichead muillion (60,000,000) do shluagh ann an *Russia*. Tha'n sluagh so fàs mar mhuillion an ceann gach bliadhna, agus a dùblachadh na h-uile leth-cheud bliadhna. Ma theid iad air an aghaidh mar tha iad a deanamh air an àm, an ceann ceud bliadhna 'na dhéigh so bithidh còr 's dà cheud muillion sluagh anns an rìoghachd anabarrach so; agus ciod a bhacas iad?—tha fonn is fearann ni's leòir aca. Cha ruig iad a leas dol air imrich do dhùthchannan eile, a's farsuinneachd gun chrìch' aca féin, air nach 'eil duine beò a conh-

nnidh. Nam bithheadh an sluagh ann an *Russia* cho dòmhail, do reir a farsuinneachd, 'sa tha iad ann an Albainn, bithheadh darna leth na tha air aghaidh an t-saoghal 'ga tuineachadh. Tha dùthchannan 'sna ceannan sin cho comhward réidh ri urlar tighe, le aibhnichean mòr, agus am fearann cho reachdmhor tharbhach 'sa th'air an t-saoghal, a chumadh ni's leòir ris na tha do shluagh 'san Roinn-Eorp' uile, a's e air an àm a fàs. Tha aon abhuinn ann an *Russia* ('si sin an *Amour*—'s dòcha, an abhuinn mhòr), agus tha i dà cheud deug de mhilltean air fad. Fad naoidh ceud mìle dhi, faodaidh an loingear a's mò seòl orra. Tha'n abhuinn so air an àm fo chumbachd *China*, ach cha'n fhad' gus an cuir *Russia* fodhaipe féin i.

'S fhuasd' fhaicinn cia chumbachdach, cia anabarrach chumbachdach, an rìoghachd *Russia*. Cha'n eil an t-àm fad air falbh 'nuair, do reir coslais, 'si an rìoghachd is cumhachdaich 'san t-saoghal uile. Tha i sanntach uaibhreach, a cridhe sochruichte air buaidh-làrach fhaotainn anns gach rìoghachd eile 'san t-saoghal, nam b'urrainn di an cuir fo cheannsal. Cha robh *Bonaparte* riamh na bu deidheil air cumhachd a's uachdranachd an t-saoghail mhòr a bhuachadh na tha *Russia*, a's chithear sin uair no uair-eiginn. Cha'n eil duine 'san tìr, eadar a' mhòr Rìgh tha os a cionn a's an diol-déiree tha falbh bho dhorus gu dorus, nach 'eil ann am barail gu bheil *Russia* ri uachdranachd fhaotainn air an domhan uile.

Faodar a ràdh gur saighdearan muinntir na rìoghachd gu léir—'se sin, tha iad air an togail gu airm iomairt, 's gu dreuchd saighdear a leantuinn. 'Se iaraidh thogarach, rùn gach oigfhear 'san rìoghachd, 'bhi giùlan arm. 'Si éididh an t-saighdear a chithear gu tric air an òigridh. Mac an Rìgh, 'si deise an t-saighdear a chuirear air 'nuair a thig e dh'ionnsuidh an t-saoghail. Tha gach òran is dàn a seinn ainm is treuntas na gaisgich anns na làithean a chaidh seachad.

Tha am mòr Rìgh, no, mar theirear sa' Bheurla, an *Czar* (an Sàr—'s dòcha gur Gàilig so cuideachd, an Sàr-laoch), a riaghladh na dùthcha mar is àile leis. Cha'n eil Pàrlamaid idir 'san rìoghachd. Toil an Rìgh, 'se sin an lagh. Faodaidh e an ceann a thoirt de'n chùirtair is àirde 'na rìoghachd, no 'fhògradh do *Siberia* là air bith is àile leis; agus cha'n eil a h-aon aig a' bheil a' chridh a ghluamh a chuir an ag.

Tha muinntir *Russia* tàrail mu mharsantachd. Bhiodh e air a chumntas na thàmailt do dhuine 'san rìoghachd a bhi na mharsanta no na thuathanach. 'Si saighdearachd an t-aon ni. Tha sgoillean ann, ach 'se dreuchd agus obair an t-saighdear an t-aon ni tha air fhoghlum. Tha dà cheud mìle sgoillear 'gan togail air an àm air cosd na rìoghachd, agus a foghlum gach ni tha freagarach airson a bhi nan oifigich agus nan ceannardan air armailtean. Tha so a leigil ris dhuinn gu bheil an rìoghachd mhòr so, le a trì fichead muillion do shluagh, agus dà cheud mìle saighdear 'gan togail innte gu bhi nan ceannardan airm, 'na cùl-eagail do rìoghachdan na Roinn-Eorp'.

Tha air an àm so aig *Russia*, anns gach cearn, ochd ceud gu leth mìle (850,000) do shaighdearan coise, agus dà cheud gu leth mìle eachraidh (250,000 *cavalry*). Tha cuid diubh so, mar their sinn,

nam *militia*—a mach is dachaidh. Ach tha do dh'arm seasmhach aca fo airm, deis réidh airson cogaidh, ceithir cheud mìle saighdear-coise, ceud mìle eachraidh, agus leth-cheud mìle airson gunnachan mòra iomairt (*artillery*). Tha so uamharr ri thoirt fa'near.

Ach ciamar tha'n rìoghachd comasach air an armailt mhòr so a phàigheadh, na chumail suas? Cha'n eil teachd-a-steach na rìoghachd anns a' bhliadhna (*annual revenue*, mar a theirear sa' Bheurla) ach mu thuaiream ceithir muilliona deug punnd Sasunnach. Ciamar, matà, is urrainn dhoibh an t-arm mòr a phàigheadh? Cha'n eil cosd saighdear ann an *Russia* ach trian de na tha e cosd 'san Fhraing, is mar an còigeamh cuid do na bheil e cosd an Sasunn. Cha'n eil aige ach mu leth fhardain 'san latha; agus cha'n eil an uirread sin féin aig na seoladairean tha 'sna loingeis-chogaidh. Tha na *Cossacks* (luchd na cosagan) a faotainn ochd tastain agus sia sgillean sa' bhliadhna. Ach is còir a thoirt fa'near, an déigh do shaighdear Russianach a bhi fichead bliadhna 'san arm, gu bheil còir aige air cead a chois fhaotainn; agus tha fichead punnd Sasunnach air a thoirt dha 'nuair tha'n ùine a mach, leis am faod e baile maith fearainn a ghabhail; agus tha'm baile so saor aige, gun mhàl, gu latha a bhàis.

Feuchaidh sinn nithean eile a thoirt air an aghaidh mu thimchioll *Russia* 'san ath àireamh; oir is taitneach an nì dhuinn eòlas ceart fìrinneach fhaotainn air an dùthaich mhòr so. Air an àm cuiridh sinn sìos pàidh saighdearan na Roinn-Eorp' taobh ri taobh, agus mar so chithear an dealachadh tha eatorra.

Saighdear-coise ann an <i>Russia</i> , fad bliadhna,	£5	0	0
ann an <i>Austria</i> ,	9	8	0
ann an <i>Prussia</i> ,	10	0	0
auns an Fhraing,	14	0	0
ann an Sasunn,	21	14	0

Theid sgillin Shasunnach cho fada ann an *Russia* ri trì an Sasunn, agus nì's fhaide; agus a bharachd air so, thigeadh saighdear Russianach suas air treàlaich shalach ghrànd nach cuireadh an Sasunnach 'na bheul.

C.

BÀS A' MHAIRTIREACH AINMEIL, POLICARP.

'S moch a thoisich geur-leanmhuinn an aghaidh deisciobuil Chrìosd. Thoisich a' gheur-leanmhuinn sin ann an làithibh nan abstoil. Bu chompanach Policarp do dh'Eoin, deisciobul ionmhuinn Chrìosd. Tha eachdraidh bàis an duine ainmeil, 's an duine maith so, air teachd a nuas d'ar n-ionnsuidh ann an leabhraichean anns am faodar làn earbs' a chàramh.

Bha Policarp ceithir fichead 'sa còig-deug bliadhna' a dh'aois 'nuair a chuireadh gu bàs e. Bha geur-leanmhuinn eagalach air an àm sin air éiridh ann am baile-mòr na Ròinne an aghaidh gach h-aon bha giùlan ainm an t-Slanuighear. B'éiginn do Pholicarp am baile-mòr fhàgail car tamuill, agus an dùthaich 'thoirt air, far an robh a chàirdean a' tàmh, ann an dòchas gu'n rachadh a' gheur-

leanmhuinn seachad. Fhad 'sa bha e 'san àite sin, chuir e seachad 'ùine gu léir ann an ùrnuigh, a' aslachadh sìth agus sàmhchair do dh-eaglais Chrìosd. Trì làithean mu'n do ghlacadh e le 'nàimhdean guineach, thachair dha bhi 'na sheòmar, air a ghlùnaibh aig cathair gràis; agus air ball mhòthaich e solus dealrach mu'n cnàirt da. Chunnaic e lasair, mar gu'm biodh i 'g éiridh as a leaba, is i r'a theine. Chaidh an lasair as. Dh'fhàg e an seòmar; is air dha 'chàirdean a choinneachadh, thubhairt e riutha nach robh feum dha bhi seachnadh a' bhàis 'bha feitheamh air; "oir," ars' esan, "tha mi tuigsinn gur h-e toil mo Thighearna gu'm bi mi air mo chur gu bàs mar fhianuis airson creidimh Chrìosd." Rinn a chàirdean na b'urrainn iad chum a chleith 's 'fholach. Thug iad leò e do dh'àite eile; ach coma có dhinbh, fhuaradh a mach e. B'fhuasda dha teicheadh, na'm bu mhiann leis; ach 'nuair chual' e gu'n robh iad air a thòir, dh'fhan e, gun oidheirp air bith thoirt air an seachnadh. "Toil an Tighearna," ars' esan, "gu'n robh diante." Dh'fhàiltich e 'nàimhdean gu suilbhir, 's dh'òrdnich e biadh is deoch a thoirt dhoibh. "Cha'n eil mi ag iarraidh sochair air bith 'uaibh," ars' esan, "ach gu'n leigeadh sibh leam bhi aon nair an uaireadair a'm sheòmar féin, gu urunigh 'dheanamh." Thug iad an cead so dha, agus shuidh a chàirdean maille ris. Thaom e mach a chridhe an sin ri Dia ann an ùrnuigh dhùrachdach, air dhòigh a thaislich agus a leagh cridhe gach aon a bha làthair. Chuir cruth is coslas flaitheal an duine aoigheal so, le 'chiabhan fada geal, 's e dlùth do cheud bliadhn' a dh'aois, seòrsa do sgàth air a nàimhdean, 'nuair chuunnaic iad cho mhisneachail, dhàn, earbsach 'sa bha e, agus cho suarach mu na piantaibh eagalach bha 'feitheamh air.

'Nuair b'éiginn falbh, ghabh e cead d'a chàirdean cho ciùin shamhach 's ged a' robh e ri tachairt orra an ceann seachdain. Chàraich iad air muin asail e, agus dh'fhalbh iad air an t-slighe do'n bhaile-mhòr. Thachair uachdran a' bhaile air ann an carbad, agus 'athair maille ris. Thug iad air Policarp tighinn bhàrr a' bheothaich air an robh e marcachd, agus suidhe maille riutha sa' charbad. "C'arson," ars' iadsan, "nach àicheadh thu Crìosd? C'arson nach aidich thu Cèsar 'na dhia? Dean so," ars' iadsan, "agus tha thu tèaruinte." "Cha'n eil sin 'nam chomas," ars' esan; "cha'n urrainn mi; cha dàn lean; cha'n eil a' chridh agam." Chàin is smàd iad e mar amadan truagh. Thilg iad mach as a' charbad e, 'measg nan clach, leis an do shiach e a shliosaid. Ach cha robh comas air; b'éiginn da imeachd agus coiseachd air aghaidh, bacach, leònta, brùite, truagh, mar a bha e. Thugadh do dh'àite a' mhargaidh e, far an robh anabarr shuaigh crìnn, a' faicinn nan cluithean bha 'dol air aghaidh, agus beatheachain fiadhaich a mortadh 's ag itheadh a chéile. Air dha bhi 'na sheasamh 'san àite eagalach so—fuaim, is gleadhraich, is ùpraid air gach taobh dha—chual' e guth àrd mòr o nèamh ag ràdh, "Bi fo dheagh mhisnich, a Pholicarp; bi làidir; na bi fo eagal; seas gu duineil na chuirear ma d' choinneamh." Chual' iadsan 'bha dlùth dha na briathran; ach thug e féin 's na càirdean crìosdail bha maille ris co 'naithe thainig iad.

Chruinnich a nis anabarra sluaigh m'a thimchioll, 'nuair clual' iad có bha'ann, agus gu'n robh e' ri bhi air a losgadh. Thainig maor mòr a' bhaile, a dh'fheòraich dhe, "An thusa Policarp?" Agus air dha aideachadh gu'm b'e,—“Guidheam ort,” ars' esan, “àicheadh Criosd, agus abair gur h-e Cæsar a's rìgh. Mionnaich air Cæsar; dean aithreachas, agus abair nach fear-leannmhinn thusa air Criosd. Cuimhnich gur dnine aosinhor thu; oir cha'n eil toil air bith agamsa do chur gu bàs, ma's urrainn dhomh.”

Threagair Policarp, “Cha'n àicheadh mi Criosd; cha'n urrainn dhomh. Cha mhiounnaich mi air Cæsar; bàs no beatha cha toir ormsa sin a dheanamh.” “Mionnaich air Cæsar,” ars' am maor, “agus gheibh thu as.” “'Ne mise?” arsa Policarp—“gu'n àicheunain-sa Criosd! Ceithir fichead bliadhna, a's os a chionn, tha nis seachad o'n dh'aidich mi e—o'n thug mi mi féin suas dha, cadar anam agus chorp. Cha d'rinn mo Shlànnghear caomh encoir, na ole, na dearmad, na deuchainn ormsa riamh; sheas e mi, agus seasaidh e mi. Ciamar is urrainn dhomh nis mo Rìgh agus mo Dhia dhi-chuimhneachadh?—esan a thàinig o nèamh g'am iarraidh—'bhàsaich air mo shon, agus dh'éirich air mo shon—'tha nis, seadh nis féin, a guidheadh air mo leth air deis-làimh 'Athair! Cha dean, cha dean. Éisd có mi—éisd m' aidmheil dheireannach. Is criosdnidh mi!”

“Thoir an aire,” ars' am maor mòr, “ciod tha thu 'g ràdh. Tha beatheachain fiadhaich dlùth dhuit air an àm; tilgidh mi thu steach 'nam measg mar géil thu. Tha'n teine air fhadadh; tha'n lasair ag éiridh. Faic an smùid ud thall; faic a' chrnach chonnaidh r'a thaobh. Am meadhon na lasaraich nd tilgear thu, ann an tiota beag, mar strìochd thu.” Threagair Policarp, “Mo thruaigh! tha thusa bagradh teine a lasas car tamull, 's a mhilleas a' chollunn air an àm; ach tha thu ain-eolach air an teine nach smàlar, is nach gabh dol as gn sìorruidh—na lasraichean garg tha feitheamh air nàimhdean Dhé. Na dean maille, cha dean do bhagairtean cuis.” Air dha labhairt mar so, las aghaidh an duine naoimh le dealas agns gairdeachas àrd. Faiceamaid a bhinn—*Tha Policarp, an criosduidh, ri bhi air a losgadh gu bàs.* Thug an slagh iollach gairdeachais. “Tha Policarp, athair nan criosdnidhnean, ri bhi air a losgadh!” arsa mìle agns deich mìle beul. B'e mian Inched-riaghlaidh a' bhaile-mhòir a thilgeadh 'measg nam beatheachain fiadhaich; ach ghlaodh an sluaigh,—“Loisgibh e! lasaibh an teine!”

Thoisich Policarp ri 'aodach a chur dheth, cho shocrach, chiùin, shàmhach, 's a rinn e riamh 'dol gu tàmh 'na leapa féin. 'Nnair bha iad dol 'ga thàirneachadh ri maide mòr, air an robh iad r'a losgadh, thurbhairt e, “Cha ruig sibh a leas mo cheangal, cha ghlnais mi. Tha Dia maille rium, a's neartaichidh esan mi ann an àm na deuchainn. Cha ghlnais mi mo làmh na mo chas.” Bha cuid do na bràithrean criosduidh maille ris a gul 'sa caoidh; ach labhair e riutha gu misneachail, agus thog e an cridheachan.

An deigh dha ùrnnigh dhùrachdach a dheanamh, chàraich

nàimhdean an duine naoimh so air an teine mhòr e, agus las iad e. Cha chualas osna no glaoth. Ann an ùine ghear, bha 'chollunn 'na luathre, ach 'anam maille ri Dia ann an glòir!

C.

AN CEATHRAMH RÌGH SEUMAS, AGUS AN TIGHEARN ÒG.

Tha mu thuairm deich mìle mu dheas air Strìla srath bòidheach uaine, an cois aibhne de uisge lìbha glan, a' siubhal le cenmaibh fòil, 's le torman sòlais. Air an t-srath so, agus ri taobh na h-aibhne so, air rei'lein neonaineach beachanach, thachair do dhithis chaileagan òga lurach a bhi todhar anairt air feasgar samhraidh, anns a' bhliadhna 1510. Bu nigheanan iad do thuathanach beag anns a' choimhearsnachd, nach do chuir mòran airgid seachad, ach air nach robh peighinn ainmich, agus a thog a theaghlach le meas 's le onair. Bha'n dithis pheathraichean gle choltach; bha'm folt cuachach donn a' ruigheachd sìos gu'n dà shlinneinn—an gruaidhean bàn-ruiteach agus cruinn—am bilean mar chéir dhearg, no mar ùr-ròs ann am maduinn dhrùchd. Bha iad mar so, gun umhail, a' nis ri mirreag 's a gàireachdaich, 's a nis ag nisgeachadh an anairt, 's a' rithist a' togail binn-luinneag a bha tàladh eòiu nam preas a dh'éisdeachd, 'nuair mhothaich iad do mharcach taobh thall na h-aibhne. Bha e dìreach a' dol a stigh anns an abhuinn, an rùn dol thairis far an robh na maideannan, gun umhail do dhoimhneachd na h-aibhne. Nan rachadh e air aghaidh, cha'n innseadh e 'n t-ath sgeul!

'Nuair chunnaic na maideannan an cunnart san robh an coigreach, ruith an te 'b'òige dhiubh, Seònaid, gu bruaich na h-aibhne, 's ghlaòdh i ris, “As leth Ni-Math, stad!”

“Carson, mo ghrnagach ruiteach?” ars' esan. “Am bheil eagal ort gu ruith mi leat?”

“Cha'n eil cùram dheth sin,” arsa Seònaid, 's ruthadh a' tighinn 'na gruaidh.

“Carson a stadainn matà, mo pheata?” ars' am marcaich, 's e tarring na sréine, a chumail na steide air ais.

“Thà, mur stad sibh,” arsa Seònaid, “gu'm bàthar sibh fèin 's an t-each. Mu'n urrainn duibh tighinn thairis,” ars' ise, “feumaidh sibh dol cho fad 's a' chraobh ud shìos,” 's i 'deanamh seòladh-corraig air craoibh chomharraicht' a bha mu thuairm ceithreamh-a'-mhìle as an àite.

“Taing dhuit, a mhaighdean,” ars' am marcaich, 's e deanamh mar dh'iarr i.

Cha luaithe bhuingiunn e taobh bhos na h-aibhne, na mharcach e suas g'an ionnsuidh. Cha do chòrd so ris na maideannan òga, agus thòisich iad ri teicheadh; ach air ath-smaoin, thubhairt iad r'a chèile nach biodh so sìobhalt'. A thuilleadh air so, chunnaic iad gu'n d'fhàinig am marcaich bhar 'eich, agus gu'n robh coltas duin'-uasail shìobhalt' air.

An déigh beagan do bhearradaireachd 's do tharruing-as-a-chéile, ghlac na h-ionagan barrachd misnich, gu sonruichte 'nuair leig an coigreach e féin air fad' a dhroma, 's a thòisich e ri e féin aoineagradh anns an fhiar lamh riu. Thòisich e 'nis ris cho linthead ùirsgeul 'us driodart innse dhoibh, 's nach mòr nach do scàin iad an taobh' a gàireachdaich. 'Sann a bha nis eagal orra gu'm fàgadh e iad.

Thug an coigreach an aire fad na h-ùine nach robh a' phiuthar bu shinne, Mairi, cho sigeantach ri Seònaid; agus a' nis dh'fharraid e dhith—

“Mo mhaidean bhòidheach,” ars' esan, “tha mi meallta, airneo tha ni-eigin a' cnr trioblaid ort; tha saighead a thaobh-eigin anns a' chridhe mhaoth sin agadsa. Innis thusa dhòmhsa gu saor do ghalar; tha cunaidh agams', theagamh, a ni feum dhuit.”

Thainig rughadh an gruaidh Mairi; cha d'thubhairt i guth. Ach cha b'e sin d'a piuthair. “Tha i 'dol a phòsadh am màireach,” ars' ise, gu beadagach.

“Ho, ho!” ars' an coigreach, “a' dol a phòsadh! C'arson a chuireadh sin sprochd oirre? 'Ne nach 'eil i 'faotainn a raoghainn?”

“Thà, thà,” arsa Seònaid; “ach tha aobhar eagal gu'm bi riasladh air a' bhanaid, agus tha so 'ga fàgail fo lionn-dubli.”

“An innis thusa dhòmhsa, a chaileag mhàlta, snim na cùis,” ars' esan; “agus so mo làimh nach meist an gnothach e.”

Dh'innis i.

“Bha'n Tighearn' òg,” ars' ise, “fear Bhaile na Manach, a' suireadh air mo phinthead, agus thairg e 'làimh dhi; ach cha ghabhadh i cnid no pàirt ris—'s fèarr leatha mac aon d'a thnathan-aich. Air a shon so, tha fhios aig fear-na-bainnse gu faidh e bàirlinn air an t-Samhainn. Cha'n e sin, ach thuirt e ri cnid-eigin gu'n tigeadh e chum na bainnse, gun chuireadh, a thogail iorguill.”

“'N ann da-rireamh tha thu?” ars' an coigreach. “'S math am balach an Tighearn' òg! chuala mi iomradh air roimh so! Do thaobh bàirlinn a thoirt do fhear do pheathar, faodaidh e sin a dheanamh gun umhail, mur 'eil a mhàl paighte; ach do thaobh tighinn a thogail iorguill a chum na bainnse, cha'n eil lagh air an t saoghal air a thaobh san nì so. Chì sinn,” ars' esan 's e 'g éiridh air a chasan. “Mo chaileag bhòidheach,” ars' esan, “thoir thusa cuireadh dhòmhsa chum na bainnse am màireach. Thoir fa'near, cha ghabh mi diùltadh. Ciod tha thu 'g ràdh, 'bhean-na-bainnse? — ciod tha thusa 'g ràdh, 'Sheònaid?”

Thainig rughadh an gruaidhean Mairi, 's chrom i 'ceann.

“Cha'n eil dùil a'm,” ars' ise, “gum bi dad aig Uilleam 'nar n-aghaidh, 'nuair dh'innseas mise dha cho sìobhalta 'sa fluair sinn sibh.”

“Na biodh cùram oirbhise,” arsa Seònaid, gu beadagach. “Thigeadh sibhse, agus, ma's beò mise, nithear ur beatha.”

“An t-àm 's an t-àite?” ars' an coigreach.

“Glaic nan Druideag, air cheithir uairean am màireach,” arsa

Seònaid, 's i deanamh seòladh-corraig air tigh a h-athar, nach robh thar leth-mhìle air falbh.

“Ro mhath,” ars' an coigreach. “Beannachd leibh an tràth's, mo mhaighdeannan cruiteil. Cumaibh an uair, agus cha bhi mise fad' air dheireadh.”

Cha lnaithe thuirt e so na 'leum e 'n glaic a dhiolaid; 's ann an còig mionaidean bha e as an t-sealladh!

Thainig làr-na-mhàireach; 's ma thàinig, 'sann a' sin a bha'n ùp-raid!—sgeanan 'gan glanadh—trinnsearan a' gleadhraich—cearcan 'gan ròstadh—buidheil 'gan tràghadh—bùird 'gan cu'riinneachadh—maideannan a' cur orra an rìombaidh—fleasgaich a' dol 'nan èideadh!

Thainig a nis ceithir nairean. Bha'm ministear a' feitheamh; oir bha Uilleam agus Mairi a' cur seachad na h-ùine, le comhairle Seònaid, fench an tigeadh an coigreach a thug na h-uiread do dh'fhearas-chnideachd dhoibh an dé. Mu dheireadh, b'fhendar tighinn gu stòl a' phòsaidh as aonais. Chuireadh an t-snaim nach fuasgail fiacail. Shuidh an comunn measail, aoidheal, mu'n bhòrd mhòr, air a dheagh chu'rinneachadh, 's e creadail fo 'shachd ròcail, aoidheal, ach fear-na-bainnse agus bean-na-bainnse, a bha 'g amharc rind-eigin muladach, air eagal an Tigheara' òig, a bhagair tighinn a chur bruailein orra.

Cha mhòr gu'n deach an t-altachadh a ràdh, 'nnair cò thainig orra ach an coigreach—coigreach nach fhaca neach a bha làthair riamh, ach bean-na-bainnse agns a pinthar, Seònaid.

“Tha mi caileigin anmoch, gabhaibh mo le'sgeul,” ars' an coigreach, le fiamh a ghàire, agus le sealladh sìgeantach; “ach,” ars' esan, “'s fèarr deireadh bainnse na tùs comhstri. A chàirdean, thug mi cuireadh dhomh féin an so a' nochd, nì nach 'eil enntanta; ach tha mi meallta, 'nnair chì mi ur n-aghaidhean flathail, mur h-e mo bheatha.”

“'Se, 'se, gu dearbh,” ars' a chuile mac 'us nighean màthar a bha anns an t-seòmar.

“Crathadh de d' làimh, a bhean-na-bainnse, meal do naigheachd; crathadh de d' làimh, Uilleam, meal do naigheachd; fàilt ort, a Sheònaid!” ars' esan.

Chuir so ioghuadh mòr air a' chomunn, gu h-àraidh air Uilleam, fear nach fhaca an coigreach riamh!

Shuidh an coigreach a nis ri taobh fir-na-bainnse, air 'iarrtas féin, agus le sàr-thoil na cuideachd. Thòisich an ichinich—thòisich na h-òrain—thòisich an t-òl!

Ars' an coigreach, 's e cogarsaich an cluais fir-na-bainnse, “Ciod ur barail, an tig an Tighearn' òg a chuir bruailein oirbh an nochd?”

Arsa fear-na-bainnse, 's e cur a bheil ri cluais a' choigreach, “Tha e 'n inunis 's a bhi air chuthach nach d'fhainn e Mairi; agus ged nach d'thainig e fathast, tha eagal orm gu'm bi e cho math us 'fhocal mu'n sgaoil sinn.”

“Ciod tha romhad a dheanamh ma thig e?” ars' an coigreach; “am bheil fhios aig na fleasgaich gu bheil dùil ris?”

“Tha fios aig mòr-sheisear againn air,” arsa fear-na-bainnse, “agus tha ur claidhean deas; ach theagamh gu’n bi ’bhuidheanusan tuille’s lionmhor air ar son.”

Chaidh stad a chur air a’ chagarsaich a nis le lapraich chasan agus àrd-labhairt. Dh’fhosgail an dorus, agus a stigh thainig an Tighearn’ òg agus a ghilleau, fo’n armaibh.

“Fhir-na-bainnse,” ars’ an Tighearn’ òg, “c’arson nach ’eil thu deanamh dì-bheatha t’uachdarain agus a chàirdean?”

“Thainig sibh an so gun chuireadh, le’r cead,” arsa *Riddell*, (oir b’e so ainm fir-na-bainnse); “agus na biodh ioghnadh oirbh nach h-e ur beatha.”

“Bho’n tha’n comunn cho doicheadhach,” ars’ an Tighearn’ òg, ’s e tionndadh ri ’chàirdean, “thugadh gach fear scarbh á creig dha féin,” ’s e glacadh searraig de’n fhìon a bha air a’ bhòrd, ’s ’ga òl. Faodaidh sinn bli cinuteach gu’n do lean a chàirdean ’eisimpleir.

Bha fear-na-bainnse sàmhach; ach chite ’shùilean a’ lasadh, agus àrdan a’ tighinn ’na shròin, nuair dh’èirich an coigreach air a bhonnaibh, ’s a thuirt e—

“Fhir Bhaile na Manach, a’ réir choltais cha’n eil cuireadh agadsa bli so an nochd, agus a réir choltais cha’n e do bheatha;—nime sin, ma tha boinne do fhuil duin’-uaisal annad, fàgaidh tu an comunn an sìth.”

“’Ne sin do bheachd, ’òlaich ladurna?” ars’ an Tighearn’ òg; “agus có thusa féin, aig a’ bheil a’ chridhe labhairt riumsa air an dòigh so?”

“Cha dean e eadar-dhealachadh có mise,” ars’ an coigreach. “Cha’n eil mi ach a’ labhairt airson na cuideachd; agus tha fhios a’n nach ’eil a h-aon dinbh nach ’eil de m’ bharaisa.”

“’S math a labhair thu, ’òlaich,” ars’ an Tighearn’ òg; “ach thainig sinn a chur onair air an lànain òig, agus bithidh dreach eile air an oidheche mu’n dealaich sinn. So, ’ghilleau; òlaibh.”

“Ma tha thusa cur romhad fuireach,” ars’ an coigreach, “’s éigin dòmhsa falbh,” ’s e ’g éiridh gu ’bhonnaibh. Mu’n d’fhàg e ’n t-seòmar, thuirt e ’n cluas fir-na-bainnse—“Leig thusa,” ars’ esan, “a’ chùis gu m’ ràdh-sa. Ciod air bith a nì no a their an duin’ ud, no a chomunn, na leig dad ort gus an till mise. Cha bli mi thar deich mionaidean. So mo làngh gu socraich mise ’chùis.”

Dh’fhàg an coigreach an comunn, ’s an Tighearn’ òg’s a chàirdean a’ cur a mach an teannga, ’magadh air. Chaidh e mar dhà cheud ceum bho’n tigh, agus sheinn e fideag airgid, a thug seail as gach creig a bha mar mhìle mu’n enairt. Co luath ’s a rinn e so, thill e; agus a thiota bha e ’na àite, ri taobh fir-na-bainnse.

“A Thighearn’ oig,” ars’ esan, “bha do chuideachd cho taitneach leam ’s gu’n do thill mi; cha dùraichdium t’fhàgail.”

“Tha thu air fàs tuileadh a’s mì-mhodhail, a bhallaich,” ars’ an Tighearn’ òg, ’s glacadh a’ chladhean; “cha leig mi so nìs faide.”

“ Stad beag! ciall! ciall!” ars’ an coigreach, ’s e farcluis ciod a chluinneadh e bho’n taobh a mach.

Air a’ mhionaid so, chualas foirm eachraidh, fuaim chlaidean, agus focal comanda. A thiota, bha’n tigh làn do oifigich ’s do shaighdearan, fo’n armaibh!

“ Thigibh air ur n-aghart, ’ghillean,” ars’ an coigreach; “ nam biodh sibh mionaid ni b’fhaide, chaill mise mo cheann. Faicibh an duin’-uasal ud agus a ghillean,” ’s e comharrachadh a mach fear Baile na Manach, “ glacaibh iad; ’s na stad no fois duibh gus am fàg sibh iad fo ghlais ann an caisteal Shrìla, gus am faic mise ciod a nithear riu.”

Cha luaithe chaidh am facal a ràdh na rinn saighdear greim air gach fear air colair na h-ambach, ’gam breabadh a mach air an dorus, far an robh reisimeid each deas gus an cuibhleadh do Shrìla. Bha ioghnadh nach bu bheag air luchd na bainnse, agus cha bu lugha ioghnadh an Tighearn’ òig, a thionndaidh air a shàil, a cur roimhe gu’n biodh fios ciod an lagh no ’n t-uachdarras a bh’aig a’ choigreach esan agus a chàirdean a chur an prìosan.

“ Ciod no có thu?” ars’ esan.

“ Cha’n eil dad mi-laghail anns a’ cheist,” ars’ an coigreach. “ A Mhorair *Marchbank*, thig an so, agus innis do’n duin’-uasal so có mise.”

“ ’Ne nach aithne dha sibh!” ars’ am Morair. “ Tha’n sin agad do *Rìgh dligheach—Rìgh Seumas!*”

“ An cuala tu riamh iomradh air a leithid sud do dhuine?” ars’ an Rìgh ris an Tighearn’ òg, le feth-ghàire.

Cha robh comas aig an Tighearn’ òg facal a ràdh.

“ Cluinn mi, *’Mhontgomeri,*” ars’ an Rìgh, ’s e ’tarruing a mhail-eau a nnas air a shùilean; “ ged nach aithne dhuitse mise, ’s fad bho na b’aithne dhòmhsa thusa. Cha’n eil stuth agam an aghaidh thu dh’iarraidh do mhàil; agus innis dhòmhsa ciod a tha agad air fear-na-bainnse, agus theid a phàigheadh air a’ mhionaidsa. Rachadh fuil a dhòrtadh an nochd, agus thachradh gnothach maslach ’nam rìoghachdsa, mar bhith fìor thuiteamas. A nis, chaidh do phàigheadh; agus gheibh thu féin ’s do bhallaich as, ma gheallas tu nach cuir thu gu bràth trioblaid air *Riddell*, no air a theaghlach; agus enimhnich, ma chuireas, nach tig thu dheth cho saor.”

Cha ruig sinn a leas innse gu’n deach an gealladh a thoirt seachad, agus leigeadh Tighearn’ òg Bhaile na Manach agus a chomunn air falbh.

“ Nis,” ars’ an Rìgh, “ fhir-na-bainnse agus a chàirdean, bho na leighis mi ’chùis, ’s éiginn domh mo thuarasdal fhaotainn—’se sin, pòg bho bhean-na-bainnse.”

Gun tuilleadh a ràdh, chaidh e gu sìobhalt suas far an robh bean-na-bainnse le ’ceann cròm, agus rudhadh aingeil ’na grùaidhean. Phòg e i. Chuir e slabhraidh òir m’a muineal bàn-chraicneach, agus ghabh e ’thead dhinbh. A thiota bha e’n glaic a dhialaid, am meadhon a reisimeid eachraidh.

Dh'fhàs Mairi agus a fear suas anns gach dòigh mar mhiann caraid, le'n teaghlach beag bòidheach. Phòs Seònaid d'uin'-nasal gasda, dlù air a pinthair; agus, bho bheag gus a' mhòr, b'iad fad' iomadh bliadhna farmad nan coimhearsnach.

MACTALLA.

Eilean Chola, 1842.

AICHEAMHAIL TRIATH GHLINNE-GARAIDH.

Tha sinn air an àm a' dol a thoirt sgeul gearr mu fhàth iorghnill 's aimhreit a thachair 'sna liuntan dorcha a dh'fhalbh, eadar dithis do na fineachan Gàidhealach, cho cumhachdach ainmeil 's a bha 'nan là 's 'nan linn—Triath Ghlinne-Garaidh, agus ceann-cinnidh Chlann-Choinnich Chinntàile. Bha ceann-cinnidh Chlann-Dòmhnuille 'na dhuine cùrranta, tréun, dalma; agus 's iomadh oidheirp shuarach a thug ceann-cinnidh Chlann-Choinnich, le foill 's fòirneirt, air teaghlach Chlann-Dòmhnuille a chreachadh 's a mhilladh. Air do Ghleann-Garadh tràth-fhiosrachadh fhaotainn mu fheall-chomhairle uaigneach a dhealbh ceann-cinnidh Chinntàile 'na aghaidh, agus mu'n doigh anns an d'armaich se e féin chum a rùn fuilteach a chur an gnìomh, thog e air gun mhoille gun dàil, le sàr bhuidheann do cheatharnaichibh cho calma thréun 's a b'urrainn e thional, a dh'ionnsuidh caisteal Thriath Chinntàile, aig Eilean Donan.

Bha talla àrd dreachmhor Eilean Dhonain air an oidhe sin cho làn dòmhail 's a chunnacas riamh e, air do Thriath Chinntàile cuirinn mhòr a thoirt seachad do lionmhorachd do uaislibh, agus do mhaithibh na tìr. Bha chuir mu'n àm so cheann' air crìochnachadh, agus Tighearna Chinntàile 'na shùidhe aig ceann a' bhùird, timchioll an robh an còrn 's an copan 'g iomairt gu pailt falaidh a' measg nan aoidhean lionmhor, a bha uile air am meas an dlùth dhaimh a's chàir-deas da; no bha eagal orra 'dheanamh ainichte gu'n robh iad de atharachadh iuntan d'a thaobh. Ach air do Thighearna Chinntàile bhì làn fhiosrach air nàdar mi-chinnteach a' chomunn lionmhor mheasgte so, osceann an robh esan 'na cheann-suidhe air an àm, mheasgaich e gu glic seòlta a' mhuinntir bu churanta 's bu tréuna do 'fhinne féin am measg nan coigreach eile a bha làthair; agus, mar bha cleachdta 'sna liuntan dorcha' ud a dh'fhalbh, shuidhe gach fear le 'bhiodaig tarruingte air a sàthadh sa' bhòrd m'a choinneamh, ullamh gu 'cur an cleachdadh, ma's e 's gu'm faodadh fàth cothrom a bhì gu làmh a leigeil orra. Bha e ro ghlic 's iomchuidh so a dheanamh air an àm so, a chionn gu'n robh gach neach a bha 'na shuidhe mu'n bhòrd ud aneabsach amharasach mu'n fhear a bha 'na shuidhe air a làimh dheis 's chllth.

Gu h-obann dh'fhosgadh suas gu farsuing doras talla mòr na cuirinn, agus tharruing suas gu meadhon an t-seòmar, le ceum socrach misneachail, duine slathail àrd. Bha breacan dorcha Gàidhealach air fhilleadh suas mu 'timchioll, agus bha e air a tharruing cho teann mu'n chuid a b'isle dheth 'aodann, 's gu'n robh sin air fhòlach gu h-iomlan; agus clàr 'aoduinn agus a mhalaidhean air am fòlach le

boineid leathan Glàidhealach, a bh'air a sparradh gu cruaidh m'a cheann. Dh'aobhraich an coigreach neo-aithnichte so, a thaisbean e féin air modh cho obann 'nan làthair, mór-thosdach am measg na cuideachd, an teas-meadhon na gleadhraich àrd, na h-òrain, an gàire, 's fuaim nan copan 's nan còrn, a dh'fhaodt' a chluinntinn tiota beag roimhe so, 's bha toirt air mullach an talla co-fhreagaradh do ghàire 's iolaich an aoibhneas bha measg nan aoidhean. Bha ainm "Mhic-Leòid" a nis am beul gach fir; agus air do Thriath Chinntàile a smuainteachadh mar chàch do'n chuideachd gur li-e Mac-Leòid a bh'ann, smèid e air àrd stiubhaird an teaghlaich 'fheuchainn suas a dh'ionnsuidh ceann a' bhùird, far an robh e féin 'na shuidhe, agus far an robh cathair fhalamh air a làimh dheis, air a fàgail airson Tighearna Dhunbheagain. Thug an coigreach cleam' umhlach do'n chuireadh a fhuair e, ach cha shuidheadh e sìos an comunn chàich. Sheas e car tiota beag gun ghluasad, gun gheilt, gun fhiamh, agus na h-uile sùil san talla suidhichte air.

"Mhic-Leòid," deir Triath Chinntàile, agus e 'g éiridh o 'chathair gu fhàilteachadh an làthair a chuid aoidhean, "tha thu fadalach. Dh'fheith sinn air do shon gun an do bhuadhaich an t-ocras osceann a' mhodhalachd sin bu chòir dhuinn a nochdadh do dh-aon do'r co-fhlaithean. Ach stad! 'Bheil mi ceart? An e Mac-Leòid ris a' bheil mi labhairt, no neach eile? Ma's tu Mac-Leòid, c'arson a tha thu seasamh le t'aodann foluichte? Dean thu féin aithnichte, agus suidh sìos an so; oir cha'n eil neach mu'n bhord so ach càirdean."

"Cha mhise Mac-Leòid," ars' an coigreach, 's e labhairt le guth stòlda socrach, le guth garbh domhainn, a dh'fhaodt' a chluinntinn a bristeadh a mach o fhilidhean a' bhreacan dhorch' a bha mu aodann.

"Cò thu matà, an ainm Dhé?" a deir Thriath Chinntàile, le buaireas 's iomcheist mhòr 'na aodann."

"Is Dòmhnallach mi 'tha fo fhogradh," deir an coigreach; agus an sin, an ceann tiota beag, thug e aon cheum misneachail air aghart, agus a fosgladh suas a bhreacain, 's 'ga dheanamh féin aithnichte, ghlaodh e mach le guth mar thàirneanach, "'S mise Gleann-Garadh!"

'Se bh'ann an so tiota beag do thosdachd uamhasach, anns an robh gach sùil air an socrachadh air Tighearna Ghlinne-Garaidh. An sin, an priobadh na sùil, bha gach biodag air a tarruing as a' bhord le deis-làimh a seilbhadair; agus b'uamhasach r'a chluinntinn an fhuaim 's an stairich a bha na aoidhean a' deanamh am measg nan còrn 's nan copan. An t-sùil allmharr choimheach leis an do dhearc gach duine air a choimhearsnach, far an robh gach neach a' smuainteachadh gu'n robh tèarninteachd a bheatha an crochadh air beatha an fhir eile 'thoirt air falbh a bha 'na shuidhe dlùth dha,—bha so 'na shealladh a dh'fhaodadh an cridhe bu chruaidhe 's bu mhisneachail a thaiseachadh. Ach mu'n faodta buille a bhualadh, agus mu'm b'urrainn neach 'àite suidhe fhàgail, leum Triath Ghlinne-Garaidh air Triath Chinntàile le luathas seobhaig na seilge air a chreich; agus mu'n faodadh e 'bhuill airm a ghlacadh, ghreimich e air Triath Chinntàile le 'ghlaic mhòr, chum a thacadh le 'làimh chliùth, agus shuidhich e sìos 'na chathair e

gun ghluasad, mar a bha 'bhiodag, a chleith e fo fhilleachan a bhreacan, a' dearsadh gu lainnearach 'na làimh dheis, 's a ròinn bhiorach mar leth-oirleach o sgornan Mhic-Coinnich.

“Bualaidh, a dhaoine-uaisle,” arsa Gleann-Garadh gu ciùin stòlda; “ach bithibh làn dhearbhta, mu nì sibh sin, gu'n bì a' cheud bhuille agamsa.”

Bha Clann-Choinnich a cheanna nan seasamh air am bonnaibh;—cha'n e 'mhain sin, ach tharruing cuid diubh ceum air aghart, a sheasamh agus a dhìonadh an ceann-cinnidh. Ach mhothuich iad meud 's cumhachd an laoi ch thréun ris an robh aca r'a dheanamh; agus chionn 's gu'n robh fios aca gu'n d'thug neart neo-chumanta a ghairdein urrad a chumhachd da oscionn Tighearna Chinntàile 's a th'aig duine oscionn leanabh na cìche, agus gu'm b'e bàs d'an ceann-cinnidh na'm b'e 's gu'n gluaisedh iad làmh 'na aghaidh, chaidh gach duine air ais, agus bhuadhaich aon tosdachd uamhasach gun blirsteadh air feadh seòmar mòr farsuing na fleadh.

“Na gluaisedh ach duine a mheur,” arsa Gleann-Garadh le guth socrach, ach uamhasach, “agus bheir mise air fuil cridhe Triath Chinntàile leum gus an lion i còpan an fhir a tha 'na shuidhe an sud aig ceann-ìochdar a' bhùird! Na gluaisedh làmh 'nar measg, agus tha beatha Triath Chinntàile tèaruinte.”

“Ciod do ghnothach riumsa, Mhic-Dhòmhnuill?” dh'fheòraich Triath Chinntàile, mar le guth duine air leth-thachdadh—ni bha 'na dhearbhadh soilleir air spìonadh a' ghairdean a bha nis air greimachadh mu sgòrnan Mhic-Coinnich.

“Fhuair thu litrichean binn fhògraidh, teine, 's claidheamh a'm aghaidh-sa, agus an aghaidh m' fhinne,” deir ceann-cinnidh Chlann-Dòmhnuill.

“Tha sin agam,” arsa ceann-cinnidh Clann-Choinnich. “Bha iad sin air an cur d'am ionnsuidh-sa, a chionn 's gu'n do leig thusa fa sgaoil daoine àiridh de Chlann-ìc-Rea, a bha nan ceannaircich comharaichte an agaidh an Rìgh.”

“Cha'n eil mi fèdraich c'uin no cionnas a fhuair thu na litrichean so,” arsa Gleann-Garadh; “ach 's àill leam gu'm bì iad air ball air an toirt dhòmhsa.”

“Cionnas a dh'fhaodas mise an toirt san làthair, 'nuair nach cead-aich thu dhòmhsa no do neach eile gluasad?” arsa Triath Chinntàile.

“Falbhadh do mhinisteir-teaghlach an sud, duine na sìth ud, ann an làimh nach fhaicear ball-airm; thoirleadh esan iad san làthair,” deir Gleann-Garadh.

“Falbh uime sin, a Chlainn mhaith,” arsa Triath Chinntàile ris a' mhinisteir òg. “Falbh a dh'ionnsuidh an t-seòmar uaigneach ud; tha fios agad c'ait a' bheil iad, agus thoir an so iad.”

“Tha so gu math,” deir Gleann-Garadh, a greimeachadh air na pàipearan, 's 'gan sparradh stigh 'na bhroilleach; “tha so gu math. 'Nis suidhe sìos, a dhiadhar urramaich, agus sgrìobh a mach air ball litir o d' Thighearna a dh'ionnsuidh an Rìgh, 'gam shaoradh-sa gu h-ìomlan, agus m'fhine, ann an sealladh an Rìgh, o gach cùis-dhìtidh fhealsa a tha 'nam aghaidh, agus a nochdadh mo rìoghalachd

féia 's mo chuid daoine. Is maslach r'a chluinntinn cia liugha casaid bhreige 's a bha air a dheanamh a'm aghaidh féin 's an aghaidh m'fhine; agus, ann an làthair nan daoine-usage so, tha mi nis a mionnachadh, mar 's e 'n Dia uile-fhiosrach mo bhreitheamh, nach 'eil aig mo Rìgh sluagh is dillse agus is rìoghail na tha sinne."

"Glac do phean, agus sgrìobh sìos mar dh'eachdas e dhuit," deir Triath Chinntàile; "oir ma tha 'chùis mar so, cha'n eil teagamh nach robh foill 's eùcoir air a dheanamh air anns gach teachdaireachd mhi-fhìorneach a chaidh ghiùlan d'am ionnsuidh, agus a bha air a thoirt leamsa an làthair an Rìgh."

"Tha e cliùteach onorach dhuitsa, 'Thriath Chinntàile, sin aid-eachadh," deir Tighearna Ghlinne-Garaidh; "agus a thaobh gu'n d'thug thu dhomh an urrad so do riarachas-inntinn, iar air do chleir-each e sgrìobhadh bann-ceangail a mach, chum am fearran sin a thoirt dhòmhsa air ais a bha air a thoirt 'uam le ordugh mo Rìgh, air lorg gach cùis-dhùidh fhealsa a bha air an deanamh 'nam aghaidh. Agus bi athghear, a' bheil thu cluinntinn, a dhiadhair òig, air eagal 's gu'm faod do Thighearna bhi air a chumail tuillidh a's fada san t-shuidh-eachadh mhi-thaitneach sa' bheil e air a choimhead, air lorg cho neo-ealanta chearbach 's a thu laimhseachadh do phìnn."

"Sgrìobh sìos mar a dh'iarar ort, agus cho luath ealanta 's a dh'fhaodas tu," deir Triath Chinntàile, ro dheònach gu'n deanta mar dh'iar Gleann-Garaidh.

Bha na pàipearan, uime sin, air an sgrìobhadh mar chaidh orduchadh, air an seallachadh le làimh Chinntàile, agus an sin air am filleadh suas ann am broilleach Ghlinne-Garaidh.

"Tha so a nis uille ro mhaith," ars' esan. "'Nis miounaich gu solumta gu'm faod mise pilltinn gun dochainn gun fhòirneart do m' dhachaidh féin, agus gu'n coillionn thusa gu fìrinneach, onorach, treibhdhireach, na cùmnantan a bha nis air an cur a'm' làimh."

"Tha mise mionnachadh," arsa Triath Chinntàile, "gu'm faod thusa imeachd as a so, agus pilltinn a dh'ionnsuidh do dhùthcha féin, gun dochainn do dh'fhuiltean do chinn; agus coimheadaidh mise gu dìleas, fìrinneach, gach gealladh a thug mi air an àm."

An sin, air do Thighearna Ghlinne-Garaidh a ghreim a leigeil as gu sàmhach socrach, agus air dha 'bhiodag a chur san truail, agus gu stòlda socrach suidhe sìos mu'n bhòrd, mar nach bitheadh nì mhi-thaitneach sam bith air tachairt eatorra. "Òlamaid 'nis," a deir e, "gu cridheil càirdeil deoch-slàinte Thighearna Chinntàile 's a theaghlach urramach."

Air dha so a ràdh, lìon e suas còpan de'n fhìon-dhearg, agus dh'òl e as i. An sin thionndaidh e an còpan bun oscionn, a nochdadh do'n chomunn nasal a bha làthair gu'n d'rinn e na h-uile ceartas ris an deoch-slàinte a thug e.

"A Thriath Ghlinne-Garaidh," deir Triath Chinntàile, "cha'n fhaigh thu mise an deigh-làimh 'san aoidheachd 'sa mhodhalachd is cùbhaidh do cho-fhlaitheibh a nochdadh d'a chéile. Ach cha'n urrainn mi 'chleith gu'n robh do ghiùlan-sa 'nochd rud-eigin mi-chùrteil; agus is éigin domh aideachadh," a deir e, agus e suathadh

'amhaich, "gur minic nach robh mi cho fhéumach air còpan 's a tha mi air an àm cheudna. Uime sin, tha mi 'g òl do dheoch-slàinte mar charaid; agus ged a bha sinn riamh 'nar nàimhdean gus a so, choisinn do ghiùlan uasal flathail tlachd agus gràdh mo chridhe."

"Ceud mìle taing do Thriath Chinntàile; agus le mòr riarachas-inntinn òlam a rithist deoch-slàinte do chinneadh agus do theaghlaich," deir Gleann-Garadh, 's e glacadh Triath Chinntàile air làimh, a dh'fhàisg e cho chruaidh 's gu'n d'thug e na deòir gu 'shùilibh. "Agus a nis gaibheam slàn leibh; a dhaoine-uaisle gu léir, slàinte."

"Aon chòpan eile, a Thighearna Ghlinne-Garaidh, chum 's gu'n òlamaid deoch-an-dorus," deir Triath Chinntàile.

"Le m' uile chridhe," arsa Gleann-Garadh. An sin ghlac e rithist Triath Chinntàile air làimh, agus thug e fàsgadh chruaidh chàirdeil orra an dara uair. "Bi làn dhearbhta gu bheil do litir ann an làimh thearuinn, a Thriath Chinntàile; oir cuiridh mi féin i ann an làimh an Rìgh."

"Thugaibh solus agus coimhdeachd an so do Thriath Ghlinne-Garaidh!" ghlaodh Triath Chinntàile; agus air do cheann-cinnidh thréun Chlaun-Dòmhnuaill a cheann a chromadh gu cùrteil oileanach do'n chomunn gu léir, dh'fhàg e iad air an lìonadh le mòr iongatas airson a mhisnich 's thréubhachd, mar thug iad coimhdeachd dha 'dhrìonnsuidh a bhirlinn, agus a thug iad dha an t-aiseag do'n àite an robh a chuid daoine a' feitheamh mi-fhoighdineach air a shon.

"Thoir m'each an sò, Alaisteir," a deir Gleann-Garadh, cho luath 's a fhuair e 'chas air cladach; agus air dha leum 'na dhiollaid, cha do leig e le fear fàs air làdharan a stéud-eich gus an d'thainig e gu ceann-bhaile na rìoghachd, agus gus an robh e air thoirt an làthair na cùirt, far an robh e air ball air aiseag gu geann-maith a's càirdeas a Rìgh—sochair a mheall e gu crìch a bheatha.

EILTHIREACH.

Iar-Amhuinn Phictou,
Mos-Meadhonach a' Gheamhraidh, 1841.

DONNACHA DUBH A' CHURRAICHD, AGUS CLANN-GHRIOGAIR.

Có nach cuala iomra air Sir Donnacha Caimbeull, no, mar theirte ris an cumantas, "Donnacha Dubh a' Churraichd?" Bha'n duine so, mu thuaiream a nis dà cheud bliadhna roimhe so, a fuireach ann an Tigh a' Bheallaich,* ann an siorramachd Pheairt. Bha anns an àm so lagh cruaidh agus fuileach an aghaidh nan Griogarrach rìoghail, calma: bha iad 'gan ruagadh mar chearc-thomain nam beann, a shireas an giomanach le chu 's le ghunna! Mar b'e Donnacha Dubh nàimhaid bu nimheile a bh'aca, bha e soilleir nach b'e, có dhiùbh, caraid bu bhlàithe; oir bha e 'gan glacadh 's gam marbhadh an sud 's an so, le foill 's le eaceart.

* Taymouth Castle.

Bha anns an àm 'san Dùnan, an Rainneach, ceann-feadhna de Chlann-Ghriogair. Cha robh a ghillean lionmhor; ach buidheann bu mhisnicheil agus bu chalna cha do scuidse riamh claidheamh á truail. Chuir Donnacha Dubh fios air Mac-Ghriogair, ann am briathraibh gràdhach miodalach, e 'thighinn 'ga amharc. Ghuidh a chàirdean air Mac-Ghriogair fuireach air ais, agus iad eòlach air cealgaireachd agus cuilbheartan Dhonnacha Dhuibh; ach cha bu bheò le Mac-Ghriogair 's fuireach air ais, air eagal gu'n abradh iad gu'n robh eagal air, gu'm bu ghealtair e. Dh'fhalbh e, 's thug e leis ochd-fir-dheug de na daoine bu treise 'bha fodha, a' chuid bu mhò dhiubh a chàirdean dàimh agus dligheach féin.

Mar bha 'bhuidheann a' tèarnadh Cnoc an Drumain, dlù do'n chaisteal, ciod a chunnaic iad ach seann duine, 's e dian-labhairt ri cloich mhòir ghlais a bha ri taobh an rathaid, 's a tha gus an là 'n diugh. Thug neonachas orra dol far an robh e; ach cha'n fhaigheadh iad uaithe ach—"Sann ris a' chloich ghlais a their mi e; 'sann ris a' chloich ghlais a their mi e." 'Nuair chuir iad e thuige, ma dheireadh, thuirt e,—"'Nuair ch' Clann-Ghriogair ceann an tairbh dhuibh a' tighinn air a' bhord, cha'n uileir dhoibh a bhi 'na faicill l'" agus a mach a ghabh e. Chuir Clann-Ghriogair, 'nuair chual iad so, an cinn r'a chéile ciod a dheanadh iad. Bha 'chuid bu mhò dhiubh airson till-eadh; ach thuirt an ceann-feadhna, "Cha till! Deanadh gach fear mar ni mise, agus cha chùram dhuinn." Air an aghaidh ghabh iad. Rànaig iad an caisteal. Rinn Donnacha Dubh meobhail mhòr r'am faicinn, 's có caraid hu shigeantaich 's bu mhillse beul na esau! Thug e nis Mac-Griogair a thaoibh, 's thuirt e, bho na bha guothach cud-thromach aige risan, gu'n gabhadh iad an dinneir ann an seòmar leo féin, agus gu'm faigheadh càch seòmar eile. "Cha dean mi sin," arsa Mac-Ghriogair; "'s càirdean agus luchd-dàimh dhomh féin na tha leam, agus airson an t-saoghail cha deanainn a leithid." Cha d'thubhairt Sir Donnacha tuilleadh. Beagan m'an robh am bòrd air a chuir-rineachadh, chunnaic Clann-Ghriogair ni no dhà nach do ro-chord riu. Chunnaic iad daoine fo'n armaibh, a lion dithis a's triùir, ag ialadh mar gum biodh mèarlaich ann a chum an tighe. Dh'innis iad so do'n ceann-feadhna. "Na leigeadh sibhse dad oirbh," arsa esan; "deanadh sibhse mar ni mise. 'Nuair shuidheas sibh, suidheadh gach fear ri taobh Caimbeulaich, agus cumaibh 'ur sùil ormsa; deanaibh mar ni mise." Rinn na daoine mar a dhiarr. Shuidh Mac-Ghriogair e féin nir làimh dheis Shir Donnacha. Chaidh gach nì gu math gus a nis, nu dheireadh na cuirme, an cualas tart'raich uamharra taobh-mach an t-seòmar. Tharruinn Mhac-Ghriogair a bhiodag, 's thòisich e ris an fhèil a ghearadh leatha. Lean gach fear d'a ghillean e. "Air Màrtain, air Martain," arsa Donnacha Dubh, "'s garbh na sgeanan a th'agaibh, 'illean l'" "'S garbh," arsa Mac-Ghriogair; "gearraidh iad meanbh-bhiadh, agus, m'as éiginn, garbh-bhiadh."

Air a so, thugadh a stigh ceann an tairbh dhuibh—comharra 'thuig na Caimbeulaich gu math gu robh an t-àm ann tòiseachadh air mort 's air marbhadh! Ann am priobadh na sùil, ghlac Mac-Ghriogair Donnacha Dubh air sgòrnau, 's chuir e 'bhiodag r'a uchd. Cha robh

Mac-Ghriogair nach do lean 'eaisimpleir. “Tha fhios a'm, a Shir Dhonnacha,” arsa Mac-Ghriogair, “gur treise do chinneadh-sa na mo chinneadh-sa; ach 's treise mise na thus' an diugh, agus leamsa 's éiginn dhuit dol. 'Illean! thugadh gach fear leis a dhuine!” Nuair chunnaic Sir Donnacha so, smèid e air a ghillean a bli sàmhach.

'Nuair bha iad dlù do aiseag a' Cheanamhor, leig Clann-Ghriogair cead an coise do na Caimbeulaich, fear an deigh fir, ach Sir Donnacha. Esan thug iad leò gu mullach Tòr an Drumain. 'Nuair fhuair iad an fhad so e, thubhairt Mac-Ghriogair ris—“A chealgair dhuibh, agus a smior a' ghealtair! tha thu nis an comas Mhic-Ghriogair; ach, a leigeadh fhaicinn dhuit nach coimeas thusa ri Mac-Ghriogair, bi nis a falbh dhachaidh, a thrustair!”

Arsa Sir Donnacha—“Rinn thu rium, gu dearbh, a Ghriogarraich, rud nach do thoill mi. Fuirich thus' an so gus an cuir mise teachdaire thugad bho'n chaisteal. 'Se do bhuannach fuireach.”

An ceann tacain, thainig teachdaire le *bann-dhèidein*,* an ainm an Rìgh, gu Mac-Ghriogair, agus gu 'dhaoine, agus sporan làn òir; agus uaithe so suas, cha deach dragh tuilleadh a chur air Mac-Ghriogair!

FEAR DEADH-RÙIN,

An là a chì 's nach fhaic.

Creagamarsaig, 1842.

LEABHAR ÙR GÀILIG.

Thachair oirnn o chionn ghoirid leabhar ùr Gàilig leis an robh sinu anabarrach toilichte—'se sin, EACHDRAIDH FUIRINNEACH MU'N CHOGADH NAOMH, le Iain Buinian, (*Bunyan's Holy War*), air eadar-theangachadh le Iain Rose.

Cha ruig sinn a leas facal a labhairt as leth aon nì 'sgrìobh Iain Buinian. Ged nach tigeadh riamh o 'làimh ach “Turus an Eil-thirich,” bha sinn féin nì's leòir chum 'ainm a chumail air chumhne, agus a dheanamh iomraiteach ann an eachdraidh eaglais Chrìosd. Tha'n COGADH NAOMH na leabhar cho taitneach 'sa thainig o làimh an duine inhaith. Cha'n eil dùil againn gu'n d'fhuair neach a lèng aona dhuilleag dhe riamh comas dealachadh ris gun dol troin. Tha'n leabhar so air eadar-theangachadh ann an cainnt cho snasmhor, agus nìle gu leir cho taitneach, ri h-aon de'n t-seòrs' a thachair riamh oirnn. Tha'n leabhar so mòran nì's taitneiche ri lèngadh sa' Ghàilig na anns a' Bheurla. Tha sinn a comhairleachadh do na h-uile h-aon is urrainn a dheanamh, an leabhar fhaotainn. B'fhèarr leinn gu'n robh e anns gach bothan air feadh na Gàidhealtachd, agus cha bhiodh iad gun toil-iuntinn fad a' gheamhraidh. Tha'n sgeul air iunse le Iain Buinian air dòigh cho riochdail shoilleir, agus air eadar-theangachadh cho maith le Iain Rose, 's

* Protection. Duncan was Lord-Lieutenant of Scotland.

nach urrainn dhuinn a mholadh tuille 'sa chòir. Tha 'Ghàidhealtachd fada 'na chomain; agus cha'n fhaod e bhith nach cuidich na ministirean Gàidhealach leis, chum a sgaoil 'ineasg an cuid cuid-eachd.

'Se da rìreadh dùrachd ar n-anma, gu'n gabhadh an leabhar heag so ruith. O! nach robh na mìltean diubh thall ann an America, 'ineasg ar luchd-dùthcha. Ach 's éiginn duinn aideachadh, le bròn, nach 'eil mòran aobhar-misnich aig neach air bith chum leabhraichean Gàilig uidheamachadh. Gabhaidh na Gàidheal na bheirear dhoibh an nasgaidh; agus is lìonhor iad a chuireadh a mach an crùn agus a bharrachd, an àm na bliadhu-'ùir, airson spiorad làidir, nach tngadh sia-sgillin bheag chrotach airson an leabhar laghaich air a' bheil sinn a labhairt.

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

Cruinnichidh a' Phàrlamaid air an t-seachduinn so, agus cha robh gnothaichean bu chudthromaich an earbsa ri Pàrlamaid riamh na tha ri shocrachadh air an àm;—gun sgillinn ruadh 'san làmh—gun fhios có as a thig i; ain-fhiach aubharrach ri dhìol; Eaglais Shasunn agus Eaglais na h-Alba ri shocrachadh; cìsean ùr ri chàramh, 's gun fhios có air; na seanu cìsean doirbh ri thogail; màlairt air sgur; 'chuid is mò de mharsantan mòr na rìoghachd air briseadh; luchd-cèird 'dol bàs le goirt; luchd-cosnadh nan tàmh; na mìltean 's na deich mìltean ag iarraidh an dùthaich fhàgail, a's rìoghachdan céin 'thoirt orra, 's gun fhios ce'mar tha so ri dheanamh; obraichean mòr a stad; aimbreit, a's imcheist, a's gearan, air gach làmh; ann an aon fhocal, an ceòl air dol feadh na fìdhle air gach taobh. Ma bha duilgheadas riamh aig fear na stiùir, tha iad aig *Sir Robert Peel*. 'Se dùrachd ar n-anama gu'n dean Easan 'tha riaghladh thairis air gach rìoghachd gliocas 'thoirt dha, 's cuideachadh leis chum na nithe sin a dheanamh tha freagarach a's ceart.

Do na h-uile cùis 'tha ri bhith fo smuaintean na Pàrlamaid, 'se gu deimhinn a' chùis is duilicheadh shocrachadh, nì ris an canar sa' Bheurla an *Corn Bill*—an dòigh anns a' bheil, as so mach, cruinneachd, a's coirc, a's eòrna, ri bhith air a ghabhail o rìoghachdan eile. 'S cùis anabharrach cudthromach so. Air ar son fèin, tha dòchas againn gu'n dean a' Phàrlamaid na's urrainn dhi chum gach seòrsa bithidh a's teachd-an-tìr 'thoirt a stigh air an dòigh is freagraich chum lòn saor 'thoirt do luchd-cosnadh bhochd. Nam b'urrainear an seachnadh idir, cha bu chòir sgillinn ruadh 'bhi air a thogail mar chìs airson bèidh do sheòrsa air bith. Cuireadh iad cìs air gach nì 's urrain daoine 'dheanamh as aonais; ach lòn do bhochdan, biodh so cho saor 'sa tha e comasach a dheanamh. Tha daoine bochd a fulaing anabharrach diachainn air an àm, 's cha chul'-iongatais ged a sheasadh iad a mach airson gach seòrsa lòn a shaoradh o chìs.

IMRICH DO DÙTHCHANAN CÉIN.

Cha chluinear diog mu dhéibhinn so gus an cruinnich a' Phàrlamaid ; ach an ùine bhig na dheigh sin, is dòcha gu'n leigeir fios ciod tha 'nam beachd a dheanamh.

CHINA.

Tha'n cogadh so dol air aghaidh. Tha cùntas maith as an dùthaich so o'n sgrìobh sinn ma dheireadh. Ghlac armailt Bhreatuinn baile mòr làidir ris an cannar *Amy*. Bha e air a chuartaich le balla anbharrach làidir, air an robh gunnachan mòr ann an Ìonmhorachd. 'S eilean an t-àite air a' bheil am baile mòr so—Eilean *Amy*. Tha e mu thimchioll cóig mìle deug mu'n cuairt, agus tha seachd mìle saighdear daonnan a' còmhnuidh ann. Cha'n eil acarsaid air an t-saoghal is fhèarr na tha'n so—fasgadh o na h-uile gaoth. Ghlacadh an t-àite so gun duine do'n arm Breatuinneach a chail. Ghlacadh am baile-mòr, gach soitheach a's long 'bha sa' chala, agus cóig ceud cannan, ann an dà uair an uaireadair ! Bha muinntir *China* fìor bhòsdail mu'n àite so ; shaoil leo nach robh e comasach a ghlacadh. O chionn ochd mìosa deug, bha iad a deasachadh 'sa cruinneachadh feachd ; ach cha luaithe 'ràinig na Breatunnaich, 'sa thòisich iad ri streap suas ris na ballachan, na theich na truaghain bhochd,

Mar gu'n rachadh cù ri caoiribh,
'S iad 'nan ruith air aodan gliune ;
'S ann mar sin a ghabh iad sgaoileadh
Air gach taobh, gu cùl na beinne.

Cha'n fhacas gealtairean riamh cosmhuil riutha ; cha do sheas iad mionaid. Theich na oifigich co maith ris na saighdearan. Bha'n t-arm Breatunnach 'call an lùs le fealla-dhà.

Tha'n t-eilean 'sam baile-mòr so fìor luachmhor dhinn mar àite dìon da'r luings, 's mar àite fìor fhreagarach airson màlairt. 'S cinntich nach dealaich sinn ris an eilean so ; faodar a ràdh gur inchair na dùthcha e. Cha d'fhuaras ach cóig mìle dollar ann. 'S dòcha gu'n do chleith iad gach stòras.

An deigh do'n eilean a bhi air a ghlacadh, sheòl a' chabhlach ; agus tha fiughair againn ri cùntas maith a chluinntinn uapa 'n ùine ghoirid —tha dòclas againn à *Pekin*, ceann-bhaile mòr na rìoghachd.

BAISTEADH A' PHRIONNS' ÒIG.

Bhaisteadh am Prionns' òg air an 25 là de'n mhios so chaidh seachad. 'Se 's ainm dha, *Albert Edward*. Cha bheag air an rìoghachd an t-ainm ÌOMHAR. Tha Rìgh Phrussia air tighinn nall gu seasamh mar ghoistidh. Thainig e air tìr aig *Greenwich*, far 'n do choinnich Diùc *Wellington* agus mòran eile do àrd-uaislean air. Chaidh e air aghaidh gu *Windsor* gun stad. Tha ceithir fichead bliadhna o'n chaidh am Prionnsa *Wales* ma dheireadh a bhaisteadh.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Tha'n dara bliadhna de'n Chuairtear 'nis mach. Rinn sinn ar dìchioll a chumail suas mar a b'fhearr a b'urrainn dhuinn. Cha'n eil e 'nar comas a ghealltainn gu'n cumar suas e bliadhn' eile, ged robh iadsan ris a' bheil e'n earbsa air an caomhnadh. Cha'n eil an t-airgiod a' tighinn a stigh mar bu chòir dha, agus tha'n eòsdas tròm. Ach feuchaidh sinn o mhìos gu mìos dol air ar n-aghaidh leis, gun ghealladh sam bith a thoirt air a leantuinn, gus am faic sinn ce'mar thig an t-airgiod a stigh airson na bliadhna chaidh nis seachad. Tha dòchas againn gu'n faic gach aon tha gabhail a' Chuairtear iomchuidh pàigheadh airson na fhair iad co luath 'sa ruigeas an àireamh so iad. Iadsan nach d'thug an ainm do *agent*, cha'n eil dhoibh ach an t-airgiod a phàigheadh anns a' *Phost Office* is goircasaich, agus an t-òrdugh a chur da'r n-ionnsuidh-na. Feumaidh ar càirdean a thuigsinn nach fhaidh sinn an t-airgiod as a' *Phost Office* an so, gus an leig sinn fhaicinn an t-òrdugh air a shon. Chaidh airgiod a chur air ar son ann am *Post Office* Steòrnabha, agus mar an ceudna ann am *Beauly*, ach cha d'ràinig an t-òrdugh airson a h-aon diubh sin fhathast.

Tha sinn fad an comain mbinistirean *America*, gu h-àraidh ann an *Nova Scotia*. Nan deanadh clèir ar dùthcha féin uircad air ar son, cha bhiodh e na nà duillich an Cuairtear a chumail air falbh; ach na di-chuimhnichheadh iad an sannas a bha 'san àireamh mu dheireadh ach a h-aon.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Tullymet: C. Morris; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Greenock: A. A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Argyle Furnace: A. Gillies, Schoolmaster; Lochdenhead, Mull: D. Fletcher; Bonaw: John Cameron, Postmaster; Aberfeldy: D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glencarradale: N. M'Donald, Schoolmaster; Buncpan, Mull: Donald M'Lean, Postmaster; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tirolan, Mull: John M'Donald; Cuwdor, Nairn: J. Robertson; Pitlochry: D. Robertson, Fortingall: D. Campbell; Laggan: J. M'Pherson; Ainess: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; South Uist: A. Chisholm; Callander: P. M'Kinlay; Balquhadder: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carbost: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Rose; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlotte-town, Prince Edward's Island.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street.

